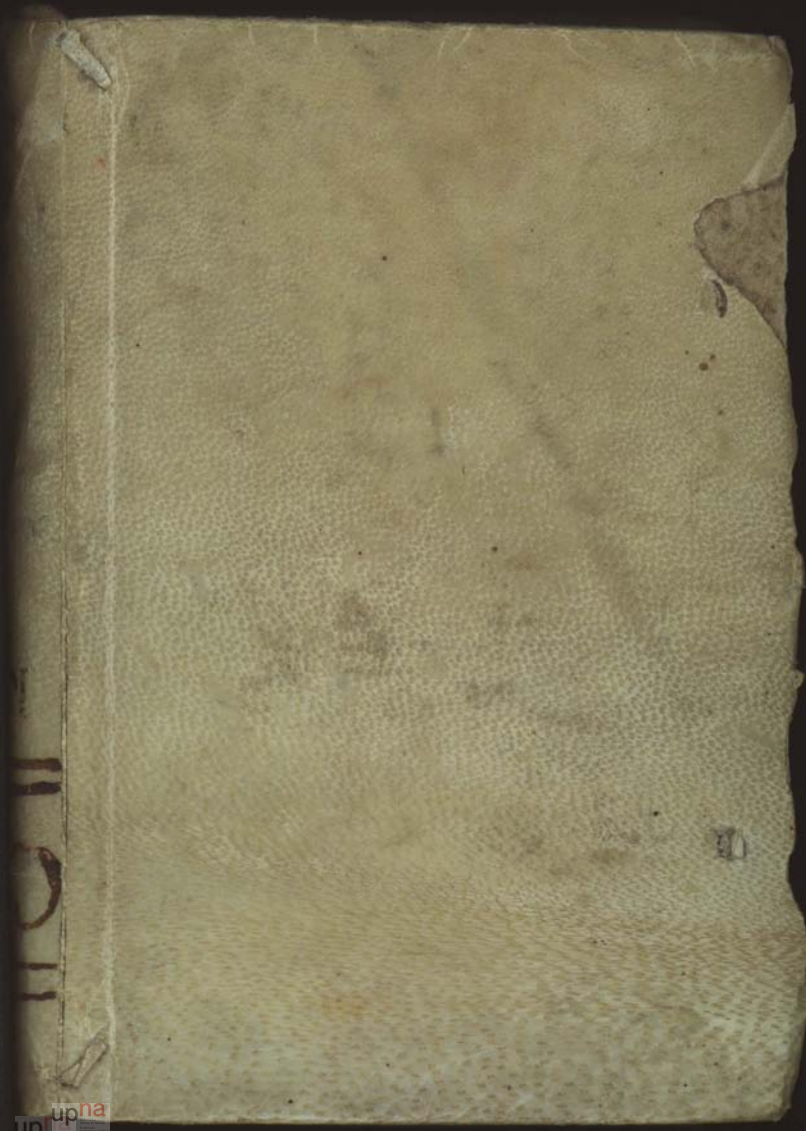

CARRANZA

Resumen de Con-
stitis.

11C

44984

1° Edition

[Faint, illegible handwritten text]

S V M M A C O N C I L I O R V M
 & Pontificum à Petro usq; ad Paulum tertium
 succincte cōplectens omnia, quæ alibi spar-
 sim tradita sunt: per F. Bartholomeum
 Carranzam Mirandē, instituti san-
 cti Dominici theologiæ professō
 rem, & regentem in collegio
 sancti Gregorij in ual-
 le Oletana.

*State super uias & uidete, & interrogate de semitis antiquis, quæ
 sūt uia bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium ani-
 mabus uestris.*

Hiere. 6.

Habentur & alia quæ uersa pagella indicabit.

spes eius: & nō respexit

Beatus uir, cuius est dominus

in uarietas, & infanias falsas

Veneris ad signum Spei.

M D X L V I

QVATVOR CONTRO-
uerſariũ de authoritate Pontificis &
conciliorum explicatio.
Canones Apoſtolorum.
Canones ſextæ ſynodi generalis hæc-
tenus non excuſi.
Septima ſynodus generalis, & canones
eiufdem nunc primo excuſi.
Oſtaua ſynodus generalis nunc primo
excufa, & canones eiufdem.
Canones cõcilij Ephefini generalis nũc
primo latine excuſi.
Decretalis Martini quinti & Calixti ter-
tij de annui cenſus licita emptione &
uenditione explicatio.

A D M O D V M I L L V S T R I

& præclaro dño Diego Hurtado Mendoza.

apud Rempub. Venetorum oratori, &

in sacrosancta synodo Tridēna

Cæsareę maiestatis uice gerē

ti, F. Bartholomeę Car

ranza Miran-

deñ.

Instituti sancti Dominici.

S. D.

V M mecum hisce diebus uoluerē
Diege magnū, & nobilitatis, & stu-
diorum decus, & nostrę laus. Hispa-
nię, quid mihi potissimum agendū
foret dum Deus Opt. Max. uia ali-
quam ostendit cōcilio futuro, si quā
nunc admodum necessario, in tantis ecclesię procel-
lis, & uite malis, subiēt animum relegere maiorum
nostrorum acta, in concilijs antiquioribus. Et pu-
duit me, ut ingenue fatear, nostrorum morum, ex-
puere libuit in finem subinde repetens. En à quan-
to culmine decidimus, en segnitiam, & oscitantiam
nostram, en gentem à Christo, & redemptam, & fa-
ctam rerum dominam. Vbi ille charitatis ardor:
Vbi animus τῶν χρημάτων κρηττων. Vbi dolorum
& mortis contemptus dum gregem traditum cu-
stodirēt: Deniq; nihil ferè conuenit præsentī rerum
statui, si quis attentius conferat cum illo quem cer-
nere licet in scripturis cōciliorum, Quod ut facilius

QVATVOR CONTRO-
uerfariū de authoritate Pontificis &
conciliorum explicatio.

Canones Apostolorum.

Canones sextæ fynodi generalis hæc-
tenus non excufi.

Septima fynodus generalis, & canones
eiusdem nunc primo excufi.

Octava fynodus generalis nunc primo
excufa, & canones eiusdem.

Canones cōcilij Ephefini generalis nūc
primo latine excufi.

Decretalis Martini quinti & Calixti ter-
tij de annui census licita emptione &
uenditione explicatio.

AD MODVM ILLVSTRI

& p̄cedaro dñō Diego Hurtado Mendozę.

apud Rempub. Venetorum oratori, &

in sacrosancta synodo Tridēcina

Cęfareę maiestatis uice gerē

ti, F. Bartholomeę Car

ranza Miran-

deñ.

Instituti sancti Dominici.

S. D.

VM mecum hisce diebus uoluerē
Diege magnū, & nobilitatis, & stu-
diorum decus, & nostrę laus Hispa-
nię, quid mihi potissimum agendū
foret dum Deus Opt. Max. uia ali-
quam ostendit cōcilio futuro, si qñ
nunc admodum necessario, in tantis ecclesię procel-
lis, & uitę malis, subiūt animum relegere maiorum
nostrorum acta, in concilijs antiquioribus. Et pu-
duit me, ut ingenue fatear, nostrorum morum, ex-
puere libuit in sinum subinde repetens. En à quan-
to culmine decidimus, en segnitiem, & oscitantiam
nostram, en gentem à Christo, & redemptam, & fa-
ctam rerum dominam. Vbi ille charitatis ardor?
Vbi animus τῶν χρημάτων κριτῶν? Vbi dolorum
& mortis contemptus dum gregem traditum cu-
stodirēt? Deniq; nihil serē conuenit p̄senti rerum
statui, si quis attentius conferat cum illo quem cer-
nere licet in scripturis cōciliorum. Quod ut facilius

contemplari possem excerpti epitomen quadā col-
latione exemplariorum tum latinorum tum græco-
rum quoad eius fieri potuit. Quam quum utilem
fore multis arbitrarer, ne idē illis subeūdum esset fa-
stidiū, & laboris, præfertim quibus, aut euoluere nō
uacat, aut comparare non possunt tantam librorū
farraginem, è re communi me facturum putauī, si
quod mihi sudaram, omnibus impertirem. Propo-
sui uero aliquot quæstiones, uelut operis præcurso-
res, necessarias, ni fallor, tractaturis Germaniæ here-
ses. Itaq; sub tuo nomine editur hoc quicquid est li-
belli, tum ut studiosis uel ob hoc sit in pretio, tum
ut tibi cui omnia debeo, incipiam nouo ère obliga-
ri, si sensero ea suscepisse frōte, qua uel minutissima,
quæ tamen ad rem literariam pertinent, amplecti so-
les. Vale in Christo Iesu.

DIEGVVS H VRTADVS MENDOZA

F. Bartholomeo Mirandę. S.

Utrum est aliquid in dicēdo posse, quo ab hominibus laude dignis approberis: pulchrius ea, quę mente conceperis, orationeque expresseris, scripto mediocriter explicare: pulcherrimū orationi, atq; scripto studium, & laborem adiungere, ne aliquid deesse uideatur, quominus, & bonis uiris, & multis admirationi sis. Horū primum, cuius quidem uelut patres, altricēsque sunt prudentia, & eloquentia, te penitus consecutum fuisse locupletissimi testes esse poterunt, qui te Bartholomeę Miranda, uel in sacrarum Literarum Gymnasio (quas publicē profiteris) uel in publica concione audiuerunt, ultimum uero, quod semper cū medio cōiunctum est, tum multis aliās, tum hoc edito libro, in quo breui compendio conciliorum prolixitatē circūcidisti, ita ut multa in eorum libris abundare, in hoc nihil deesse ostenderis, adeo prestitisse uisus es, ut prudentissimi uiri in eligendo, magni oratoris, atq; philosophi in disponēdo, maximi theologi in considerando, atq; declarādo quęcunq; legentibus impedimento ob difficultatem, obscuritatēque futura forent, partes cōpleueris. Quod autem nomē meum in tuis scriptis & conspici, & legi uoluisti, maximas tibi gratias ago. Vale. Nonis Ianuarij, Venerijs.

INDEX RERVM AC VOCVM

quæ in hoc uolumine continentur, ubi primo habentur Pontifices per ordinem alphabetici, ac iſdem poſt modum ſuo quicq; ordine prænotati arithmetiſis numeris, omnia deinde cõcilia ſeorſum collecta.

A			
Adriani papæ primi uita	228	Benedicti papæ 3. uita	316
Adriani papæ ſecundi uita	321	Benedicti papæ 4. uita	316
Adriani papæ 3. uita	331	Benedicti papæ 5. uita	316
Adriani papæ 4. uita	340	Benedicti papæ 6. uita	317
Adriani papæ 5. uita	350	Benedicti papæ 7. uita	317
Adriani papæ 6. uita	328	Benedicti papæ 8. uita	317
Adeodati papæ uita	247	Benedicti papæ 9. uita	317
Agapeti papæ primi uita & epiſtola una	159	Benedicti papæ 10. uita	318
Agapeti papæ 2. uita	336	Benedicti papæ undecimi. uita	351
Agathonis papæ uita	247	Benedicti papæ 12. uita	353
Alexandri papæ 1. uita, & eius epiſtola tres	6	Boniſacij papæ 1. uita, & epiſtola tres	118
Alexandri papæ 2. uita	338	Boniſacij papæ 2. uita & epiſtola una	158
Alexandri papæ 3. uita	340	Boniſacij papæ 3. uita	207
Alexandri papæ 4. uita	349	Boniſacij papæ 4. uita	207
Alexandri papæ 5. uita	354	Boniſacij papæ 5. uita	316
Alexandri papæ 6. uita	379	Boniſacij papæ 6. uita	317
Anaſtaſij papæ 1. uita & epiſtola duæ	98	Boniſacij papæ 7. uita	351
Anaſtaſij papæ 2. uita, & epiſtola duæ	150	Boniſacij papæ 8. uita	354
Anaſtaſij papæ 3. uita	336	Boniſacij papæ 9. uita	284
Anaſtaſij papæ 4. uita	339	Boniſacij epiſcopi ad Zachariam papa epiſtola	7
Aniceti papæ uita & epiſtola una	7	C	
Athanaſij & aliorum epiſcoporũ Aegyptiorum epiſtola ad Libanium papam	70	Caliſti papæ 1. uita & eiufdem epiſtola 5.	9
B		Caliſti papæ 2. uita	319
Benedicti papæ 1. uita & epiſtola una	192	Caliſti papæ 3. uita	376
Benedicti papæ 2. uita	281	Clementis papæ 1. uita & eiufdem epiſtola	317
		Clementis papæ 2. uita	317
		Clementis papæ 3. uita	340

I N D E X

Stoæ decretales quinque	2	Formosi papæ uita	336
Clementis papæ 4. uita	349	G	
Clementis papæ 5. uita	351	Gai pp̄ uita secundum Damasum & epistola 1.	18
Clementis papæ 6. uita	353	386 Gelasii pp̄ 1. uita & epistola 7.	147
Clementis papæ 7. uita	386	Gelasii papæ 2. uita	319
Cœlestini papæ 1. uita & epistola quatuor	119	Gregorij pp̄ 1. uita cum duabus synodis ipsius tpe celebratis	206
Cœlestini papæ 2. uita	339	Gregorij pp̄ 2. uita	282
Cœlestini papæ 3. uita	340	Gregorij pp̄ 3. uita & epistola 1.	282
Cœlestini papæ 4. uita	349	Gregorij papæ 4. uita	335
Cœlestini papæ 5. uita	351	Gregorij pp̄ 5. uita	337
Cononis papæ uita	282	Gregorij pp̄ 6. uita	337
Cornelij papæ uita & epistola due	13	Gregorij pp̄ 7. uita	338
Constantini papæ 1. uita	282	Gregorij pp̄ 8. uita	340
Constantini papæ 2. uita	288	Gregorij pp̄ 9. uita	348
Christophori papæ uita	336	Gregorij pp̄ 10. uita	349
D		Gregorij pp̄ 11. uita	353
Damasi pp̄ 1. uita & epistola 6.	76	Gregorij papæ 12. uita	354
Damasi pp̄ 2. uita	337	H	
Deusedit papæ uita	277	Hiberij pp̄ uita	145
Doni pp̄ 1. uita	247	Honorij pp̄ 1. uita	210
Doni papæ 2. uita	337	Honorij pp̄ 2. uita	339
E		Honorij papæ 3. uita	348
Eugenij pp̄ 1. uita	240	Honorij pp̄ 4. uita	351
Eugenij pp̄ 2. uita	315	Hormsidæ papæ uita & epistola x. 154	
Eleutherij pp̄ uita secundum Damasum & epistola una	8	I	
Da-		Ioannis pp̄ 1. uita & epistola due	157
Euaresti papæ uita secundum Damasum, & epistola due	4	Ioannis pp̄ 2. uita & epistola 1.	158
Eutychiani papæ uita secundum Damasum & epistola tres	13	Ioannis pp̄ 3. uita & epistola una	192
Eugenii papæ 1. uita	240	Ioannis pp̄ 4. uita	230
Eugenii papæ 2. uita	315	Ioannis papæ 5. uita	282
Eugenii papæ 3. uita	339	Ioannis papæ 6. uita	282
Eugenii papæ 4. uita	370	Ioannis papæ 7. uita & epistola	282
F		Ioannis papæ 8. uita	315
Fabiani papæ uita secundum Damasum & epistola tres	12	Ioannis papæ 9. uita	332
Felicis papæ 1. uita secundum Damasum & epistola tres	17	Ioannis papæ 10. uita	336
Felicis papæ 2. uita, & epistola una & alia illum concernentia	71	Ioannis papæ 11. uita	336
Felicis papæ 3. uita et epistola due	146	Ioannis papæ 12. uita	336
Felicis papæ 4. uita, & epistola due	158	Ioannis papæ 13. uita	336
		Ioannis papæ 14. uita	336
		Ioannis papæ 15. uita	337
		Ioannis papæ 16. uita	337
		Ioannis papæ 17. uita	337

I N D E X

Ioannis papæ 19. uita	337	Martini papæ 4. uita	350
Ioannis papæ 20. uita	337	Martini papæ 5. uita	354
Ioannis papæ 21. uita	337	Melchiadis papæ uita secundū Da	
Ioannis papæ 22. uita	350	masum & epistola 1.	25
Ioannis papæ 23. uita	353	Mileuitani concilii epistola ad In	
Ioannis papæ 24. uita	354	nocentium papam	112
Innocentij pp̄ 1. uita & ep̄le	28.104	N	
Innocentii papæ 2. uita	339	Nicolai pp̄ 1. uita & ep̄la 1.	316
Innocentii papæ 3. uita	340	Nicolai papæ 2. uita	338
Innocentii papæ 4. uita	349	Nicolai papæ 3. uita	350
Innocentii papæ 5. uita	350	Nicolai papæ 4. uita	351
Innocentii papæ 6. uita	353	Nicolai papæ 5. uita	376
Innocentii papæ 7. uita	354	P	
Innocentii papæ 8. uita	379	Paschalis papæ 1. uita	315
Iulij papæ 1. uita & epistola 1. &		Paschalis papæ 2. uita	319
fia ipsum concernentia	56	Pauli papæ 1. uita	288
Iulij papæ 2. uita	379	Pauli papæ 2. uita	37
L		Pauli papæ 3. uita	386
Leonis papæ primi uita	311	Pelagii papæ 1. uita & ep̄la 1.	180
Leonis papæ 2. uita	247	Pelagii papæ 2. uita, & ep̄le 3.	193
Leonis papæ 3. uita	306	Pii papæ 1. uita secundū Damasum	
Leonis papæ 4. uita	315	& epistolę dug	6
Leonis papæ 5. uita	336	Pii papæ 2. uita	377
Leonis papæ 6. uita	336	Pii papæ 3. uita	379
Leonis papæ 7. uita	336	R	
Leonis papæ 8. uita	336	Reccathedi Regis Gotorū edictū	
Leonis papæ 9. uita	338	de confirmatione concilii Tole-	
Leonis papæ 10. uita	379	tani tertii	201
Liberii papæ uita & epistolę dug		Romani papæ primi uita	336
& alia ipsum concernentia	69	S	
Landi papæ primi uita	336	Sabiniani papæ uita	206
Lucii papæ 1. uita, & epistolę dug		Sergii papæ 1. uita	282
& eius condemnatio	15	Sergii papæ 2. uita	315
Lucii papæ 2. uita	339	Sergii papæ 3. uita	336
Lucii papæ 3. uita	340	Sergii papæ 4. uita	337
M		Seuerini papæ uita	230
Marcellini pp̄ uita secundum Da-		Simplicii papæ uita & aliquot epi-	
masum & epistolę dug, ac ipsius		stolę	146
condemnatio per concilia	19	Sixti papæ 1. uita secundum Dama-	
Marcelli papæ uita secundum Da-		sum & epistolę dug	5
masum & epistolę dug	24	Sixti papæ 2. uita & ep̄le dug	16
Marci papæ uita, & epistola 1.	56	Sixti pp̄ 3. uita & ep̄la una & eius-	
Martini papæ 1. uita & ep̄la 1.	231	dem expurgatio ab imposta si-	
Martini papæ 2. uita	332	bi calumnia	124
Martini papæ 3. uita	336	Sixti papæ 3. uita	378

I N D E X

Sisinnii papæ uita	282	Theodori papæ 2. uita	96.
Sotheris papæ uita secundum Da-		V	
mafum & epistolæ duę	7	Valentini papæ uita	117
Stephani papæ 1. uita & epistolę 3.	126	Victoris papæ 1. uita secundum Da-	
Stephani papæ 2. uita	188	mafum & epistolæ duę	9
Stephani papæ 3. uita	188	Victoris papæ 2. uita	338
Stephani papæ 4. uita	315	Victoris papæ 3. uita	338
Stephani papæ 5. uita	336	Vigilii papæ uita & epistolę 2.	160
Stephani papæ 6. uita	336	Vitaliani papæ uita	241
Stephani papæ 7. uita	336	Vrbani papæ 1. uita & epistolę	9
Stephani papæ 8. uita	336	Vrbani papæ 2. uita	338
Stephani papæ 9. uita	338	Vrbani papæ 3. uita	340
Syricii papæ uita & epistolę 4.	30	Vrbani papæ 4. uita	349
Symmachii papæ uita & epistolę 3.	151	Vrbani papæ 5. uita	353
Syluestri papæ uita	159	Vrbani papæ 6. uita	353
Syluestri papæ 1. uita	23	Z	
Syluestri papæ 2. uita	337	Zacharię pp uita & epistolę 2.	284
Syluestri papæ 3. uita	337	Zepherini papæ uita secundum Da-	
T		mafum & epistolæ duę	9
Theodori papæ 1. uita	230	Zozimi pp uita & epistolę duę	118

Pontifices à Petro usq; ad Paulum tertium.

1 Petrus	1	24 Dionysius	16
2 Clemens	1	25 Felix	17
3 Anacletus	2	26 Eutychianus	17
4 Euaristus	4	27 Gaius	18
5 Alexander 1.	5	28 Marcellinus	18
6 Sixtus primus	5	29 Marcellus	24
7 Thelesphorus	5	30 Eusebius	25
8 Higinus	6	31 Melchisedes	25
9 Pius	6	32 Syluester 1.	28
10 Anicetus	7	33 Marcus	56
11 Sother	7	34 Iulius primus	56
12 Eleutherius	8	35 Liberius 1.	69
13 Victor	8	36 Felix secundus	71
14 Zepherinus	8	37 Damasus primus	76
15 Calistus	9	38 Syritius	80
16 Vrbanus	9	39 Anastasius	98
17 Pontianus	11	40 Innocentius	104
18 Antherus	11	41 Zolimus	118
19 Fabianus	11	42 Bonifacius 1.	118
20 Cornelius	13	43 Celestinus	119
21 Lucius	15	44 Sixtus tertius	124
22 Stephanus	16	45 Leo primus	131
23 Sixtus secundus	16	46 Hilarius	145

I N D E X

47	Simplicius	146	92	Stephanus 2.	288
48	Felix 3.	146	93	Pautus 1.	288
49	Getulius	147	94	Constantinus 2.	288
50	Anastafius	150	95	Stephanus 3.	288
51	Symmachus	151	96	Adrianus 1.	288
52	Hormifda	154	97	Leo 3.	306
53	Ioannes 1.	157	98	Stephanus 4.	315
54	Felix 4.	158	99	Pafchalis	315
55	Bonifacius 2.	158	100	Eugenius 2.	315
56	Ioannes 2.	158	101	Valentinus	315
57	Agapetus	159	102	Gregorius 4.	315
58	Syluerius	159	103	Sergius 2.	315
59	Vigilius	160	104	Leo 4.	315
60	Pelagius	180	105	Ioannes 8.	315
61	Ioannes 3.	192	106	Benedictus 3.	316
62	Benedictus 1.	192	107	Nicolaus 1.	307
63	Pelagius 2.	193	108	Adrianus 2.	322
64	Gregorius 1.	206	109	Ioannes 9.	322
65	Sabinianus	206	110	Martinus 2.	322
66	Bonifacius 3.	207	111	Adrianus 3.	323
67	Bonifacius 4.	207	112	Stephanus 5.	326
68	Deufledit	207	113	Formofus	326
69	Bonifacius quintus	209	114	Bonifacius 6.	326
70	Honorius 1.	210	115	Stephanus 6.	326
71	Seuerinus	230	116	Romanus 1.	326
72	Ioannes 4.	230	117	Theodorus 2.	326
73	Theodorus	230	118	Ioannes 10.	326
74	Martinus	231	119	Benedictus 4.	326
75	Eugenius 1.	240	120	Leo 5.	326
76	Vitalianus	241	121	Chriftophorus 1.	326
77	Adeodatus	247	122	Sergius 3.	326
78	Donus	247	123	Anaftafius 3.	326
79	Agarho	247	124	Landus 1.	326
80	Leo 2.	247	125	Ioannes 11.	326
81	Benedictus 2.	281	126	Leo 6.	326
82	Ioannes 5.	282	127	Stephanus 7.	326
83	Conon	282	128	Ioannes 12.	326
84	Sergius 1.	282	129	Leo 7.	326
85	Ioannes 6.	282	130	Stephanus 8.	326
86	Ioannes 7.	282	131	Martinus 3.	326
87	Sitinius	282	132	Agapetus 2.	326
88	Constantinus	282	133	Ioannes 13.	326
89	Gregorius 2.	282	134	Benedictus 5.	326
90	Gregorius 3.	282	135	Leo octauus	326
91	Zacharias	283	136	Ioannes 14.	326

I N D E X

137	Benedictus 6.	337	183	Honorius 3.	348
138	Donus 2.	337	184	Gregorius 9.	348
139	Bonifacius 7.	337	185	Coelestinus 4.	349
140	Benedictus 7.	337	186	Innocentius 4.	349
141	Ioannes 15.	337	187	Alexander 4.	349
142	Ioannes 16.	337	188	Vrbanus 4.	349
143	Ioannes 17.	337	189	Clemens 4.	349
144	Gregorius 5.	337	190	Gregorius 10.	349
145	Ioannes 18.	337	191	Innocentius 5.	350
146	Syluefter 2.	337	192	Adrianus 5.	350
147	Ioannes 19.	337	193	Ioannes 22.	350
148	Ioannes 20.	337	194	Nicolus 3.	350
149	Sergius 4.	337	195	Martinus 5.	350
150	Benedictus 8.	337	196	Honorius 4.	351
151	Ioannes 21.	337	197	Nicolaus 4.	351
152	Benedictus 9.	337	198	Coelestinus 5.	351
153	Syluefter 3.	337	199	Bonifacius 8.	351
154	Gregorius 6.	337	200	Benedictus 11.	351
155	Clemens 2.	337	201	Clemens 5.	351
156	Damasus 2.	337	202	Ioannes 23.	351
157	Leo 9.	338	203	Benedictus 12.	351
158	Victor 2.	338	204	Clemens 6.	351
159	Stephanus 9.	338	205	Innocentius 6.	351
160	Benedictus 10.	338	206	Vrbanus 5.	351
161	Nicolaus 2.	338	207	Gregorius 11.	351
162	Alexander 2.	338	208	Vrbanus sextus.	351
163	Gregorius 7.	338	209	Bonifacius 9.	351
164	Victor 3.	338	210	Innocentius 7.	354
165	Vrbanus 2.	338	211	Gregorius 7.	354
166	Paschalis 2.	339	212	Alexander 5.	354
167	Gelasius 2.	339	213	Ioannes 24.	354
168	Calistus 2.	339	214	Martinus 5.	354
169	Honorius 2.	339	215	Eugenius 4.	370
170	Innocentius 2.	339	216	Nicolaus 5.	376
171	Coelestinus 2.	339	217	Calistus 3.	376
172	Lucius 2.	339	218	Pius secundus	377
173	Eugenius 3.	339	219	Paulus 2.	377
174	Anastatius 4.	339	220	Sixtus 4.	378
175	Adrianus 4.	340	221	Innocentius 8.	379
176	Alexander 3.	340	222	Alexander sextus	379
177	Lucius 3.	340	223	Pius 3.	379
178	Vrbanus 3.	340	224	Iulius 2.	379
179	Gregorius 8.	340	225	Leo 10.	379
180	Clemens 3.	340	226	Adrianus 6.	386
181	Coelestinus 3.	340	227	Clemens 7.	386
182	Innocentius 3.	340	228	Paulus tertius.	386

INDEX

CONCILIORVM SERIES

Agripinēse seu colonienſe	65	illud concernentibus	162
Agathenſe	125	Constantinopolitanum aliud	328
Ancyranum	19	Conſtātinopolitanum aliud	348
Antiochenum	16	Constantienſe	354
Antiochenum quoddam conciliū		B	
infertum aſſioni 14.	Chalcedo-	Elibertinum	38
nenſis concilij	56	Ephelinum	121, &, 387
Antiſiodoreſe	207	Epaunenſe	350
Aquileienſe	131	F	
Arelatenſe primum	45	Florentinum	370
Arelatenſe ſecundum	50	G	
Arelatenſe tertium	138	Gangrenſe	47
Arauficanum	131	Gerundenſe	357
Aurelianum 1.	156		
Aurelianum 2.	171	H	
Aurelianum 3.	173	Hierofolymitanum	67
Auernenſe	179	Hiſpalenſe 1.	194
Aurelianum 4.	180	Hiſpalenſe 2.	210
Aurelianum 5.	190	I	
B		Ilerdenſe	152
Baſilienſe	364	L	
Bracarenſe primum	225	Laodicenſe	71
Bracarenſe 2.	228	Lateranenſe	340
Bracarenſe tertium	246	Lateranenſe aliud	379
C		Lugdunenſe	349
Calibonenſe	240	M	
Carthagenenſe habitum extra nu-		Matiſconenſe 1.	202
merum	53	Matiſconenſe 2.	203
Carthagenenſe primum	14. 53	Mileuitanum	112
Carthagenenſe ſecundum	85	Moguntiacenſe	306
Carthagenenſe 3.	86	N	
Carthagenenſe 4.	91	Neocæſarienſe,	26
Carthagenenſe 5.	98	Nicęnum	28
Carthagenenſe 6.	119	Nicęnum 2.	288
Carthagenenſe 7.	119	P	
Carpentoraſenſe	117	Parrhiſienſe	188
Cæſarauguſtanum	157	R	
Chalcedonenſe	140. &, 389	Remenſe	314
Colonienſe	56	Rhegienſe	125
Conſtantinopolitanum	78	Romanum circa tempora Sylveſtri	
Conſtantinopolitanum cum aliis		papæ	36

I N D E X

Romanum aliud circa tempora Iulii	Toletanum 32	195
III papae 56 (pp. 145)	Toletanum 4	214
Romanum aliud circa tpa Hilarii	Toletanum 5.	223
Romana synodus prima circa tē-	Toletanum 6.	223
pora Symmachi papae 152	Toletanum 7.	230
Alia tertia synodus circa eadē tem-	Toletanum 8.	233
pora 152	Toletanum 9.	235
Quarta item synodus ibidem cir-	Toletanum 10.	237
ca idem tempus 152	Toletanum 11.	241
Quinta quoq; eodem tpe 152	Toletanum 12.	279
Sexta & ultima tempore eiusdem	Toletanum 13.	282
papae 152	Triburienſe	333
S	Turonenſe 1.	145
Sardicenſe 61	Turonenſe ſecundum	184
Symmienſe 67	V	
T	Valentinum Gallie	179
Tarraconenſe 147	Valentinum Hispanie	154
Taurinatenſe 98	Valenſe	137
Telenſe 80	Veneticum	145
Toletanum 1.	Vormacienſe	313
Toletanum 2.	Vienenſe	386
A		
Aaron initium fuit ſacerdotii 3	Abbati non licet habere filios de	
Aaron ſummus Dei ſacerdos 211	baptiſmo 209	
Abbatibus & presbyteris qui ad	Abbas non permittat mulierem in	
concilium ueniendum. 207	monaſterium ingredi 209	
Abbatibus qui epiſcoporum prece-	Abbatibus duo in uno monaſterio	
pta deſpiciunt ad communionem	eiſe non debent 241	
non admittant 173	Abbatibus aut monachi, aut eorum	
Abbatibus epiſcopis, monachi abba-	tes agentes patrocinio ſeculari non	
tibus ſunt ſubiekti 156	utantur 241	
Abbatibus in eorum uenditionibus	Abbatibus cum monialibus regula	
qua forma utantur 130	riter uiuant 308	
Abbatiffa non preſumat uelare uir-	Abſoluentes a peccatis quam cu-	
ginem uel uiduam 18	ram adhibere oporteat 278	
Abraha primus uocatus presbyter 3	Abbatum meſa quilibet eſſe debeat 314	
Abſcidentes ſe ipſos ad clerum non	Abbatibus Ioachin error damna-	
perueniant 51	tus 341	
Abſolui nemo poteſt ab errore pre-	Abiuratio omnium heretorum per Pe-	
terito niſi reſiſcat 149	trum Oxomenſem 378	
Abortiuum facientes aut natos ſuos	Accuſantiu innocentes poena 203	
necantes quot annis a commu-	Accuſatorem ſumil & iudicem eiſe	
nione abſtineant 152	non licere 13	
Abbati uel monacho non licet ad	Accuſari non debet aliquis extra	
nuptias ambulare 209	forum ſuum 83	

I N D E X

Accusationes inter Christianos ex cereri non debent	16	Altari qui seruiunt si in carnis fra gilitate corruerint qua poena ple ctantur	153
Accusantibus sacerdotes quę poe na 4.4.	52	Alleluia quę tpe decätari debeat	216
Accusatores clericorę qui esse non possint 86.	125	Ambientes uel ambientium sancto res coniuratoresque qui prodide rit, non solum sit purgatus a cul pa, sed remunerari dignus	151
Accolyti qualiter ordinentur	91	Anima quę sit unica	328
Accusatores & accusati cuius sint conuersationis & fidei in iudicio est quærendum	97	Anathematizati quę fuerint ab Da maso primo Pont.	76
Accusator non probans talionis poenam sustineat	123	Anthimius episcopus Trapezun tius damnatus	166
Accusantes episcopos aut clericos quomodo recipiantur	144	Annuntiationis dominicę solen nitas quō sit celebranda	237
Accusatum neminem damnandū sine presentia accusatoris	225	Anathemamini Basilij Ancyrę epi scopi	289
Adam qui dicit sine peccato mori potuisse hæreticus est	111	Angeli an sint corporei disputa tio	293
Adam oēs hoies læsit, nec potest quispiam per liberum arbitrium confergere	119	Animam hois unicam immorta lemque esse probatur	381
Adolescentes qui moxhati fuerint quo tempore ad communionem admittantur	41	Antistes qui iniuste clericos arceat, uel templa claudet, poena talio nis puniendus est	304
Adæ puaricatio oēs ifecit	133	Anima rationalis per se et essentialit est forma humani corporis	352
Adæ puaricationis mutatio	134	Apocalypseos librū loā. euāgelistę	217
Adulteri qua pnia plectant 23.31.4.		nō esse credentium poena	251
Aduocati pro causis ecclesię a principe postulentur	116	Aplica fides nūquę errauit	317
Adiutorium Dei est cum recte co gitamus, & pedes nostros a falsi tate & iniustitia tenemus	135	Apostolicę sedi siquis uel pecunia uel aliis idebite ithronizat apo stolicus est	317
Adiutorium Dei etiam renatis ac ac sanctis semper est implorandū	135	Apostolica mādāta contēnens an thema sit	317
Adolescentes in clero existētes p batissimo seniori deputentur	218	Aplica decreta quāti faciēda i his quę ad fidem spectant	317
Aetius hæresiarches suscitatur	70	Appellationis remedium non ne gandum	11
Aetas ingredientium monasteria quę esse debeat	269	Apostatantiū poenitētia 42.47.51	
Agapes non fiant in ecclesia	275	Appellationis remedio utatur qui aduersum sibi iudicē sentiat	135
Aleę clericis interduntur	271	Appellationes oēs ad ecclesiā licet deferre, ab ipsis uero nūquę appel lare	149
Altaria per agros constituta euer tantur.	99	Appellationis ordo quidam	311
Altaria sacerdotali beneficione cō secranda sunt	127		

I N D E X

Aqua benedicta cur sale aspersa	5	das quadragesimæquisq̄ nō ad-
Archiep̄i quō ordinari debeant	7	mittatur
Arrius in Nicēna synodo damnaf		Baptizandi symbolū discant & si-
30. itidem & in Romano concilio	36.56	dei rationem reddant
Arma proijcientes in pace à com-		Baptismū qui egrotantes accipiūt,
muntione arceantur	45	facti sani symbolū doceant.
Arriani cōuersi baptizent	46.80	ma percipiant
Archipresbyteri coniugati sine te-		Baptismus mortuis non confera-
stimonio clericorum dormire nō		tur.
debent	187	Baptizari quomodo debeat egro-
Archiep̄iscopus sine pallio missas		tantes
non celebret	202	Baptizati qui nullos habeat testes
Archipresbyteri præceptis est pa-		de baptismo iterum baptizen-
rendum	209	tur.
Articuli 45. Ioannis Vicleff in cō-		Baptizantur ueraciter oēs in pec-
cilio Constantiensi dānati	355	catorum remissione
Articuli 30. Ioānis V is in concilio		Baptizandi quomodo sint qui su-
Constantiensi damnati	358	bito obmutescunt
Articuli Petri Oxomenis in cōci-		Baptizari q̄ desiderant id nō ex li-
lio Basiliensi damnati	378	bero habent arbitrio, sed Dei lar-
Astrologæ uel mathesi q̄ credēdū		gitate confertur
existimat anathema sit	104	Baptizans secus q̄ ex domini præ-
Athanasij sermo de imaginib'	292	cepto habeat qua poenę seueriza-
Augures & pantomimi quō ab		te plectatur
ecclesia suscipiantur	43	Baptismi tempus q̄ stricte obser-
Aurigæ dum agitant à communi-		uandum
one abstineant	46.52	Baptizandi mersio una, an trina
Auguria prohibentur	207	fieri debeat
B		Baptizandi unus sit ordo
Balthazaris regis punitio	16	Baptismus propter pascha & pēte
Baptizari licere quocūq̄ tpe, cum		colle non celebretur
necessitas incumbit	8.204	Baptismus soluit crimina non cō-
Baptizati ab hæreticis nō rebapti-		iugia
zandi	14	Baptismus uitæ spiritualis ianua
Baptismi sacramentum an maius		est
sit q̄ confirmatio	26	Baptismi effectus
Baptizatus in ægritudine presby-		Basilicæ qualiter ædificandæ
ter ordinari non debet	27	Basilus in concilio dānā
Baptizati in peregrinatione ad cle-		Baptismus in ecclesia tantum cele-
rum non promouentur	40	brandus
Baptizari quomodo debeant qui		Basilij prius hæretici confessio ca-
ad fidem ueniunt	42.96	tholica
Baptismus nō reiteretur	53	Benedictū ab ecclesia qui accipit,
ad Baptismū post duas hebdoma-		eius professionem precariæ nōle

I N D E X

faciat	222	Carnium elus ꝑ secrete olim cau-
Beneficium ecclesiasticum quicun-		batur in quadagesima
que habet ad recta ecclesie restau-		Castitas a sacerdotib' custo-
randa uel ipsas ecclesias emenda-		diaꝝ 85
das adiuuent	311	Catholicus apud infideles causam
Berengarius diaconus Andegauē		proponens excōcitur
sis reuocatur ab errore qui arbi-		96
trabatur in sacramento eucharis-		Cataphrygas ad ecclesiam uenien-
tiæ non esse uerum Christi cor-		tes catechizari & baptizari o-
pus & integrum sanguinem	338	portet
Bigami quomodo ad communio-		Catechumenis euāgelium legi nō
nem admittantur	71	debet
Bigami ad clerum non admittan-		Cataphrygarum hēresis quo tem-
tur	109. 139. 146. 210	pore orta
Bonus nemo est suis uiribus nisi		Catechumenorū qui lapsi sunt pœ-
participatione eius qui solus est		nitentia
bonus	119	34
C		Catholicorum in hēresim transeū-
Calendas Ianuarij ethnice celebrā-		tium pœna
tium damnatio	267	40
Canonicorum regularis obseruan-		Catechumenā adulteram q̄ filium
ria	307	necauerit quo tempore baptiza-
Canticum turpe circa ecclesias p-		ri oporteat
hibetur	312	44
Canonicę scripturę q̄	75. 90. 108	Catechumenorum ordo circa ora-
Cātores quō officiu suscipiant	92	tionem
Canones synodorum seruandī		Catechumeni iter domesticas ora-
sunt	140. 240. 326	tiones non admittantur
Cantica turpia in ecclesiis non cā-		112
tentur	241	Catechumeni cum fidelibus bene-
Canones synodorum generalium		dictionem non accipiant
quarundamqꝫ provincialiū apo-		133
stolorum & aliorum patrum sta-		Catechumeni quo tempore debeāt
biles maneant	269	baptizari
Cantores ecclesiastici non utantur		157
modulatione inordinata	275	Catholici qui ab idolorum cultu
Carcerati ab archidiaconis diebus		se non custodiunt nec ad integrā
dominics requirantur	171	baptismi gratiam reuertunt, ab
Cardinales assistant Romano pō-		e ecclesie coribus arceantur
tifici	382	172
Cardinaliū titulos q̄s instituerit	24	Catechumenis sine baptismo defū-
Cardinalium numerus qui esse de-		ctis nec oblationis commemora-
beat	37	tio nec psallendi officium impen-
Carnes gustare nolentiū iuxta Pri-		datur
scillianum pœna que	48	Causę grauiores ad sedem Roma-
		nam deferendę
		9
		Causidici ad clerum non admittā-
		tur
		110
		Causę que communes non sunt in
		suis prouincijs iudicantur
		117
		Causę ecclesiasticę corā ordinariis
		locorum terminentur, nulliqꝫ li-
		ceat appellare ante sententiā dif-
		finitiuam.
		134

Cœlesti

I N D E X

Cœlestii errores	112	85. 89. 102.
Cerei in cœmeteriis non incendan- tur.	41	Christianus qui pro fide persecu- tiones patitur quomodo suscipi debeat.
Cereus in uigilia resurrectionis be- nedicatur	215	24
Chorepiscoporum autoritas.	77	Christum Iesum crucifixum carne te episcopo.
Chorepiscopi quidam quare ab ec- clesia damnati.	77	102
Christus est sp̄s eius ecclesie	4	Christum alterius episcopi nullus accipiat.
Christus in diuinis scripturis secu- dum carnem dicit factus, secundū diuinitatē dicit genitus	7	117
Christus singulis annis conscien- dum.	12	Christus Deus & homo una ado- ratione est adorandus.
Christus ab episcopo confici de- bet.	28. 102	169
Christiani cum Iudæis non uescā- tur	42	Christum Iesum crucifixum carne qui non consistetur ueram & do- minū gloriæ & unum de sc̄ā Tri- nitate, anathema sit
Chorepiscoporum autoritas.	58	169
Christum ante secula filiū Dei, mi- nistrantē patri ad creationē uni- uersorum non consistens anathe- ma sit.	68	Christiani Iudæorum uitent con- nubia.
Christū q̄ dixerit sc̄dm p̄sentia an- te Mariā filiū esse, & non ante se- cula ex patre natum, apud Deum esse & per ipsum omnia facta, hæ- reticus est.	68	172. 175
Christus caput est & principium omnium, caput autē xp̄i Deus.	69	Christiani Iudæorum uitent con- uiuia.
Christum Deū, filium Dei ante se- cula ministrantē patri qui nō di- xerit, sed initium accepisse, ana- thema sit.	69	175
Christianis sabbatizare nō licet.	73	Christi duas naturas qui confun- dit, damnetur.
Christianis ad falsos martyres abi- re non licet	74	Christus quādo presbyteri ab ep̄i- scopo petere debeant.
Christianus idololatrię occultę ua- cans anathema sit.	74	207
Christiani Iudæorum azyma non accipiāt nec eorum impietatibus communicēt	74	Chorepiscopis & presbyteris quæ prohibita.
Christiani ad nuptias euntes salta- re non debent.	75	211
Christus à presbyteris non fiat.		Christi duas naturas confundentiū hæreticorum confutatio
		212
		Christus homo creatus & in crea- tus, corporeus & incorporeus.
		255
		Christus deinceps in figura huma- na pingatur non agni.
		276
		Christus diligenter est custodien- dum.
		310
		Cibos cuiuscunq̄ generis uitādos non esse.
		8
		Ciues alieni qui ordinantur, qui- bus cū habitent.
		112
		Ciuitas quælibet pauperes & ege- nos incolas alimentis congruēti- bus pascat secundum uires
		185
		Clerici comam non nutriant, & quare.
		7. 94
		Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur.
		16
		Clericus cum extranea non habi- tet fornicia.
		54. 88. 94. 185. 194. 240

**

I N D E X

247.264.287	Clericus solus cum foemina nō lo- quaſ.	16.88	Clericus peregrinus quō ſit reci- piendus.	57
	Clericum fieri non debere uxoris adultere uirum.	27	Clerico excommunicato alter epi- ſcopo cōſionē nō indulgeat.	66
	Clericū ob quālibet cām nō debet curiā introire, nec aſte iudicē cinctū cām dicere niſi in eccleſia.	28.37	Clerici alieni ſolicitari nō debēt.	66
	Clerici lapſi p̄ ignorātiā ordina- ri deponantur	33	Clerici extranei apud Theſſaloni- cam non tardent.	67
	Clericis ſponte lapſis quæ poenitē- tia ſit iniungenda	33	Clerici coram catechumenis non ſiant.	71
	Clerici uagi qui habendi.	34.109	Clericorum diſciplina & mode- ſtia	73
	Clerici non ordinandi ſine conſen- ſu ſui epi	34	Clerici tabernas non intrent.	73, 88
	Clericorum ad uſuras accipientiū uel turpia luca ſectantium poe- na.	35 40.46.87	Clericis ad Agapen uocatis partes tollere non licet	73
	Clericum peccantem nullus cæde attingat	37	Clerici lauacra cū mulieribus cō- munita non habeant	73
	Clerici an negotia ſectari poſſint.	40.87.	Clerici qui incantationibus utun- tur ab eccleſia projiciantur	74
	Clerici de baptizandis nihil acci- pian.	42	Clericis ſine canonicis literis pere- grinari non licet.	74
	Clerico uxoribus adulteris q̄ poe- na ſtatuta.	43	Clericis ludicris ſpectaculis itereſ- ſe non debent	75.89
	Clericus extraneam mulierem nō habeat.	51 159	Clericos non oportet conuiuia ce- lebrare	75
	Clericus in ſecreto puellam nō in- tromittat	51	Clerici ad ſecundas nuptias tran- ſeunt deponantur.	80
	Clerici qui forte internupta uel du- plicata matrimonia inciderint ul- tra ſubdiaconatū nō prouehant.	52	Clericus mulierem uiduam nō du- cat.	81
	Clerici cū uiduis nō cōmorent.	54	Clericum ordinare de aliena eccle- ſia nullus uſurpet.	81
	Clerici i alteri eccleſia nō ordinent.	54	Clericum abiectū alia eccleſia non admittat.	81
	Clerici ſecularium aſtus non ſuſci- pian.	55	Clerici canones conciliorum agno- ſcant.	87
	Clerici in aliena eccleſia nō cōmu- nicent ſine literis ſui epi	55	Clerici publica iudicia nō appe- lent.	87
	Clerici alienis negotiis implicati non ordinentur.	55	Clericorum filij ſpectacula non ex- hibeant, nec ſpectent.	87
	Clericum ad aliā eccleſiam migrā- tem ibi perfeuerare nō debere.	57	Clericorum matrimonijs infideles non ſociantur.	87
	Clerico exauſtorato miniſtrare nō licet.	57	Clerici de rebus ſuis nihil infideli- bus conferant.	87
			Clerici filios uos a ſua poteſtate	87

I N D E X

exire non permittant.	87	currere debeat.	95
Clerici nō ordinentur, nisi qui cū		clericus ex poenitentibus ordina-	
eis sunt, fideles existant	83	tus deponatur.	95
clerici cum ad pubertatē uenerint		clericus hereticorum cōiuiua fugi-	
aut uxores ducere, aut continen-		clerici uiduarū familiaritati. (ar. 95	
tiam profiteri cogantur.	88	non associentur.	97
clerici non ordinentur, nisi proba-		clerici pro crimine suo damnati à	
biles sint.	88	quolibet non defensentur.	98
clerici in aliena ciuitate nō immo-		clerici qui tardius ad ecclesiam ue-	
rentur.	89	nerint, clerici non habeant.	100
clerici scurrilia loquentes accerri-		clericorum, quorum uxores pecca-	
me corripiant.	91. 95	uerint, libertas.	100
clerici qui pro fide tentantur gra-		clerici sine patroni consensu non	
dibus sublimentur.	94	fiant.	101
clerici comā nō nutriāt nec barbā.		clericus ab epō nō recedat.	101
clericorum habitus qualis eēt de	94	clericus esse nō potest q̄ uolēs par-	
beat.	94	tē sui corporis amputauerit.	109
clericorum incessus qualis esse de-		clerici qui esse non possint	111
beat.	94	clericorū electio qualis eēt deat.	111
clerici ad nundinas nō uadant.	94	clericus esse nō potest qui ante ba-	
clericus qui uigilijs deest excōmu-		ptimum uxorem habuit, & post	
nicetur.	94	baptismum aliā duxerit.	111
clericus ab officio suo declinās ab		clericus ubi primum legerit, ibi p-	
officio remoueat.	94. 172	maneat.	116
clerici artificio uitium querāt.	94	clerici q̄ apud Principē seculare iu-	
clerici quō uitium querere debeāt.	94	diciū, aut synodale impleuerint, de-	
clerici ad laborandum apri artifi-		ponantur.	116
ciosa & literas discant.	94	clericus sine formatis ad comita-	
clericus inuidens fratrum profecti-		tum non proficiatur.	116
bis non promoueat.	95	clerici qui de epōrū suorū iudicio	
clerici accusatores quō tractādī.	95	cōqueruntur à quibus audiri de-	
clerici adulatores degradent.	95	beant.	117
clericus maledicus si ueniam non		clerici cōtumaces, & ad officium tar-	
postulauerit, degradetur.	95	dī qua poena plectant.	125
clerici frequenter litigātis testimo-		clericus si furtū ecclesie fecerit, pe-	
nium nullus recipiat.	95	regina ei cōmunio tribuat.	126
clerici discordantes damnentur à		clerici q̄ relicto offiō ad seculares cō-	
synodo.	95	fugiūt de ecclie cōtione pellāt.	127
clerici iurantes si in uisio persiste-		clericus minor seniori non p̄tēpo-	
rint, excommunicentur.	95	natur.	128
clerici inter epulas cantantes qua		clericus, iēcōsulto epō, apud iudicē	
poena plectantur.	95	secularē pulsari non debet.	128
clericus ieiunium frangens minor		clerici debita à sacerdotibus stipē-	
habeatur.	95	dita consequantur.	129
clericus quando ad synodum re-		clerici nuptialia uisēt cōiuiua.	129

I N D E X

Clericus non ordinetur ex pœnitentibus.	129	let.	150
Clerici capitale crimen incurrites quomodo tractandi.	130	Clericorum si quis ab episcopo suo ante sententię tempus pro dubia suspitione discesserit, manifesta in eum censura maneat	152
Clericorum ꝛ ab ecclesię officio debent sollemnibus desunt, dñatio.	130	Clerici i obiditionis necessitate possint a sanguine humano etiam hostili se abstineant	152
Clericorum mancipia nullus occupet.	132	Clericus seruum uel discipulũ suũ de ecclesia nõ extrahat	153
Clericus alienus quomodo ordinari ualeat.	132	Clerici qui in mutuam eędem prouenerint quõ castigandi	153
Clericum alienum qui defendere niti, cõmunione priuetur	139	Clericus infamatus quomodo purgare se debeat	154
Clerici turpibus lucris non inferuiant.	140	Clericatus ad officium qui promouentur aliis esse debent prestantiores	155
Clericus si contra alium clericum causam habeat ante episcopũ suũ examinetur.	142	Clericum oportet emendatiorem esse populo quem necesse est orare pro populo	155
Clericum non licet in ecclesiis duarum ciuitatum ordinari.	142	Clerici quos ab infantia parentes officio clericatus mancipauerũt, si post uelint ad nuptias accedere permittantur	159
Clericus si contigerit ut ob uanę glorię desiderũ ad maiorẽ ecclesiam cõfugiat, reuocari debet ad ecclesiam suam	142	Clerici sine permissione episcopi cum secularibus non habitent	172
Clericus ab una ad aliam ecclesiam trãstatus nihil commune habeat cum priori	142	Clerici a propriis etiam uxoribus se abstineant	173
Clericus sine commẽdatitis literis extra ecclesiam nõ ministret.	142	Clerici nõ nubãt.	173. 2; 4; 319
Clerico alterius sectę uxorem non licet accipere.	142	Clerici inuiti nõ ordinentur	173
Clericus unius ecclesię in alia non ordinetur.	143	Clerici qui furtum aut falsitatẽ cõmiserit, pœna	174
Clericis bona episcopi non licet diripere.	144	Clerici qui propter seculariũ patrocina officium suum nõ implent, qua pœna sint castigandi	174
Clerici casti esse debent	145	Clerici contumaces quomodo sint castigandi.	176
Clericus qui esse uoluerit, emendi & uẽdendi studio nõ utatur.	147	Clerici iniuste oppressi quõ recurrant.	176
Cleric' criminalia nõ iudicet.	147	Clerici si per rebellionem conspirauerint, quid obseruandum	176
Clericus munera pro iudiciis non accipiat.	147	Clerici canonum statuta ab episcopis percipiant	181
Clerici uagi ad communionem nõ assumantur	150	Clerici in oratoriis domini contra uotum episcopi peregrinos clericorum	
Clericus publicum iudicium non interpellet.	150		
Clericus horis illicitis non ambulet.			

I N D E X

cos non intrmittat	181	Clerici sine dimissorijs Episcopi	
Clericorum uel laicorum nullus p̄ter episcopum epistolia faciat.	185	à pprijs ecclesijs nō recedat.	266
Clerici duo in uno stratu non recumbant.	185	Clericus cessante causa recessus ad propriam ecclesiā redeat	266
Clerico alium clericum corā iudice seculari accusare non licet.	202	Clerici p̄pter canonicū crimē depositi recipiant ab ecclesia.	267
Clerici ad locum ubi pro reatu q̄si deat à principe donatos expetere.	198	Clericus uellem sibi conuenientē induat.	267
Clericos ex familia 'fisci nullus a uideat à principe donatos expetere.	198	Clerici sine episcopi licentiā intra domos non baptizent.	268
Clerici clericos (relieto suo pontifice) ad iudicia publica nō pertrahāt	199	Clericus alegg interdicunt	271
Clerici à laicis iniuriam pati non debent	204	Clericus uel laicus per tres hebdomadas absēs ab eccl'ia punif.	275
Clerici desertores suis episcopis restituantur.	210	Clerus quos regia potestas admittit non euitet	280
Clerici qui magos cōsulerint, honore priuentur	218	Clerici qui per auri dationem priuatas sedes, prioresq̄ honores queunt, q̄ se uere puniendi.	304
Clerici tonsuram deferant	220	Clericus nullus in duabus ecclesijs collocetur.	305
Clericorum uoluntarie arma sumētium poena.	220	Clericus insignem uestem non induat	305
Clerici sepulchra nō demoliant.	220	Clericorum uita q̄ esse debeat.	307
Clericorum libertas	220	Clericos conuenit mundū & armatum relinquere	308
Clericus liberum sit monasticā uitam proheri.	220	Clerici iniuste tonsurati quō habendi	309
Clerus ab esu carniū non abstinat.	228	Clerici fugitiui perquirantur & ad ecclesiam redeant.	319
Clerici qualiter accusandi.	229	Clerici horis matutinis iterant.	313
Clerico ministrare si languore corripiat qd obseruandum	230	Clerici cur radantur.	314
Clericū alterius nemo retineat.	241	Clerici etiā propter cōes utilitates grauari non possunt.	316
Clericis sanguinis causam iudicare non licet.	244	Claudus qui à medicorum incisione efficitur, à sacris ordinibus nō prohibetur.	354
Clerici qui p̄pter canonicas sanctiones uxorem duxerint qualiter puniendi.	263	Cogitatio ois sancta ex Deo est.	119
Clerico uitiāns monacham deponatur.	264	Cognationis spiritualis ordo est seruandus.	273
Clerico non liceat cauponariā habere tabernam	265	Collectas q̄ i martyrū cōmemoratione fiunt execrantes anarctica sint.	50
Clerici usuras nō accipiant.	265	Communicatorię literę quibus cōcedantur.	40
		Communicatorias literas portari	40

I N D E X

tes quō interrogandi.	43	concilium generale ad commu-	
communicaturus quomodo se ab-		nes ecclesiæ causas congregan-	
finere debeat.	45	dum est.	115
communicare non licere cum ex-		conciliū quicquid contra hæreticos	
communicatis.	57.96	& infideles constituerit, à princi-	
communicet nullibi qui in sua pro-		pe impetret.	115
uincia non communicat.	116	cōstantinopolitana sedes post Ro-	
cōminationes diuinæ qualiter sint		manam primatum obtinet.	78
intelligendæ.	148	conuiuia in ecclesiā non celebren-	
communicādum, quo loco & quo		tur.	89.208
tempore sit.	217	coniugati iuuenes si ordinari con-	
compater quilibet spirituales filio		sererint quō possint ordinari.	128
los catholice instruat.	112	cōfugiētes ad ecclesiā nō tradat.	112
conditiones quibus annui census		conurationē aut calumniā contra	
licite emi possint.	377	episcopum facientes cadant de	
coniugia inter uirgines christianas		proprio gradu.	143
& gentiles nō celebrentur.	39	confirmari nullus debet his aut	
coniugia christiana qualia sint.	4.	ter.	147
consuetudo quæ non est contra hi-		conciliorū acta nisi p Ro. Pon. cō-	
dem, seruanda.	7	firmēt nullū habeāt robur.	143
concilium absq̄ Ro. Pont. autori-		cōtento magnopere est uitāda.	151
tate irritum.	24	cōsecratio sanguinis Christi extra	
constantinus quo tempore ecclesiā		uinum fieri non debet.	207
dotauerit.	29	confiteri semel in anno tenentur si	
concilij Nicæni corroboratio.	37	deles.	345
cōiugia infidelibus interdiciunt.	39	confessio archiepiscopi Constanti-	
coniugia celebrantium cum sacer-		nopolitani.	371
dotibus gentilibus.	39	conclusiones Petri Oxomenis in	
cōiugiū catechumenæ foemine in		concilio Basiliensi damnata.	378
quibus personis prohibeatur.	44	coniugalis copula quibus interdi-	
coniugatorū qui in adulteriū lapsi		cta.	174
fuerint poenitentia.	44	conciliorū statuta & decreta Pon-	
conuentus celebrantes extra eccle-		Ro. decreta seruanda sunt.	197
siam anathema sint.	49	concilij Lateranensis acta per titu-	
coniugati ad sacerdotium nō pro-		los distributa.	341
uehantur.	50	concilia celebrandi formula.	215
concilia cur singulis annis celebrā-		conciliabulum uanitatis à Phocio	
da.	60.86.155.191.281.344.365.	congregatū damnatur.	325
concilium prophānum in Nicæa		constantinopolitana sedes æquaf	
Thraciæ.	70	Romanæ dummodo sit secunda.	
concilij Carthaginensis subscri-			269.
ptio.	99	coniugium sacerdotibus olim per-	
cōcubinam qui pro uxore habet		missum.	285
modo sit eius tantū coniunctione		coniugium in quarta generatione	
cōtētus à cōione nō repellat.	102	prohibetur.	312

I N D E X

coniugalis copulæ phibitio quar- tum gradum non excedat. 147	Delatores ut tractari debeant. 44
concubinarj qua poena plecten- di. 167	Deuotio paterna sicut propria. p- fessio monachum facit. 220
constitutionum contra simonia- cos innovatio. 383	Despōfatæ puellę si postea ab alijs corrumpatur, ijs a quibus despō- fatæ fuerint reddantur. 22
corpus domini in altari, quomodo ponendum. 184	Desponsatam puellam non licere alij uiro tradī, licet tamē ipsi mo- nasteriū sibi eligere. 25
corpus Christi ī azymo seu fermē- tato pane triticeo ueraciter confi- ci. 370	Dei filium qui dilatā substantiā di- xerit, aut dilationem eius substā- tiam noiauerit, hæreticus est. 68
corruptę mariti ad ecclesiasticos gradus non accedant. 146	Deum & hominem ex Maria di- cens Deum ingenitum qui eundē intelligit hæreticus est. 68
crimen obijciens qui non proba- uerit rationis poenā sustineat. 125	Dei filium crucifixū si quis audies, corruptionem, aut passionē, aut conuersionē, aut mutationē, aut peremptionē sustinuisse dixerit, anathema sit. 168
crux domini nrī Iesu Christi quan- do inuenta. 25	Deuotæ si adultera fuerit, poenitē- tia. 101
crucis figura non fiat in pauimen- to. 274	Deuotā q̄ corruerit poenā. 102
crucem in trifagio non apponen- dam. 275	Dei gratia nō solū peccata dimittit, sed et adiuuat ne cōmittant. 113
curiales ad clerum non admittan- tur. 110	Dei gratia scimus qd̄ facere debēa- mus & deligere ut faciamus. 113
culparum patratōr existens ad ho- stium refugiū nō confugiat. 225	Dei adiutorium est cum recte cogi- tamus & cū bona agimus. 115
D	Dei adiutoriū a renatis & sanctis semper est inuocandum. 115
Dæmoniacos qui se simulant, pec- nas luant. 272	Deus tales nos diligit quales futu- ri sumus ipsius dono. 134. 135
Decię prius q̄ tributa soluā. 347	Deum diligere Dei donū est. 136
Decimæ fructuum locis sacris præ- standæ. 204. 311	Dei uerbi qui duas natiuitates nō conhiteat, hæreticus est. 167
Decimæ quibus de causis sint offe- rendæ. 333	Deum uerbum qui aliū esse dicit, et alium Christum qui passus est, anathema sit. 167
Decimæ & alia onera ecclesiastica deinceps prohibentur imponi. 362	Dei uerbi unitionem qualiter con- fiteri oporteat. 167. 168
Definitiones Nicolai & Adriani papæ seruandæ. 326	Diaconi q̄t eē debeāt ī ciuitate. 28
Definire aliquid temere non debe- mus. 5	Diaconi corpus Christi nō tradāt presbyters. 31
Defunctorum corpora qui spem future habēt resurrectionis desle- re non debent. 201	Diaconi parochiarū q̄t eē debeāt. 37
Delicta omnia ab hominibus nō sunt punienda. 315	

I N D E X

Diaconi si peccasse probentur poenitentia.	44	tur orario.	227
Diaconi nō offerant.	46	Diaconi non sedeant loco honoratiori q̄ presbyteri	264
Diaconi urbici aliquid per se non presumant.	47	Diaconi mulierem in domo sua habitare non permittant	237
Diaconus coram presbytero non sedeat	51	Diaeces quæ nunq̄ ep̄m habuerunt, non habeant	85
Diaconi ad comitatū dirigant.	64	Digami ad clerum non admittantur	109. 139. 146
Diaconus excommunicatus à vicinis episcopis audiat.	66	Dimissus ab uxore & eduerso alteri non coniungantur	116
Diaconi ante. 25. annos non ordinentur.	87. 128. 139. 159. 266	Diuinationes expetentium poenitentia.	23
Diaconi non sint negotiatores.	87	Dispensatores pauperum episcopo suo obediant.	141
Diaconi non ordinentur, nisi q̄ cū eis sunt, fideles existant	88	Discordia sacerdotum componenda.	244
Diaconi q̄ t̄p̄e diaconatus acquirunt, ecclesie conferant	90	Dominę quæ per zelum ancillam occiderit poenitentia	38
Diaconi quō cōstituantur.	91	Domini prohibeant seruos idola colere.	41
Diaconus ita se psbyteri sicut episcopi ministrum cognoscat.	94	Dominicis diebus non est ieiunandum	157
Diaconus q̄n̄ alba uti debeat.	94	Doctoris nomen quis sibi non posuit imponere	157
Diaconi si post ordinationem filios genuerint, ad altiore gradū non ascendāt	100	Dominico die quæ operari non liceat	177. 208
Diuinas scripturas nemini liceat aliter interpretari q̄ recta ratio permittit.	111	Dominicus dies q̄ honorifice tractandus	203. 208. 311
Diaboli insidias uitare non possumus nisi Dei gratia iuuemur.	119	Dominicum diem qui, ut decet, nō celebrauerit qua sit poena distringendus	203
Diaconus capitale crimen incurrens quō tractandus	130	Dominicis diebus quando genua flectenda	277
Diaconissa quę post ordinationē nubit, anathema sit.	143	Duas in Christo uoluntates esse lōga probatio	249
Diaconus aut presbyter qui capitale crimen commiserit & ab officio & cōmunionē pellatur.	156	E	
Diaconus in captiuitate redactus, uxori si fuerit copulatus, reuersus ab officio remoueat.	172	Ebrietatem uitare nolentium poenitentia.	18. 312
Diaconus, si nec l̄sas uel baptizandi ordinē nesciat, nō ordinē.	172	Ecclesia Romana caput est oium ecclesiarum	3
Diaconi superposito scapule utantur orario.		Ecclesia amare debet ep̄m suum ut animam suam	5
		Ecclesiasticę res prophanari non debent.	6

I N D E X

Ecclesie res usui mūdano nō expo-	10	fideliſiter obſeruentur.	174
nendas.		Ecclesia ſi diruta fuerit inſtaure-	161
Ecclesie & pauperum oppreſſores	15	tur.	
quō tractandi.		Ecclesia Romana fundamentū &	161
Ecclesia Romana nunq̄ errauit in	15,17	forma eſt eccleſiarum.	
fide.		Ecclesie Romanæ laus.	161
Eccleſiaſticos ad gradus ifamia no-	16	Ecclesie agri & alia ab antecelſo-	175
tati non admittantur.		ribus epiſcopis iutiliter diſtracta	
Eccleſiarum diſterminatio quan-	16	quomodo reuocari debeant, & i-	175
do coſperit.		tra quæ tempora ſit repetitio.	
Ecclesia Romana cur cæteris eccle-	29	Ecclesie beneficio quod clerici p-	175
ſis præferatur.		ceperunt, à ſucceſſore non auſera-	
Eccleſiarum ſedes quæ prima, quæ	29	tur.	
ſecunda, quæ tertia & quæ quar-		Ecclesie res alienatæ reuocent.	181
ta.		Ecclesie quæ dereliſta ſint ab epi-	182
Eccleſiarū redditus quot i partes	36	ſcopis, pro Dei contemplatione	
diuidi & quomodo diſtribui de-		ſeruentur.	
beant.		Ecclesia præiudiciū nō patiatur	182
Ecclesie res quomodo conſeruari	60	ex alienatione bonorum per cle-	182
diſpenſariq̄ debeant.		ricos.	
Eccleſias in barbaricis gētibus cō-	78	Ecclesie quod eſt collatum nec à	182
ſtitutas quō regere oporteat.		collatore, nec ab hæredibus re-	
Eccleſiam ingredi uullus prohibea-	96	petatur.	
tur.		Ecclesie agellum quiſquis à quo-	182
Ecclesie res ſine conſilio metropo-	98	cūq̄ ſacerdote acceperit poſſide-	
litani non alinentur.		dum, quæ ibi proſecerint nullum	183
Eccleſiarū deſenſores ob afflictio-	99	habeat alienandi poteſtatem, nec	
nem pauperum aduerſus diuitum		ibi parentes ſui ſibi aliquid uen-	183
potentias delegentur.		dicent.	
Eccleſiam ab epiſcopo deſtitutam	125	Ecclesie de facultatibus ſiquis epi-	184
abſq̄ Metropolitanani literis nullus		ſcopus alterius eccleſie clerico a-	
accedat.		liquid donauerit poſt eius obitū,	184
Ecclesie res quomodo ab epiſ habean-	126	ad uſ eccleſie de qua diſceſſerat	
tur.		reuertatur.	
Ecclesie res à preſbytero uēdi nō	128.129.177.198	Ecclesie res delegatas qui retinere	187
poſſunt.		preſumpſerit qua ſit poena diſtrin-	
Eccleſiaſticas res qui uendunt qua	129	gendus.	
poena pleſtantur.		Ecclesie res qui ſubtraxerit pu-	191
Ecclesie redditus quomodo diſpē-	146	niatur.	
ſandi.		Ecclesia epi deſuncti eſt hæres.	194
Ecclesie bona non alienentur niſi	151	Eccleſie res in quo caſu alienari	198
pia cauſa exigente.		poſſint.	
Ecclesia bona à fidelibus oblata	152	Eccleſie Arrianorum in cuius die	199
nullus occupet.		ceſi ſunt permaneant.	
Ecclesie res cum ſacerdos morif,		Ecclesie cum dotibus ſuis in epi-	199

I N D E X

scopi potestate cōsistant	200	Episcopus à qbus accusandus & ordinandus.	1
Eccliaꝝ fūdatores si ad inopiã de uenerint ab eisde alimēta accipi-		Epō rū ordo à Deo cōstitutus.	3
Ecclēsiasticæ res i quor (ant. 220 partes diuidendæ.	227	Ep̄s ecclesiã suã nō dimittat.	4
Ecclēsiasticã dignitatē q̄ est à assecutus ad coniugia nō trāseat.	234	Ep̄s se alteri ecclesiæ ambitus ca- sa non coniungat.	5. 60. 93
Ecclēsiarum fundatores ministros eligant ibi seruituros.	236	Ep̄i quō ordinari debeant.	7. 31. 47
Ecclēsiarū hōa itēgra maneāt.	240	Ep̄i sententia ualde timenda.	11
Ecclēsiarū rectori discretionem ha- beant.	244 (dt. 247	Ep̄orū sedes excelsę qd denotēt. u Ep̄s quibus causis de una in aliam ecclesiã transferendus.	12
Ecclēsiastici quō ab ep̄o plecten-		Ep̄i cōmestrationibus & mino- lētis nō debēt nimis incūberē	
Ecclēsiasticis q̄ sint prohibita.	237	Ep̄i i sua diocēsi nō recepti si alijs byteros uel diaconos ordinare.	2
Ecclēsiæ antiquis cōstitutę nec deci- mis, nec alijs possessionib' priuē		Ep̄i i sua diocēsi nō recepti si alijs ep̄is ibi inuentis seditiones exci- tauerint, segregentur.	23
Ecclēsiæ maiorę & mino (tur. 311 rū circuitus q̄ esse debeat.	320	Ep̄orū menta qualis esse debeat.	25
Ecclēsiæ possessiones in quē usum seruari debeant.	329	Ep̄iscoporum metropolitancrum uentur.	32
Ecclēsijs antiqua priuilegia cōser- uentur.	329	Ep̄o Hierosolymitano honor est deferendus.	32
Electio ep̄iscoporum à quibus fie- ri debeat.	1. 241	Ep̄iscoporum in Romana synodo congregatorum catalogus.	36
Electio clericorū qualis eē deat.	111	Ep̄iscopi & ministri ab uxoribus se abstineant.	41
Electioes ep̄orū q̄ ui principū p- cedunt, infirmari debent.	304	Ep̄iscopi alieno excommunicato non communicet.	41
Elemosynę profunt defunctis.	133	Ep̄s alium ep̄m nō cōculcet.	47
Electiois uia triplex.	346	Ep̄s non ordinatur sine consensu metropolitani.	51
Eligere nullus tentet p̄ter electio- nis formulas.	346	Ep̄i ad synodum congregati ante peractam synodū non discedāt.	52
Electio Pontificis & Cardinalium qualis esse debeat.	368	Ep̄s suspēsus à clericorū, & totius populi colloquio & conuiuio ex- cludatur.	53
Electio Romani Pontificis per si- moniã facta ipso iure ē nulla.	280	Ep̄iscopus alterius ep̄i plebes uel fines non usurpet.	55
Energumeni pauimenta domorū Dei currant.	97	Ep̄o exactorato ministrare non po- licet.	57
Energumenorum uictus per exor- cistas ministretur.	97	Ep̄iscopi uel clerici quomodo ad- re debeant Imperatorem.	58
Energumenis baptizatis à p̄sb̄ro uel cæteris clericis absente ep̄isco po manus imponatur.	105	Ep̄i uel clerici damnati aduentu	
Energumeni qualr habeant.	40		
Energumeni quō circa baptisimū & cōionē tractādī.	41		

I N D E X

Imperatorem quō eorū discussio nes & iudicia prestolentur.	59	Epōrū causæ ad Romanum episco pum deferendæ.	62
Episcopi in aliena prouincia ordi nationes non efficiant.	59	Epō deposito alter ep̄s nō ordines nisi causa determinata.	62
Episcopi accusati, si contingat de eo; cōprouinciales ep̄os; disidere quō tollenda sit controuersia.	59	Episcopus quī debeat à uicinis pro uinciz ep̄iscopis ordinari.	62
Ep̄os ab oibus prouincię ep̄is con demnatos apud alios iudicari nō posse.	59	Ep̄i per uicos non ordinādi.	63
Ep̄s uacans in ecclesiam uacātem profiliens abijciatur.	59	Episcopus accusatus si defectus fue rit, & ad Romanum ep̄iscopū cō fugerit, quid illi agendum.	63
Ep̄i si ad ecclesiā sibi cōmissam ire neglexerint, cōsione priuentur do nec officium susceperint.	59	Episcopi passim ad comitatum nō pergant.	63
Episcopus si ad parochiā non suo, sed aliorum uitio, uel aliā ob sā non à se perpetrata, non ac cesserit, honoris & ministerij sit particeps.	60	Episcopi eant ad comitatum pro pupillis & uiduis.	64
Ep̄s præter synodum & metropoli tani præsentiam non ordines.	60	Episcopi euntes ad comitatum, so licite discutant.	64
Episcopus alienam irruere ciuita tem non debet.	60	Episcopus ordinari non debet qui libet ex laicis.	65
Episcopus ad possessionē quæ ad se non pertineat, minime accedat super ordinationem cuiuscūq̄	60	Episcopus in aliena prouincia nō immoretur.	65
Episcopus presbyteros out diaco nos alteri ep̄iscopo subiectos non constituat.	60	Episcopo nō licere abesse à sua ec clesia plus tribus hebdomadis	65
Episcopo sibi successorem consti tuere non licet.	60	Ep̄o nō licere alterius clericū i sua ecclesia ordinare.	66. 88. 127
Episcopus dispensandi res ecclesia sticas potestatem habeat.	61	Episcopales ordinationes.	72
Episcopus si res ecclesię in suos u sus domesticos & eius commoda conuertens, uel horum potestātē domesticis, aut p̄pinq̄uis uel fra tribus cōmitat, synodo prouin cię pœnas persoluat.	61	Episcopus ad synodū uocatus, nō contemnat. 74. 90. 99. 43. 206.	72
Episcoporum de una in aliam ciui tatem mutatio prohibetur.	62. 89	Episcopi in uillis & uicis ordina ri non debent.	75
Episcopi excusatio q̄ à populis li teras acceperit, ut ad aliā ciuitatē trāsmigret nō admittenda.	62	Episcopi curam sibi à Deo cōmis sam minime debēt negligere.	77
		Ep̄i quāā curā agere debeant gre gis sibi commissi.	77. 78. 128
		Episcopi diocēsum suā gubernēt, nec ad alias accedant.	78
		Episcopi non inuitati ultra p̄pria diocēsum non accedant.	78
		Ep̄s indignus nullus efficiat.	80
		Ep̄s solus ep̄m ordiare nō debet	81
		Episcopus non ordinetur sine con sensu metropolitani.	86
		Episcopi, prouinciales de pascha con sulant primatem suum.	86
		Ep̄i decreta cōciliōrū agnoscat.	87
		Episcopi de rebus suis nihil in dē	87

I N D E X

libus conferant.	87	Episcopos disidentes synodus re-	91
Episcopi filios suos à sua potesta-	87	conciliet.	91
te exire non sinant.	87	Episcopus disidentes concordare	91
Episcopi nō sint negotiatores.	87	compellat.	91
Episcopus primæ sedis quomodo	88	Episcoporum iniusta damnatio nō	91
appellari debeat.	88	rit a lit.	91
Episcopus sine licentia peregrina-	88	Ep̄s alicui crimē obijciens deducatur	91
ri non debet.	88	ad probationē ad synodū.	91
Ep̄orū translationes non fiāt.	89	Ep̄i sn̄a i absentē sūt irrita.	91
Episcopi duo non præsumant or-	89	Ep̄orū distractiones sine clericorū	91
dinare pontificem.	89	subscriptionibus irritæ sunt.	91
Ep̄orū electioni si cōtradiçtores ha-	89	Episcopi causa uisendæ ecclesiæ al-	91
beat, q̄t sacerdotes debeant con-	89	terius episcopi uenientes quomō-	91
uenire	89	do suscipi debeant.	91
Ep̄i ad conciliū conueniētes à suo	90	Episcopus quolibet in loco sedens	91
primæ informari debent.	90	stare presbyterum non patiat̄.	91
Episcopus clericum alienum sibi	90.14.4	Episcopus uidæ maritum ad de-	91
non præcipiat.	90.14.4	rum promouens deponatur.	91
Episcopus plures habens clericos,	90	Episcopus relicta cathedra in diœ-	91
ei q̄ eget postulatus largiatur.	90	cesi non reſideat.	91
Episcopus in diœcesi factus solum	90	Episcopi posteriores anterioribus	91
plebem teneat qua extitit ordina-	90	non præferantur.	91
tus.	90	Episcopi pro tpe cōsecrationis suæ	91
Episcopi quæ tēpore episcopatus	90	lras ab ordinatoribus habeāt uō	91
acquirunt, ecclesiæ conferant	90	Ep̄i quod repetere possunt, præter	91
Ep̄i qualiter debeant ordinari.	91	missa synodo non mundant	91
Episcopi qualiter consecrentur.	91	Episcopi si aduersus hæreticos fue-	91
Episcopus uilem habeat supelledi-	91	runt negligētes qd̄ agendum.	91
lem & uictum pauperem.	91	Episcopus si de hæreticorū cōm-	91
Ep̄s libros gentiliū nō legat.	91	muntione mentitum fuisse cōſite-	91
Episcopus indigentium curam per	91	rit, episcopatum amittat.	91
presbyteros agat.	91	Episcopus accusatus si ad apostoli-	91
Episcopus tuitionem testamento-	91	cam sedem prouocat, id statuen-	91
rum non suscipiat.	91	dum quod pontifex censuerit.	91
Episcopus pro rebus secularibus	91	Ep̄s benedicat & confirmet ne-	91
non litiget.	91	phytum.	91
Episcopus tantū diuinis uacet.	91	Episcopus cum episcopum sepelit,	91
Episcopus ægotans pro se legatū	91	eius ecclesiæ curā habeat.	91
ad synodum mittat.	91	Ep̄orū pro minimis causis aliquos	91
Episcopus clericos non instituat si	91	excōmunicantium pœna.	91
ne testimonio plebis.	91	Ep̄o qd̄ ab extraneis relinquit, in	91
Episcopus causas audiat præſenti-	91	ter ecclesiæ facultates cōputeſ.	91
bis clericis.	91	Episcopus hæredem nō habēs ec-	91
Episcopus cum uerba facit nemo	91	clesiam hæredem relinquat.	91
discedat.	91	Episcopus capitale crimen incur-	91

I N D E X

<p>uens quomodo tractandus 130 Episcopo canes ad uenandum aut accipitres aut huiusmodi res habere non licet. 130. 150. 318 Episcopus in aliena ciuitate ecclesiam edificans, dedicationem non presumat. 112 Episcopus excommunicatum alterius non suscipiat. 112 Eps qui p pecuniã ordinationẽ fecerit, in quo damnatur. 140 Episcopi turpibus lucris non inseruiant. 140 Eps curã sollicitudinẽ q̃ necessariã mōsterijs ciuitatis exhibeat. 141 Eps ecclesiã suã non relinquat. 141 Episcopus si cōtra metropolitanũ eius prouincie ep̃m cãm habeat, ubi talis cã debeat terminari. 142 Episcoporum ordinationes fiant intra tres menses. 144 Epi dispensatores habeant. 144 Eps sibi successore non eligat. 146 Episcopus sine metropolitani consensu non ordinetur. 146 Episcopus relicta una ecclesia ad aliam non transeat. 146 Episcopus in metropolitana ciuitate non ordinatus se metropolitanũ præsente. 147 Epi annuatim dioecesim uisitent et basilicas desitutas restituãt. 147 Eps si intestatus decesserit, inuentarium de eius rebus fiat. 147 Eps aut clericus ante sniam spoliari non debet bonis suis, & si spoliatus fuerit, restituat i oibus. 152 Eps defunctus p uiciniorẽ ep̃m honorificè tumulandus. 154 Episcopus pauperibus uel infirmis laborare non ualentibus uictum & uestitum quantum eius facultas tulerit, largiatur. 156 Eps nisi sit infirmitate detentus, ecclesie cui proximus est, die domi</p>	<p>nico deesse non debet. 156 Eps nullus ad conciliũ uocet, nec accuset, donec oia que ab illo fuerint ablata restituant. 157 Episcopi omnes episcopo Romano subdantur. 158 Episcopus nullus (admonente Metropolitanũ episcopo) ad conciliũ uel ordinationem confacerdotis uenire detrahet. 172 Eps de quolibet causis uel ep̃orũ ordinationibus ceterorũq̃ clericorũ aliquid presumat accipere. 172 Episcopus nullus ad sepeliendum ep̃m uenire cõsuetã occasione distimulet. 171. 230 Episcopi qui inuitum ordinauerit penitentia. 173 Episcopus nullam prius causam in concilio suggerat q̃ que ad emendationem uitæ & animæ remedium pertinet. 179 Episcopus presbyter & diaconus tam sancta cõscientia resplendat, ut effugiant probitate actiũ male dicorum obloquia. 180 Eps licitũ sit cum cõsilio cleri familiaritæ & pauperibus ecclesie secundũ canonicã institutionẽ qd̃ indigerint erogare. 180 Eps bigamum aut internuptæ maritum ad officium leuiticæ dignitatis non admittat. 181 Eps coniugẽ ut sorore habeat. 183 Ep̃m ep̃am non habẽtẽ nulla mulierum turba sequatur. 183 Epi res cõsificare audeat nemo. 183 Eps alterius ep̃i res non plumat. 189 Episcopatu nonnisi liceat per præmia adipisci. 190 Eps nullus detur inuitis. 190 Episcopus nullus uiuẽti episcopo superordinetur. 190 Episcopi infirmis & egenis uictum et uestitum iuxta possibilitatẽ ne</p>
---	---

I N D E X

ministrent.	191	Episcopi nitore carnis debent p-	
Eps. qbus causis possit de una ad	193	penitus enitere.	234
altam ciuitatē mutari.	193	Epi fornicarij quāsi puniēdi.	234
Episcopi cum iudicibus idola de-	200	Episcopus monasterio uel eccle-	
bent destruere.	200	siā quid conferre possit	235
Episcopi cum iudicibus necatores	200	Episcopus tertiam partem sibi de-	
filiorum corripiant.	200	bitam cui uult conferat.	236
Episcopis non licet in diœcesi sua	200	Episcopus quantum cōmodum si-	
angarias imponere,	200	bi tollat de ecclesia cuius tumula	
Episcopus per secularem potestātē	204	uerit sacerdotem.	236
iudicari: non debet	204	Episcopi cōsanguineos uel sibi fa-	
Episcopalis domus qualiter custo-	205	uētēs monasterijs, uel ecclesie nō	
dienda,	205	præficiant.	238
Episcopus qui ordinatur à quibus	217	Episcopi duo in una ciuitate non	
debet esse immunis.	217	ordinentur nec habeantur.	240
Episcopus cōprouincialis ubi con-	217	Episcopis cura & potestas sit tam	
secrandus.	217	de ordinatione clericorū q̄ de fa-	
Episcopis quæ conueniant.	217	cultatibus collatis oratorijs.	241
Epi curā habeāt ne pauperes à po-	219	Episcopum prædicare necesse est,	
terioribus opprimantur.	219	& ab alijs curis cessare	243
Episcopi de iure suę diœcesis nihil	219	Episcopi eundem habeant modū	
auerant.	219	psallendi.	243
Eps iualitudine grauatū uisitatio	219	Episcopus siq̄ p̄ præmium fiat qd	
nis officium alijs committat.	219	custodiendum sit.	244
Episcopus quod i remunerationē	219	Episcopi post ordinationē suam à	
obsequij ecclesie impensi promi-	219	proprijs uxoris secedant.	265
lit exoluat.	219	Episcopi diebus omnibus præci-	
Episcopi quale ius in monasterijs	220	pue dominicis pp̄m doceāt.	266
habere debeant.	220	Episcopus in alia ciuitate publice	
Episcopus libertos ex familijs ec-	222	non doceat.	267
clesie facere non præumat.	222	Episcopi defuncti res indiminutæ	
Episcopi secundum tempus ordi-	227	futuro referuntur.	269
nationis sedeant.	227	Episcopi si episcopali urbe priuen-	
Episcopi diœceses suas uisitantes	228	tur, sua tamen priuilegia nō amit-	
quē ordinem seruent.	228	tunt.	269
Episcopi uisitantes qd accipiēt.	229	Episcopi atq̄ presbyteri absq̄ p-	
Episcopo munera non sunt acci-	229	batione non admittantur.	287
pienda.	229	Episcopo sit cura spurcitas ois gē-	
Episcopus pro balsamo nihil acci-	229	uitatis abijcere.	288
piat præter solitum.	229	Episcopus pro paruis rebus nemi-	
Episcopo pro consecratione eccle-	229	nē excommunicet.	313
siā nihil accipiendum.	229	Episcopi cui, lectio in incubere de-	
Episcopus i uisitandis ecclesijs quā	229	beant.	314
tum ab ecclesia una tantum mo-	231	Episcopi qd p̄dicare habeant.	314
do exigendum.	231	Episcopi & presbyteri examinentur	

I N D E X

quasi confitentibus peccata diju- dicent.	315	Eunuchi an i clerum suscipiant.	32
Episcopis nō licet secularibus im- plicari negotijs.	318	Eufrata hæreticus in synodo Co- lontensi damnatur.	56
Episcopus ex laico ordine nullus assumatur.	327	Eunomianæ heretis quis autor.	70
Episcopi dignitatem nullus princi- pū potētia fretus assumat	328	Eulogias ad alias parochias mini- strandas.	72
Episcopi quanto honore sint habē- di a principibus secularibus,	328	Euangelia sabbatis legenda cum alijs scripturis.	72
Episcoporum q̄ causant se a mundi principibus impediri ne ad synodū uentar, iualida sit excusatio.	329	Euangelium a sacerdote acceptū qui non fumpserit, ut sacrilegus propellatur.	101. 157. 245
Episcopo Romano quāta reueren- tia sit exhibenda.	330	Euangelium in missa quando de- beat legi.	154
Episcopus agere nihil præsumat i aliena ecclesia.	331	Eutychetis et Nestorij dogmata damnatio.	190
Episcopus non deponatur nisi a duodecim episcopis.	333	Eucharistiam quo gestu accede- re oporteat.	278
Episcopi ad expurgandas hæreses negligentis poena.	344	Eucharistiae sacramentum licet in primitiis ecclesia sub utraq̄ spe- cie a fidelibus sumeretur, tamen laudabiliter institutū est ut laicis tantummodo sub specie panis su- scipiatur.	357. 368
Episcopi pro cōsecrationibus epi- scoporum &c. nihil accipiant.	347	Eucharistiae sacramento cur aqua admisceatur.	373
Episcopus aut Abbas non amo- ueantur non premissa defensionis copia.	382	Eucharistiae effectus.	374
Epistolæ generales a solo fiāt cho- repsicopo.	58	Excommunicatos a sacerdotibus ab alijs non recipiēdos &c.	9. 86
Errores in Mileuitano cōcilio dā- nati.	112	Excommunicati ab alijs, ad cōione- m ab alijs non recipiantur.	32
Eremitæ ceterorum monachorū habitum sumant.	270	Excommunicati a seculo exeun- tes quō tractari debeant.	34
Errores Ioannis de Poliaci.	350	Excommunicati poenitentes quo in loco communionē accipiant.	47
Errores Beguardorum & Begu- narum.	352	Excedentes uitam in poenitētia ad cōionem admittantur.	51
Errores Ioannis Vvicleff in con- cilio Constantiensī dānati.	355	Expositum ante ecclesiam qui col- legerit, quomodo securus habere possit.	53
Errores Ioannis Vis in eodē con- cilio damnati.	358. &c. 362	Excommunicati ab alijs nō ante su- scipiuntur q̄ suo rēcōciliētur epi- scopo.	58. 189. 209
Errores archiepiscopi Nazareni damnati.	367	Exorcizare nō oportet eos qui ab episcopis non sunt prouecti.	73
Esaie locus declaratur.	149	Exorcistæ quō constituantur.	92
Eucharistia mortuis non confere- tur.	208. 276		

I N D E X

Exorcistæ omni die energumenis manus imponant.	97	Filijs à parentibus prætextu diuini cultus abscondere nõ licet.	49
Excommunicatos à sacerdote nullus adeat nec alloquatur.	101. 228	Fides concilij Syrmienensis.	67
Excommunicati si ad pœnitentiã nõ se inclinauerint, per principẽ punire debent.	333	Filium qui ex Maria est si quis hominem solum dixerit, anathema sit.	68
F			
Falsi testes ut sint tractãdi.	44. 129	Filium Dei qui tanq̃ unam creaturarum factum dicit cõsilio Dei anathema sit.	
Falsi accusatores usq̃ ad exitũ nõ communicent.	46	Filium qui natum dixerit nolente patre, anathema sit.	69
Famosæ libellos prohibitiõ.	42	Filium qui dicit ingenitum & sine principio tanq̃ duos sine principio, anathema sit.	69
Famuli q̃ se pcuterint, ipsi tm̃ sint sui sanguinis rei, nec ad dominũ pertineat.	53	Fidei assertio contra Priscillianistas.	102
Fames si euenierit, uel talis qualiscunq̃ tribulatio, ieiunijs, elemosynis, et obsecrationibus domini misericordia deprecet̃.	71	Fides Romanorũ ex cõcilio Chalcedonensi.	145
Feriatice dona ab hæreticis accipere non licet.	74	Fidei Trinitatis probatio.	162
Festa cum paganis celebrare non licet.	74	Fidei expositio secundum reuelationem Gregorij episcopi Neocaesariensis.	166
Festa gentilium non sunt celebrãda.	273	Fides à sancto Quintiano ep̃o exposita.	178
Festa à fidelibus qualiter celebrãda.	274	Fides non contrariatur uero.	381
Festiuitates celebrandæ quæ constitutum.	310	Fides episcoporum & primorum Gotthicæ gentis confessio.	196
Festum corporis Christi q̃ fuerit constitutum.	352	Filius solus ex tribus personis diuinis humanitatem assumpsit.	223
Fides sanctæ Trinitatis.	5	Filius Dei in singularitate personæ non in unitate naturæ humanitatem assumpsit.	224
Fideles omnes per manuum impositionem episcoporum confirmentur.	11	Filijs clericorum quõ tractandi.	237
Fideles ter in anno cõmunicet̃.	13	Fideles cum mulieribus unã nõ lauentur.	275
Fidelis quam duxit ante baptismũ potest habere uel non habere.	18	Fideles quinta feriã apud cathedras fidem recitent.	275
Fideles semel in anno confiteri tenentur.	345	Fides indiget opere, quia sine operibus mortua est.	307
Fideles q̃ incumbente necessitate baptizent.	41	Filium proprium de baptismo nullus suscipiat.	312
Fideles cum Iudæa mœchates quõ tractari debeat.	45	Fidelium animas pœnis purgatorijs purgari.	370
Filios qui per occasionẽ continentis neglexerit, anathema sit.	49	Fœminarum quæ relictis uiris suis alijs nubunt pœna.	38

Fœminæ

I N D E X

Formine q̄ relicto marito adultero alterum duxerit poena.	38	Gratia dei præstat ut lex impleatur.	114
Formine in cemiterijs non perui- gilent.	41	Gratia Dei nõ adinti nec uelle, nec agere possumus bonum.	119
Formitarum semper adulterantiũ poena.	43	Gratiam Dei quõ restetur baptizati dorum instituta purgatio.	120
Forminarum quæ conscijs maritis adulterantur poena.	44	Gratiæ Dei humana inuocatio cõ ferri non debet, nõ ipsa gratia facit, ut inuocetur à nobis.	133
Formine uiduitatẽ p̄fessẽ eiusmodi professionẽ non deserant.	132	Gratiæ dono ad fidem & regenerationẽ baptismatis puenimus.	133
Formine quæ benedictionem diaconatus hæcenus contra interdictionem canonum acceperint, si ad cõ iugium probantur iterum deuolunt, à cõmunionẽ pellantur.	172	Gra Dei sumus id qd̄ sumus.	134
Forminarum aborsus procurantiũ poena.	277	Gratia Dei nos præuenit in quocunq; opere bono.	136
Fornicantis rursus post poenitentiam poena.	38	Gratia per baptismũ accepta, baptizati (Christo auxiliante) posse sunt quæ ad salutem pertinent. (si fideliter laborare uoluerint) adimplere.	137
Fortitudinem christianam quid faciat.	134	Gratia & uirtutes tam paruulis q̄ adultis i baptismo infundunt.	137
Formula, p̄ cõcilijs celebrãdis.	215	H	
Frater superites chorum defuncti fratris non ascendat.	156	ab Hæreticis abstinendum.	12
Frates qualiter se expurgare debeant à furtis.	113	Hæretici quõ reconciliandi.	13
Funeris excubiæ quõ à laicis celebrandæ sint.	139	Hæretici ad clerum nõ promouẽtur.	42
Funera sanctorum cum plãctu atq; tristitia condenda sunt.	139	Hæretici baptizati recipiantur.	52
		Hæreticorũ conciliũ contra Athanasium.	72
		Hæreticis in ecclesiã ingressus nõ concedatur.	72
		Hæreticorũ speluncas ingredi nulli concedatur.	72
		Hæreticorum connubia uitanda sunt.	73
		Hæreticorum benedictiones accipere non licet.	74
		Hæreticorum coetus non ecclesiæ, sed conciliabulum sit.	95
		Hæretici si i mortis discrimine cõuertantur quõ consignentur.	132
		Hæretici an post mortem anathematizari possint.	139
		Hæreticorũ quorundam qui damnati fuerunt nomina.	169

I N D E X

Hæreticos qui nō anathematizat	169	Ieiunium quadragesimę quis insti-	6
anathema sit.		tuerit.	
Hæretici in concilio Toletano se-	231	Ieiunium quatuor temporū a quo	9
ptimo damnati.		institutum & quare.	
Hæres morientis p̄scoꝑi bona	236	Ieiunium ecclesię a sacerdotibus	23
eius hæreditaria propria sibi au-		constitutum non temere soluen-	
toritate non uendicent.		dum.	
Hæres fundatoris ecclesię eius	235	Ieiuniorę s̄pa quę	40. bis. 166
solicitudinem gerant.		Ieiunare die dominico non licet	
Hæreticorum in sexta synodo cō-	251	50. 157. 272.	
stantinopolitana damnatio .	257. 261.	Ieiunia communia soluere non li-	50
Heretici qualiter suscipiendi.	277	cere.	
Hæreticorę scripta non permitta-	305	Ieiuniorum tēpore nullę lites	106
tur.		contentiones esse debent.	70
Hieronymi de Praga abiuratio	360	Ieiuniorum tempore debita a debi-	70
eiusdēq; ab ea reuocatio.		toribus non exigantur.	
Homicidium uoluntarie uel casu	23.	Ieiuniorum tempore a coniugibus	70
committentium pœnitentia .	182. 335.	abstinendum.	
Homicidę & falsi testes a commu-	129	Ieiuniū quod coniugali opere pos-	73
nione summoueantur.		suitur, penę nihil ualet.	
Hominem nihil boni posse sine	135	Ieiunium in quadragesimę quinta	73
Deo.		feria ultimę hebdomadę solui nō	
Hominum quę propria sunt.	135	debet.	77
Homicidas, adulteros fures ad ec-	105	Ieiuniorum diebus commemorā-	77
clesiam si confugerint ab ecclesię	356	tiones martyri fieri nō debēt.	109
atrijs non extrahantur.		Ieiunium sabbati obseruetur.	205
Horas qui non recitant beneficio	383	Ieiunium aduentus Domini celo-	205
priuentur.		breitur.	
Hospitalitas q̄ & exercenda ab	105	Ieiunium in die passionis Christi	215
omnibus & docenda	187	solui non debet.	
Hymni recipiendi	216	Ieiunium quadragesimę indicen-	219
Hymnorum in ecclesia canendosę	228	dum.	
ratio.	266	Ieiunium quadragesimę non sol-	219
Hymnus trium puerorum in eccle-	228	uatur	
sia decantari iussus.		Ieiunium quinta feria in coena do-	215
Hypodiaconi q̄ etate creādi.	266	mini non soluatur, nec non ieiun-	267
Ibę ep̄kę ad Marim Perfam scri-	170	ni communicent.	
ptę damnatio.		Ieiunandum nō est sabbatis & do-	267
Idolis quod datum est fideles non	41	minicis dieb' quadragesimę.	271
accipiant.		Ieiunium indicium qui contempe-	110
Idolatritę destruantur.	99	runt, qua pœna pleciant.	
Idolorum cultores per regiam	281	Ignorantia non impedit quin ab il-	110
castatem puniantur.		licitis nuptijs presbyter abstine-	
		re teneatur.	269
		Imagines turpes pingi nō licet	276

I N D E X

Imaginum sanctarum conseruandam causa cōcilium à quo coactum.	288	dantur.	332
Imaginum sacrarum defensio.	290	Ioannes Oecolampadius & Zinglius errorem Berengarij renouarunt.	385
Imagines temporibus Chryso-stomi pingebantur.	291	Iudices placita sūt diebus festis nō habeant.	334
Imagines sanctorum temporibus apostolorum fuerūt i ecclesia.	295	Iudicibus secularibus ob noxiarū uindictam gladius à Deo est promissus.	306
Imaginum qui mentionē fecerint, reocententur.	296	Iudæi quō ad baptismatis gratiam recipi debeāt.	129
Imagines sanctorum adorandæ ne sint nec ne longa disputatio.	283.	Iudicandum non est temere de ijs qui ad dominū migrauerunt.	151
Imperatoris & Pontificis officia quō discreta.	149	Iudicium iniustum iniustaq; definitio regio metu uel iussu, aut à iudicibus ordinata non ualeat.	152
Imperator quocumq; potest ad ueram fidem pertrahat.	151	Iudæorū conuiuia Christianis sunt interdicta.	175
Imperator montis apostolicis pareat.	151	Iudæis quando inter Christianos procedere non liceat.	177. 202
Imperatores uniuersalibus duntaxat synodus interesse potest.	318	Iudicibus ciuitatis uel loci, si hæreticum uel Bonofiacū rebaptizasse cognouerit, qd obseruādū.	178
Incestorum pœna	153	Iudæi Christianis populis iudices non præponant.	179. 199. 202. 348
Incarnationis filij Dei mysterium explicatur.	242	Iudæi qui aduenam uel Christianū ad iudaicam superstitionem seduxerint, libertatis mancipiorum amissione mulcentur.	183
Infidelibus nihil mundum	82	Iurantis per capillum Dei uel caput, aut per creaturam pœna.	6
Infantes baptizati à solo episcopo consignentur.	104	Iuramenta incauta nō seruanda.	8
Incontinentes omni tempore qui sint & uoluptatibus dediti in extremis laborant à communione non arceant.	17	Iurare q̄ alienū sit ab hominibus Christianis.	14
Inimicitias qui diuturna obstinatione reuocare nequuerint ab ecclesie coetu excommunicatione pellantur.	129	Iurare non cogantur pueri ante annos.	14
Incesta copulatio prohibetur.	206	Iurare qs nō debet in pecudes.	182
Infamia qui se notant ad clerū peruenire non possunt.	221	Iudicium uel potentū pauperes oprimentium pœna.	188
Incestuosi perquirantur ab episcopo, et si pœnitere noluerint ab ecclesia expellantur.	212	Iudicium sanguinis clericis interdictum.	345
Inimici & suspecti iudices esse non possunt.	316	Iudæis non licet habere Christianas uxores.	199
Indulgentiarum moderamen.	347	Iudæis officia publica non committantur.	199. 222
Incompatibilia plura nulli conce-			

I N D E X

Iudæi mancipium Christianum in	dicatur.	138
in proprios usus nō cōparēt.	199	
Iudex secularis nulli clericorū in-	teruriam afferat.	209
Iudex sicut ad fidem nō sunt co-	gendi, ita nec conuerſi ab ea rece-	dere permittuntur.
221	221	28. 178
Iudæis contra fidem Christianam	Laici clericos actores non consti-	221
dari suffragium prohibetur.	221	55
Iudeorum qui iam baptizati in-	daizantium poena.	222
Iudeorum filij post baptismum à	parentibus separentur.	222
Iudæi ad fidem cōuerſi cum rema-	nentibus in ueteri ritu non com-	222
municent.	222	109
Iudæus ab uxore fideli separetur	si nisi ad fidem accesserit.	222
Iudæi testes esse non possunt.	222	130
Iudæis Christianos seruos habere	non licet.	222
Iuramenta resoluī non possunt.	233	139
Iuramenta illicita non sunt seruan-	da.	233
Iuramenta comminatoria sunt mi-	tiganda.	233
Iudæi baptizati cum episcopis ce-	lebrent dies festos.	237
Iudeorum azyma comedere nulli	fideliū licet.	265
Iuris professores à quibus cauere	debeant	274
Iuramentū nullus in templum in-	ducatur	276
Iudæi qui sicte ad Christi fidē ac-	cedunt nec ad cōiōnē nec ad ec-	clesiam admittantur
Iudæi quando compellendi ad re-	stituendas usuras	348
Iudeorum habitus ab alijs publi-	ce distinguantur.	348
Iuramentum quod à secularibus	potestatis sit p̄ fidei defensiō-	343
ne prestandum.	343	
Kyrie eleison in omnibus ecclesijs	non agant.	7

I N D E X

Leſtores quō ſiant.	92	ſine non diſcedant.	223
Leuitę ab uxoribus ſe contineāt.	82.85.98	Libertas quomodo ſeruis donata ualeat.	276
Leſtor ſi uiduam alterius uxorem acceperit, nihil amplius ſit.	100	Libertatem qui integrā cōſequiſ ad clericatum ſuſcipi poteſt	223
Leuitę quo tempore in ueteri lege ordinabantur.	217	Liberti eccleſię & ab eis progeni ti nouo adueniente pontifice pro feſiones ſuas renouare debēt.	225
Leuita unum tantum humerū am biat orario.	220	Libertorum filij intra eccleſiā erudiendi nutriant	225
Leſtores in habitu ſeculari ornato non pfallant.	228	Liberti eccleſię à coniugio Gothorum abſtineant	237
Leſtores & cantores poſſunt uxores ducere	264	Libertoꝝ eccleſię ad ipſam redire non ſolentium poena	237
Leſtor nullus fiat abſq; manus im poſitione	305	Libertis eccleſię eorūq; propa gationi ex omnib. q̄ habuerint de iure eccleſię nihil licet ad extraneum dominium tranſferre.	217
Liberti quorum patroni in ſeculo fuerint ad clerū nō puehant.	45	Libri ſacri cōi & profano uſu nō conſumentur	274
Libertus papa per Conſtantiū au guſtum ab exilio reuocatus ipſi Conſtantio hæretico conſenſit	70	Libri aliq; nō imprimant niſi p ad hoc deputatū examinentur	384
Libri canonici in eccleſia qui	90.108.375	Libero arbitrio bene utimur per Chriſtum	119
Liberti, ſi neceſſitas exigit, ab ec cleſia tuantur.	128	Liberti, ſi neceſſitas exigit, ab ec cleſia tuantur.	128
Liberti in eccleſia cōmendati non opprimantur	132	Mahometi origo, ingeniū & obituſ	209
Libertum arbitrium in primo ho mine infirmatum niſi per gratiā baptiſmi reparari nō poteſt	134	Maleſicę mulieres quomodo à Sa tana decipiantur.	24
Libertari non poteſt quis de quā tacūq; miſeria, niſi Dei miſericor dia præueniatur.	134	Māducate in eccleſiis nō licet	73
Libertū arbitriū ppter primi hois peccatum ſita attenuatū eſt, ut nec Deum diligere, ut oportet, nec in Deū credere quis poſſit, niſi gratia Dei præueniat.	136	Manichæus aſſerit ſpirinum ſancitū crucifixum	164
Liberti ab ep̄o defendantur.	198	Mancipia Chriſtiana q̄ in Iudeoꝝ ſeruitio detinent, quomodo habē da	175.183.205
Liberti eccleſię per ſolos ep̄os iudicentur.	204	Mancipia quę propter ſpem coniugij ad eccleſiam conſugiunt, nō audiuntur.	182
Liberti ob ingratitudinē libertatē priuentur.	211	Mancipia eccleſię ſublata, ipſa ec cleſia abſq; aliqua oppoſitione accipiat	194
Liberti eccleſię à patrociniō eccle		Mariā Dei genitricē nūq; actuali ſubiaciuiſſe originali peccato.	369
		Martini & Caſti ep̄ſcoporū de clarationes circa emptiones cum	

I N D E X

paſto de retrouendendo	376	lis eſſe debeat	315
Marcus Petri filius i baptiſmate.	1	Medici curent aduocare medicos	
Marcionis ſecta quo tpe uarie di-		animarum	345 (149
uiſa.	8	Melchifadech rex & ſacerdos fuit	
Martyrum dignitatem, nemo pro		Metropolitanus epiſcopus totius	
phanus infamet.	54	puincie ſolicitudinem gerit.	58
Martyrū cōmemoratiōes ieiunio-		Metropolitanus epiſcopus ceteros	
rum diebus fieri non debent.	75	honore præcellit	58
Mariā uirginē glorioſam uere Dei		Metropolitanus ſolus oīum epiſ	
genicricem qui non cōtetur, hæc		ad cōciliū euocādū ſubſcribat.	115
reticus eſt	167	Metropolitani ſingulis annis com	
Martyrum reliquie a quibus &		provinciales ſuos ad concilium	
quomodo geſtandæ	247	euocent	171
Martyrum hiſtorie ab iſidelibus		Metropolitanus epiſ quō ordinari	
ſcriptæ damnantur	273	duſ	172.173
Matrimonium inter alienigenas		Merces aliqua pro diuini ſacra-	
an ſolui poſſit	335	mentis ſumi non debet	244
Matrimonia iter cōſanguineos q̄s	98	Metropolitani ſup quos epos po-	
primus prohibuerit	9	teſtatem habeant eos conuocan-	
Matrimonia inter adulteros pro-		di ad ſynodalem conuentū.	329
hibentur	335	Metropolitanos ſubiectos epiſco-	
Matrimonio qui ſe copularunt i-		pos non grauet	330
tercedente repudio, adulteri eſſe		Metropolitæ non exerceāt mini-	
monſtrantur	108	ſteria epiſcopalia p̄ ſubiectos epi-	
Matrimonia contraria accedente		ſcopos	331
infirmirate nulla uoluntatis con-		Militiæ dediti ad clerum non ad-	
trarietate ſoluant	172	mittantur	110
Matrimonia inceſta q̄ ſtrictè pro-		Militantes poſt baptiſmū ſi ad cle-	
hibeantur	206	rum ſunt admiſi, diaconij digni-	
Matricidarum pœnitentia	320	tatem non accipiant.	101
ad Matrimonium ſolus conſenſus		Miniſtri ubi ordinātur ibi perma-	
ſufficit	320	neant	45
Matrimonij bona quot ſint.	375	Miniſtri altaris uſuras uel lucra q̄	
Matrimonium ſæpe ac ſæpius cō-		ſexcupla dicunt nō accipiant	71
ſtrahi poteſt, ſi impedimentum nō		Miniſtri orario non utantur nec	
obſtet	375	oſtia derelinquant.	73
Martinus Lutherus nouas hereſes		Miniſtris non liceat panem dare	
ſuſcitat in Germania	385	aut calicem benedicere	73
Merces bonis operibus debetur ſi		Miniſtros altaris ad agapen uoca-	
ſiant, ſed gratia p̄cellit ut ſiāt.	214	tos partes tollere non oportet.	73
Mercimonia inter eccleſiarum am-		Miniſtri altaris lauaera cum mu-	
bitiſſa non uendantur	225	lieribus communia nō habeāt.	73
Merita omnia ſanctorū donū ſunt		Miniſtri altaris incantationibus ſi	
Dei.	119	operā dederint, ab eccleſia proij-	
Menſa epiſcoporū & Abbaſū qua		ciantur	74

I N D E X

Ministri altaris præter iusionē episcopi nō peregrinent 74 (scilicet. 131)	Minister sine chrismate non p̄ficiat 128	Ministri altaris à secularib. negotijs se abstineant 308	Ministris eccl̄iæ res eccl̄ie sine ep̄i licentia alienare nō licet. 177	Ministeria diuina ad nuptias ornatū nunq̄ præsententur 179	Miracula quare à nostris imagini bus nunc non edantur 292	Ministri ep̄os q̄les eē debeāt 312	Ministri Dei sint sobrij 315	Misera solennia à quo habuerint initium 5	Missas i nocte natiuitatis dñice q̄s instituerit celebrandas 6	Missas sup̄ memorias ac sepulchra marty. celebrari q̄s cōstituerit 17	Missa nō nisi à ieiunis celebret. 230	Missam qui die solēni p̄mittūt, excommunicent 96	Missas q̄ audiūt anteq̄ sit expleta non egrediantur 129	Missa nisi in sacrat̄is domino locis celebrari non debet 158	Missas celebritas qua hora inchoet 175	Missas eodē modo ab omnibus legi debere 227	Missa uno ordine ab omnibus celebrant 227	Missa p̄sbyteri q̄ idubitat̄er scit cōcubinā h̄re nullus audiat 319	Monachas nō debere cōtingere sacra uasa aut sacratas palas, nec de ferre incensum circa altare 7	Monachi scurrila non loquant̄ 91	Motus piḡ uolūtatis ex Deo ē. 119	Monasterium inconsulto episcopo nullus constituat 128. 141	Monachi uagantes ad officium clericatus, nisi Abbas testimonium dederit, non ordinentur 129	Monachum ad alterum monaste	rium cōmigrantem nisi Abbatis sui permisso, nullus Abbas suscipiat 128	Monasteria puellarū p̄cul à monachos monasterijs extruant̄ 128	Monachi turpibus lucris nō inferri licentia alienare nō licet. 177	Monachi in ciuitatibus (uisit̄ ep̄o subiecti sint 141	Monachi seculares aliquas actiones non attreſcent 141	Monacho uxore ducere non licet. 186	Monachi sine ep̄i l̄nia uagā (143. 186)	tes ad pp̄ria loca redire cogant̄. 144.	Monasteria semel Deo dicata secularios cōnacula nō fiant. 144.	Monachus missus alicubi ministerium clericatus agere nō p̄sumat nec negotiator existat 147	Monasterij unius sit Abbas 150	Monachi sine abbatis licentia nō ordinentur. 153	Monachi ab infantia monasterio m̄cipati, an si post uelint, accedere possint ad nuptias 159	Monachi duo in uno stratu nō recumbāt 185	Monasteria puellarū qui ingredi prohibeantur 202 (licet. 28)	Mortuum super mortuū mitti non debet 227	Monachus i monasterio adulterium cōmittens uel furtum faciēs &c. quomodo pleciat̄ 208	Monasterios expoliatores anathemate feriuntur 212	Monachos ē monasterio egrediētium p̄na 221	Monasterio uel eccl̄ie quid conferre episcopus possit 236	Monachatum qui profitentur quomodo probandi 269	Monasterium ingredi oēs possunt crimine aliquo nō obstante 270	Monachus fornicator iure cōmuni punitur 270	Monasteria futuræ sumptuosius ue-
--	--	--	---	--	---	------------------------------------	------------------------------	---	--	---	---------------------------------------	--	---	--	--	---	---	---	--	----------------------------------	------------------------------------	--	---	-----------------------------	--	--	--	---	---	-------------------------------------	---	---	--	--	--------------------------------	--	---	---	--	--	---	---	--	---	---	--	---	-----------------------------------

I N D E X

<p>stibus nō indutant eo die quo in- trant in monasterium 270</p> <p>Monastrix nō exeant a monaste- rio nisi sub certa forma 271</p> <p>Monachus extra monasteriū ora- torium nō ædificet 306</p> <p>Monasteria duplicia non extruan- tur 306</p> <p>Monachus uel monacha propriū nō relinquāt monasterium, & ad aliud se conferant 306</p> <p>Monachorū uita q̄ eē debeat 308</p> <p>Monachi ad placita secularia non ueniant 308, 315</p> <p>Monachi a negotijs secularibus se abstineant 308</p> <p>Monasterijs q̄ sint prouidēda 308</p> <p>Monachum quid faciat 311</p> <p>Monachi creati episcopi uestis ra- tionem non mutant 312</p> <p>Monachi tpe interdicti possunt di- uina celebrare 347</p> <p>Monachæ p̄tio receptæ cū recipiē- tibus de monasterio expellit̄ 348</p> <p>Monasteria alicui non comenden- tur 382</p> <p>Mōtes pietatis aliqd̄ moderatum accipere ultra sortem ad solas mi- nistros impētas absq̄ lucro ipso- rum montiū minime usurarium putari debet 383</p> <p>Mortui i ecclesia sepeliri q̄ possint Mortuus ibi sepeliat̄ ubi de- cimam soluit 333</p> <p>Mulieribus partus suos ex forni- catione necantibus quæ poenitē- tia sit iniuncta 23</p> <p>Mulieris q̄ duobus fratribus nu- pserit poena 26</p> <p>Mulier pp̄ cōsumentā q̄ putat̄, uiri iē habitū assumēs anathe. sit 49</p> <p>Mulier q̄ ppriū uirū reliquerit nu- ptias execrans anathema sit 49</p> <p>Mulieri caput tōdere nō licere 50</p> <p>Mulieres ad sacrariū nō itrocāt 74</p>	<p>Mulieres publice nō doceant 97</p> <p>Mulieres non baptizent 97</p> <p>Mulieres ad alienorū uirorū coctū & lectionem non accedant 157</p> <p>Mulieres in adulterio cum clericis dephense qua poena plectant̄ 183</p> <p>Mulier sola monasterium non a- deat 186</p> <p>Mulier inuita uiro nō nubat. 199</p> <p>Mulieri an & quō liceat episcopi cubiculum ingredi 202</p> <p>Mulieri nō licet nuda manu eucha- ristiam sumere, nec manū ad pal- las dominicas mittere 209</p> <p>Mulier quando communicat do- minicalem suū habeat 209</p> <p>Mulieres in ecclesia taceant 224</p> <p>Mulier nulla i episcopatu uel mo- nasterio conuerfetur 306</p> <p>Mutus baptizari potest 312</p> <p>Mysterium diuini operis præstan- tius est q̄ fragilitatis remediū 82</p> <p style="text-align: center;">N</p> <p>Natura humana nullo modo se ip- sum potest, creatore suo non ad- iuuante, seruare 314</p> <p>Naturæ & gratiæ opera 315</p> <p>Nemo est qui esse possit sine pecca- to 114</p> <p>Neocesariensis cōcilij canones 26</p> <p>Neophytum ad sacerdotij officiū ordinari nō debere 50, 71, 80</p> <p>Neophyti caste uiuant 96</p> <p>Neophytus benedicta & cōfirme- tur ab episcopo 125</p> <p>Nicæni cōcilij q̄ fuerit origo. 29</p> <p>Nicæni cōcilij fidem 318, episcopo- rum non esse uiolandā. 78</p> <p>Nicæni concilij constituta perpe- tuo seruanda 100, 146</p> <p>Nicæni concilij secundi fides. 283</p> <p>Nouatus hæreticus quo tempore ex Africa uenerit 11</p> <p>Nouatus & sequaces heresi dam- nātus 44</p>
--	--

I N D E X

Nouatiani ad cōionem non suscipiant	51.71	Oblationes defunctorū qui in aliquo crimine fuerunt interempti, recipiantur	172
Nouerq̄ sic nullus aliqua copulatione iungatur	172	Oblata ecclesie nullus auferat.	191
Noua ciuitas nouā habeat dignitatē ep̄alem uel metropolitanā	269	Oblata eorū q̄ quolibet sibi mortē cōfiscunt, nō recipienda	203
Nuptias q̄ execrant anathema	48	Odij qui publicis exardescūt ab ecclesiasticis conuentibus arceantur	51
Nuptiæ cum hæreticis minime celebrandæ	72	Opibus hōis merces debet, si fiat, sed gr̄a præcedit ut fiant.	134.
Nuptiæ in quadragesima non celebrantur	75.154	Ofo dominica omnibus diebus a sacerdote post matutinas et uesperas dicatur	157
Nuptias occulte nullus faciat	155	Oratorium si quis in agro suo habeat, aut habere postulet, qd obseruandum	183
Nuptiæ prohibitæ quæ	272.312	Orationis dominicæ efficacia	215
○		Orare cum hæreticis uel schismaticis non licet	74.
Obedientia cleri erga ep̄m	202	Orationes ecclesie contemni minime debere	49
Oblationes fidelium ep̄s credunt dispensandæ iuxta necessitatē fidelium	(10)	Ordo in ep̄i electiōe obseruandus	53
Oblatio panis & uini dominicis diebus facienda	11.20.4	Ordinationes episcopales	72
Oblationes eorū qui nō cōdicant nō esse accipiendas	40	Ordinatōes iudicio multitudinis fieri non debere	72
Oblationes ecclesie extra ecclesiam nō accipiant uel denē	49	Orōnes ad prēm semp dirigant.	88
Oblata si quis accepit p̄ter ep̄m uel ab eo constitutū, anathema sit	49	Orādum est pro infirmis	105
Oblationes fidelium qui suppresserit uel negauerit ab ecclesia, cui fraudem fecit excludat	52.126	Orōnes ecclie gr̄am xp̄i resonant qua genus humanū reparat	119
Oblationes offerri in quadragesima nō oportet	75	Orōnes post antiphonas dicant	128
Oblationes i domibus ab ep̄is uel presbyteris offerri nō debent	75	Ordinati qui contra canones fuerint qualiter castigandi	153
Oblationes dissidentium fratrum non recipiantur	97	Ordinari quare nullus debeat ex poenitentibus	155 (214)
Oblationes opprimientium pauperes refutent	97	Orādi et psallēdi unus ordo seruet	
Oblationes defunctorū negates excommunicent	97	Ordinatores peruersi nullis denuo ordinationibus intersint	125
Oblationes defunctorū qui retinet excommunicentur	137.176	Ordinari nemo debet absolute	141
Oblationes fidelium quō dispensandæ	14.6.173.228	Ordinādus nō est quis nisi psalteriū nouerit	235.103
Oblatio catholici qui filios suos hæreticorū baptismati tradiderit ab ecclesia non recipiat	354	Orthodoxus ethnicam nō ducat.	274.
		Ostiarij ad ostia pseuerēt	74.
		Ostiarij quō ordinentur	92.

I N D E X,

Pacis osculū eor deī post confecta	nisi a fide exorbitauerit	152
mysteria	104	Passio xpī ut populis p̄dicet 215
Pax inter cōsacerdotes inuiolabi-	Patrem & filium duos deos dicēs	
liter conseruanda	184	anathema sit 68
Palladius i cōcilio Aglestū dānat	Patrē & filiū & spiritū sanctū unā	
Panis et uinū aqua p̄mixtū quō	personā q̄ dicit, anathema sit	69
offerant, i sacrificio misse 5.2.4.6.	P̄rem & filiū & sp̄m sanctū q̄ tres	
Papa nec ligari nec absolui p̄t a	deos dicit, hæreticus est	69
seculari	149 (152)	P̄ris & filij & sp̄s sc̄ti q̄ unā natu
Papa nullius iudicio est subiectus.	rā, unā uirtutē & potestātē, Trini	
Parentum sponsalioꝝ fidem fran-	tatē cōsubstantialē unā deitatem	
gentium poenitentia	43	in tribus subsistētijs siue p̄sonis
Paracletum qui non alium dixerit	adorādā confitē hæreticus ē. 167	
p̄ter filium, ut dominus docuit,	Paulianistę & Cataphryges reba-	
anathema sit	69	ptizenē. 35.51
Parochiā alienā nullus p̄sumat	86	Paupes eccl̄iæ honorandi sunt 96
Parabolæ uitis & palmitū declara	Peccatū purgationem non per uo-	
Parochijs qd̄ relinq̄ quō (tio 136	luntatem nostrā, sed per spiritus	
debeat dispensari	138	sc̄ti ifusionē & op̄ationē fieri 134
Parochialē habens eccl̄iā per se	Peccatum in sp̄m sc̄tum qd̄ sit 148.	
ip̄sum illi deseruiat	148	Pelagij & Celestij errores 112
Parochiæ rusticane immobiles p̄	Pentecostes celebratio 42	
maneant	143	Periuri aut ad periuriū compellen
Paruuli si infirmari cōtingat, eodē	6.203 ⁵	tis poena
die quo nati sunt, baptizenē	157	Periurij poenitentiam agere nolen
Parētū p̄fidia filijs obesse nō debet	18	tis poena
Parentibus quoto anno licet	(222)	Persecutionē pro fide catholica pa
fitios religioni tradere	239	tientes benigne suscipianē 67.94
Partus Virginis fuit citra ullū do-	Peruerfos qui obutare & p̄turbā	
lorem	275	re potest, & nō facit, uidetur im-
Paruuli a parētibus mōasterijs tra-	pietati eorum fauere 158	
diti susceptū habitū nūq̄ deserāt.	Petrus et Paulus una die pasci sūt 3	
Pascha q̄ festiuissime coler	(11)	Pestilentia si euenierit uel talis qua
debeamus	204	tiscunq̄ tribulatio, ieiunijs, elee-
Pastor eccl̄iæ si a fide exorbitaue-	mosyns, & obsecrationibus do-	
rit est a fidelibus corrigēdus, p̄ re-	mini misericordia dep̄cet 71	
probis moribus tolerandus	4	Photiniani baptizenē 51
Pascha a primans ciuitatis in ciui-	Picturæ in eccl̄ia non sunt 41	
tate celebret	181	Plebs quæ in dioecesi semp̄ subia-
Paschatus celebrandi ratio 6.8.45.	95.180.215	cut, ep̄m non accipiat 90
Pascha quo tempore celebrāda sit	Pœna periurū aut ad periuriū com	
controuerfa	8.57	pellentis 6
Pastorem non debent oues repre-	Pœna iurantis p̄ capillū uel caput	
hendere, nec ullatenus acculare,	Dei, aut per creaturam 6	
	Poenitentia, eius cuius negligentia	

I N D E X

aliquid de sanguine dñi distillat	7	Poenitentia quomodo dāda sit poe-	
Pœna sacerdotū imperfecta officia		nitentibus	89
relinquentium	7	Poenitentes quomodo reconcilian-	
Pœna rationis	13	di sint	89, 105
Pœna ebrietatē uitā nolentiū	18	Poenitentia histrionibus conuerſis	
Pœna diuersionē immolantiū q po-		non denegat	89
stea pnia ducti respiciat	20. & 21	Poenitentiam imploranti poeniten-	
Pœna ijs q alijs deuidā a fide cām		tiē leges iniungant	96
attulerint, constituta	21	Poenitentes negligētiore tardius	
Poenitentia adulterorū	23	reconciliant	96
Poenitentia necantiū partus ex for-		Poenitentiam poſcentes quid si po-	
nicatione	23	stea obmutescant	96
Poenitentia homicidarū	23	Poenitentes infirmi uiaticum acci-	
Pnia diuinationes expectētium.	23	piāt	96
Poenitentia eorum qui uirginū cor-		Poenitētes q i firmitate uiaticū ac-	
ruptionibus consentiunt	23	ceperint, qd si supuixerint	96
Pœna hominem p malitiam inter-		Poenitētū q casu aliq decesserint	
ficientium	38	memoria & orationibus & obla-	
Pœna rursus post poenitentia for-		tionibus cōmendat	96
nicantis	38	Poenitentibus omni tpe ieiunij ma-	
Pœna sacerdotū mœchantū	39	nus a sacerdotibus imponat	96
Pœna celebrantiū coniugia cū sa-		Poenitentes etiam diebus remissio-	
cerdotibus gentilibus	39	nis genua flectāt	96
Poenitentia eorū qui duabus foro-		Poenitentes mortuos sepeliant	96
ribus copulantur	43	Poenitēs, si necessitas cogat, lector	
Pœna uxorū quę filios de adulte-		aut ostiarius fiat	100
ris necant	43	Pniam qui apud hereticos accept-	
Pœna statuta uxoris clericorū	43	rūt quō ad recōciliationē admit-	
adulteris	43	tantur	117
Pœna eorū qui priuignas suas uxo-		Pnia ultima nemini ē negāda	120
res duxerint	44	Poenitētes maiores & miores quō	
Poenitētia conjugatorū qui in adul-		pniam accipiant	127
terium lapsi fuerint	44	Poenitentes qui de corpore exeunt	
Pœna foeminarū maritis conscijs		quō cōmunicent	132
adulterantium	44	Poenitētes, clerici nō ordinent	155
Poenitentes si post acceptā pniām		Poenitentia temere iuuenibus non	
nuptus se collocauerint, ab ecclīe		est credenda	177
luminibus arceant	52	Poenitēs pniām agere debet	199
Poenitentiam conjugatis non nisi		Poenitentiam postulantes, quō tra-	
ex consensu dandam	52	ctandi	199
Poenitentię quod tempus tribuen-		Poenitētię statū q semel acceperūt,	
dū est ijs qui peccatorū lapsus in-		mutare nō possunt	221
currunt	71	Poenitētes in mortis periculo quō	
Poenitens a presbytero iussu epi		sint habendi	245
suū reconciliat	85	Poenitentiam qui nescientes acce-	

I N D E X

perint an obseruare teneant	279	Præfationum ordo	194
Pœnitentiæ sacramentū quot par-		Præscriptio non est obijciēda ubi	
tes diuidatur & quæ sit eius for-		necessitas interest hostilitatis	210
ma	374	Præscriptio longi temporis si legi-	
Pœsis studia prohibent in sacris		timus limes deficiat, silentium re-	
ordinibus constitutis	382	petenti imponit	210
Polychronij infania contendētis		Præscriptio nulla ualet absq̃ bona	
suscitare mortuum in hæreticorū		fide	346
ueritatis testimonio	259	Præscriptio in rebus ecclesiæ quo	
Polychronij hæretici fidei chartu-		tempore incipiat	216
la	259	Prælati solliciti sint ne uel coronā	
Pontificibus, rectoribusq̃ ecclesiæ		amittant	318
quæ in eorū ordinatione sit pro-		Prælia omni tempore prohiben-	
mittenda	244	tur	321
Pontificum facta Imperator iudi-		Præceptoribus philosophiæ præ-	
care non debet	319	cipitur ut discipulis ostendant &	
Pontificis & Imperatoris officia		declarent ueritatē religionis chri-	
quō discreta	149	stianæ	381
Pontifex à seculari nec ligari peni-		Præceptorum puerorū officij	382
tus nec absolui potest	149	Prædicatoribus quæ prohibita sint	
Pontifex solus sine aliorū consensu		prædicare	334
potest hæreticum damnare	149	Presbyteri nomen quando pri-	
Pontifex qualiter eligendus	179	mum	3
Pontifices pp infirmitatē impediti		Presbyteri missarum solennia non	
non sunt abijciendi	318	celebrent nisi duobus præsentibus	
Possessio triennalis intra eandem		Presbyteri qua ætate ordinandi.	
prouinciam seruari debet	219	31.27	
Possessio triennalis sicut alienam		Presbyter illiteratus missam nō ce-	
tollit dioecesim, ita territorij con-		lebrat	13
uentum non admittit	219	Presbyteri & diaconi ac ministris	
Possessionibus in emphiteosim da-		altaris tales eligantur qui conti-	
tis ab ecclesia nō licet emphiteo-		nentiam seruent	16
tam spoliare	330	Presbyteris non licere iura eccle-	
Preces & orationes ad patrem sem-		siastica uendere	22
per dirigantur	88	Presbyteris irrationabiliter uiuen-	
Prædia uibus sacrorum celestium		tibus quæ pœna sit constituta	23
dedicata ab irruentibus uexari nō		Presbyter si uxorē duxerit, ab or-	
debent	10	dine suo deponatur	26
Preces & orationes compositiæ ni-		Presbyteri fornicantis pœna	26
si probatæ fuerint in concilio, nō		Presbyteros in secūdis nuptijs nō	
dicantur	115	debere orare	27
Premium pro episcopatu nullatenus		Presbyteri corporali peccato præ-	
accipiantur	155	occupati non offerant in alijs tñ	
Præscriptio in rebus ecclesiæ locū		officijs maneant	27
non habeat	156		

I N D E X

Presbyteri altèrius regionis præ-	Presbyter non ordinè qui in mo-
sentibus episcopis uel psbyteris	nasterio reclusus est ut poeniten-
ciuitatis non offerant	28 tiam agant
Presbyteri sine examinatione nõ	Presb̄, si nec lras uel baptizãdi or-
recipiãt	33 dine m nesciat, non ordinè.
Presbyteros ad alias ciuitates trá-	Presbyteri quid plebes suas admo-
seuntũ poena quæ	34 nere debeant
Presbyr nullus chrĩsma cõficiat	37 Presbyteri ante epiphaniã missos
Presbyteri propter suã cam nõ in-	suos dirigant qui eis de principio
trent in curiam	37 quadragesimæ nũtient, & in ipsa
Presbyteri excõmunicãdi quõ sunt	epiphania ad populũ indicèt
tractãdi	41 Presbytero, diacono, aut subdiacono
Presbyteri sine conscientia episco-	no post cibum acceptũ uel pocu-
porum nihil faciant	47 lum missas tractare non licet
Presbyterorũ iudicantiũ numerus	Presbyteri & diaconi uident thõræ
Presbyter excõdicatus à ui-	(q. 76) uxorum
cinis epis audiatur	66 Presbytero nõ licet ad tripaldium
Presbyteras in ecclesia tanq̄ ordi-	ubi rei torquens stare
natas constitui non debere	72 Presbyter in iudicio ubi quis ad
Presbyters ante ingressum ep̄i ad	mortẽ tradat federe non licet
altare introire nõ licet	75 Presbytero aut diacono uel cuiq̄
Presbyter iustus ab episcopo suo	clericorũ conclericũ suũ ad iudi-
poenitentẽ reconciliet	85 cẽ secularem nõ pertrahat
Presbyter excommunicatus si sa-	Presbytero iter epulas cantare nõ
crificauerit anathematizetur	86 licet
Presbyter præsentẽ & inconsulto	Presbyteris ordinare nõ licet
ep̄o non celebret	86 Presbyteri uel diacõi ab uno ep̄o
Presbyteri non ordinent, nisi qui	non sunt deponendi
cum eis sunt, fideles existant	88 Presb̄i filios Aaron gestant figu-
Presbyteri quæ tpe presbyteratus	Presb̄i cũ ordinant ab ep̄o (trã) 211
accurrunt ecclesiæ cõferant.	90 officialem libellũ accipiant
Presbyterorũ cõfessus i ecclesia	94 Presb̄i & diaconi tpe suæ ordina-
Presb̄i ab ep̄o chrĩsma petãt.	94 tionis uorũ castitatis emittant
Presbyteri si post ordinationẽ si-	Presb̄i iniuste depositi quõ i pristi-
lios genuerint, ad altiorẽ gradum	stinũ statũ restituant
non ascendant	100 Presbyteros & diacones de fami-
Presbyter ecclesiæ res alienare nõ	lijs ecclesiæ licet constituere
potest	128 Presbyter altaria nõ consecret
Presbytero benedictionẽ populo	Presbyter, uel Abbas seu diacono
dare non licet	129 nus per præmium ad sacrum or-
Presbyter capitale crimen incur-	dinem non accedat
rens quõ tractandus	130 Presbyter singulis quadragesimis
Presbyter canes ad uenandum aut	episcopo ministerij sui rationem
accipitres non habeat	130 reddat
Presb̄i facultatẽ habeãt p̄dicãdi.	Presbyteri & diaconi mulierẽ i do-

I N D E X

mo sua habitare non pmitat	287	stulantibus pnia nõ neget	51.79
Presbri sine intermissione utant		Puellarũ consecratio à presbyteris	
orarijs	310	non fiat	85
Presbyter solus sacrificium nõ per		Puellẽ monasteriũ intrates qd̃ tem	
agat	111	poris spatium permanere debeat	
Presbyterorũ sine lris episcopi iter		anteq̃ uestimẽta religionis acci-	
gentium pœna	313	Punitio hereticorũ secu-	(piat̃ 191
Presbyteri iurare non cogant	314	laribus cõmittenda	343
Pretium pro sepulturis & hoibus		Pupillarũ causã incio epõ à secu-	
sepeliendis non accipiatur	138	laribus non iudicandã	205
Principes seculares synodis inter-		Purgatorij asserio	370
esse non debent	129	Q	
Princeps secularis epõrũ p̃motio-		Quadragesimã tpe à cõiugibus ab	
ni non se immisceat	350	stinẽdũ, & caste & pie uiuẽdũ	70
Priscillianã hæresis damnatio &		Quartodecimana ad cõmunionem	
articuli aliquot	225.226.227	non recipiantur	71
Privilegia concessa catholicis qui		Quadragesimã tẽpore nuptiã nõ	
hæreticorũ exterminio iustit̃.	344	celebrentur	75
Proditores quõ tractari debeãt	46	Quadragesima non quinquagesi-	
Professus uel uiduis qd̃ absente epi-		ma ante Paschẽ solennitatem te-	
scopo prohibeatur	101	neatur	156
Prouincia i duos metropolitanos		Quadragesima æqualr̃ teneat	181
episcopos non diuidatur	142	Quadragesimali tempore casei &	
Prouincia quolibet in officio ec-		ouorũ eius interdicitur	172
clesiã unum ordinẽ teneat	157	Quatuor tpa sunt obseruãda	310
Processio spiritus sancti	242	Questores modesti sint & discre-	
Processio spiritus sancti à filio ostẽ-		ti.	347
dit tũ ex Latinis tum Græcis.	349	R	
Pfallere nemini licet i ecclesia præ-		Raptorũ mulierũ ac eorũ qui sibi	
ter canonicos psaltes	72	auxiliũ p̃stitierint pœna	124. 277
Psalmos sparim non licere con-		Raptores uiduarũ uel uirginũ ec-	
fundi	72	clesiã cõione priuent	151
Pfallere q̃ i ecclesia cõueniat	75	Raptor si cum rapta ad ecclesiã cõ-	
Pfallendi obseruatio	186	fugerit quõ tractãdus	156
Pfallat in ecclesia nihil poetice cõ-		Rebaptizati in p̃uaricatiõẽ sine	
positum extra psalmos	228	aliqua necessitate uel tormẽto q̃-	
Pueri añ ann. 14 iurãt nõ cogãt	45	liter sint castigandi	153
Puella si in iuuenili ætate patri in-		Rebaptizatio abinuratur	197
scio se iurõ obstrinxerit, eius uo-		Rebaptizari qui nõ debeant	320
ta & iuramenta sint irrita	45	Rectores ecclesiã curẽt magis ec-	
Puellarũ fidelitũ quẽ gẽtilibus iun-		clesiastica iura q̃ sua	247
guntur poenitentia	46	Regi qd̃ iurandũ p̃ter alia iurari so-	
Puellẽ q̃ se Deo uouerit, si ad nu-		Rei ad ecclesiã cõfugiẽtes (ita	124
ptias trãierit cũ ijs q̃bus se obli-		non abstrahant	311
gauerint, cõione priuẽt, ita ut po-		Relictẽ presbyteri, nec relictẽ dia-	

I N D E X

conſant ſubdiaconi poſt eius mor	linquentiũ poena	7
tẽ nõ licet maritũ accipere	208 Sacerdotes tolerandi potius q̄ ex	
Religioſis ſœminis q̄ p̄ficiſ ab ep̄o	probrandi	13
Religioſa puella uiroꝝ (p̄bet 97	Sac̄m à ſummis ſacerdotibus &	
familiaritatẽ nõ habeat	100 Dei miniſtris niſi p̄ recta fide nõ	
Religioſum habitũ ſpotanee ſemel	exigantur	14
indutum nullus dimittat	224 Sac̄m cõfirmationis niſi à ſũmis	
Reliquiẽ martyꝝ à quibus & quõ	ſacerdotibus p̄fici nõ põt	25.373
geſtandẽ	247 Sacrificium altaris quibus ueſtibus	
Reliq̄ ſc̄õꝝ à xp̄o nobis reliq̄e	offerendum	25.28
multis modis bñificia ſũdẽtes	291 Sacramentum baptiſmi an maius	
Reliquiẽ ſanctõꝝ quõ oſtẽdendẽ	ſit q̄ confirmatio	26
uel nõ oſtendendẽ	347 Sacramentorum baptiſmi & con	
Repudiataꝝ mariti ad ſacerdotiũ	firmationis effectus	26
non prouehant	139 Sacrificium idolis poſt fidem ba	
Res à clericis conquiſitẽ quaſt di	ptiſmi poena	38.79
uidant	236 Sacerdotum poſt lauari fidem im	
Reſurrectiõis articl's exponit	243 molantium poena	38
Reuerentia clericis præſtanda	205 Sacerdotum qui munus idolis de	
Rogaticũ tpa qñ & qualiter ſint	derint poena	38
celebranda	156 (cõdant 273 Sacerdotum poſt poenitentia mœ	
Rogi i nouilunij ritu gẽtili nõ ac	chantium poena	38
Romana eccleſia primatũ tenet o	Sacerdotũ mœchantiũ poena	39
mnium eccleſiaꝝ	161.399 Sacerdotes gentiliũ quõ ad com	
Romana ſedes à nemine iudicari	munione admittantur	43
potẽt	317 Sacrificare q̄ poenis cogunt quot	
Romanẽ eccleſiã nulla ſynod' pri	annis à cõſione abſtineant	51
uilegium aliquod contulit	317 Sacerdotes qui idololatriã nõ erue	
Romanũ pontificẽ i uniuerſum or	rint, cõſione priuent	52
hem tenere primatũ, & eſſe ſucceſ	Sacerdos de ſe crimen cõſitens de	
ſorem beati Petri principis apo	ponatur	79
ſtoloꝝ, & ueꝝ xp̄i uicariũ	371 Sacerdotiũ ignotis nõ conferat	80
S	Sacerdotes & Leuitẽ ab uxõꝝ cõ	
Sabellianoꝝ ſecta qñ exorta	16 plexibus ſe cõtineat 82.85.98.173	
Sabellius i qua ſynodo dñatus	36 Sacerdo. caſtitate cuſtodiat 85.145	
Sacerdotij initium	3 Sacerdotes quõ iudicari debeat 86	
Sacerdotalis ordo qñ cõepit in no	Sac̄m p̄ ſolẽnes paſchalis dies ca	
uo teſtamento	3 techumẽnis nõ præbeat	87
Sacerdotũ & ep̄oꝝ ordo à Deo cõ	Sacerdotum filij ſpectacula nõ ex	
ſtitutus	3 (ta plebis 4 hibeant, nec ſpẽtẽt	87
Sacerdotes ſæpe dant iuxta meri	Sacerdotibus lapſis manus nõ im	
Sacerdotes ſine ſocio ſacerdotẽ nõ	ponat	99
ſacrificant	7 Sacerdotes & leuitẽ incontinẽtes	
Sacerdoti niſi ieiunij nõ ſacrificẽt	7 deponantur	106
Sacerdotum imperfecta officia re	Sacerdotes amici pallijs i eccleſia	

I N D E X

ministrare non debent	120	Sacrificates dño secū habeat adiu,	
Sacerdotes q̄ accusar̄ nō possūt	125	toria constituta	245 (246)
Sacerdotes canibus ad uenādū nō		Sacerdos sine orario nō sacrificet	
utantur	130	Sacerdotes barbarici cū ordinant̄	
Sacerdotes quā etate sint ordinan		uxores possunt relinquere	268
di	139	Sacerdotum sacrificantiū qui non	
ad sacerdotiū qui nō prouehāt	139	cōmunicant pœna	280
Sacrō se obligantiū pœna	153	Sacerdos erga penitētes sit caur̄	333
Sacerdos ad baptizandi officiū &		Sacerdotē qui spōte occiderit quō	
ad uestimēta altaris lauanda pro		tractandus	314
pria habeat uasa	154	Sacerdotum dignitas non uita cō	
Sacerdotium qui per pecuniā nun		sideranda est	318
dinum ambitione quaesierit, abij		Sacerdotes fornicarij pœna	319
ciat ut reprobus	171	Sacramenta à malo sacerdotē licē	
Sacerdotū ecclēsiæ res debitas oc		te sumuntur	319
cupantium pœna	176	Sacramēta nouę legis septē	372
Sacerdotis corpus dum ad tumulū		Sacramēta tribus rebus p̄ficiūt	372
euehitur, palla altaris nunq̄ obte		Sacramenta charactērem imprimē	
gatur	179	tia non reiterant̄	373 (373)
Sacerdotiū per pecuniā acquiri		Sacr̄m cōfirmatiōis qd̄ significet.	
nō debet	188	Sacr̄i cōfirmatiōis effectus	373
Sacr̄æ uirginū neq̄ p̄ raptū, neq̄		Sacr̄m p̄nię in quot partes diuida	
per competitiones aliquas quisq̄		tur & quæ sit eius forma	374
coniugia fortiat̄.	189	Sacr̄m ordinis & eius effectus	375
Sacerdotes neminē ex leuibus cau		Salutis eterņę mysteriū nemo p̄ se	
sis suspendant	190	potest conquirere	314
Sacerdotibus non licet libidinosa		Salutādī modus i missa un' sit	227
societate uiuere	198	Sacr̄oꝝ merita donū sunt Dei	119
Sacr̄æ l̄f̄as̄ lectio sacerdotalibus		Sātimoniales q̄ etate uelari debent	
couiuuijs misceatur	198	Sātimoniales foemine q̄ p̄positi	(128)
Sacerdotes secularia uestimēta nō		tū religiōis abiecerūt quō tractā	
debent induere	202	Sacr̄oꝝ patrū dogmata (de)	239
Sacerdotes qualis eē debeāt	217	nō solū seq̄ debemus, sed & eis dē	
Sacerdotibus ignorantia maxime		uocibus cū illis uti	256
est uitanda	218	Sacr̄i ut filij Dei coluntur	290
Sacerdotes hostiū confinitimi nul		Sacr̄iones sedē i Nicęa synodi præ	
lum mandatū ad extraneā gentē		cipue circa sc̄oꝝ imagines	303
occulte accipiant	219	Sacr̄oꝝ corpora de loco ad locū	
Sacerdos nullus sit iudex ubi san		nō transferant̄	312
guinis sententia præparetur	219	Scorta q̄ congregant & alii qua	
Sacerdos propria peccata confite		pœna plectantur.	276
tibus p̄niā imponat	240 (244)	Scripturę canonicę tantum in ec	
Sacerdotū discordia componenda		clēlia legantur	90
Sacerdotibus q̄ à spū uexant̄ sacra		Scripturę canonicę quæ	90
mysteria tractare nō liceat	245	Scriptura suborta cōtrouersia per	
		patrum	

I N D E X

interpretationē est dīluenda	266	fuerit apostolis	26
Secularis q̄ amor religiois, ad quē		Spiritu sanctū paracletum dicēs q̄	
cūq̄ sacerdotū crediderit cōferen-		igenitū asserit deū, hęreticus, ē	69
dū, n̄s eū sibi quē suscepit, uindi-		Spiritum qui dicit patrem patris	
Seculares res parochiæ (cabit 53		aut filij anathema sit	69
uel ipsas parochias ad regendum		Spiritus sanctus à patre & filio æ-	
nō habeant cōmissas	240	ternaliter est & essentiā suā suūq̄	
Sedē primā iustitię nullus diudicet		esse subsistēs habet ex patre simul	
Sedes epales quō firmādæ	285	& filio & ex utroq̄ procedit	370
Sedes Romana à nemine iudicari		Spōsalioꝝ fidē frāgentiū p̄sca. 43	
Sediū p̄tarchaliū ordo	344 (p̄t 117	Spōsi & spōsæ quātr̄ benedicā 92	
Sedes Romana in omnibus, et per		Stupratorib; p̄ueroꝝ q̄ p̄cna 44	
omnia prima est	399	Stuprū q̄ uiduę uel religioſę uirgī-	
Senes ecclīę honorandī sunt	96	ni intulerit qua p̄cna debeat ple-	
Sepelire corpora ī baptisterio nō		cti	151
Sepulturę mortuis nō (licet 208		Subdiaconus non transeat ad nu-	
uendantur	313	pnas	37
Sepulchra sine domini uoluntate		Subdiaconē nō eē ordinādū q̄ fue-	
non sunt reseruanda	206	rit moxchatus ī adoleſcentia	40
Seruus domini occasione religio-		Substantiā Dei qui dilatarī, aut cō-	
nis non contemnat	49	trahi dixerit, anathema sit	68
Seruus in monasterium non susci-		Subdiaconi sacrarīū nō ingredīā 73	
piatur, ut sit monachus, nisi cum		Subdiaconi ad ostia perseuerēt 74	
licentiā proprii domini	141	Subdiaconi quō ordinent̄	91
Seruus si insciente dño ordinē, ad		Subdiaconus si defuncta uxore a-	
quid uel episcopus, uel qui eum		liam duxerit, ostiarius fiat	100
obtulerit teneatur	156	Subdiaconatus officium qua gr̄ate	
Seruus uel colonus ad honores ec-		quis accipiat	159
clesiasticos nō admittat	177	Subsistentijs, uel personis duabus	
Serui fiscales si ecclīas construxe-		non sunt attribuēdæ uoces quæ	
rint dotauerintq̄, p̄euret ep̄s auto-		Christo assignantur	168
ritatē regia confirmari	199	Subdiaconi & supra uicis suę tem-	
Serui ecclīas publicis angariis		pore ab uxoribus separent̄	265
non fatigent̄	201	Successorem suū ep̄o nō licet pone-	
Serui ecclīas nō sūt ordinādi	217	re	286
Simoniacę electiones postulatōnes		Superſtitionibus insruentes a cō-	
cōfirmationes & quęuis p̄uilio-		uentu ecclīę arceant̄	76
nis ipso iure sint nullæ	362	Superſtitiones prohibentur	207
Solennitates maiores ī ciuitatibus		Subditi p̄latos suos nec accusare	
celebrentur	128	nec rephēdēt uel leuiter debēt	116
Solœcismus in baptizando admis-		Symbolū constantinopolitanū	79
sus uirtutē baptismi nō ipedit	286	Symbolum Nicęnæ synodi	38
Sortilegia & auguria prohibentur		Synodus metropolitāi arbitrio cō-	
207. 272. 286		gregetur	52
Spiritus sancti aduentus quid pro		Synodi metropolitani honor	53

I N D E X

Symbolum missæ in seruitur	56	Trinitatis mysterij explicatio.	255
Synodus quâ ob rē singulis annis celebrari debeat	60. 131. 304	V	
Syrmienſis concilij fides	67	Valens in concilio damnatus.	69
Symbolum quomodo publice debeat in ecclesia prædicari	127	Vasa domino sacrata humanis uisibus non seruiant	246
Synodorum canones sunt seruandi	140. 197	Vasa sacrosanctis, mysterijs consecratis aptata qualia eē debeant	133
Synodorum: acta nisi p. Ro. Pont. cōfirmenī nullū habeant robur	148	Venditionum quæ p. Abbates fiūt forma	130
Symbolum fidei in omnibus ecclesiis die dominica recitet	197	Verbum affectiuum aut prolatiuū qui dixerit Dei filium anathema sit	68
Symboli ubi dicitur descendit ad inferos explicatio	214	Verbū caro factū est si quis audiens uerbum in carnem mutatū putauerit, aut conuersione facta susceperit carnē hæreticus est	68
Synodi Lateranenſis canones contra Theodorū, Cyrum, & Paulū hæreticos	231	Verbum Dei diebus dominicis & alijs est prædicandum	309
Synodus à correctione prælatorum inchoanda	235	Vestimenta ad sacros usus qualia esse debeant	16
Synodales congregationes saltem singulis annis celebrandæ	365	Vestimenta ad ornandam seculariter pompā non dent	43
T			
Taxatus qui semel fuerit ad militiā non redeat	141	Vidue si mœchatæ fuerint, & eundē postea maritum habuerint, uel aliū duxerit quō tractari deāt	44
Templa prophanantes ab ecclesia rejiciant	278	Vidue professæ, si in cōhibendā p̄stituerint cū raptoribus dānandæ sūt	52
Templa sine reliquijs sanctorum non consecrent	304	Vidue qualr ad baptisteriū ordinentur	92
Testamentum episcopi qui aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit, quō possit ualere	130	Vidue infirmæ ab ecclesia sustentent	97
Testamento legari non possint agelli, siue uineolæ aut alia ædificia quibus in terris ecclesie fecerit, sed ecclesie relinquat	159	Viduis quæ stipendijs ecclesie sustentantur quid agendum	97
Theatrici à cōiōne separes.	46. 52	Vidue professæ quid si continentiam præuaricent.	97
Theodorus cum suis dogmatibus damnat	169	Viduā quæ accepit, diacōni non fiat	100
Theodoretī episcopi dānatio	170	Vidue ep̄i quæ maritū accepit poena	102
Thomas Monerarius nouarum heresum suscitator	385	Viduitatē, professæ si talē, professio non deseruerint dānandæ	132
Tolerano ep̄o quæ autoritas concessa in promotione ep̄orum	281	Vidue ad ecclesiasticos ordines non accedant	146
Trinitas sancta nec capit numero, nec recedit à numero	242	Vidue diu in religioso proposito perpetuus commorare non nubāt	151
		Vidue aut religiose uirgini qui stuprum intulerit qua sit poena prectendū	153

I N D E X

Viduag. causæ quō tractandæ	205	sed ab eō accipiunt unde ui-	
Vidua p̄fessā quō p̄fessionē faciat,		uant	116
& habitū suscipiat	238	Virgenitū Dei filiū crucifixū sigs	
Vinum aqua mistum in sacrificio		audis corruptionē, aut passionē,	
offeratur	268.134	aut cōuersionem, aut mutationē,	
Virginitatem pollicitam p̄guari-		aut peremptionē sustinuisse dicit,	
cantium quæ poena	21	anathema sit	68
Virgines puellæ cū nōnullis uiris		Vnticuiq; etiā iusto, dicēdū est, Di-	
tanq̄ sorores habitare uolentes		mitte nobis debita nostra	114
ab eorū consortio prohibeant	23	Voluntatē quā quis suā facit, & quā	
Virgines deo sacratæ si adulteraue-		Volūtares in xpo duas eē (Dei)	136
runt qd̄ circa communionē obser-		longa probatio	249
uandum	39	Voluntatū & operationum in xpo	
Virginū seculariū si mœchatæ fue-		phralitas explicatur	250
runt poenitentia	39	Votōrum obligatio	115
Virginitatē custodiēs tāq̄ is q̄ per		Votum suū eccl̄ia nullus cātado,	
horrefecēs, nuptias temerat, ana-		bibēdo, uel lasciuiēdo exoluat	172
thema sit	49	Vrsatus in cōcilio dānatus	69
Virginitatē seruans si cōtra coniu-		Vsuriū nō absoluedi	350
garos extollitur anathema sit	49	Vsuras iudaicorū restrictio	348
Virginitatis encomium	83	Vulnera quæ fomenta nō sentiant,	
Virgines ante 25. annos non conia-		ferro abscondant	152
crentur	87	Vxores habentiū si sepius mœcha-	
Virgines sacre quō sint custodiē		ti fuerint quæ poena	42
Virgines sanctimoniales (de)	89	Vxoratus qui concubinam habue-	
quō ordinent	92	rit à communionē abstineat	102
Virgines uelari possunt ab ep̄o in-		Vxores suas qui derelinquūt, à cō-	
tra ann. 25. si necessitas urgeat	117	munionē eccl̄ie & populi coetu	
Virgo Deo dicata nuptijs nō iun-		excludant	128
garur	143	Vxor subdiacōi uel exorcistæ, uel	
Virgines qua c̄tate uel adq̄ sint	157	accoliti ad secūdas nuptias non	
Virginum monasteria monachorū		transcant	206
curæ cōmitrant	212	Vxor ep̄iscopi reponatur in mona-	
Virginitas uiduitati, casta uiduitas		sterio	271
nuptijs p̄feret	176	Vxores temere relinquentium poe-	
Vitis palmites nihil uitæ conferūt,		na	281

F I N I S

*** 2

Errata in controuersijs & canonibus apostolorū sic corrigito.

Quaternione a folio 4. pag. 2. lin. 2. Quarto cap. quat. b. fo. 1. li. 2. Quæ coronis eodē quat. fo. 4. pa. 2. li. 29. Est tñ eodē quat. fo. 6. pa. 2. lig. 24. poterit. Liquido. quat. e. fo. 3. pa. 1. li. 25. cederet. quat. d. fo. 6. pa. 2. li. 1. quando sit. ibidem li. 21. Et esto locus. quat. e. fo. 4. pag. 2. li. 17. ad Flavianum. ibidem fo. 5. pag. 1. li. 17. ut liquet ex. quat. f. fol. 5. pag. 1. li. 5. nō tñ. ibidem. fo. 6. pag. 1. lin. 10. sic eluditur. ibidē fo. 7. pag. 1. li. 21. insignie factum. quat. g. fo. 1. pa. 2. li. 1. Papa manēs. ibidē fo. 5. pa. 2. li. 3. adde qđ sequit. Deinde demōstrat hoc ep̄ta eiusdē Honorij, q̄ habet i actis p̄di cte synodi, quare magis credo itrusum illic Honorij iter hereticos. per falsarios & mēdaces Greculos, q̄ ipse fuerit hereticus. quat. h. pa. 1. li. 6. noueritis li. 29. fidē. li. 30. p̄tinēs. li. 31. re positū. fo. 2. pa. 2. li. 21. commendatitijs. li. 28. p̄fectū. fo. 3. pa. 1. li. 24. spectaculū li. ult. sunt. fol. 4. pa. 2. li. 14. populi. ipse quidē maneat. li. 17. concilia. li. 31. sint ep̄i. fol. 6. pa. 2. li. ult. qui 2. fo. 6. pa. 2. li. 9. Ca. 6. Qui ead. li. metus. li. 26. Ca. 64. fo. 8. pa. 2. li. 26. Buangelia. li. 25. Pauli ep̄istolę.

Errata in summa conciliorum sic corrigito.

Folio 9. pagina 2. linea 6. talium enim. fol. 22. pa. 2. li. 16. oblationis. fo. 33. pa. 1. li. 16. catholicę fo. 50. pagin. 1. li. 5. subiectionis. fo. 52. pag. 1. li. 14. deferendum. fo. 54. pa. 1. li. 4. illicitas. fo. 70. pagina. 1. li. 26. Arrianis se segregabat. fo. 73. pag. 2. li. 1. in margine Non oportet. fol. 89. pag. 1. in marg. l. pen. 26. 4. 6. ibidem in marg. li. 7. 42. fo. 9. pagin. 1. li. 2. relecto. fo. 108. pagin. 1. li. ult. autoritas in improbos exercet. erit dicitur immunis. fo. 117. pa. 2. li. 18. iudices. fo. 121. pa. 1. li. 2. ambabus. fo. 115. pag. li. 17. Quę de. fo. 139. pag. 2. li. 18. religionis. fo. 149. pag. 1. in marg. li. 2. Efa. 6. fo. eodem. pag. 2. li. 29. etiam nō solū. fo. 151. pag. 1. li. 7. his. qui. fo. 151. pag. 2. li. 18. dele aut. fo. 172. pag. 2. li. 3. reuertuntur. fol. 285. pag. 1. li. 18. eicit. eadem pag. li. ult. deponit. fo. 188. pagin. 1. li. 16. manifeste. fo. 190. pag. 2. li. 16. adipisci. fo. 192. pag. 2. li. 6. afflictionibus. fo. 202. pag. 2. li. 12. ordine. eadem pag. li. ult. confessum. fo. 208. pag. 1. li. 20. palliis. fo. 225. pagina. 1. li. 2. ex communi consensu. fo. 228. pa. 2. li. 10. era. fo. 231. pag. 1. li. 26. sub Petro fo. 231. pag. 1. li. 2. proponit. fo. 234. fo. 18. & sacrosancti. fo. 237. pagina. 1. li. 18. nunq̄. fo. 239. pag. 1. li. 24. conuicti. q̄. eadem p. in marg. li. 31. se in fo. 240. pa. 1. li. 27. deini ius. ut fidei norma. sicut in fo. 241. pagina. 2. li. 34. decantare. fo. 242. pag. 2. li. ult. singulare. Nec. fo. 243. pag. 2. li. 31. metropolitana. fo. 249. pag. 1. li. 17. H2s. fo. 262. pagina. 2. li. 1. 102. Hoc. eadem pa. 1. li. 17. Nomocanono. fo. 264. pag. 2. li. 5. amitam. item li. 8. monachā. fo. 269. pa. 2. li. 26. profitentur. fo. 275. pagina. 2. li. 31. Trisagium fo. 286. pag. 2. li. 31. instigationē. fo. 294. pa. 2. li. 16. aerea. fo. 320. pa. 2. li. 31. in fornicationibus. fo. 256. pag. 2. linea prima est inuersa. fo. 258. pa. 2. li. 17. inest. fol. 361. pa. 1. li. 23. sit uera. fo. 370. pa. 1. li. 15. Eugenio & li. 25. pane. fo. 373. pa. 2. li. 22. robur. fo. 274. pa. 2. li. 28. ordo. fol. 375. pagin. 1. li. 12. proles fo. 390. pag. 1. li. 11. ecclesiasticas. fo. 392. pag. 1. li. 20. legentur. fo. 398. pag. 2. li. 25. omnimodo

CONCILIORVM ORDO

Carthagen. de rebapt.	fol. 14	Valent. Hispaniæ	174
Anciranum	19	Aurelian. primum	176
Neocæsariæ.	26	Gerundense	177
Nicænum primum	28	Cæsaraugustanum ibidem	
Romanum	36	Toletanum secundum	179
Elibertinum	38	Constant. cum alijs illud concernē	
Arelatense primum	45	tibus	182
Gangrense	47	Aurelianense secundum	171
Arelatense secundum	50	Aurelianen. tertium	173
Carthagen. primum	53	Auernense	179
Romanum aliud	56	Aurelianen. quartum	180
Colonien. ibidem		Turonen. secundum	184
Antiochenum ibidem		Parisenſe	188
Sardicense	61	Aurelianen. quintum	190
Hierosolymitanum	67	Hispalen. primum	194
Syrmien. ibidem		Toletanum tertium	195
Laodicense	71	Matifconen. primum	202
Constantinopo. primum	73	Matifconen. secundum	203
Valentinum Galliæ	79	Hispalen. secundum	210
Telense	80	Toletanum quartum	214
Cartha. secundum	85	Toletanum quintum	223
Cartha. tertium	86	Toletanum sextum ibidem	
Cartha. quartum	91	Bracarenſe primum	225
Taurinaten.	98	Bracaren. secundum	228
Cartha. quintum ibidem		Toletanum septimum	230
Toletanum primum	99	Toletanum 8.	233
Mileuitanum	112	Toletanum 9.	235
Cartha. sextum	119	Toletanum 10.	237
Cartha. septimum ibidem		Gabilonen.	240
Ephesinum primum	121. & 387	Toletanum 11.	241
Rhegien.	125	Bracaren. 3.	246
Agathense ibidem		Constantino. aliud	248
Aquileiense	131	Toletanum 12.	279
Arausicanum ibidem		Toletanum 13.	282
Vasense	137	Nicænum secundum	288
Carpentoraſ.	138	Maguntiacum	306
Arelatenſe tertium	139	Vormacien.	313.
Chalcedonenſe	140. & 389	Constant. aliud	328
Venetium	145	Triburiense	333
Turonen. ibidem		Lateranen. primum	340
Tarraconenſe	147	Conſantien.	354
Spaunense	150	Basilien.	364
Ilherdense	152	Lateranen. secundum	379

I N D E X E P I S T O L A R V M

*Leonis papæ primi, que in uoluminibus
conciliorum habentur.*

1	Episcopis urbis Romæ	fo.1	33	Pulcheriæ Augustæ	41
2	Episcopis per Italiam	fol.2	34	Martino presbytero	42
3	Iuliano Epō Aquileiensi	fo.3	35	Leoni Rauennari epō	42
4	Vniuersis ep̄is p̄ Sicilia	fo.4	36	Martiano Augusto	43
5	Doro' Beneuentano epō	9	37	Pulcheriæ Augustæ	44
6	Eutrychi Constantinopolitano	38	Anatholio Constantinopolita		
	episcopo	10	no episcopo	45	
7	Theodosio Augusto	10	39	Iuliano episcopo	46
8	Flauiano Cōstantinopolitano	40	Martiano episcopo	47	
	episcopo	11	41	Martiano Augusto	47
	Rescriptū eiusdem Flauiani.12	42	Eidem	48	
9	Theodosio Augusto	13	43	Pulcheriæ Augustæ	49
10	Flauiano Cōstantinopolitano	14	44	Anatholio Cōstantinopolita	
11	Iuliano epō Coenli contra Eutrychem impietatis errorē	20	45	Synodo Chalcedonenſi	51
				no episcopo	50
12	Theodosio Augusto	22	46	Anatholiō episcopo	52
13	Pulcheriæ Augustæ	22	47	Martiano Augusto	52
14	Ephesine synodo	25	48	Eidem	53
15	Flauiano Cōstantinopolitano.	26	Rauennij & aliorū episcoporum ad Leonē papam 1.	55	
16	Theodosiæ Augustæ	26			
17	Pulcheriæ Augustæ	26	49	Pulcheriæ Augustæ	54
18	Iuliano epō	27	50	Galliarum episcopo	56
19	Eidem Iuliano	28	Eusebij Mediolanensis ep̄s.	58	
20	Eidem	29	51	Anatholio Constantinopolita	
21	Eidem	29		no episcopo	60
22	Clero & plebi Constantinopolitano	30	52	Martiano Augusto	62
	litane	30	53	Pulcheriæ Augustæ	64
23	Theodosio Augusto	33	54	Iuliano episcopo.	66
24	Pulcheriæ Augustæ	35	55	Martiano Augusto	68
25	Flauiano Cōstantinopolitano.	36	56	Pulcheriæ Augustæ	69
26	Fausto & ceteris Archimadriſ Constantinopolitanis.	36	58	Martiano Augusto	69
				Pulcheriæ Augustæ	70
27	Anastasio episcopo Theſalonicenſi	37	59	Iuuenali Hjerosolymitano & ceteris episcopis	71
		37	60	Maximo Antiocheno	72
28	Iuliano episcopo	37	61	Theodorito episcopo	74
29	Pulcheriæ Augustæ	37		Paschafini archiepiscopi Constantinopolitani ad Leonē papam	77
30	Martiano & Fausto presbyteris.	38			
31	Theodosio Augusto	39			
32	Fausto, Martiano, Petro & alijs	40	62	Martiano Augusto	79
		40	63	Eudochiæ Augustæ	82

64	Lycinię Eudochię Augustę.	81	33	Septimio Altino epō	109
65	Iuliano Coenſi epō	81	84	Aquileienſi epō	110
66	Eidem	82	85	Episcopis Aphricanis	112
67	Martiano Augusto	83	86	Vniuerſis episcopis Germanię	
68	Eidem	84		& Gallię	116
69	Anatholio episcopo	85	87	Episcopis per Viennemem p-	
70	Iuuenali Hieroſolymitano	86		uinciam	117
71	Leoni Augusto	88	88	Rauennio Arelatenſi	121
72	Eidem	88	89	Theodoro Foroſiulienſi epō.	121
73	Eidem	89	90	Ruſtico Narbonenſi epō	123
74	Anatholio epō	91	91	Turbio Aſturiconſi epō	127
75	Eidem	92	92	Ruſtico Rauennio Vonerio &	
76	Leoni Augusto	93		cęteris epis Galliarum	134
77	Nicetę episcopo	95	93	Epis Gallię & Hiſpārię.	135
78	Episcopis per Campaniam.	97	94	Episcopis & preſbyteris intra	
79	Dioſcoro epō Alexandrino.	98		Thraciam prouinciam cōſti	
80	Iuliano epō Coenen.	99		tutis.	135
81	Episcopis per Paleſtinam	100	95	Leoni Augusto	136
82	Anaſtaſio Theſalonicę. epō.	105			

I N D E X M A T E R I A R V M

Anatholij Cōſtantinopolitani car	109	igali abſtineant	125
pitur ambitio	61	Eccleſia Chriſti ſponſa neque ſci-	
Anima nō eſt de ſubſtātia Dei	130	ſuram neq; rugam admittit	45
Animę noſtrę anteq̄ corporibus i		Eccleſia quibus non communica-	
fererentur , non fuerunt in celo		uit, dum uiueret , non cōmunicat	
ibidem		iam mortuis	125
Animas ſuas habere pręſules , &		Episcopi non habentur quos nec	
corpora ſuos diuerſos cōditores ,		clerus elegit, nec populus exquiſi	
uanum eſt dicere ibidem		uit, nec metropolitanus conferra	
Anima Chriſti ad inferos deſcendē		uit.	124
te, caro Chriſti uere in ſepulchro		Buangelica doctrina ne minimum	
requieuit	133	quidem recipit diſſidium	47
Baptiſmus debet ijs conferri quos		Gregem dominicum toties cōmen	
non conſtat eſſe baptizatos	126	datum qui negligenter paſcit, cō-	
Canonicę ſcripturę ſub nomine pa		uincitur ſummum non amare pa-	
triarchę non ſunt accipiēde.	132	ſtorem	5
Cauſę cognitio tractari debet an		Hęretis facile pellereſ, ſi rudes ani-	
teq̄ feratur ſententia	12	mos non turbarent negotia, quę	
Correćtus uideri uolens , errorem		iam peremit iniquitas	83
& erroris authorē damnet	4	Hęretici nolentes impietatem ab-	
Deſendi non debet, quod credi nō		negare, ſimiles ſunt imponenti	
licet	51	Chain	95
Diaconi ac p̄sbyteri ab opere con		Hęretici ſunt aſſerentes unam pa-	

tris & filij & spiritus sancti esse p sonam	125	Mortis & peccati auctorem nō sit peraremus, nisi naturam nostram assumpisset Deus	15
Hereticorum confutatio dicentū unigenitum Dei filium ante incar- nationem non fuisse	128	Nestorius Mariā sp̄liis hominis dicens genitricem anathematiza- tur.	101
Hierosolymam incolentium error inexcusabilis	86	Nicēni cōcilij canonibus nihil est addendum	65
Humana natura nō est diaboli fig- mentum	130	Nuptiæ laudandę sunt non repro- bandę	130
Humanę carnis ueritatem negan- tes in uerbo Dei, non possunt uo- cari Christiani	140	Orandum est, ut fatua & inania ui- temus	12
Idolatrijs eccl̄is cōtamiati quomo- do reconcilientur	126	Ordines quibus temporibus cele- brentur	98
Lapis per ignorantia est succurrē- dum benigne	54	Ordines non passim & omni tem- pore celebrandi ibidem	
Leo papa orat Augustum, ut Eury- ches à Constantinopoli, p̄cul mit- tatur, ne alios inficiat	50	Ordinandus qualis esse debeat	1
Leo Imperator laudatur q̄ Chalce- donensis concilij se custodem af- feruerit	89	Principium malum uix bonū for- titur exitum	112
Manichęus & Mariton dicebant Christum quo ad carnem omnia egisse simulatorie	101	Puellę uirginitatem uouentes pec- cant, si coniugio se tradant	126
Martyrum causa patiendi fuit, cō- fessio diuinitatis & humanitatis in Christo	50	Sacerdotem ignorare nō licet quę canonum regulis definita sunt	2
Matrimonium non duplicatur, si ancilla abiecta ducatur uxor	125	Sacerdotio quis qualisq̄ sit nume- randus	112
		Scripturę non legantur, quarum damnantur authores	132
		Signis cęlestibus nō subiacet hu- mani corporis partes	130
		Viura oi Christiano est illicita.	2

F. BARTHOLEMEVS CARRANZA MI-
randen. instituti Sancti Dominici.

A D L E C T O R E M .

*Christiane Lector cum pararem presens
sanctorum Conciliorum compendium ,
uenit in mentem , premittere in ipsius
operis uestriculo quarundam controuer-
siarum explicationes quibus hoc seculo
potissimum Christi Ecclesia exagitur
quontam citra earum ueram cognitionem ,
rectam & plenam Conciliorum
notitiam tenere difficile est , presertim
quando hostes Ecclesie nullum non mouent lapidem ,
si qua possint Ecclesie , Pontificum ,
Conciliorum , scripturarum Canonicarum
authoritatem aliqua ex parte labefactare .
Neq; in his tamen omnibus usquequaq;
inter ipsos conuenit orthodoxyos
quo circa ex re Lectoris esse putauit ,
primum omnium de Ecclesie
authoritate mox de canonicis scripturis ,
deinde de potestate Episcopi Romani ,
postremo de ipsis Concilijs
quo ad fieri potuit breuiori compendio,
ipsam rei ueritatem demonstrare &
explicare.*

PRIMA CONTROVERSA.

Quanta autoritas tribuenda fit consuetudinibus ecclesie quæ per manus ad nostram usq; ætatē durarunt, ab Apostolis, & antiquis patribus, & an sit certa Regula ecclesia, siue ecclesiasticæ traditionis autoritas.

Pro Intelligentia primæ controuerisæ, ab ipsa nominis notione exordium est. Ecclesia latinè multitudinem, ceterum aut conuentum significat. Græca enim uox est. multitudo filiorum Israel. Græce dicitur ecclesia filiorum Israel. Ali-

a

quando locus ipse ubi cōueniunt multi dicitur ecclesia. Hinc ecclesiales dicitur conuocator. Hieronymus in suis ethimologis uult distinguere, inter Sinagogā & ecclesiam, quia Sinagoga dicitur à congregatione, ecclesia uero à conuocatione, Conuocantur soli homines, cōgregantur autem etiam & bruta. Nō puto hæc dicta secundum proprietatem uocabulorum, nā Græci promiscue utuntur utraq; uoce, pro quacunc; multitudine cōciliata in una aliqua societate. Hinc usurpatum est nomē ecclesię in scripturis & ecclesiasticis scriptoribus ad designandam societatem hominum conuenientium in fide cultuq; Dei ac eadem religione ad finē supernaturalem cōparandum. De quibus consule Hieronymus d. 93. Cipria. 24. q. 1. Sed quoniā est uera & falsa religio, hinc necessario duplicem esse dicimus ecclesiam, sanctam scilicet ecclesiam, quæ rectam de Deo fidem seruans uera religione Deum uerè colit & adorat, & ab eo solo salutem suam expectat, & aliam ecclesiam quæ in omnibus non ita sincere, & recte sentit ut illa, sed est ubi aberret, appellaturq; ecclesia Sathana, quam sacrę literę ecclesiam Impiorū & malignantium appellant. Illa uero prior simpliciter & sine adito ecclesia uocatur. Iste sunt duę illę ciuitates mysticę significatę per duas illas ciuitates, quarū alteram edificauit Abel, alteram Cayn, de quibus Augustinus late in libris de ciuitate Dei. Ad horum tamen clariorē notitiam annota quod Dei ecclesia una est, & catholica, quam profitemur iuxta symbolum Nicænę synodi, una inquam nullo tempore car-

Duplex ecclesia.

C O N T R O V E R S I A .

clusa, nullo certo loco, nulla natione aut gente, nullo deniq; populo determinata, sed ut est generalis, sic palmites suos in orbem uniuersum per tēpora quolibet præterita & præsentia & futura extendit, & quæ à formatione Adæ primi hominis ad finem usq; seculi eadē fuit, & est, & erit semper, sub uno capite conditore generis humani & redemptore filio Dei. Habuit hæc ecclesia suum initium in primis illis parētibus, deinde per grades creuit, habuit progressus, & incrementa sua, usq; ad hanc diem, ut recte possis dicere ab initio suo, usq; ad tempora Noe habuisse Infantiam suam: quo tempore quam pusilla & modica fuerit hæc nostra catholica Dei ecclesia, ut merito possimus intelligere, infantiam tunc agere satis indicat & sacra ipsa & aliorum scriptorum historia. A Noe uero usque ad initium Abrahami, & sub Abrahamo usq; ad Mosē habuisse pueritiā suam: sub Mosē uero egit adolefcētiā: & sic in adolefcētia accepit à Deo pedagogū & legem ad coercendas trāsgressiones, & ut quadam pedagogia duceretur ad Christum, ut testatur Paul. Lex pedagogus fuit ad Christū: & ita umbris cerimoniarum & multiplicib; figuris erat ibi adumbrata ueritas euangelij, quo circa nō poterant filij Israel primum intēdere in apertā reuelatamq; faciem Mosi, hoc est, in nudam clarāq; ueritatem eorum, quæ per Mosē figuris illis significabantur, sed necesse habebat uelare faciem suam quotiens à conspectu & colloquio diuino prodibat ad populum. Plus enim lucis fidei acceperat tunc ec-

De ætatibus
ecclesie.

eclesia sub Mose quā unquā ante acceperat, sic enim loquitur dominus de prioribus patribus, Abrahamo, Isaac, & Iacob, nomen meum Tetragramaton nō indicaui eis, significans se illud Mosei p̄salijs indicasse, cui loquebatur facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum, quod minime fecit cū alijs. De ea ecclesia dicit Apostolus: quanto tempore heres paruulus est, nihil differt à seruo, cū sit dominus omnium; sed sub tutoribus & actoribus est usq; ad p̄finitum tempus à patre: Ita tunc adolescens erat ecclesia & sub tutoribus agens: adolescentiæ uero solent adhiberi pedagogi & magistri, ab adolescentiā transitur ad iuuentutem, hanc ætatem agit ab inducto populo, Israelitico, in terram promissionis per Ioseph, & sequentes Iudices, & per Reges & Prophetas educato usq; ad aduentum Saluatoris domini nostri Iesu Christi, quo tēpore quāuis à Pedagogi cura non sit exēpta clarissimas de Christo eiusq; ecclesia & regno uniuersiq; nostræ fidei misterijs per Dauid, Esay, reliquosq; Prophetas reuelationes accepit.

At ubi uenit plenitudo temporis, ut inquit Apostolus. Misit Deus filium suū natum ex muliere, natum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret. Nam lex (ut diximus) pedagogi tantum defuncta officio, neminem ad perfectionem aduxerat, nullum saluauerat, at Christus ubi uenit etiam dudum de crucis uelamine Io corruscabat Euangelium, uelum illius testamenti scissum est, iam legis abiectione recondita patuerunt, & uelamen illud po-

Galat. 4.

Galat. 4.

C O N T R O V E R S I A .

super faciem, Moſis abſtulit, & clarā illā euangelice lucis ueritatem ſub ritibus, & ceremonijs obſectam & incluſam palam toti mūdo maſiſtauit, quam eccleſiam cōpletis noſtræ redemptionis miſterijs deletoq; cyrographo, illo quod aduerſus nos erat, cruciq; affixo, reuerſus. Chriſtus ad patrem, Apoſtolorū ſuorum miſterio ex omni gente quę ſub cœlo eſt, talem ſibi congregauit & conſtruxit eccleſiam, qualem in ueteri ſinagoga & tabernaculo & ſacerdotio figurat & adūbrat. Nam omnia illa figuram fuiſſe noſtræ eccleſie paſſim traditur à Patribus. Vides Chriſtianæ Lectōr quōmodo una eſt catholica Chriſti eccleſia, nō diuerſa ab illa ueteri, utrāq; cōnectente illo angulari lapide Chriſto Ieſu. Eſt igitur una & quōdāmodo diuerſa, eſt uetus illa, ſed nouata à Chriſto, per Apoſtolos, & uſq; ad finē ſeculi per Apoſtolicos uiros propaganda: Do nec in gloria ſuo capiti ſine macula & ſine ruga coronanda copuletur, quæ propter nouum ſtatum & ordinem quem à Chriſto aſſumpto accepit, non infrequenter ab eccleſiaſticis ſcriptoribus dicitur noua & diuerſa eccleſia à prioribus, & ortum habuiſſe ab Apoſtolorū collegio.

Vna eſt igitur Chriſti eccleſia, ſed quo uinculo in unitatem eccleſie catholicę colligetur Chriſti fideles, ipſius eccleſie membra, id nūc eſt expediendum. Vetus cōtrouerſia eſt, apud quos ſit eccleſia uera. Tēpore Auguſtini Dominicus Apher dixit, quod apud eos ſolum eſſet uera eccleſia contra clamabat Auguſtinus. Vocari dicebant, quod ſola charitate & gra

Apud quos ſit uera eccleſia

P R I M A

ria colligarentur fideles in ecclesia. Post alius
 Apostolus, Sathane, Ioannes Hus, quod sola
 gratia p̄destinationis colligaretur Christi cor
 pus, ita ut nō tantum peccatores, sed nec pre-
 sciti existentes in gratia, pertinerent ad eccle-
 siam. Lutherani nunc sic diffiniunt ecclesiam,
 est cōgregatio iustorum uere credentium. Ho-
 rum omnium intelligere nequeo impia magis
 an stultior sit assertio. Vtrosq; aperte dānauit
 Christus suo ore, qui dixit: Simile est regnum
 celorū sagine misse in mari, quę bonos pisces
 & malos cōtineret. Rursus & in parabola hu-
 ptiarum serui egressi in uias congregauerunt
 omnes quos inuenerunt bonos, & malos, &
 implete sunt nuptiæ discumbentium. Et iterū
 Mathei. 25. Simile est regnum cœlorum decem
 uirginibus, quarum quinque prudentes, quinque
 autem erant fatue. Quibus parabolis regnum
 cœlorum, hoc est, ecclesiam suam nobis Chri-
 stus declarauit, nec minus illud ipsum demō-
 strauit dominus, Math. 17. Cum peccatē in
 nos fratrem iussit denuntiari ecclesie & contu-
 macem & inobedientem, extra ecclesiam fieri.
 Et Apostolus in domo magna ecclesiam non so-
 lum uasa aurea, & argentea, sed fictilia, & ficti-
 lia, esse p̄dicat: quędam in honorem, quędam
 in contumeliam.

Quomodo ec-
 clesia diffiniat
 Lutherani.

Math. 25.

2. Timo. 2.

Peccatores nō
 sunt extra ec-
 clesiam.

Ex quibus colligitur, & iustos & peccato-
 res ad Christi ecclesiam pertinere, nam & Iu-
 das ministerium Apostoli habebat in ecclesia,
 cum esset sceleratus & malus. Ideo peccatores
 nō sunt extra ecclesiam, sed adherent suo capi-
 ti saltim, sicut paleę tritico, ut significanter di-

C O N T R O V E R S I A .

xit Augustinus. 7. contra Donatistas.

Secundo colligitur Paganos ad ecclesiã nō pertinere, cum Paulus dicat eos esse foris. De hæreticis autē disputatur a recentiorib⁹ Theologis, an pertineant ad ecclesiam. Nā apud ueteres nō uertebatur in dubium, cū Ciprianus dicat in epistola ad Rogatianū, eos esse egres- sos de ecclesia & altare profanum foris collo- casset. Ad eum modū loquitur & Hiero. Sed di- sputatur, quoniam utrinq; sunt rationes non inaparentes.

Pagani nō pti-
nent ad eccle-
siam,
1. Corin. 5.

Primo Paul. dicit, de his que foris sunt non iudicat ecclesia, sed iudicat de hæreticis, ergo non sunt extra ecclesiam.

Secundo hæretici tenentur legibus ecclesia- sticis, ergo pertinent ad ecclesiam.

Tertio sunt baptizati, & deferunt characte- rem Christi ergo &c.

Sed his non obstantibus, respondetur, hære- ticos, & schismaticos nō pertinere ad ecclesiã.

Hæretici sunt
extra ecclesiã.

Probat primo ex suo nomine, esse schismati- cos esse sectos & diuisos à corpore, hoc si- gnat nomē schismatis græce, & idem hæretici, hoc est diuersa sequentes, & nō uniti ecclesiæ.

Secundo sic habet sententia doctorum, & uniuersales ecclesiæ, hereticos esse separatos ab ecclesia.

Tertio Paul. ad Ephes. 4. Inquit, quod his tribus rebus continetur ecclesia, & colligatur eius membra, puta uno domino, una fide uno baptismo, uno deo, q̄ & est pater omnium &c. Sed non est conuenientia inter hæreticos & ec- clesiam in unitate capitis fidei & sacramento-

P R I M A

rum ergo &c.

Quarto firmiter de summa Trinit. &c. dicitur una est ecclesia extra quam nemo saluatur & hæreticos non posse saluari quia sunt extra ecclesiam ergo &c.

Ad obiecta inoppositum facile respondetur propter susceptam religionem ius habet in illos ecclesia.

Excōicati p̄tinent ad ecclesiam.

Est & aliud quod ab eisdem disputatur, an excōmunicati sint extra ecclesiam. Videtur quod sic, quia idem est, excōmunicatum esse, quod reiectum & p̄scissum à corpore Christi, ergo sicut heretici sunt extra ecclesiam, & excōicati.

Respondetur quod non sunt extra ecclesiam sicut heretici, quia dūtaxat excluduntur à cōmunionē bonorum ecclesie & gratie, quia pia mater ecclesia suarum clauium potestate, mēbra quędam arida intus mortua & à spiritu v̄tate separata reiecit, & excludit à cōmunionē sui corporis, quod medicinali quadam p̄na fit in bonum eius, qui excluditur, uel aliorum membrorum, cum alioqui habeant integram fidem, & sint catholici.

Quo uinculo colliguntur ecclesie mēbra.

Ex quibus collige, quo uinculo colligentur Christi fideles in unitatē ecclesie catholicę.

Ipsū est quod annotatur à Paul. unus Dominus, una fides, unū baptisma, hoc est, in unitate fidei & sacramentorum.

Primū principium i rebus religionis ecclesiastica traditio.

His p̄missis, Respondetur ad primam cōtrouersiam. Primum principium certum & in salibile ex quo potest demonstrari aliquid esse uerum & indubitato tenendum in fide & religione Christiana, est, sine aliquo scripto eccle-

C O N T R O V E R S I A .

statuta traditio & uniuersalis ecclesie cōmunis definitio. Bisariam accipiunt aliquid fideles ab ecclesia. Primo per traditionem & eam antiquatā sine aliquo scripto, ut de baptismo paruulorum refert Origenes. Secundo p definitionem in scripto, ut de processione spiritus sancti à patre & filio in concilijs definita.

Hanc regulam eripere conantes hæretici à Deo confussa dubia incertaq; reddunt omnia, ut nec ipsa scripturę authoritas (quã solam uolunt esse certam regulã fidei) illis certo cōstare possit. quocirca demonstratur cōclusio sic. sed prius sunt hæc clauis affumendæ.

Prima clauis. Religio, fidelq; Christiana ad supernaturalē hominis finem expectat, & propterea lumen humanę rationis excedit, & ab alio supernaturali lumine depēdet puta à Deo ipso reuelante & testificāte. Hęc omnia omnibus sunt indubitata. Ex quibus colligitur secunda clauis.

Soli diuinę infalibiliq; ueritati initat fides nostra & religio, quę diuina ueritas hominib; suū finem, ad quem cōditi sunt, & media, quibus ad Deum puenire debeant reuelare & ordinare dignata est: quoniam ad utrunq; perse infirma est humana natura. Hoc est igitur primū nostrę fidei & religionis principium certū & infalibile, diuina ueritas quę nec falli potest, nec fallere, ad quam reducere oportet, quę cunq; tenemus ad fidem religionemq; pertinētia. Ex quib; principijs colligitur sic cōclusio.

Si omnes uocē audiremus nobis intus, aut à dextra loquentis Dei, & docentis necessaria

cognitu, certisq; esse Deum esse, qui intus nobis loqueretur, aut extra, nihil dubitarem? Deo testificantem credere, nec incideret in cōtrouersiam quod ad fidē religionemq; nostrā certo pertineret, quoniam omnia & sola illa crederemus necessario tenenda, quæ certo nobis constaret à Deo reuelata. Sed nō semper perse ipsum nobis omnibus loquitur Deus, nec perse docet, aut proponit necessaria omnia, q̄ uult nos credere, ideo multæ frequenter in ecclesia incidunt ambiguitates & fluctuationes. Ergo necesse est aliam habeamus regulam infalibilem, ad quā necessario reducendū sit quicquid ad fidem religionemq; nostrā, certo pertinere, oportet credi. In qua reductione ad ipsi⁹ fidei nostræ meritum & profectū, difficultatem nō nullam inesse uoluit diuinā prouidentia, ut nō nihil ad fidem pius coopearetur affectus, nā Deo ita nobis palā loquenti testificantiq; quis posset nō credere? Deinde ferme cōpuli credemus, ut demones q̄ credūt & cōtremiscunt.

Vel saltim crederemus ut Thomas, qui nolenti credere condiscipulis testificantib⁹ se uidisse uiuentē Dñm, nisi ipse suis oculis inspexisset, & manibus tractasset, dixit Dñs, quia uidisti me Thoma credidisti. Beati qui nō uiderunt, & crediderunt. Nō pronuntiauit Thomam beatum (sicut ante Simonē credentē, & confitentē eum esse Christū filiū Dei uiui) sed eorum fidē beatitudinis premio dignā pdicauit, qui non uidentes crediderunt, sed Thomæ dixit, tu credis, q̄a uidisti & palpasti, nihil magnum facis, illi demum beati erunt, qui nō ui-

Ioan. 20.

C O N T R O V E R S I A .

entes, in me credituri sunt. Hi sunt, qui nunc ecclesiam catholicam audientes credunt quæ ab ea in scripturis, uel sine scripto aliquo traduntur. Cum ergo immediate Deus nobis nō loquatur, sicut olim fecit prophetis, hanc debemus habere pro infalibili regula, perquā regulari debent, quæ ad religionē nostram pertinent. Ergo hæc debet esse prima & infalibilis regula rerum ad fidē pertinentium, & eorum etiam, quæ per scripturas nobis traduntur, & ipsarum scripturarum.

Hæc ecclesia quæ nobis proponit quæ ad religionem pertineant immediate & regitur, & docetur à Christo, ergo non potest falli. Pater antecedens, quoniam ipsa est, & uocatur corpus Christi, & Christus caput ecclesiæ, & est futurū perpetuū caput illius: ergo necesse est corpus ab illo regatur, & ipsum caput influat in mēbra, ergo nō magis potest falli quā ipsum caput. Quamuis aliqua mēbra etiam præcipua, ut prælati sint mali, in propositione tamen eorum nō reguntur suo sensu, sed alieno.

Ecclesia non potest falli.

Item ecclesia uocatur, & est sponsa Christi, ut in canticis cap. 4. Sponsa mea, hortus cōclusus, fons signatus, &c. Si ergo Christus habuit hanc sponsam, & non fuit bigamus assumens aliam, necesse est perpetuo regatur ab illo. ad Ephe. 5. Mulieres uiris suis subditæ sint, sicut dño, quā uir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiæ, & sicut ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres &c. Et ibi. Sicut Christus dilexit ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, ut illā sanctificaret &c. Et infra. Nemo car-

P R I M

nem suam odio habuit, sed
 sicut & Christus ecclesiam. Demde de uno &
 uxore. Erunt duo in carne una, sacramentum
 hoc magnū est. Ego autē dico in Christo & ec-
 clesia. Vides quomodo & nutritur, & fouetur
 ecclesia à Christo, sicut à te tua caro. Hunc fon-
 tem signatum relinquentes hæretici, fecerunt
 sibi cisternas &c. Eidē pollicitus est Dñs. Ec-
 ce ego uobiscū sum omnibus diebus usq; ad
 cōsumationem seculi. Et Apostolus de eadē. 1.
 Timot. 3. ecclesia Dei, quæ est fundamentū &
 colūna ueritatis &c. Item Ioannes. 14. Ego ro-
 gabo patrē & alium paracletū dabit uobis, ut
 maneat uobiscū in æternū, spiritum ueritatis,
 ille uos docebit omnia. Non relinqū uos or-
 phanos &c. Hoc promissit cunctis fidelibus,
 quia cap. 17. Inquit. Pater nō tantū pro his ro-
 go, sed pro his, qui credituri sunt per eos &c.
 Vnus paracletus fuit Christus, quo cū fideli-
 bus conuersante ecclesia nō potuit errare, loco
 sui missus est spiritus sanctus alter paracletus,
 quo regente & docente æque nō potest errare
 q̄ cū regetur à Christo, ergo nec nunc cū re-
 gatur & doceatur ab eodem.

Item Math 16. super hanc petram edificabo
 ecclesiam meam, & parte inferi nō p̄ualebunt
 aduersus eam. Relatiuū, eam omnes referunt,
 ad ecclesiam &c. Sed hæc est illa ecclesia, quam
 Dñs fundauit supra illam petram, & Petrum
 illū Symonē confitentē Christū filiū Dei uiui.
 Eiusmodi testimonijs demonstrarunt hanc
 ueritatem successores Petri Leo primus æque
 sanctus & doctus ad Augustam epistola 122

Hier. 2.

Math. 28.

C O N T R O V E R S I A .

& ad Theodorę epistola. 69. Et Iulius primus
i suis decretis, adducens illud ex Psal. 47. Cir-
cundate syon & cōplectimini eam. Postremo
est articulus in symbolo Nicenæ fidei. Credo
sanctam ecclesiam & sanctorę cōmunionem.
Credere sanctā ecclesiam est credere, q̄ in ter-
ris sit cōgregatio fidelium, quæ regatur ab spi-
ritu sancto, & quæ totam spem suam figit in
unum Christum.

De his tractarunt recentiores latissime, Car-
dinalis Caietanus duobus opusculis. Itē Car-
dinalis de Turrecremata in uolumine de sum-
ma ecclesiæ. Ioannes Driedo. de ecclesiasticis
dogmatibus, lib. 4. c. 2. Et nouissime Albertus
Campensis in primo lib. ecclesiasticę hierar.

Sit igitur primū principiū rerū ad religionē
pertinentium, Ecclesia, siue ecclesiastica tradi-
tio per scripturam, uel per antiquatum usum
citra aliquam scripturam.

Per hæc potest patere ad primam Contro-
uersiam.

S E C V N D A C O N T R O V E R S I A .

An idem pondus habeant diuina scripture.

Ad secundā dubitationē respondetur esse se-
cundū principiū nrę fidei, canonicā scripturā.

Subnascitur dubiū, quid uocemus scrip-
turam Canonicā. Si roges, an omnes libri q̄ sunt
in uolumine Bibliorū sint Canonici. Respon-
detur hos esse distinguēdos in tres classes. Pri-
ma est eorum librorę, quos omnes ecclesiasti-
ci scriptores reiecerunt, & cōmunis cōsensus
exclussit à Canone, ut sunt. 3. & 4. Esd.
Machabeorę. Ex quibus nō summitur

S E C V N D A

efficax argumentū ad probandam aliquā veri-
tate nra fidei, q̄uis permittat ecclesia eos legi.

Qui libri sint
Canonici.

Secunda classes est aliorū librorū de quibus
olim fuit controuersia inter catholicos, ut est
liber Iudith, Tobie, Sapientia, & Ecclesiasticus,
& duo Machabeorū, & Baruc. In nouo Testa-
mento liber Apocalipsis cum authore, & Epi-
stola ad Hæbreos cū authore. Epistola Iacobi
secunda Epistola Petri. Duę epistolæ Ioannis.
De sex prioribus libris pertinentibus ad uetus
testamentum olim disputabatur, an haberent
Canonicā authoritatem Hieronimus in prolo-
go Galeato dicit nō esse Canonicos, sed inter
hagiographa numerādos. Sed iam exclusa est
omnis disputatio recipiēte eos ecclesia & enu-
merante inter Canonicas scripturas, ut habes
in Concilio Carthaginensi. 3. cap. 47. cui inter
fuit & subscripsit. Pater Augustinus, ubi legit.
Placuit p̄ter scripturas Canonicas nihil in ec-
clesia legatur sub nomine d̄uinarū scriptura-
rum. Sunt autē Canonicę scripturæ &c. Recē-
sentur inter eas p̄dicti, excepto Baruc, de quo
ibi nulla fit mentio. Idē in cōcilio Florentino.
liber Sapientię & Ecclesiasticus secundū ma-
teriam sunt Salomonis, licet ille collectus sit à
Philone Iudæo, & iste à Iesu naue, ut uolunt
Augustinus, & Hieronymus.

Duo lib. Ma-
chabeorū ca-
nonici.

De secūdo Machabeorū olim fuit maius du-
bium nuncq̄ legitur in Canone Hæbræorū, nisi
solus primus: sed ecclesia Christiana excepit
illum, ut duo priores publice legerentur.

Apocalip. Ios̄
nis canonica.

De libris noui Testamenti de Apocalipsis
Ioannis, q̄ sit in Canone & q̄ sit Ioānis Apo-

C O N T R O V E R S I A .

stoli, habes in cōcilio Carthaginē. 3. ca. 47. & in Euse. histo. ecclē. lib. 3. ca. 2. & 52. Decre. Gelasii papę edito in synodo. 70. Epōr. & Toletano. 4. expressius ca. 16. & Floren. Idē de duabus epistolis eiusdē Ioannis Apostoli. Itē Apocalyp. ab Apostolo Ioanne scriptū adferit Iustinus, & Origenes, ut refert idē Euseb. lib. 6. ca. 18. ubi probat. 3. epistolas, quas nunc legimus Ioannis Apostoli.

De epistola ad Hæbreos insignē temeritatē Eplā ad Hæbreos Pauli canonica. Euse. histo. ecclē. lib. 3. ca. 7. & 8. puto dicere q̄ nō sit catholica, nunq̄ a catholicis scriptoribus fuit explosa. Quod autē author fuerit Paulus Apostolus, istud olim fuit maxime in Cōtrouersia: nunc tota ecclēsia sentit esse Pauli, & ita legitur tanq̄ Pauli. In concilio Carthagineñ. 3. & alijs multis cōcilijs insigniter errant, qui astruunt nō habere auctoritatem Paulū. Consule lector Hieronymū in epistola ad Dardanū. Et in cōmentarijs Epistole ad Titū. ca. 2. Quāuis cū scriberet ad Euagriū & super Esayam, uisus fuerit dubius, si ecclēsię latinorū recepissent illam ueluti canonicā. Tandē citra disputationē, aut nouā examinationē puto recipiendos ab omnibus orthodoxis uiris, omnes libros, quos recipit, & pbat Gelasius Papa in decreto & synodo. 70. Epōr. quod habes in summa cōcilioꝝ, & quos probat Diuus Agust. 1. 2. de doctrina Christiana, ca. 8. post Carthagineñ. cōcil. 3. & Laodicenū, quę licet sint locales synodi, sunt tamē ecclēsiastica auctoritate probatę, cū alias, tum in. 6. synodo. ca. 2. idem habet Innocentius Pōtifex in epistola 3. ad Exuperium Tholosa episcopus, cano. 7.

S E C V N D A

Postremū ca-
put Marci ca-
nonicum.

Subnascitur dubiū de postremo Cap. Marci: de quo Hieronimus ad Edibiā q̄st. 3. dicit a plerisq; nō fuisse receptum, q̄ in paucis latino rum codicibus, & Græcorum p̄ene nullis habeatur: p̄sertim cū uideatur narrare q̄dam pugnantia cum alijs Euangelistis, ut illud quod refert Dñm prima Sabbati surrexisse: cū Matheus dicat, surrexisse uespere Sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati: pugnant autē inter se, Vespere & Mane. Istud dubium &c.

Istud dubium dupliciter soluit Hieronim⁹. Primo, inquit, Aut enim nō recipimus Marci testimonium, eo q̄ in raris fertur euāgelis &c. Secundā solutionē missam facio, utpote imper tinentem p̄senti disputationi. Sed prior ista solutio impia esset si tunc tēporis hoc caput tantum habebat authoritatis, quātum reliquum Marci euāgelium, ergo tunc nō habebat canonicam authoritatem &c.

Respondetur ad dubium, q̄ olim disputatū est de postremo hoc capite Marci, sed nunc citra exceptionem aliquam receptum est ab uniuersis scriptorib⁹ ecclesiasticis Latinis & Græcis, & inter canonicas scripturas annumerat.

De Coronide,
q̄ adiecta fue-
rat olim i fine
euāgelij Mar-
ci.

Secundo est pro argumento, q̄ coronis quædam olim adiecta erat in fine huius euāgelij, maxime in Græcorum exemplaribus, de qua Hiero. in. 2. Dialogo, aduersus Pelagiū. Coronis autē sic habet, post illa uerba: quia his, qui uiderant eum resurrexisse, nō crediderant: subiungebatur. Et illi satisfaciebant dicentes: Seculum istud iniquitatis, & incredulitatis substantiæ est, quæ nō sinit per immundos spiritus,

C O N T R O V E R S I A .

tus, ueram Dei apprehendi uirtutem, idcirco iam nunc reuela iustitiam tuam &c. Quæ cõmunio- nis iam non extat, sed reiecta est tam à Græcis, q̃ Latinis, quia desumpta erat ex aliquo apochripho euāgelio, & etiam quia nihil habebat euāgelicæ grauitatis. Cũ igitur publice legat ecclesia totũ caput postremũ Marci sine hac Coronide, signum est probasse illud ecclesia, sicut reliquũ euangelium Marci.

Similiter dicere debes de historia mulieris Adulteræ, de qua Ioan. 8. quæ olim in plerisque Græcis exẽplaribus nõ ferebatur. Et Hieron. in. 2. Dialo. aduersus Pelagianos allegans hanc historiam, ingenue fatetur, nõ in omnibus codicibus haberi, dicens sic: Historia de adultera muliere quæ in multis & Græcis & Latinis codicibus habetur, &c. Et Eusebius Cesariensis ecclesiasticæ histo. li. 3. indicat hanc historiam additã in euangelio Ioannis ex euāgelio, quod inscribitur secundũ Hebræos, quod Hiero. testatur à se uersum in linguam Græcã. Forsam est illud apochriphum euangelium, quod inscribitur Nazareorũ. Sed iam autoritatẽ habet canonicam historia p̃dicta, eo q̃ ecclesiæ consensus, ut euāgelio dignã cõprobauit, & in omnibus codicibus Latinis sine exceptione habet, & allegatur à Latinis, & Græcis scriptoribus ad ædificationem fidelium in fide, & ad cõfirmãda dogmata fidei, ut ab August. super Ioã. & in omnibus operib⁹ suis, à Chris. Theophi. &c. & reliquis scriptoribus ecclesiasticis.

Alia est & maior difficultas de historia Sufanna, de Hymno triũ puerorũ, & de historia

S E C V N D A

draconis Belis, an parem auctoritatē habeant cum reliquo uolumine Danielis.

Ratio difficultatis est, qm̄ uidentur à Hieronimo abscissa esse, & reiecta, ut idem Hiero. habet in præfatione Danie. dicens, Danielis prophetia à Daniele creditur esse cōscripta, posito in captiuitate Babilonica, sed Daniel hic non interprophetas, sed inter eos, qui hagiographa scripserunt cōputat, neq; habetur in Hēbreorū uolumine trium puerorū Hymnus, nec Sufanę historia, nec Draconis fabula, quas nos uerū anteposito, easq; iugulantes subiecimus, ne uideremur apud imperitos magnam partem uoluminis detruncasse.

Fabula draconis apud Daniēlem.

Secundo coarguitur à Rufino Hieronimus, q̄ prædicta tria è proprio loco sint errata, & in ter apochripha deputata cum publice legerentur in ecclesiis.

Historia Sufanę.

De historia Sufanę fuit antiqua controuersia in ecclesia disputatum est enim inter Origenem, & Aphricanum, hoc dicente historiam hanc esse fabulam: Origene uero defendente contrarium.

Pro solutione huius difficultatis, notandū, q̄ olim à Iudæis tota scriptura in tres partes diuidebatur, in legem, Prophetas, & hagiographa, hæc dicuntur sanctorū uiroꝝ scripta, ut Sapientia, Ecclesiasticus, libri Salomonis, inter quos ab Hebræis annumerabatur Daniel, nō inter prophetas. Nunc cōgrue possumus sic ecclesiasticam scripturam, id est, qua publice utitur ecclesia catholica distinguere in canonicas scripturas, hagiographa, & apochripha.

C O N T R O V E R S I A .

Primi generis sunt omnes scripturę, quas re- Que sint cano- nica hagiogra- pha, & apo- chripha.
cipit ecclesia, ut publice legantur, in edificatio-
nem fidelium, & ex quibus sumitur efficax ar-
gumentum ad demonstrandum, quę sint, quę
ad fidem pertineant.

Secundi generis sunt scripturę, quas proba-
uit ecclesia, ut publice legerentur ad edificatio-
nem fidelium, non tamē haberent canonicam
authoritatem, ut sunt uolumina eorū sanctorū,
quorū doctrinam probauit ecclesia. Sic olim le-
gebat̄ apud Hębreos ecclesiastic⁹, & Sapiētia.

Tertij generis sunt illę scripturę, quas reie-
cit ecclesia, ut liber de Infantia Saluatoris, li-
ber de Trāitu Marię uirginis, Opuscula Ter-
tuliani Apochripha, eo q̄ post mediam etatē
a fide defecit, opera Cassiani monachi, unde
colligitur regula apud Ecclesiasticos scripto-
res, q̄ omnis liber apochriphus est extra cano-
nem, non tamen omnis liber, q̄ est extra cano-
nem est apochriphus: ut Augu. elegāter dixit,
In apochriphis est aliquādo ueritas, nunq̄ ta-
men est canonica authoritas. Ideo apochripha
& hagiographa conueniunt, & differunt. con-
ueniunt quidē quia utraq; exclusa sunt, ab au-
thoritate canonica. Differunt quia in istis cō-
pertum est, fidē non uacillare, ut docet Hiero.
uniuersaliter de scriptis sanctorū, ideo sine peri-
culo fidei, & cū ædificatione fidelium legūtur
publice in ecclesia. In Apochriphis autē, est cō-
perta fallitas, aut suspecta fidei pietas, ideo re-
mota sunt, ut non legantur publice in eccle-
siis, quę tamen sine periculo fidei, aut sine irri-
sione minime legerentur.

In quo conue-
niant & diffe-
rant hagiogra-
pha, & apo-
chripha.

S E C V N D A

Ad hunc modum docet Origenes, super Cā
ti. homelia prima, Apochripa consueverunt
patres appellare, quę sunt & occulta de Origi
ne, & suspecta de falsitatibus, ideo nō placuit
ecclesię locū dare illis, nec admittere in autho
ritatem. Hoc idem Hieroni. in ep̄la ad Letā.

Respondeat ad difficultatē p̄ tres p̄positiones.
Prima, tria prędicta notata ex Daniele non
sunt tertij generis, scilicet Apochripa.

Histo. Susang,
& Draconis
Belis, & hym
nus trium pue
rorū & inter
hagiographa
recententur.

Primum, qm̄ antiquissimi patres olim ante
olim ante Christum natum receperunt illa, ut
70. interpretes, & post Christum Theodotiō,
Tertullian⁹, Orige. & alij huius antiquitatis.

Secundo, Ecclesia passa est, ut publice lege
rentur in ecclesia, ideo, ut minimū oportet ho
norare illa ad ædificationem audientium.

Secunda Propositio, prędicta tria, fide pia le
git, & excipit ecclesia, nō tamen pari authorita
te cū canonicis scripturis, qm̄ propter autho
ritatem ueterum sanctorū, qui usi sunt testimo
nijs ex huiusmodi scripturis desumptis, reci
pit illas ecclesia, nec omnino excludit.

Tertia Propositio, puto inter ea, quę sunt se
cundi generis enumerāda, sicut Ecclesiasticus,
Sapientia, apud Hebręos. Sic putant & alij ca
tholici scriptores, ut Ioan. Driedo, & Hiero. in
locis citatis, de Hymno trium puerorū dicitur
in cōcil. Tole. 4. c. 13. q̄ ī tota ecclesia celebra.

Siquis obijciat, q̄ patres ecclesiastici citent
testimonia ex p̄dictis historijs quę sunt apud
Danielem tanq̄ ex canonicis scripturis.

Hoc non arguit habere canonicā authorita
tem, quoniā solent illi facere, maxime Cypria.

C O N T R O V E R S I A .

& Ambro. ut ex apochriphis citent etiam testi-
monia, ut ex. 3. & 4. Esdrę, nō tanq̄ ex canoni-
cis libris, sed tanq̄ ex libris cōtinentibus dog-
mata pia, & non contraria fidei nostrę.

In eodem loco puto reponendū librum Ba-
ruch, & sic probatum a cōcilio Florentino.

Ad illa uero, quę opponit Rufinus contra
Hiero. respondit Hiero. in. 2. li. Apologię con-
tra Rufinum in fine.

Hęc sunt quę pertinent ad secundā classē,
de quibus olim dubitabatur, si canonicam ha-
berent auctoritatem.

Tertia classis est reliquorum uoluminum,
quibus nunq̄ dubitatum est inter scriptores
ecclesiasticos si haberēt canonicā auctoritatē.

Ad prædicta consequitur noua difficultas.
Quando certū est has duas esse regulas in re-
bus fidei, canonicam scripturā, & sine scripto
Ecclesiasticam traditionē, utra istarū sit prior,
& utra reguletur per alterā: scriptura canoni-
ca per ecclesiam, uel ecclesia per scripturas, in
definiendis, & distinguendis his, quę ad fidē,
& religionem pertineant Christianam.

Quę sit prior
in fidei rebus
canonica scri-
ptura, an eccle-
siastica tradi-
tio.

Videtur secundū, q̄ ecclesia per scripturas,
quia prima radix fidei est reuelatio, quę fit a
Deo: sed ea, quę cōtinentur in scripturis sunt
immediate reuelata a Deo, ergo illa erit om-
nium prima regula.

In contrarium est quod dicit Auguſt. Euan-
gelio non crederem, nisi auctoritate ecclesiasti-
ca cōmendaretur. ergo auctoritas scripturarū
est ab ecclesia, non tamen e contra.

In hac difficultate aliqui catholici uoluerūt

S E C V N D A

dicere quod nunc p̄dicant Germani, q̄ scriptura sacra est prima regula, à qua oritur auctoritas ecclesiæ, & q̄ si aliquid determinatū fuerit in ecclesia, & illud fuerit ex sacris scripturis p̄batum, in illis audiendi sunt pontifices, nō autem in alijs, quia pontificibus nō est immediate facta reuelatio.

Cōfirmatur Deutero. 17. habetur, q̄ si iudices, ubi aliqua iuxta legem Dñi p̄ceperint, aut determinauerint audiant à populo. Hinc colligunt: Ergo & nos solum tenemur audire iudices, & concilia quando probant ex lege q̄ dixerint. Et sic intelligēdum est illud, Qui uos audit, me audit &c.

Luc. 10.

Scriptura sacra regulanda per ecclesiam.

Nos autē dicimus q̄ prior regula, & notior & multo latior est ecclesia, q̄ scriptura canonica, & hæc per illā debet regulari, & nō econtra. Hoc euidenter demonstrat Ioānes Echius in suo Enchiridio. Primo Christus redemptor noster instituit ecclesiam, & post illum assumptum, ecclesia erat in terris quando nulla extabat scriptura, exceptis his, quæ ad uetus testamentū pertinebant, & ab ecclesia accepimus scripturas, ergo ab ecclesia habent aliquā originem scripturæ.

Predicare & baptizare à ch̄so iussunt Apostoli, non scribere.

Probant hæc, Christus nihil scripsit, nihilq̄ scribendū mādauit Apostolis, aut discipulis, sed Math. 18. dixit, Euntes docete omnes gentes seruare quæcunq̄ mādauit uobis. Et Mar. ulti. Euntes in mundum uniuersum p̄dicate euāgelium &c. Docere igitur & p̄dicare iussi sunt Apostoli, non scribere.

Euangeliū nō est scriptura,

Confirmatur: Qm̄ euangeliū nō est scri-

C O N T R O V E R S I A .

ptura, fed uocalis annuntiatio, fed cum audis euāgelium, caue imagineris tractari de Math. fed uocalis annuntiatio.

Marci. Lucę, aut Ioannis ſcripturis, quę tunc nullę erant, fed illud bonū & letum nuntium, quod aſcendurus ad patrē mandauit Chriſtus. Apoſtoliſ p̄dicare omni creaturę, quod euāgelium unū eſt. Euangelium. n. bonū nuntium ſi gnificare omnibus notum eſt, fed nō pro quo cunq; nuntio ipſum accepit Chriſtus, fed pro nuntio redēptionis, & ſalutis ęternę, quę promiſſa fuit patribus adūbrata in lege, p̄nuntia ta in Prophetis, & tandē in plenitudine tēporis, exhibita ab uno Chriſto, ad quā annūtiandam orbi uniuerſo mittebantur Apoſtoli. Euangelium, bonū dūtaxat nuntium redēptionis dicitur.

Secundo, In hoc differt lex uetus à noua, q̄ illa cōſtat ſcripturis, hęc aut nō. Ideo Hiere. 31. diſtinguens hanc legem ab illa, dicit, hanc ſcriptam in uiſcerib; hominū, illam uero in tabulis lapideis, ſic: Dabo legē meam in uiſceribus eorum, & in cordibus eorum ſcribā eam; &c. Hoc demonſtrat magis. Paul. Hebrę. 8. & 2. Corin. 8. Epistoła noſtra uos eſtis, nō in tabulis lapideis, &c. In quo lex uetus à noua diſferat.

Cōſule Chriſoſ. homelia prima, ſup Math.

Igitur ſi euangelium nō eſt ſcriptura nō erit prima regula in rebus fidei ſcriptura.

Cōfirmatur, Eccleſia eſt antiquior omnib; ſcripturis, ante. n. q̄ Dñs daret legē Moſi iam erat eccleſia, nam poſt octo annos à paſſione Chriſti, primus ſcripſit Matheus, & ante illū erat eccleſia, ergo nō regulabat per ſcripturas. Quando ſcripſit Math.

Tertio, Scripturę ſuper uenientes eccleſię acceperunt robur ab illa. Probat, quia ſcripto Scripturę ab eccleſia robur acceperunt.

S E C V N D A

res erant mēbra ecclesiæ in quibus nō poterat esse maior authoritas, q̄ i ipsa ecclesia, sed scriptura Mathæi habebat authoritatē ab illo. Mathæus autē, siue Ioannes, siue Paulus ab ecclesia: ergo iudex omnium est ecclesia, non scriptura aliqua.

Cōfirmatur. Quæ Petrus uiua uoce docuerat, à subsequentibus Marci scriptis non accipiebant authoritatis robur, aut ueritatis aliquid testimonium, sed contra magis hæc ab illis: quia scripta Marci Apostolica prædicationi, & doctrinæ inueniebantur conformia, habebantur rata.

Secundo confirmatur Deut. 17. non dicitur: Consule legē, ubi questio, uel controuersia aliqua nata fuerit, sed Cōsule iudices, qui dicent tibi ueritatem, Ergo ab ipsis est quærenda ueritas non à lege.

Ecclesia aliquā uisa est facere cōtra scripturas: & aliquā præter scripturas. Quarto, Ecclesia uisa est aliquādo facere cōtra scripturas, & aliquando præter scripturas: ergo ipsa est regula eorum, q̄ traduntur in scripturis. Antecedens pater, quia i scripturis tradebatur exercēdus baptismus sub hac forma. Ego te abluo in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, &c. tamē Apostoli baptizabāt in nomine Iesu Christi, ut traditur in actibus Apostolorum. Ergo credimus ecclesiæ contra formam scripturarum.

Est in uerum q̄ id fiat dispensante autore earum legum.

Vel quod magis credo, simul baptizarunt in noīe patris, & filij, & spiritus sancti, ut nūq̄ omiserint uerba Chri in usu huius sacramēti.

C O N T R O V E R S I A .

Adhuc confirmatur, quia in scripturis mandatur cauendū à suffocato, & sanguine, & tamen per ecclesiam abrogatū est illud mandatum: ergo ecclesia uisa est habere priorem auctoritatem q̄ scriptura.

Item traditione ecclesiastica obseruatio sabati mutata est in diem dominicam.

Quinto, Ecclesia determinauit multa, quæ nō habentur in scripturis expresse, ut de descēsu ad inferos, & alia multa, quæ ad ritū sacramentorū, & ecclesiasticā disciplinā pertinent.

Item in ecclesia sunt & alia, q̄ nec expresse, nec obscure habent in scripturis, sed constant ex sola traditione Apostolorū, & nō ex aliqua scriptura. 2. Theſa. 2. Tenete traditiones, quas didicistis siue per epistolam, siue per sermonē. Et ad Corin. 11. cætera cum uenero disponam. & Ioan. ulti. Multa sunt alia, quæ nō sunt scripta in libro hoc &c. Itē de cele. mis. c. cū matthe habetur hæc eadē ex Innocentio. 3. Cyprianus sermone de ablutione pedū, hoc idē dicit: Nec minus ratū est, quod ditante spiritu sancto tradiderunt apostoli, q̄ quod ipse tradidit Christus. Præceptor etiā suus Tertulianus in lib. de Corona militis scribit quāta habeat ecclesia susceptione, & traditione, de quibus nulla mentio fiat in scripturis. Idem in lib. de hæreticorū præscriptione: Nō est permittendū hæreticis ab ecclesia ad scripturas prouocare. Idem & Iryneus Lugdunē. Archiepiscopus ipſo Tertuliano uerustior, aduersus Valentinum, cæterosq; sui temporis hæreticos dicitur.

S E C V N D A

Ad multa se
extēdit ecclē-
siastica tradi-
tio, ad q̄ nō fa-
cra scriptura.

Et si fufius uidere uelis ad q̄ multa se extē-
dat ecclesiasticę traditionis autoritas, ad quę
nō se extēderunt scripturę, consule Basilium
lib. de. s. s. cap. 27. & 29.

Hac amissi. s. traditione ecclesiastica discer-
nebant sancti patres doctrinā Apostolicam, à
falsa & subreptitia doctrina. Hac admissum
est euangelium Mathei, & eadem reiectum est
euangelium scriptum sub nomine Petri à Sera-
pione Antiocheno episcopo, ut tradit Eusebi.
6. lib. historię fug.

Sic habes Christianę Lector, nō solum non
inferiorem, nō solum parem, sed quodāmodo
superiorē, & notiorē ecclesię autoritatem au-
thoritate scripturarum, ut August. Euangelio
nō credere nisi &c. Quod à quouis uere Chri-
stiano dici, sentiriq; oportet.

Latior, & no-
tior ecclesię
autoritas, q̄
scripturę, non
tū maior.

Sed cōsulto sub hac forma uerborū: Utra sit
prior regula fidei, Ecclesia, uel scriptura? Et, utra
reguletur per alteram?

Moui præsentē difficultatem, qm̄ diuersum
esse sentio dicere: utra autoritas sit maior ec-
clesię, uel scripturę, & utrius autoritas sit pri-
or, aut notior, uel latior, ecclesię, uel scripturę.

Istud censeo, & proprie, & uere dictū: Eccle-
się autoritatē, notiorē, latiorē, & priorem esse
autoritate scripturę. Nō tamē puto appositę,
nec uere dictū: Ecclesię autoritatē esse simpli-
citer maiorē autoritate scripturę, qm̄ proprie
loquēdo neutra ab altera desumit autoritatē
simpliciter, sed utriusq; autoritas est à Chri-
sto, cuius spiritu dictatę sunt scripturę, & effi-
cax est ecclesia. Hęc dixerim uera & pia, etiam

C O N T R O V E R S I A .

fi medius rumpatur Bucerus in p̄fatis suis in enarrationem epistolarum Pauli, & Bullingerus in lib. I. de firmitate, & certitudine scripturarum. Quorū hic cōtendit probare scripturā. s. antiquiorē esse ecclesia, ille uero ecclesię auctoritatem regulandam per scripturas, explicans p̄sentē difficultatē hoc simili: Si princeps amādat aliquō legatos suos cum cōmentario earum rerū, quas uelit illos agere (quā uocant in structiōnem) certum est auctoritatē scripturā nō esse à legatis, sed cōtra, legatorū ab scriptura: Sic in re nostra de ecclesia, & scripturis canonicis. Sed q̄ sit hoc extra rem p̄sentem, luce meridiana clarius (ni fallor) ostendimus quoniam Christus nō amandauit apostolos cum scripturis aliquibus. Mosi dedit ille legē scriptam, apostolis autē nō, sed insculptam uisceribus eorum: Non dixit: Ite, scribite, q̄uis postea ab eo acti, & afflati scripserint.

Hinc collige traditionis ecclesiasticę auctoritatem in certitudine ueritatis, eādē, aut parē esse cū auctoritate scripturarū, sed illā notiore esse manifeste consequitur, qm̄ solum credimus scripturis propter ecclesiā testificantem, ergo prior, & magis cognita debet esse ecclesię auctoritas, q̄ scripturarū: sc̄cus nō crederemus istis propter illam. Qui. n. scimus q̄ nostra hęc, quę legimus scripturarū exemplaria cōsonet cum authographis, quę perierunt, fortasse uniuersa ante multa secula? Et qui scim⁹ q̄ authographa illa certā, indubitataq̄ fidei fuerint? Quo argumento possunt constare?

Secundo certo collige latiore esse ecclesię

S E C V N D A

2. Thesal. 2.

authoritatem, & ad plura se extendere, q̄ scri-
pturarū autoritas: hoc quis nō uidet? Quod
differte ostendit magnus ille Basilius in locis
dudum citatis, & simul ostendit apostolicum
esse dogma nō scriptis, sed ecclesiæ traditioni-
bus inherendum esse, ut Paulus habet: Laudo
(inquit) uos, q̄ traditiones meas tenetis, quē-
admodum tradidi uobis, siue per sermonē, si-
ue per epistolam.

Habes etiā de hoc Hiero. strenuū fidei asser-
torem contra uigilantiū, quē probat hereticū,
quia negat uenerandas esse martyriū reliquias
contra ecclesiasticam consuetudinem.

Huic ecclesiæ testimonium perhibent Apo-
stolus, & Christus Math. 18. Qui ecclesiæ sen-
tentiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus &
Publicanus: qm̄ ad ouile Christi nō pertineat.
Et. 1. Thimo. 3. q̄ ipsa ecclesia sit colūna, & fir-
mamentū ueritatis, nō tñ meminit scripturę.

Efficacior est
ecclesiæ sentē-
tia i dubijs di-
uendis, q̄ scri-
pturarum tra-
ditio.

Tertio collige: In rebus dubijs, ad fidē, certū
tudinemq̄ faciendam efficaciorē esse, & ma-
gis idoneam ecclesiæ autoritatē, q̄ scriptura-
rum: etiā, ubi id, de quo agitur, ex scripturis
cōstare poterit. Id li quo demonstratur, cū scri-
pturę plurimū frequenter obscuritatis habe-
ant, non autem ecclesię sententia, quā certū est
magis claram, & magis apertā esse. Nobis ca-
tholicis, & cum Iudæis in ueteri testamēto, &
cū hæreticis in utroq̄ cōmunis est scriptura,
sed diuersa intelligentia: Nec. n. sunt hæretici
Nouatianus, Sabellius, Arrius, Macedonius,
Potinus, cū reliqua collubie sociorū suorū quia
scripturis nō credunt, sed quia nō credunt ec-

C O N T R O V E R S I A .

clesię, & illius sentētę, & quia scripturas suo, non ecclesię sensu intelligunt. Non .n. desunt illis scripturarum testimonia, quibus sua dogmata cōmuniant, sed deest illis regula rectę intelligentię earundem.

Ideo nunc Christianę lector, secus sentio facienda filijs ecclesię cum hęreticis, q̄ olim Iudęi sentiebant, & ego sensi, ut disputaretur cū illis, & scripturarū efficacioribus argumentis conuincerentur. At nunc longe aliter sentio cū Tertuliano, & Paulo apostolo dicente: Hęreticum hominē, post unam & alterā correctionē deuita, sciens quia subuersus est. Nō .n. inquit, post unam, aut alterā disputationem, sed, post unam, aut alterā correctionem. Corripendus igitur est, nō disputatione conuincendus hęreticus: post uero continuo uitandus, quia subuersus est, id est, funditus euersus. Cōtra ecclesiam se statuit, nolens illam audire, ideo nō denuntiandus ecclesię, ut emendetur, de quo nulla debet sperari emendatio, sed uitandus, ne illius contagione inficiantur alij: sermo illorum uelut cancer serpit. Cū hęreticis nihil aliud faciendum censet Apostolus, nisi monendos, & post uitandos, nō conuincendos scripturis, nō denuntiandos amplius ecclesię, quam nolunt audire. Similem sententiā tenuit Bernardus in cantic. homelia. 63. & 66. Aug. li. de baptis. paruu. 4. c. 21. & 22. ubi sola ecclesiastica traditione arguit contra Donatistas, demonstrans illos hęreticos.

Tit. 3.

T E R T I A C O N T R O V E R S I A .

an sit certa regula rerum ad fidem pertinentium sen-

T E R T I A

sentia, & definitio Apostolicæ sedis, siue episcopi Romani in ea presidentis.

In tertia controuersia tria faciemus. Primo ostendemus uniuersalem ecclesiæ sententiam de primatu Petri, & successorum illius. Deinde cõparabimus illius auctoritatem cum auctoritate Apostolorum aliorum.

Tertio satisfiet dubitationi propositæ.

Ad primum sit regula, & conclusio de fide, quod Petrus, & Romanus Pontifex, eius successor habet supremam potestatem, & primum in ecclesia Dei.

Secunda conclusio, Romanus Pontifex est Christi Vicari⁹ à quo habet imediate potestatem.

Hæc duo comprobantur multipliciter.

**Explanatur il-
lud: Sup hanc
petrã ædifica-
bo ecclesiam
meam.**

Primo est ad hoc locus ille Math. 16. Beatus es Simon Bariona &c. & ego dico tibi, quatu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo ecclesiam meam. Hic cauendi sunt sensus extorti, quibus se tuentur heretici, & infirmant hunc locum. Quidam dicunt, hæc uerba nõ peculiariter pertinere ad Petrũ, sed ad uniuersos apostolos, sicut Diuo Hieronimo alicubi uisum esse, dicunt: Alij ad ecclesiã aiunt pertinere, cuius personam gessit Petrus, ut Augustino nonnunquam uisum est.

Alij per petram, super quã ædificaturum se ecclesiam Christus promisit, nolunt Petrum intelligi, nonnulli ipsam Petri confessionem, uel fidem, ut Hylario, & August. semel uisum est. Alij nec Petrũ, nec fidem, sed ipsum Christũ, quo modo & Augustino posse intelligi uisum est. Sed legitimus & germanus sensus huius loci

C O N T R O V E R S I A .

est, quē nos indicauimus, in quo accepta sunt hæc uerba ab uniuerfis ecclesiasticis scriptoribus si inchoemus à Clemēte successore Petri, post illum, Anacletus, Tertuli. Orige. Cypria. Basil. Hylarius, & sacer noster Ambro. diuus Hieron. Beatus Augustinus nō fuit semper sui similis in expositione scripturarū: Alicubi placet aliqua, quæ post rursus displicent (incept scribere admodū iuuenis quicquid probabile occurbat amplectebatur, ut legenti librum tractationū facile constabit) cū disputaret fuit uariis in intelligentia loci huius, sed in cōcionibus ad populum, semper sequutus est hanc cōmunem sententiam, & proposuit tanq̃ notoriam oībus & cōfessam. Quibus adde si uis Chrysostomi sententiā, & Cyrilli illius Alexandrini orthodoxæ fidei maximi assertoris. Hic accedit Alexandrino synodus sub Athanasio.

Augu. nō fuit semper sui similis in expositione scripturarum.

Est secūdus locus cōsonanter primatui Petri perhibens testimoniū Math. 17. cū Publicani à Christo peterēt tributum, nō à Petro, nec pro Petro, & tamē. Christus statuit soluendū pro se, & pro Petro, cū solum familiarū capita Iudæorum penderent tributa. Planē indicabat futurū Petrū caput, & pastorē illius familiæ, sicut & tunc erat Christus, à quo solo, uelut à capite cōgregationis illius exigebat tributū.

Tertio est locus Ioan. 21. in quo diligentissime Christus uisus est ascensurus ad patrē, unī Petro sui gregis curam cōmississe dicens: Pasce agnos meos: Rege oues meas. Græce ποιμένε, τα πρόβατα μου. Chrysostomus. Esto caput fratrum tuorum: & esto pastor ouium mearum.

T E R T I A

Theophi. & reliqui tam Græci, q̄ Latini.

Itē extra de electi. in. 6. fundamēta, & D. 19. & ex concilio Lugdunen. & habet de electi. c. ubi periculum, ubi astruitur, q̄ Episcopus Romanus est immediatus uicarius Christi. Et D. 21. c. Quāuis, ex Pelagio Papa, q̄ sancta Romana ecclesia obtinet primatū. Itē ex decretali Martini, quinti confirmantis aliqua decreta in concilio Constantien.

Itē probatur ex cōcilio Floren. ubi astruitur q̄ Romanus Pontifex in sancta Romana ecclesia tenet primatū, & est caput omniū, & Petri successor, & habet potēstatē à Christo immediate. Sanctus Thomas hæc multo fufius, & 4. Contra gent. & in tractatu cōtra errores Græcorum, cap. 66. Qm̄ huius nulla est cōtrouersia apud Orthodoxos, ideo paucis indicati meram ueritatem.

Ad secundū heretici hic cōtendūt persuade re pares fuisse in Apostolica dignitate Apostolos omnes, & parem autoritatē, & potēstatē fortitos à Christo in ecclesiam uniuersalē. Inducuntur rationibus sequentibus.

Ioan. 20.

Prima, qm̄ æque immediate omnes à Christo apostolicam illam autoritatē accepisse uidentur: quia uniuersis dixit: Sicut misit me pater, & ego mitto uos &c. Rursus: Euntes in mundū uniuersum prædicate euangelium omni creaturæ. Ex æquo uidetur legatos misisse in orbem uniuersum ad suam ecclesiam ex gentibus congregandā, & ædificandam. Hoc sonat Apostoli, uocabulum.

Secūdo, Nihil uidetur præteris accepisse Petrum,

C O N T R O V E R S I A .

trum, q̄ clauēs, quia clauēs, quas singulariter Petro promisit, uniuersi absq; ullo discrimine acceperunt Apostoli, Math. 18. Quęcunq; liga ueritis in terris, erunt ligata & in cęlis, & Ioā. 20. Accipite spiritum sanctum, quorū remiseritis peccata remissa sunt &c.

Tertio, Paulus in nullo se summisit Petro, aut inferiorē facit, sed parem se illi asserere uideatur, Galat. inquit, Nec Petrum, nec reliquos Apostolos, sibi quicq; contulisse, sed cōtra (inquit) Cum uidissem q̄ creditū est mihi euāgelium p̄putij, sicut & Petro circumcisionis &c. Ex quo loco uidetur nō solū, non fuisse Petrū Paulo superiore, sed tantū fuisse circumcisionis Apostolū, sicut & Paulus Aptus Gentiū.

Et rursus ibidem: cū uenisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti: quia reprehensibilis erat &c. quod nō uidetur subditi offitium, sed potius fratris, aut socij &c.

Hęc sunt, q̄bus conant demōstrare, ecclesiasticā hanc Hierarchiā esse hominū cōmentū.

Hunc errorē uarie confutant catholici, uarij etiam ipsi in suis sentētjs, quas iusto uolumine examinauit Cardinalis Caietanus in opusculo de potestate Papę, cui iuxta sententiam sancti Thomę placet hęc distinctio.

Apostoli possunt bifariā cū Petro cōparari. Primo quatenus Apostoli, idest, missi a Christo ad p̄dicandum euāgelium mundo, hoc est cōparari eos in dignitate sola Apostolica. Secundo possunt comparari quatenus erant oues Christi. Si primo modo cōparentur putat omnes fuisse æquales, quia ex æquo missi

Bifarie cū Petro ceteri apostoli cōparat.

T E R T I A

sunt ad annuntiandam salutē ōrbi. Et probat̄ ex Math. 10. & Luc. 9. & Mar. 3. ubi uocatis Iesus discipulis duodecim elegit, & dedit illis potestatem super omnia dēmonia, & ut lāguo res curarent, &c. Et Mar. ulti. Euntes in mundum uniuersum p̄dicare euangelium &c.

Itē. i. Corin. 12. & Ephe. 4. Alios dedit Apostolos, alios uero euangelistas &c. ubi sine discrimine uocat eos omnes apostolos. Sic explicatur à diuo Thoma in eis locis, q̄ eiusmodi potestas p̄dicandi, & faciendi miracula in cōfirmationē doctrinæ, ex æquo tradita illis fuerit à Christo, qm̄ sunt duodecim fundamenta superne Hierusalē, ut habetur Apoca. 21.

Si secundo modo cōparetur, Petrus est, primus pastor & caput omnium Apostolorum, quos omnes subiecit Christus Petro quando dixit: Pasce, siue rege oues meas. Hæc sunt iuxta fidē catholicam dicta. Et quāuis primum istorum sic in disputatione, Theologorū: secūndum tamen de quo à nobis tractatur in p̄sentia nō est in. Controuersia ulla apud catholicos: Ideo statuendum est, quod secundo dicitur tanquā dogma catholicæ fidei, & diluende rationes hæreticorum.

Ad primā, uerum est omnes Apostolos, hæc immediate accepisse à Christo, Apostolicā illā autoritatē, & nō solum Apostolos, sed & 72. illos discipulos, qui presbyterorū nobis ordinem referunt suam autoritatē immediate ab eodē accepisse, Christo, quos ante mortē suam miserat binos, & binos ante faciem suam p̄dicare. Post resurrectionem suam simul cum

C O N T R O V E R S I A .

Apostolis misit, dicens, Sicut misit me pater & Ioan. 20.
 ego mitto uos &c. Accipite spiritum sanctum
 quorum remiseritis peccata &c. Quod si hac
 ratione uis equare reliquos Apostolos cū Pe-
 tro, eadē debes & 72. discipulos, eo q̄ imedia-
 te sortiti sunt à Christo Apostolicā authorita-
 tem, & missi ab eodē in orbē uniuersum Euan-
 gelizare regnū Dei &c. Sed nunquid propte-
 rea nō subiiciemus discipulos illos? Non solū
 Petro, sed ceteris Apostolis? Nunquid propte-
 rea nō acceperunt Apostoli authoritatē alios
 ordinandi presbyteros? Acceperunt quidem
 omnes ordinandi à Christo authoritatem, sed
 nō parem cū Petro, sed subiectā illi. Certū est
 q̄ nō uniuersis, Apostolis data est oecumeni-
 ca authoritas super ecclesiam uniuersalē. Alio
 quin nō ecclesiam ordinasset Dñs, sed Babilo-
 nē. Et si daremus Apostolorū omnium illimi-
 tatam atq; oecumenicā authoritatem fuisse in
 ecclesiam uniuersalem, nihil tamē hoc ipsum
 derogaret authoritati Petri super ceteros Apo-
 stolos, ut ingeniose demonstrat Cardinalis
 Caietanus in opusculis.

Ad secundū, ubi dicitur, q̄ soli Petro facta
 sit promissio clauū, sed uniuersis facta est col-
 latio. Responderetur, primū multi sancti conten-
 dunt in eo loco Math. 16. nō tantū promissas
 sed collatas Petro clauēs regni cœlorū, ut Ter-
 tulia. lib. de prescrip. hæretico. Ambrosius in
 Lucam, Augu. Hylarius in Matheū, hæc ipsa
 uerba Dñi explicans. Deinde uerba illa Ioan-
 ulti. Quorū remiseritis peccata &c. ad uniuersos
 presbyteros pertinent, nō tantū ad Ap̄stos.

T E R T I A

Verba autē illa Mathei. 18. Quęcunq; ligaueris &c. Multi uolunt ad ecclesiam nō proprię ad Apostolos pertinere: ecclesię autem Petrus erat caput & fundamentum.

Secundo, si ad Apostolos fateamur pertinere (ut ostendemus infra) nō continuo sequitur datam illis tantā, iurisdictionis auctoritatem, quantam ante dedit uni Petro. Ostendemus in hoc loco Apostolis, & eorū successoribus Episcopis datā auctoritatem ligandi & soluendi, sed sine p̄iudicio supereminētis illius auctoritatis datę Petro super totam ecclesiam.

Ad tertium uerō de Paulo q̄ in nullo se Petro faciat inferiorem &c.

Galat. 2.

Et probatur ex uerbis eius ad Galat. Nihil mihi contulerunt &c. Hic tantum uoluit Paulus significare se Christū habuisse sui Apostolatus authorē, nō Petrū, aut alios Ap̄stos &c.

Ad aliud uerō q̄ Antiochię restiterit Petro in faciem &c. scriptores ecclesiastici uarie tractant hunc locū. Quidā negant fuisse illū Petrum Apostolorū Principē, sed quendā ex 70. discipulis. Fuit in hac sententia Clemens ille Alexandri, Origenis p̄ceptor, cuius meminit Eusebius Cęsariēn. lib. 1. ecclesiasticę historię, c. 14. Fuit hic Clemens tēporibus Apostolorū proximus, & nostrę religionis diligentissimus assertor, sed ut donemus fuisse illū Petrū Apostolū, (nō est omnino improbabilis sententia) Hieronimi aduersus Augustinum, simulatam fuisse illā reprehensionē Pauli &c. Cuius sententię uidetur etiam Chrisost.

Postremo demus illum Petrū Apostolum

C O N T R O V E R S I A .

ferio reprehensum à Paulo, nihil tamen hoc de-
rogat eius authoritati. Conuenit aliquãdo pla-
ros, si aberrant in fide, aut alios uerbo, uel fa-
cto aberrare faciant, admonere: etiam publice
eis uerbo resistere si hoc causa fidei, aut reli-
gionis postulet.

Ad alia leuiora, quę recentiores opponunt,
superuacaneum puto uelle satisfacere.

Sed obijciunt hic aliqui: Sit sanè ita, statua-
mus datã à Christo Petro Apostolo cathedrã
hanc, & primatum in ecclesia, sed quid hæc ad
ecclesiã Rom. & Episcopos Rom. quos solos
tu uocas successores Petri, & Christi uicarios,
de quibus nullum uerbũ constituit Christus.
Quin potius uero similis erat ad ecclesiã Hie-
rosolymitanam & Antiochenam istud priuile-
gium pertinere quã ad Romanã: Nã in illa Dñs
noster Iesus Christus salutẽ humani generis
operari dignatus est, in qua primum corrusca-
uit euangelium. In ista uerò Petrus fuit certo
& primò Episcopus quã in Romana.

Vnde probet
quod epus Roma-
nus sit succes-
sor Petri.

Ad hoc respondetur. Ingenuè fateor quod fra-
tionib⁹ humanis hæc res statuenda esset, essent
multũ pbabiles ille rationes, ut ecclesia Rom.
merito crederet Hierosolymitanæ, sed hic ces-
sat humana ratio à uerbo Dei, & ordinatione
diuina isthęc statuta desumpta sunt.

Quod uerò ais, nullã mentionẽ factã eccle-
się Romanæ, qua possit se efferre supra omnes
totius orbis ecclesias, & sibi uindicare hunc
primatum, tanquã ipsa sit illa cathedra Petri, in
qua hæreditario quodã iure, dicta Petri & con-
seruetur, & perpetuetur authoritas. Ad hoc re-

Comuni con-
sensu ecclesie
ostenditur pri-
matu ecclesie
Romanæ.

T E R T I A

sponderur. In uolumine Euangeliōrum fateor nullā expresse fieri à Christo mentionē ecclesie Romane. In traditione autem ecclesiastica, & publico consensu ecclesie catholice, nego. Per hanc autē statuitur autoritas Euangeliorum, aqua quę nobis etiam sine scripto aliquo traduntur, nō minoris sunt apud nos ponderis & fidei, q̄ si scripta essent ab Euangelistis omnibus. Hic fuit ab initio ecclesie Christiane cōmunis sensus Petrū & successores illius in ecclesia Romana totius ecclesiasticę hierarchie tenere primatū. Hoc omnes ab initio recognouerunt & ad nostrā hanc usq; ætatē nulla unq; de hoc Cōtrouersia facta est. Quāuis ergo apud Euangelistas nō legatur quicq; de ecclesia Rom. hinc nō arguitur, Christū nullam eius fecisse mentionē: qm̄ nec Euangelistę scripserunt uniuersa, quę Christus uerbo docuerat, nec Christus Dñs uniuersa uerbo uoluit docere. Testatur Ioannes precipua Dñm reseruisse, ut docerentur ab unctiōe spiritus sancti. Ille uos docebit omnē ueritatem, qm̄ multa habeo uobis dicere, quę nō potestis portare modo &c. Scribit Anacletus beati Petri discipulus in suis decretis, Romanam ecclesiam nō ab Apostolis, sed ab ipso, Christo Saluatore nostro primatū tenuisse, & eminentiam potestatis super omnes ecclesias, & ad eius, Pōtifices tanq; successores Petri pertinere illa uniuersa, quę dicta sunt à Dño eidem Petro. Et synodus illa Alexātri, quāta de isthac re scribit Romano Pontifici Petri successori.

Deinde, esto Romanę ecclesie nulla fuerit

Ecclesie romanę non sit expressa mentio in uolumine euangeliorū.

Ioan. 16.

C O N T R O V E R S I A .

mentio, tamen cū Petrus constitutus est summus sacerdos & Pōtifex, tunc & locus ubi is residebat eiusq; Cathedra insignita est illo singularis & supreme authoritatis priuilegio: cū Petro enim uenit ipsi loco authoritas, non Petro à loco. Et tamē Romę ecclesię, in qua posteaq; Antiochenā fundasset uigintiquinque annis p̄dicans Euangeliū Christi, perseuerauit in morte sua cum suo sanguine cōfirmauit, & stabiliuit dignitatē illam & Clemēti successoribusq; suis in eadem eandem authoritatē potestatemq; tradidit, quā acceperat ipse à Christo, Cuius ipse Clemens non uanus testis est scribens de excessu Petri ad Iacobū fratrem Dñi dicens? In hunc modū. Simon Petrus ubi finē uitę suę adesse sensit in Corona fratrum positus, apprehensa manu mea, hunc, inquit, Episcopū urbis constituo &c. Ipsi trado à Dño mihi traditam potestatem ligandi, & soluendi, ut de omnibus quęcumq; decreuerit in terris hæc decreta sint in cęlis &c. Si hoc fecisset Petrus Antiochię, in Episcopis Antiochenis esset primatus ecclesię, & authoritas Petri &c.

Sed nunc prodijt apud Germanos quidam Apostolus Sathanę, qui non tantū ista negat, sed contendit probare Petrum nō uenisse Romā. Sed hoc nos minime mouere debet, cū habeamus tot testes oculatos & ecclesiasticā traditionē, à quibus accepimus Petrū ab Antiochia uenisse Romā, & post 25. annos sub Nerōnæ Martirio coronatū: nec hic impudens est audiendus cōtra uniuersos ecclesiasticos scriptores Gręcos, & Latinos, & contra totius

Explodit nūgator, q̄ astruit Petrū nō uenisse Romam nec ubi passus

T E R T I A

ecclesiæ sententiam.

Ad tertium, in quo queritur, An sententiâ ecclesiæ Romanæ, seu Pontificis in ea præsentis, sit certa regula fidei.

De hac questione sunt duæ extremæ sententiæ inter catholicos. Prima est, quæ negat quod in dubitatione proponitur. Author fuit Gerfonus Cancellarius, quem sequuta est sua schola Parrhisiensis, & quidam alij recentiores iurantes in uerba magistri, quam sententiam libenter amplexati sunt Germani.

Altera sententia est cõmunior & magis catholica, quæ respondit affirmatiue propositiæ dubitationi, cū qua nos supra posuimus duo principia nostræ fidei, ex quibus certo demonstrari possit, quid ad fidem religionemq; nostram pertineat, puta Canonicâ scripturam & ecclesiasticam traditionem, quâ certum est descendisse ex uiua traditione Apostolica. Et quoniâ scripturas suo quilibet sensu intelligit, nec usq; sunt ita apte, ut trahi, torqueriq; se nõ patiantur à calido superboq; ingenio: ad catholicæ ecclesiæ sensum, uelut ad sacrâ anchorâ, uelut ad inflexibilem colunâ, potiusq; ad ipsas scripturas cõfugiendū docuimus, cū eadē nūc ponimus.

Tertium principium ad terminandas res fidei est sententiâ ecclesiæ romanæ.

Tertium principium, certum in eisdem, sententiâ & diffinitione Apostolicæ sedis, quæ nunquam uisa est discordare à sententia catholicæ ecclesiæ, & semper concordauit cum superioribus duobus principijs. Post celebrata Cõstantiæ, & Basileg cõcilia disputatum est de hoc. Olim ante prædicta duo concilia æque certum habebatur in demonstrandis rebus fidei istud tertium principium,

C O N T R O V E R S I A .

quæ erant certà illa duo priora, de quibus à catholico uiro dubitari minime potest. Pro huius rei demonstratione duo sunt præmittenda.

Primū illud Aristoteli, quod pertinacis Ingenij est querere æqualem euidentiã in omnibus rebus, sed ea exigenda est secundū qualitatem rei, de qua tractatur. In præsentia nõ est maior certitudo petenda, quæ quæ ex traditione ecclesiastica, & ex autoritate sanctorum haberi potest.

Secundo statuamus, quod in eo sensu sunt intelligendæ canonicæ scripturæ, in quo intelliguntur, uel ab ecclesia, uel à sanctis, uel ab ecclesiasticis doctoribus, quos certo credimus afflatos spiritu diuino in intelligentia, & expositione sacrarum scripturarum. Hoc ita obseruatum est in sexta Synodo Constantinopoli celebrata, in qua ex sola intelligentia sanctorum condemnatus fuit Macharius hereticus. Hoc idem definiunt illic patres in canone. 19. dicentes. Sed & si ad scripturam pertinens cõtrouersia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur, quæ quomodo ecclesie luminaria & doctores suis scriptis exposuerunt. Idem obseruatum est in reliquis concilijs signãter in. 7. synodo generali, ubi precipue ex doctrina sanctorum patrum dånati sunt demolitores imaginum.

Iuxta sensum sanctorum intelligendæ sunt scripturæ sacræ.

Nunc demonstratur Romanæ sedis auctoritatem esse orthodoxæ fidei regulã ex antiquorum patrum testimonijs.

Primo Ireneus, Policarpi Ioannis discipuli auditor istud latissimè docet scribès aduersus Valentinū ceterosque sui seculi hereticos. &c.

Habes ad hoc Romanorum Pontificum. Sexcentas

T E R T I A

epistolae decretales Lucij, Felicis, Eusebii, Euaristi, Alexandri, Iulij primi, in epistola increpatoria ad orientales Episcopos, quorum uerba breuitatis gratia hic non transcribo.

Ab assumpto
Chro ecclesia
Romana exer
cuit iudiciu in
caeteras eccle
sias orbis.

Secundo probatur istud ipsa rei euidencia. Quoniam ab exordio nascens ecclesiae ita segeferunt uniuersi Romani Pontifices, tanquam huius hierarchiae principes supremam hanc auctoritatem super omnes mundi ecclesias exercentes: maximo totius orbis Christiani consensu, & in omnibus grauioribus causis ex toto orbe ad eorum recurrunt iudicium, ut clare indicant eorum pontificum epistole decretales ad uniuersas orbis nationes, quae nunc extant religiosissime conseruare, uelut canones quidam ecclesiastici.

Primum Epistola illius sancti Anacleti beati Petri discipuli, & in cathedra successoris ad uniuersos toto orbe Christi sacerdotes: in qua post alia subiecit. Haec enim apostolica sedes cardo & caput a Domino, & non ab alio est constituta: & sicut ordine ostium regitur, sic huius sanctae sedis auctoritate omnes ecclesiae disponente Domino reguntur. Haec ille Anacletus ipsis Apostolorum temporibus.

Non minore auctoritate praefertur quae scribit Euaristus illius Anacleti continuus successor, quod maxime indicat illa epistola, qua consultationibus Episcoporum Africanae regionis respondit. Olim enim semper consulebatur Pontifex Romanus, ubi aliquid quaestionis difficultatis, aut controuersiae in aliqua ecclesia nascebatur. Idem in altera epistola decretali ad Egiptiorum Episcopos. Vides hic quae sedis Romanae

Ecclesiae Romanae auctoritate terminantur controuersiae, etiam transmarinae.

C O N T R O V E R S I A.

authoritate terminaretur q̄rella, quę etiam in
transmarinis regionibus nascebatur inter Epi
scopos. Vides normā ecclesiasticā. Referebant
olim catholici ex toto orbe suas dubitationes
ad beatissimi Petri cathedram. Idē testatur Ale
xandri illius primi, qui Euaristo successit di
uersę epistolę decretales: p̄cipue illa, q̄ ad om
nes orthodoxos scripta est. Nec minorē fidem
facit Sixtus Alexādrī successor in epistola ad
totius orbis Episcopos: à quo si p̄ omnes pon
tifices, ut sibi successerunt, usq; ab Syluestrū,
sub quo Nicenū celebratū est Concilium per
currere libeat, diligenterq; perpendere, & qui
bus & qualia scripserunt quid egerint, quo pa
cto se gesserint, clarissime uidebis. Christianę
Lector illos omnes, nō Romę sed totius Do
minici gregis gessisse p̄atores, & iudices, ad
quos uelut ad ipsum Christū ueniebat orbis
uniuersus. Et nunquid hos omnes (ut Luthe
rani sacrilego ore blasphemant) dicemus ista
sibi tyrannicę usurpasse, aut ubi se dicunt Pe
tri successores, dicemus mentitos? Absit: Sed
potius suam stationē, in qua constituti sunt à
Dño, tutati sunt, & cōseruarunt. Nunquid ab
aliquibus reclamatū inuenies quoties ista sua
authoritate totius orbis Episcopos sibi facie
bant obnoxios? & nō potius omnium confes
sione & totius orbis cōsensu hanc eorum au
thoritatem fuisse cōfirmatam & recognitam?
In toto cōcilio Sardicēsi tractatur q̄ causę Epi
scopos, maxime post appellationē, ad Episco
pum Romanū deferantur. Et in concilio Car
thaginen. 3. c. 28. q̄ Episcopi non possint pere

T E R T I A

grinari ultra mare, sine uenia Episcopi Romani. Idē habes in epistola synodali synodi Chalcedonen. ad Leonē Papam, in qua nō putant esse rata & firma, q̄ per synodum sunt decreta nisi Episcopi Romani autoritate probentur.

Est in eadē sententia Hieronimus in epistola ad Damasum Papā. Et idem ad eundē post expositū fidei simbolū &c. Quos ab hui⁹ sedis cōmunionē se separarunt, non catholicos, sed hereticos pronuntiare nō dubitet, ut si quis hui⁹ sedis damnat, impugnat ue iudicium &c.

Est ad hoc consensus omnium ecclesiarū, q̄ in concilijs generalib⁹ & prouincialibus exortas inter se dubitationes, semper ad Petri cathedram retulerunt, expectantes ab illa postremā sententiam. Sic fecit concilium Mileuitanum, ut constat ex epistola illius ad Damasum Papam: unanimiter ad sedem apostolicam confugimus, ut certi de ueritate simus.

Cōciliū Mile. postremā sententiam expectat à Damaso Papa.

Gratianus in suis decretis. d. 17. & 19. usque ad 24. multis testimonijs cōfirmat & extra de baptismo. c. maiores ex concilio Lateranensi.

Item extra de electione. c. significasti. In eadem sententia est Cyprianus lib. epistolarum ad Damasum, & ad Cornelium Papas.

Item Ambrosius lib. de excessu fratris sui, item Augustinus in sexcentis locis.

Ad hunc modū possemus recensere uniuersos ecclesiasticos scriptores.

Potest eadem ueritas ex rationibus & testimonijs scripturarum demonstrari.

Primo Ioan. 11. Cum collegissent Pontifices concilium, ut Christum perderent, dixit Cay-

C O N T R O V E R S I A .

phas, expedit unus moriatur homo &c. ubi subiecit Euangelista prophetauit cū esset Pontifex anni illius. Si ergo spiritus diuinus sic afflat malos ministros ratione officij publici quod ab eis geritur, ergo & nunc tantundem faciet cum nostris Pontificibus etiam si contingat eos esse parum modestos, aut discolos: quoniam & eorum potestas à Domino Deo est.

Secundo probatur, illa Christi fidelis promissio super hanc petram edificabo ecclesiam meam, *Math. 16.* & porte inferi non preualebunt aduersum eam ecclesiam super Petrum edificatam hic locus demonstrat multo minus preualituras inferorum portas aduersus Petrum caput & fundamentum ecclesie, in quo sicut & in ecclesia fides semper integra, & sincera permansit permansuraque est. Fide. n. intelligenda est predicta promissio, non tantum de peccato. Deinde ea promissio non solum Petro sed etiam successoribus facta est. Si igitur Petrus non errauit ergo nec successores illius.

Antecedens probatur, quia precedentia uerba, Tu es Petrus &c. & illa quodcumque ligaueris super terram &c. omnes intelligunt de Petro & successoribus illius, ergo & sequentia sunt de eisdem intelligenda. Tertio Luc. 22. Ego rogavi pro te Petre ne deficiat fides tua. tu autem conuersus confirma fratres tuos. Hic scimus rogasse Christum pro fide Petri, ut pro aliorum confirmatione ea maneret integra in petra & capite ecclesie. Constat autem Petrum illum ecclesie caput & fundamentum grauissime peccasse post promissas (sive ut alij uolunt) acceptas clauis regni celorum ter negando suum Dominum, quominus

T E R T I A

dē successoribus mirandum est si inueniantur fuisse homines peccatores, qui non fuerint in gratia cōfirmati. Quare Petro sua oratione impetrauit Christus non quidem ne peccaturus esset unquē, sed ne deficeret fides eius, cuius orationis effectus nō ad unam eius singularē personā, sed ad eum tanquā ad caput huius hierarchie pertinere certum est, & per cōsequens ad successores illius pertinebit cōtinuo. Quod & rei ipsius euidentia p̄b̄ari debet una Romana ecclesia à tramite apostolicę traditionis nunquā aberrauit, nec hereticorū nouitatibus deprauata subcubuit, sed ut in exordio normam fidei Christianę percepit à suis authoribus, illibatam semper conseruauit.

Secundo ex uniuersalibus cōcilijis sacris cōprobat ut facile patere potest ex uerbis Agatonis Papę ad Cōstantinum Imperatorem & sextam synodum uniuersalem, in qua epistola probat istud ex p̄dicta Christi oratione p̄ Petro, qui rogauit ne deficeret fides eius &c. Ad dens. Quē certo scimus exauditū pro sua reuerentia: Quā epistolam reuerētissime excepit & probauit tota synodus tanquā regulam suā fidei, & tanquā ab spiritu sancto dictatam.

Adde ad hęc definitionē Florentini concilij, quę post longā concertationē. 15. mensibus inter Gręcos & Latinos actā super primatu ecclesię Romanę, tandē à toto concilio presente Eugenio. 4. & p̄sidente in hunc modum data est. Definimus sanctā apostolicā sedem & Romanū Pontificem, in uniuersum orbem tenere primatū, & ipsum Romanū Pontificē succes-

C O N T R O V E R S I A .

forem esse beati Petri principis Apostolorum, & uerum Vicarium Iesu Christi totiusque ecclesie caput, & omnium Christianorum patrem & doctorem existere, & ipsi in beato Petro pascendi & regendi & gubernandi uniuersalem ecclesiam à Dño Iesu Christo plenam potestatem traditam esse: quemadmodum in gestis oecumenicorum conciliorum, & in sacris canonibus continetur.

Item Deuterono. 17. Si difficile & ambiguū iudiciū apud te esse prospexeris inter sanguinem & sanguinē, causam & causam, & iudiciū intra portas tuas uideris uerba uariari, surge & ascende ad locū, quem elegerit Dñs Deus tuus, ueniesque ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore quęresque ab eis, qui iudicabunt tibi iudicij ueritatē &c. Qui autē superbierit nolens obedire sacerdotis Imperio qui eo tempore ministrat Dño Deo tuo ex decreto iudicis, morietur homo ille. Si sacerdos legalis erat certa regula in his, quę ad Deum pertinebant, multo melius erit Pōtifex euangelicus consultus in eo loco, quem elegerit sibi Dominus.

Rationibus humanis probatur. Cūctus populus Christianus tenetur obedire Papę in his, quę ad religionē Christianā pertineat. ergo ille est certa regula in eorū traditione: quoniam alias tota ecclesia erraret. Ipse erraret: quod est impossibile. Antecedens probatur ex Cōcilio Lateranensi: & habetur extra de Baptismo cap. Maiores. In Cōcilio autē Lateranensi demonstratur assumptū nostrū ex inductis testimonijs Math. & Luc. Hic missa facio quę re-

T E R T I A

centiores quidam contendunt respondere.

Secundo probatur idem assumptū ratione S. Thomę. 2. 2. q. 1. i materia de fide. Quia alias scinderetur unitas ecclesię, si nō esset unum caput, cui omnes obedire teneamur, & sic esset schisma, nec constaret ueritas aliqua Christianę religionis.

Tertio probatur idē ex usu ecclesię, qm̄ ab exordio illius semper sequura est Papę sententiam. Itē quia ferme omnes heretici condēnati sunt per solum Papam, licet in nonnullis post subsequuta sit conciliorū, & ecclesię sententia.

Tres regulę rerū ad religionem pertinentium.

Iuxta p̄dicta teneamus cum ueteribus tres esse certas regulas in his, q̄ ad religionem nostram pertineant. Prima ecclesiastica traditio. Secūda Canonica scriptura. Tertia ecclesię Romanę sententia. De primis duabus nulla fuit unq̄ dubitatio. De Tertia post Conciliū Constantien. & Basiliense disputatū est inter recentiores. Ideo antiquā sententiam sequentes. Respondemus ad rationes neotericorum.

Prima est aliqui Pontifices errarunt etiam in fide & fuerunt heretici, ut dicitur de Honorio Papa, de Anastasio, & de Ioanne. 22. qui p̄dicauit animas iustorum expectare diem Iudicij, ut fruerentur diuina uisione & essent beatę, quod post recantatum est ab eodem.

Secunda ratio extra de diuortijs. c. Quanto, definit Innocentius tertius, q̄ si alter coniugū labatur in heresim, non dissoluatur matrimonium, cum tamē oppositum iudicatum fuerit à Celestino Papa, ut ibidē notat Innocentius, ergo necesse est alterum errasse.

Tertia

C O N T R O V E R S I A .

Tertia ratio. Alexander Papa extra de sponsa. Duorum. c. licet, si aliquis per uerba de presenti contrahat matrimonium cum aliqua, & nō consumet, si post contrahat cū alia & consumet, primū esse ualidum matrimonium nō secundū, quāuis aliter à quibusdā p̄decessoribus nostris sit aliquando iudicatū. Multa opponunt huius generis.

Pro quorū solutione solet notari distinctio, q̄ Papam errare duobus modis fingi potest. Primo ut priuata & particularis persona est, ut scribendo librū aliquem, aut docendo, ut fecit Innocentius tertius & beatus Gregorius, & sic nō putant absurdū Papam errare posse. Secundo modo si agat aliquid, ut persona publica & caput ecclesiæ, cui putamus assistere Christum, sic autē putamus absurdū Papam in aliqua definitione errare. Hac distinctio diluunt recentiores supradicta argumenta admittentes, q̄ personę priuatę errarint, nō tamē publicę, hoc est, cum gerentes personas publicas, pponunt aliquid uniuersali ecclesie, quod ad fidē pertineat, & pronuntiant & p̄cipiunt, ut tale tenendum, sic nuncj errarunt Romani Episcopi, & hoc est eorū priuilegiū, ut nec possint quidē, Sic Christo suę ecclesiæ consulente. De his autem quæ assumuntur. In argumento, primo, q̄ aliqui Pontifices Romani fuerint heretici dicemus, in controuersia quarta.

Aliter obijciunt quidam. Si certū est Papam nō errare, cum tractat ad fidem pertinentia, sequitur q̄ superuacaneum est cōgregare concilia ad tractandas res fidei, qm̄ multo facilius

Papa q̄tenus
p̄sona publica
est non errat,
nec quidē p̄-
test, secus qua
tenus priuata
persona.

T E R T I A

est consulere Papam quæ conuocare Synodum.

Cõfirmatur quæ aliquando appellatur à Papa ad conciliū. Itē in Romana curia appellant à sententia Pape ad eundē rectius consultum.

Secundo, Multū difficile uidetur, ut credamus quod Christus fecerit regulam suæ ecclesiæ sententiam hominis, qui & potest esse & malus & hereticus.

Ad hæc, ad primū debet negari cõsequentia. Ad alios enim plures effectus expedit conuocari Synodū: Deus enim reuelat Petro cessationē legalium in Actis Apostolicis. ca. 10. & poterat solus diffinire, & tamē conuocauit Synodū Apostolorū & seniorum, ut pmissa ratione & disquisitione meli⁹ ea res determinaref.

Ad confirmationē, ego nōdum satis intellexi, nec nunc intelligo quod à Papa possit appellari ad Concilium, magis quā à Cæsare ad suos consiliarios.

Quæ in secunda cõfirmatione inducunt, nihil probant, quæ illa sunt ciuilia, non sunt illa de his, quæ ad fidem pertineant.

Q V A R T A C O N T R O V E R S I A.

Quantam auctoritatem habeant in terminandis rebus religionis Christianæ ecclesiastica concilia.

In hac quarta controuersia, primo tractandum est de origine, ratione, & auctoritate conciliorū, de quorū auctoritate, hac tēpestate (hoc est, post tēpus Constantien. concilij) multū disputatum est inter recentiores: in quib⁹ disputationibus, multa & p̄clara diuini, & humani iuris desudarunt ingenia, & tamen adhuc sub iudice lis est. Sed cū nihil nouū, ingenium no-

C O N T R O V E R S I A .

strum parere possit, seligam ex multis, & proponam quã putauero magis sanam, & canonicis scripturis magis conformẽ sententiam.

Concilioꝝ antiquum inuentum est, diuine, & humanæ institutionis, cuius officiu est, res cõmunes, & dubias in cõmune cõsultare. Quod enim uni nõ succurrit, alter suggerit: & ut est in prouerbiũ: Plus uident oculi, quã oculus. Ideo, ut ipsa nominis ratio indicat, concilioꝝ opus proprium, non est nisi cõsultare, deliberare consilia, cõferre quid melius, quid utilius inuenire cõueniat: sed agendi, exequendiq; ea, quę deliberando, cõsultando à concilio inuenta sunt potestas, nõ ad eos, sed ad summam in republica potestatem pertinet, cui adesse quidẽ, nõ autem p̄esse concilia, nõ tantum in ecclesiastica hierarchia, sed in omni monarchia ciuili, in quauis bene instituta republica certum est. Pręesse dico cũ superiori coactiuaq; potestate, hoc nuncq; pluribus in republica aliqua bene instituta cõmissum est: multo minus suprema regiminis autoritas multitudini cõmitteretur à Christo, qui optimam in terris firmabat rem publicam, quę haberet imaginem eius rei pub. quę ab ipso Christo gubernatur in cõelis. Sęper enim & ratio docuit, & experientia probauit, publicoꝝ, & cõmunium negotioꝝ cõsultationẽ fuisse penes multos (numero tamen mediocri & definito) & ingenio, usq; rerum pręstantes: sed rei definiendę, & gerendę autoritatem semper fuisse penes unum.

Hoc demonstratur, Primũ in republica ciuili, i qua ea gubernatio, quę fit per unũ regẽ,

Propriu offi-
ciu cõcilioꝝ.

Publicoꝝ &
cõmunium ne-
gocioꝝ cõsul-
tatio apud mul-
tos, definitio
tamẽ rei apud
unũ tantũ.

Q V A R T A

& ab hominibus, & à Deo p̄cæteris probata est, in qua unus rerū omnium summā regiamq̄ & liberam autoritatē obtinet: penes quē, senatus cuiusdā concilij locum tenens, illi cōsultando, monstrandoq̄ quę recta sunt, & utilia, & salubriter admonendo adest sedulo: sed exequendi ea, quę salubria, & utilia uisa sunt, nullam potestātē habet: sed ad solam illā regiam autoritatē hoc pertinet: cui si placent seniorū consilia, ea exequitur, sin displicent, cōtemnit, & negligit. Et quāuis regiam autoritatē, seniorum cōsilijs obtēperare cōueniat, eius tñ est libera absolutaq̄ autoritas: neq̄ seniorū super ipsam, ulla est cogēdi potestas, sed cōtra poti⁹.

Regia autoritas in homine, ratio ipsa.

Secundo, Habemus eiusdē rei euidentis exemplum in nobis ipsis, in quibus est etiam regni cuiusdā, absolutam quandā uidere imaginē, in quo p̄est una ratio, cui ceterę potentię seruiūt.

Primū cōcilium omnium, illud Hierosolymis ab Apostolis celebratum.

Tertio, Demonstrat hoc ex forma illius apostolici cōcilij primi Hierosolymis celebrati, p̄sidente Petro, in quo planē uidebitis eam originem, eamq̄ concilioꝝ rationē, quā nunc expli- cuimus. Nam cū Antiochię suborta esset questio, & disceptatio, quæ uniuersam illā conturbabat ecclesiam, (docentibus quibusdā etiam gentes cōuersas ad Christū, legem Moysi, unā cū euangelio seruare oportere, contradicentibus autē, Paulo, & Barnaba) cum inuicem cōcordari nō possent, miserunt Hierosolymam ad Apostolos, & seniores consultatum super hac cōtrouersia. Quibus conuenientibus in cōcilium, cū diligens fieret conquisitio, (quibus hanc, quibusdā illā, ac diuersam partē tuenti-

C O N T R O V E R S I A .

bus) surgens Petrus, ecclesiasticæ Hierarchiæ; ac illi etiam concilio præfidentis, protulit ueritatis sententiam: cui à Iacobo in fauorem sibi commissæ circumcisionis ecclesiæ, paucula quædam addenda uisa sunt, quæ & ipsa placere concilio, & sic Antiochenis responsum est, super questione proposita, scribentes sibi, ea uisa, & spiritui sancto &c. Hoc primū fuit ecclesiasticorū concilioꝝ omnium: in quo nihil uides supra rationem concilij à nobis expositam, nēpe consultationē, resolutionemq; questionis propositæ. Vides hinc clare, quæ sit ratio conciliorum.

De origine concilioꝝ

Quæ autē sit origo eorū, in hac re, uariant magis catholici. Quidā putant q̄ nullā supernaturalē, specialemq; à Christo institutionē habeant ecclesiastica concilia, præsertim generalia, cū in scripturis canonicis, nullū de eis uerbum fiat, neq; ab Apostolorū institutione quicq; de illis accepit ecclesia primitiua, sed putant esse humanę rationis institutionē, & inuentū Constantini, & Siluestri Papæ: nō tamen sine suggestionē spiritus sancti. Inducuntur ad hoc ex illo primo Nicæno celeberrimo concilio: ante quod nullū uniuersale concilium, annis illis trecentis, aut uidit, aut cognouit illa primitiua, ac uere florens Christi ecclesia, sed celebrandorum concilioꝝ uniuersalium Cōstantini principis, & Siluestri Papæ pius religiosusq; zelus prima causa, & origo extitit.

Sed nos (licet sanum, & orthodoxū sensum habere auctores huius locutionis certo sciamus, quos nouimus esse catholicos) secus tamen loqui conuenit: & ita negamus Christia

Q V A R T A

næ ecclesię uniuersalia, & sacra cōcilia esse Imperatoris Constantini inuentum: qm̄ ante illū celebratū est cōcilium Hierosolymis ab Apostolis. Similiter negamus, nullam supernaturalem, & specialem institutionem à Deo habere: sed dicimus, eum locū tenere in ecclesia Christiana cōcilia, quę tenent multa alia, quorum non est expressa mentio in canonicis scripturis, sed ab exordio nascentis ecclesię sic obseruat orbis Christianus. Quæ omnia, cū sine inuitio ullo, ecclesiastica traditione ceperimus, certo credimus ab Apostolis descēdisse: quos scimus in omnibus, quę ecclesię tradiderunt, esse afflatos spiritu diuino: p̄sertim eū constet eos primū celebrasse concilium Hierosolymis. Ex quo factō, nō leue sumitur argumentum, illos istud ecclesię tradidisse, quod illa semper obseruauit, exceptis trecentis illis annis ante Cōstantinū, in quib⁹ impietate tyrānōꝝ oppressa ecclesia Christiana, minime potuit obseruare.

Math. 18.

Confirmatur, quia generalis illa promissio, quā omnes fideles accepimus in Apostolis à Domino, Vbicūq; duo, uel tres cōgregati fuerint in nomine meo: in medio eorū sum ego &c. demonstrat istud nō humana ratione, sed diuina etiā institutione fieri ab ecclesia, qm̄ ipsum est, quod exercetur in concilio. Sic igitur dicamus, nō esse tātum humanę rationis inuentū, sed etiā diuinę, duce tamē & magistra etiam naturali ratione, quæ simile quiddā obseruat in proprijs rebus, ut grauiora negotia consultatione multorum gerantur.

Probatur istud sic: In umbra illa, & figura

C O N T R O V E R S I A .

noſtrę eccleſię ſynagoga ueteri p̄ceptum fuit: cū q̄ſtiones, & controuerſias interſe haberent, quę per proprios ſacerdotes expediri nō poterant, ut eas referrent ad locū, quę elegiſſet Dominus, hoc eſt, ad cathedrā Moyſi, & ad ſacerdotes Leuitas, qui in eodē loco miniſtrabant Dño: Qui (inquit Dñs) annuntiabunt uobis iudicij ueritatem &c. Quibus uerbis uidetur illis cōmendata ſacerdotalis concilij authoritas: qm̄ nō p̄cepit, ut referrent eiufmodi quęſtiones tantū ad unum principē ſacerdotum p̄ſidentem illi cathedrę, ſed ad ſacerdotes Leuitas, qui unā cum Pontifice p̄ſide adminiſtrabant Dño: Qui (inquit) exquirentes annuntiant tibi iudicij ueritatē. Quibus uerbis indicat Dñs ſingulare priuilegium diuinę aſſiſtentię in concilio. Deinde indicat, quod eſt concilij propriū opus, cū dicit (exquirentes) hoc eſt, inter ſe cōſultando inueſtigantes. Sub indicat etiam & nobis authoritatē eiufdē concilij uerbis ſequentib⁹: Et facies iuxta uerbum, quod annuntiabunt tibi ex loco quem elegerit Dominus Deus tuus &c.

Ex p̄dictis uides Chriſtiane Lector ſingulare priuilegium diuinę aſſiſtentię ſacerdotalis cōcilij in ſynagoga illa ueteri, ne labi, aut errare ſineretur in ſuis iudicijs, ſententijs, ac definitionibus, ſiquidem ſecuros illos redidit Deus de ueritate earū. Quod ſi in ſynagoga illa ueteri tale fuit in ſacerdotali cōcilio diuinę aſſiſtentię priuilegiū, ſi talis, & tā ſacroſancta eiufdē authoritas, in eccleſia Chriſtiana dicemus cōcilia ſacerdotalia, nullam habere diuinam, &

Q V A R T A

specialem institutionē: Faciemus hominis cuiusdam humanū, & naturale inuentum? Absit à corde Christiano tam indignus sensus, p̄sertim cū efficax argumentū ducatur ad demonstrandum ecclesię Christianę, solidam ueritatem ab umbra illa, & figura ueteri ad corpus ecclesię Christianę. Ex quo loco collige quę nos supra diximus. Primū, oēs q̄stiones fidei, & grauiora iudicia definiri debere auctoritate unius p̄sidis, sed nō sine sacerdotali cōcilio.

Secūdo planē intelliges, in sacerdotali cōcilio, nullam esse nisi consultandi, deliberandi, & rationē, & id cū p̄side: definiendi uero, & exequendi summā auctoritatem in solo p̄side reſidere. Vide quid subiungat: Qui autē superbit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eodem tēpore ministrat Dño Deo tuo, morietur homo ille &c. Hic, iam nō meminit concilij sacerdotalis, sed unius p̄sidis, in quo solo est definiendi, & exequendi auctoritas: quous (ut supra diximus) in grauioribus rebus, necessariū adhibendum est auctoritati p̄sidis, sacerdotale concilium, p̄cipue eorū sacerdotum, qui unā cum p̄side in ecclesia seruiunt: nō tamē necesse habet. Non habebat legalis Pontifex, aliunde, aut undiquaq; cōuocare sacerdotes ex suis locis, & urbibus lōge distantibus. Quod si hoc in umbra nō fuerat necessarium, minus esse necessarium, liquido cōprobatur in corpore ecclesię, quanto plus Christus dilectissimā sponſam suam, p̄ illa synagoga honorare uoluit, & quantū ipsam ueritatē suam umbrā, & figuram par est excedere, & quāto magis in expe-

C O N T R O V E R S I A .

dito, ac promptu est Apostolicā sedem confu-
 lere, in qua, singulari priuilegio, cōseruata sem-
 per est orthodoxę fidei synceritas, & uera illa,
 germanaq; Apostolica traditio q̄p concilia sa-
 cerdotū ex orbe toto conuocare: p̄sertim, cum
 nulla (q̄ptum uis uniuersalia sacerdotum, aut
 Christianorū) cōcilia, nisi habeant sedis Roma-
 nę autoritatē, & eius sint suffulta priuilegio,
 à Christo assumpto, usq; ad hanc diē fuerunt,
 aut esse possunt, quæ nō errasse posse, & erras-
 se frequenter, etiā in ipsa definitione fidei, post
 clare demonstrabimus. Ideo, tam indiscusse, tā
 simpliciter, tam diligenter ab omnibus seruan-
 dum, quicquid è cathedra illa nobis annuntia-
 tur: etiam si tantū de sacerdotū illic unā mini-
 strantium Dño, id fiat consilio, q̄p si idē fiat de
 cōsilio sacerdotū totius orbis: imo longe cer-
 tius est unius Apostolicę sedis, cū concilio do-
 mesticorū sacerdotum iudicium, q̄p uniuersalis
 conciliū totius orbis sacerdotū, seclusa autori-
 tate unius sedis Apostolicę. Ideo ad Apostoli-
 cam sedem, & eidem p̄sidentis autoritatē, re-
 ferendę sunt uniuersę q̄stiones in ecclesia am-
 biguę: q̄p uis conueniat ipsam sedem non teme-
 re, sed mature definire, adhibita pro qualitate
 negotij diuina, & humana diligentia, sacerdo-
 talisq; concilio sacerdotū, unā secū in Apostoli-
 ca cathedra ministrantium Dño, hoc est, sacri
 Senatus Cardinaliū (quos nunc dicimus) aut
 etiam uicinorū, uel distantū Episcoporū, si qñ,
 & quemadmodum ipsa negotij qualitas hoc
 ipsum exigere p̄sidi uideretur: sicut ab initio
 ad hanc usq; diem factum, & perpetuo obser-

Certius est Pa-
 pę cū cōsilio
 Cardinaliū, q̄p
 cōciliij uniuers-
 salis sine Apo-
 stolicę sedis au-
 thoritate iudi-
 cium.

Negotia fidei
 p̄ primę sedis
 ep̄um cū con-
 silio sacerdotū
 terminanda.

Q V A R T A

uatum uniuersi testantur, & comprobant scri-
ptores, & doctores ecclesiastici.

Et canonicæ scripturæ illud fieri demonstrat:
quoniam uni Petro singulariter ecclesiasticæ hierar-
chiæ præsidii impetratum est à Christo indefectibili-
s fidei priuilegium, iuxta illud: Ego rogavi p-
te ne deficiat fides tua. Deinde ipsi ecclesiæ (su-
pra Petrum tamē structæ) simile quiddam uidetur
impetratum: Super hanc petram ædificabo ec-
clesiam meam &c. & portæ inferi non præua-
lebunt aduersus eam.

Hæc de origine conciliorum: in quo etiam
indicatum est de eorundem authoritate, quæ
latius simus nunc dicturi.

De authoritate conciliorum: Primum aliorum ex-
plicanda, & explodenda sententia. Patres in
concilio Constantien. & Basilien. congregati
alia dederunt decreta.

De authorita-
te conciliorum.

Primum quod concilium habet immediate au-
thoritatem à Christo.

Secundum Papa tenetur obedire in omnibus,
& per omnia concilio uniuersali rite congregato.

Tertium Concilium habet potestatem coactiuam
supra Papam, & potest eum punire, & deponere,
si uidebitur expedire: quoniam generale concilium
representat ecclesiam uniuersalem, quæ habet im-
mediate authoritatem à Christo, cui subesse de-
bet omnis fidelis, cuiuscumque authoritatis, etiam
Papalis in his, quæ pertinent ad fidem, & re-
formationem ecclesiæ.

Hæc contendunt probare multis argumentis.

Primum est. Math. 18. ubi dicit Christus: Si
ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus,

C O N T R O V E R S I A .

& Publicanus &c. Quęcūq; ligaueritis super terram &c. Vbi cum ecclesia, nō cum Petro loquebatur Dominus.

Confirmatur, quia Math. 16. ubi dicitur q̄ Petrus accepit clauēs à Christo &c. Augu. solet dicere, q̄ Petrus agebat personam ecclesię. 24. q. 1. c. Quodcunq;. Et idē in sermone Petri, & Pauli: Has clauēs accepit Petrus, quatenus representabat ecclesiam uniuersalem: sed uices huius ecclesię habet concilium generale, ergo ipsum habet has clauēs.

Cōfirmatur. 25. q. 1. c. Cōtra statuta patrum cōdere aliquid, uel mutare, nec huius quidem sedis potest authoritas: apud nos. n. in conuulsis radicibus uiuat antiquitas, cui decreta patrum sanxere reuerentiam: ergo patres habent authoritatē supra sedis Romanę Pontificem.

Decretū Zo-
zimi papę.

Alías rōnes habes ī opusculo Caietani. c. 5.

Eadem decreta conatus est cōprobare Gerson cācellarius, in tracta. de potestate. ecclesiastica: quē sequitur schola Parrhisiēsis: ubi Gerson, uir alioquin, & pius, & doctus congerit multa in defensionē illorū decretorū, uolens demonstrare, (magis confidenter, q̄ uere, forsan affectu patrię, uel illorū patrū autoritate deceptus) q̄ in omnibus, & p̄ omnia subijciatur Papa concilio generali: cuius argumenta nos missa facimus.

Pro solutione huius ambiguitatis: notandum, q̄ bifariam contingit intelligere uniuersalem ecclesiam. Primo, ipsam totā, & perfectā unā cum suo capite. Secundo, ipsam distinctā contra suū caput, ut erat in Cōstantia, & Ba-

Q V A R T A :

filea: & hoc pacto accipi certum est, quo fit cōparatio eius ad suū caput, ut quādo dicimus Petrum, & successores eius esse pastores recto refq; uniuersalis ecclesiæ, & quādo Dominus dixit: Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam &c. utro uis modo accipias ecclesiam.

Nulla iurisdictionis auctoritas data est ecclesiæ distincte contra caput suum.

Sic primū paradoxū Christianū ac catholicum. Vniuersalis ecclesia nullam immediate à Christo accepit iurisdictionis auctoritatē, nō solum supra caput suum (quod ipsius Christi agit Vicarium) sed nec supra mēbra, nec supra infimi gradus Christianum.

Istud patet, qm̄ nullus locus est in canonicis scripturis, ubi fiat mentio alicuius potestatis datæ ecclesiæ uniuersali, quia locus signatus. Math. 18. (Si ecclesiam non audierit &c.) (quo loco inducti sunt Basilenses, ut deponerent Eugenium. 4. indubitatum Pontificē,) nil habet, quod pertineat ad uniuersalem ecclesiā, ut infra ostendemus. Quis nam peccantē in se fratrem denunciare posset uniuersali ecclesiæ? Et quāto locus ille deseruīret huic pposito, quod illi dicunt, & definiunt per articulo fidei, q̄ generale cōcilium representat uniuersalem ecclesiam, eiusq; auctoritatē supremā exerct. Istud quidem dicunt, & audacter definiunt, sed nescio quomodo possint demonstrare, qm̄ primo oportebat ostendere, q̄ uniuersalis ecclesiæ de facto transfuderit, & delegarit auctoritatem suam generali Concilio.

Secūdo si fecisset, quo iure potuisset facere? Verba igitur hæc (Dic ecclesiæ, & q̄ sequuntur) ad uniuersalē ecclesiā nil pertinere, sed de par-

C O N T R O V E R S I A .

ticularibus ecclesijs loqui, tã rei ipsius (de qua agitur) natura, q̃ ipsius uniuersalis ecclesię ab initio docet obseruatio. Et hanc qualemcunq; iurisdictionē accepisse particulares ecclesias, non solum inferiorem auctoritate Petri, sed eĩ subditam, & subordinatã, indubitatum est, & eandē residere primo í suo capite, hoc est, Ep̃o suo, p̃ quē exercenda est omnis iurisdictione.

Hinc collige, etiã Petro datas clauēs regnĩ cœlorũ, nō ecclesię, (si ecclesiã distinguas, aut diuidas à Petro,) nam Math. 16. Super hanc petrã &c. & portã inferi &c. nō subiecit, & ipsi dabo clauēs: sed reuersus ad petrã illam. Et tibi (inquit) dabo clauēs regnĩ cœlorũ. Quod autem Augu. solet aliquando dicere: Petrũ tunc gessisse personã ecclesię, est sanẽ intelligẽdum, accepisse quidem ecclesiã clauēs illas, sed in suo capite Petro.

Secundũ Paradoxum. Si secundo modo sumamus ecclesiã siue concilium generale, ut erat in Basilea, & Cōstantia, tantũdem dicere debemus, quod in primo paradoxo. Et probatur, quia nec uerbũ est in scripturis canonicis quod proprie loquatur de concilijs uniuersalibus, aut de auctoritate eorum, nisi forte quis huc illud accommodare uoluerit: ubi sunt duo, uel tres congregati &c.

Secundo probatur. Quã Christus instituit in ecclesia ex duob; cōstant principijs, ex scriptura canonica, & sine scripto ex traditione ecclesiastica. Nō. n. sola ad institutionem Christi referenda sunt, quã in carne cōuersatus, rudes adhuc, & carnales discipulos docuit, quin po

Q V A R T A

tius præcipua referuabit docēda per unctiōne spiritus. Modo ex apostolica traditione obseruatū habemus, ut Episcopoz̄ ultima iudicia, & omnes maiores ecclesiasticę causæ, ex Christi institutione specialiter referuantur auctoritati sedis Apostolicæ: ergo nullā auctoritatē accepit imēdiatē à Christo ecclesia, siue concilium generale, nisi in suo capite Petro, & successoribus illius.

Huius rei primus testis est Anacletus successor Clementis, & Petri discipulus in epistola ad uniuersam Christi ecclesiam: Si difficultates ortę fuerint quęstiones, aut Episcopoz̄, uel maiorum iudicia, quę si aut maiores causę fuerint, ad sedem Apostolicam pertinebunt, &c. quoniam Apostoli hoc statuerunt iussione saluatoris &c. Consule locum.

Secundus testis est Euaristus Anacleti in cathedra successor í epistola ad egyptioz̄ Ep̄os, & í altera epistola, ad Ep̄os Africanos: erat & tunc superstes beatus Ioānes euāgelista. Eiusdē Paradoxi testis est Alexāder successor Euaristi, qui sub Traiano, ecclesię Christi p̄fuit, in Epistola ad omnes orthodoxos. Idē & Sixtus primus, q̄ sub Adriano, ecclesię Christi p̄fuit ad Ep̄os totius ecclesię. Idē habet Annicerus ad Gallicanas ecclesias, idē habet Eleutherius ad easdē Gallicanas ecclesias scribens. Et Victor huius proximus successor ad Theophilū Alexandrinū, egyptiorumq̄ Ep̄os, & citat ecclesiasticū canonē, q̄ ab Apostolis constitutus & obseruatus est, & deinceps continuo &c.

• Eadem penē ad uerbum Sixtus secundus in

C O N T R O V E R S I A .

epistola ad Hispaniꝝ Eꝑos, & in alia ad Gratū Eꝑum. Zepherinus ad Cecilix Eꝑos docens, quomodo peragenda sint Eꝑoꝝ iudicia: Finis causæ ad sedē apostolicā deferatur, ut ibidē terminetur, nec antea finiatur (sicut ab apostolis, & successoribus eorum constitutū est) q̄ eius autoritate fulciatur. Marcellus ad uniuersos per Antiochenā prouinciam cōstitutos Eꝑos. Melchiades Papa ad Marinum benedictum Leontinum, ceterosq; Hispaniarum Eꝑos.

Vides Christiane Lector omnium istozꝝ Patrū concordia testimonio ab ipso exordio ecclesix, ita p̄dicatum in uniuerso populo Christiano, ita receptū, & creditū, itaq; obseruatum, ut maiores causę ecclesiasticę reseruata essent sedi Apostolicæ. Hoc cōfirmat istorum patrum autoritas, sanctitas, & antiquitas: nā fuerunt isti omnes, nō solum ante Nicęnum cōcilium, sed ante uniuersa penē concilia, sub ipsis continuo Apostolorꝝ tēporibus, atq; adeo Apostolorum quorundam adhuc p̄sentia, aliorum recens adhuc memoria. Adde gloriosum susceptum ab illis martyrium.

Fuit & hoc ipsum & i umbra, & figura nostrę ecclesix synagoga ueteri, in qua oē arduū negotiū, & quicquid grauius erat, referri oportebat ad Mosaicam cathedram.

Deinde est ad hoc decretum Nicęni cōcilij, & statutū Apostolicū de Episcopozꝝ iudicijs, & celebratione conciliorum: qm̄ nec iudicari Episcopus, nec cōgregari synodus potest, nisi per Romanū Pontificem. Quę habes euidenter in epistolis Iulij primi ad Antiochenā synodū

Q V A R T A

congregatam aduersus Athanasium &c. Et in concilio Niceno est Canon. 18. Placuit, ut omnes Ep̄i &c. Extat ad idē celebris epistola Stephani Archiep̄i in cōcilio Mauritanie p̄sidentis: & trium concilioꝝ Aphricanæ prouinciæ, quā epistolā ex cōmuni decreto ad beatū Damasum scripserunt. Expressius habetur eadem in epistola quā illis rescripsit Damasus Papa, sic inueniens ī calce. Definire ecclesiasticas summas q̄relas causarum, uel dānare Ep̄os absq̄ huius sanctæ sedis auctoritate, minime licet, quā omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nā (ut nostis) synodū sine eius auctoritate fieri, nō est catholicū, nec ulla concilia rata leguntur, quæ nō sunt iuxta Apostolica auctoritate. Hæc Damasus.

Demonstrauimus in supradictis, quid ī uniuersum ex propria ratione conueniat cōcilijs. Nunc explicatius oportet singulorum demonstrare, & auctoritatē, & rationē, & quid in singulis probauerit, & agnouerit uniuersa Christi ecclesia. Ita plene intelligetur ueritas eius de quo ambigitur.

Tria genera cōcilioꝝ uniuersale, prouinciale, & medium.

Tria genera concilioꝝ cognoscit ecclesia Christiana: quosq̄ etiā meminit Gratianus. d. 3. Vniuersale, siue oecumenicum, Prouinciale: & Sacerdotale medium. Vniuersale cōcilium est, in quo totius ecclesie tractantur negotia, & ex oībus totius orbis, prouincijs conuocatis orthodoxis Episcopis: quare oecumenicum Græce dicitur: quorum primum Nicenum extitit instantia Constantini Imperatoris.

Prouinciale (ut ipsum nomen indicat) est, in quo

C O N T R O V E R S I A .

quo sub unō metropolitano, unius tantū prō uincij Ep̄i conuenientes, eiusdē tractant negotia. Hęc olim quotānis bina celebrabantur: patet ex canone Nicęni concilij: Ne quem clericum &c. Eiusmodi sunt celebrata multa ante Nicęnū concilium à tēporibus Apostolorū, & eorum institutione. In ecclesia fuit istorū conciliorū usus frequens, in concilio Nicęno prospectum fuit, ut bina celebrarentur quotānis, quā nō ita frequenter celebrari consueuerant.

Medium est, in quo causa, quæ tractat, uniuersalis frequenter est, hoc est, fidē, aut ecclesiasticam obseruationē concernens: sed conuocatio nequaquā. Hęc uel p̄sente Romano Pontifice, uel eius authoritate celebrantur. Huius generis sunt multa celebrata ante Nicęnū concilium in primitiua illa ecclesia: & in primis illud omnium primū Hierosolymis ab Apostolis celebratū: quod uniuersale dici nō potuit, cū ex duodecim tres tantū, aut quatuor inter fuerint Apostoli: nec apparet aliunde conuocatos aliquos, sed ab illis tantum celebratum fuisse, quos missi ab Antiochia cōsultores Hierosolymę offenderant. Eiusdem generis fuere, quæ Victor Papa ī Asia celebrauit ad abolendum Iudaicum ritum celebrandi Paschatis.

Quæ fuerint
cōcilia media

Ad idē genus expectat Antiochenum illud, quod authoritate Dionysij Romani Pōtificis aduersus Paulū Samosatēnem, celebratum est: & qđ paulo post sub beato Cypriano Aphricanum cōcilium, ex totius Aphricę Ep̄is. Hęc, & alia ante Nicęnum cōcilium: post quod & alia plerāq; eiusdem generis cōcilia celebrata

Q. V A R T A

leguntur: ut Sardicenū, Gangrense, Laudicem, Neocesarien. Agathen. Carthaginen. Mileuitanum, sub Innocentio, & illa, quæ Romæ Martinus Papa, & Simachus celebrarunt.

Ad idem genus pertinet sacri illius senatus cōcilium, hoc est, Cardinaliū (quos uocamus) siue sacerdotū, qui unā cū Pōtifice ministrant Dño in cathedra Apostolica, & ipsi adsunt cōsilio in definiendis, & tractādis reb⁹ grauioribus, q̄ ad eandē sedē ex toto orbe referuntur.

Postq̄ autē suis notis distinximus conciliorum ecclesiasticorū tria genera, nunc demonstrandū quæ sit, & unde pendeat singulorum autoritas. Sit Paradoxum primum.

Vniuersorum concilioꝝ autoritas dependens est à Pōtifice Romano.

Omnium cōciliorum autoritas subest auctoritati sedis Apostolicæ, & Romanorū pontificū, & ab illo necessario pendet. Hoc demonstratur. Primo de prouincialibus cōstitutio est antiquior, & usus frequentior: nulla est dubitandi occasio, nec esse potest, qm̄ bina quotānis celebrari debere Nicęni decreuerunt canones: in quibus si causę contingant maiores, ad Apostolicę sedis definitionem referendæ sunt: (p̄missa ep̄orū in synodo disquisitione) uerum tamē nihil ratū, firmumq̄ est priusq̄ sedis Romanæ autoritate roboratum fuerit. De alijs uerò duob⁹ generib⁹ concilioꝝ, nūc dicamus.

Cōcilia p̄ ep̄iscopū Romanū cogenda.

Sed ut euidēter Lector intelligat qualis, & quanta sit eorum autoritas, recolenda sunt q̄dam supra demonstrata. Primum, cū prouincialia concilia ordinaria quadā autoritate cōuocari possint, & debeant, euidēter cōsequens est, alia duo genera concilioꝝ sola Apostolicæ

C O N T R O V E R S I A .

sedis auctoritate cōuocari, & celebrari debent.

Secundo, Irrefragabiliter demōstratum est, Petro & successoribus eius cōmissam à Christo curam, gubernationemq; uniuersalis ecclesie, & datas illi clauēs regni cœlorū, & illam ligandi, & soluēdi potestatem, quā unus ipse Apostolorū omnium singulari priuilegio accepit, cæteris uerò ecclesiarum rectoribus, tantū eis cōuenit, quantū ab illo uelut capite in reliqua ecclesiastici corporis membra deriuatur.

Petro & successoribus cōmissa cura uniuersalis ecclesie regendæ.

Tertio ostendimus concilijs uniuersalibus, nullam primo, & secundū se datam à Christo iurisdictionis, aut definitionis auctoritatem, sed Petro & successoribus, à qua accipiunt cōcilia robur oēs, sine qua nullum omnino habent.

Nulla multitudini, aut cōcilijs sine capite suo data iurisdictionis auctoritas.

Ex his facile diuinabis quod quærebatur. Si tamē semper roges, ut expresse dicamus, qualis, & quanta sit auctoritas concilioꝝ, respondeo duo. Primū si sine capite, & destituta eius auctoritate celebrata fuerint, nullam prorsus habent auctoritatem Apostolicam.

Secundū, si tamē sint Romani pontificis auctoritate celebrata, talis, & tāta est eorum auctoritas, quanta sedis Apostolicæ, & Romani Pontificis in eis p̄sidentis: & habent idē priuilegium super quoscunq; qui membra sunt corporis ecclesie, ut sacrosanctū, & ratū sit in cœlo eorum iudicium, & certa sententia & indubitata ueritatis eorū definitio, sicut ipsius Petri, Christi in terris Vicarij. Dixi, si Romani pontificis sint auctoritate celebrata, nā ad eius solius auctoritatem pertinent grauiora quæq; & ardua negotia ecclesiastica: ois de fide Christi,

Quid cōcilia sine Pontifice & cū Pontifice ualeant.

Q V A R T A

& religione q̄stio, omne difficile, & ambigū iudicium. Qui tamē si ad eorum definitionem adhibere debeat secum sacerdotale concilium secundū formā expressā in lege ueteri, & ab initio obseruatā in ecclesia, regulariter quidē, sacerdotū unā secum ministrantiū Dño in cathedra Apostolica. Nonnunq̄ uerō aliorū, uel plurimorū, uel pauciorū, uel distantīū secundū qualitātē negociorū: omne tamē conciliorū iudicium, omnis sententia, & definitio procedere censetur ex autoritate p̄sidis unius, ut ex uerbis legis supra demonstrauius.

Sed hoc magis demonstratur ex traditione ecclesiastica: qm̄ à tēporibus Apostolorū, omnia uniuersalia concilia, nō solum sedis Romane autoritate congregata, & peracta sunt: sed etiam inuenies semper eiusdē sedis, aut ipsos Ep̄os, aut eorū legatos, eisdē p̄fuisse, qui primi causas proponerent: primi p̄ferrent sententiā. Ita in primo illo omnium sacratissimo cōcilio Nicēno Victor, & Vincētius Romanæ ecclesie presbyteri, & Osius Cordubensis Ep̄us, pro beato Syluestro, interfuerunt, ut uniuersa testatur antiquitas. Et primi Cōstantinopo. aduersus Macedoniū author extitit beatus Damasus. Et primi Ephesini aduersus Nestoriū beatus Cælestinus, in quo beatū Cyrillū Alexandrinum Ep̄um suū cōstituit Vicarium, de quo beatus Liberatus ī suo breuiario, quo uniuersam causam Nestorianorū, & Euthychianorū actionesq; Chalcedonen. cōcilij cōplexus est. In synodo Chalcedonen. Paschasinus, & Luccentius Ep̄i, Bonifacius, & Basilius p̄sbyteri

C O N T R O V E R S I A .

Apōstolicæ sedis legati fuerunt p̄sidentes sub
 Martiano Imperatore. Ad hunc modum & in
 omnibus alijs receptę autoritatis cōcilijs fa-
 ctū est: & nulla absq; huius sedis autoritate,
 nec tunc, nec in posterū ullā inuenisse autori-
 tatem cōperies, sed omnia uel probata, uel dā-
 nata per hanc sedem, ut illa, quę olim in Tyro,
 & Antiochia, (authore Eusebio Nicomediēsi)
 contra Athanasium Alexandrinum celebrata
 sunt: quæ quib; celeberrime, tamen solius Iulij
 Romani pontificis deiecit autoritas: & Atha-
 nasium, ceterosq; dānatos restituit, & in ipsos
 dānatores, dānationis p̄tulit sententiā appro-
 bante iustū eius iudicium uniuersali ecclesia.
 Ita Ariminēse concilium à Damaso, Ephesinū
 secundū à Leone deiecta fuere restituto Fabia-
 no, quę dānauerat impia synodus, dānato in-
 super impio Dioscoro eius concilij authore.
 Ad eundē modū beatus Innocentius, orienta-
 lium Ep̄orū synodum aduersus Ioannē Chri-
 softomū Cōstantinopo. Ep̄um, & eius autho-
 res excōmunicationi subiecit: quos nisi post
 condignam satisfactionem, noluit ecclesiasti-
 cę communioni restituere.

Cōciliū Ephe-
 sinū. 2. & Ari-
 minēse dānata
 Theodoretus
 hist. Trip. li. 5.
 ca. 29.

Extat elegantissima epistola Pelagij ad alte-
 rum Ioannē Constantinopolitanū Ep̄um, qui
 ex Oriente toto, synodū congregat: qua epi-
 stola uniuersa illa statuta, uana, & irrita esse
 declarauit. Cōfert multum etiam quod scribitur
 in histo. Tripar. lib. 4. ca. 9. Eusebius Arria-
 nus Ep̄us egit, ut in Antiochia Syriæ synodus
 fieret, ad quā synodū conuenerunt ex ciuitati-
 bus diuersis Ep̄i nonaginta. Maximus autem

Q V A R T A

Hierosolymitan? Macarij successor nō affuit sed nec Iulius interfuit maxime Romę p̄sul, nec in locū suū aliquem destinauit: cū utiq; regula ecclesiastica iubeat, nō oportere p̄ter sententiā Romani Pōtificis cōcilia celebrari &c. Cognoscunt aliās Arriani autoritatē Ep̄i Romani, & dignitatem illius sedis: qm̄ nō negant Iulium Romanę urbis Ep̄m iudicem in causa Athanasii, quē Arriani eo tempore persequebantur. Cōsule histo. Trip. li. 4. c. 12. & 15.

Ibidē de ecclesia Romana sic scribitur. c. 16. Fatebātur Arriani circa omnes Romanorum ecclesiā esse munificā, ueluti q̄ Apostolicā haberet curā, & antiquitus m̄ pietatis existeret. Fatentur Arriani, quod nostrę tempestatis hæretici à Germania nati cognoscere minime uolunt. Ad idem. ca. 9. eiusdem libri.

Et in epistola Antiocheni contra Paulū celebrati sic dicitur in fine. Paulus Samosatenus à sacerdotio abscissus & cōmunionē, cū de domo ecclesię nollet exire, interpellatus Imperator Aurelianus, religiose satis de hoc sanctęq; decernit, his p̄cipiens ecclesię domū tradi, quibus Italię sacerdotes & Romanus Ep̄us scriberent. Quod non nihil iuuat ad statuendam excellentiam Ep̄i Romani supra reliquos Ep̄i scopos orbis, ab exteris testimonium desumere. Euseb. in histo. Eccle. lib. 7. ca. 25.

Vides Christiane Lector, quanta fuerit Romani Pontificis, à temporibus Apostolorū, supra uniuersalia concilia autoritas in eorum congregatione, uel dissolutione?

Secundū Paradoxum: Nō tantū in conuo-

C O N T R O V E R S I A .

catione conciliorum uniuersalia concilia p̄dent à Romano Pontifice, sed in omnibus actis synodalibus ab eodē prorsus dependent: ut ipsa rei euidentia fiet manifestum: qm̄ hactenus obseruatum est, ut acta in uniuersalibus cōcilijis (etiam p̄sentibus legatis sedis Romanę) prius ad ipsam cathedram beati Petri sint relata, & per illā approbata, q̄ robur ullū haberēt. Hoc patet primo ex quatuor illis cōcilijis ḡnālib⁹, q̄ uelut quatuor euāgelia recipit Ch̄ri ecclesia.

Gesta synodalia nō sunt firma sine Pontificis Romani autoritate.

De Nicęno concilio extat adhuc epistola, quā simul cū actis, decretisq; synodalib⁹ miserunt patres ad beatum Syluestrū, ut sua autoritate confirmarentur, quamuis eius legati p̄fuisissent concilio.

Quatuor prima ḡnalia concilia recognouerunt Ep̄um Romanū.

Constantinopolitana synodus prima, q̄ Nicęnā subsequitur, nihil aliud egit, q̄ quod Ep̄i ibi, ex uniuersali ecclesia conuenientes, probarent, & sequerentur sententiam Damasi cōtra Macedonium, Sabellium, & Eunomiū: quos ante Damasus, cōcilio sacerdotali concilio (quod Romę habuerat) anathematizauerat, cum impijs suis ad inuicem p̄bibus. Idem Damasus dā nauit acta in Antiocheno concilio per Arrianos conuocato, ostendit nullius autoritatis fuis se definitionem huius concilij: & hanc causam singulariter affert, q̄ Romanus Pontifex illi non p̄buerit consensum.

In Ephesino primo concilio nihil aliud egerunt, q̄ repetere, quā egerat Cōelestinus aduersus Nestorium, & in Chalcedonē. secuta synodo, rursus uniuersa illa repetita est tragedia. Acta in synodo illa Sathanę Ephesina secūda,

Q V A R T A

& Euthychetis blasphemiã, quis, nisi beatus Leo (Apostolico mucrone) cõfodit, scripta pulcherrima illa, Christianissimãq; epistola ad beatum Flavianũ, qua incarnationis uerbimiserium ad uiuũ, & doctissime explicat: Simul missis Apostolicę sedis legatis, qui exortos, ex ea causa, per Orientem tumultus, Apostolicę moderationis autoritate componerent.

Habes de ea re epistolã elegantissimã eiusdem Leonis sub hoc titulo. Synodo apud Chalonam constitutę, Leo Papa Romanus, in qua leges perscribit, & ueluti formã præcipit, quã sequi, amplectiq; deberent in condemnandis Euthychete, & Dioscoro hæreticis: quas nec per latum unguẽ p̄tergressa est tantorũ patrum synodus. Quanta autẽ reuerentia ac ueneratione dicta beati Leonis ad Fabianũ epistola excepta fuerit in concilio, testantur subsecutę acclamationes, q̄ in actis eius leguntur. Siquidẽ tota synodus, ueluti uno ore, ter beatissimũ acclamauit Leonẽ, & Dioscoro hæreticum omni sacerdotali dignitate exutũ, exilio deportandum, seculari potestati tradiderunt. Quã conciliũ seueritatem ex ea maxime causa processisse, testatur Anatholius ille Constantinopo. antistes, quia contra beatissimũ Leonẽ ausus est dictare excõmunicationis sententiã.

Presentib' & p̄sidentibus legatis Ep̄i Romani synodus requirit cõfirmationẽ ipsius ep̄i in actis synodalibus. Nec satis illis patribus fuerat, q̄ secum p̄sentes & cõsentientes, immo p̄sidentes sibi, & omnia secũ principaliter agẽtes, habuerant sedis Romanę legatos, sed ad ipsum Leonẽ acta synodalia remiserunt, eius autoritate & iudicio eadem cõfirmari expectãtes, & authori-

C O N T R O V E R S I A .

tatis robor eisdem impartiri. Scripta simul ad eum synodali epistola, quam habes ibi in hac forma: Repletum. n. est gaudio os nostrū &c. Quibus literis acceptis, beatus Leo decreta synodi, quatenus ad fidei confirmationem pertinebant, probauit. Sed decretum unum puta, quod secundę sedis dignitatem inter ecclesias Christianas, post Romanā acciperet Cōstantinop. ecclesia, eo quod noua Roma esset, & imperialis maiestatis sedes, irritum fecit, nec uoluit probare sicut decretum fuerat in synodo, ut illic, ex epistolis Leonis ad Martianum Imperatorem, & ad Anatholium, qui istud per nuntios instanter rogarant pontificem.

Hic cōsideratione dignissimum est illud, quod absolutis negotiis quę in concilio tractabantur, tota synodus patienter expectauit Apostolicę sedis censurā, & de actis synodalibus confirmationem cōgregatis tot patribus in Chalcedona, donec bis uenerunt legati Romam: & iam secūdo accepit synodus epistolas Leonis confirmantis synodū, & actiones illius, ut clare uideas ad cuius autoritatem pertineat roborare, & firma facere acta synodalia. Istud ex quatuor illis generalibus concilijs (quę uelut quatuor euangeliorū libros suscipere & uenerari se confiteretur ille catholicę ecclesię Pōtifex sanctissimus Gregorius) manifestū fecimus.

Hoc ipsum non minus apparebit euidenter per reliqua cōcilia discurrendo, quomodo ex istis quatuor demonstraui. Dic mihi obsecro quid aliud fuit quintę synodi uniuersalis actio, quę autoritatis Apostolicę sedis, super

Q V A R T A

omnes totius orbis ecclesias, recognitiō: Si quidem hoc unū egit illa synodus, ut decreta Romanæ sedis, & prolatae ab eadem in diuersos sententias teneret, amplecteretur, & obseruaret orbis uniuersus: quod luce clarius intelliges ex forma synodalis sententiæ aduersus Anthemium prolatae: in qua tantum demonstrauerunt Anthemium iuste quidem damnatum à sede Apostolica.

Sexta synodus recognouit Epum Romanæ.

Veniamus ad sextam synodū uniuersalem. Sepultis cum suis heresibus Euthychere, Dioscoro, & Anthemio cum Seuero Antiocheno, & Petro Apamiaro Episcopis: suscitati sunt discipuli eorum Cyrus Alexandrinus Patriarcha, & Sergius Constantinopolitanus Epus, Pyrrhus, Euthychetis, & successor & discipulus, & post illos Paulus Cōstantinopo. Epus, qui Constantium Imperatorem in suam seduxit perfidiam. Deinde subsecuti sunt Petrus & Gregorius, & Macharius Antiochenus Patriarcha, & facti sunt socij & participes perfidię suę. Hi primū cōmentisunt, nō ut priores, unicam esse in Christo naturam, sed unicā esse uoluntatem & operationem. In hos exurgens Romana sedes, gladium suæ potestatis (quam in beatissimo Petro accepit à Domino) magna distinxit libertate: & quibus Patriarchalium sedium antistites, à fide & à catholicæ ecclesiæ gremio pronuntiauit alienos. Primū Honorius ille Pontifex damnauit Pyrrhum, quem damnatum constat exilio, relegatū ab Heraclio Imperatore, qui in ea re Apostolicæ sententiæ executor factus est. Secundo Theodorus Ro-

C O N T R O V E R S I A .

manus Pontifex. Tertio Martinus Theodori successor congregata secum Romę 150. Episcoporum synodo, in Cyrum, Sergium, & Pyrrhum prædecessorum suorum, dānationis sententiam confirmans, & renouans, omni ecclesiastica dignitate priuauit, & à Christiano nomine iudicauit alienos. Sub hoc tēpore (sublato diuina prouidentia Cōstantio Imperatore) Constantinus eius filius magno Constantino (quem nomine referebat) moribus & fidei zelo similitior q̄ patri, uniuersalem synodum congregari magnopere studuit: per quā hæc ecclesiarū scandala è medio tollerentur. Qua de re ad Donum Romanū Pontificem scribens, rogat ipsum & hortatur, ut sua authoritate, missis ab Apostolica sede legatis, concilio dignaretur adesse. Quas tam religiosi principis literas (mortuo iam Dono) eius successor Agatho recipiens, nihil cunctatus suos legatos misit ad concilium: & ut ipsum legitime celebraretur Apostolica authoritate confirmauit, nō tamen consentiens, q̄ Apostolicę sedis de prædicto dogmate toties prædicata, & lata sententia contra prædictos hæreticos disputaretur in concilio, sed legatis suis dedit mandata, ut concilio perscriberent rectę fidei regulam, quam sequi omnes oporteret, ut testatur eiusdē ad Cōstantinum Augustum scripta epistola. In qua neutiquā summittit Apostolicę sedis sententiā synodali iudicio, sed uice uersa uult eam præmittendam iudicio concilij, & censet hoc priuilegio cōmendandam ecclesiam Romanam, q̄ nunquam hæreticis nouitatibus deprauata

Q V A R T A

succubuit, sed ut ab exordio normā fidei Christianę percepit illibata usque ad finem manet. Quā reuerenter, q̄ sancte exceperit sancta synodus hanc Agathonis sententiam, & post synodum uniuersus Oriens, liquido constat ex forma concilij. Exceperunt quidem illam patres ibi congregati uno ore clamantes, ter beatissimum Agathonem Papam, & suas suggestiones à spiritu sancto dictatas per os sanctissimi, & beatissimi Apostolorū principis Petri, & digito ter beatissimi Agathōis scriptas &c.

Vides Lector Romanū Pontificem ab uniuerso semper orbe recognitū uniuersalem pastorum principem, & Romanam ecclesiā fuisse semper uniuersę Christi ecclesie, & concilij omnibus rectę fidei regulam, & magistram: & ob id diuino conseruatā priuilegio, nulli unq̄ subiacuisse hæreticę prauitati: sed Apostolicā traditionem, ut accepit ab Apostolorum Christi principibus, illibatam conseruasse & conseruaturam perpetuo.

Septima synodus recognoscit Ep̄um Romanę.

Nolo sub silentio prætereamus septimā synodum circa annum Domini. 718. non longe post sextam synodum sub Leone Imperatore celebratam. Eo tempore exorta est alia pestis contra diuorum imagines, quibus eatenus usa fuerat Christi ecclesia. Leo primus Imperator diuorum imagines deponi, conteri, comburiq̄ iussit. Aduersus quem beatus Gregorius Papa (eius nominis) tertius cōuocata Romanę generali synodo, eundem Leonem cū suę impietatis assertoribus ecclesiasticę cęsurę mucrone iugulauit. Quo mortuo eius filius Cō-

C O N T R O V E R S I A .

stantinus paterna imbutus perfidia, eadem fecit cuius est heresim. In quem exurgens Stephanus Papa eius nominis, secundus prolatam à Gregorio tertio in Leonem confirmat anathematis, & damnationis sententiam. Quibus extinctis ex eorum cineribus fuscitati sunt ac nostra tempestate per Germaniam Lutherani, eius impietatis obseruatores. Tandem alter Constantinus illius perfidi Leonis nepos suscepto imperio uisa ultione diuina in suos parentes pro perfidia, supplices literas misit ad Adrianum Pontificem, ut concilio generali (quod secundo celebraretur in Nicæa sua autoritate) adesse dignaretur. Qui ad Augustos respondens misit Petrum monachum Cardinalem presbyterum, & alterum Petrum abbatem sancte Sabine de urbe, Apostolicæ sedis legatos, qui uice sua præessent concilio &c.

Etiam & hinc Lector intelliges quod toties demonstratum est omnem conciliorum autoritatem ab huius sedis autoritate prorsus pendere.

Supereft octaua synodus generalis, & Constantinopolitana quarta, Michael Imperator congregauit numerosam Episcoporum synodum Constantinopoli, & Ignatium Episcopum damnatum deiecerunt ab ecclesia: qui iure & legitime præsidebat, & in locum eius Photium quendam hominem profanum eidem præfereunt ecclesiæ. Post uero legati à latere missi à Nicolao Papa Rodoaldus & Zacharias Episcopi corrupti imperiali largitione prolatam in Ignatium damnationis sententiam, uelut ex

Octaua synodus recognoscit Episcopum Romanum.

Q V A R T A

Apostolicę sedis autoritate confirmauerunt. At Nicolaus Pontifex cum cognouisset hoc per literas Imperatoris ad se missas, conuocata uniuersa ecclesia Romana, in presentia totius cleri, & presenti Imperiali legato, publice contestatus est, quæ sui legati egissent Constantinopoli minime acta sua sententia, sed contra expressa sua mandata: ideo in illos ipsos protulit damnationis sententiam: addens nunquam se consensisse, nunquam etiam consensurum in deiectionem Ignatii, uel promotionem Photii, quin potius eandem uelut sacris canonibus contrariam, irritauit, ac repudiavit. Quod ipsum etiam literis suis Michaeli Imperatori significauit. Horum omnium præter fidem historicam testis est prima epistola eiusdem Nicolai ad uniuersos per Asiam, & Libyam orthodoxæ fidei cultores. Deinde altera eiusdem epistola longissima, & spiritu illo beati Petri plenissima ad Michaelem Imperatorem. Sed cum non obtemperaret Michael Imperator Apostolicæ sedi in iudicio de Photio & Ignatio, decreuit Nicolaus ut Constantinopoli quartum congregaretur uniuersale Episcoporum concilium, quo in tanto conuentu comprobaretur, atque omnibus palam fieret, iustum fuisse Apostolicæ sedis iudicium, id quod factum est: siquidem confirmata est in Photium damnationis sententia, & suę sedi Ignatius restitutus est.

Videtur autoritatē sedis Romanæ esse semper fuisse concilijs omnibus moderatricem, & orthodoxæ fidei regulam infalibilem, non uice uersa: siquidem huius sedis autoritate

C O N T R O V E R S I A .

seclusa, quantūvis alioqui frequentia, & uniuersalia concilia, non solum errare posse, sed errasse frequenter etiam in fidei definitione, & negotio comperimus. Hanc uero nunquā, sed normam orthodoxę fidei illibatam cōseruasse perpetuo, & cōseruaturam in finem, & errantibus concilijs hanc sedē semper succurrisse.

Hactenus de generalibus concilijs.

Idem obseruatum est, in prouincialibus cōcilijs, quoniam Aphricanum illud concilium celebratum sub Cypriano submissum est Stephano Pape, & correctum per illum in articulo de rebaptizandis hereticis, ut Hieronymus aduersus Luciferianos testis est, & Augustinus aduersus Donatistas.

Prouincialia concilia recognoscunt ep̄m Roman.

Carthaginen. cōgregata aduersus Pelagiū, & Cœlestium ad sedē Apostolicam suum retulit iudicium, ut testatur eorum patrum ad Innocentium synodalis epistola: in qua post enarrata gesta synodalia sic dicunt: Hęc gesta frater sancte tuę charitati duximus intimanda, ut statutis nostrę mediocritatis, Apostolicę sedis adhibeatur autoritas. Extat Innocentij rescriptum ad patres cōciliij sub hac forma. Innocentius Papa Aurelio & omnib⁹ sanctis Episcopis, & cęteris, qui in Carthaginen. affuerunt ecclesia, in Domino salutem &c. Est integra in uolumine magno conciliorum.

Simile quiddam factum est in cōcilio Mileuitano congregato contra eisdem Pelagium, & Cœlestium hæreticos. Extat elegans synodalis epistola ad beatum Innocentium, in qua post enarratam causam synodi, & alia ibidem

Q V A R T A

gesta subiiciunt. Hæc ad sanctitatem tuam de concilio Numidiæ scripta direximus, imitantes Carthaginen. ecclesiam, & Carthaginen. provinciæ cœpiscopos nostros, quos ad sedem Apostolicam, quã beatus illustras de hac causa scripsisse comperimus.

Cœlestius cedit authoritati epi Romani nõ tamẽ argumentis disputantium.

Auditis hic planè recognitionem omnium conciliorum quę in Africa celebrata sunt auctoritatis Romane sedis, & quod efficacior sit eius auctoritas ad conuincendos hereticos, quàm omnium sanctorum doctorumq; disputationes, ut testatur etiam diuus Augustinus lib. 2. ad eosdem illos Pelagium, & Cœlestium hereticos, qui nullis disputantium, aut scribentium potuerunt superari rationibus, & tamen Cœlestius uni beati Innocentij auctoritati nõ fuit ausus resistere, sed promisit omnia, quę sedes ista damnaret, se etiam damnaturum. Rationes autem, & scripturas omnes argutus, & ingeniosus homo eludebat facile, sed huius sedis auctoritatẽ toto orbe recognitam, nec eludere potuit nec contemnere.

Adiunge his Innocentij responsum ad patres Mileuitani concilij, quibus in hæc uerba respondit. Innocentius Siluano seni & ceteris, qui in Mileuitana synodo interfuerunt. Dilectionis uestre literas, quas ex Mileuitano nostra auctoritate celebrato concilio cura fidei propensiori misistis &c. Est integra in uolumine conciliorum. Nõ mediocre puto argumentum, si hoc quod nostri scriptores uniuersi affirmant, dixerint etiam exteri & hostes. Refert Amianus Marcellinus lib. 15. de Constantio Cæsare,

C O N T R O V E R S I A.

Cæsare, q̄ cum iam cognosceret Athanasium eiectum à sua sede per synodum episcoporū, adhuc ardenti desiderio nitebatur id fieri per Liberium episcopum Romę, credens, uir alio qui hæreticus, minus ratū quod fiebat per synodum nisi autoritate qua potiuntur æternę urbis epi (ut uerbis Amiani utar) firmaretur.

Ex his credo me satis euidenter ostendisse p̄ posita duo paradoxa, idq̄ non sophisticis aut uulgaribus, sed certissimis argumētis, nempe ex ipsissima serie sacrorum conciliorum.

Suboritur dubium quorum suffragijs celebranda sint concilia: & ad quos ex certo expectet synodale iudicium. De quæstionibus grauioribusq̄ causis, quæ deferuntur ad conciliū uniuersale, ad sacerdotes & episcopos tantum an etiam ad reges & principes cæterosq̄ ordines laicos?

Quos suffragijs celebranda sint concilia.

Germaniæ bona pars sequens. M. Lutherū uolunt ad uniuersos ordines laicos pertineat interesse iudicij synodalibus: quoniam sunt membra ecclesiæ. Sed hac ratione ad uniuersos, etiam Christi fideles pertineret, etiam ad futores & fartatores, quoniam uniuersi sunt membra ecclesiæ.

Ego non satis possum intelligere unde inducatur in talem sententiam, quod ius sit cuiuscunq̄ gradus Christi fidelibus definiendi quę ad religionem cōmunem pertineant. Quoniā si ex lege sumas argumentum, olim solius muneris sacerdotalis erat docere populum legem Dei & quęcunq̄ ad eius cultum pertinebant. Sic Dñs ad Aaron. Præceptum sempiternum

Non est laico r̄u definire q̄ ad religionem pertinent.

Leuit. 105

Q V A R T A

est in generationes uestras , ut habeatis scientiam discernendi inter sanctū, & prophanum: inter pollutum, & mundum : doceatisq; filios Israel omnia legitima mea &c. Et in Deutero. Accedent sacerdotes filij Leui , quos elegerit Dominus Deus tuus, ut ministrent ei, & benedicant in nomine eius, & aduerbū eorū omne negotium p̄debit. Et per Ezechiel. Populum meum docebunt, quid sit inter sanctū & pollutum: inter mundum & immundū ostendent eis, & cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis & iudicabunt.

Deutero. 21.

Ezech. 44.

Vides Lector, nō regum, aut principum, nō cuiusuis ex laico ordine in ecclesia , sed sacerdotalis officij esse docere populum, quæ ad legem Dei, religionem, diuinumq; cultum pertinent, & stare ad iudicandum in iudicijs Domini, cum de his exorta fuerit quæstio, & controuersia: similiter & in omni ambiguo, & difficili negotio, quoniam p̄ceptum erat in lege hæc uniuersa ad locum , quem elegerat Dominus refferri debere, ubi residebat principalis cathedra, & sacerdotes i ea pro tempore seruietes Domino unā cum eius p̄sede , nec declinandum ad dexteram, nec ad sinistram ab eorum iudicio.

Et cū sit familiaris modus arguendi ab umbra legis ad ueritatē euangelij, nescio qua fronte contendant , regum uniuersorumq; secularium ordinū esse eiusmodi iudicijs interesse.

Quòd si obijcias cōtra hoc, Primo interfuit se olim Romanos principes concilijs uersitalibus, fateor, non tamen ut cognitores aut

C O N T R O V E R S I A .

judices, ut isti noui opinatores uolunt: sed tantum pro seruanda tuendaq; concilij autoritate, unitate & concordia. Sic magnus ille Constantinus in concilio Niceno norma & exemplum reliquorū principum (cuius exemplum imitaturi essent huius ætatis principes) qui nō presumpserit ingredi ad concilium, nisi prius petita ab Episcopis facultate, & tunc accepta postrema sede, ut liquido constaret illum non iudicem sedere, sed expectatorem, ministrum, & custodem synodalis autoritatis. Sic Theodosius ille minor scribens synodo Ephesinæ primæ, post alia subiecit. Illicitū nāq; est eum, qui nō sit ex ordine sanctissimorum episcoporum, ecclesiasticis admisceri tractatibus.

Reges & Cæsares se subijciunt maiestati cōcilioꝝ.

Audi Lector quid cognoscat, & dicat Imperator. Nunquid sui iuris esse, ut presideat, aut intersit synodalibus cognitionibus? Minime, sed affirmat illicitum, ut qui nō sit ex sacerdotali ordine ecclesiasticis admisceat tractatibus?

Idem exemplū secutus est Martianus princeps Christianissimus in Chalcedonen. synodo, cū eius instantia ex Nicena urbe, ubi beati Leonis autoritate secundo congregatum erat uniuersale concilium, translatum est ad Chalcedonam pro maiori cōmoditate imperialis presentig.

Idem agnouit & cōfessus est Theodoricus rex Gottorum (parum alioqui orthodoxus) in concilio quodam, quod in causa Symachi Romani Pontificis Romę celebratum est. In quo cum concilium diceret a se iudicari non posse primę sedis Episcopum, prouocabant aduersa

Q V A R T A

nō ad regis arbitrium, ille siue tantorū patrum exemplo permotus, siue diuinitus inspiratus, respondit, ad synodum solam pertinere in tanto negotio sequēda p̄scribere, nec ad se quicq̄ p̄ter reuerentiā de ecclesiasticis reb⁹ pertinere.

Hoc idem statuere patres in octaua synodo generali in ca. 17. in hunc modum. Illud autem tanquā perosum quiddam ab auribus nostris repulimus, quod à quibusdam imperitis dicitur, non posse synodum absq̄ principali p̄sentia celebrari, cum nusquam sacri canones conuenire seculares principes in concilijs fanxerint, sed solos antistites.

In eodem concilio in fine in allocutione Basilij Imperatoris ad totā synodum, fatetur ipse met Imperator, non datum esse his, qui ciuilibus officijs mancipantur dicendi quicquā penitus de ecclesiasticis causis, sed tale munus esse tantum Pontificum & sacerdotum. Nunq̄ à fundata ecclesia usq̄ ad hanc diem tenuerūt alium locum in concilijs principes laici.

Deinde hoc ipsum suadet ipsa ratio, quoniā (ut supra ostendimus) solius Pōtificis Romani est cōgregare synodum & definire, siue exequi quæ in concilio tractantur. Tractantur autem quæstiones fidei, & grauiores aliæ causæ, quæ ad religionem nostram pertinent, hæc autem neutiquam tractari possunt per seculares ordines, qui non sunt idonei ad hæc ministeria sacra cognoscenda: ergo ad eos non potest ius aliquod pertinere, quo iure interesse debeant conuentibus synodalibus.

Item solus Episcopus Romanus est p̄ses, &

C O N T R O V E R S I A .

caput in ecclesia uniuersali , ergo ad illum solū pertinebit uocare pro qualitate negotij consiliarios, quos ille idoneos iudicauerit, sed qui sunt ex ordine laico, siue principes, siue reges nō sunt tales, ergo ut cognitores negotiorum neutiquam sunt uocandi.

Si secūdo contra hoc obijcias q̄ in actionibus sextę synodi uniuersalis legitur p̄sidente Constantino magno Imperatore , & p̄sidentibus patricijs, & consulibus &c.

Ad hoc respondetur fecisse Constantinum quod fecit Martianus in Chalcedonenſi synodo, & Magnus ille Constantinus in Nicæna, nempe sedisse uelut custos & p̄tector concilij, ut imperiali auctoritate à factionibus improborum, & seditiosis tumultibus tutaretur concilium, ne simile aliquid accideret quomodo in Ephesina synodo, quæ plena fuerat seditiosis tumultibus. Et mirari desines cum intellexeris ea tempestate nec electionem Romani Pontificis haberi ratam, nisi imperiali auctoritate, uel eius uices gerentis in Italia probaret. cum tamen perspicuum sit hoc neutiq̄ pertinere ad secularem aliquam potestatem. Omitto quod in exemplaribus p̄dictę synodi multa sunt p̄ episcopos orientis falsata & corrupta.

Quomodo sederit Cęsares in cōcilijs.

Si obijcias tertio, & urgentius quod Nicolaus Papa primus arguens Michaelem Imperatorem eo q̄ interfuerat synodali iudicio, quod damnatus fuerat Ignatius, scribit sub hac forma. Vbi nā legistis Imperatores antecessores uestros in synodalibus conuentibus interfuisse, nisi forſitā in quibus de fide tractatum est,

Q V A R T A

quæ uniuerſalis cauſa eſt, & ad omnes omni-
no Chriſtianos pertinet. Hęc ille. Quibus uer-
bis uidetur innuere, quod ſynodalibꝫ iudicijs,
quę peraguntur de quæſtionibus, & negotijs
fidei Imperatores & ſeculares Principes inte-
reſſe poſſint & debeant.

Pro intelligentia ꝑpoſitę obiectionis anno-
ta, qꝫ in triplici differētia occurrunt cauſæ, pro
pter quas peraguntur ſynodales conuentus.

Primo ubi occurrunt quæſtiones & nego-
tia fidei.

Secundo ubi occurrunt aliqua, qꝫ pertineant
ad reformationem eccleſiaſticam.

Tertio, ſunt etiam interdum Epiſcoporum
peculiares cauſæ, & iudicia.

Quãdo princi-
pes ſeculares
cõcilijs inter-
eſſe poſſint.

Quod eccleſia Chriſti hæcenus obſeruauit
fuit hoc: quod in tractando primo genere cau-
ſarum, eo qꝫ cõmunes ſint, admiſſum eſt, ut in-
terſint principes ſeculares, non tamē ſuo iure,
ſed petita Epiſcoporum licentia (ut Conſtanti-
ni exemplo demonſtratum eſt) in his interſue-
re aliquando, non tamen ut cognitores, aut iu-
dices: ſed ut fautores, & ſynodalis definitio-
nis aſſertores aduerſus hoſtes pietatis, & or-
thodoxę fidei. At in concilijs, in quibus ſecun-
di & tertij generis tractantur cauſæ, nec decet
nec honeſtum eſt, immo ſcandalofum eſt inte-
reſſe ſeculares, ac laicos. Indecens ualde eſt ue-
renda patrum detegi corã filijs, niſi Cam il-
lum filium Noe imitari uelimus, & maledi-
ctionem cum illo ſuſcipere, qui nõ erubuit ue-
renda patris ſui reuelare. Ex eccleſiaſticis autē
ordinibus uocabit ad cõcilia Pontifex Roma.

C O N T R O V E R S I A .

nus, quos sua prudentia idoneos iudicauerit, Episcopos, presbyteros, uel monachos.

Postremo subnaſcitur q̄ſtio illa, uulgatiſſi- An Papa poſſit iudicari ab eccleſia.
ma quidem, ſed difficilis: An Romanus Ponti-
fex poſſit iudicari, ſiue rei perſonam ſuſtinere
in concilio, aut in eccleſia, ſiue congregatione
aliqua fidelium, ut uolunt nunc Lutherani, &
iſtanter petunt.

Hoc primum uidetur contra ipſam rerū na-
turam oues in paſtorem ſuum poſſe ſibi preſu-
mere authoritatem iudiciariam, & ſubditos
in principem ſibi diuinitus cōſtitutum eſſe ſu-
periores, qui ſolius Dei & Chriſti (cuius inter
nos agit uicarium) uidetur iudicio ſubiectus,
& ideo eius ſolius reſeruandus tribunali.

In contrarium clamat ratio & turba multo-
rum, q̄ in caſu notoriꝝ & incorrigibilis crimi-
nis, & publice ſcandalizantis eccleſiam etiam
Papa iudicio uniuerſalis eccleſiæ efficiatur ob-
noxius, alioqui Chriſtus non ſatis proſpexiſ-
ſet eccleſiæ in ſimilibus periculis.

Hanc controuerſiam uoluerunt abſoluere,
qui in Conſtantienſi, & Baſilienſi multitudi-
ne congregati ſunt patres, intrepide definien-
tes eccleſiæ & uniuerſalis conciliꝝ iudicio Pa-
pam in ſimilibus caſibus obnoxium, & ab eō-
dem poſſe deponi, & in ordinem redigi. Puta-
uerunt illi patres authoritate generalis concilii
regulandam omnem authoritatem eccleſia-
ſticam etiam Papalem, ut in ſuis decretis uide-
bis in compedio. Sed horum ſententia q̄p falſa
ſit puto me ſatis bene demonſtraſſe, & adhuc
demonſtrabo. Quos ſecuti ſunt & nunc ſe-

Q V A R T A

quuntur multi, potissimum eorum, qui dicuntur esse ex professione iuris canonici, aut ciuilibus.

Alterum est in controuersia omnium, quod quamuis prima autoritas in ecclesia sit Petri, & successorum eius ex iure diuino, cui subiecta debet esse uniuersalis ecclesia cum membris suis, an ab hoc canone generali possit excipi casus aliquis, ut si Papa sit hæreticus, quem casum omnes excipiunt. Vel si Papa suo exemplo scandalizet ecclesiam, essetq; adeo incorrigibilis, ut tenderet in euidentem ecclesie perniciem, an tunc eorum autoritati subesse cogere.

Quo fundamēto excipit casus heresis quo iudicet Papa.

Quanta uarietate tractetur questio, puto neminem fugere, tantum si sit mediocrius theologus. Canonistarū una est & cōmunis sententia, in casu heresis Papam subesse humano iudicio, fundamentum sumentes ex cap. Si papa. 40. D. in quo dicitur. Cunctos iudicaturus est, ipse à nemine iudicandus, nisi deprehendatur à fide deuius &c. Canonistis sufficiens argumentum est, quod Gratianus in suum uolumē decretorum illud infarserit undecunq; sit desumptum.

Theologorum maxima pars amplexa est hanc sententiam, sed putarunt leuius esse fundamentum istud, quo nituntur canonistæ ad tantam assertionem: ideo aliud altius ex iure diuino petendum iure optimo existimarunt. Quoniam si ex iure diuino Petro & successoribus illius datam supremā iurisdictionis autoritatem supra uniuersam Christi ecclesiam demonstratū est: ergo si aliquo casu, uice uer-

C O N T R O V E R S I A .

sa, successor Petri fiat uniuersali cōcilio subiectus, iuris diuini dispositione id fieri oportet: quoniam contra dispositionem iuris diuini nihil potest humana exemptio: sed nulla est dispositio iuris diuini circa hoc, ergo in nullo casu iudicandus est ab ecclesia Papa. Quis ergo suo sensu citra iuris diuini auctoritatem potest excipere casum aliquem, etiam si alioqui uideatur maxime rationi consentaneus?

Cardinalis Caietanus in opusculo specialī hanc sententiam asserens, sed insufficientiam fundamenti uidens: & inefficaciam rationum considerans, solum casum hæresis dicit exceptum, in quo Papa iudicari debet, & deponi si oportuerit ab ecclesia, seu concilio, ut ex iudice in eo casu fiat reus, & ex superiori, fiat inferior. Quare notat aliam rationem, pro qua premitit supponendum unum, scilicet, quod ad esse Papam exiguntur quædam cōditiones necessariæ simpliciter, sine quibus nulla ratione potest aliquis esse Papa, ut sunt istæ. Quod sit Christianus. Deinde quod sit uoluntarius & consentiens.

Aliæ sunt non simpliciter necessariæ, sed congruentes, & de bene esse: ut illæ quas requirit Dominus à Petro. Prima excellens & singularis quædam dilectio. Secunda diuinæ legis scientia. Si desint istæ, erit malus Papa, sed erit Papa. At si priores desint, iam non erit Papa. Hinc colligit: Sed si sit hæreticus deest prima simpliciter necessaria conditio de requisitis ad esse Papam, ergo hoc solo casu hæresis potest deponi Papa. Hæc Cardinalis post alia multa in opusculo.

Examinantur
rationes Car-
dinalis Caiet.

Q V A R T A

Sed utinam sit tā uera & efficax ratio ista
quæ est arguta, & authoris ingenio digna. Quæ
nam si quis dicat secundam conditionem
licet, ut sit consentiens, esse quidem necessariam
ut fiat Papa, nō tantum simpliciter necessariam,
hoc est: postquæ factus est Papa, non capit, quo
modo probaret quod assumit. Quoniā ut fiat
Papa necesse est, ut sit uoluntarius: sed postquæ
factus est Papa unde probaret esse necessariam
conditionem, ut permaneat Papa, quia siue cō
sentiat, siue pœniteat æque manet Papa, sicut
in baptisimi & aliorum sacramentorum susce
ptione in fieri necessarius est consensus, sed in
facto esse non est necessarius, ut in contractu
matrimonij facile uidetur, ut Petrus sit mari
tus Marię, necessarius est cōsensus: sed postquæ
factus est semel maritus, siue consentiat, siue
pœniteat, manet maritus.

Altera conditio est simpliciter necessaria in
fieri, & in facto esse, ita si per impossibile desi
neret esse Christianus, simul desineret esse Pa
pa, sed Christianum esse, pendet à caractere
baptisimi indelebili, cui non contrariatur hære
sis, sed magis supponitur ad illā (nemo enim
est hereticus nisi sit Christianus) non ergo per
heresim deponitur Papa, quādo manet, ut cūq;
Christianus per caractere. Sic harum dua
rum conditionum utraq; est necessaria, ut ali
quis per electionem fiat Papa, sed iam factus
Papa, ut idem permaneat, altera est necessaria,
altera uero minime.

Deinde hæc ratio non solum demonstraret
Papam posse deponi in casu heresis, sed conti

C O N T R O V E R S I A .

nno cum est hæreticus , iam non esse Papam, quia iam desinunt adesse conditiones necessaræ ad esse Papam, quibus absentibus non magis potest esse Papa, quam homo potest manere homo absente anima: & tamen iuxta Cardinalis Caiet. sententiam si Papa incidat in hæresim est, & manet uere Papa donec deponatur, & per consequens iuxta illum simul se cõpatiuntur in eodẽ hæresis & Papalis autoritas. Sic alluditur Cardinalis ratio ab Alberto Cãpensi in sua hierarchia , sed infra stabiliemus prædictum fundamentum.

Habemus in hac quæstione magne autoritatis aduersarios patres illos concilij Constãntien. & Basilien. & tot illorum cõciliorum defensores & assertores. Quocirca nõ ex rationibus humanis, quæ in hac parte sunt parũ efficares, sed ex ipsa traditione patrum, & sacrorũ conciliorum inuestigemus ueritatem.

Casum prædictũ hæresis omnes tam Theologi, quã canonistæ merito putant esse exceptũ, ut nõ obstante iurisdictione præfatis supra ecclesiæ membra, occurrente tamẽ eo casu, ecclesiæ & uniuersalibus concilijs competat iurisdictionis autoritas in suum præfide cui alioqui subijciatur. Tantum ambigitur & inquiritur, an præter hunc casum hæresis sit alius casus ob quem caput totius ecclesiæ humano iudicio sit obnoxius. Ad quam quæstionem respondetur cum magna caterua theologorum, quod non est alius casus, in quo in Episcopũ Romanum competat alicui aliqua iurisdictionis autoritas.

Q V A R T A

Pro demonstratione huius statuimus illud, Petrum à Christo constitutum uniuersalis ecclesie pastorem, & prelidem cū suprema iurisdictionis autoritate, & indefectibilis fidei singulari priuilegio & Petro ut in officio, ita etiā in omnibus alijs, quæ ad officium illud pertinent, & sunt necessaria successisse, & succedere Romanos Pontifices, & per consequens sicut Petro, ita alijs Romanis Pontificibus subesse uniuersalem ecclesiam, utpote quæ ab illis est pascenda, & gubernanda, & non uice uersa. Ipsa autem rerum natura & ordo non patitur ut subditus, & inferior in suum ppositum iurisdictionis autoritatem exerceat, ergo si aliquo casu hoc licet ecclesie in Petrum, aut aliquem successorem illius, ut si criminofus sit, aut uita sua scādalizans ecclesiam, necesse est eo casu exemptam fuisse ecclesiam à Christo, à lege subiectionis, quæ ab alio excipi non potuit, sed nullus casus potest demonstrari exceptus à Christo, ut subditus exerceat iudiciariam potestatem supra prelatum suū, sed econtra districte pceptum est ut uniuersi Christi fideles suis p̄latis obediant, etiam discipulis, ut dicit Petrus, & Dominus in euangelio: super cathedram Moyfi sederunt &c. quæ dixerint uobis facite &c.

Math. 23.

Vides quòd propter operam, uitamq; perditam p̄latorum nobis non licet debitam illis obedientiam denegare, sed omnia, inquit, quæ dixerint uobis seruate & facite &c. Qui uero ecclesie nomine in concilijs arroganti sibi iudiciariam autoritatē in uniuersalis ecclesie

C O N T R O V E R S I A .

principem, & pastorem, nescio cuius personam assumunt nisi Cham, qui uisis & non cooperitis uerendis patris sui maledictionem meruit accipere: quanto magis merebuntur tales accipere, qui non solum uident, sed etiam scrutantur? Vniuersalia concilia, quo titulo possint presumere iudiciariam auctoritatem in suum caput, & uicarium Christi, non satis intelligo.

Primum suo nomine non possunt, quoniam in scripturis nullum est uerbum, quod proprie de eis, aut de eorum auctoritate loquatur.

Secundo, nec nomine uniuersalis ecclesie, a qua nullam commissionem proferre poterunt.

Tertio, ostendimus omnem conciliorum auctoritatem dependere ab auctoritate sedis apostolicae, & Romani Pontificis, quae si desit, aut resistat, non iam concilia, sed conspirationes, & illicitos conuentus, & nullius omnino momenti esse ex praedictis perspicuum est.

Multis exemplis antiquorum conciliorum poteramus istud confirmare, sed insigni facto concilii Sinuesani. 180. Episcoporum in Campania congregati, ob causam Marcellini pontificis nolo sub silentio praeterire. Marcellinus in seuisima illa, mota per Diocletianum persecutione ad impia pertractus sacrificia, metu suppliciorum thura coniecit in execrandas aras. Propter grauissimum ex eo opere natum in ecclesia Dei scandalum, sanctorum patrum Sinuesae campaniae urbe conuenit concilium: ad quod ipse Marcellinus, non pontificali sed poenitenti habitu et amictu, sacco cilicioque indutus ingreditur synodali se subiiciens iudicio culpam suam, Synodus non uult iudicare Marcellinum p. idololatria.

Q V A R T A

nec negans, nec excufans, fed palam aperiens; Verum in tanto concilio, qui illū iudicare præfumeret, etiam confitentē idololatrię & negati nominis Christiani crimē, nemo inuentus est. Sed dicebant uno ore omnes: Quoniā prima fedes non iudicabitur à quoq̃. Noli ergo audiri in iudicio nostro, fed collige caufam tuam in finu tuo, tuo ore caufam tuam iudica, non nostro iudicio. Tandem cū à sancto concilio aliud impetrare non poffet, hanc in fe ipfum ftatuit, & exsecutus est fententiam, ut qui negationis in cōftantia Christi scandalizauerat ecclefiam: eandem confessionis fuę constantia ædificaret. Quare Romam reuerfus, & fiducia liter agens, etiam Diocletianū ipfum magna libertate corripuit, cuius iuffu, cū tandē duceretur ad martyrium, Marcellū presbyterum fuum, & in epifcopatu fuccefforē admonuit, ne corpus fuū feptulturę ecclefiafticę traderet, qua fe obnegatū Chrifitū reputabat indignū.

Synodi facer-
dotes nō au-
dent iudicare
Pontifices Ro-
manos.

Simile quiddā factum est cum Sixto prædeceffore illius beatiffimi Leonis in frequentiffimo concilio Romę congregato (procurate Valentiniano Imperatore) cū graua crimina obijcerentur ab emulis fuis. Vide in Compendio. Nec fecus factū est in caufa Symachi Papæ in concilio congregato procuratione Theodorici regis, ut de his, quæ obijciabantur ab aduerfarijs, fynodaliter iudicaretur. At congregati in concilio Epifcopi una uoce dixerunt. Symachus Papa fedis apoftolicę præful ab eiusmodi oppositionibus, quibus est impetitus quantum ad homines respicit, fit immunis, & liber

C O N T R O V E R S I A .

cuius causam totam Dei iudicio referuamus, quia inconfesso est, nō licere homini aduersus Romanum pontificem dicere sententiam &c. Hęc in synodali definitione eiusdē concilij, cui sententię subscribunt uniuersi Ep̄i presentes.

Accedet huc quod factū est cū Leone, eius nominis, tertio à concilio Romę cōgregato in præsentia Caroli magni. Idē omnino, quod cū p̄missis pontificibus fecerunt notata cōcilia.

Habes etiam de hoc in octaua synodo generali in ca. 21. Vbi definitur à patribus quāta reuerentia agendum sit, si qua contra summum pontificem Romanum cōtrouersa oriatur. In eadē etiam synodo actione septima dicunt patres, propter solam causam hæresis licere inferioribus contra maiores agere.

Si rationibus humanis uelis hanc partem iuuare, nō minus apparebit firma. Primo dic mihi Lector, si nulla ratione possunt cogi concilia nisi per pontificem, nec habent robur aliud nisi ab illo, qui fieri potest ut ipse iudicetur per illa? Item cū pleriq; eorum qui aduersam partem opinantur, dicant (cōcilia sola humana autoritate introducta) quomodo dicunt per illa iudicandū pontificē diuinitus institutum? Item ecclesia est respu. optime instituta, si hanc autoritatē haberent oues in suū pastore, esset ipsissima Babylon, ut consideranti erit perspicuū. Item sua iura clamant, q; facta Papæ tantum à Deo iudicatur, & q; prima sedes non iudicatur à quoq; & in puerbio est apud illos: Erubescimus sine lege loqui, cur hoc loco tā opere gaudent sine lege loqui? imo con-

Q V A R T A

tra leges diuinas, & antiquas patrum sanctiones, ut ostendimus, tantum propter unam, aut alteram glosam, quæ dixit, quod Papa in casu criminis incorrigibilis, & scandalizantis ecclesiã potest deponi, uoluerunt inducere in ecclesiam nouũ hoc dogma? Quod uerum sit, an falsum, utile, an inutile Deus uiderit: hoc tamen certũ scimus, quod hac causa post congregationem Basiliensem nulla sunt celebrata concilia, & timeo nulla, aut rara legitima celebranda nisi Christus secus prospexerit ecclesiæ suæ.

Hoc unum puto me tibi ostendisse Lector Christiane eiusmodi uoces Papæ, si fuerit abusus sua autoritate, iudicandum à concilio, & in crimine scandalizante ecclesiam corrigendũ ab illa, & similes quibus passim nunc utuntur multi, esse nouas uoces, inauditas & ignoratas ab ueteri ecclesia, incognitas à patribus. Quid ergo nunc parere possint presentis ecclesiæ disputatores, quod olim ignorarint patres in antiqua ecclesia, tibi permitto iudicium: mihi sat est ad huiusmodi uocũ nouitates cauendas, nuperas esse, & post Constantiensem, & Basiliensem congregationẽ natas. Hoc ipsum tacio in omnibus, quæ infelicia secula præsentia pepererunt, uel pariunt, si contingat in aliquo ab antiquis dissidere, qualia sunt multa, quæ & si dolens, prudens tamen prætereo, ne mouerim camerinam.

Ex omnibus prædictis colligitur, nullũ esse criminis casum, in quo ecclesiæ uniuersalis pastor iudicari, aut deponi possit ab ullo Episcoporum concilio. Casum tamen hæresis omnes excipiunt.

CON T R O V E R S I A .

excipiunt. Multi tantum argumentum sumen-
tes ex ca. si Papa. 40. D. Canonistæ nihil aliud
respiciunt, q̄ si i uno aliquo capitulo iuris (ut
illi aiunt) aliquo modo indicetur. Theologi, q̄
ad rationem & diuinas scripturas magis attē-
dunt, intelligentes difficultatem, quā hęc asser-
tio implicat, aliquid sublimius autoritate Bo-
nifacij martyris citati à Gratiano inuestigant.

Achilles Ca-
nonistarū, q̄
quid in textu,
uel in glosa cō-
tinetur.

Quòd autē Papa hereticus esse possit, nemo
est qui ambigat, perinde quasi sēpe fuerit: ideo
multi putant eiusmodi Papam hereticum non
ab ecclesia aut concilio iudicandum, aut depo-
nendum, sed ipso iure diuino priuatum autho-
ritate Papali ob heresim. Quoniā hęc pugnant
inter se ut sit Papa & hereticus, & cū nulla hu-
mana autoritate iudicari possit, consequens
est eo ipso, q̄ cadunt i heresim iure diuino pri-
uatos autoritate Papali. Habent alias ratio-
nes quas recenset Cardinalis Caietanus i suo
opusculo cap. 17.

Alijs durior uidetur ista sentētia, nolunt, eo
ipso q̄ labatur in heresim priuatum iure diui-
no autoritate Papali, sed opus esset ut priue-
tur per sententiam ecclesiæ, aut concilij. Hanc
Cardinalis Caiet. contendit probare in tracta-
tuo suo cap. 19. & 20. multis rationibus, omnium
potissima est hæc.

Episcopus hereticus corde tantum nō con-
tinuo priuatur iurisdictionis autoritate, ergo
nec Papa, cum nō debeat esse deterioris condi-
tionis q̄ inferiores Episcopi. Hac ratione colli-
git Papam hereticum non ipso facto depōsi-
tum sed deponendum.

Q V A R T A

Secundo addit, q̄ Papa maris Papa in nullo casu superiorem iudicē in terris habeat. Intelligens autem q̄ ista non possint cohærere, q̄ Papa hæreticus sit deponendus, & q̄ nullum habeat in terris iudicem maiens Papa. Cōminiscitur ministerialem quandā auctoritatem in ecclesia & cōcilio generali, cui Papam subesse dicit quo ad solam depositionem, & in solo casu hæresis incorrigibilis. Ministerialem autem hanc potestatem esse uult non super ipsam auctoritatem Papalē, sed super applicationē, aut unionem eius ad hoc suppositū Petri aut Clementis (qualem auctoritatem habet nunc ecclesia in electione Episcoporū & ipsius Papæ) non quidem super auctoritatem Episcopalem aut Papalem, quæ à solo Deo est, sed est ministerialis quædam potestas ad illam p̄uia, sicut Papa cōstituit Papa à conuentu Cardinalium ministeriali quadam auctoritate, quā potestatem electiuā possis dicere, ita destruitur ab ecclesia simili ministeriali auctoritate.

Sed hæc ratio q̄ multis partibus claudicat, quanta sumat ambigua nemo nō uidet. Primū iam illud, quod Episcopus hæreticus mentalis non priuatur auctoritate aliqua, nec punitur aliqua pœna ecclesiastica egre recipiunt Canonistæ cum 24. q. 1. c. Dicimus scribatur absolute omnes hæreticos & schismaticos nihil habere potestatis & iurisdictionis.

Secundo quod additur, secundū actum interiorem nullum hominem subesse humanę auctoritati, de hoc scimus antiquam esse scholasticorum controuersiam, & adhuc forsā hīs

C O N T R O V E R S I A .

sub iudice est. Adrianus Papa sextus nō æqua-
nimitè fert eam sententiam.

Tertio conueniebat maxime, ut probaretur
q̄ illa eadem potestas ministerialis (quā cōmū-
niscitur Cardinalis) suo iam defuncta officio:
& postq̄ suo ministerio à Deo alicui collata
est illa Papalis auctoritas, rursus possit aufer-
re eandem, aut aliquam efficaciam habeat ad
eius ablationem à suo subiecto, quod in simili-
bus minime inuenimus. Est. n. in ministranti-
bus sacramēta ministerialis quēdam potestas
super sacramentorum ipsorum proprios effe-
ctus: sed postq̄ horum ministerio effectus illi
supernaturales à Deo inducti sunt, iam non
sunt amplius in eorum potestate, nec possunt
auferri à subiecto, sicut potuerunt ab initio in-
troduci. In uinculo matrimonij est satis p̄spi-
cuum, pendet. n. in initio à uiri & mulieris cō-
sensu: quorum tamen q̄uis mutuo consensu
dissolui minime potest. Quòd fidemus ad ean-
dem illam ministerialem potestatem pertinere
electionem Papæ, & applicationē huius Papa-
lis auctoritatis ad hanc personam: ita & depo-
sitionem, & separationem eius ab eodem. Cer-
tum est ad uniuersalem ecclesiam non pertine-
re electiuam potestatem Romani pontificis, nec
unq̄ ab assumpto Christo ad hunc usq̄ diem
pertinuisse (nisi forsā in uno casu) sed ad so-
lum clerum Romanū, & populū. Populus ex-
clusus est propter illius & insolentiā, & dissu-
dia, relictus est solus delect⁹ clerus (quos Car-
dinales nunc appellamus) quare penes eosdē
deberet esse potestas illa depositiua Papæ hæ-

Q V A R T A

retici, & non penes uniuersalem ecclesiã, quod nemo tamen dicit.

Deinde quomodo hæc cohæreant posse ecclesiam, aut concilium deponere Papam hæreticum, & in nullo casu habere authoritatẽ super ipsum, nõ satis intelligo. Quoniam si deponendus est, necesse est ut in illum proferatur à cõcilio depositionis sententia, & pconsequens q̃ Papa rei, & concilium iudicis induat personã. Deinde depositio ordine iudiciario necesse est fiat, sed ordẽ iudiciarius obseruari minime potest sine aliqua cõstituta potestate super Papam deponendum, ut citetur ad iudicium, examinetur iudicialiter, cogatur ad interrogata respondere, tandẽ conuincatur de crimine hæreticos &c. Dicere concilium habere uim coactiuam non supra Paulum aut Iulium, sed supra unionem Papalis authoritatis, & hoc in casu dũtaxat heresis, nescio si tam simpliciter & uere dicatur, q̃ acute. Cũ citatur Paulus & examinatur, & cogitur respondere, hæc super Paulum, aut super unionem authoritatis Papalis ad Paulum exercentur? Nõ ne super Paulum? Certe talia uidentur magis sophistice, q̃ theologice dicta.

Vides Christiane Lector q̃ multis perplexitatibus inuoluatur hæc assertio?

Ideo alij secus explicant hunc nodum. Putant falsum esse fundamentũ illud, quod supponitur tanq̃ uerum, puta q̃ Papa possit esse hæreticus, quod nec fuit unq̃, nec erit, nec potest esse secundũ legem à Christo ordinatam, quia exauditus est pro sua reuerẽtia Christus,

C O N T R O V E R S I A .

rogans patrē, ne deficeret fides Petri propter necessitatē totius ecclesiæ, ex qua ad illius auctoritatem; & definitionē referenda est omnis fidei quæstio. Quòd. n. ab initio non fuerit ab ipso Petro usq; ad presentem pontificē Romanus Episcopus hæreticus, sed quotquot infamant huius criminis fuisse re uera orthodoxos, & catholicos, putant rei euidētia posse demonstrari. Hunc modū secutus est & Albertus Cāpensis in sua hierarchia, uir uere catholicus & doctus. Quare iuxta prædictum modum puto hoc subiiciendum Paradoxum.

: Ecclesiasticę hierarchię princeps Episcopus Romanus nullo criminis casu suorum subditorum iudicio potest fieri obnoxius. Nam hæresis casus ne locū aliquē in eo haberi possit, Christus misericorditer suę prouidit ecclesiæ: ob alia autem crimina ferendos, nō ferendos esse à suis subditis prælatos certum est. Probat paradoxum: quoniā oratio Christi ad patrem, ne deficeret fides Petri, ad successores illius necessario debet pertinere: quoniam non tantū pusilli illius gregis curā gessit, sed multo magis uniuersæ ecclesiæ per orbē terrarum propagandę necessitati prospexit, ergo priuilegium indefectibilis fidei impetratum à Christo est in Romana ecclesia, & in Romano pontifice, sicut fuit olim in Petro. Cōfirmatur ipsa euidētia, quoniā unica cathedra Petri conseruata priuilegio diuinæ præctionis nulla unq; hæreticæ prauitatis contagione infecta fuit, sed fidem, quam à principib; Apostolorum Petro & Paulo accepit, illibatā semper cōseruauit.

Q V A R T A

Secundo si omnis fidei questio, & omnis con-
trouersia suborta in ecclesia ad Romanum pon-
tificem referenda, & eius iudicio terminanda
est, quã & uniuersi necessario sequi debemus
fideles, quomodo Christus, puidisset ecclesiã
suã, si nullo singulari priuilegio donatum reli-
quisset Vicarium suũ, quem solum uoluit esse
omnibus fidelibus orthodoxã fidei regulã &
magistrum? Si ille ut unus nostrum errare per-
mitteretur in fide, quomodo omnis fidei q̄stio
ad eum referenda est? Aut quomodo eius iudi-
cium, & sententiã nos sequi oportet, qui nihi-
lo plus habet q̄ nos? Aut q̄ potest confirmare
ceteros fratres, si q̄q̄ labi potest, ut illi labantur?

Math. 16.

Tertio ex uerbis illis Christi ad Petrũ, Su-
per hanc petram edificabo ecclesiam meam, &
portę inferi nõ preualebunt aduersus eam, nõ
incongruenter probatur, in quibus uerbis pri-
mo Petrum caput ecclesiã cõstituens, Petri co-
gnomen indidit. Secundo subiecit, & portę in-
ferorum, hoc est, hæresis aut infidelitas, nõ præ-
ualebunt aduersus illam, ubi necesse est, q̄ pe-
tram aut ecclesiam intelligamus. Ex utroq̄ au-
tem colligitur, illam petram supra quã funda-
tur ecclesia esse firmam & indefectibilem: quo-
niam si illa firma non est, quomodo subsistet
ecclesia, quã illi fundamento innititur? Confir-
matur: Si contingat, Papa schismaticus, aut hæ-
reticus, quomodo potest esse Papa, quoniã eo
ipso diuisus est, nec cõmunicare ei, sed euitare
debemus. Confirmatur secundo, quoniã pluri-
morum doctorum sententia, hæreticus nõ ha-
bet authoritatem ecclesiasticam.

C O N T R O V E R S I A .

Quarto, Non nihil iuuat & illud, q̄ uolens Dominus pronuntiare Petrū caput in sua ecclesia exegit fidē ab illo dicens (uos autē quē me esse dicitis?) respondet Petrus: Tu es Christus filius Dei uiui. Istud est quod necessario supponitur, ut super hominē constitutur ecclesia Dei. Math. 16

Unū est quod contra hoc apparenter potest obijci, q̄ habuerit ecclesia aliquos Romanos pontifices hereticos. u. g. Marcellinū, Liberiū, Felicem secundū, Anastasium secundū, Ioannem. 22. Honoriū, quibus annumerant aliqui Benedictum. 11.

De Marcellino iam diximus q̄ falso nota hæreseos inuratur à quibusdā. Scandalizauit quidem ecclesiam, sed illam post ad cor reuersus edificauit glorioso consumatus martyrio. Liberio etiā falso impingunt hæreseos crimen, cuius extant pro fide multa certamina, extant persecutiones & exilia ob defensionē rectæ fidei. Probabunt forsan illum uictū exiliū tædio & sic hæreticorū se cōmunionē polluisse, sicut probabunt Marcellinum uictū metu tormentorum, sed hereticum fuisse nunq̄ probabitur, istud nō est esse hæreticum. Hæreticus separat se ab ecclesia, quā non uult audire, quoniā rectius se sentire & credere præsumit q̄ ecclesia, ideo hæresis Græce, Latine, electio appellatur, electio scilicet alicuius nouitatis, aut singularis opinionis à cōmuni ecclesie sententia. Electio autem certam scientiam importat, qui autem hoc facit, nō audit admonentem ecclesiam, de quo tunc certi erimus, si post unam, aut al-

Q V A R T A

teram correctionē ecclesiæ, in sua persistat sententia, tunc certo est hereticus. Potest esse ut quæret in fide, & non sit hæreticus, ut de se dicit Aug. errare quidē potero, at hæreticus esse nō potero. Si ignorans se errare à fide ecclesiæ cū admonetur ab illa, & fit certior cōmunem ecclesię sequitur sententiam abiecto singulari, & proprio sensu, is errat, sed nō est hæreticus. De Liberio sic scribitur histo. eccle. li. 10. ca. 27. Liberius urbis Romę Episcopus Constantio Ariano uiuente ab exilio regressus est. Sed hoc, utrum acquieuerit uoluntati suæ ad subscribendum: an ad populi Romani gratiã à quo proficiscens fuerat exoratus, indulserit, pro certo compertum nō habeo. Sed in histo. Trip. li. 5. ca. 18. scribitur, q̄ propter preces & clamores mulierum Romanarum, & populi reuocauit illum ab exilio Constantius Imperator.

De Felice secundo, falsi sunt aliqui, ut puto in nomine Felicis, cuiusdam intruui à Cōstantio heretico Imperatore pro Liberio, cum Liberius exularet pro fide catholica. Sed hic non est enumerandus in catalogo Romanorū pontificum. De quo tamē scribit Theodoretus in histo. Trip. lib. 5. ca. 18. Felix primus sub Probo Imperatore martyriū consummauit. Felix secundus sub Zenone præfuit ecclesiæ Christi circa annum Domini. 486. in qua sententia est Archiepiscopus Florentinus.

Anastasium secundū infamauit Gratianus decretorū cōpilator. D. 19. c. Anastasius, & 1. q. 1. c. Dictum est, recensens inter hæreticos, & damnatos Pontifices, quia cōmunicauit Pho-

C O N T R O V E R S I A .

tino diacono heretico. Sed puto hæc defumpta ex historia quadam Romanorum pōrificum, quæ exiguam, aut nullam habet fidē apud peritos. Deinde si daremus istud uerū esse, quomodo probatur Pontifex hereticus, quia communicauit cum Photino, quali non sit in potestate Papæ restituere ad ecclesiasticam cōmunionem eos, quos eadē propter communionē cum excōmunicatis priuauerat? Certe ex epistola decretali eiusdē ad Anastasium Imperatorem liquet illum fuisse catholicum, cui magis puto credendum, q̄; auctori illi, à quo accepit Gratianus, quæ de illo recenset. Habetur epistola in uolumine cōciliorum, in qua nihil est non catholicum & pium.

Arguitur etiam nō esse uerum quod de illo dicitur, quoniam & doctores Canonistæ in. c. Secundum. D. 19. uariant in sententijs de ea re, ut licet ibi in glo. uidere.

De Benedicto. 11. nihil inuenio, quo uel minima possit hereseos nota inuri. Nouem mensibus sancte & pie administravit pontificatum assumptus in Cardinalē ex generali magistro instituti beati Dominici. Deinde electus in Romanum pontificem.

De Ioanne. 22. uariant sententiæ historicorū, nescio quibus debeamus credere. Sed ego nolo adduci, ut credam tam imane crimē de quo piā, nisi aperte ecclesiæ iudicio de eodē notatus fuerit, quo nō est ab ecclesia notatus Ioā. 22.

De Honorio Papa, qui i sexta synodo inter hæreticos recensetur, magis miror, quoniam ex scriptoribus certissime fidei illorum temporū

Q V A R T A

nullus est, qui non dicat Honorium fuisse primum damnatorem eius hæresis de qua in ea synodo tractabatur.

Simile quiddam factum est in quinta synodo, & de hoc quæritur beatissimus Leo idem accidisse in epistolis suis. Erant. n. ad hoc multum proclives Græci, ut de eis testatur quinta synodus generalis Cōstantinopoli celebrata. Huc accedit epistola Agathonis, quæ in ista synodus ut dictatam ab spiritu sancto amplexata est, & secuta in omnibus est, uelut orthodoxæ fidei regulam, quæ prædictū Honorium ab omni hæreseos nota prorsus uindicauit. Qui postq̄ diligenter enumerauit authores præfate hæresis de unitate uolūtatī, & operationis in Christo, nullam prorsus mentionem fecit Honorij, sed magis subiecit, dānatos illos ab Apostolica & Romana ecclesia, quæ Christi gratia & præsidio ab omni errore illibata semper permanet. Vbi astruit & docet, ex cathedra Petri nullam unq̄ prodisse hæresim, sed potius eūāgelicę & apostolicæ fidei rectitudinē in eadem fuisse cōseruatam. Quod qua fronte dixisset si Honorius ex eadē cathedra manasset, qui eandem, quam impugnabat hæresim publice docuisset & probasset, nō sit uerisimile. Hæc iuxta Campensem, & alios.

Hæc solutio non inuoluitur tantis perplexitatibus atq̄ aliæ præcedentes, sed utinam tam uera esset, q̄ est facilis & pia. Non ausim affirmare, nec est uero simile nullum episcopū aliquem Romanum fide errasse. Ad bonum universalis ecclesie, cui præfectus est, satis est per-

C O N T R O V E R S I A .

fonam publicā in rebus publicis & ad religionem pertinentibus non errare, ut supra semel explicuimus. Ideo potest & aliter dici: q̄ in casu hæresis (si contingat) potest simpliciter processu iudiciario Papa ab ecclesia deponi, quod potest in hoc solo casu respublica Christiana, & hoc iure naturalis defensionis. Sic dicendo uitabis innumeras perplexitates, à quibusuis te poteris explicare, si aliter respondes, quāuis & hæc sententia suas patiatur calūnias, sed in hoc loco nō est exigenda mathematica cognitio, in quo humanis agitur coniecturis. In re tam perplexa uolui plura proferre, ut expēs̄is uniuersis lector eligat certiora.

Si autē roges quo fundamento excipiamus casum hæresis: Mihi placet fundamentum indicatum à Caietano, q̄ esse Christianū est conditio simpliciter necessaria, ut aliquis sit caput alicuius ecclesiæ. Hæreticus autem præcisus est ab ecclesia, & alienus à religione in qua designatus erat caput, ideo merito declaratus talis deponitur, sicut si inuentus esset Paganus, Iudæus, aut non baptizatus.

Contra assertas ueritates opponunt multipliciter recentiores. Primo rationibus humanis, à quibus consulto abstinui in hac disputatione, quoniam in ista materia & similibus est infirmus modus arguēdi ex humana ratione, cum ista robur habeant, tantum ex institutione diuina, & traditione scripturarum. Secūdo quoniam in præptu sunt eorum opuscula, quæ qui uolet libere potest legere, sed pponam ex illis duas, ut ex eis diuines & cæteras.

Q V A R T A

Prima. Ius naturæ docet ut respu. se defendat, ergo hoc maxime licebit quâdo suus princeps desumit furiosè gladium in perditionem reipub. ergo licebit eximere ab illo gladium, is autem est autoritas spiritualis illi cõmissa, ergo licebit illum ea priuare &c. Confirmatur, quoniam Aristo. astruit in. 5. Polit. istud esse liberæ communitatis, ut principem suum conuertentem se ad tyrannidem possit corripere, atq; amouere ubi desperata esset correctio, sed resp. Christiana est maxime libera, ergo si suus princeps &c.

Ad hoc respondetur, licere quidem ecclesiæ se defendere, sed cum modestia, & salua debita obedientia & reuerentia suis põtificibus, uita to omni scandalo: libere, sed modeste admonēdo, & id per personas tales quarum sit grauis autoritas, uerũ iudiciariã & superiorē auctoritatem nobis usurpare nequaquã licet, nec hoc ullũ ius naturę docuit, sed maxime prohibuit.

Quod assumitur in confirmatione fortasse est uerum in cõmunitate, quę nulli alteri subiecta est, sed ex cõmuni cõsensu, & electione proprium habet principē, cuius autoritas ab ipsa cõmunitate desumpta est, secus ubi cõmunitas alteri subiecta est, sicut ecclesia, quę Christo subiecta est, à quo accepit eum p̄glidē quē habet, cuius solius iudicio subiectus, reseruatusq; est. Ille nobis adeundus est, ille interpellandus, ut delinquentē Vicarium corrigat, aut magistratu amoueat, qui uere faciet uindictã seruorum suorum ad se clamantium, & sedabit tempestates, quibus nauicula hęc Petri la-

C O N T R O V E R S I A.

borare solet in hoc seculo. Non enim dormitabit, nec dormiet, qui custodit Israel.

Secunda ratio. Cum Papa de scandaloso crimine infamatus est, tenetur ad sui purgationē canonicam, quoniam necessaria est illi, & conscientiæ, & famæ integritas, sed purgationi subiectus si deficiat est iudicandus, ergo Papa potest esse reus. Sic Damasus se purgavit, & Symachus, & Leo, 3. Sixtus, 3. & alij quæplures.

Ista ratio leuis est. Verum est Papam infamatum teneri ad sui purgationem debito charitatis, & eo purgationis genere, quæ ultro sumitur ad remouendū scandalum ecclesie, nō quæ à superiori iudice, quā nullū habet in terris &c.

Si contra hoc obijcias, quia leguntur multi Romani pontifices propter uitam perditā & scandalosam iudicati, & depositi, ut dicitur de Felice, 2. Ioāne, 12. Benedicto, 5. & Christophoro. Istud facile dilui poterat sic distinguendo assumptū. Depositos Romanos pontifices de facto, fatemur, de iure negamus, de quo hic tractatur. Quamquæ nec assumptum est certū indubitatum Romanū pontificem de facto esse depositum, nam Felix ille nō fuit Pontifex, sed substitutus à Constantio impio & hæretico Imperatore, & uiuente Liberio uero & indubitato pontifice. Sic nec Christophorus enumeratus fuit Papa. Ioannes, 12. deseruit ille cathedrā Petri, nō fuit depositus, quo deserēte, Romanus clerus cum populo elegerunt Leonē, sed parū post pœnitentiā ducti quæ uiuente Ioanne (quæuis scelerato) elegerunt contra ius omne aliū Episcopum eiecerunt Leonē; & aggressi sunt redu-

Q V A R T A

certe Ioannem, quod minime tamē impetrauerunt: quo mortuo elegerunt Benedictū. 5. Sed Leo eiectus ad Imperatorē confugit, qui ea re exasperatus Romā repetijt, & Romanos diuturna artiffimāq; obfidiōe preffos ad deditiōnem coegit, & abducto Benedicto in Germaniam (quem in ipfa obfidiōe Romani in fede beati Petri cōsecratū de more collocauerunt) Leonem ui & armis intrufit in cathedrā beati Petri, quam nō diu uindice Deo occupare permissus est.

Ad eam rationem (quæ cū dubio proponeretur de casu criminis scādalizantis ecclesiā, quia alioqui uideret minus prospectū ecclesię Christianæ, si nō posset deponi &c.) m̄detur. Primo, Sūt alia media quib⁹ occurramus malo ecclesię, q̄ passim pponūt ab ecclesiasticis scriptorib⁹. Secūdo, Cū dicimus, Ep̄m Romanū Vicarium Christi, caue intelligas abesse Christum, nisi tantum iuxta corporis p̄sentiam. Christus. n. p̄sens est ecclesię suæ, qui dixit, uobiscum sum usq; ad cōsummationē seculi. Et iterum. Non reliquam uos orphanos, uado & uenio ad uos &c. Quare non tantū quando corpore uerfabatur í terris, sed & nunc ipse est propriū ecclesię caput, ut Paulus docet Ephesios. Et ipsum dedit caput super omnia ipsi ecclesię, quæ est corpus illius &c. Et iterū, Vxor res proprijs uiris subditę sint, ueluti Dño, qm̄ uir est caput uxoris, sicut Christus caput ecclesię, & quia caput totum corpus absoluit & perficit, sic spiritu Christi perpetuo regitur, uergetatur, & animatur ecclesia. Is ergo occurret

Ephes. 2.

Ephes. 5.

C O N T R O V E R S I A .

impijs pastoribus, cum cōtingat propter peccata nostra tales regnare.

Ceterū, in scripturis, p̄ tropū, cāpita uocant̄ p̄sides, reges, populiq; procures, ut cū Saule loquens Samuel dixit: Nō ne cū paruulus esses in oculis tuis, cāput factus es in tribus Israel? Hoc dixerim propter Lutheranos incusantes nos, q̄ cū Christo capite fingamus nos aliud secundum caput in ecclesia. Tertio ratio illa nihil te mouere debet, qm̄ longe maiora mala nascerent̄, si passim, p̄ alijs criminib⁹ (p̄ter here sim) posset iudicari prim⁹ pastor à suis ouib⁹.

Postremo uolo te cōmonere lector ut, caueas ab ea interpretatione, quā cōmenti sūt pa-
Nō tantum supra particulares, sed & supra uniuersalem ecclesiam. Papa ē caput.

tres congregationis Basiliensis, q̄ Papā est caput, supra particulares ecclesias, nō autē supra uniuersalē, cuius solus Christ⁹ est caput. Hoc est primo cōtra scripturā Math. 16. super hanc petrā ædificabo ecclesiam meam, haud dubiū quin loquat̄ de uniuersali. Secundo est contra sententiā patrū expresse docentiū Petrum esse p̄sidem in uniuersali ecclesia. Itē cōtra synodū Chalcedonen. q̄ aperte definit oppositū. Itē est quiddā inuoluens cōtradictionem, eise caput singularium, & nō uniuersalis ecclesiæ.

Quod allegatur ex concilio Cōstantien. nullius est momenti: qm̄ gesta illius congregationis nō sunt rata, nisi quæ pbauit Martinus. 5. In bulla autē prædicti Martini, nulla prorsus mentio fit eorū decretorū, quæ citant aduersarij, ideo non debent haberi firma illa decreta.

Controuersiarum finis.

FRATER PETRVS SOTO-
 maior ad scholasticos Theologicę fa-
 cultatis sancti Gregorij in
 ualle Oletana.

Non tam ego patres optimi, & literis, et
 morū probitate insignes, probe no-
 lueritis omnes nostrum patrem, et holo-
 meum Mirandę. meum iam olim, simul
 ac uestrum præceptorem, cuius quidem uel
 animi erga uos beneuolentiam, uel in quo
 dianis theologię lectionibus (dum studet maxime uobis esse
 uſi) improbam sollicitudinem, uel in uestre religionis augmen-
 tum flagrantissimam charitatem, omnibus uobis uis ma-
 gnisq; argumentis esse perfectam haud me clamoribus, et nunc
 hoc ipsum nouo quodam officij genere neutiquam
 uſcite. Cum enim animaduertet uestre utilitatis studium
 mus maximam commoditatem & accessionem uestris studiis
 adiectam iri, si lectioni assidue Iui Thomę lectio simul conciliorum
 esset adiuncta, quibus rebus integrum atq; absolutum
 theologum estimare par est, nam utrūq; per se indigens, alterum
 alterius auxilio eget, curauit diligentissime omnium conciliorum,
 quę hactenus apud nos extant uastum & immen-
 sum opus, decreta, in summam quandam cogere, ut sic tandem
 facili operę, ac mediocri labore quilibet theologię candidatus
 omnium conciliorum notitiam, ut per necessariam, sic etiam &
 laboriosissimam & multi temporis indigentem sibi comparare
 possit. Quia in re eo studio & diligentia sudatum est, id laboris
 & operę est insumptum, ut affirmare liceat, nihil, uel ad
 dem, uel ad mores pertinet magnis illis conciliorum notitiis
 contineri, quod non sit in hac breui epitoma summa cum
 reſum. Quod ita rem habere facile comperiet, quicunq; (mo-
 do æquus sit arbiter) experiri uolet. Ut interim taceam quod in
 illa effusissima conciliorum lectione nequaquam queas ubiq;

dignoscere quod nam concilium generale sit, quod ue provinciale
le, cui pontificis accessit autoritas, cui non accessit. Qua ex re
concilijs omnibus integram, inconcussamq; stabilitatem ac fi-
dem ad confirmationem dogmatum ecclesiarum orthodoxi
aut demunt, aut tribuunt. At uero in hoc compendio huic rei
maxime data est opera, ut ex multis concilijs hinc inde ani-
maduersis uel ex ipsis concilijs, uel ex alijs grauissimis autori-
bus difficultas hæc quoad fieri potuit, sit in lucem edita. Gene-
ralia uniuersa celebrata sunt presente aliquo uicario pontifi-
cis: provincialia nonnulla probauit sedes Romana, ut in suis lo-
cis indicatum est, cetera digna sunt, quæ probarentur, quæuis
expressa approbatio pontificis non accesserit. Hæc opera noluit
nos augere a lectione integra conciliorum, sunt enim multa
in epistolis decretalibus pontificum lectione dignissima, quæ cõ-
pendio concludi non possunt. Erit uobis hic labor loco indicis,
ut præsentem illam & sanctissimam ecclesiam presentem habe-
re possitis, & hanc nostram cõ illa conferre. Hinc uos animad-
uertite patres optimi quemadmodum oporteat uos in eum esse
animatos, qui ut uobis parceret, nec saluti, nec labori pepercit
suo, atq; harum rerum, quo uobis compendium hoc traderet, dis-
pendium subire non est grauatus: ut siquid minus aut labo-
ris, aut opere in quotidianis lectionibus est impensum, quàm
ipse in uestram utilitatem cupit impendere, hic cum fauore cõ-
pensatum accipiatis. Bene ualete patres in Christo obseruan-
tissimi.

CANONES APOSTOLORVM

De canonibus Apostolorum uarie tradiderunt scriptores ecclesiastici, ut diligenter annotauit Gratianus in suo uolumine decretorū. d. 16. Quidam in totū reiecerunt tanquā apocryphos. Alij admiserunt sexaginta, ut Zepherinus Papa scribens Ep̄is per Sicilia cōstitutus. Alij uero **quinquaginta** recipiunt, ut Leonus Papa contra epistolā Niceti abbatis. Sexta autē synodus recepit, & probauit. 85. in can. 2. prout in Græcis & latinis exemplaribus feruntur. Quā synodū secutus integros. 85. canones ex Græcis & Latinis codicibus transcripsi.

Can. 1.

Ep̄iscopus à duob⁹ aut tribus ep̄iscopis ordinetur

Can. 2.

Presbyter ab uno ep̄o ordinē, & diacon⁹ & reliq̄ clericī.

Ca. 3. Quid offerendū sit in sacrificio altaris.

Si qs ep̄s, aut p̄sbyter p̄ter ordinationē dñi alia q̄dā ī sacrificio offerat sup̄ altare, id est, aut mel, aut lac; aut p̄ uino ficerā, et cōfecta q̄dam, aut uolatilia, aut aīalia aliq̄; aut legumīa cōtra cōsuetudinē dñi faciēs, cōgruo tpe deponatur

Can. 4. Quæ liceant ad altare offerri.

Offerri nō liceat aliqd ad altare p̄ter nouas p̄cas & uas & oleū ad luminaria, et thymiana, id est, incensum tpe quo sancta celebratur oblatio.

Ca. 5. Inter quos primitiæ diuidendæ.

Oīum aliorū primitiæ ep̄o & p̄sbyteris domum mittuntur, nō sup̄ altare. Manifestum est autem q̄ ep̄s & presbyteri inter diaconos & reliquos clericos eas diuidunt.

Can. 6.

Ep̄s aut p̄sbyter uxorē ppriā nequaq̄ sub obtentu religionis abh̄ciat. Si uero reiecerit, excoīcetur: sed si perseverauerit deīciatur.

Can. iste sextus p̄ duodecimū canonē. 6. synodi immutatur.

Ep̄s, aut presbyter, aut diaconus nequaq̄ seculares curas adsumāt; s̄n autē eīciatur.

Ca. 8.

Si qs ep̄s aut presbyter aut diacon⁹ sanctū paschē diem ante uernale ægnoctium cum Iudæis celebrauerit, abh̄ciatur.

h 2

CANONES

Can. 9. Ut oēs ex sacerdotali catalogo facta oblatione cōicent.
Missa, & sacrificium & oblatio est. Si q̄s ep̄s aut p̄sbyter, aut diaconus uel q̄libet ex sacerdotali catalogo facta oblatione nō cōicauerit: aut cām dicat, ut si rōnabilis fuerit, uenīā cōsequatur: aut si nō dixerit cōione priuetur, tāc̄p̄ q̄ pp̄lo causa lēSIONIS extiterit, dans suspiciōnē de eo, q̄ sacrificauit, q̄ recte nō obtulerit. *Ca. 10. Ut nec sine cōionis perceptione fideles ab ecclesia non discedant.*

De cōsec. d. 1. Oēs fideles q̄ cōueniunt ī solēnib⁹ sacris ad ecclesiā scripturas apostolorū & euāgelium audiunt. Qui autē nō p̄seuerauerint in orōne usq̄ dum missa pagitur, nec sanctā cōionem percipiunt, uelut inquietudines ecclesie mouentes, conuenit communione priuari. *Ca. 11.*

Si q̄s cum excōicato saltē in domo locutus fuerit iste communione priuetur. *Ca. 12.*

Si quis cum damnato clerico ueluti cum clerico simul orauerit, iste damnetur.

Ca. 13. Sine cōmendatijs literis in alia ciuitate non suscipiatur excommunicatus.

Si q̄s cleric⁹ aut laicus à cōione suspēsus, seu cōicans, ad aliā properet ciuitatē, et suscipiatur p̄ter cōmendatitias literas: & q̄ susceperunt, & qui susceptus est, cōmunionē priuentur. Excōmunicato uerò proteletur ipsa correptio, tanq̄ qui mentitus sit, & ecclesiam Dei seduxerit.

Ca. 14. Ut propter maiorem religionis profectum ep̄m de una ad aliam liceat transire ecclesiam.

Nota.

Ep̄o nō licere alienā parochiā, pp̄ria relicta, p̄uadere, licet cogatur à plurimis. Nisi forte q̄s cū rōnabili causa cōpellatur, tāc̄p̄ q̄ possit ibidem cōstitutus plus lucri conierre: & in causa religionis aliquid profectus prospicere: Et hoc

A P O S T O L O R V M

nō à semetipſo pertentet, ſed multorū ep̄orū iudicio & maxima ſupplicatione perficiat.

Ca. 15. Vt presbyteris nō liceat propriā relinquere parochiam.

Si quis p̄sbyter aut diaconus, aut quilibet de numero clericorū relinquens propriā parochiā p̄gat ad alienā, & oīno demigrās p̄ter ep̄i ſu i cōſciētā, in aliena parochia cōmoretur, hūc ulterius ministrare nō patimur: p̄cipue ſi uocat⁹ ab ep̄o redire cōtempſerit, in ſua inquietudine p̄ſeuerā. Veruntamen tanq̄ laicus ibi cōicet.

Nice con. c. 16
Antio. cō. c. 3.

Ca. 16. Episcopus, qui cōmemoratos in p̄cedenti canone presbyteros admiserit, communionē priuetur.

Ep̄s uerò apud quē moratos eſſe conſtiterit, ſi contra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans, tanq̄ clericos forte ſuſceperit, uel magiſter inquietudinis cōmunionē priuetur.

Ca. 17. Vt non liceat bigamo gradus eccleſiaſtici ſuſcipere.

Si quis poſt baptiſma ſecūdis fuerit nuptijs copulatus, aut concubinā habuerit, nō poteſt eſſe ep̄s, nō p̄sbyter, aut diaconus, aut proſus ex numero eorū, q̄ miniſterio ſacro deſeruiūt.

D. 33. Si quis poſt.

Ca. 18. Qui uiduā in uxore duxit, ep̄s aut p̄sbyter eſſe nō p̄t.

Si quis uiduā aut eiectā accepit, aut meretricē, aut ancillā, uel aliquā de iſs, q̄ publicis ſpetaculis mācipantur, non p̄t eſſe ep̄s, aut p̄sbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui miniſterio ſacro deſeruiunt.

D. 34. Si quis uiduam.

Ca. 19.

Qui duas in coniugium ſorores accepit, uel uiduam fratris, uel filiam fratris, clericus eſſe non poteſt.

Ca. 20.

Clericus fidei iuſſionibus inſeruiens, abſciatur.

Ca. 21.

Eunuchus ſi p̄ inſidias hoīum factus eſt, uel ſi in perſequutione eius ſunt amputata uirilia,

D. 35. Eunuchus ſi.

CANONES

uel si ita natus est, & est dignus efficiatur episcopus.

Ca. 22.

Ibidem. Si quis
absciderit.

Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputauit sibi uirilia, non fiat clericus, quia suus ipsius homicida est, & Dei conditionis inimicus. Ca. 23.

Nic. con. c. 17.

Si quis cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino dānetur, quia suus ipsius est homicida. Ca. 24.

Laicus semetipsum abscidens, annis tribus cōione priuetur, quia suae uitae insidiator extitit.

Ca. 25. Vt episcopus in fornicatione deprehensus, deponatur.

D. 81. Presbyter,
aut diaconus.
Naum. 1.

Episcopus aut presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut priurio, aut furto captus est, deponatur: non tamen cōione priuetur. Dicit. n. scriptura: Non uindicabit dominus bis in idipsum. Ca. 26.

Similiter & reliqui clerici huic cōditioni subiaceant. Ca. 27. Qui clerici debeant coniugibus copulari.

In nuptiis autem qui ad clerum prouecti sunt, praecipimus, ut si uoluerint, uxores accipiant: sed lectores cantoresque tantummodo.

Ca. 28. Quod episcopus, presbyter, fideles peccates uerberare non debeat.

Episcopus aut presbyter, aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & terrorem ipsis per huiusmodi uolentem incutere, deici ab officio suo praecipimus: quia nusquam nos hoc dominus docuit. Econtrario uero ipse cum percuteretur, non reprobatur: cum malediceretur, non remale dicebat: cum pateretur, non cōminabatur. Ca. 29.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus depositus iuste super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab ecclesia penitus abscindatur. Ca. 30.

Chalced. cō. c. 17.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur, & ipse ordinator eius, & a cōione modis omnibus abscin-

A P O S T O L O R V M

datatur sicut Simon magus à Petro. *Ca. 31. Actu. 22.*
 Si quis ep̄s secularibus potestatibus usus, eccle- *16. q. Si quis*
 siā p̄ ipsos obtineat, deponatur: & segregetur, *episcopus.*
 omnesq; q̄ illi communicant.

Ca. 32. Presbyter qui cōtempo ep̄o seorsum conuentus congregauerit, deponatur.

Si quis p̄sbyter cōtemnēs ep̄m suū, seorsū col-
 legerit, & altare aliud erexerit, nihil habēs quo
 rephēdat ep̄m ī causa pietatis & iustitiā, depo-
 natur, q̄si p̄cipatus amator existēs: est. n. tyrā-
 nus. Et ceteri clerici quocunq; tali cōsentiunt, de-
 ponantur; laici uerò segregetur. Hęc aut̄ post
 unā & secundam & tertiam episcopi obsecra-
 tionem fieri conueniat.

Ca. 33.

Si quis p̄sbyter aut diaconus ab ep̄o suo segrege-
 tur, hunc nō licere ab alio recipi, sed ab ipso, q̄ *Nicē. con. c. 52.*
 eum sequestrauerat, nisi forsitan obierit ep̄s ip- *Antio. cō. c. 6*
 se, qui eum segregare cognoscitur. *(cipiatur.*

Ca. 34. Ut nec et ep̄s sine cōmendatitijs literis ī aliena ecclesia re

Nullus ep̄orū pegrinorū, aut p̄sbyterorū, aut *Antio. cō. c. 7*
 diaconorū sine cōmendatitijs suscipiat ep̄is. Et
 cū scripta detulerit, discutiantur attentius, et ita
 suscipiant. Et q̄dē si p̄dicatores pietatis fuerit,
 suscipiatur; sin min⁹, ubi necessaria ipsis suppe-
 ditaueritis, ad cōionem & ulteriorē ipsos con-
 suetudinē nō admittitote: multa. n. p̄ subre-
 ptionem pueniunt. *Ca. 35. De Metropolitanis.*

Ep̄os gētiū singularē scire cōuenit, q̄s iter eos *Antio. cō. c. 9*
 prim⁹ habeat: quē uelut caput existiment, & ni-
 hil ampli⁹ p̄ter ei⁹ cōscientiā gerāt, q̄ illa sola
 singuli, q̄ parochiā p̄priā & uillis, q̄ sub ea sūt,
 cōpetunt. Sed nec ille p̄ter oīm conscientiā fa-
 ciat aliqd̄ in eorū parochiis. Sic. n. unanimitas
 erit, & glorificabit De⁹ p̄ xp̄m ī spiritu sancto,

C O N O N E S .

Ca. 36. *Quod nō liceat ep̄m in aliena puincia clericos ordinare.*

Ep̄m nō audere extra terminos pprios ordinationes facere ī ciuitatib⁹ & uillis, q̄ illi nullo iure subiectæ sunt . Si uerò conuict⁹ fuerit hoc fecisse præter eorum conscientias, qui ciuitates ipsas & uillas detinent; & ipse deponatur, & qui ab illo sunt ordinati.

Antio. c. 5. c. 18 *Ca. 37. Vt qui proprium non receperint episcopum, excōcentur.*

Si qs ep̄s non suscepit officiū & curā pp̄ti si bi commissam, hic cōione priuet, q̄ usq; consentiat, obedientiam cōmendans. Similr autem et presbyter & diaconus. Si uerò perrexerit, nec recept⁹ fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia p̄puli, ipse quidem maseat ep̄scopus, clerici uerò ciuitatis communionē priuentur, eo q̄ eruditores īobedientis populi non fuerunt.

Nicē. con. c. 7. *Ca. 38. Vt bis in anno concilia celebrentur.*

Bis ī anno ep̄orū concilia celebrent⁹, ut iter se iuicem dogmata pietatis explorent, & emergētes ecclesiasticas contentiones amoueāt. Semel quidem q̄rta septimana Pentecostes: sc̄dō uerò 12. die mensis Hyperberetēi, id est, iuxta Romanos, quarto Idus Octob. (condonare.

Ca. 39. *Vt nō liceat episcopo parentibus ex ecclesie bonis aliquid*

Oīm negotiorū eccl̄asticorū curā ep̄s hēat, et ea uelut deo contēplante dispenset: nec ei liceat ex eis aliqd̄ oīno contingere, aut parentibus p̄ prijs (q̄ dei sunt) condonare. Quod si pauperes sunt, tanq̄ pauperibus subministret, ne eorū occasione eccl̄iæ negotia depr̄dentur.

Ca. 40. *Vt ab ecclesie bonis, sint, episcopi bona diuisa.*

11. q. 1. Sint manifestæ. Presbyteri & diaconi p̄ter ep̄m nihil agere p̄tentent: nam dñi popul⁹ ipsi cōmissus est, et p̄ animab⁹ eorū hic reditur⁹ est rationem. Sin autē manifestæ res ep̄i (si tñ habet, pprias) & manife

A P O S T O L O R V M

stæ dñicæ, ut potestatem habeat de p̄p̄rijs moriens ep̄s, sicut uoluerit, & qb̄ uoluerit derelinquere, ne occasione ecclesiasticar̄ reꝝ, q̄ ep̄i esse pbantur, intercidant: fortassis. n. aut uxorē habet aut filios, aut p̄pinquos, aut seruos. Et iustum est hoc apud deum & hoīes, ut nec eccl̄ia detrimentū patiat̄ ignorat̄ione reꝝ pontificis: nec ep̄s uel eiꝝ p̄pinq̄ sub obtentu eccl̄iæ p̄scribantur, aut í causas ícidant, q̄ ad eum ptinent, morsq̄ eius iniurijs malæ famæ subiaceat.

Ca. 41. *Ut sicut spiritualium rerū cura ad episcopum pertinet, sic etiam & temporalium.*

Præcipim⁹, ut in potestate sua ep̄s eccl̄iæ res habeat. Si. n. aīa hoīum p̄ciosę illi sunt credite, 11. q. 1. Præcipimus.

multo magis oportet eū curā pecuniar̄ gerere, ita ut potestate eius ídigentib⁹ oīa dispensent̄ p̄ presbyteros & diaconos, & cum timore oīq̄ sollicitudine ministrent̄. Ex h̄s aut̄ qb̄ indiget Ibidē. Ex ijs autem. (si tñ ídiget) ad suas necessitates et peregrinor̄ fratrum usus ipse p̄cipiat, ut nihil eis possit oīno deesse. Leuit. in pluribus cap. Et dauterono. 18.

Lex. n. Dei præcipit, ut q̄ altari deseruiunt, de altari pascant̄: q̄a nec miles stipendijs p̄p̄rijs contra hostes arma sustulit. Ca. 42.

Ep̄s, aut presbyter, aut diaconus aleæ atq̄ ebrietati deseruiens, aut delinat, aut certe communionē priuetur. 1. Corin. 9. D. 35. Ep̄s, aut presbyter.

Subdiaconus aut lector aut cātor similia faciens, aut delinat, aut communionē priuetur. Similiter etiam laicus. Ca. 43.

Ep̄s, aut p̄sbyter, aut diacon⁹ usuras à debitorib⁹ exigēs, aut delinat, aut dānef. Ca. 44.

Episcopus, presbyter, & diaconus qui cum hæreticis orauerit, tantummodo cōione priuetur. Si uerò tanq̄ clericos, hortatus eos fuerit,

C A N O N E S

agere uel orare, damnetur.

Cap. 46.

1. Corin. 6.

Ep̄m, aut p̄sbyterū h̄reticorū suscipiētē baptisma damnari p̄cipim⁹. Quē. n. cōuentio xp̄i ad Belial? Aut q̄ pars fidei cum infideli?

Ca. 47. Qui uerē baptizatos rebaptizauerint, deponantur.

Ep̄s aut p̄sbyter si eū, q̄ secūdum ueritatem habuerit baptisma, denuo baptizauerit, aut pollutum ab imp̄ijs non baptizauerit, deponatur tanq̄ deridens crucē & mortem dñi, nec sacerdotes à falsis sacerdotib⁹ discernēs. Ca. 48.

Si q̄s laicus uxorem propriā pellens, alterā uel ab alio dimissam duxerit, cōiōne priuetur.

Ca. 49. Ut fiat baptismus trina mersione.

De cōse. d. 4.
Si q̄s p̄sbyter

Si q̄s episcopus, aut presbyter nō trinā mersionem unius mysterij celebret, sed semel mergat in baptismate, quod dari uidetur in domini morte, damnetur. Non. n. dixit nobis dominus: In morte mea baptizate; sed: Euntes docete omnes gentes, baptizātes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti.

Ca. 50. Ut si quis ex clero non propter abstinentiæ bonum a carnibus abstinerit, deponatur.

Matth. ultii.

Si quis episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut quiuis oīno de sacerdotali consortio nuptijs & carnibus & uino abstinerit, nō p̄pterea q̄ mens ad cultū pietatis reddatur exercitator; sed propter abominationē, oblitus q̄ oīa pulchra ualde, & q̄ masculinum & fœminā Deus creauit hominem; sed diffamationibus lacēs fens creationem Dei uocat ad calumniam; aut corrigitor, aut deponitor, & ex ecclīa reijcitor. Consimiliter & laicus.

Ca. 51. Quod si penitentem presbyter non receperit, deponatur.

Si quis episcopus aut presbyter eum, quia

A P O S T O L O R V M

peccato reuertit̄, non recipit, sed reijcit: deponitor, eo q̄ Christū offendat, q̄ dixit, ob unū peccatorem q̄ respiscat, gaudium oboriri in cœlo.

Ca. 52. Qui propter abominationem tantum carnibus in diebus festiuis non utitur, deponatur.

Siquis episcopus aut presbyter, aut diaconus carnibus & uino festiuis diebus non utatur, idēq̄ per abominationem, nō propter exercitationem ad cultum pietatis; deponitor, tanquā qui cauterio notatam habeat conscientiam, & multis autor sit offendiculi.

Ca. 53. Ut deponatur clericus, qui in caupona cibum sumpserit.

Siquis clericus in caupona cibū capere deprehensus fuerit, à communione excluditor; excepto tamen eo, qui necessario in itinere in cōmune diuenterit hospitium.

Ca. 54.

Si quis clericus Episcopum contumelia affecerit, deponitor; Principi enim populi tui nō maledices.

Dan. 55.

Siquis clericus contumelia affecerit presbyterum, aut diaconum, à communione segregator.

Can. 56.

Siquis m̄cum aut mutum surdum ue, aut cecum aut eum, cui uitiosus incessus est, subfannauerit, communione priuator. Confimiliter & clericus.

Can. 57.

Episcopus aut presbyter qui negligēt̄ circa clerum aut populum agit, nec in pietate eos erudit, à communione segregator. Si uerō in eā socordia perseverauerit, deponitor.

Can. 58. Ut episcopi in necessitate clericos alant.

Siquis episcopus aut presbyter clerico ex inopia laboranti necessaria nō suppeditauerit, à communione reijcitor. Sin perseverat, depo-

C A N O N E S

nitor, ut qui fratrem suum necauerit. *Ca. 59.*

Si quis falso inscriptos impiorū libros tan-
q̄ sacros in ecclesia ad populi & cleri corrup-
tionem publicauerit, deponitor. *Can. 60.*

Si accusatio cōtra fidelem instituat̄ de for-
nicatione aut de adulterio, aut quacunc̄q; alia
actione prohibita, & cōuictus fuerit, in clerū
non perducitor.

*Ca. 61. non. Qui Christi nomen merus causa negauerit, ab
ecclesia reijciatur.*

Si quis clericus per metum humanum uel
Iudæi uel Græci, uel hæretici negauerit, si qui-
dem nomen Christi, ab ecclesia reijciatur: si ue-
rò nomen clerici, deponitor. Pœnitentia tñ du-
ctus, ut laicus recipitor. *Ca. 62.*

Si quis episcopus aut presbyter, aut diaco-
nus, aut omnino quicumq; ex sacerdotali con-
sortio comederit carnes i sanguine animæ ei⁹,
aut à bestijs abreptum aut suffocatum, deponi-
tor. Hoc enim lex phibuit. Sin uero laicus sit, à
communione excluditor.

Ca. 63. Ut deponatur qui cum hæreticis orauerit.

Si quis clericus aut laicus synagogā Iudæo-
rum aut hæreticorum cōuenticulum ingressus
fuerit, ut preces cum illis coniungat, deponi-
tor, & à communione secluditor. *Ca. 94.*

Si quis clericus in concertatione aliquē pul-
fauerit, & uno ictu ac pulsatione interemerit,
deponitor propter temeritatem suam. Sin uero
laicus sit, arcetor a communione. *Ca. 65.*

Sextę synodi.
ca. 55.

Si quis Dominicum diem aut sabbatū, uno
solo dempro, ieiunare deprehendatur, deponi-
tor. Sin laicus è communione. eijcitor.

A P O S T O L O R V M

Ca.66. *Vt quam quis ui uolauerit uirginem , ducat in uxore.*

Si quis uirginem sibi non desponsatam ad mota ui detinet, à cōmunionē suspenditor. Nō licitum autem esto ei aliam ducere, sed eā detineto, quam sollicitauit, cū quis paupercula sit.

Ca.67. *Vt bis ordmati deponantur.*

Si quis episcopus aut presbyter, aut diaconus secundam ab aliquo ordinationem susceperit, deponitor tam ipse, cū qui ipsum ordinauit, nisi forte constet ordinationem eum habere ab hæreticis . Qui enim à talibus baptizati aut ordinati sunt, hi nec fideles nec clerici esse possunt.

Secunda pars huius canonis intelligenda est de hæreticis, Auzo. qui iuxta ritum ecclesie catholice nec ordinabant, nec baptizabant, ut Paulianiste, & Cataphrygie qui sine inuocatione trium personarum dispensabant baptismi sacramentum, à quibus baptizati (ut explicat ca.19. concii Niceni & ca.95. sexte synodi) sunt rebaptizandi.

Ca.68. *Vt deponatur quicumq; ex clericis quadragesimam non ieiunauerit.*

Si quis episcopus aut presbyter aut diaconus, aut lector, aut cantor sacram quadragesimam Paschæ, aut quartam feriam, aut parasceuem non ieiunauerit, deponitor: præter cū si imbecillitate impeditur corporis . Sin laicus , sit cōmunionē priuator.

Ca.69. *Vt cum Iudæis non liceat ieiunare.*

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicumq; ex clericorum confortio cum Iudæis ieiunauerit , aut cōmune festum diem cum ipsis egerit , aut lautia festi, nempe azyma, aut aliud huius generis ab eis susceperit, deponitor: Si laicus à cōmunionē

CANONES APOSTOLORVM

ne dignus uideatur (qualis & noster Onesim⁹ apparuit) et dñi cōsenserint, manuq; emiserint, & domo sua ablegauerint, efficiator.

Ca. 32. Vt episcopus militie uacans deponatur.

Ep̄s aut presbyter, aut diaconus qui militie uacauerit, & simul utrūq; retinere uoluerit, tā officium Romanum, q̄ functionem sacerdotalem deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari: & quæ Dei, Deo.

Ca. 33.

Quisquis Imperatorem aut magistrum contumelia affecerit, supplicium luito: & quidem si clericus sit, deponitor: si laicus a communione remouetor.

Ca. 34. Qui libri sint canonici.

Sunt omnibus uobis clericis simul & laicis uenerandi ac sacri libri: ueteris qdē testamenti, Mosis qnq; Genesis, Exodi, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu filij Naue unus, Iudicum unus, Ruth unus, Regum quatuor, Detrictorum ex libro Dier; duo, Hester unus, De Machabæor; gestis tres, Iob un⁹, Psalterij un⁹, Salomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticū canticor;, Prophetar; duodecim un⁹, Esaia unus, Hieremiæ un⁹, Ezechiel un⁹, Daniel un⁹, Inquiritor autē a uobis extrinsecus ut adolecētes uestri adiscant itē Sapientiā eruditi Syrach.

Nra uerò (hoc est) noui testamēti: Euāgelista quatuor, Matt. Mar. Luc. Ioā. Paulis ep̄e quatuordecim, Petri ep̄e duæ, Ioānis tres, Iacobi una, Iudæ una, Clementis ep̄e duæ; & p̄ceptiones quæ uobis ep̄is p̄ me Clementē in libris octo nūcupatę sunt, quas oībus publicare nō oportet, ob quædā arcana quæ in se continent. Et actio nes nostras Apostolorum.

Expliciunt Canones Apostolorum

SVMMA CONCILIO-
RVM PONTIFICVM, ALIO-
rumq; sanctorum patrum, succinctè
complectens omnia, quæ
alibi sparsim tradi-
ta sunt.

PETRVS PAPA PRIMVS.

PETRVS Apostolus, & prin-^{Petrus primus}
ceps Apostolorum, natione Gali-^{Pont.}
legus, ex uico Bethsaida, filius
Ioānis, frater Andree, primo se-
dit in cathedra episcopatus An-
thiochie annis septem. Hinc in-
gressus est in urbem Romam,

Nerone Cæsare, ibiq; sedit in cathedra episco-
patus annis 25. mensibus duobus, diebus tri-
bus. Fuit autem temporibus Tiberij Cæsaris,
& Caij, & Tiberij Claudij, et Neronis. Hic scri-
psit duas epist. quæ catholicæ & canonicæ no-
minantur, et euangelium Marci, quia Marcus
auditor eius fuit & filius a baptismo. Hic ordi-
navit duos episcopos, Linum, & Cletum, qui
presentialiter omne ministeriū sacerdotale in
urbe Roma populo, uel superuenientibus ex-
hiberent. Beatus autem Petrus orationi, prædi-
catione populum erudiens, uacabat. Hic cū Si-
mone Mago multas disputationes habuit &c.
Idem Petrus beatum Clementem episcopum
consecrauit, cui & cathedram, uel ecclesiā om-
nem disponendam commisit, (ut refert idem
Clemens in epistola prima ad Iacobum fra-
trem Domini) dicens: Sicut mihi gubernandi

Marcus, filius
Petri i bap-
tismo.

A. G. 3.

Verba Petri
ad Clemen-
tem.

A

tradita est a dño meo Iesu Christo potestas ligandi soluendiq; ita & ego tibi committo, ut ordines dispositores diuersarũ causarum: per quos actus non ecclesiastici profligentur, & tu minime curis seculi deditus reperiaris, sed solummodo orationi, & prædicationi ad populum uacare stude. Deinde martyriõ cū Paulo coronatur, anno post passionem domini. 38. q̄ sepultus est uia Aurelia, in tēplo Apollinis, iuxta palatium Neronianum, in Vaticano. 3. cal. Iulij. Sub Petro celebratum est concilium primum Hierosolymis, cuius exemplar habes in Actis Apostolorum cap. 15.

Primum concilium Hierosolymis sub Petro.

Linus episcopus.

Linus episcopus.

Linus, natione Italus, de regione Tuscię, patre Herculano, sedit Episcopus annis. 11. Menses tres, dies. 12. Fuit autem temporibus Neronis, martyrio coronatur a Saturnino Cõsule, & sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano. 9. calen. Octob.

Hic nudis capite feminis ecclesia interdixit.

Cletus episcopus.

Cletus episcopus.

Cletus, natione Romanus, patre Emiliano, sedit annis. 12. mense uno, diebus. 12. Fuit temporibus Vespasiani & Titi, & sub Domitiano martyrio coronatur, & sepultus fuit iuxta corpus beati Petri in Vaticano.

Clemens papa secundus.

Clemens secundus pont.

Clemens natione Romanus, de regione Cælio mōte, ex patre Faustino, sedit annis. 9. Fuit autem temporibus Galbæ, & Vespasiani, Hic ex præcepto beati Petri suscepit ecclesię pontificatum gubernandum, sicut ei fuerat a Dño Iesu Christo cathedra tradita & commissa, ut

Hic, Pontificum ornatus instituit.

Matth. 16.

ipse in epistola, (quæ ad Iacobum scripta est) explicat. Sed Linus, & Cletus ante eum conscribuntur, qui ab ipso principe Apostolorum ad ministerium sacerdotale exhibendum, sunt episcopi ordinati. Clemens tamen fuit immediatus, & proximus successor Petri in cathedra pontificali. Obijt martyr anno Traiani. 3. Tenet hoc Ioannes papa tertius, in epistola decretali ad episcopos prouinciarũ Germaniæ & Galliæ, & Alexander primus in epistola decretali prima ad orthodoxos. Eusebio uero Casariens. ecclesiast. histo. lib. 3. cap. 14. de Clemēte scribit dicens, In urbe Roma 12. Anacleti annis in episcopatu exactis sacerdotij sedem Clementi tradidit. Et cap. 34. Igitur in urbe Roma tertius ab apostolis Clemens. 9. annis sacerdotio perfunctus Euaristo diuini uerbi tradidit ministerium.

Linũ, & Cletum præmit, ambiõis exēpli, declinatione.

Platina enumerat Clementem papam quartum a Christo post Linum, & Cletum. Et diuus Hieronymus dicit fuisse quartũ, sed aliaratione, quoniam recenset Anacletum prædecessorem Clementis, & tertium papam, quod tamen communis sententia non recipit. Ego tamen puto secundum, sed in re tam perplexa lectoris arbitrio iudicium permitto.

Clemens secũdũ Hierony. quartus pont.

Opinio auctoris.

Extãt epistolę Clemētris decretales quinq.

Anacletus Papa.

Anacletus tertius papa, natione Græcus, ex patre Anthiocho, sedit annis. 9. menses. 2. dies 10. Fuit temporibus Domitiani, sepultus est in pace iuxta corpus beati Petri.

Anacletus. 3. Pont. Sub hoc pont. Ioã apostolus migravit ad domitium.

Eusebius ecclesiast. hist. lib. 3. cap. 14. ait, se-

diffe annos.12. & tradidisse sacerdotium Cle-
menti.

Decreta Anacleti in epistola prima.

Quo loco, &
quibus testibus
sacrificandum.

Sacerdotes, quando Domino sacrificant, nō
soli hoc agere debent, sed testes secum adhi-
beant, ut Dño perfecte in sacratis deo locis sa-
crificare probentur, Iuxta illud Deut. 12. Vide,
ne offeras holocausta in omni loco, quem uide-
ris, sed in loco, quem elegit Dominus Deus
tuus. Episcopus deo sacrificans, testes secum
habeat, & plures, q̄ alius sacerdos, cum quo
peracta cōsecratione, omnes ministri commu-
nicent: qui noluerint ecclesiasticis carere limi-
nibus, Sic Apostoli statuerunt, & sancta Ro-
mana tenet ecclesia. de consecratione. d. 1. cap.
Episcopus Deo &c.

de primatu ec-
clesiæ Ro.

In fine eiusdem epistolę: Si difficiliores ortę
fuerint quęstiones, ad sedem Apostolicam (si
appellatum fuerit) referantur: quoniam Apo-
stoli hoc statuerūt iussu domini saluatoris, ut
maiores, & difficiliores quęstiones semper ad
sedem referātur Apostolicam, super quā Chri-
stus uniuersam ecclesiam cōstruxit ecclesiam,
dicente ipso: Tu es Petrus. &c.

Matth. 16. c.

*Epistola secunda eiusdem, in qua de fide, & alijs causis ro-
gatus respondit ad episcopos Italie.*

A quibus ac-
cusandus, &
ordinandus epi-
scopus.

Primo, de ordinatione Episcopi habetur ex
eius decretis, & d. 64. & 75. ca. Ordinationes.
Quod per tres Episcopos fiat consecratio reli-
quis consentientibus. Secundo, habetur de eo-
rum accusatione, q̄ nō nisi ab idoneis, & pro-
batissimis uiris, qui suspicionibus & sceleribus
careāt, fieri debeat, quia dominus sacri sui cor

poris tractatores, a uilibus, & reprobis personis infamari noluit, nec calūniari permisit, sed ipse, proprio flagello, peccantes sacerdotes a templo eiecit. habetur. 2. q. 7. c. Accusatio quoq.

Tertio de electione. Cum electione summorum sacerdotum sibi dñs reseruarit, electione tamen eorū bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis concessit. habet. d. 79. ca. Electione.

De electione episcoporum.

Ante Abraham nullus alius uocatus est presbyter. i. senior, cum ab Adam usque ad eundem, nongentos & amplius annos multos homines uixisse legimus. Abraham uero multo paucioribus annis uixisse conuincitur. Unde non propter decrepitam senectutem, sed propter sapientiam, sacerdotes presbyteri nominantur. Exo. 29. Mōi praeceptum est, ut eligeret presbyteros.

De nomine presbyteri. Abraham primus appellatus presbyter. Gen. 14. d.

Initium sacerdotij fuit Aaron, licet Melchisedec prius sacrificium obtulerit, & post hunc Abraham, Isaac, & Iacob, sed hi spontanea uoluntate, nō sacerdotali autoritate ista fecerūt. Quo loco cōtemplari oportet Aarō, summum sacerdotē, id est Episcopum fuisse. Porro filios eius presbyterorum demonstrasse figuram. d. 21. ca. In nouo testamento.

De origine sacerdotij.

Aarō primus pont. uer. test. Exod. 29.

In nouo testamēto, post Christum dominū, a Petro sacerdotalis cepit ordo, iuxta illud. Tu es Petrus. &c. Et primus ille ligandi et soluēdi potestātē accepit a domino, primusq; ad fidē, populū uirtute suæ prædicationis adduxit. Ceteri uero apostoli cum eodem pari cōsortio, honorem & potestatem acceperūt, ipsumq; principem eorum esse uoluerunt, ipsis quoq; dece-

De primatu Petri. Matth. 16.

S V M M A

dentibus, in locum eorum successerunt Episcopi. d. 21. c. In nouo testamento.

De æqualitate
patris & filij.

Filius est æqualis patri, quia licet uerbū fuerit abbreviatum, non tamen minutio deitatis in dei filio significatur: sed dispensatio susceptæ carnis annūciatur. In qua dispensatione nō solum patre, sed etiā angelis, hominis filium legimus minoratū, idq; probat multis testimonijs scripturarum.

Heb. 2. d.

Tertia epistola eiusdem.

Sacerdotū &
episcoporū or-
do a Deo con-
stitutus.

Quæ in summa tractat Anacletus in hac epistola, sunt ista. Primum, a domino constitutos esse hos duos ordines Episcoporū, & sacerdotum, & amplius q̄ isti duo, nec nobis a Deo collati sunt, nec apostoli docuerūt. Ex quo colligitur reliquos ordines, aut gradus notos in ecclesia, nō a domino ordinatos, nec ab apostolis. Secūdo colligit, Episcopos superiores esse sacerdotibus alijs, cū loco apostolorum successerint. Præsbyteri uero septuaginta discipulorum locum tenent. In sacerdotio complexus est Anacletus diaconos, & subdiaconos.

d. 22. sacrosan.

Secundum. Romana ecclesia. non ab apostolis, sed ab ipso dño saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiā potestatis super uniuersas ecclesias, ac totū Christiani populi gregem assequuta est. Secunda sedes est apud Alexandriam sub Marco euāgelista. Tertia apud Antiochiam sub Petro Apostolo, qui illic priusq̄ Romam ueniret, habitauit, et Ignatium Episcopum constituit.

Quod ecclesia
Ro. sit caput
omnium eccle-
siarum.

Petrus, et Pau-
lus vna die pas-
si sunt.

Petrus, & Paulus eodem tēpore, & uno die sub Nerone Principe passi sunt: & ambo san-

etiam Romanam ecclesiam sua morte consecra-
runt, & alijs oibus urbibus in uniuerso mun-
do,eam suo uenerando triūpho prætulērunt.

Pro meritis plebis sepe pastores deprauātur
ecclesiæ, ut procliuus corruant: qui sequuntur.
Capite enim languescēte, facilius reliqua cor-
poris membra inficiuntur, iuxta illud Esaię. I.
Omne caput languidum &c. Et illud, Sicut po-
pulus, sic sacerdos. &c.

*Iuxta merita
plebis dāi sa-
cerdos.
Esa. 14.*

Contra detractores prælatorū suorū, qui
sententiam Cham filiū Noe dānantur, quia pa-
tris pudenda nō operuit, sed magis deridenda
mōstrauit. Quia doctor, uel pastor ecclesię, si a
fide exorbitauerit, erit a fidelibus corrigēdus,
sed pro reprobis morib⁹, magis est tolerādus,
q̄ distringēdus, quia rectores ecclesiæ a deo iu-
dicādi sunt: ut dicitur in psal. 81. Deus stetit in
synagoga deorū &c. 2. q. 7. c. Sententia Cham.
&c. 24. q. 3. ca. Tam sacerdotes.

*Contra detra-
ctores præla-
torum suorū.*

Decreta Euaristi pape.

Euaristus quartus papa, natione Gręcus, ex
patre Iudæo, nomie Iuda, de ciuitate Bethlehē,
sedit ann. 9. menses. 10. dies duos. Fuit tempo-
ribus Domitiani, & Neruæ Traiani, & mar-
tyrio coronatur, sepultus iuxta corpus sancti
Petri in Vaticano. Eusebius autē ecclesiast. hist.
lib. 4. c. 1. fecus, illius annos prosequitur.

*Hic titulos in
vrbe roma di-
uisit presbyte-
ris.*

Epistola prima ad episcopos Aphricanos.

Quale debet esse legitimum cōiugium fide-
lium, ut a patribus, & apostolis, eorumq; suc-
cessoribus traditum inuenimus. Non fit coniu-
gium, nisi ab his, qui super ipsam sceminā do-
minationem uidentur habere. Vxor petatur, et

*Qualia sint
Christiana cō-
iugia.*

a parentibus propinquieribus sponsetur, & suo tempore sacerdotaliter (ut mos est) cum precibus, & orationibus a sacerdote benedicatur, & paranimphis (ut consuetudo docet) custodiatur, & confocietur, & biduo & triduo orationibus uacent, & castitatem custodiant, ut bonæ soboles generentur, & Domino in actibus suis placeant. Aliter uero præsumpta, nõ coniugia, sed adulteria, uel cõubernia, uel stupra, uel fornicationes, potiusquã legitima coniugia esse non dubitate. &c. Habetur. 3. q. 5. Aliter legitur.

Canõ renouãdus í reformatiõẽ ad cauẽda clã destia m̃rimonia, q̃ ipsa Ven⁹ solet cõtrahere. De hoc quod Paulus. 1. Timot. 6. dicit. Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem. Quod non de solo patre dictũ sit (ut quidam male interpretati sunt) probat rationibus, & testimonijs. De filio etiam hunc locum intelligendum, post pauca subiungit.

Quod nullus mortalium uiderit Deum in essentia. Eam lucem inaccessibilem (quam pater, & filius inhabitant,) nullus in hoc mortali corpore constitutus potest aliquatenus contueri. Sed dum apparuerit, tũc uere eũ uidebit, sicuti est. Et non sicut Moses, cæteriq; Prophetæ p̃ enigmata & figuram, sed ipsam ueraciter in filio contuebitur deitatis imaginem. Hic sentit, nullum prophetam, nec Mosem uidisse Deum in natura sua.

Epistola secunda eiusdem ad episcopos Aegypti, quod Christus sit sponsus ecclesie.

Episcopus ecclesiam suã nõ dimutat. Sicut uir non debet adulterare uxorem suã, ita nec episcopus ecclesiam suam, id est, ut il-

Euaristus ma-
trimonia pu-
blica benedi-
xit.

Locus Pauli
explicatus.

Quod nullus
mortalium vi-
derit Deum in
essentia

1. Ioan. 1.
1. Cor. 13.

Episcopus ec-
clesiam suã nõ
dimutat.

CONCILIORVM. 5

tam dimittat, ad quam sacratus est, absq; in-
uitabili necessitate, aut Apostolica, aut regu-
lari mutatione: neq; alteri se ambitus causa cō-
iungat: Et uelut uxor, quæ sub manu uiri est,
obedire debet uiro suo, eumq; diligere & ama-
re, sic ecclesiam episcopo suo in omnibus obe-
dire, & amare, (ut animam suam) debet: quia
illud fit carnaliter, istud uero spiritualiter. 7.
q. 1. Sicut uir nō, &c. Vide eruditam, & elegan-
tem epistolam.

In concilijs
fo. 35.

Deus omnipotens, ut nos a præcipitæ sen-
tentiæ prolatione cōpesceret, cum omnia nuda
& aperta sint oculis eius, mala tamē Sodoma
noluit audita iudicare, priusq; manifeste agno-
scret. Gene. 18. Descendam & uidebo &c. Cu-
ius exemplo monemur, ne ad præferendam sen-
tentiam, unq; præcipites simus, aut temere, &
indiligēter indiscussa quæq;, quoquo modo iu-
dicemus, dicente ueritatis uoce, Nolite iudi-
care &c.

Ne temere ali-
quid diffinia-
mus.
Heb. 4.

Matth. 7.

Decreta Alexandri Papæ.

Alexander primus, fuit natione Romanus,
temporibus Traiani, sedit annos. 10. mēses. 7.
dies. 2. De hoc Eusebius ecclesiast. histo. lib. 4.
cap. 4. quintus papa sub Petro.

Alexander pa-
pa quintus.

Epistola ad omnes orthodoxos, est erudita epistola.

In sacrificio missarum panis tantum, & ui-
num aqua permixtum offeratur. Nō debet in
calice domini, aut uinum solum, aut aqua so-
la offerri, sed utrunq; permixtum, quia utrūq;
ex latere eius in passione sua profluxisse legit.
De consecratione. d. 2. c. In sacramentorum.

De pane, et ui-
no offerendo
in sacrificio
missæ.

De aqua bene-
dicta.

S V M M A

- mus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, ac purificentur, quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis uitulæ aspersus sanguine, populū sanctificabat, multo magis aqua sale aspersa diuinisq; precibus sacrata. Et si sale asperso per Helisæum propheta tam, sterilitas aquæ sanata est, quanto magis diuinis precibus sacrata, sterilitatem rerū auferet humanarum, & insidias diaboli auertet, & a phantasmaticis uersutis homines defendet, et conquinatos sanctificabit.
4. Reg. 42. d. De consecratione. d. z. c. Aquam sale. De fide Trinitatis. Ibidem, de fide sanctæ Trinitatis docet & tradit multa, congectis multis testimonijs ueteris testamenti.

Decreta Sixti Pape.

- Sixtus sextus Pont. Sixtus primus, natione Romanus, temporibus Adriani, sedit annos. 10. menses tres. Eusebius ecclesiast. histo. lib. 4. cap. 5. ait, sedit annos. 12. cui subrogatus est Telephorus. 7. papa sub Petro.

Hic Gallos in fide cōtinuit.

Hic cōstituit sacra mysteria, & ministris sacra uasa, nō tangi, nisi a ministris sacratīs.

A Sixto habuerunt initia missarum solemnia.

Constituit etiā, ut sacerdote incipiente actionem missarum a populo cantaretur, Sanctus, Sanctus. &c.

De fide Trinitatis.

In prima epistola ostendit, secundum fidem, patrem esse Deum, & ingenitum, filium uero (in quo pater uisus est) esse genitum, unumq; cum patre Deum, non alium Deum patrem, alium filium. Hæc epistola scripta est ad uniuersos Christi fideles.

Telephorus 7. pont.

Decreta Telephori Pape.

Telephorus fuit natione Græcus, temporibus

bus Antonini Imperatoris, sedit annos. II. mē- Huius tempo-
ses tres, conuenit cum hoc Eusebius ecclesia- ribus inualuit
stica histo. lib. 4. cap. 10. Valentiniana
hæresis.

Summa epistole decretalis ad uniuersos scriptæ.

Statuit, septē hebdomadas plenas ante san- De ieiunio q̄-
ctum pascha clericos omnes a carnibus ieiur- dragemz.

nare, quia: discreta debet esse uira clericorum,
& laicorū, dicens: Sic ergo a carne, & delitijs ie-
iuent, et Hymnis, et uigilijs, atq; orationib⁹
Deo inhærere, diu, noctuque studeant. d. 4. c.
Statuimus.

Statuit etiam, ut nocte Natiuitatis domini- Ter, missa cele-
cæ missas celebrent, & hymnum Angelicum branda in no-
in eis solemniter decantent: quoniam ea nocte ste natiuitatis
ab Angelo pastoribus nunciatus est. Reliquis dominicæ.

uero temporibus missarum celebrationes an- Lucæ. 2.
tehoram diei tertiam minime sunt celebrādæ:
quia eadem hora Dominus crucifixus est, & Mar. 17.
spiritus sanctus super Apostolos descendit. & Act. 2.
se legitur.

Decreta Higinij Pape.

Higinius papa, natione Græcus, ex Athenis, Iginus octa-
sedit annos. 4. menses tres, octauus sub Petro. uus pont.

Extat epistola decretalis ad omnes Christi Hic patrīnū,
fideles, de fide Trinitatis satis erudita, in qua & matrinam
de æqualitate personarū indiuisis, multa con- baptismo, &
gerit testimonia. confirmationi
adhibuit.

Ibidem, epistolam primam Ioannis docet
ad Parthos scriptam.

Extat secunda epistola eiusdem ad Atheniē
ses pærenetica.

Decreta Pij Pape.

Pius primus, natione Italus, sedit annos de- Pius pont. no-
nus.

Hic, Nouari
thermas, diuæ
potestatis de-
dicauit.

cem & nouem: iuxta Eusebium uero. 15. histo-
riæ ecclesiast. lib. 4. c. 11.

Hermes frater huius librum scripsit, in quo
refert, q. ei præcepit Angelus Domini (cum ue-
niret ad eum in habitu pastoris,) ut paschâ die
dominica celebraretur. Hoc approbat in epi-
stola prima Pius papa. & habetur de consecra-
tione. d. 3. c. Nolle uos uolumus.

In secunda epistola ad Italos directâ.

Ne prophā-
nandæ res ec-
clesiasticæ.

Prædia diuinis usibus tradita, quidam hu-
manis applicant usibus, & Domino Deo, cui
tradita sunt, ea subtrahunt ut suis usibus inser-
uiant, quod si quisq. præsumpserit, sacrilegus
habeatur, & sicut sacrilegus iudicetur. Quod
hac tempestate fecerunt Lutherani. 12. q. 2. c.

Lutheranos
iniqua facta.

Prædia diuinis.

Decretum eiusdem Pij Papæ.

Pœna periurij.

Qui compulsus a dño, sciens peierat, utriq.
sunt periuri, & Dominus & miles. Ille, quia
precepit. Hic, quia plus dominum, quam ani-
mam suâ dilexit. Si liber est, quadraginta dies
in pane & aqua pœniteat, & septem sequentes
annos. Si seruus est, tres quadragesimas, & le-
gitimas ferias pœniteat.

22. q. 5. Qui cõ-
pullus.

Ex eodem.

Si quis per capillum dei, uel caput iuraue-
rit, uel alio modo blasphemia contra Deum
usus fuerit, si in ecclesiastico ordine est, depo-
natur, si laicus anathematizetur. Et si quis per
creaturâ iurauerit, accerrime castigetur, & iux-
ta hoc, quod synodus iudicauerit, pœniteat. Si
quis autem talem hominem non manifestaue-
rit, diuina condemnatione similiter cohercea-

tur. Et si episcopus emendare neglexerit, accer-^{22. q. 1. Qui pe}
rime corripiatur. ^{icrat.}

De pœnitentia eius, cuius negligentia aliqd
de sanguine Domini distillat, de consecratio-
ne. d. 2. c. Si per negligentiam.

Laudabilis est consuetudo, quia nihil fidei
contrarium agitur.

Consuetudinem laudamus, quæ tamen cõ-
tra fidem catholicam nil usurpare dinoscitur.

De consuetudine seruanda, quæ non est contra fidem.

Petitis per Hilarium Chartularium nostrũ
a beata memoria decessore nostro, ut omnes
uobis retrotemporum consuetudines seruare
tur, quæ a Petri Apostolorum principis ordi-
nationum in itis hactenus uetustas longa ser-
uauit. Et nos quidem iuxta seriem relationis
ueltrę consuetudinem laudamus, quę tamen
cõtra fidem catholicã nihil usurpare dinoscit.

Decreta Aniceti pape.

Anicetus, natione Syrus, sedit annos. II. deci-^{Anicetus pon}
mus Papa. ^{ti. decimus.}

*Extat epistola decretalis ad episcopos Gallie,
in qua docet sequentia.*

Primo tradit, Iacobũ, (qui dicebatur iustus) ^{Hic cauit, a}
a Petro, Iacobo, & Ioanne apostolis, Hierosoly ^{paucioribus,}
morum Episcopum fuisse ordinatũ, ^{quã tribus, ne}
citat Ana- ^{consecraretur}
cletum. 2. epistola. ^{episcopus.}

Secundo ibi, quod Archiepiscopi ab omni-
bus episcopis suffraganeis ordinentur. 66. d. c.
Archiepiscopus ab omnibus.

Tertio ibi, ut clerici cõmam nõ nutriant, sed ^{Clerici comã}
desuper caput in modum spheræ radant: quo- ^{non nutriant.}
niam laicis & simplicib⁹, uirtutis, honestatis,

puccitiae & grauitatis exemplar esse debent.
d.23.c. Prohibet fratres.

Decreta Sotheris papae.

Sother undecimus pont. Sother, natione Campanus, ex fundis, sedit annos.9. Et fuit undecimus Papa.

Huius temporibus Cataphrygarum heresis orta est. Epistola prima tota est de fide, in qua docetur, quod Christus in diuinis scripturis dicitur secundum carnem factus. nam secundum diuinitatem nusquam a patre dicitur factus, sed genitus.

Secunda epistola ad Episcopos Italiae.

Primo constituit, sacratas deo foeminas uel monachas, sacra uasa, aut sacratas palas non contingere, nec incensum circa altaria deferre. 23.d. Sacratas deo.

Sacerdotes, si ne focio sacer dote non sacrificent. Secundo precipitur ab eodem, ut sacrificans habeat secum adiutorem sacerdotem, ut si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, uel ad terram elisus, a tergo semper habeat, qui eius uices insequatur intrepidus, & officium inceptum adimpleat. d.1. De consecratione.

Nullus, nisi ieiunus sacrificet. Tertio ibi, ut nullus post cibum potumque, siue quodlibet minimum sumptum missas facere. Nullus absque patens necessitatis prouentu minister, uel sacerdos imperfecta officia presumat omnino relinquere. Si quis haec temerarie praesumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit, habetur ubi supra. c. Ut illud. & 7. q.1. c. Illud diuinum.

Quarto idem, ut nullus presbyterorum missarum solennia celebrare presumat, nisi duobus praesentibus, sibique respondentibus, & ipse tertius habeatur. Quia cum ab eo dicitur. Dominus

vobiscum, & Orate pro me, aptissime cōuenit, ut & ipsius respondeatur salutationi de consecratione. d. 1. c. Hoc quoq;

Quinto, si aliquid incautius aliquem iurasse cōtigerit, quod obseruatum, in peiorem uergat exitum, illud salubri consilio mutandum nouerimus, & magis instante necessitate, per iurandum nobis, quā pro factō iuramento in aliud crimen maius diuertendum. 22. q. 4. c. Si aliquid.

Incauta Iuramenta non seruanda.

Sexto idem, quod a nullis in cœna Domini perceptio eucharistiæ negligatur, exceptis his, quibus pro grauib; criminibus inhihetur, ab omnibus alijs percipiendam esse, ecclesiasticus usus demōstrat. Cum & pœnitentes eadem die ad percipienda corporis, & sanguinis dominici sacramenta reconcilientur, de consecratione. d. 2. c. In cœna.

In cœna Domini ab uniuersis sumenda eucharistia

Decreta Eleutherij papæ.

Eleutherius, natione Græcus, sedit annos. 15. Eleutherius
mens. 3. duodecimus papa. Sub Petro, temp. pont. 12.
poribus Antonini commodi. Eusebius ecclesiasti. histo. lib. 5. cap. 22. Lucius Britaniæ Rex
huius tempore se ab eo Christianum fieri per
epistolam impetrauit.

Huius tempore Marcionis secta uarie diuisa est.

In epistola unica ad Galliæ prouincias.

De quibus audierat, ut certas escas uitarēt, instruit eos (secundum euangelium) nullas escas, tanq̃ communes, refutari debere: quoniā uniuersas Deus ad cibos tribuit fidelib; suis: probat ex Matth. 15. & Actuum 10.

Non quod intrat per os. &c.

Postera autem die &c.

Decreta Victoris papæ.

Victor, natione Apher, sedit annos. 10. m. c. n. Victor papa. 17

S V M M A

Huius tempo-
re fuit hæresis
Pauli Samofa-
tent.

Tempore ne-
ce'sitatis, quo
libet tempore
vel loco bap-
tizandum.

Controuersia,
quo tempore
celebranda sit
pascha.

Zepherinus
pont. 14.

ses. 2. Eusebius ecclesiasticæ hist. lib. 5. cap. 28.
decimus tertius papa sub Petro.

Sequentia in epistola ad Theophylum Alexandria episcopum.

Primo hic, instituit, die dominica pascha do-
mini celebrari, sicut cõstituerat, & Pius papa
De consecratione. d. 3. c. Celebritatem.

Secundo idem præcepit, ut si necesse fuerit,
aut mortis periculum ingruerit, gentiles ad fi-
dem uenientes, quocunq; loco uel momento
(ubicunq; euenerit,) siue in flumine, siue in ma-
ri, siue in fonte, tantum Christianæ credulita-
tis confessione clarificata, baptizentur.

Eusebius lib. 5. ecclesiasticæ historię, ca. 22.
& 23. & infra, scribit quanta fuerit controuer-
sia inter episcopos, & alios fideles de celebri-
tate paschæ tẽpore huius Victoris papæ. Qui
busdam uolentibus. 14. luna pascha Domini
celebrãdum, quacunq; die septimanę luna. 14.
uenisset, quando Iudæis agnus præcipitur im-
molari, & tunc solui debere ieiunium. Alijs ue-
ro uolentibus, ne aliquãdo nisi in die domini-
ca, quando Dominus surrexit a mortuis, do-
minicum paschæ celebraretur mysterium, &
in hac sola soluendum esse paschæ ieiunium.
Et ob huiusmodi causam congregata sunt cõ-
cilia nonnulla prouincialia.

Extat epistola prima Victoris ad Aphros
parænerica

Decreta Zepherini papæ.

Zepherinus, natione Romanus, sedit annos
9. menses septem, temporibus Antonini. Euse-
bius ecclesiast. histo. lib. 6. cap. 16. est 14. Papa
sub Petro,

In epistola

In epistola prima ad episcopos Sicilienses.

Tradit illud, quod & alij multi tradiderūt, Gratiōres cau-
sē ad sedē Ro-
manam deferē-
dē.
quod iudicia episcoporum, & maiores ecclesiæ
causæ, a sede Apostolica sunt terminādæ, quia
sic Apostoli, & sancti successores eorum sta-
tuerunt.

Scribit alteram epistolam episcopis Aegy-
pti, qua hortatur eos ad patientiam, quia per-
sequebantur, & bonis suis spoliabantur. Est
epistola commendatione digna.

Decreta Calixti Papæ.

Calixtus primus, natione Romanus, sedit Calixtus pa-
pa. 15.
annos quinque, menses duos. Eusebius ecclesia-
sti. histo. lib. 6. cap. 16. Papa 15. sub Petro.

In prima epistola ad Benediclum episcopum.

Constituit ieiunium quatuor temporum, d. 76. ieiuniū
quod.
propter fructuum terræ abundantiam, iuxta
prophetiam Zachariæ. c. 8. ieiunium. 4. & ieu-
niū. 5. Quia sicut replemur a domino, frumē-
to, uino, & oleo ad alenda corpora, sic replea-
mur ieiunio ad alendas animas.

In secunda epistola ad episcopos Galliarum.

In ea generaliter instituit per diuinas scri-
pturas, seruandos esse a causis illicitis, & com-
monet delinquentes ad pœnitētiam. Ibi etiam Cum excom-
municatis nō
est conuersan-
dum.
uetat, excommunicatos a sacerdotibus ab ali-
quo recipiendos ante utriusq; patris iustam
examinationem, & ne cum eis in oratione, aut
cibo, aut potu, aut osculo communicent, nec
aue, eis dicatur. Et quod simili excommunica-
tione subiacebunt, iuxta Apostolorum institu-
tionem, qui cum sciēter excommunicatis cō-
municauerit.

Affinitate cō
iunctis inter-
dixit matri-
monio.

Hic primus prohibet matrimonia inter con-
sanguineos. Hos uero cōsanguineos appellat,
quos diuinę, atq; Imperatorę, et Romanorum,
atq; Græcorum, leges consanguineos appel-
lant, & in hæreditatem fuscipiunt, nec repelle-
re possunt. Falsum enim coniunctiones, nec le-
gitimę sunt, nec manere possunt, sed sunt repel-
lendæ. Et si quæ ausu temerario attēptatę sint,
authoritate Apostolica rescindēdę ueniūt &c.
3. q. 4. c. Consanguineorum.

Ibi, leges humanas rationi, & honestati nō
repugnantes, esse amplectendas censemus, præ-
sertim ubi reipublicæ consulunt utilitati, uel
ecclesiasticę dignitatē defendunt,
atq; pro adminiculo tuentur &c.

Decreta Urbani Papę,

Urbanus pon-
ti. 16.

Urbanus primus, Romanus, sedit annos 4
16. post Petrum. Eusebius lib. 6. ca. 18. tradit. 8.
annis administrasse sacerdotium, passus est,
sub Alexandro Imperatore, sub eodem passus
est & Calixtus prædecessor eius.

Hic sua traditione, multos ad baptismum
& fidelitatem conuertit, Tiburtium, & Vale-
rianum nobilem uirum sponsum sanctę Ceci-
lię, quos etiam usq; ad martyrię palmam per-
duxit, cuius monitis, & doctrina multi alij
martyrio coronati sunt.

Extat eius epistola decretalis ad uniuersos
episcopos spiritu Paulino digna, per quā sta-
tuit, ut oblationes fidelium reliquantur eccle-
siis matricibus dispēsandę per episcopos, iux-
ta necessitatem fidelium.

14. q. 1. viden-
tes autem.

Hic refert in eadem, quod in exordio nascē-

tis ecclesiæ, cum fideles uniuersi uenderent omnia, quæ possiderent, & precium eorum ponerent ad pedes Apostolorum, (ut legitur in Actis,) tunc uidentes sacerdotes summi, & alij, atque Leuitæ, & reliqui fideles, plus utilitatis posse afferre, si hæreditates, & agros, quos uendebant, ecclesiis (quibus præsidebant episcopis) traderent, eò quòd ex sumptibus eorum tam præsentibus quàm futuris temporibus, plurima et elegantiora possent ministrare fidelibus communem fidem ducètibus, quàm ex precio eorum: coeperunt prædia, & agros, quos uendere solebant, matricibus ecclesiis tradere, & de sumptibus eorum uiuere. Ipsæ uero res in ditione singularum parochiarum episcoporum (qui locum tenent Apostolorum) erant, & sunt usque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus. E quibus episcopi, & fideles dispensatores eorum, omnibus communem uitam degere uolentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, ut nemo in eis ægens inueniatur, Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Non ergo debent in alijs usibus, quàm ecclesiasticis, & prædictorum Christianorum fratrum, uel indigentium conuerti, quia uota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum; atque ad prædictum opus explendum, Domino traditæ. Si quis autem (quod absit) se egerit, uideat, ne damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat, & reus sacrilegij efficiatur, sicut illi effecti sunt, qui pretia prædictarum rerum fraudauerunt, ut legitur Actuum 5.

Actu. 4.

Oblationes fidelium episcopis creduntur dispensandæ, iuxta necessitatem fidelium.

Ecclesiæ donata non priuata clericis, sed ad necessitatem singularium.

12. q. 1. Res ec-
clesiæ. **Addit ad prædicta.** Hæc igitur fratres, quæ Ananias, & Saphira passi sunt, ualde cauenda sunt, & timenda, quia res ecclesiæ, non quasi propriæ, sed ut communes, & Domino oblatæ cum summo timore non in alios, quàm in præfatos usus sunt fideliter dispensandæ, ne sacrilegij reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, ubi traditæ sunt, ne pœnam & mortem Ananias, & Saphiræ incurrant, & (quod peius est) anathema, Maranatha, fiant. Et si nõ corpore, ut Ananias, & Saphira, mortui ceciderint, anima tamen (quæ potior est corpore,) mortua, et alienata a fidelium confortio cadat, & in profundum barathri labatur.

17. q. 4. atten-
dendum est.

Vnde attendendum est omnibus, & firmiter custodiendum, ne prædia usibus sacrorum cœlestium dedicata, a quibusdam irruentibus uexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ ultionis acrimoniam (quæ erga sacrilegos iure promenda est) perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis seruetur. Quoniam (iuxta Apostolum) tradere oportet huiuscemodi hominem Satanæ. &c. Memoratis ergo augmentationibus & cultibus, in tantum ecclesiæ, quibus episcopi præsident, Domino adminiculante creuerunt, & tantis maxima pars earum abundat rebus, ut nullus sit in eis, communem gerens uitam, indigens, sed omnia necessaria ab episcopo, suisque ministris percipit. Ideoque subiungit. Si aliquis extiterit modernis aut futuris temporibus, qui hæc auellere nitatur, iamdicta damnatione feriatur.

CONCILIORVM. II

Quod autem sedes in ecclesiis episcoporum 11. q. 3. quibus
 excelsa, constitutę, & preparata inueniuntur, episcopi non.
 ut thronus, speculationem, & potestatem iudi
 candi & soluendi, atq; ligandi a Domino sibi
 datam materiam docent. Vnde Matth. 16. legi
 tur, Quęcunq; ligaueritis &c. Et Ioā. 20. Quo
 rum remiseritis. Ideo ista prætulimus charissi
 mi, ut intelligatis potestatem episcoporum ue
 stroꝝ, in eisq; Deū ueneremini, & eos (ut ani
 mas uestras) diligatis, & quibus illi non com
 municant, non communicetis, & quos eiece
 rint, nō recipiatis. Valde enim timenda est sen
 tentia episcopi, licet iniuste liget aliquē: quod
 tamen summo opere præuidere debet. Sententia epi
 scopi valde ti
 menda.

Omnes fideles per manuum impositionem De confirma
 tione.
 episcoporum spiritum sanctum per baptismū
 accipere debent, ut pleni christiani inuenian
 tur, quia cum spiritus sanctus infunditur, cor
 fidele ad prudentiam, & constantiam dilata
 tur, de consecratione. d. 5. c. Omnes fideles. Et
 infra in epistola Melchiadis papæ.

Decreta Pontiani Papæ.

Pontianus Romanus, sedit annos nouem, Pontianus pa
 pæ. 17.
 menses quinq;: quicum Hyppolito presbyte
 ro in Sardiniam insulam a Maximino Impera
 tore deportatus est, & ibi. 12. calen. decembris

maçtatus: cuius corpus Fabianus papa redu
 xit, & Romæ in cœmiterio Calixti sepeliuit.

Scrisit duas epistolas ad uniuersos fideles.
 In prima tractat de honore, quo prosequendi
 sunt sacerdotes, quoniam proprio ore corpus
 Domini conficiunt, & populis tradunt.

In. 2. generalit̃ hortat ad fraternā dilectionē.

*Decreta Antheri papa.*Antherus pa-
pa 18.

Antherus, natione Græcus, tēporibus Ma-
ximini martyrio coronat⁹ est. Hic gesta mar-
tyrum diligenter exquisiuit, et in ecclesia recō-
didit. Propter quod, a quodam Maximo præ-
fecto martyr effectus est. Sedit annos. 3. 18. pa-
pa sub Petro. Huius Papæ est inexplicabilis fe-
rè annorum differentia.

7. q. 1. mutatio
nes episcopo-
rum.Quibus cau-
sis transferen-
dus episcopus
de vna eccle-
sia in aliam.

Scribit rogatus ab episcopis Bethicæ & To-
letanæ prouinciæ, si liceret mutari episcopum
de una ciuitate in aliam. Respondit, licere qui-
dem communi utilitate, aut necessitate fieri,
sed non libitu cuiuscq̃, aut dominatione. Vt Pe-
trus princeps Apostolorum de Antiochia trās-
latus est Romam, & alij quidam Apostolica
authoritate mutati sunt. Eusebius de quadam
parua ciuitate, Apostolica authoritate transla-
tus est Alexandriam. & Felix electione ciuiū
propter doctrinam et bonam uitam, quam hæ-
bebat, communi episcoporum & reliquorum
sacerdotum, ac populorum cōsilio translatus
est Ephesum. Verum auaritiæ, uel præsumptio-
nis, aut propriæ uoluntatis causa, nō sunt epi-
scopi mutandi de ciuitate in ciuitatem, sed uti-
litatis, & necessitatis.

*Decreta Fabiani Papa.*Fabianus pa-
pa 19.

Fabianus papa, natione Romanus, sedit an-
nos. 14. temporibus Maximini martyrio coro-
natur. 19. papa.

Sub Fabiano
papa Noua-
tus hæreticus
fuit.

Hic fecit septem subdiaconos, qui septem
notarijs imminerent, ut gesta martyrum in in-
tegrum colligerent. Tempore huius Nouatus
hæreticus uenit ex Aphrica, & separauit No-

uatianum ab ecclesia, & quosdam cōfessores.

Huius etiam tempore passa est ecclesia per-
secutionem, & multi Christiani è Roma fu-
gerunt.

Sub hoc pon-
Cesar Philip-
pus, baptismo
infirmus est.

Eusebius lib. 6. cap. 21. histo. ecclesiasti. tra-
dit; Fabianum signo columbæ apparentis su-
per ipsum cælitus ostensæ, quæ ferebat figurã
illius, quæ super Christum in Iordane descen-
derat, ab uniuerso clero & populo electum
fuisse episcopũ, qui ante episcopatum habuit
uxorem, quæ post, martyrio coronata est.

Epistola prima, est epistola lectione digna.

Præcipit uniuersis ecclesiis, ut ad officia di-
uina peragenda ordinarent diaconos. 7. cum
subdiaconis, & acolytis, qui diebus domi-
nicis & festiuitatibus solemnibus diuina per-
agant ministeria, & omni hora parati sint ad di-
uinum officium: & quicquid eis iniungitur,
peragendum. Quod & ipse seruabat Romæ.

Ibidem commonet, ut caueat se ab hoc No-
uato, et similibus, qui alteram fidem & doctri-
nam tenent, quam Apostoli, & successores eo-
rum tenuerunt & docuerunt, ne (quod absit)
post eum abeuntes, in laqueũ Satanæ cadant.

Ab hæreticis
abstinendum.

A quibus abstinendũ est, sicut ab illis, quos
Apostolus commemoras, dicens: cum eis nec
cibum summere. Quoniã sic Apostoli statue-
runt, dicentes: Cum excommunicatis non est
communicandum. Et si quis cum excommu-
nicatis, auertendo regulas, sciẽter psallat in do-
mo, aut simul loquutus fuerit, aut orauerit, il-
le communionem priuetur. 11. q. 1. Sicut Apосто-
li, & supra in canonibus Apostolorum. c. x.

S V M M A

In secunda epistola ad episcopos Orientales.

Quor annis
chrisma confi-
ciendum.

De consecra-
tione. d. 3. liti-
ris nostris.

Intellexerat literis eorum, nonnullos episco-
pos non per singulos annos in cœna Domini
chrisma conficere, sed duos uel tres annos con-
fectionem sancti chrismanis semel actam con-
seruare, quoniam nec balsamum per singulos
annos poterant reperire, nec necesse est singu-
lis annis chrisma conficere, dum una cōfectio
chrismanis abundat. Ad quos ait, Errant, qui
talia excogitant, & mente uesana, potiusq̄ re-
cta sentientes. Hæc dicunt, In illa enim die Do-
minus Iesus, postq̄ cœnauit cum discipulis
suis, & lauit eorū pedes, (sicut a sanctis Apo-
stolis prædecessores nostri acceperunt, nobisq̄
reliquerūt) chrisma cōficere docuit. Ipsa enim
lauatio pedum, nostrum significat baptismū,
quando sancti chrismanis unctioe perficitur
& confirmatur. Sicut igitur ipsius diei solem-
nitas per singulos annos est celebranda, ita ip-
sius sancti chrismanis cōfectio per singulos
annos est agenda, & de anno in annum reno-
uanda, et uetus chrisma in sanctis ecclesiis cre-
mandum. Ista a sanctis Apostolis, & successo-
ribus eorum accepimus, uobisq̄ tenenda mā-
damus.

Hæc sancta Romana ecclesia, & Antiocha-
na a tempore Apostolorum custodit. Hæc Hie-
rosolymorum & Ephesianorum tenet. In qui-
bus Apostoli præsidentes hæc docuerunt, &
uetus chrisma incendi, & non amplius q̄ uno
anno uti permiserunt.

Mali sacerdo-
tes tollerādi,
non ferendi.

Quomodo sacerdotes non temere accusan-
di, aut reprehēdendi sint, nisi a magistris suis;

quoniam eorum causas sibi Dominus reserua
re uoluit, & suo iudicio uindicari, Tollerandi
hi sunt potius a fidelibus, q̄ exprobandi: ue-
luti palea cum tritico, usq; ad ultimum uenti-
labrum, & sicut pisces mali cum bonis, usque
ad segregationem, quæ futura est in littore, id
est, in fine seculi. Hinc colligit, sacerdotes Do-
mini non gladio nec morte feriendos.

Math. 13.

Nullus in iudicio præsumat, accusator si-
mul esse & iudex; uel testis: quoniam in omni
iudicio quatuor personas necesse est semper
adesse, id est, iudices electos, & accusatores, ac
defensores, atq; testes.

11. q. 1. statui-
mus vt. si quis

In tertia ad Hilarium episcopum.

Primo, nullus accusetur alicubi, q̄ in suo fo-
ro. Si quis uero iudicem aduersum sibi sense-
rit, uocem appellationis exhibeat. Appellan-
tem autem non debet afflictio ulla, aut deten-
tionis iniuriare custodia: sed liceat appellatori
uiciatam causam appellationis remedio suble-
uare. &c. Liceat etiam in causis criminalibus
appellare. Nec uox appellandi ei denegetur,
quem supplicio sententia destinari.

2. q. 6. si quis
iudicem.

De remedio
appellationis

Si quis crimen alteri obiecerit, nisi per scri-
pturam se probaturum esse fateatur, non est
pro accusatione habendum. Si uero scripserit,
si non probauerit quod obiecit, pœnam quam
intulerit, ipse patiatur.

3. q. 6. qui cri-
men.

De pœna ta-
lionis.

Tertio idem, & si nō frequentius, saltē in
anno ter, homines communicent (nisi forte q̄s
maioribus criminibus impediatur) in pascha,
(uidelicet) & pentecoste: & Natali Domini.

Ter in anno
communicēt
fideles.

De consecra-
tione. d. 1. &
si non.

Quarto idem. Si quis ætatis suæ triginta nō

30. annorum Presbyter ordinetur, impleuerit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etiam si ualde sit dignus, quia & ipse dominus. 30. annorum baptizatus est, & sic cepit docere.

78. si quis triginta.

Diebus dominicis fiat oblatio panis, et vini.

Quinto idem decreuit, ut in omnibus diebus dominicis, ab omnibus uiris & mulieribus, oblatio, tam panis, quàm uini, fiat. Vt per has immolationes a peccatorum suorum fascibus liberentur.

Sexto idem: ut presbyter illiteratus missam celebrare non audeat.

Decreta Cornelij Papa.

Cornelius papa. 20.

Cornelius Romanus, sedit annos. 2. Vigessimus papa sub Petro.

Huius tempore Nouatus Nouatianum extra ecclesiam ordinauit, et in Africa Nicostrotum. Hic a Decio martyrio coronatus est, quod noluit ductus ante templum Martis adorare.

Quomodo reconciliandi sint hæretici.

Eusebius histo. ecclesiast. lib. 7. cap. 2. refert, eodem tempore Cornelium Romæ, & Cyprianum apud Carthaginem, episcopatum gessisse. Et tunc in Africa quæstio exorta est, si oportet hæreticos rebaptizari. Cumque id a Cypriano, & cæteris penè omnibus per Africam sacerdotibus oportere fieri decerneretur, Cornelius, & cæteri omnes per Italiam sacerdotes, huiusmodi decretum, manente sacerdotali concordia, refutarunt: statuètes antiquam a patribus super hoc traditam regulam debere seruari, quæ continebat, Hæreticos sola manus impositione purgandos.

In epistola prima.

Tractat de translatione corporum Aposto-

lorum Petri & Pauli, quæ rogatu deuotæ mæ-
tronæ Lucinæ, leuata sunt de Cathecumbis.

In epistola secunda ad Rufum episcopum Orientalem.

Vetat, a summis sacerdotibus, & dei mini-
stris exigi sacramentum iuramenti, nisi pro re-
cta fide. 2. q. 4. Sacra-
mentum autē

Ibidem, testimonijs scripturarum ostendit,
quam alienum sit ab hominibus Christianis
iurare, exponens illud Domini. Quod autem Matth. 5.
his abundantius est, a malo est, id est, ab exigē-
te, & a iurante.

Idem decreuit dicens, Honestum etiam ui-
detur, ut qui in sanctis audet iurare, hoc ieu-
nus faciat, cum omni honestate, & timore dei,
Et pueri ante annos 14. non cogantur iurare. 22. q. 5. Hone-
stum etiam.

De hoc Pontifice meminit Eusebius, lib. 6. Hic pon. No-
uatum dam-
navit.
cap. 33. Et de Nouato hæretico, qui spem salu-
tis ademerat peccantibus, etiam si digne pœni-
tuissent. Hic extitit princeps Nouatianorum,
qui ab ecclesia separati superbo nomine Ca-
tharos, id est, mundos appellarunt semetipfos.
Ob hanc rem concilium sacerdotale Romæ cō-
gregatum est, episcoporum. 60. totidē presby-
terorum, cum diaconis multis. Et statuit, No-
uatum cum his, qui eum sequerētur, alienum
esse ab ecclesia. Eos uero, qui lapsi fuerint in
certamine, fraterna commiseratione curādos,
& fomentis pœnitentiæ medicandos. Scribit
de hac re Cornelius urbis Romæ episcopus,
ad ecclesiam Antiochenam indicans, quid sta-
tuerit concilium Romæ congregatum, & quid
Italæ, Aphris, ceterisque occidentalibus uisum
fuerit. De quo Cyprianus librum ædidit, lap-

fos ad pœnitentiam cohortandos.

Huius tempore (ut refert idem Eusebius) iam ecclesia habebat, ad diuina myſteria peragenda, cum episcopis presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Acolytos, Exorcistas, Lectores, Ostiarios. Et uiduas habebat ecclesia, quas cū alijs indigentibus alebat.

Conciliū Carthaginēse sub Cypriano.

Item sub hoc pontifice celebratum est concilium Carthaginen. super ea quæstione, An baptizati ab hæreticis, uenientes ad ecclesiam essent rebaptizandi. In quo concilio, ab omnibus unanimiter decretum est, ab hæreticis nō conferri uerum baptisma, sicut nec datur spiritus sanctus, nec uera remissio peccatorum. Inixi uerbis Pauli ad Ephe. 4. Vna fides, Vnū baptisma.

Verba Cypriani.

Audistis, collegæ dilectissimi, quid mihi Iubaianus coepiscopus noster scripserit, confusus mediocritatem nostram de illicito, & profano hæreticorum baptismo. Et quid ego ei rescripserim, cōsens. s. quod semel, atq; iterum censuimus, hæreticos ad ecclesiam uenientes, ecclesiæ baptismo baptizari, & sanctificari oportere. Item. lectę sunt uobis & aliæ literæ Iubaiani, quibus pro sua syncera, & religiosa deuotione ad epistolam nostram rescribens, non tantum consensit, sed & instructum se esse gratias egit. Superest, ut de hac ipsa re quid singuli sentiamus, proferamus, neminem iudicantes, aut a iure communionis aliquem (si diuersum senserit) amouentes. Neq; enim quisq; nostrum episcopum se esse episcoporum constituit, ut tyrannico terrore ad obsequendi neces-

fitatem collegas suos adegit, quando habeat
 omnis episcopus pro licentia libertatis, & po-
 testatis suæ arbitrium proprium, tanq̃ iudica-
 ri ab alio non possit, cum nec ipse possit alie-
 rum iudicare. Sed expectemus uniuersi iudi-
 cium Domini nostri Iesu Christi, qui unus, &
 solus habet potestatem, & præponendi nos in
 ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro
 iudicandi.

Ego unum baptisma in ecclesia sola scio, & Responsio Ce-
 ciliæ Abiltæ.
 ad Ephe. 4.
 extra ecclesiam nullum. Hoc erit unum, ubi
 spes uera est, & fides certa. Sic enim scriptum
 est: Vna fides, una spes, unum baptisma. Non
 apud hæreticos, ubi spes nulla est, & fides fal-
 sa. Vbi omnia per mendacium aguntur. Vbi
 exorcizat dæmoniacus. Sacramentum interro-
 gat, cuius os & uerba cancer emittunt. Fidem
 dat infidelis. Veniam delictorum tribuit sceler-
 ratus, & in nomine Christi tangit Antichri-
 stus. Benedicit, a deo maledictus. Vitam polli-
 cet mortuus. Pacē dat ipacificus. Deū inuocat
 blasphemus. Sacerdotiū administrat pphanus.
 Ponit altare sacrilegus. Ad hæc omnia accedit
 & illud malum, ut Antistes diaboli audeat eu
 charistiam facere, aut qui illis assistunt, dicāt,
 hæc omnia falsa esse de hæreticis. Ecce ad qua
 lia ecclesia cōsentire cogitur, & sine baptismo,
 ac uenia delictorum communicare compelli-
 tur. Quam rem (fratres) fugere, ac uitare debe-
 mus, & a tanto scelere nos separare, & unum
 baptisma tenere. Quod soli ecclesiæ a deo con-
 cessum est.

Cyprianus Carthagen. dixit.

Sententia Cypriani. Censeo secundum euangelicam & Apostolicam contestationem, aduersarios Christi, & Antichristos appellatos, quando ad ecclesiam uenerint, unico ecclesie baptismo baptizandos esse, ut possint fieri de aduersarijs amici, & de Antichristis Christiani. Reuocata sunt hæc per Cornelium in sacerdotali concilio Romæ. Et per Stephanum papam.

Decreta Lucij Papæ.

Lucius Pontifex. Lucius Romanus, sedit annos. 3. a Valeriano martyrio coronatur.

Hic, episcopus. Hic præcepit, ut duo presbyteri, & tres diaconi, in omni loco episcopum comitarentur, propter testimonium ecclesiasticum.

30. annis minorum repudiu. Idem cum ad passionem pergeret, omnem potestatem ecclesie reliquit archidiacono suo Stephano successori suo.

Huius meminit Eusebius. histo. ecclesiasti. lib. 7. cap. 3.

In epistola prima ad episcopos Gallie, & Hispanie.

Excommunicauit bona ecclesie expoliantes, uel ecclesijs uexationem inferentes, quoniam erant pauperibus dedicata.

Ecclesia Romana in fide nunquam errauit. Ibidem de Romana ecclesia tradit, quod est Apostolica mater omnium ecclesiarum, quæ a tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, secundum ipsius Domini saluatoris diuinam pollicitationem, qui principi discipulorum dixit. Petre ecce Satanas &c.

Lucæ. 22. Ego autem rogauit pro te, ut non deficiat fides tua. &c.

Idem fecit decretum, ut ministri altaris pre-

sbysteri & diaconi, tales eligantur, qui continentiam seruent. fr. d. c. ministri.

Idem, ut clericus solus ad foeminae tabernaculum non accedat, nec frequenter properet, sine maioris natu sacerdotis iussione. Et ne solus presbyter cum sola foemina fabulas miscet. Et si quid agnitum fuerit, & ille deponatur, & illa a liminibus ecclesiae arceatur. Clericus matronarum domesticita frequentans deponitur.

Idem, ut nullus clericus cum extranea habitet foemina, nisi soror, aut proxima fuerit, & cum magna sollicitudine fiat. Non enim ignoto malitias Satanae. Ne clericus solus cum foemina loquat.

Extant epistolae Cypriani ad Lucium.

Decreta Stephani Papae.

Stephanus Romanus, sedit annos. 7. martyris coronatur. 22. papa sub Petro. Stepha. pont. 22. Fuit temporibus Valeriani.

In epistola prima ad Hilarium episcopum.

Quod non sint admittendi ad gradus ecclesiasticos omnes illi, qui pro crimine aliquo notantur infamia. Vide. 6. q. 1. c. Infames, ubi omnes ferè peccatores excludit.

Qualia debent esse uestimenta, quibus Domino ministratur, & cultus celebratur diuinus. Ut sint sacrata, & honesta, quibus in alijs usibus ecclesiasticis non utantur. Nec ab alijs contingantur, aut ferantur, nisi a sacratibus hominibus, ne ultio, quae Balthasarem regem percussit, super talia praesumentes ueniat diuina. De consecrata. d. 1. c. Vestimenta.

Idem a Sixto papa decretum est. Quibus uestibus celebrandum.

Idem a Sixto papa decretum est.

In secunda epistola.

De accusationibus sacerdotum, de qua re supra in decretis Telesphori, & Iulij.

Ibi, Apostolo prohibente, inter Christianos

Punitio Balthasaris Regis.

S. V M M A

Galat. 6. non debent accusationes exerceri: ex quo docemur a Paulo, lites nō probari inter fideles.
 1. Cor. 13. Eusebius de Sixto. lib. 7. cap. 23.

Decreta Sixti Pape.

Sixtus pont. Vigefimus tertius. Sixtus secundus, natione Græcus ex Athenis. Sedit annos duos. 23. Papa sub Petro.

Hic sub Decio, & Valeriano martyrio coronatur. Quia noluit sacrificare dæmonijs, capite truncatus est, & cum eo sex diaconi. Et die tertio post passionem illius passi sunt Laurentius eius archidiaconus, Claudius subdiaconus, Seuerus presbyter, Romanus ostiarius, et Crescentius lector.

Tempore huius exorta est Sabellianorū secta.

In epistola ad Gratum episcopum explicat processum personarum diuinarum.

In secunda ad episcopos Hispaniæ.

Agit de accusationibus, & persecutionibus episcoporum &c. Cōsule Euse. hist. eccle. li. 7. c. 4. Et infra tradit multa, quæ huius tpe contigerunt.

Decreta Dionysii Pape.

Dionysii. pōt. 24. Fuit temporibus Galieni.

Dionysius Monachus, sedit annos. 6. Fuit 24. Papa.

Ab hoc pontifice incipit Ecclesiarū determinatio.

Hic presbyteris ecclesias diuisit, & cœmeteria, parochiasq; & diœceses constituit. Eius epistolæ nihil habent, nisi generales commotiones ad obseruationem legis Christianæ.

Huius tempore congregatum est provinciale concilium in Antiochia diuersum ab illo, quod aggregatum est tempore Iulij papæ.

Concilij Antiochenum contra Paulū Samosatenum.

Huius meminit Eusebius. histo. ecclesia. lib. 7. cap. 23. & infra. Aggregatū uero contra Paulum Samosatenum, qui abiecta, & indigna de Christo sentiens, negabat eum de cœlis descendisse, sed

disse, sed a Maria originem cœpisse, & initium habuisse de terra, & communis naturæ hominem tantum fuisse.

Extat epistola episcoporum Antiocheni cōcilij ad Dionysium Papam, & ad alios episcopos, & uniuersum clerum & plebem, contra prædictum Paulum. Apud Eusebium. c. 26.

Decreta Felicis Papæ.

Felix Papa primus, Romanus, sedit annos 4. Papa 25. sub Petro. Felix. ii. p̄st. 25. Fuit temporibus Claudij, & Valeriani.

Hic cōstituit, supra memorias, ac sepulchra martyrum, Missas celebrari. Quod destruxerunt Lutherani hac nostra tempestate.

Huius meminit Eusebius. lib. 7. cap. 27. Sub hoc pon. Manes perfa. Manichæorū introduxit sectam.

Extat alia ad Benignum episcopum, a quo consultus est in rebus fidei, quoniam quidam in sua ecclesia dicebant, filium non posse propriè uidere patrem. Iuxta illud, Deum nemo uidit unq̄. Et alij fingebant, filium minorem patre, quoniam pater illi perhibet testimoniū. Et quia pater inuisibilis dicitur, filius uero uisibilis comprobatur. Atq̄ consultus, respondit Felix, Isti ignorantes diuinarum scripturarum, & Apostolorum iura, ex proprio & adulterino sensu, talia fabricant. Nos uero euidentioribus testimonijs ueteris & noui instrumenti, filium patrē semper uidere posse doceamus, Salomone dicente, Est tecum sapientia, quæ non uicōpera tua, quæ affuit tibi, cum faceres orbem terrarum. &c. Et in Euangelio, Nemo no

Ioan. I.

Sapientie. 9.

Marth. 11.
Ioan. 1.
Ioan. 3.
Ioan. 7.

uit filium nisi pater, nec pater, quis nouit nisi filius. &c. Et iterum. Deum nemo uidit unquam, sed unigenitus. &c. Item, Vos non noistis eum, ego autem noui eum. Et iterum. Qui ex Deo est, hic nouit Deum.

Si sereno sensu recenseas scripturas, inuenies, non solum patrem filio testimonium perhibentem, sed totam simul inseparabilem Trinitatem. Ego sum qui testimonium perhibeo de me, & testimonium perhibet de me, qui misit me pater. Ioannis. 8. Et, Cum uenerit paraclitus spiritus ueritatis, ille testimonium perhibebit de me. &c. Io. 15. Intende, quoniam in quibus una testificationis uirtus ostenditur, nullus ab alio neque prior, neque inferior iudicatur.

Roma. 2.
Ecclesia Romana hereticis prauitatibus nunquam polluta est.

De alio saepe diximus, quod secundum hominis formam filius uisibilis dicitur, secundum uero deitatis substantiam, inuisibilis praedicatur. Ut Paulus multis in locis ostendit. Haec est Apostolorum uiua traditio. Haec sancta & Apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia, quae per dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolicae traditionis nunquam errasse probatur, nec ab hereticis prauitatibus deprauata succubuit, sed, ut in exordio normae fidei Christianae percepit ab authoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata manet. Iuxta illud Lucae. 22. Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. 24. q. 1. A recta ergo fide. Et supra in decretis Lucij Papae.

Eutythianus.
1. pon. 26. Fuit
tempore Au-
reliani.

Decreta Eutythiani Papae.

Eutythianus primus, natione Tuscus. Sedit anno uno. Papa. 26. sub Petro.

Hic temporibus suis per loca diuersa. 342.
 martyres proprijs manibus sepeliuit. Qui etiã
 statuit, ut cum Dalmatica, aut Colobio sepe-
 rentur. Huius meminit Eusebius, histo. eccle-
 siasti. lib. 7. cap. 7.

Extat epistola eius prima ad episcopos Be-
 thicæ prouinciæ, in qua ueritatem dominicæ
 incarnationis explicat, quomodo salua pro-
 prietate utriusq; naturæ Deus uerus, & uerus
 homo erat.

Extat altera ad episcopos Siciliæ, tantum
 edicens generales commonitiones ad fidem,
 & pietatem pertinentes.

Extant decreta eius apud Gratianum. 20. q.
 2. c. Statuimus.

Abbatissa præsumens uelare uirginem, uel
 uiduam, excommunicetur. Qui poenitentiam
 periurij agere noluerit, excomunicetur. 20. q.
 1. Prædicandum.

In potestate fidelis erit, si quis gentilis gen-
 tilium uxorem duxerit ante baptismum, post
 baptismum eam habere, uel non habere. Et
 infidelem discedentem fidelis sequi non cogi-
 tur. 28. q. 1. Si quis gentilis.

Quam duxit
 fidelis ante
 baptismum, li-
 berum est illi
 habere, uel
 non habere.

Magnum malum ebrietatis, ex quo omnia
 uitia pullulant, Christianis modis omnibus
 cauere præcipimus. Qui autem hoc uitare no-
 luerit, excommunicandum esse decreuimus,
 usq; ad congruam emendationem.

Contra ebrie-
 tatem.

Idem. Episcopi, & Dei ministri non debent
 comeffationibus, & uinolentijs nimis incum-
 bere, considerantes sententiam Domini, dicen-
 tis, Attendite, ne grauentur corda uestra. &c.

1. Theff. 5. **Lucæ. 21.** Moderatè enim cibum, & necessariũ sumptum summant, ut (iuxta Apostolum) sobrii sint, & parati ad seruitium Dei.

Decreta Gaij Pape.

Gaius pont. 27.

Gaius. natione Dalmata, sedit annos. 11. temporibus Diocletiani Imperatoris, cuius meminit Eusebius. histo. eccle. lib. 7. cap. 27. Papa 27. sub Petro.

Gradus, quibus ascenditur ad Episcopatum.

Hic constituit, ut omnes ordines in ecclesia sic ascenderent. Si quis episcopus fieri mereretur, primo fiat ostiarius, lector, exorcista, acolythus, deinde subdiaconus, diaconus, presbyter. Et exinde episcopus ordinaretur.

2. Cor. 5.

Extat epistola eius elegantissima ad Felicem episcopum de ueritate incarnationis dominicæ. Vbi ostendit primo, quod nullius innocentis occisio fuerit redemptio mundi, nec alicuius debitum quisq; suo sine persoluit, nisi filius hominis Iesus Christus, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes etiam sunt suscitati, de quibus ipse dicebat, Ego cum exaltatus fuero. &c. Ioã. 12. Vbi secundo, postq; multa elegantissima collegit, subdit, Mundum Deo in Christo reconciliatũ, ut nisi uerbum dignaretur caro fieri, nulla caro posset saluari.

Decreta Marcellini Pape.

Marcellinus pont. 28. Sub quo decima Christianorũ persecutio fuit.

Marcellinus, natione Romanus, sedit annos. 9. temporibus Diocletiani. Quo tempore fuit persecutio magna, ita ut intra. 30. dies, 17. milia hominum promiscui sexus per diuersas prouincias martyrio coronarentur. Et ipse Marcellinus ad sacrificium ductus est, ut thu-

rificaret. Quod & fecit. Et post paucos dies penitētia ductus, ab eodem Diocletiano pro fide Christi cū Claudio, & Cyrino, & Antoni nō capite truncatus est, & martyrio coronatus. Iacuerunt uero corpora sanctorum in plura dies. 36. iussu Diocletiani. Deinde Marcellus presbyter noctu collegit cum presbyteris, & diaconis, & cum hymnis sepeliuit.

Extat epistola eius prima ad Salomonē episcopum. In qua damnat errores quorundam dicentium, Patrem maiorem esse filio, quia illi soli sacrificium immolatur. Et quod filius nullam cum patre communionem operum habeat. Et q̄ illud propheticum; Sciant gentes, quoniā nomen tibi Deus, tu solus altissimus, de solo patre dictum sit. Psal. 82. Hęc refellit, adductis testimonijs satis idoneis sacrarum scripturarum.

Extat altera epistola ad episcopos Orientales, solas monitiones generales continens.

Hic etiam Marcellinus conuictus est, quod thurificasset in templo Isis & Veste, per Garium, & Innocentium diaconos, & Urbanum, Castorium, & Iuuenalem presbyteros, & per 28. alios testes. Et tādē in synodo. 300. Episcoporum, & 30. presbyterorum, caput cinere cōuolutum habens Marcellinus episcopus Urbis Romæ, uoce clara clamans, dixit, Peccaui coram uobis, & non possum in ordine esse sacerdotum, quoniā avarus me corripuit auro. Et subscriperunt in eius damnationem, & damnauerunt eum extra ciuitatem; dicentes, Quia ore suo cōdemnatus est, & ore suo ana-

Marcellinus, penitentia ductus, a remine hominum damnabilis se damnauit.

De condemnatione Marcellini Pont.

thematizatus accepit Maranatha. Nemo enim unquam iudicauit pontificem, nec praefulum sacerdotem suum, quoniam prima sedes non iudicabitur a quocumque. Tu eris iudex, ex te condemnaberis, tamen in nostra praesentia. Tu enim iudex, tu reus. Hoc autem factum, Diocletianus, (dum esset in bello Persarum) audiuit, quod. 30. episcopi, & 30. presbyteri in eius damnationem conuenirent, iratus in eandem ciuitatem misit, & multos episcopos ad martyrii coronam traxit. Inter quos damnatus est et Marcellinus, & (ut tradunt multi) uacauit episcopatus eius annos. 7. De condemnatione Marcellini est ferme inexplicabilis scriptorum differetia. Diximus certiora in controuersia quarta.

Concilium Ancyranum post tempora Marcellini Papae celebratum parum ante Nicenum concilium, circa annum Domini. 308. Sub quo Caesare ex scriptoribus constare non potest. Fuit prouinciale concilium, sed receptum in. 6. synodo generali Constantinopoli, in Trullo celebrata, ut patet ex. 2. Canone sextae synodi.

Ancyranum
melius dicitur,
ab Ancyra ciuitate sita in
Gallacia.

Hoc concilium uocatur a Graciano in decretis Anchiritanum, ab alijs Anquyranum. Cui interfuerunt aliqui episcopi, qui etiam affuerunt in concilio Niceno.

Continet Canones generales. 24. contra eos, qui inuicti, uel dijs thurificabant, uel imolabant.
Cap. 1. De presbyteris, qui immolauerunt tempore persecutionis.

D. 57. Presbyteros, qui.

Presbyteros, qui immolauerunt, & postea certamen iterum inierunt, si hoc ipsum ex fide, & non aliquo argumento, sibimet praeparantes, egerunt, ut iterum teneri uiderentur, aut

tormentis subijci putentur, tanq̄ inuiti . Si ex fide ergo luçtati sunt, & non ex pacto, ad ostentationem, ut caperentur, ipsi fecerūt , hos placuit, honorem quidem sedis propriæ retinere. Offerre autem illis, & sermonem ad populum facere, aut aliquibus sacerdotalibus officijs fungi, non liceat.

Cap. 2. De diaconis, qui immolauerunt.

Diaconi similiter, qui immolauerunt, postea ^{D. 50. Presbyteros, qui.} autem iterum reluctati sunt, illum quidem honorem habere oportet. Cessare uero debere ab omni sacro ministerio , ita ut nec panem , nec calicem offerant, nec pronũcient, nisi forte aliqui episcoporum conscij sint laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & uoluerint eis aliquid amplius tribuere, uel adimere . Penes ipsos ergo erit de his potestas.

Cap. 3. De his, qui ex fuga comprehensi sunt.

Qui fugientes timore persecuutionis cõprehensi sunt, uel a familiaribus , seu a domesticis traditi, & uel bona propria amiserunt , uel sustinuerunt tormenta , uel etiam carceribus indusi sunt , & tamen proclamauerunt se esse Christianos , quin etiam perseverante uiolentia, ad id usq; perducti sunt, ut manus eorum apprehensas, & uiolenter attractas, sup sacrificia imponerent, illis licet perseverantibus in fide, & Christianos se esse uociferantibus , hoc ergo quod eis inuitis, & alijs cogentibus, contigit, si luçtu & mcerore animi , acerbè se ferre demonstrant, ipsiq; humili per bonam conuersionem habitu incedentes , dolere se , quod inuiti coacti sunt, doceant, hos tanq̄ inculpa-

S V M M A

tos a communione non uetari. Si autem iam prohibiti sunt ab aliquibus a communione, maioris diligentia, & inquisitionis causa, aut per aliquorum ignorantiam, statim recipi oportet. Hoc autem obseruari conuenit, & de clericis, & de laicis omnibus. Laicos sane, qui in similes necessitatis causas inciderunt, tanquam si nihil peccauerint, maxime si eos probabilis uita commendet, ad ordinationem recipi placuit.

Cap. 4. De his, qui in templis idolorum cœnauerunt.

De his, qui sacrificare coacti sunt, in super in templis idolorum cœnauerunt, si qui eorum cum habitu cultiore ad templa producti sunt, atque ibi præciosiori ueste adhuc mutata, cœnæ participes facti sunt idolorum, indifferenter summentes omnia, quæ fuerunt apposta, placuit, eos inter audientes uno anno constitui, tribus autem alijs annis agere poenitentiam. Sed ex ipso triennio per biennium tantummodo orationi communicare, tertio autem anno reconciliari sacramentis.

Cap. 5. De his, qui in locis idolorum manducauerunt.

Quotquot autem ascenderunt templa cum ueste lugubri, & recumbentes inter alios manducauerunt, flentes (si compleuerint poenitentiam triennij temporis) sine oblatione suscipiantur ad communionem. id est ut ipsi oblationem non offerant. Si autem perducti ad templa, non manducauerint, biennio maneant in poenitentia. Tertio uero anno communicent, sed sine oblatione, ut dictum est. In quarto autem anno perfectionem suam recipiant. Episcopum autem hanc habere licentiam oportet, ut per

specta singulorum conuersatione, normam, regulamq; conuersationis attribuat, id est, ut humanius agens, secundum uitæ modum, tempus alicui pœnitentiæ breuiare, aut etiam prolixius, quod correctioni necessarium uiderit, addere. Discutiatur autem omnium horum & præcedens uita, & posterior. Et ita circa eos sacerdotalis se humanitas moderetur.

Cap. 6. De his, qui timore, ritus gentilium peregerunt.

De his, qui minis tantum cesserunt, aut bonorum ablatione, aut transportationis pœna deterriti, sacrificauerunt, & nunc usq; non pœnituerunt, neq; conuersi sunt, modo autē, id est, tempore huius Synodi se obtulerunt, conuersionis suæ consilium capientes, placuit, eos usq; ad magnum diem inter audientes suscipi, ac pœnitentiam agere triennio, & post duos alios annos sine oblatione communicare, & ita demum sex annis completis ad perfectū peruenire. Quod si aliqui ante hoc Concilium suscepti sint ad pœnitentiam, ex illo tempore imputabit eis initiū sexennij constituti. Quod si alicui horum quodlibet mortis periculum, aut ex ægitudine, aut ex aliqua causa acciderit, his communio propter uiaticum suum nō negabitur.

Cap. 7. De his, qui frequenter idolis immolauerunt.

De his, qui in festis diebus paganorum, in remotis eorum locis conuiujs interfuerunt, & suas nihilominus epulas ibidem portauerunt, & comederunt, placuit, ut post biennij pœnitentiam suscipiātur, ita tamen, ut utrum aut cum oblatione recipiēdi sint, an ad solam

communione admitti debeant, unusquisque episcoporum examinet vitam eorum, & præterita, ac præsentia, debita consideratione perpendat.

Cap. 8. De his, qui in coactis idolis immolauerunt.

Hi autem, qui secundo, uel tertio, sacrificauerunt ui coacti, quatuor annis sese ad poenitentiam submittant, duobus autem alijs sine oblatione communicent, septimo anno perfectionem recepturi communionis.

Cap. 9. De his, qui alijs sacrificandi causam attulerunt.

Quotquot autem non solum a fide dominica deuiarunt, sed etiam insurrexerunt in alios, & fratribus persuaserunt, & rei facti sunt persuasionis, hi per triennium quidem inter catechumenos habeantur. Per aliud autem sexennium poenitentiae recipiant locum, alio uero anno, id est, decimo communionem sine oblatione recipiant, ut completo decennio perfectione fruatur. Ideo autem ipso tempore etiam uita eorum, & conuersatio consideranda est.

Cap. 10. De diaconis protestantibus cum ordinantur.

D. 28. Diaconi.

Diaconi quicumque (cum ordinantur) si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes, Velle se habere uxores, nec posse se continere, hi postea, si ad nuptias uenerint, maneat in ministerio, propterea quod his episcopus licentiam dederit. Quicumque sanè tacuerunt, & susceperunt manus impositionem professi continentiam, si postea ad nuptias uenerint, a ministerio cessare debebunt.

Cap. 11. De desponsatis puellis.

Desponsatas puellas, & postea ab alijs cor-

ruptas, placuit, erui, & his reddi, quibus fuerant ante desponsata, etiam si a raptoribus flo-
 rem pudoris sui amisisse constiterit. 27. q. 2. Despo-
 sitas puellas.

Cap. 12. De his, qui ante baptismum sacrificauerunt idolis.

Eos, qui ante baptismum sacrificauerunt, et postea baptismum consequuti sunt, placuit, ad ordinem promoueri, tanquam ab omni crimine lauacri salutaris sanctificatione purgatos.

Cap. 13. De Chorepiscopis & eorum potestate.

Vicarijs episcoporum (quos Græci Chorepiscopos uocant) non licere, uel presbyteros, uel diaconos ordinare, sed nec presbyteris ciuitatis, sine episcopi præcepto, amplius aliquid imperare, nec sine autoritate literarum eius in unaquaque parochia aliquid agere.

Cap. 14. De presbyteris, a carnibus se abstinentibus.

De his, qui in clero sunt presbyteri, uel diaconi, & abstinent a carnibus, hoc placuit statui, ut non eas tanquam immundas, contempnant, sed contingant. A quibus quidem, qui se abstinere uolunt, habeant potestatem, ita tamen, ut si quando cum oleribus coquantur, eadem tanquam carnibus polluta non iudicent, sed ex his cibum assumant, quamuis a carnibus se abstineant. Quod si in tantum eas immundas, & abominabiles iudicauerint, ut nec olera, quæ cum carnibus coquantur estimant comedenda, tanquam non consentientes huic regulæ cessare eos oportet, & a ministerio, et ordine suo. Si quis autem huius regulæ monitis non obdierit, sed carnes (ut dictum est,) immundas, et abominandas existimauerit, cessare debet ab ordine suo.

Cap. 15. Non debere presbyteros ecclesiastica iura uendere.
 2. q. 2. *Siqua* de rebus ecclesiæ, cum episcopus nõ est, presbyteri uendiderint, placuit, rescisso contractu, ad ius ecclesiasticum reuocari. In iudicio autem erit episcopi, si cõstitutum precium debeat recipi, nec ne, propter quod saepe contingit, distractarum rerum redditus ampliore summam pro accepto precio reddi.

Cap. 16. De his, qui irrationabiliter uixerint.

De his, qui irrationabiliter uersati sunt, siue uersantur. Quotquot ante uicesimum ætatis suæ annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in pœnitentiâ, communionem mereantur orationum. Deinde quinquennio in hac communionem durantes, tunc demum oblationes sacramenta contingant. Discutiantur autem uita eorum, quales tempore pœnititudinis extiterint, & ita misericordiam consequantur. Quod si inexplabiliter his hegere criminibus, ad agendam pœnitentiã prolixius tps insulant. Quotquot autem peractâ uiginti annorum ætate, & uxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, uiginti quinq; annis pœnitentiam gerentes, in communionem suscipiantur orationum. In qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiant. Quod si qui, & uxores habentes, & transcendentes quinquagesimum annum ætatis, ita deliquerint, ad exitum uitæ communionis gratiam consequantur.

Cap. 17. De his, qui alios ad antedicta peccata induxerint.

Hos eosdem sanè non solum leprosos crimine huiusmodi factos, sed & alios isto suo mor-

bo replentes, placuit inter eos orare, qui tempestate iactantur, qui a nobis energumini intelliguntur.

Cap. 18. De his, qui ad episcopatum promoti

sunt, nec recepti.

Si qui episcopi suscepti non sunt a sua diocesi, in qua fuerat denominati, compellantur ad eandem, iudicis ædicto redire. Quod si uoluerint alias ecclesias occupare, & uim facere alijs episcopis, quos ibi inuenerint, seditiones excitado aduersus eos, hos segregari oportet. Quod si uolunt in presbyterio in ecclesia, ubi prius fuerant, tanq̃ presbyteri residere, non repellantur a propria dignitate. Quod si etiam ibi seditiones concitare probantur, episcopis ibidem constitutis, segregari eos necesse est, & nihilominus presbyterij dignitate priuari.

D. 92. Si qui episcopi.

Cap. 19. De his, qui uirginitatem profitentur.

Quotquot uirginitatem pollicitam præuaricati sunt, professione contempta, inter digamos. i. qui ad secundas nuptias transferunt, haberi debent. Virgines autem puellas, quæ tanq̃ sorores cum nonnullis uiris habitare uolunt, ab eorum consortio prohibemus.

27. q. 1. Quotquot uirginitatem.

Cap. 20. De adulteris, & eorum penitentia.

Si quis adulterium commiserit, septem annis in penitentia completis, perfectioni reddatur secundum pristinos gradus.

Cap. 21. De mulieribus, quæ partus suos ex

fornicatione necant.

De mulieribus, quæ fornicantur, & partus suos necant, sed & de his quæ agunt secum, ut utero conceptus excutiantur, antiqua quidem

S V M M A

definitio est, usq; ad exitum uitæ eas ab ecclesia remoueri. Humanius autem nunc definimus, ut eis decem annorum tempus tribuatur.

Cap. 22. De homicidijs.

D. 50. Bos uero, qui.

Qui uoluntarie homicidium fecerint, ad pœnitentiam quidem iugiter se submittant. Circa autem exitum uitæ communionem digni habeantur. Eos uero, qui non uoluntarie, sed casu homicidium fecerint, prior quidem regula post septem annorum pœnitentiam communioni sociauit secundum gradus constitutos. Hæc uero humanior definitio quinquennij tempus tribuit.

Cap. 23. De his, qui diuinationes expetunt.

26. q. 5. Qui diuinationes.

Qui auguria, uel auspicia, siue somnia, uel diuinationes quaslibet, secundum morem gentilium obseruant, aut in domos suas huiusmodi homines introducunt in exquirendis aliquibus arte malefica, aut ut domos suas lustrēt, confessi, quinquennio pœnitentiam agant, secundum antiquitus constitutas regulas.

Cap. 24. De his, qui uirginum corruptionibus consentiunt.

Si quis sponsam habens, forori eius forsitã intulerit uiolentiam, eiq; inhæserit tanq; suæ, hac autem decepta, postea uxorem duxerit desponsatam, illa uero quæ uitium passa est, si forte necem sibi intulerit, omnes hi, qui facti huius sunt conscj, decem annis in pœnitentiã redigantur secundum Canones constitutos.

In eodem concilio mandatur decreto generali, ut episcopi, eorumq; ministri studeant, perniciosam, & a diabolo inuētã maleficam artem, & sortilegam penitus e parochijs suis eradi

care, et ab ecclesia eijcere. Iuxta illud Pauli. **Hę** Ad Titum. 3.
reticum hominem post &c.

Ibidem. quod sceleratę quędam mulieres demonum illusionibus seductę, nocturnis horis cum Diana paganorum dea, & innumera multitudi- De maleficis mulieribus.
ne mulierum, credunt se equitare super quasdam bestias, & multa terrarũ spacia pertransire, quę falsa opinione deceptę, hęc uera esse credunt, & credendo a recta fide deuiant. Ideo sacerdotes per ecclesias sibi commissas populo prædicare debent, hęc omnino esse falsa, & a maligno spiritu talia phantasmata mę- 1. Cor. 11.
tibus fidelium irrogari. Si quidem Satanas transfiguratur se in Angelum lucis, & cum mentem cuiuscũq; mulierculę cõperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugauerit, ilico transformatur se in diuersarum personarum species, atq; similitudines, & mentem, quã captiuam tenet in somnis deludens, modo læta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens, per deuia quęcũq; deducit. Et cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hęc nõ in animo, sed in corpore opinatur euenire. Cũ Ezechiel propheta uisionis Domini nõ in corpore, sed in spiritu uidit. Et Ioannes sacramen- Apoc. 1.
tum Apocalypsis in spiritu non in corpore uidit. Et Paulus non audet dicere, se raptum in 2. Cor. 11.
corpore. Omnibus itaq; publicę annuntian- dum est, quod qui talia & his similia credit, fidem perdit. Subscripterunt. 18. episcopi, qui in eo concilio conuenerunt.

Decreta Marcelli Papę.

Marcellus Romanus, sedit annis. 5. Hic a Marcellus Pont. 29.

S V M M A

Maxentio comprehensus, ut negaret se esse episcopum, & sacrificijs se humiliaret demoniorum. Qui semper contemnens & deridens dicta Maxentij, damnatus est in Cacabulum. Vbi dum multis diebus seruiret, orationibus & ieiunijs Domino deseruire non cessabat. Mense uero nono uenerunt clerici eius omnes, & eruerunt eum noctu de Cacabulo. Et matrona Lucina uidua suscepit beatum uirum, quæ domum suam nomine tituli beati Marcelli dedicauit, ubi die, noctuq; hymnis & orationibus Domino Iesu Christo confitebatur.

Marcellus
Cardinalium
titulos instituit.

His auditis a Maxentio, tenuit iterum beatum Marcellum, & iussit in eadem ecclesia iterum planeas externi, ut ibidem animalia Cacabuli congregata starêt, & ipsis beatus Marcellus deseruiret. Qui tandem in seruitio animalium nudus, amictus cilicio defunctus est.

De primatu
ecclesie Romanæ.

2. q. 6. Ad Romanam.

Exrat epistola eius decretalis ad episcopos Antiochensæ prouinciæ. Vbi primo definit de primatu ecclesie Romanæ ad quam omnes, quasi ad caput iuxta Apostolorum sanctiones, episcopi suffugere, eamq; appellare debent, ut inde accipiant liberationem, unde acceperunt informationem, & consecrationem. Cui cessit Antiochæna, quæ olim erat prima.

Conciliū abſque Ro. pon. auctoritate irritum.

Ab eisdem constitutum est, ut nulla synodus fieret præter eiusdem sedis auctoritatem. Exrat alia eius epistola ad Maxentium tyrannum, qua commonet, ut cesset sequi aduersus Christi fideles.

Exrat eiusdem decretum. 20. q. 1. Illud autem statuendum esse censemus, ut si in minori gratia filij

te filij monasterio oblato fuerint, uel sacra ton-
suram, uel uelamina susceperint, dignum du-
ximus, ut. 15. anno, a p[re]latis, moniti uerbis,
inquirantur, utrum in ipso habitu permanere
cupiant, an n[on]. Si uero permanere professi fue-
rint, ulterius p[en]itendi locum. minime ample-
cti possunt. Si uero ad secularem habitum re-
uerti uoluerint, redeundi licentia nullo modo
denegetur, quia satis inutile est, ut coacta ser-
uitia domino p[re]stentur.

Decreta Eusebii Papa.

Eusebius, Græcus, sedit annos sex, tempore
bus Constantiniani. Fuit sub Petro. 30. Papa.

Eusebius p[er]
30.

Sub hoc Crux domini nostri Iesu Chri-
sti. 5. nonas Maij inuenta est, & festum de ea
celebrandum instituit, ut habetur in epistola
eius tertia ad episcopos Tusciae, & Campa-
niae prouinciae.

De consecra-
tione. d. 1. c.
Crucis D[omi]ni.

Ibidem definit, Hæreticos in sanctæ Trini-
tatis nomine credentes, & sub hac inuocatio-
ne baptizatos per solam manus impositionem
reconciliandos. Ibidem, manus impositionis
sacramentum magna ueneratione tenendum
est, quod ab alijs perfici non potest, nisi a sum-
mis sacerdotibus, nec tempore Apostolorum
ab alijs, q[uam] ab ipsis Apostolis legitur, aut sci-
tur esse peractum. Nam si aliter p[re]sumptum
fuerit, irritum habeatur & uacuum, nec inter
ecclesiastica unq[ui]s reputabitur sacramenta.

De consecra-
tione. d. 5. Ma-
nus quoq[ue].

De sacramen-
to confirma-
tionis.

Decretum est ab eodem, desponsatam puel-
lam non licere parentibus alij uiro tradere.
Licet tamen illi monasterium sibi eligere, si
uoluerit.

27. q. 2. Despo-
sita.

De consecra-
tione. d. i. Cō
sulto. Quod consulto omnium statuimus, sacrifi-
cium altaris non in serico panno, aut tincto
quiscūq; celebrare præsumat, sed in puro lineo
ab episcopo consecrato, sicut corpus Domini
nostri Iesu Christi in sindone munda sepul-
tum fuit.

Idem, ieiunium ecclesiæ a sacerdotibus con-
stitutum, sine necessitate rationabili non sol-
uatur.

De consecra-
tione. d. j. Ieu-
nita. Idem, oportet episcopum moderatis epulis
contentum esse, suōsq; conuiuas ad comeden-
dum, & bibendum nō urgere, quin potius sob-
rietatis præbeat exemplum. Remoueantur
ab eius conuiuio cuncta turpitudinis augmē-
ta, non ludicra spectacula, non fatuorum stul-
tiloquia, non scurrilium admittantur præsti-
gia. Ad sint peregrini, & pauperes, & debiles,
qui de sacerdotali mensa Christum benedicē-
tes, benedictionem percipiant. Recitetur sacra
lectio, subsequatur uiuæ uocis exhortatio,
ut non tantum corporali cibo, imo uerbi spi-
ritualis alimento, conuiuantes se resectos gra-
tulentur, ut in omnibus honorificetur Deus
per Iesum Christum dominum nostrum.

Extant aliæ duæ epistolæ eiusdem. Vna ad
episcopos Galliæ, altera ad epōs Ægypti.

Decreta Melchiadis Pape.

Melchiadis
Pont. j. Melchiadis Apher, sedit annos. 3. Papa. 31.
Hic constituit, ut die dominica, et quinta feria
ieiunium nullus fideiū ageret, quia eos dies
pagani, quasi sacrum ieiunium, celebrabant.

Extat epistola eius ad episcopos Hispaniæ,
in qua primum docet, quod inter beatos Apo-

stolos fuit quædam discretio potestatis. Et licet cunctorum par electio foret, beato tamen Petro concessum est, ut alijs præmineret.

De primatu Petri.

Matth. 16.

Ibi respondet ad quæstionem. s. utrum sit maius sacramentum manus impositio episcoporum, an baptismus, dicens: Scitote utrumque magnum esse sacramentum. Et sicut unum a maioribus fit, quod a minoribus perfici non potest, ita & maiori ueneratione tenendum est.

An baptismus, sacramentum maius sit quæ confirmatio

Sed ita coniuncta sunt hæc duo sacramenta, ut ab iniuicem, nisi morte præueniente, nullatenus possint segregari, & unum sine altero rite perfici non potest. Nam (præueniente morte) unum saluare sine altero potest, aliud autem non potest. Ex quibus colligitur, quod baptismus est maioris necessitatis, manus uero impositio maioris dignitatis ex ministro.

De consecratione d. s. c. Spiritus sanctus.

Ibi distinguit effectus utriusque sacramenti, quia in baptismo regeneramur ad uitam, post baptismum uero confirmamur ad pugnam. In baptismo abluimur, post baptismum roboramur. Et quauis transituris sufficiant regenerationis beneficia, uicturis tamen necessaria sunt confirmationis auxilia. Nam regeneratio per se saluat mox in pace beati seculi recipiendos. Confirmatio uero armat, & instruit ad agones mundi huius, & prælia reseruandos. Qui autem post baptismum cum acquisita innocentia, immaculatus peruenit ad mortem, confirmatur morte, quia non potest peccare post mortem.

Ad hoc profuit Apostolis aduentus Spiritus sancti, quia ante descensum sancti Spiritus, usque ad negationem Apostoli deterritur. Post

uifitationem uero eius, usq; ad martyrium cō
temptu salutis armantur. Igitur secū dum hoc
per Christum redimimur, per sanctum uero
spiritum dono sapientiæ spiritualis illumina-
mur, ædificamur, erudimur, instruimur, confir-
mamur, ut illam sancti spiritus uocem audire
possimus, Intellectum tibi dabo, & instrua-
te in uia hac, qua gradieris. Psal. 31. De conse-
cracione. d. 5. c. Spiritus sanct.

Cōciliū Neo-
cæsariense sub
Metchuade
Pont.

Sub hoc congregatum est concilium Neo-
cæsariense parum ante Nicænum, quoniam
idem episcopus reperitur hic & illic assigna-
tus. Est uero ciuitas Neocæsariensis, clara nūc
Trapezuntium, imperij Turcici sedes, ante ca-
ptam Constantinopolim, in prouincia Cap-
padoçiæ, in qua patres. 17. cōuenerunt in Cō-
cilio Neocæsariensi. Adfuit episcopus Longi-
nus, & in concilio Nicæno. De hoc scribit
Gratianus. d. 16. Sub quo Cæsare celebratum
fuerit, ex scriptoribus constare non potest.

Habet concilium canones. 14. parum ad
hæc tempora pertinentes.

Probauit canones huius Concilij. 6. syno-
dus Constantinopo. in Trullo celebrata, ut
ex secūdo canone æditionis Græcæ cōstabit.

Cap. 1. De presbyteris, quod uxores ducere non debent.

Canones Neo-
cæsariensis
concilij.
D. 28. Presby-
ter.

Presbyter, si uxorem duxerit, ab ordine suo
illum deponi debere. Quod si fornicatus fue-
rit, uel adulterium commiserit, extra ecclesiã
abijci, & ad pœnitentiam inter laicos redigi.

Cap. 2. De muliere, quæ duobus fratribus nupsit.

Mulier, si duobus nupsit fratribus, abij-
ciatur usq; in diem mortis. Sed propter huma-

nitatē in extremis suis, sacramentis reconcilia-
ri oportet, ita tamen, ut si forte sanitatem recu-
perauerit, matrimonio soluto, ad pœnitētiā
admittatur.

Cap. 3. De multinubis.

De his, qui frequēter uxores ducunt, & de
his, quæ sæpius nubunt, tempus quidem pœ-
nitentiæ his constitutum, manifestum est. Sed
conuersatio, & fides eorū tempus abbreviat.

31. q. 1. De his,
qui frequēter.

Cap. 4. De concupiscentia non consumata.

Si quis, concupita muliere, etiam si concu-
bitus eius desyderium habeat, non autem sub-
sequatur effectus, manifestum est, hunc fuisse
per diuinam gratiam liberatum.

Cap. 5. De Catechumenis peccantibus.

Catechumenus, id est, audiens, qui ingredi-
tur in ecclesiam, & stat cum catechumenis, si
peccare fuerit uisus, figens genua, audiat uer-
bum, ut se abstineat ab illo peccato, quod fe-
cit. Quod si in eo perdurat, abijci omnino
debere.

Cap. 6. De pręgnantibus baptizandis.

De pręgnantibus, quod oportet eas bap-
tizari, quando uolunt. Nihil enim in hoc sacra-
mento commune est parituræ, & illi, qui de
eius utero fuerit æditus, quia uniuscuiusq; in
illa confessione libertas arbitrii declaratur.

Cap. 7. Presbyteros in secundis nuptijs non debere orare.

Presbyterum conuiuio secundarum nuptia-
rum interesse non debere, maxime cum præci-
piatur, secundis nuptijs pœnitentiā tribuere.
Quis ergo erit presbyter, qui propter conui-
uium illis consentiat nuptijs?

32. q. 1. De his
qui.

34. d. Si cuius uxorem. *Cap. 8. Vxoris adulteræ uirum, clericum fieri non debere.*
 Si cuius uxorem adulterium comiffisse, cū efferet laicus, fuerit comprobatum, hic ad ministerium ecclesiasticum admitti non potest. Quod si in clericatu, iam constituto eo, adulterauit, dato repudio, dimittere eam debet. Si uero retinere eius confortium uelit, non potest suscepto ministerio perfrui.

15. d. 8. Qui ad milit. *Cap. 9. De presbyteris, corporali peccato præoccupatis.*
 Qui admiserit corporale peccatum, & hic postea presbyter ordinatus est, si cōfessus fuerit, quod ante ordinationem suam peccauerit, non quidem offerat, maneat tamen in alijs officijs, propter eius studij utilitatem. Nam cætera peccata, censuerunt plurimi, etiam ordinatione priuari. Quod si de his non fuerit confessus, nec ab aliquibus potest manifeste conuinci, huic ipsi de se potestas est committēda.

Ibidem. *Cap. 10. De diaconis similiter.*
 Similiter & diaconus, si in eodem culpæ genere fuerit uolutus, sese a ministerio cohibebit.

D. 78. Presbyter ante. *Cap. 11. Quo tempore comeniat presbyterum ordinare.*
 Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur, quamuis sit probabilis uitæ, sed obseruet usq; ad præfinitum tempus. Dominus enim trigesimo anno baptizatus est, & tunc prædicauit.

D. 57. Si quis in ægritudine. *Cap. 12. De his, qui in ægritudine baptisma consequuntur.*
 Si quis, in ægritudine constitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius uoluntaria, sed ex necessitate est, nisi forte postea ipsius studium, & fides probabilis fuerit, aut hominū raritas cogat.

Cap. 13. De presbyteris alterius regionis.

Presbyteri, qui conregionales sunt, in ecclesia presentibus episcopis, uel prerbyteris ciuitatis, offerre non possunt, nec dare panem sanctificatum, nec calicem porrigere. Quod si absentes sint ciuitatis sacerdotes, & fuerint inuitati ad dandam orationem, soli debent dare. Vicarij autem episcoporum (quos Græci Chorepiscopos uocant) constituti sunt quidem ad exemplum septuaginta seniorum, sed tantum sacerdotes propter sollicitudinem, & studium, quod in pauperes agunt, offerant, & honorabiles habeantur.

Cap. 14. De numero certo diaconorum.

Diaconi septem esse debent secundum regulam, quamuis non magna sit ciuitas. Regula^{ni. 7.} autem autoritas ista est. Quod & liber Act. Act. 6. apostolorum insinuat.

Decreta Siluestri Pape.

Siluester, natione Romanus, sedit annis. 23. Siluester pōr. Temporibus Constantini, fuit exul in monte Soracten persecutiones fugiens Imperatoris, ubi in cauernis petrarum cum suis clericis latitabat.

Postmodum rediens cum gloria, baptizauit Constantinum, quem dominus curauit a lepra in baptismo: quoniam fugerat superstitionem idolorum, cui consignationem sancti spiritus adhibuit sancti Chriſmatis unctione, dicens: Signet te Deus sigillo fidei suæ, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti &c. in consignatione fidei Amen. Quæ forma parum immutata, nunc seruat in sacramento confirmationis.

Hæc eadem refert Conſtantine in ædificio ſuo generali de conuerſione ſua ad fidem Chriſti.

Nicenum Cōcilium ſub Silueſtro Pont.

Huius temporibus factum eſt concilium in Nicæa Bithyniæ, ubi cōgregati ſunt. 318. epiſcopi catholici, qui expoſuerunt fidem integram, ſanctam, catholicam, & immaculatam. Et damnauerunt Arrium, Photinum, & Sabellium. Et in urbe Roma congregauit ipſe cum conſilio Auguſti epiſcopos. 277. et damnauit iterum Calixtum, & Arrium, Photinum, & Sabellium.

Hic cōſtituit, ut baptizatum liniat preſbyter chriſmate leuatum de aqua, propter occaſionem tranſitus mortis.

Idem conſtituit, ut ſacrificium aſtaris non in ſerico, nec in panno tincto conſecraretur, niſi tantum in lineo ex terra procreato, ſicut corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſindone linea, & munda ſepultum fuit.

Conſtituit idem, ut preſbyter Arrianum reſipiſcentem non ſuſciperet, niſi epiſcopus loci deſignati.

Conſtituit, & chriſma ab epiſcopo conſici, & priuilegium epiſcopis contulit, ut baptizatum conſignent propter hæreticam ſuaſionem.

Hic conſtituit, ut nullus laicus crimen clerico audeat inferre.

Idem, ut diaconi Dalmaticis in eccleſia uterentur, & palla linoleſtima læua eorum tegeteretur.

Idem conſtituit, ut nullus clericus propter quālibet cauſam in curiā introiret, nec ante iudicem cinctum cauſam diceret, niſi in eccleſia.

Referunt etiam, huius temporibus Constantinum Romanam dotasse ecclesiam, & multas constituiſſe basilicas, quas ornauit magnificentiſſima largitione auri, & argenti.

In præfatione Nicæni Concilij, Primum notatur illud, quod ecclesia Romana nullis ſynodicis decretis prælata eſt ceteris eccleſiis; ſed euangelica uoce Domini, & ſaluatoris noſtri primatum obtinuit. Vbi dixit beato Petro apoſtolo: Tu es Petrus. Et adhibita eſt etiam ſocietas in eadẽ Romana urbe beatiſſimi apoſtoli Pauli, qui uno die, unoq; tempore glorioſa morte cum Petro (ſub Nerone) agonizans, coronatus eſt. Et ambo pariter eccleſiam Romanam Chriſto Domino conſecrarunt, aliſq; omnibus urbibus in uniuerso mûdo eam ſua præſentia, atq; uenerando triumpho prætulerunt. Vnde prima ſedes eſt, cœleſti beneficio; Romanæ eccleſiæ. Secunda apud Alexandriã, a Marco euangelista Petri diſcipulo conſecrata. Tertia apud Antiochiam, ubi beatus Petrus (priuſq; Romã ueniret) habitauit, & Ignatium epiſcopum conſtituit. Quarta apud Hieroſolymã, ubi Iacobus apoſtolus eſt epiſcopus ordinatus. Itaq; ſecundum antiquorum patrum definitionem, ſedes prima Hieroſolymis eſſe minimè dicitur, ne forte ab infidelib; aut idiotis ſedes Domini noſtri Ieſu Chriſti (quæ in cœlo eſt) in terra eſſe putaretur.

De primatu
eccleſiæ Romanæ.

Matth. 16.

De origine Concilij Nicæni ſub Conſtantino

Auguſto congregati.

Rufini nobis decimus liber, qui cõiunctus eſt nouem libris Eccl. Hiſto. quos Buſebius

S V M M A

Cæsariensis cecidit, necessario profertur ad medium. Quia dubium non est. 318. sanctissimos patres, ex uniuerso Orientali, atq; Occidentali orbe in Nicæa Bithyniæ congregatos, ut & Arrii impium dogma, Christi auxilio, funditus damnaretur, & salubri prouidentia constituerent, quid in sancta catholica ecclesia debeat obseruari. Consule. c. 1. lib. 10. histo. ecclesiast.

Etenim presbyter quidam apud Alexandriam, nomine, Arrius, uir ipse et forma magis, quam uirtute religiosus, sed gloriæ, laudisque, & nouitatis improbæ percupidus, praua quædam de Christi fide proferre, & quæ antea in quæstionem nunquam uenerat, cœpit. Abscindere. n. ac se parare ab illa æterna, & ineffabili Dei patris substantia, uel natura filium conabatur. Quæ res in ecclesia plurimos conturbabat, & a dulci mentis tranquillitate dimouebat. Sed quum Alexâder episcopus, natura lenis & quietus, assiduis commonitionibus Arrium cuperet a prauo incepto, & assertionibus impijs reuocare, nec tamen res ex sententia procederet, & quod plerisque quodam contagio pestiferæ assertionis infecerat, non solum apud Alexandriam, uerum etiam per alias urbes, prouinciasque disperferat, perniciosum fore credens, si dissimularer a talibus, plurimis confacerdotibus suis rem indicat. Quæstio latius innotescit, sermo usque ad aures religiosi principis (quæpe qui omni studio & diligentia curaret, quæ nostra sunt) peruenit. Tunc ille ex sententia sacerdotum apud Urbem Nicæam episcopale Concilium conuocat, ibique Arrium Trecentia

decem & octo episcopis residentibus adesse iubet. ac de eius propositionibus, & quaestio- nibus iudicare. Sed in eo Concilio admirabile factum principis nō puto reticendū. Et enim cum ex omnibus penē locis episcopi conue- nissent, & diuersis ex causis iter se diuersa tur- gia detulissent, interpellabatur frequenter a sin- gulis. Offerebantur libelli, culpæ profereban- tur, & magis ad hæc, quàm ad id quod fuerat uentum, animos dabant. At ille suscepit a sin- gulis libellos, quos simul omnes in sinu suo continens, nec in eis quod contineretur, ape- riens, ait ad episcopos: Deus uos constituit sa- cerdotes, & potestatem uobis dedit de nobis quoq; iudicandi, ideo nos a uobis recte iudi- camur, uos autem non potestis ab hominib; iudicari. Propter quod Dei solius iter uos ex- pectate iudiciū, ut & uestra iurgia, quæcunq; sunt, ad illud diuinum referuentur examen. Vos enim nobis a Deo dati estis Dñ. Conue- niens non est, ut homo iudicet Deos: sed ille solus, de quo scriptum est, Deus stetit in syna Psal. 82. goga deorum, in medio autem Deus discernit. Et ideo (his omittis) alia, quæ ad fidem Dei per- tinent, absq; ulla animorum contentione dis- cutite. Cum hæc dixisset, omnes simul quæri- moniarum libellos iussit exuri, ne innotesce- ret ulli odium, & sugillatio sacerdotum. &c.

In hoc etiam Concilio adfuit Paphuntius, homo dei, episcopus Aegypti, in quo tâta in- erat gratia, ut signa per eū non minus, q̄ olim per Apostolos fierent. Vide lib. 10. ecclesiast. histo. c. 4. & 5. ubi referuntur alia annotatio-

S V M M A

ne digna. Vide & historiam tripartitam. lib. i. cap. 13. & deinceps usq; ad. 21. ubi plurima notantur ad hoc Concilium concernentia.

Interea, per dies singulos agitabatur conuētus, neq; facile, aut temere de re tanta statuere audebāt. Euocabat Arrius frequēter in conciliū, & assiduo tractatu assertiones eius discutiebant, & qd aduersum hæc teneri deberet, ac statui, summa cum deliberatione quærebant. Tandem post diutinum, multumq; tractatū, placuit omnibus, ac uelut uno cūctorum ore & corde decernitur, Homoussion conscribi debere, idest, eiusdem cum patre substantiæ filiū confiteri, idq; firmissima omnium sententia pronuntiatur. Decem & septem soli tūc fuisse dicuntur, quibus Arrij magis fides placeret, extrinsecus creatum Dei filium, & non ex ipsa patris deitate progenitum confirmantes. Defertur ad Constantinum sacerdotum concilij sententia. Ille tanq; a deo prolatam ueneratur. Cui si quis tentasset obniti, uelut cōtra diuina statuta uenientem, in exilium se protestatur acturum. Sex igitur soli cum Arrio se patiuntur expelli, reliqui uero undecim concilio inter se habito, acquiescunt ad subscribendum manu sola, non mente. Cuius simulationis auctor præcipue exitit Nicomedij episcopus Eusebius.

Post, ijdem patres ædiderunt canones. xx. quos habes a Gratiano transcriptos in uolumine decretorum uarijs in locis.

Athanasius Alexandrinus tradit. 70. capitula decreta a Nicæno concilio, sed. 20. tantum

canones habet ecclesia Romana, ut uult Stephanus Papa. Et habet. d. 16. c. Viginti. Quomodo alia non extent, nescitur. Certum est, Anthioceno concilio aliqua esse inserta, & nō nulla alia in Sardicense concilium translata, ut patebit ex canonibus prædictorum conciliorum, & quædam alia in epistolis, & decretis Iulij Papæ primi.

Bona pars horum uiginti canonum concilij Nicæni repetita est in concilio Arelaten. 2. & aliqui ex. 70. quorū meminit Athanasius.

Regule sue Canones Nicæni Concilij.

Itaq; cum conuenisset hoc sanctum, & magnum Concilium apud Nicæam Bithyniæ ciuitatem, Cōstantino Augusto, & Lycinio Cæsare &c. Era, 363. statuta sunt ab episcopis, quæ infra scripta sunt, & ex græco in latinum uersa sermone in. Et placuit, ut hæc omnia mitterentur ad episcopū urbis Romæ Siluestrū.

Canon. 1. De eunuchis, & de his qui se ipsos abscidunt.

Si quis in ægritudine, uel a medicis sectus est, uel a Barbaris castratus, placuit, ut iste permaneat in clero. Si quis autem sanus seipsum abscidit, hic (etiā si est in clero) cessare debet, & ex hoc nullum talem oportet ordinari. Sicut autē de his, qui, uel affectauerint hæc, uel ausi sunt se ipsos abscindere, hæc, quæ diximus, statuta sunt. Ita si qui, uel a Barbaris, uel a dominis suis eunuchi facti sunt, & probabilis uitæ sunt, tales hos suscipit ecclesiastica regula in clerum.

D. 55. Si quis a medicis.

Canon. 2. De his, qui post baptismum statim ad clerum applicantur.

S V M M A

D. 48. Quo-
niam multa.

Quoniam multa, siue per necessitatem, siue ex quacuncq; causa contra regulam gesta sunt, ita ut homines ex uita gētili nuper adhuc catechizati, uel instituti, statim ad spiritualē baptismum uenissent, & continuo cum baptizati sunt, etiam ad episcopatum, uel presbyteriū prouecti sunt. Recte igitur iustum est, de careo nihil tale debere fieri. Nam & tēpore opus est, ut sit catechumenus, & post baptismum multa probatione indiget. Euidens nāq; Apostolicum præceptum est, dicens, Non neophytum, ne forte elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli. Si uero procedente tempore, aliquod peccatum admiserit, & conuictus duobus, uel tribus testibus fuerit, cesset a clero qui huiusmodi est. Si quis uero præter hæc facit, tanq; contraria statutis sancti Concilii gerens, ipse de clericatus honore periclitabitur.

1. Timoth. 3.

*Canon. 3. De subintroductis mulieribus.*Dist. 32. Inter-
dixit. Et in de
cre. luo. lib. 3.

Omnibus modis interdixit sancta synodus, neq; episcopo, neq; presbytero, neq; diacono, neq; ulli clericorum omnino licere, habere secum mulierem extraneā, nisi forte mater, aut soror, aut auia, aut amita, uel matertera sit. In his nanq; solis personis, & harum similibus, omnis, quæ ex mulieribus est, suspitio declinatur. Qui autem præter hæc agit, periclitatur de clero.

Canon. 4. Qualiter episcopi debeant ordinari.

Episcopum oportet ab omnibus episcopis (si fieri potest,) qui sunt in prouincia eius, ordinari. Si uero hoc difficile fuerit, uel aliqua urgente necessitate, uel itineris longitudine,

certè tres episcopi debent in unum esse cōgre-
gati, ita ut etiam cæterorū, qui absentes sunt,
consensum literis teneant, & ita faciant ordi-
nationem. Potestas sanè, uel confirmatio perti-
nebit per singulas prouincias ad metropoli-
tanum episcopum.

Canon. 5. De excommunicatis clericis, uel laicis.

Seruetur & ista sententia, ut hi qui ab alijs
excommunicantur, ab alijs ad communionē
non recipiantur. Requiritur sanè, si forte ali-
qua indignatione, aut contentione, aut quali-
bet commotione episcopi sui, excommunica-
ti sint. Ut ergo digna hæc possint examinatio-
ne perquiri, rectè uisum est, per singulos an-
nos in singulis prouincijs, bis in anno episco-
porum concilium fieri, ut simul in unum con-
uenientes ex communi prouincia, huiusmo-
di examinent quæstiones, ut ita demum hi, q
ob culpas suas episcoporum suorum offen-
sas merito contraxerunt, digne etiam a cæte-
ris excōmunicati similiter habeantur, quousq;
in communi, uel ipsi episcopo suo uisum fue-
rit, humaniorem circa eos ferre sententiā. Ha-
beat autem semel Concilium ante dies qua
dragelimg, ut omnibus, si quæ sunt, simultati
bus amputatis, mundum & sōlenne deo mu-
nus possit offerri. Secundum uero agatur cir-
ca tempus Autumni.

D. 94. Episco-
pi ab omni-
bus.

II. q. 3. Seruetur ista senten-
tia.

D. 18. Habeat
semel Cō-
cilium.

Canon. 6. De primatibus episcoporum metropolitanorum.

Mos antiquus perdurat in Aegypto, uel
Lybia, & Pentapoli, ut Alexandrinus epi-
scopus horum omnium habeat potestatem,
quoniam quidem & episcopo Romano,

D. 65. Mos
antiquus.

S V M M A

parilis mos est. Similiter autē et apud Antiochia, cæteraſq; prouincias, honor ſuus unicui

D. 65. Illud generaliter.

q; ſeruetur eccleſiæ. Per oīa autē manifeſtum eſt, q; ſi quis præter uoluntatem & conſcientiã metropolitani epiſcopi fuerit ordinatus,

D. 65. Sane ſi communi omnium.

hunc, cõcilium magnum, & ſanctum cenſuit, non debere eſſe epiſcopum. Sane ſi communi omnium conſenſu rationabiliter probato, ſecundum eccleſiaſticam regulam, duo uel tres animoſitate ducti, per contentionem contradi-

cant, obtineat plurimoꝝ ſententia ſacerdotũ,

* Nonnullis perperam uſum eſt, quod hic Canon ſextus par-

rem faceret. epiſcopum Romanum cum alijs metropolitanis, quia dicit: Epiſcopo Romano parilis mos eſt. Sed licet hoc le-

ue ſit argumentum, ut eo ambigamus de re aliqui tam cog-

nita, & probata, conſului uarias editiones, tã Grecas quam Latinas, in illis ſi inſcriberetur hic Canon ad hunc modum:

Et in editione quadam latina antiquiſſime, quam exhibuit mihi Reuerendiſſ. Marcellus, Cardinalis ſanctæ Crucis amphi-

ſimus, & unus ex tribus Vicarijs Apoſtolice ſedis in ſynodo Tridentina inuentus digniſſimus, ſic habet ſextus hic canon.

Mos antiquus perduret in Aegypto, uel Lybia, & Pentapoli, ut Alexandrinus epiſcopus horum omnium habeat poteſtate: quoniã quidem metropolitano epiſcopo hoc idẽ moris eſt. &c.

Hunc ſcrupulum lectori eximere libuit, ne in eum impingat.

Canon. 7. De honore epiſcopi Hieroſolymitani.

D. 65. Quoniã mos antiq.

Quoniã mos antiquus obtinuit, & uetuiſta traditio, ut Elia. i. Hieroſolymorum epiſcopo honor deferat, habeat conſequenter honorem, manente tamen metropolitane ciuitatis propria dignitate.

i. q. 7. Si qui uoluerint.

Canon. 8. De Nonatianis.

Si qui uoluerint uenire ad eccleſiam catholicam ex

cam ex Nouationis , placuit sancto concilio, ut ordinent, & sic maneant in clero. Ante omnia autem hanc habeant ab eis confessionem, quam per scripturam exigi oportet, ut fateantur se cum omni consensu ecclesiæ catholicæ statuta obseruaturos . i. communicaturos se & his, qui forte secūdas nuptias experti sunt. uel his q̄ persecutionis tempore lapsi sunt. Quibus tamen lapsis pœnitentiæ modus, & tempus ascriptum est, ut in omnibus sequantur ea, quæ in ecclesia catholica obseruantur. Et sicubi iidem ipsi fuerint inuenti, siue in uicis, siue in urbibus, clerici ordinati a catholicis, sic etiam in clero persistant, unusquisq̄ tamen in suo ordine. Si uero episcopus, uel presbyter ecclesiæ catholica fuerit, ad quem aliqui ex his accedunt, certum est, q̄ episcopus quidem catholicus suam habeat dignitatē. Si militer autem presbyteri, & diaconi habeant. Hi uero, qui ab istis ueniūt, si forte episcopus fuerit, habeat sacerdotij dignitatem, nisi forte placeat catholico episcopo, cōcedere ei etiam episcopalis nominis honorem. Si uero nō placuerit, inueniat ei locū, ut sit in parochia Chorepiscopus, aut in clero presbyter, ut in ciuitate una non uideantur duo episcopi esse, & ille omnimodē in clero permanere uideatur.

Canon. 9. De presbyteris sine examinatione constitutis.

Si qui, sine examinatione promoti, presbyteri sunt, & postea examinati cōfessi sunt peccata sua, & cum confessi fuissent, contra regulam uenientes, homines manus eis temerē imposuerunt, hos ecclesiasticus ordo nō recipit.

D. 81. Si quis sine exa.

S V M M A

In omnibus enim, quod irreprehensibile est, defendit ecclesia sancta.

Canon. 10. De lapsis clericis ordinatis.

D. 31. Quicum
qu. ex his.

Quicumque ex lapsis per ignorantiam sunt ordinati, uel contemptu eorum, qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat regulæ ecclesiasticæ. Cum enim cõpertum fuerit, deponantur.

Canon. 11. De his, qui sponte lapsi sunt, qualiter debeant pœnitere.

De his, qui præter necessitatem præuaricati sunt, aut propter ablationem facultatum, aut propter periculum, aut aliquid huiusmodi, quod factum est sub tyrânide Licinij, placuit sanctæ synodo, licet indigni sint misericordia, tamen aliquid circa eos humanitatis ostendit. Si quos ergo ex animo pœnitet, tribus annis inter pœnitentes habeantur. Si tamen fideles sunt, septem annis alijs inter pœnitentes sint, duobus autem annis iidem sine oblatione in oratione sola, participant populo. Si qui uero per Dei gratiam uocati, primo quidem ostenderunt fidem suam, deposito militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium uomitum reuersi sunt, ut & pecunias darent, & ambirent redire rursus ad militiam, isti decem annis sint inter pœnitentes, post primum triênium, quo fuerint inter audientes. Ab omnibus uero illud præcipue obseruetur, ut animus eorum, & fructus pœnitentiæ attendatur. Quicumque enim cum omni timore & lachrymis perseverantibus, & operibus bonis, cõuersionem suam non uerbis solis, sed opere & ueritate demonstrant, quum tempus statutum etiam ab his

fuerit impletum, et orationibus iam coeperint communicare, licebit etiam episcopo, humanius circa eos aliquid cogitare. Qui uero indifferenter habuerint lapsum, & sufficere sibi (quod ecclesiam introierunt) arbitrantur, isti omnimodo tempora statuta complebunt.

Canon. 12. De excommunicatis a seculo exeuntibus.

De his uero, qui recedunt ex corpore, anti-^{26. q. 6. De his} quæ legis regula obseruabitur etiam nunc, ita ^{ueto qui.} ut si forte quis recedat ex corpore, necessario uitæ suæ uiatico non defraudetur. Quod si desperatus aliquis, recepta communionem, superuixerit, sit inter eos, qui sola oratione communicant. De omnibus tamen his, qui a corpore recedunt, in tradendo eis communionem, & cura, & probatio sint episcopi.

Canon. 13. De catechumenis.

Placuit huic sancto & magno Concilio, de catechumenis, qui lapsi sunt, ut tribus annis inter audientes uerbum sint tantummodo, post hæc uero orent cum catechumenis.

Canon. 14. De diaconis, ne corpus Christi tradant presbyteris.

Peruenit ad sanctum Concilium, quod in locis ^{D. 93. Peruenit ad san.} quibusdam, & ciuitatibus, presbyteris sacramenta diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut hi, qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his, qui offerunt, corpus Christi porrigant. Sed et illud innotuit, quod quidam diaconi, etiam ante episcopum sacramenta sumunt. Hæc ergo omnia amputentur, & accipiant secundum ordinem post presbyteros ab episcopo, uel a presbytero sacram communio-

nem. Quòd si non fuerit in presenti, uel episcopus, uel presbyter, tunc ipsi proferat & edant. Sed nec sedere quidem licet in medio presbyterorum diaconos. Si quis autem non uult his sufficiens esse post hanc definitionem, cesset esse diaconus.

Canon. 15. De clericis temerè ab ecclesia recedentibus.

7. q. 1. Non oportet episcopo.

Propter multas perturbationes, & frequentes tumultus seditionum, quæ fieri solent, placuit, omnimodò istam abscindi consuetudinè, quæ contra regulam est (sicubi tamen fit). i. ne de ciuitate ad ciuitatem trãseat uel episcopus, uel presbyter, uel diaconus. Si quis uero post hæc statuta sancti huius Concilij, tale aliquid agere tentauerit, infringat omni genere huiusmodi conatus, & restituatur propriæ ecclesiæ, in qua ordinatus est.

Canon. 16. De presbyteris uel clericis, qui ad alias ciuitates transeunt.

7. q. 1. Si qui uero.

Si qui uero, timorem Dei ante oculos non habentes, neque ecclesiastica statuta custodientes, recesserint ab ecclesia sua, siue presbyter, siue diaconus, uel in quocumque ecclesiastico ordine positi fuerint, non debent suscipi in alia ecclesia, sed cum omni necessitate cogantur, ut redeant ad ecclesiam suam. Quòd si permanserint, excommunicare eos oportet.

Canon. 17. De clericis non ordinandis sine consensu sui episcopi.

D. 71. Si quis auius fuerit.

Si quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in sua ecclesia, quum non habeat consensum episcopi ipsius, a quo recessit clericus, irrita erit huiusmodi ordinatio.

Canon. 18. De clericis usuras accipientibus.

Quoniam multi clerici, avaritiæ causa, turpia lucra sectantes, oblitæ sunt diuini præcepti, quo dictum est: Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, fœnerantes centesimas exigât, statuit hoc sanctum concilium, ut si quis inuentus fuerit post hanc definitionem, usuras accipere, uel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, uel etiam species frumentorum ad septuplum dare, omnis qui tale aliquid conatus fuerit ad quæstum, deiciatur a clero, & alienus ab ecclesiastico habeat gradu.

14. q. 4. Quomiam multi clerici. Psal. 14.

Canon. 19. De Paulianistis, & Cataphrygis, rebaptizandis.

Si quis cõfugit ad ecclesiam catholicam de Paulianistis, & Cataphrygis, statutum est, rebaptizari eos debere. Si qui uero clerici erant apud eos (siquidem inculpati fuerint, & irreprehensibiles) rursus etiam ordinentur ab episcopo ecclesiæ catholicæ. Si uero examinati, minus fuerint apti deprehensi, deponi eos oportet. Similiter autem & circa diaconos, & de omnibus, qui in eodem clero inueniuntur, eadem forma seruabitur. Commemorauimus autem diaconissas, quæ in hoc ordine inuentæ sunt, quæ nec manus impositionem aliquam habeant, & omnimodò inter laicas habeant. Similiter autem diaconissæ, quæ in catholico canone non habentur, simili loco, id est, laicæ, & tanquàm non consecratæ deputentur.

1. q. 1. Si quis confugerit.

Canon. 20. De flectendo genua.

Quoniam sunt in dominica die quidam ad orationem genua flectentes, & in diebus Pentecostæ.

De conf. d. 1. Quoniã sunt.

S V M M A

costes , propterea utiq; statutum est a sancta synodo, qm̄ cōsona, et conueniens per omnes ecclesias custodienda consuetudo est, ut stantes ad orationem, uota Domino reddamus.

Et subscripserunt trecēti, decem & octo episcopi, qui in eodem concilio conuenerunt.

Osius episcopus ciuitatis Cordubēn. prouincię Hispanię dixit: Ita credo, sicut superius dictum est.

Victor, & Vincentius, presbyteri urbis Romę pro uenerabili uiro Papa, & Episcopo nostro Siluestro, subscripsimus. &c.

Cęterorum uero episcoporum nomina recitata sunt in conciliōrum uolumine magno.

F I D E S N I C A E N A E S Y N O D I .

Symbolū Nicęnę synodi.

Credimus in unum Deum patrem omnipotentem, & omniū uisibilem, inuisibileūq; factorem. Et in unum dominum Iesum Christum, filium Dei, Natum ex patre, unigenitū, hoc est, ex substantiā patris. Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum uerum ex Deo uero. Natum, non tactum, Homouision, hoc est, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt, & quę in cęlo, & quę in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutē descendit, & incarnatus, & homo factus, est passus. Et resurrexit tertiā die, & ascendit in cęlos, & inde uenturus est iudicare uiuos & mortuos. Et in spiritū sanctū. Dicentes autem, erat, quando nō erat, aut non erat, anteq̄ fieret, & q̄a ex non extantibus factus est, aut ex altera substantia, uel essentia dicentes esse, aut creatum, aut conuertibilem filiū Dei,

hos tales anathematizat catholica, & Apostolica ecclesia. Hanc uenerabilē fidem trecenti quidem decem & octo, & agnouerunt, & amplexi sunt, & (sicut ait Eusebius) consonantes, et unanimes in scriptis explanauerūt. Quinq; uero non receperunt, uerbum consubstantialitatis reprehendentes.

B Eodem tempore celebratū est cōcilium Romanū, sub Siluestro papa, præsentē Constantino intra thermas Domitianas cum ducentis septuagintaquinq; episcopis, qui uocati a Siluestro in ipsa synodo conuenerunt, in quo de nouo damnauit Calixtum, Arrium, Photinū, & Sabellium, & ordinauerunt canones sequentes.

Canon. i. Canones Siluestri episcopi urbis Romæ, & domini Constantini Augusti.

Canon. i. De congregatione episcoporum, uel diaconorum.

B Eodem tempore cum multi nobiles gauderent, q̄ Constantinus baptizatus esset a Siluestro urbis Romæ episcopo, & mundatus fuisset a lepra, per hoc beneficium quod accepit a Domino Iesu Christo per Siluestrum episcopum, cœpit integre prædicare Dominum Iesum Christum, & confiteri eius beneficia. Siluester igitur episcopus urbis Romæ congregauit fratres, cōpresbyteros & coepiscopos, uel diaconos suos ciues Romanos. Et quoniā mater ecclesia genuerat filium charissimū Cōstantinum, integre igitur Siluester episcopus urbis Romæ, cum suis eam ordinare desyderauit, & filios eius frequenter lactare, & gradus eius ordinis, & consuetudines cōsternere. Col

S V M M A

legit autē uniuersam synodum episcoporum cum consilio Augusti, uel matris eius, & fecit parari in urbe Roma intra thermas Domitianas, quæ nunc cognominantur Traianæ. Col legit autē in gremio sedis suæ ducentos, octoginta quatuor episcopos, quibus Augustus Constantinus uehicula, & annonas præstari præcepit. Et alij. 57. Episcopi partis Rinocoruris, quorum chirographus in eorum concilio declaratur. Centum quadraginta duo presbyteri urbis Romæ, & diaconi sex. Subdiaconi sex. Acolythi eius consilio facti quadraginta quinque. Exorcistæ. 22. Lectores urbis Romæ nonaginta, quorum præsentēs parentes audiebant. Notarij ecclesiæ. 14. qui gesta diuersorū martyrum suscipientes, ordinare narrabant. Hos omnes etiā dum in uno articulo ad examen sanctitatis colligeret in thermas supradictas, uoluit, ut nullus laicorum præsens esse uideretur.

Canon. 4. Ut de redditibus ecclesiæ quatuor partes fiant.

Commoneo autem uobis omnibus, mihi confortibus monimētum hoc, ut de redditibus ecclesiæ quatuor partes fiant, quarum una cedat pontifici ad sui sustentationem. Altera presbyteris, & diaconis, & omni clero. Tertia templorum, & ecclesiarum reparationi. Quarta pauperibus, & infirmis, et peregrinis.

Cōstituit & hūc ordinē, ut si quis de clero, uel presbyteris uniuersi loci transierit (quod commune est) de hoc mundo, si neminem de suo genere habuerit consortem, quicquid paupertas eius haberet, conferret ecclesiæ, & exinde

quatuor partes fierent, sicut supra dictum est.

Canon. 5. Ut nullus presbyter chrisma conficiat.

Constituit etiam clara uoce idem Siluester episcopus urbis Romæ, ut nemo presbyterorum chrisma cōficeret, dicens, quoniam Christus a chrismate uocatur.

Canon. 6. De numero diaconorum parochiarum, & Cardinalium urbis Romæ.

Et ut diaconi nō essent plures per parochiarum examē, nisi duo, et Cardinales urbis Romæ. 7. ita tamen, ut dalmaticis uterentur, & palla lino stima læua eorum tegetur.

Canon. 8. Ut nullus subdiaconus ad nuptias transeat.

Nullus autem subdiaconorum ad nuptias transire præcipimus, ne aliquam præuaricationem sumpserit.

Et subscripserūt supradicti episcopi in istud, prædicante Siluestro episcopo urbis Romæ, subscripsit autē & nouissimus Calphurnius præfectus urbis. Subscripsit Augustus Constantinus cū matre Helena Augusta. Tunc fecit orationem sedens in eodem loco, & discesserunt.

ACTIO SECVNDA

Alia autem die uenerunt omnes presbyteri urbis Romæ, & diaconi, & episcopi omnes. 284. intra thermas Domitianas, quæ nūc Traianæ uocatur, & sedit in sede sua in eodem loco. Ibi autem fecit septem regiones, & diuisit diaconis. Erant autem diaconi isti Fabianus, Marcus, Liberius, Archidamus, Iulius, &c.

Canon. 16. Ut nullus clericus, uel presbyter, propter

causam suam intret in curiam.

S V M M A

Curia a cruore
dicitur.

Nemo enim clericus, uel diaconus, aut presbyter propter causam suam quālibet intret in curiam, quoniam omnis curia a cruore dicitur, & immolatio simulachrorum est. Quoniam si quis clericus in curiam introierit, anathema suscipiat, nūq̄ rediēs ad matrē ecclesiā. A communione autem non priuetur propter tempus turbidum.

Canon. 17. Vt nullus peccantem clericum cede attingat.

Nemo enim quisq̄ peccantem clericum cede attingat. Non presbyter, non diaconus, nō episcopus supra clericum, uel seruitorem ecclesiā ad cædem perducat. Sed si ita causa exigit clerici, triduo priuetur honore, ut pœnitentes redeant ad matrem ecclesiam.

Canon. 20. Vt nullus diiudicet primam sedem iustitiæ.

Nemo enim iudicabit primam sedem, quoniam omnes sedes a prima sede iustitiam desiderant temperari, Neq̄ ab Augusto, neq̄ ab omni clero, neq̄ a regibus, neq̄ a populo iudex iudicabitur.

Et subscripserunt. 284. Episcopi, & 45. diaconi, & duo sequentes, Augustus Constantinus, & mater eius Elena. Et fixit canonē hūc Siluester episcopus in urbe Roma, & omnibus episcopis asperlit, & scripsit. Actum in Traianas thermas, tertio calen. Iunij, Domino Constantino Augusto tertio, & Prisco cōsule.

Corroboratio
Concilij
Niczēni.

Siluester episcopus sanctæ, & Apostolicę sedis præsul urbis Romę, dixit: Quicquid in Nicæa Bithyniæ constitutum est, ad robur sanctæ matris ecclesiæ catholicæ, a sanctis sacerdotibus. 318. nostro ore cōfirmamus. Omnes,

quī aſi fuerint diſſoluere definitionem ſancti & magni concilij, quod apud Nicęam congregatum eſt ſub præſentia p̄ſſimi, & uenerandi principis Cōſtantini Auguſti, anathematiſamus. Et dixerunt omnes, Placet.

In exemplaribus huius ſynodi Romę eſt intolerabilis deprauatio: & ne aliquid ex proprio adderemus, tranſcripſimus hæc parum explicata.

CONCILIUM ELIBERTINUM HISPANIÆ circa Silueſtri papæ primi, & Nicæni concilij tempora celebratum. Concilij Elibertinum.

Est prouinciale cōcilium
19. Episcoporum.

Cap. 1. De his, qui poſt baptiſmum idolis ſacrificant.

Placuit, ut quicunq; poſt fidem baptiſmi ſalutaris, adulta ætate ad templum idoli idolatraturus acceſſerit, & fecerit, quod eſt crimen capitale, nec in fine eum ad communionem ſuſcipere.

Cap. 2. De ſacerdotibus gentium, qui poſt baptiſmum immolauert.

Flamines, qui poſt fidem lauacri, & regenerationis ſacrificauerint, eò quòd geminauerint ſcelera, accedente homicidio, uel triplicauerint facinus, coherente mœchia, placuit, eos nec in fine accipere communionem.

Cap. 3. De eiſdem, ſi idolis tantum munus dederint.

Item, flamines, qui non immolauerunt, ſed munus tantum dederunt, eò quòd ſe a funeſtis abſtinuerunt ſacrificijs, placuit, in fine eis præſtare communionem, facta tamē legitima pœnitentia. Item, ipſi ſi poſt pœnitentiam fuerint

mœchati, placuit, ulterius eis nō esse dandam communionem, ne lusisse de dominica communionem uideantur.

Cap. 4. De eisdem, quando baptizabuntur.

Item, flamines, si fuerint catechumeni, & se a sacrificijs abstinerunt, post triennij tempora, placuit, ad baptismum admitti debere.

Cap. 5. Si domina per zelum ancillam occiderit.

D. 50. Si qua
foemina.

Si qua foemina, furore zeli accensa, flagellis uerberauerit ancillam suam, ita ut intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eod quod incertum sit, uoluntate, an casu occiderit, si uoluntate, post septem annos, si casu, per quinque annorum tempora acta legitima pœnitentia, ad communionem, placuit admitti. Quod si infra tempora constituta, fuerit infirmata, accipiat communionem.

Cap. 6. Si quis per malitiam hominem interfecerit.

Si quis uero maleficio interficiat alterum, eod quod sine idolatria perficere scelus non potuit, nec in fine impartiendam esse illi communionem.

Cap. 7. De pœnitentibus mœchia, si rursus peccauerint.

Si quis forte fidelis, post lapsum mœchia, post tempora constituta, acta pœnitentia, de nouo fuerit fornicatus, placuit, eum nec in fine habere communionem.

Cap. 8. De fœminis, quæ relictis uiris suis, alijs nubunt.

Item, fœminæ, quæ nulla pœcedente causa, reliquerunt uiros suos, & alteris se copularunt, nec in fine accipiant communionem.

Cap. 9. De eisdem, quæ adulteros maritos relinquunt.

22. q. 8. Fide-
lis foemina.

Item, fidelis fœmina, quæ adulterum maritum

tum reliquerit fidelē, & alterum duxerit, prohibeatur, ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quam is, quem reliquit, de seculo exierit, nisi necessitas infirmitatis dare compulerit.

Cap. 10. De relicta a catechumeno, si alterum duxerit.

Si ea, quam catechumenus reliquit, duxerit maritum, potest ad fontem lauacri admitti. Hoc & circa foeminas catechumenas erit obseruandum. Quod si fuerit fidelis, quæ ducitur ab eo, qui uxorem inculpata[m] reliquit, & cum cluerit illum ab uxore, quam sine causa reliquit, placuit, huiusmodi in fine dari communionem.

Cap. 11. De eadem, si grauius egrotauerit.

Intra quinquennij autem tempora, catechumena, si grauius fuerit infirmata, dandum ei baptismum, placuit non denegari.

Cap. 12. De mulieribus, quæ lenocinium fecerint.

Mater, uel parentes, uel quælibet fidelis, si lenocinium exercuerit, eò quod alienum uendiderit corpus, uel potius suum, placuit, eam nec in fine accipere communionem.

Cap. 13. De uirginibus Deo sacratis, si adulterauerint.

Virgines, quæ se Deo dedicauerunt, si ^{27. q. 1. Virgines.} perdiderint uirginitatis, atque eidem libidini seruerint, non intelligentes quid amiserint, placuit, nec in fine dandam eis esse communionem. Quod si semetipsas poenituerint, quod infirmitate corporis lapsæ fuerint, & toto tempore uitæ suæ huiusmodi foeminæ egerint poenitentiam, et abstinerint se a coitu, eò quod lapsæ potius uideantur, placuit, eas in fine

communione[m] accipere debere.

Cap. 14. De uirginibus secularibus, si mœchatae fuerint.

Virgines, quæ uirginitatem suam nõ custodierint, si eosdem, qui eas uiolauerunt, acceperint, & tenuerint maritos, eò quòd solas nuptias uiolauerint, post annum sine pœnitentia recõciliari debebunt. Vel, si alios cognouerint uiros, eò quòd mœchatae sint, placuit, p[er] quinquennij tempora, acta legitima pœnitentia, admitti eas ad communionem.

Cap. 15. De coniugio eorum, qui ex gentilitate ueniunt.

Propter copiam puellarum, gentilibus minime in matrimonium dandæ sunt uirgines Christianæ, ne ætas in flore tumens, in adultério resoluatur animæ.

Cap. 16. De puellis fidelibus, ne infidelibus coniungantur.

Hæreticis, qui errant ab ecclesia catholica, nec ipsis catholicas dandas puellas, sed neq[ue] iudeis, neq[ue] hæreticis dari, placuit, eò q[uo]d nulla possit esse societas fidelis cum infideli. Si contra interdictum fecerint parçetes, abstinere per quinquennium placet.

Cap. 17. De eis, qui filias sacerdotibus gentilibus coniungunt.

Si qui forte sacerdotibus idolorum filias suas iunxerint, placuit, nec in fine eis dandam communionem,

Cap. 18. De sacerdotibus, si mœchati fuerint.

Episcopi, presbyteri, diaconi, si in ministerio positi, detecti fuerint, quòd sint mœchati, placuit, & propter scandalum, & propter nefandum crimen, nec in fine eos communionem accipere debere.

Cap. 19. De clericis negotia seclantibus:

Episcopi, presbyteri, et diaconi, de locis suis negotiandi causa non discedant, nec circumfretes prouincias, quatuordecim nundinas sectentur. Sanè, ad uictum sibi conquirendum, aut filium, aut libertum, aut mercenariũ, aut amicum, aut quemlibet mittant, & si uoluerint negotiari, intra prouinciam negotientur.

Cap. 20. De clericis, & laicis usurarijs.

Si quis clericorum detectus fuerit, usuras accipere, placuit, degradari, & abstinere. Si quis etiam laicus accepisse probat usuras, & promiserit correptus, se iam cessaturum, nec ulterius exacturum, placet, ei ueniam tribui. Si uero in ea iniquitate durauerit, ab ecclesia sciam se esse proiciendum.

D. 47. Si quis clericorum.

Cap. 21. De his, qui ad ecclesiam tarde accedunt.

Si quis in ciuitate positus, tres dominicas ecclesiam non accesserit, tanto tempore abstineat, ut correptus esse uideatur.

Cap. 22. De catholicis in hæresim transeuntibus.

Si quis de catholica ecclesia, ad hæresim transitum fecerit, rursusq; ad ecclesiam recurrerit, placuit, huic poenitentiam non esse denegandam, eò qd cognouerit peccatum suum, qui etiam decem annis agat poenitentiam, cui post decem annos præstari communio debet. Si uero infantes fuerint transducti, quod non suo uitio peccauerint, incunctanter recipi debent.

Cap. 23. De temporibus ieiuniorum.

Ieiunia, seu abstinentias per singulos mentes placuit celebrari, exceptis diebus duorum mensium Iulij, & Augusti ob eorundem infirmitatem.

S V M M A

Cap. 14. De his, qui peregrè baptizantur, ut ad clerum non uentant.

Omnes, qui in peregrinatione fuerint baptizati, eò q̄ eorum minime sit cognita uita, placuit ad clerum non esse promouendos in alienis prouincijs.

Cap. 25. De epistolis communicatorijs confessorum.

D. 98. omnis, qui.

Omnis, qui attulerit literas confessorias, sublato nomine confessoris, eò q̄ sub hac nominis gloria partim concutiant simplices, cõmunicatoriæ ei dandæ sunt literæ.

Cap. 26. Ut omni sabbato ieiunetur.

Errorem, placuit, corrigi, ut omni sabbati die ieiunium super positionem celebremus.

Cap. 27. De clericis, ut extraneam mulierem in domo non habeant.

Episcopus, uel quilibet clericus alius, aut fororem, aut filiam uirginem dicatam Deo, tantum secum habeat, extraneam uero nequaquã secum habeat.

Cap. 28. De oblationibus eorum, qui non communicant.

Episcopum, placuit, ab eo, qui non communicat, munera accipere non debere.

Cap. 29. De Ergumenis, qualiter habeantur.

Energumenum, qui ab erratico spiritu exagitur, huius nomẽ, neq̄ ad altare cum oblatione esse recitandum, neq̄ permittendum, ut sua manu in ecclesia ministret.

Cap. 30. De his, qui post lauacrum mœchati fuerint, ut nec subdiaconi fiant.

Subdiaconem eum ordinare nõ debere, qui in adolescentia sua fuerit mœchatus, eò quòd postmodum per subreptionem ad altiorẽ gradum non

dum non sit promouendus . Si autem aliqui sunt in præteritum ordinati, amouean-
tur.

Cap. 31. De adolescentibus, qui mœchati fuerint.

Adolescentes, qui post fidem lauacri salutari-
s, fuerint mœchati, cū duxerint uxores, acta
legitima pœnitentia, placuit ad communionē
eos admitti debere.

Cap. 32. De excommunicatis presbyteris.

Si quis graui lapsu in ruinam mortis inci-
derit, placuit agere pœnitentiam non debere,
sine episcopi consultu, sed potius apud episco-
pum agat, cogente tamen infirmitate. Non est
presbyterorum, aut diaconorum communio-
nem talibus præstari debere, nisi eis iusserit
episcopus.

Cap. 33. De episcopis, & ministris, ut ab uxoribus abstineant.

Placuit, in totum prohibere Episcopis, pre-
sbyteris, diaconis, ac subdiaconis positis in
ministerio, abstinere se a coniugibus suis, &
non generare filios. Quod quicunq; fecerit, ab
honore clericatus exterminetur.

Cap. 34. Ne cæci in cœmeterijs incenduntur.

Cæcos per diem, placuit, in Cœmeterio nō
incendi. Inquietandi enim sanctorum spiritus
non sunt. Qui hæc non obseruauerint, arcean-
tur ab ecclesiæ communionē.

Cap. 35. Ne femine in cœmeterijs peruigilent.

Placuit prohiberi, ne foeminae in cœmeterio
peruigilent, eò quòd sæpe sub obtentu oratio-
nis scelera latenter committant.

Cap. 36. Ne picturae in ecclesia fiant.

Placuit, picturas in ecclesia esse nō debere,
ne quod colitur, aut adoratur, in parietibus

depingatur.

Cap. 37. De emergentibus baptizandis.

Eos, qui a spiritibus immundis uexantur, si in fine mortis fuerint constituti, baptizari placet. Si uero fideles fuerint, dandam eis esse communionem. Prohibendum etiam, ne lucernas publicè accédant. Si facere contra interdictum uoluerint, abstineant a communionem.

Cap. 38. Ut in necessitate & fideles baptizent.

Peregrè nauigantes, aut si ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem (qui lauacrum suum integrum habet, nec sit bigamus) baptizare in necessitate infirmitatis positum catechumenum, ita ut si superuixerit, ad episcopum eum perducatur, ut per manus impositionem perfici possit.

Cap. 39. Ut gentilibus desiderantibus manus imponatur.

Gentiles, si in infirmitate desiderauerint sibi manus imponi, si fuerint eorum ex aliqua parte honesta uita, placuit eis manum imponi, & fieri Christianos.

Cap. 40. Ne, quid idolis datum est, fideles accipiant.

Placuit prohiberi, ut cum rationes suas accipiunt possessores, quicquid ad Idolum datum fuerit, acceptum non inferant.

Si uero post interdictum fecerint, per quinquentium spatia temporis, a comunione esse arcendos.

Cap. 41. Ut prohibeant domini idola colere feruis.

Admonere placuit fideles, ut, quantum possunt, prohibeant, ne idola in domibus suis habeant. Si uero uim metuunt feruorum, uel se ipsos puros conferuent. Si non fecerint, alieni ab ecclesia habeantur.

Cap. 42. De his, qui ad fidem ueniunt, quomodo baptizentur.

Eos, qui ad primam credulitatis fidem accedunt (si bonæ fuerint conuersationis) intra biennium temporis, placuit ad baptismi gratiam admitti debere, nisi infirmitate compellente, coegerit ratio, uel socio subuenire periclitanti, uel gratiam postulanti.

Cap. 43. De celebratione Pentecostes.

Prauam institutionem emēdari placuit iuxta auctoritatem scripturarum, ut cuncti diem Pentecostes celebremus. Quod qui non fecerit, quasi nouam hæresim induisse, notetur.

Cap. 44. De meretricibus paganis, si conuertantur.

Meretrix, quæ aliquando fuerit, & postea habuerit maritum, si postmodum ad credulitatem uenerit, incunctanter placuit, esse recipendam.

Cap. 45. De catechumenis, qui ecclesiam non frequentant.

Qui aliquando fuerit catechumenus per infinita tempora, & nunc ad ecclesiam accesserit, si eum de clero quisquæ agnouerit, uoluisse esse Christianum, aut testes aliqui extiterint fideles, placuit, baptismum ei non negari, eo quod in uetere homine deliquisse uidentur.

Cap. 46. De fidelibus, si apostatauerint.

Si quis fidelis apostata, per infinita tempora ad ecclesiam non accesserit, si tamen aliquis fuerit reuersus, nec fuerit idolatra, post decem annos, placuit, eum communionem accipere.

Cap. 47. De uxoratis sepius mœchantibus.

Si quis fidelis habens uxorem, non semel, sed sæpe fuerit mœchatus, in fine mortis est conueniendus. Quod si se promiserit cessatu-

S V M M A

rum, detur ei communio. Si resuscitatus rursus fuerit mœchatus, placuit, ulterius nō edere eum de communione pacis.

Cap. 48. De baptizandis, ut nihil accipiant clerici.

2. q. 1. Emendari placuit.

Emēdari placuit, ut hi qui baptizantur (ut fieri solebat) nummos in concham nō mittāt, ne sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere uideatur, Neq; pedes eorum laudādi sunt a sacerdotibus, uel clericis.

Cap. 49. Ne fruges fidelium Iudæi benedicant.

Admoneri, placuit, possessores, ut non patiantur fructus suos, quos a Deo percipiunt, cum gratiarum actione a iudæis benedici, ne nostram irritā, & infirmā faciant benedictionem. Si quis post interdictum facere usurpauerit, penitus ab ecclesia abijciatur.

Cap. 50. De Christianis, qui cum Iudæis uescuntur.

Si uerò aliquis clericus, siue fidelis fuerit, qui cum iudæis cibum sumpserit, placuit, eū a communione abstinere, ut debeat emēdari.

Cap. 51. De hæreticis, ut ad clerum non promoueantur.

Ex omni hæresi, qui ad nos fidelis uenerit, minimè est ad clerum promouendus, uel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio deponentur.

Cap. 52. De his qui in ecclesia libellos famosos ponunt.

5. q. 1. Si qui inuenti,

Si qui inuenti fuerint, libellos famosos in ecclesia ponere, anathematizentur.

Cap. 53. De episcopis, qui excommunicato alieno communicant.

Placuit cunctis, ut ab eo episcopo quis recipiat communionem, a quo absentus in crimine aliquo fuerit. Quod si aliquis episcopus

præſumpſerit eunt admittere, illo adhuc minime ſciente, uel conſentiente, a quo fuerat communionē priuatūſ, ſciat, ſe huiuſmodi cauſas inter fratres eſſe cum ſtatuſ ſui periculo præſtatutum .

Cap. 54. De parentibus, qui fidem ſponſaliorum frangunt.

Si qui parentes fidem fregerint ſponſaliorum, triennij tempore abſtineant ſe a communionē. Si tamen iidem ſponſus, uel ſponſa, in illo grati crimine fuerint deprehenſi, excuſati erunt parentes. Si uero in eodem fuerint uitiſ, & polluerint ſe conſentendo, ſuperior ſententia ſeruetur.

Cap. 55. De ſacerdotibus gentilium.

Sacerdotes, qui tantum ſacrificantium coronam portant, nec ſacrificāt, nec de ſuis ſumptibus aliquid idolis præſtant; placuit, poſt biennium accipere communionem.

Cap. 56. De magiſtratibus, & dominantibus.

Magiſtratū uero, anno quo agit duumviratū, prohibere placet, ut ſe ab eccleſia cohibeat.

Cap. 57. De hiſ, qui ueſtimenta ad pompam dederint.

Matronæ, uel earum mariti, ueſtimenta ſua ad ornandam ſeculariter pompam non dent. Et ſi fecerint, triennij tempore abſtineant.

Cap. 58. De hiſ, qui communicatorias literas portant.

Placuit, ubicunq; & maxime in eo loco, in quo primæ cathedræ conſtitutus eſt epiſcopus, ut interrogetur hi, qui communicatorias literas tradunt, an omnia recte habeāt, & ſuo teſtimonio comprobent.

Cap. 59. Ne fideles ad capitulum ſacrificandi cauſa aſcendant.

Prohibendum, ne quis Chriſtianus, aut gen-

tilis, ad idolum capitolij sacrificandi causa ascēdat & uideat. Quod si fecerit, pari crimine teneatur. Si fuerit fidelis, post decē annos acta pœnitentia recipiatur.

Cap. 60. De his, qui destruentes idola, occiduntur.

Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occisus, quia in euangelio non est scriptum, neque inuenitur ab Apostolis unquam factum, placuit, in numerum eum non recipi martyrum.

Cap. 61. De his, qui duabus fororibus copulantur.

Si quis post obitum uxoris suæ, sororē eius duxerit, & ipsa sit fidelis, quinquennio a comunione placuit abstinere, nisi forte uelocius dari pacem, necessitas coegerit infirmitatis.

Cap. 62. De Auguribus, & Pantomimis.

Si Augur, aut Pantomimi credere uoluerint, placuit, ut prius artibus suis renuntient, & tunc demum suscipiantur, ita ut ulterius non reuertantur. Quod si facere cōtra interdictum tentauerint, proijciantur ab ecclesia.

Cap. 63. De uxoribus, quæ filios de adulteris necant.

Si qua mulier per adulterium, absente marito, cōceperit, idque post facinus occiderit, placuit, ei nec in fine dandam esse communionē, eò quod geminauerit scelus.

Cap. 64. De feminis, quæ semper adulterantur.

Si qua mulier, usque in finem mortis suæ cū alieno fuerit uiro mœchata, placuit, nec in fine dandam ei esse cōmunionem. Si uero eum reliquerit, post decem annos recipi ad communionem, acta legitima pœnitentia.

Cap. 65. De adulteris uxoribus clericorum.

Si cuius clerici uxor fuerit mœchata, & sciat

eam maritus suus mœchari, & eam non statim proiecerit, nec in fine accipiat communionem, ne ab his, qui exemplum bonæ conuersationis esse debent, uideantur magisteria scelerum procedere.

Cap. 66. De his, qui priuignas suas ducunt.

Si quis priuignam suam duxerit uxorem, eo quod sit incestus, placuit, nec in fine dandam esse ei communionem.

Cap. 67. De coniugio catechumene femine.

Prohibendum, ne qua fidelis, uel catechumena, aut comicos, aut uiros scenicos habeat, quæcûq; hoc fecerit, a cõmunionem arceat.

Cap. 68. De catechumena adultera, quæ filium necat.

Catechumena, si per adulterium conceperit, & conceptum necauerit, placuit, eam in fine baptizari.

Cap. 69. De coniugatis in adulterium lapsis.

Si quis forte, habens uxorem, semel fuerit lapsus, placuit, eum quinquennio agere debere pœnitentiam, & sic reconciliari, nisi necessitas infirmitatis coegerit, ante tempus dare cõmunionem. Hoc & circa fœminas obseruandũ.

Cap. 70. De fœminis, quæ conscjjs maritis adulterantur.

Si, cõscio marito, fuerit mœchata uxor, placuit, nec in fine dandam ei esse communionem. Si uero eam reliquerit, post decem annos accipiat communionem.

Cap. 71. De stupratoribus puerorum.

Stupratoribus puerorum nec in fine dandam esse communionem.

Cap. 72. De uiduis mœchis, si eundem maritum duxerint.

Si qua uidua fuerit mœchata, & eundem 31. q. 1. Si quis mulier.

S V M M A

postea habuerit maritum, post quinquennij tempus, acta legitima poenitentia, placuit, eam communionem reconciliari. Si alium duxerit, relicto illo, nec in fine dandam ei esse communionem. Vel si fuerit ille fidelis, quem acceperit, communionem non accipiat nisi post decem annos, acta legitima poenitentia, nisi infirmitas coegerit uelocius dare communionem.

Cap. 73. De delatoribus.

l. q. 6. Delator.

Delator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus uel interfectus, placuit, eum nec in fine accipere communionem. Si leuior causa fuerit, intra quinquennium accipere poterit communionem. Si catechumenus fuerit, post quinquennij tempora admittatur ad baptismum.

Cap. 74. De falsis testibus.

Falsus testis, prout crimen est, abstinebit, si tamen non fuerit mortis, quod obiecit, & si probauerit, quod diu tacuerit, biennij tempore abstinebit. Si autem non probauerit in conuentu clericorum, placuit, per quinquennium abstineri.

Cap. 75. De accusantibus sacerdotes.

Si quis autem episcopum, presbyterum, uel diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.

Cap. 76. De diaconis, si peccasse probentur.

Si quis diaconum se permiserit ordinari, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit, eum, acta legitima poenitentia, post

triennium accipere communionem. Quod si alius detexerit, post quinquennium, acta pœnitentia, accipere communionem laicam debere.

Cap. 77. De baptizatis, non confirmatis.

Si quis diaconus, regens plebem, sine episcopo uel presbytero aliquos baptizauerit, episcopus eos per benedictionem p̄ficere debet. Quod si ante de seculo recesserit, sub fide qua quis crediderit, poterit esse iustus.

Cap. 78. De fidelibus, cum Iudæa mœchantibus.

Si quis fidelis habens uxorem, cum Iudæa, uel gentili fuerit mœchatus, a cōmunionē arceatur. Quod si alius eū detexerit, post quinquennium, acta legitima pœnitentia, poterit dominicæ sociari communioni.

Cap. 79. De his, qui tabula ludunt.

Si quis fidelis alea, id est, tabula luserit, placuit, eum abstinere. Et si emendatus cessauerit, post annū poterit cōmunionē reconciliari.

Cap. 80. De Libertis.

Prohibendum est, ut liberti, quorum patrum in seculo fuerint, ad clerum nō prouehant. D. 54. Prohibendum est.

Cap. 81. De fœminarum epistolis.

Ne fœminæ, suo potius, quàm maritorum nominibus, laicis scribere audeant, qui fideles sunt, uel literas alicuius pacificas ad suum solum nomen scriptas accipiant.

Ex eodem concilio Elibertino.

Omnis homo ante sacram communionem a propria uxore abstinere debet, tres, aut quatuor, aut septem dies, nec inter catholicos connumerabitur, qui in istis tēporibus, Pascha, Pētecoste, Natali domini, nō cōmunicauerit. De consecra. d. 2. Omnis homo.

Pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare. Puella quoque, si in puerili aetate in domo patris illo nesciente, se iuramento contrinxerit, & si pater statim ut audierit, contradixerit, uota eius & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.

Subscripsit in hoc concilio Osius episcopus Cordubens. qui subscripsit in concilio Nicæno, et episcopus Hispaleñ. & Mentefanus, Tolitanus, & Cæsaraugustan. & Malacitanus.

Explicit concilium Elibertinum.

Concilium Arelatense primum.

CONCILIUM ARELATENSE PRIMUM, tempore Constantini Imperatoris, & Siluestri Papæ primi, in Gallijs celebratum. Est prouinciale, sed (ut apparet ex præfatione) auctoritate pontificis Romani confirmatum.

Præfatio.

P R A E F A T I O.

Domino, & sanctissimo fratri Siluestro episcopo, Marinus, uel cætus episcoporum, qui adunati fuerunt in oppido Arelatensi. Quæ decreuimus communi concilio, charitatiue significamus, ut omnes sciant, quid in futurum obseruare debeant.

Cap. 1. Ut uno die, & tempore pascha celebretur.

De obseruatione paschæ Dñi, ut uno die, & tempore per omnem orbem obseruetur, & iuxta cõsuetudinem, literas ad oēs tu dirigas.

Cap. 2. Ut ubi quisq; ordinatur, ibi permaneat.

De his, qui in quibuscunq; locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseuerent.

Cap. 3. Ut qui in pace arma proiciunt, excommunicentur.

De his, qui arma proiciunt in pace, placuit, abstinere eos a communione.

Cap. 4. *Vt aurige, dum agitant, excommunicentur.*

De agitatoribus, qui fideles sunt, placuit, eos quoad diu agitant, a communione separari.

Cap. 5. *De his, qui conueniunt in theatris.*

De theatricis, & ipsos placuit, quamdiu agunt, a communione separari.

Cap. 6. *De conuersis in infirmitate.*

De his, qui in infirmitate credere uolunt, placuit, debere eis manum imponi.

Cap. 7. *De praesidibus.*

De praesidibus, qui fideles ad praesidatum impetu profiliunt, ita placuit, ut, cum promoti fuerint, literas accipiant ecclesiasticas communicatorias, ita tamen, ut in quibuscumque locis gesserint, ab episcopo eiusdem loci cura de illis agatur, ut cum coeperint contra disciplinam publicam agere, tunc demum a communione excludantur. Similiter & de his fiat, qui a republica agere uolunt.

Cap. 8. *Vt ex haeresi conuersi, in Trinitate baptizentur.*

De Arrianis, qui propria lege sua utuntur, ut rebaptizentur, placuit, si ad ecclesiam alii qui de hac haeresi uenerint, interrogent eos ne sita fidei sacerdotes symbolum. Et si peruidet in parte, & filio, & spiritu sancto eos baptizatos, manus eis tantum imponatur, ut accipiant spiritum sanctum. Quod si interrogati, non responderint hanc Trinitatem, baptizentur.

De consecra.
d. 4. De Arrianis.

Cap. 9. *De afferentibus literas confessorum.*

De his, qui confessorum literas afferunt, placuit, ut sublatis eis literis, alias accipiant communicatorias.

Simile legitur in concilio Eliberino. c. 26.

Cap. 10. *De illo, cuius uxor adulterauit.*

S V M M A

De his, qui coniuges suas in adulterio deprehendunt, & iidem sunt adolescētes fideles; & prohibentur nubere; placuit, ut in quātum potest, consilium eis detur, ne uiuentibus uxoribus suis, licēt adulteris, alias accipiant.

Cap. 11. De feminis fidelibus, quæ gentibus se iungunt.

De puellis fidelibus, quæ gentibus iunguntur, placuit, ut aliquanto tempore a communione separentur.

Cap. 12. De clericis fameratoribus.

**14. q. 4. Mini-
stri qui.** De ministris, qui fœnerantur, placuit, eos iuxta formam diuinitus datam, a communione abstinere.

Cap. 13. De proditoribus.

De his, qui scripturas sanctas tradidisse dicuntur, uel uasa dominica, uel nomina fratrum suorum, placuit nobis, ut quicumque eorum in actis publicis fuerit detectus, uel uerbis nudis, ab ordine cleri amoueat. Nam si iidem aliquos ordinasse fuerint deprehensi, & si in his, qui ordinauerunt ratio subsistit, non tamen illis obstat ordinatio, quoniam multi sunt, qui contra ecclesiasticam regulam pugnare uidentur, & per testes redemptos putant, se ad accusationem admitti debere, qui omnino non admittantur, nisi (ut supradiximus) actis publicis docuerint, omni se suspitione carere.

Cap. 14. De falsis accusatoribus.

Proverb. 19. De his, qui falso accusant fratres suos, placuit, eos usque ad exitum non communicare, sed falsum testem iuxta scripturam, impunitum non licere esse.

Cap. 17. Vi Leuitæ non offerant.

De diaconis, quos cognouimus multis locis offerre, placuit, minime fieri debere.

Cap. 16. De pœnitentibus.

De his, qui pro delicto suo a communione separantur, ita placuit, ut quibuscumq; locis fuerant exclusi, eodem loco communionem consequantur.

Cap. 17.

Vt nullus episcoporum alium episcopum cõculcet.

Cap. 18.

De diaconis urbicis, ut non aliquid per se præsumant, sed honor presbyteris referuetur.

Cap. 19.

Vt presbyteri, sine cõscientia episcoporum, nihil faciant.

Cap. 20.

Vt peregrino episcopo locus sacrificandi detur.

Cap. 21. Vt sine tribus episcopis, nullus episcopus ordinetur.

De his, qui usurpant sibi, quod soli debeant, episcopum ordinare, placuit, ut nullus hoc sibi præsumat, nisi assumptis secum alijs septem episcopis. Si tamen non potuerint septem, sine tribus fratribus non audeant ordinare.

Cap. 22. Vt clericus alibi transiens, excommunicetur.

De presbyteris, aut diaconis, qui solent dimittere loca sua, in quibus ordinati sunt, & ad alia loca se transfulerunt, placuit, ut his locis ministrent, quibus præfixi sunt. Qui relictis locis suis ad alium locum se deferre uoluerint, deponantur.

Cap. 23. De apostatis.

De his, qui apostatant, & anteq̃ ad ecclesiam se repræsentent, nec quidem pœnitentiam age

S V M M A

re quærunt, & postea in infirmitate arrepti, petunt communionem, placuit eis non dandam communionem, nisi reuelauerint, et egerint dignos fructus pœnitentiæ.

Explicit concilium Arelateñ. primum.

C O N C I L I V M G A N G R E N
celebratum circa annos Domini. 324.
in Paphlagonia, seu regione
Pelafgiorum.

Domini honorabilibus confacerdotibus, in Armenia Constitutis episcopis, Qui conuenerunt in Gangrense concilium, in Domino Salutem.

Hæc epistola est pro argumento concilij Gangren.

Quoniam conueniens sancta synodus episcoporum in ecclesiam Gangrensem, propter quasdam ecclesiasticas & necessarias causas inquirendas, & ea, quæ secundum Eustachium gesta sunt dinoscenda, inuenit multa fieri indecenter ab his, qui eundem Eustachium sequuti sunt, necessario statuit, palam omnibus factis amputare uniuersa, quæ ab eodem male commissa sunt. Declaratum est enim, hos eodem nuptias accusare, & docere, quod nullus in conjugali positus gradu spem habeat apud Deum. Vnde factum est, ut mulieres multæ seductæ, relictis proprijs uiris, & uiri, uxoribus destitutis, unculum conjugale dissoluerent, continentiam profitentes, quam quum retinere non possent, adulterium commiserunt. Inueni enim sunt, dissensiones ac separationes in dominicis ecclesijs docere, id est, traditiones ecclesiasticas, & ea, quæ in ecclesijs aguntur, debere contemni, priuatimque conuenticulis institutis, ad imitationem eorum, quæ in do-

mo Dei agūtur, omnia præsumere celebrare. Adhuc etiam uestibus communibus spretis, nouos etiam et insolitos habitus assumpsisse. Primitias quoq; fructuum, & oblationes eorum, quas ueterū institutio ecclesiis tribuit, sibi uindicare, id est, propria ratiocinatione doctrinæ, tanq; sanctis, sibi eas offerri debere, apud se & inter se dispensandas. Seruos à dominis recedentes, per hunc inusitatum religionis suę habitum sub specie religionis, dominos contempsisse. Mulieres quoq; præter consuetudinem, & sui sexus ornatus, hinc se iustificari credentes, uirilem habitum suscepisse, pluresq; earum occasione religionis tōsas, genuini decoris comas penitus amputasse. Ieiunia, quæ in ecclesia prædicantur, contemnēda afferuisse. Nonnullos eorum, etiam cibos carniū tanq; illicitos reputasse. In domibus coniugatorum, nec orationes quidem debere celebrari, persuasisse. in tantum, ut easdem fieri uerent, & oblationibus, quæ in domibus factæ fuerint, minimè communicandum esse deternāt. Presbyteros uerò, qui matrimonia cōtraxerunt, sperni debere dicunt, nec sacramenta, quæ ab eis conficiuntur, attingi. Loca sanctorum martyrum, uel basilicas contemnere, & omnes, qui illuc conueniunt, & sacramenta conficiunt, reprehedere. Diuites fideles, qui non omnibus renunciāt, quæ possident, spem apud Deum nō habere. Et multa alia, quę enumerare nulli possibile est. Singulos quoq; eorum pro suo arbitrio constituere. Vnusquisq; enim eorum per tales institutiones ab eccle-

siastico canone recessit, tanq̄ proprias leges sibi met condidisse præsumens.

Sed nec cōmunis his omnibus, & una sententia est. Singuli enim, prout uidetur, & libet ad accusationem ecclesiæ nitēdo, tanq̄ rector non sit, uel addunt decreta, uel minuunt. Propterea ergo coactum est hoc conciliū, in Gangrensi ecclesia habitū, ut canones istos exponeret, quibus probantur memorati extra ecclesiam esse. Quod si per pœnitentiā cōdemnerint omnia hæc, quæ male fenserunt, tanq̄ a se non bene prolata, acceptabiles fiant, atq̄ ideo singula, quæ debeant condemnare, synodus credidit exponenda. Quòd si quis renuerit hæc, quæ hodie constituta sunt, tanq̄ hæreticus, & anathematizatus, & damnatus abijciatur. Et erit non solum incommunicatus, uerum etiā ab ecclesia habeatur extorris, donec deprecetur episcopos, & de uniuerfis, quæ penes eos detecta atq̄ deprehensa sunt, prouiderit, quid horum susceperit obseruandum.

Cap. 1. De his, qui nuptias execrantur.

D. 31. Si quis vituperat. Et d. 30. Si q̄ nuptias. Si quis uituperat nuptias, & dormientem cum uiro suo fidelem, ac religiosam detestatur, aut culpabilem æstimat, uelut quæ in regnum Dei introire non possit, anathema sit.

Cap. 2. De his, qui carnes manducantes damnant.

D. 30. Si quis carnem. Si quis carnem edentem, præter sanguinem, & idolis immolatum, & suffocatum, cum religione & fide cōdemnat, uelut spem ppter huiusmodi pceptionē nō habentē, anathema sit.

Cap. 3. Non debere seruum occasione religionis Dominum contemnere.

Si quis

Si quis seruum, prætextu diuini cultus, doceat dominum contemnere proprium, ut discedat ab eius obsequio, nec ei cum beneuolentia, & omni honore deseruiat, anathema sit.

17. q. 4. Si quis alienum.

Cap. 4. De oblatione presbyteri coniugati.

Quicumque discernit a presbytero, qui uxorem habuit, quod non oporteat, eo ministrante, de oblatione percipere, anathema sit.

D. 28. Si quis discernit.

Cap. 5. Ne orationes ecclesie contemnantur.

Si quis docet, domum Dei contempibilem esse, & conuentus, qui in ea celebrantur, anathema sit.

D. 30. Si quis docet.

Cap. 6. Non debere extra ecclesiam congregari.

Si quis extra ecclesiam seorsum conuentus celebrat, & despiciens ecclesiam, ea, quæ sunt ecclesie, uoluerit usurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum episcopi, anathema sit.

D. 30. Si quis extra.

Cap. 7. De fructibus in ecclesiam dandis.

Si quis oblationes ecclesie extra ecclesiam accipere, uel dare uoluerit, præter conscientiam episcopi, uel eius, cui huiuscemodi officia commissa sunt, nec cum eius uoluerit agere consilio, anathema sit.

Cap. 8. De his, quæ in usus pauperum conferuntur.

Si quis dederit, uel acceperit oblata, præter episcopum, uel eum, qui constitutus est ab eo, ad dispensandam misericordiam pauperibus, & qui dat, & qui accipit, anathema sit.

Cap. 9. De his, qui in uirginitate persistunt.

Quicumque uirginitatem custodiens, aut continentie studens, uelut horrescens, nuptias temerat, nec propter hoc, quod bonum & sanctum est, nomen uirginitatis assumit, anathema sit.

D. 30. Si quis uel uirginitatem.

S V M M A

Cap.10. De his, qui pro uirginitate superbiunt.

D. 30. Si quis propter. Si quis ex his, qui uirginitatem propter do-
minum seruant, extollitur aduersum coniuga-
tos, anathema sit.

Cap.11. Ne quis Agapem fratrum contemnat

D. 42. Si quis despicit. Si quis despicit eos, qui fideliter Agapes, id
est, conuiuia pauperibus exhibent, & propter
honorem Dei conuocant fratres, & noluerit
cōmunicare huiuscemodi uocationib⁹, parui
pendens quod geritur, anathema sit.

Cap.12. De his, qui pallijs utuntur.

D. 30. Si quis uirorum. Si quis uirorum, propter continentia, quæ
putatur, amictu pallij utitur, quasi per hoc ha-
bere se iustitiam credens, & despicit eos, qui
cum reuerentia birris, & alijs communibus,
& solitis utuntur, anathema sit.

Cap.13. Ne mulieres uirilem habitum usurpent.

D. 30. Si qua mulier. Si qua mulier, propter continentiam, quæ
putat, habitum mutat, & pro solito muliebri
amictum uirilem sumit, anathema sit.

Cap.14. Non debere a uiro discedere.

Si qua mulier, uirum proprium relinquens,
discedere uoluerit, nuptias execrans, anathe-
ma sit.

Cap.15. De his, qui filios despiciunt.

D. 30. Si quis reliquerit. Si quis filios suos relinquens, non eos enu-
trit, & quod ad se pertinet, non ad pietatem di-
uini cultus informat, sed per occasionem con-
tinentiæ negligit, anathema sit.

Cap.16. Ne filij parentes suos contemnant.

D. 30. Si qui filij. Quicumq; filij a parentibus, prætextu diui-
ni cultus, abscedunt, nec debitam reuerentiam
dependunt illis, qui diuinum cultum sibi pro-

culdubio præferunt, anathema fit.

Cap. 17. Caput tondere, mulieri non licere.

Si qua mulier, propter diuinum cultum (ut æstimat) crines attondeat, quos ei Deus ad subiectionem materiam tribuit, tanq̄ præceptum dissoluens obedientiæ, anathema fit.

D. 10. Quæcūq̄ mulier.

Cap. 18. Non debere die dominico ieiunare.

Si quis propter cōtinentiam, quæ putatur, aut contumaciam in die dominico ieiunat, anathema fit.

D. 10. Si quis tanq̄.

Cap. 19. Non licere communia ieiunia soluere.

Si quis eorū, qui continentiam student, absq̄ necessitate corporea tradita in commune ieiunia, & ab ecclesia custodita superbiēdo dissoluit stimulo suæ cogitationis impulsus, anathema fit.

D. 10. Si quis eorum.

Cap. 20. De his, qui collectas, quæ fiunt in martyrum commemoratione, execrantur.

Si quis superbiæ usus affectu conuentus abominatur, qui ad confessiones martyrum celebratur, & ministeria, quæ in eis fiunt, simul cum eorum memorijs execratur, anathema fit.

D. 10. Si quis per.

Hæc autem scripsimus, non qui in ecclesia Dei secundum scripturas sanctum propositū continentiam eligunt, uituperantes, sed eos, qui abutuntur proposito in superbiam, & extolluntur aduersus simplices, abscindimus, et damnamus eos, qui aduersum scripturas & ecclesiasticas regulas, noua introducunt præcepta. Nos autem & uirginitatem cum humilitate admiramus, & continentiam quæ cum castitate & religione suscipitur, approbamus,

D. 10. Hæc autem.

S V M M A

& renunciacionem secularium negotiorum cum humilitate recipimus, & nuptiarum castum uinculum honoramus, & diuitias cum iustitia, & operibus bonis non spernimus, & habitum simplicem, ac uestem uiliorem, pro corporis diligentia infucatum, laudamus, sicut etiam solutas ac fractas in uestibus processiones reprobamus. Et domos Dei honoramus, & conuentus, qui in his fiunt tanquam sanctos, & utiles suscipimus, pietatem in priuatis domibus non claudentes, sed omnem locum in nomine Dei edificatum honoramus, & congregationem sanctam in eadem ecclesia pro utilitate communi recipimus. Et bona opera, quae supra uires in fratres pauperes exercentur, secundum ecclesiasticas traditiones beatificamus, & omnia, quae per sanctas scripturas, & per Apostolos sunt tradita, in ecclesia celebrari exoptamus.

Explicit concilium Gangrense prouinciale, sed confirmatum in sexta synodo generali, Constantinopoli in Trullo celebrata, ut ex secundo canone additionis Graecae Parisinae constat.

Concilium Arelatense. 2

CONCILIUM ARELATEN.
secundum, sub Siluestro papa celebratum. Est prouinciale.

Cap. 1. De neophytis clericis non ordinandis.

Ordinari ad diaconatus, uel sacerdotii officium, neophytum non debere.

Cap. 2. Ne coniugati ad sacerdotium prouehantur.

D. 28. Assumi aliquem.

Assumi aliquem ad sacerdotium non posse in uinculo coniugii constitutum, nisi fuerit

promissa conuersio, non oportet.

Cap. 3. *Ne clericus in solatio extraneam habeat mulierem.*

Si quis de clericis a gradu diaconatus, in solatio suo mulierem, præter auiam, matrem, sororem, filiam, neprem uel cõuersam secũ uxorem habere præsumpserit, a communione alienus habeatur. Par quoq; & mulierem (si se separare noluerit) pœna percellat.

1. Canõ in cõcilio Nicæno.

Cap. 4. *Ne clericus in secreto intromittat puellam.*

Nullus diaconus, uel presbyter, uel episcopus, ad cellarij secretum intromittat puellam, uel ingenuam, uel ancillam.

Canon quintus hîc subticetur, eõ q; nihil diuersum complectatur a canone quarto Cõciliij Nicæni.

Cap. 6. *Ne episcopus ordinetur sine consensu metropolitani.*

Illud autem ante omnia clareat, eum, qui sine conscientia metropolitani constitutus fuerit episcopus, iuxta magnam synodum esse episcopum non debere.

Cap. 7. *De his, qui se ipsos abscidunt.*

Si qui se carnali uitio repugnare nescientes abscidunt, ad clerum peruenire nõ possunt.

D. 55. Hî q; se.

Cap. 8. *De his, qui excommunicatos alterius suscipiunt.*

Si quis excommunicatum alterius, siue clericum, siue secularem recipere post interdictũ præsumpserit, nouerit se reum fraternitatis factum, causam in concilio redditurum.

Cap. 9. *Vt Novatiani in communionem non suscipiantur.*

Novatianum in communionem recipi non debere, nisi suscepta pœnitẽtia incredulitatis, præteritum damnet errorem.

Decimum canonem hoc loco non inter se-

ruimus, q̄ idem planè sit cum eo, qui in Nicæno concilio undecimum locum fortitus est.

Cap. 11. De his, qui pœnis uicti, sacrificare coguntur.
Ex eodem. Si qui uerò, dolore uicti & pondere persecutionis, negare & sacrificare cōpulli sunt; duobus annis inter catechumenos, triennio inter pœnitentes habeantur a communione suspensi.

Cap. 12. De excedentibus uitam in pœnitentia positis.
Ex ca. 12. Nicænz sy. De his, qui in pœnitentia positi, uitam exceleserūt, placuit, nullum communione uacuum debere dimitti, sed pro eo, quod honorauit pœnitentiam, oblatio illius recipiatur.
 Canonem. 13. hic prætermisimus, ne. 15. & 17. ex concilio Nicæno ociose repetere uideremur.

Canon. 14. est a nobis sublatus, cum in Nicæna synodo. 18. loco idem relatus sit.

Cap. 15. Ne diaconus coram presbytero sedeat.
Ex ca. 14. Eiusdem. In secretario diaconos inter presbyteros sedere non liceat, uel corpus Christi, præsentem presbytero, tradere non præsumat. Quod si fecerint, ab officio diaconatus abscendant.

Cap. 16. Ut Photiniani, & Paulianiste baptizentur.
 Photinianos, siue Paulianistas, secūdū patrum statuta baptizari oportet.

Cap. 17. Ut heretici baptizati recipiantur.
 Bonosiacos autem, ex eodem errore uenientes (quos sicut Arrianos baptizari in trinitate manifestum est) dum interrogati, fidem nostrā ex toto corde confessi fuerint, cum chrismate & manus impositione in ecclesia recipi sufficit.

Cap. 18. *Vt metropolitani arbitrio synodus congregetur.*

Ad Arelatensis episcopi arbitriū synodum congregandam (ad quam urbem ex omnibus mundi partibus, præcipue Gallicanis, sub sancti Martini tempore legimus celebratum fuisse concilium, atq; cōuentum) si quis communitus, infirmitatis causa, defuerit, personam uice sua dirigat.

Cap. 19. *Ne episcopi discedant ante peractam synodum.*

D. 18. Si quis autem.

Si quis autem adesse neglexerit, aut cœtum fratrum, anteq̃ dissoluatur cōcilium, crediderit differendum, alienum se a fratrum communiōe cognoscat, nec eum recipi liceat, nisi in sequenti synodo fuerit absolutus.

Cap. 20. *De aurigis fidelibus.*

De agitatoribus, siue theatricis, qui fideles sunt, placuit, eos, quamdiu agunt, a communiōe separari. Vide supra fo. 46.

Cap. 21. *Si post acceptam pœnitentiam quis nupserit.*

Pœnitentes, quæ defuncto uiro, alijs nubere præsumperint, uel suspecta, uel interdicta familiaritate, se cum extraneo iunxerint, cum eodem ab ecclesiæ liminibus arceantur. Hoc etiam de uiro in pœnitentia posito, placuit obseruari.

Cap. 22.

Pœnitentiam cōiugatis non nisi ex consensu dandam.

30. q. 4. Pœnitentiam.

Cap. 23. *De sacerdotibus, qui idololatriam non eruerunt.*

Si in alicuius presbyterio infideles, aut fa-

S V M M A

culas accenderint, aut arbores, fontes, uel saxa uenerentur, si hæc eruere neglexerit, sacrilegij se esse reum cognoscat. Dominus autem, uel ordinator rei ipsius, si admonitus, emendare noluerit, communionem priuetur.

Cap. 24. De accusatoribus fratrum.

13. q. 1. Eos q. Eos, qui falsa fratribus capitula obieciſſe conuicti fuerint, placuit, uſq; ad exitum non communicare (ſicut magna ſynodus ante cõſtituit) niſi digna ſatisfactione pœnituerint.

Hic eſt vnus canon præter illos . 20. ex cõcilio Nicæno, quos ſupra recensimus.

Cap. 25. De apoſtatis, ſi non reuertuntur.

Hi, qui poſt ſanctam religionis profeſſionẽ apoſtatant, & ad ſeculum redeunt, & poſtmõdum pœnitentiæ remedia non requirunt, ſine pœnitentia communionem penitus non accipiant. Quos etiam iubemus ad clericatus officium nõ admitti, & quicumq; ille ſit, poſt pœnitentiam ſecularem habitum non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, ab Eccleſia alienus habeatur.

Cap. 26.

De his, quos clericatui ipſa uitæ gratia ſuggeſſerit, ſi forte internupta, & duplicata matrimonia inciderint, nõ ultra ſubdiaconatum eccleſiaſticas capiant dignitates. Quod ſi facti forſitan ſunt, ab eccleſiaſtico remouentur officio.

Cap. 27.

Profefſas uiduas, ſi in conhibendam perſiterint, cum raptoribus eſſe dammandas.

Cap. 28.

Secundum conſtitutionem ſynodi Vafeñ. qui oblationem fidelium ſuppreſſerit, aut ne-

gauerit, ab ecclesia, cui fraudē fecit, excludat.

Cap. 29.

Si quis episcopus suæ sententiæ nō acquiescit, synodi legibus audiendum.

Cap. 30. De episcopis suspensis.

Secundum instituta seniorum, si a communione sacerdotali fuerit auctoritate suspensus episcopus, hunc non solum a clericorum, sed etiā a totius populi colloquio, atq; conuiuio placuit excludi, donec resipiscens, ad sanitatem redire festinet.

Cap. 31. De his, qui inter se odijs exardescunt.

Hi, qui publicis inter se odijs exardescunt, ab ecclesiasticis conuentibus sunt remouendi, donec ad pacem recurrant.

Cap. 32. De expositis ante ecclesiam.

Si expositus ante ecclesiam cuiuscunq; fuerit miseratione collectus, cōtestationis ponat epistolam. Et si is, qui collectus est, intra decem dies quæsitus agnitusq; nō fuerit, securus habeat quæ collegit. Sanè qui post prædictum tempus calumniator extiterit, ut homicida, ecclesiastica districtione damnabitur, sicut patrum sanxit auctoritas.

Cap. 33. De puellis, quæ se Deo uouerunt.

De puellis, quæ se uouerunt Deo, & præclari nominis decore floruerūt, si post. 25. annos ætatis ad terrenas nuptias sponte transferint, id custodiendum esse decreuimus, ut cum his, cum quibus se obligauerint, cōmunione priuentur, ita ut eis postulantibus, pœnitentiā nō negetur, cuius pœnitentiæ cōmunitio multo tempore differatur.

S V M M A

Cap. 34. De famulis se percutientibus.

Si quis famulorum cuiuslibet conditionis, aut generis, quasi ad exacerbendam domini discretionem, se diabolico repletus furore percusserit, ipse tantum sanguinis sui reus erit, neque ad dominum sceleris alieni inuidia pertinebit.

Cap. 35. De ordinatione episcopi.

Placuit, in ordinatione episcopi hunc ordinem custodiri, ut primo loco uenialitate, uel ambitione submota, ab episcopis nec nominentur, de quibus clerici, uel laici ciues erga unum eligendi habeant potestatem.

Cap. 36. De secularibus hominibus.

Si quis secularium, amore religionis, se ad quemcunque sacerdotum crediderit conferendum, ipse sibi eum, quem erudiendi gratia suscepit, uindicabit.

Cap. 37. De honore synodi metropolitani.

Hoc etiam placuit custodiri, ut nihil contra magnam synodum metropolitani existiment uindicandum.

Finit concilium Arelateñ. secundum.

Concilium Carthagineñ. 1.

C O N C I L I V M C A R T H A G I N E N .
primum, tempore Siluestri primi Papæ celebratum. Est prouinciale, & ex diuersis prouincijs Aphricanis ad Carthaginem conuenerunt multi episcopi.

Cap. 1. Ne baptismus reiteretur.

Gratus episcopus Carthagineñ. qui præsedebat in concilio, dixit: Ergo si uobis placet,

confyderemus primum titulum rebaptizationis. Vnde sanctitatem uestram postulo, ut mētis uestræ placita producat. Vniuersi episcopi dixerūt, Absit. Illicitus esse sancimus rebaptizationes, & satis esse alienum a syncera fide & catholica disciplina rebaptizari.

Cap. 2. De martyrum sepulchris, & honorificentia.

Martyrum dignitatem, nemo prophanus infamet. At si quis ad iniuriam martyrum claritati eorum adiungat infamiam, placet, eos, si laici sint, ad pœnitentiā redigi. Si autem sunt clerici, post commonitionem, & post cognitionem honore priuari.

Cap. 3. Quòd non liceat clericis habitare cum fœminis.

Gratus episcopus dixit. Et illud præcipue, si uidetur uestræ dilectioni, cauendum est, ut pastoris cura, quantum debet, & potest regularis prouidentia, præmoneat, ut nullie liceat, ab affectu abstinentibus carnali, apud extraneas pariter cōmorari. Occasiones enim amputandæ sunt peccatorum, & tollendę omnes suspitiones, quibus subtilitas diaboli, sub prætextu charitatis & dilectionis, incautas animas uel ignaras irretire consuevit. Nullus igitur, nullaq; sanctimonix & uirginitati deseruiens, propter blasphemiam ecclesiæ, si uobis placet, in una domo cum extraneis penitus commorari debent. Vniuersi dixerūt: Qui nolunt nubere, & pudicitix meliorem eligunt partem, hæc uitare debent, & non solum habitare simul, sed nec habere ad se aliquem accessum. Hoc ergo & lex iubet, & sanctitas uestra commendat, ut in singulis concilijs statutum

est. Gratus episcopus dixit: Ergo persuasio interdum prudētes solet arcere a peccatis, dum imprudentes debet merus huiuscemodi constringere, si sanum consilium respuunt, & salutare mandatum. Si ergo laici sunt, post communionem, si contempserint, a communione separentur. Vniuersi dixerunt: Placet.

Cap. 4. Ut cum uiduis non commorentur.

Gratus episcopus dixit: Et si infinita sunt; quæ lege præscripta, proficientia sunt disciplinae, & unusquisque nostrum tractatu assiduo, & cōmonitione frequenti, per singulas quasque species, proficientes ad disciplinam poterit populos inuitare, tamen aliqua ex eis propter blasphemias suggerenda sunt a nobis, & in cōcilio statuenda. Si uidetur uobis, pari sententia teneantur etiam hi, qui cum uiduis commemorantur, & nulla secum germanitate cōiuncti sunt. Vniuersi dixerunt: Iuxta uiduos et uiduas, eadem lex maneat & sententia.

Cap. 5. Ne clerici ordinentur in ecclesia alterius.

Priuatus episcopus Vegesitanus dixit: Suggero sanctitati uestræ, ut statuatis, non licere clericum alienum ab aliquo suscipi sine literis episcopi sui, neque apud se retinere, nec laicum usurpare sibi de plebe aliena, ut eum ordinet sine cōscientia eius episcopi, de cuius plebe est. Gratus episcopus dixit: Hæc obseruantia pacem custodit. Nam et memini, in sanctissimo concilio Sardicensi statutum, ut nemo alterius plebis hominem usurpet. Sed si forte erit necessarius, petat a collega suo, & per consensum habeat.

Cap. 6. Ut clerici actus secularium non suscipiant.

Nicasius episcopus Culufitanus dixit: **Cre**do placere suggestionem meam sanctitati uestræ, & displicere uobis, ut qui seruiunt Deo; & annexi sunt clero, non accedant ad actus, seu administrationem, uel procurationem domorum. Gratus episcopus dixit. Et Apostolorum statuta sunt, quæ dicunt, Nemo militans Deo ingerit se negotiis secularibus. Proinde aut clerici sint sine actionibus domorum, aut actores sine officio clericorum. Vniuersi dixerunt: Hoc obseruemus.

Cap. 7. Ut clerici in ecclesia aliena non communicent sine literis sui episcopi.

Casianus Vulsensis episcopus dixit: Statuat grauitas uestra, ut unusquisque clericus, uel laicus non communicet in aliena plebe, sine literis episcopi sui. Gratus episcopus dixit: Nisi hoc obseruatum fuerit, communicatio fiet forte passim. Nam si cum literis receptus fuerit, & concordia inter episcopos seruetur, & nemo subtilis alterius fugiens communionem, ad alterum latenter accedit. Vniuersi dixerunt: Omnibus prouides, & clero & laicis cōsulis.

Cap. 8. Ne clerici ordinentur implicati negotiis alienis.

Magnus episcopus Astiagensis dixit: Quid dilectioni uestræ uidetur, procuratores, & actores, etiam per se tutores pupillorum, si debeant ordinari? Gratus episcopus dixit: Si post deposita uniuersa, & reddita ratiocinia, actus uitæ ipsorum fuerint probati in omnibus, debent & cū laude cleri, si postulati fuerint, honore munerari. Si enim ante libertatem nego-

xx. q. 9. Credo.

2. Timoth. 2.

D. 14. Magnus episcopus.

S V M M A

tiorum uel officiorum , ab aliquo sine confy-
deratione fuerint ordinati, ecclesia infamatur.
Vniuersi dixerunt: Recte omnia statuit sancti-
tas tua, ideoq; ita est & nostra ista quoq; fen-
tentia .

Cap. 9. Vt laici clericos actores non constituent.

Metus Caunensis episcopus dixit: Recte
statutum est, ut obnoxij alienis negotijs non
ordinentur. Tamen dimissi, & gratias referre
debent, & a clericorum iniuria temperare. Et
ipsis nō liceat, clericos nostros eligere apothe-
carios, uel ratiocinatores. Gratus episcopus
dixit: Nulli dubium est, quod omnes, uel do-
mini uel procuratores, uel quicumq; p̄sunt,
quum audierint saluberrima instituta concii-
lij, & sibi esse consultum, nec impeditum, pro-
priam debebunt temperare iniuriam in cleri-
cis nostris. Quod si iniuria constitutionis im-
peratorix clericos inquietandos putauerint,
si defensio ecclesiastica nos nō deridet, pudor
publicus uindicabitur. Vniuersi dixerūt: Sa-
luberrimæ professiones debuerunt a tanto cō-
cedi concilio.

*Cap. 10. Ne episcopus alterius episcopi plebes uel
fines usurpet.*

Felix episcopus Baianen̄. dixit: Nullus de-
bet collegæ suo facere iniuriam. Multi enim
transcendunt sua, & usurpant aliena ipsis
inuitis. Gratus episcopus dixit: Auaritiæ cu-
piditatem, radicem omnium malorum esse,
nemo est qui dubitet. Proinde inhibendū est,
ne quis alienos fines usurpet, aut transcendat
episcopum collegā suum, aut usurpet alterius

1. Timoth. 6.

plebes, sine eius petitu, quia inde cætera mala oïa generant. Vniuersi dixerunt: Placet, Placet.

Canon. 11. De numero indicantium presbyterorum.

Si quis tumidus, uel cõtumeliosus extiterit in maiorem natu, uel aliquam causam habuerit, a tribus uicinis episcopis, si diaconus est, arguat, si presbyter, a sex, si episcopus, a duodecim cõsacerdotibus audiatur. Vniuersi dixerunt episcopi. Contemptus debet contumaciæ & superbiæ in omnibus frangi, causa uero pro personis a statuto numero audiatur.

11. q. 7. Si quis tumidus.

Canon 12.

Optantius Episcopus circuibat, & usurpabat populos Antigoni episcopi uicini, componitur hæc lis per synodum.

Canon. 13. est in secundo Arelateñ. 14. & in primo. 12.

In. 14. Canone cõmendatur obseruatio constitutionum huius conciliij, & subscribunt episcopi.

Finis conciliij Carthagineñ. primi.

Decreta Marci Pape.

Marcus, natione Romanus, sedit annos. 2. menses. 8. dies. 21. temporibus Constantini Iunioris. Quæ sub illo acta sunt, habes historiar. lib. 4. cap. 1. Papa. 33. Sub Petro.

Marcus pon.

33.

Hic symbolũ missę inseruit.

Hic misit ad Athanasium, & episcopos Aegypti. 70. canones Nicæni conciliij, fideliter transcriptos ex exemplaribus, quæ Siluester Papa reliquerat Romæ, nunc non extant, nisi 20. canones. Bona pars horum uiginti est in concilio Arelateñ. 2. & aliqui illos. 70. (quos nunc non habemus) sunt in prædicto cõcilio,

S V M M A

Decreta Iulij Pape.

Iulius. 2. Pon. 34. Iulius primus papa, natione Romanus, fedit annos quindecim, de quo habes histo. tripart. lib. 4. cap. 4. & infra. Extat epistola eius increpatoria ad episcopos Orientales pro causis Athanasii episcopi Alexandrini lectione digna. 34. Papa sub Petro.

Tempore huius Arriana hæresis inuuluit.

Romana synodus sub Iulio Pont.

Sub eodē Iulio celebrata est synodus Romana, in qua conuenerunt. 116. Episcopi contra Arrium, & eius discipulos, quem damnarunt cum suis dogmatibus præfidente Iulio, cõfirmantes acta in synodo Nicæna. De hac synodo nihil præterea habetur.

Sub eodē Coloniens. sy.

Sub eodem celebrata est synodus Coloniensis contra Eufratam blasphemum, & hæreticum, qui Christum negabat Deū. Damnatus est, & priuatus episcopatu.

Conciliū Antiochenum.

ANTIOCHENVM CONCILIVM,

Regulæ Antiocheni concilij expositione apud Antiochiam.

Sancta, & pacatissima synodus in unum congregata, his, qui per singulas prouincias sunt, unanimis sanctis, & cõsacerdotibus in Domino salutem. Gratia & ueritas Iesu Christi domini, & saluatoris nostri, sanctā & Antiochenam ecclesiam uisitans, & in unum conuocans per concordiam pacatissimi spiritus, multa quidem & alia perfecit, in omnibus autem, suggerente sancto & pacifico spiritu, etiā hoc perfecit, ut quæ uisa sunt recte constitui, cum plurima cõsideratione, & iudicio unā cum omnibus nobis Antiochiam ex diuersis prouincijs

prouincijs in unum collectis episcopis, in uestram notitiam deferuntur. Credimus autem gratiæ domini, & spiritui sancto pacis, quod & ipsi conspirabitis nobis, tanquã in unam fuissetis uirtutem, & nobiscum orationibus adintentes, magis autem muniti, & in spiritu sancto præsentem iisdem ipsis, quæ definita sunt, consentientes, & ea, quæ uisa sunt recta, roborantes, cum consensu sancti spiritus consignabitis. Sunt autem præfiniti canones ecclesiastici hi, qui infra sunt scripti.

Canon primus.

Non licere Pascha diuerso tempore facere, nec cum Iudæis celebrare, sicut in Nicæno concilio statutum est.

Canon. 2. Non licere cum excommunicatis communicare.

Omnes, qui ingrediuntur ecclesiam Dei, & scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam in temperantia se a perceptione sanctæ communionis auertunt, hi de ecclesia remoueantur, quamdiu per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur. Cum excommunicatis autem nõ licere communicare, nec cum his, qui per domos conueniunt deuotates orationes ecclesie, simul orandum est, ab alia quoque ecclesia non suscipiendum, qui in alia minimè congregatur. Si quis autem de episcopis, aut presbyteris, uel diaconis, seu quilibet ex clero deprehensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iste priuetur communione tanquã qui regulam confundat ecclesiæ.

H

S V M M ' A

*Canon. 3. Non debere clericum ad ecclesiam migran-
tem ibi perseverare.*

7. q. 1. Si quis
presbyter.

Si quis presbyter, aut diaconus, aut omni-
no quilibet ex clero, parochiam propriam de-
ferens, ad aliam properauerit, uel omnino de-
migrans, in alia parochia per multa tempora
nititur immorari, ulterius ibidem non mini-
stret, maxime si uocanti suo episcopo, et regre-
di ad propriam parochiam commonenti, obe-
dire contempserit. Quod si in hac idisciplina-
tione perdurat, a ministerio modis omnibus
remoueatur, ita ut nequaquam locum restituti-
onis inueniat, Si uero ꝑ hac causa damnatum
alter episcopus suscipiat, hic etiam a commu-
ni coerceatur synodo, uelut qui ecclesiastica
constituta dissoluat.

11. q. 4. Si quis
episcopus.

*Can. 4. Non licere episcopo, uel clerico si exauctori-
zatus fuerit, ministrare.*

Si quis episcopus damnatus a synodo, uel
presbyter aut diaconus a suo episcopo, ausi
fuerint aliquid de ministerio sacro continge-
re, siue episcopus iuxta præcedentem consue-
tudinem, siue presbyter, aut diaconus, nullo
modo liceat ei nec in alia synodo restituti-
onis spem aut locum habere satisfactionis, sed
communicantes ei omnes abijci de ecclesia,
& maxime, si postea quam didicerint aduer-
sum memoratos prolatam fuisse sententiam,
eisdem communicare tentauerit.

Can. 5. Ne clerici, contempto episcopo, seorsum se colligant.

Si quis presbyter, aut diaconus episcopi
proprium contemnens, se ab ecclesia seque-
strauit, & seorsum colligens, altare constituit,

& commonenti episcopo nō acquieuerit, nec consentire uel obedire uoluerit semel & iterum conuocanti, hic damnetur omnimodò, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quòd si ecclēsiam conturbare, & sollicitare perlistat, tanquā seditiosus per potestates exteras opprimat.

Can. 6. De excommunicatis.

Si quis a proprio episcopo cōmunionē priuatus est, non ante suscipiatur ab alijs, quam suo reconcilietur episcopo, aut certè ad synodum, quæ congregatur, occurrens pro se satisfaciat. Et persuadens concilio, sententiā suscipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa laicos, & presbyteros, & diaconos, omnesque, qui sub regula esse monstrantur.

11. q. 3. Si qui a proprio.

Can. 7. De peregrinis.

Nullus peregrinorum sine pacificis, id est, commendatitijs suscipiatur epistolis.

D. 71. Nullus absq.

Can. 8. Ut epistolæ a solo fiant Chorepiscopo.

Presbyteri, qui sunt in agris, canonicas epistolas dare non possunt, ad solos tantum uicinos episcopos literas destinabunt. Chorepiscopi autem, qui sunt irreprehensibiles, dare possunt pacificas, id est, generales epistolas.

Can. 9. De metropolitanis episcopis.

Per singulas regiones episcopos conuenit, nosse metropolitanum episcopum, sollicitudinem totius prouinciæ gerere. Propter quod ad metropolim omnes undique, qui negotia uidentur habere, concurrant. Vnde placuit, eum & honore præcellere, & nihil amplius præter eum cæteros episcopos agere, secundum antiquam

6. q. 3. Per singulas.

a patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantum, quæ ad suam dioccesim pertinent, possessionesq; subiectas. Vnusquisq; enim episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, ut regat iuxta reuerentiam singulis competentem, & prouidentia gerat omnis possessionis, quæ sub eius est potestate, ita ut presbyteros, & diaconos ordinet, & singula suo iudicio comprehendat. Amplius autem nihil agere tentet præter Antistitè metropolitanum, nec metropolitanus sine cæterorū gerat cōsilio sacerdotū.

Can. 10. De his, qui uocantur Chorepiscopi.

Qui in uicis, uel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem episcoporū perceperint, & ut episcopi cōsecrati sint, tamen sanctæ synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, ut gubernent sibi subiectas ecclesias, earumq; moderamine, curaq; contenti sint. Ordinent etiam lectores, & subdiaconos, atq; exorcistas, quibus promotiones istę sufficiant. Nec presbyterum uerò, nec diaconum audeant ordinare, præter ciuitatis episcopum, cui ipse cum possessione subiectus est. Si quis autem transgredi statuta tentauerit, deponitur, quo utebatur, honore priuetur. Chorepiscopum uerò ciuitatis episcopus ordinet, cui ille subiectus est.

Can. 11. De episcopis, uel clericis aduentibus Imperatorem.

23. q. 8. Si quis episcopus.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ subiectus ecclesiæ, præter concilium, & literas episcoporum prouinciæ, & præcipuè metropolitani, adierit Imperatorē, hunc reprobari & abijci oportere, non solum

a cōmunionē, uerū & ab honore, cuius particeps uidetur existere, quia uenerandi Principis auribus molestiam tentauit inferre contra leges ecclesiæ. Si igitur adire Principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu, & consilio metropolitani, & cæterorum episcoporum, qui in eadem prouincia commorantur, qui etiā proficiscentem suis prosequantur epistolis.

Can. 12. De damnatis episcopis, aut clericis ad eum

tibus Imperatorem.

Si quis a proprio episcopo presbyter, aut diaconus, aut a synodo fuerit episcopus forte damnatus, & Imperatoris auribus molestus extiterit, oporteat ad maius episcoporum conuerti concilium, & quæ purauerint habere iustā, plurimis episcopis suggerant, eorumq; discussiones, ac iudicia præstolentur. Si uero hæc paruipendentes molesti fuerint Imperatori, hos nulla uenia dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futuræ restitutionis penitus operiri diiudicamus.

10. q. 5. Si quis a proprio

Can. 13. Ne episcopi in aliena prouincia ordinationes efficiant.

Nullus episcopus ex alia prouincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerij aliquos in ecclesiis ordinare, licet consensus uideantur præbere nonnulli, nisi literis tam metropolitani, q̄ cæterorum, qui cum eo sunt, episcoporum rogatus adueniat, & sic ad actionē ordinationis accedat. Si uero, nullo uocante, inordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus & ecclesiasticis negotijs ad eum non pertinentibus, componen-

9. q. 1. Nullū episcopum.

S V M M A

dis, irrita quidem, quę ab eo geruntur, existāt, ipse uero incompoliti motus sui, & irrationalis audacię subeat ultionem, ex hoc iam damnatus a sancto concilio.

Can. 14. De episcopis accusatis.

6. q. 4. Si quis episcopus.

Si quis episcopus de certis criminibus iudicetur, & cōtingat de eo comprouinciales episcopus dissidere, cum iudicatus ab alijs innocens creditur, reus ab alijs extimatur, pro fortius huius ambiguitatis absolutiōe sanctę synodo placuit, ut metropolitanus episcopus a uicina prouincia iudices alios conuocet, qui controuersiam tollant, ut per eos, simul et per comprouinciales episcopos, quod iustum uisum fuerit, approbetur.

Can. 15. De quibus, ut supra.

6. q. 4. Si quis episcopus.

Si quis episcopus de certis criminibus accusatus, condemnetur ab omnibus episcopis eiusdem prouincię, cuncti q̄ consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint, hunc apud alios nullo modo iudicari, sed firmam concordantium episcoporum prouincię manere sententiam.

Can. 16. De episcopis uacantibus.

D. 92. Si quis episcopus.

Si quis episcopus uacans, in ecclesiam uacantem profiliat, sedemq̄ peruadat absq̄ integro perfectoq̄ consilio, hic abñciatur, necesse est, et si cunctus populus, quem diripuit, eum habere delegerit. Perfectum uero cōciliū illud est, ubi interfuerit metropolitanus antistes.

Can. 17. De episcopis, qui cum ad episcopatum conuocantur, euitant.

Si quis episcopus, per manus impositionē

episcopatum acceperit, & præesse populo constitutus, ministerium subire neglexerit, nec acquieuerit ire ad ecclesiam sibi commissam; hunc oportet communionem priuari, donec fuisset coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreuerit eiusdem prouinciæ synodus sacerdotum.

D. 92. Si quis episcopus per manus.

De residentia episcoporum

Can. 13. De eisdem quibus supra.

Si quis episcopus ordinatus ad parochiam minimè, cui est electus, accesserit, non suo uicio, sed quòd eum aut populus ueter, aut propter aliam causam, non tamen eius uicio perpetrata, hic & honoris sit, & ministerij particeps, dummodo nil molestus ecclesiæ rebus existat, ubi ministrare cognoscitur. Quem etiã obseruare conueniet, quicquid synodus perfecta prouinciæ, quod uisum fuerit, iudicando decreuerit.

D. 92. Si quis episcopus ordinatus

Can. 19. Nō licere, episcopi ordinari sine cōsilio metropolitani.

Episcopus præter synodum, & præsentiam metropolitani, nullatenus ordinetur.

D. 67. Episcopus non est.

Can. 20. Ut bis in anno synodus celebretur.

Propter utilitates ecclesiasticas, & absolutiones earum rerum, quæ dubitationem controuersiamq; recipiunt, optimè placuit, ut per singulas quasq; prouincias episcoporum concilia celebrentur.

D. 18. Propter

Can. 21. Ne episcopus de una parochia in aliam transeat.

Episcopus ab alia parochia nequaquæ migret ad aliam, nec sponte sua prorsus insiliens, nec uic coactus a populis, nec ab episcopis necessitate compulsus, maneat autem in ecclesia, quã primitus a Deo sortitus est. Nec inde trãsmi-

7. q. 1. Episcopus.

S V M M A

gret fecūdm̄ pristinum de hac re terminum
constitutum.

Can. 22. Episcopum non debere in alienam irruere ciuitatem;

9. q. 2. Episco-
pū nō debere
Episcopus alienam ciuitatem, quæ non est
illi subiecta, non adeat, nec ad possessionem
accedat, quæ ad eum non pertinet, super ordi-
nationem cuiusquam, nec constituat presby-
teros, aut diaconos alteri subiectos episcopo,
nisi forte cum consilio & uoluntate regionis
episcopi. Si quis autem tale aliquid facere ten-
tauerit, irrita sit eius ordinatio, & ipse coerca-
tur a synodo. Nam si ordinare non potuerit,
nullatenus iudicabit.

Can. 23. Episcopo non licere successorem sibi constituere.

8. q. 1. Episco-
pū nō liceat.
Epō non licet
successorem si-
bi cōstituere.
Episcopo non licere pro se alterum succes-
sorem sibi constituere, licet ad exitum uitæ p-
ueniat. Quod si tale aliquid factum fuerit, irri-
tum esse huiuscemodi est constitutum. Serue-
tur autem ius ecclesiasticū, id continens, oportere non aliter fieri nisi cum synodo & iudi-
cio episcoporum, qui post obitum quiescētis
potestatem habent, eum, qui dignus extiterit,
promouere.

Can. 24. De rebus ad ecclesiam pertinentibus.

9. q. 1. Quæ-
cunq; res.
Quæ sunt ecclesiæ, sub omni sollicitudine,
& conscientia bona & fide, quæ in Deum est,
qui cuncta considerat, iudicatq; , seruentur,
quæ etiam dispensanda sunt iudicio & pote-
state Pontificis, cui commissus est populus, et
animæ, quæ in ecclesia congregantur. Manife-
sta uero sint, quæ pertinere uidentur ad eccle-
siam, cum notitia presbyterorum & diacono-
rum, qui circa ipsum sunt, ita ut agnoscāt, nec

ignorent, quæ sint ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat. Vt si contigerit episcopum migrare de seculo, certis existētibus rebus, quæ sunt ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depereant, nec, quæ propria probantur episcopi, sub occasione rerum peruadantur ecclesiæ. Iustum namq; & acceptum est coram Deo & hominibus; ut sua episcopus, quibus uoluerit, derelinquat, & quæ ecclesiæ sunt, eidem conseruentur ecclesiæ, ut nec ecclesia aliquod patiatur incommo- dum, nec episcopus sub occasione proferatur ecclesiæ, & in causas incidant, qui ad eam pertinent, & ipse post obitum maledictionibus ingrauetur.

Can. 25. Vt episcopus dispensandi res ecclesiasticas habeat potestatem.

Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes, qui indigent, eum summa reuerentia & timore Dei. Participet autem & ipse, quibus indiget, si tamen indiget tam in suis, q̄ in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessarijs usibus pro futuris, ita ut in nullo qualibet occasione fraudentur, iuxta sanctum Apostolum sic dicentem: *1. Timoth. 6.* Habentes uictum, & tegumentum, his contenti simus. Quod si contentus istis minimè fuerit, conuertat autem res ecclesiæ in suos usus domesticos, & eius commoda, uel agrorum fructus, non cum presbyterorum cōscientia; diaconorumq; pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiisque committat, ut per huiusmodi personas occultè cæteræ lædatur ecclesiæ, Sy-

12. q. Episcopus ecclesiasticarum rerum

1. Timoth. 6.

S V M M A

nodo prouinciæ pœnas iste perfoluat. Si autem & aliter accusetur episcopus, aut presbyteri, qui cum ipso sunt, quod ea quę pertinent ad ecclesiam, uel ex agris, uel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibimet usurpent, ita ut ex hoc affligantur, quidem pauperes, criminatori uero, & blasphemis tam sermo prædicationis, quam hi qui dispensant, taliter exponantur, & hos oportet corrigi, sancta synodo, id quod cõdecet, approbante. Et subscripserunt 30. episcopi, qui in eodem cõcilio cõuenerunt.

Subscriptio
episcoporum.

De hac synodo legitur in decretis. d. 16. c. Sexta synodus.

Finis concilij Antiocheni.

Probatum est concilium Antiochenum, in sexta synodo generali Cõstãtinopoli in Trullo celebrata, ut ex secundo canone æditionis græcæ constat, et per Dionysium papam. Ut patet per Eusebium lib. 7. cap. 24. & 25. in hysto. ecclesiasti.

Concilium Sardicense.

C O N C I L I U M S A R D I C E N S E,
sub Iulio primo Papa, de cuius origine & causa, qua cõgregaretur, habes in historia tripartita, lib. 4. cap. 21.

Congregatum est præcepto Constantij imperatoris, ut Athanasius ad suam rediret ecclesiam, a qua expulsus fuerat per hæreticos episcopos Arrianos. Conuenerunt in eo concilio, Orientales & Occidẽtales episcopi. Occidẽtales circiter. 300. Oriẽtales uerò. 76. Qui tamen cõtinuo discedentes a cõcilio, seorsum fecere concilium aliud, in quo statuerunt dogmata Arrij, ut habes in historia prædicta. Cau

fa discessus fuit, quia dixerunt, se nolle ad uerba procedere, nisi prius a concilio submoueretur Pauli & Athanasii defensores, quod occidētales passi nō sunt. Cui cōcilio affuit Osius episcopus Cordubensis, qui & affuit in concilio Nicæno. Celebratum est anno. 11. ab obitu Constantini patris duorum Augustorum, Cōstantis, & Constantij, ut habes lib. 4. ecclesiasticæ histo. tripar. cap. 23.

Cap. 1. De episcopis, qui ciuitates mutauerint.

Osius ep̄s dixit: Non minus mala consuetudo, q̄ perniciosa corruptela funditus eradicanda est, ne cui liceat episcopo, de sua ciuitate ad aliam transire ciuitatem. Manifesta est enim causa, quæ hoc facere tentant, cum nullus in hac re inuētus sit episcopus, qui de maiori ciuitate ad minorem transiret. Vnde appareret, auaritiæ ardore eos inflamari, & ambitioni seruire, & ut dominationem agant. Si omnibus placet, huiusmodi perniciēs s̄uius & austerius uindicetur, ut nec laicam communionem habeat, qui talis est. Responderunt uniuersi: Placet. *Cap. 2. De eisdem episcopis.*

Osius ep̄scopus dixit: Etiā si talis aliquis extiterit temerarius, ut fortassis talem excusationem afferens, asseueret, quod populis literas acceperit, cum manifestū sit, potuisse plures præmio, & mercede corrumpi eos, qui synceram fidem non habent, ut clamarent in ecclesia, & ipsum petere uiderentur episcopum. Omnino has fraudes dānandas esse arbitror: ita ut nec laicam in fine communionem talis accipiat. Si uerò omnibus placet, Statuite, Sy-

D. 8. Mala cōsuetudo.

Prohibet mutatio episcoporum de una ad aliam ecclesiam.

nodus respondit: Placet.

Cap. 3. De episcopo adiudicato.

6. q. 4. *Osius episcopus.*

Osius episcopus dicit: Illud quoque necessario adijciendum est, ut episcopi de sua prouincia ad aliam prouinciam, in qua non sunt episcopi, non transeant, nisi forté a fratribus suis inuitati, ne uideamur ianua claudere charitatis. Quod si in aliqua prouincia aliquis episcopus contra fratrem suum episcopum litem habuerit, unus de duobus ex alia prouincia aduocet episcopum cognitorem. Quod si aliquis episcopus iudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, ut iterum concilium renouetur, si uobis placet sancti Petri apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab his, qui causam examinarunt, Julio Romano episcopo, et si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam esse, ut non refricentur ea quæ acta sunt, quæ decreuerit, confirmata erunt. Si hoc omnibus placet & Synodus respondit, Placet.

Causæ episcoporum deferendæ ad episcopum Romanum.

Cap. 4. De episcopis depositis.

Gaudētius episcopus dicit: Addendum, si placet, huic sententiæ, quam plenam sanctitate protulisti, ut quum aliquis episcopus depositus fuerit, eorum episcoporum iudicio, qui in uicinis locis commorantur, & proclamauerit agendum sibi negotium in urbe Roma, alter episcopus in eius cathedra, post appellationem eius qui uidetur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio episcopi Romani determinata.

Ca. 5. Quando quis debeat a uicinis prouincie episcopis ordinari:

Osius ep̄s dixit: Si contigerit in una protin-
cia, in qua plurimi fuerint ep̄scopi, unum for-
tè remanere ep̄scopum, ille uerò per negligē-
tiam noluerit ordinare ep̄scopum, & populi
conuenerint, ep̄scopi uicinæ prouinciæ debēt
illum prius cōuenire ep̄scopū, qui in ea pro-
uincia moratur, & ostendere, quòd populi pe-
tant sibi rectorem, & hoc iustum esse, ut & ip-
se ueniat, & cum ipso ordinet ep̄m. Quòd si,
conuentus literis, tacuerit, & dissimulauerit,
nihilq̄ rescripserit, satisfaciendum esse popu-
lis, ut ueniant ex uicina prouincia ep̄scopi, &
ordinent ep̄scopum.

D. 65. c. fina.

Cap. 6. De non ordinandis ep̄scopis per uicos.

Licentia uerò danda nō est ordinādi ep̄m,
aut in uico aliquo, aut in modica ciuitate, cui
sufficit unus presbyter, quia nō est necesse ibi
ep̄scopum fieri, ne uilescat nomen ep̄i, & au-
ctoritas. Non debent illi ex alia prouincia in-
uitati facere ep̄m, nisi aut in his ciuitatibus,
quæ ep̄scopos habuerūt, aut si qua talis, aut
iā populosa est ciuitas, q̄ meret habere ep̄m.
Si hoc oibus placet: Synodus respōdit, Placet.

Cap. 7. De ep̄scopis accusatis.

Osius ep̄s dixit: Placuit autem, ut si ep̄s ac-
cusatus fuerit, & iudicauerint congregati ep̄i
regionis ipsius, & de gradu suo eū deiecerint,
si appellauerit, qui deiectus est, & confugerit
ad ep̄m Romanæ ecclesiæ, & uoluerit se audi-
ri, si iustum putauerit, ut renouetur iudicium,
uel discussionis examen, scribere his ep̄scopis
dignetur, qui in finitima & propinqua pro-
uincia sunt, ut ipsi diligēter omnino requirāt,

11. q. 9. Siquis
ep̄scopus.

& iuxta fidem ueritatis definiant. Quòd si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit ep̄m Romanum, ut è latere suo presbyterū mittat, erit í potestate ep̄i, quid uelit, & qd æstimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis iudicent, habentes eius auctoritatem, a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si uerò crediderit ep̄os sufficere, ut negotio terminū iponāt, faciet, quod sapientissimo cōsilio iudicauerit.

Cap. 8. Ut episcopi passim ad comitatum non pergant.

Olius episcopus dixit: Importunitates, & nimia frequentia, & iniustæ petitiones fecerunt, nos non tantum habere uel gratiam uel fiduciam, dum quidam nō cessant ad comitatum ire episcopi, & maxime Aphri, qui (sicuti cognouimus, sanctissimi fratres & coepiscopi nostri) Grati salutaria cōsilia spernunt atq; cōtemnunt, ut nō solum ad comitatum, multas & diuersas ecclesiæ non profuturas perferant causas, ut fieri solet, aut oportet, ut aut pauperibus, aut uiduis, aut pupillis subueniatur. Sed & dignitates seculares & administrationes quibusdam postulant. Hæc itaq; prauitas olim non solum murmuraciones, sed & scandala excitat.

Nota Honestum est autem, ut episcopi intercessionem his præstent, qui iniqua ui opprimuntur, aut si uidua affigatur, aut pupillus expolietur, si tamen isthæc nomina iustam habeant causam aut petitionem. Si uobis ergo, fratres charissimi, placet, decernite, ne episcopi ad comitatū accedāt, nisi forte hi, qui religiosi Imperatoris literis, uel iuitati uel

uocati fuerint. Sed quā sæpe cōtingit, ut ad misericordiam ecclesiæ cōfugiant, qui iniuria patiantur, aut qui peccātes in exilio uel infulis dānantur, aut certè quāmcunq; sententiam suscipiunt, subueniendum est his, & sine dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo decerni re, si uobis placet. Vniuersi dixerunt: Placet, & constituatur.

Cap. 9. De diaconis ad comitatum dirigendis,

Osius ep̄s dixit: Hoc quoq; prouidentia uestra tractare debet, qui decreuistis, ne episcoporum improbitas nitatur, ut ad comitatum pergant. Quicunq; ergo (quales superius memorauimus) preces habuerint, uel acceperint, per diaconum suum mittant, quia persona ministri inuidiosa non est, & quæ impetrauerit, celerius poterit referre. Et hoc cōsequens effe uidetur, ut de qualibet prouincia episcopi ad eum fratrem, & coepiscopum nostrum preces mittant, qui in metropoli cōsistit, ut ille & diaconum eius, & supplicatiōes destinet, tribuens cōmendatitias ep̄as pari ratiōe ad fratres, & coepiscopos nostros, qui in illo tēpore in his regionibus & urbibus morantur, in quibus foelix & beatus Augustus rempublicam gubernat. Si uerò habeat episcopus amicos ī palatio, qui cupit aliquid (quod tamen honestū est) impetrare, non prohibetur per diaconum suum rogare ac significare his, quos scit benignā intercessionē tibi absenti posse præstare.

Ca. 10. Quod sit eundum ad comitatum pro pupillis & uiduis.

Si uerò Romam uenerint (sicut dictum est) sanctissimo fratri & coep̄o nostro Romano ec

clesiæ preces, quas habent, tradant, ut & ipse prius examinet, si honestæ & iustæ sunt, & præstet diligentiam atq; sollicitudinem, ut ad comitatum perferantur. Vniuersi dixerunt, placere sibi, & honestum esse consilium.

Alipius episcopus dixit: Si propter pupillos & uidas uel laborantes, qui causas non iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda, habebunt aliquid rationis. Nunc uero cum ea postulent præcipue, quæ sine inuidia hominum, & sine reprehensione esse non possunt, non necesse est ire ad comitatum.

Cap. 11. Quod episcopi euntes ad comitatum, sollicitè discutiât.

Gaudentius episcopus dixit: Ea, quæ salubriter præmonuistis, conuenientia & æstimatione omnium, & Deo placitura & hominibus, tenere hanc firmitatem possunt, si metus huic sententiæ coniungatur. Scimus enim & ipsi, sæpissimè propter paucorum impudentiam religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra omnium sententiã nisi, uoluerit ambitioni magis placere, quàm Deo, is debet scire, causis redditis, honorè, dignitatemq; se amissurum. Quod ita demum compleri poterit, si unusquisq; nostrum, qui in Canali constitutus est, quum progredientem episcopum uiderit, inquirat transitum eius, causas uideat, quod tendat, agnoscat, & si quidem eum inuenerit ire ad comitatum, requirat & illud, quod superius comprehensum est, ne forte inuitatus est, ut ei facultas eundi permittatur. Si uero (ut superius memorauit sanctitas uestra) propter desyderia, et ambitiones ad comitatum

mitatum pergat, neq; in literis eius scribatur, neq; in communionem recipiatur. Si uobis placet, omnium sententia confirmari debet. Vniuersi dixerunt, hoc honestum esse, et placere sibi hanc constitutionem.

Ofius episcopus dixit: Sed & moderatio necessaria est, dilectissimi fratres, ne adhuc alij, nescientes quid decretum sit in synodo, subito ueniant ad ciuitates eas, quæ in Canali sunt. Debet ergo episcopus ciuitatis ipsius admonere eum, & instruere, & ex eo loco diaconum suum mittat. Admonitus ipse tamen redeat in parochiam suam.

Cap. 13. Ut ne ex laico quilibet episcopus ordinetur.

Ofius episcopus dixit: Et hoc necessarium arbitror, ut diligentissime tractetis, si forte aut diues aut scholasticus de foro, aut ex administratore episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi ante & lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri, fuerit profectus, & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen episcopatus. Potest enim per has promotiones, quæ habebunt utiq; prolixum tempus, probari, qua fide sit, quæue modestia, qua grauitate et uerecundia, & si dignus fuerit probatus, diuino sacerdotio illustretur, quia conueniens non est, nec ratio uel disciplina patitur, ut temerè & leuiter ordinetur aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui neophytus est. Maxime cum fieret denunciaſſe, & prohibuiſſe uideatur, ſed hi quorum per longum tempus examinata ſit

D. 61. Ofius episcopus.

1. Timoth. 1.

uita, & merita fuerint comprobata. Vniuersi dixerunt, placere sibi hæc.

Cap. 14. Ut episcopus in aliena prouincia non immoretur.

Osius episcopus dixit: Et hoc quoque statuer debetis, ut episcopus, si ex alia ciuitate cum uenerit ad aliam ciuitatem, uel ex prouincia sua ad aliam prouinciam, et ambitioni magis quam deuotioni seruiens, uoluerit in aliena ciuitate multo tempore residere (forte enim euenit, episcopum loci non esse tam instructum, neque tam doctum) is uero, qui aduenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere sermonem, ut dehonestet & deformet illius personam, ita ut ex hac occasione non dubitet relinquere assignatam sibi ecclesiam, & transeat ad alienam. Definite ergo tempus, quia & non recipi episcopum inhumanum est, & si diutius resideat, perniciosum est, hoc ergo ne fiat, prouidendum est. Memini autem, superiore concilio fratres nostros constituisse, ut si quis laicus in ea, in qua commoratur, ciuitate, tres dominicos dies, id est, per tres septimanas, non celebrasset conuentum, communionem priuaretur. Si ergo hæc circa laicos constituta sunt, multo magis episcopo nec licet, nec decet, si nulla sit tam grauis necessitas, quæ detineat, ut amplius a supra scripto tempore absens sit ab ecclesia sua. Vniuersi dixerunt, placere sibi.

De residentia
episcopi in
sua ecclesia.

Cap. 15. Quod non liceat episcopo a sua ecclesia, plus tribus hebdomadis abesse.

Osius episcopus dixit: Quia nihil pretermitti oportet, sunt quidam fratres & coepiscopi nostri, qui non eam ciuitatem possident, in qua uidentur

tur episcopi esse constituti, uel certè quòd par-
uam rem illic habeāt, alibi autem idonea præ-
dia habere cognoscuntur, uel affectionem pro-
ximorum, quibus indulgeant, hæcenus per-
mitti eis oportet, ut accedant ad possessiones
suas, & disponant, uel ordinent fructum labo-
ris sui, ut post tres dominicos, id est, post tres
hebdomadas, si morari necesse est, in suis po-
tius fundis morentur. Aut si est proxima ciui-
tas, in qua est presbyter, ne sine ecclesia uidea-
tur facere diem dominicum, illuc accedat, ut
neq; res eius domesticæ p absentiam eius de-
trimentum sustineant, & non frequenter ue-
niendo ad ciuitatem, in qua ep̄s moratur, su-
spicionem iactantiæ, & ambitionis euadat.
Vniuersi dixerunt, placere sibi.

Cap. 16. De clericorum excommunicatione.

Osius episcopus dixit: Hoc quoq; omnib;
placet, ut siue diaconus, siue presbyter, siue qs
clericorum ab episcopo suo communionem fue-
rit priuatus, & ad alterum perrexerit episco-
pum, & scierit ille, ad quem confugit, eum ab
episcopo suo fuisse abiectum, non oportet, ut
ei communionem indulgeat. Quòd si fecerit,
sciat se, cõuocatis episcopis, causas esse dictu-
rum. Vniuersi dixerunt: Hoc statutum & pa-
cem seruabit, & concordiam custodiet.

Cap. 17. De excommunicatis, apud uicinos ep̄os audiendis.

Osius ep̄s dixit: Quod me adhuc mouet, re 11. q. 3. Si forte
ticere non debeo. Si episcopus, qui forte ira-
cundus (quod esse non debet) cito, & asperè
cõmoueatur aduersus presbyterum, siue dia-
conum suum, & exterminare eum de ecclesia

uoluerit, prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem. Et ideo habeat potestatem is, qui abiectus est, ut episcopos finitimos interpellet, & causa eius audiat, ac diligentius tractetur, quia non oportet ei negare audiētiam roganti. Et ille episcopus, qui aut iuste, aut iniuste eum abiicit, patienter accipiat, ut negotium discutatur; ut uel probetur sententia eius a plurimis, uel emendet. Tamen priusq̄ omnia diligenter & fideliter examinentur, eum, qui fuerit a communione separatus, ante cognitionem nullus alius debet præsumere, ut eum communioni societ. Hi uerò, qui conueniunt ad audiendum, si uiderint clericorum esse fastidium, & superbiam, quia iam nō decet, ut episcopus iniuriam, uel contumeliam patiatur, sæuerioribus eos uerbis castigent, ut obediant honesta præcipienti episcopo, qui sicut ille clericis syncerum exhibere debet amorem charitatis, ita quoq̄ uicifim ministri infucata debent episcopo suo exhibere obsequia.

Cap. 18. De non sollicitantibus clericis alienis.

Ianuarius episcopus dixit: Illud quoq̄ statuat sanctitas uestra, ut nulli episcopo liceat, alterius episcopi ciuitatis ministrum ecclesiasticum sollicitare, & in suis parochiis ordinare. Vniuersi dixerunt: Placet, quia ex his contentionibus solet nasci discordia, & ideo prohibet oīum sententia, ne q̄s hoc facere audeat.

Cap. 19. Non licere episcopo, alterius clericum in sua ecclesia ordinare.

Osius episcopus dixit: Et hoc uniuersi con

stitimus, ut quicumq; ex alia parochia uoluerit alienum ministrum, sine consensu episcopi ipsius, & sine uoluntate ordinare, non sit rata ordinatio eius. Quicumq; autem hoc usurpauerit, a fratribus & coepiscopis nostris & admoneri debet, & corrigi.

Cap. 20. Ut extranei clerici apud Theſſalonicam non tardent.

Actius episcopus dixit: Nō ignoratis, quanta & qualis sit Theſſalonicensium ciuitas. Sæpe ad eam ueniunt ex alijs regionibus presbyteri & diaconi, & non sunt cōtenti breui tempore morari, & aut resident ibi, aut certē uix post longa spatia ad sua redire coguntur. Vniuersi dixerūt. Ea tēpora, quę cōstituta sunt circa epōs, & circa has psonas, obseruari debēt.

Cap. 21 de suscipiendis his, qui persecutionem patiuntur.

Osus episcopus dixit: Suggestente fratre & coepiscopo nostro Olympio, etiā hoc placuit, ut si aliquis uim perpeſsus est, & iniquē expulsus pro disciplina & catholica confessione, uel pro defensione ueritatis, effugiens pericula, innocens & deuotus ad aliam uenerit ciuitatem, nō prohibeatur immorari, quamdiu aut redire possit, aut iniuria eius remediū acceperit, quia durum est, eum qui persequutionem patitur, non recipi. Etiam & larga beneuolentia, & humanitas ei est exhibenda. Omnis synodus dixit: Vniuersa quę constituta sunt, catholica ecclesia in uniuerso orbe diffusa custodiat. Et subscripserunt, qui conuenerant, omnes epī diuersarū prouinciarū, nu. 121.

Est generale concilium ex uniuersis orbis prouincijs, receptum ab uniuersali ecclesia, ut

S V M M A

patet. d. 16. c. Quod dicitis ex Nicolao Papa
& in sexta synodo generali Constantinopoli
in Trullo celebrata.

Conciliū Hie
rosolymitanū

H I E R O S O L Y M I T A N V M C O N C I L I U M sub eodem Iulio celebratum est per Maximum episcopum, cum Athanasius reuertetur ad ecclesiam suam, literis Constantij Imperatoris, & Iulij Pontificis. In quo hoc tantum actum est, ut consensu omnium episcoporum restitueretur Athanasius ad communionem & pristinam dignitatem. Quæ habetur fusius histo. tripart. lib. 4. cap. 34.

Conciliū Syrmienū.

Paulo post, iussit Imperator Constantius, in Syrmio congregari concilium, in quo tradiderunt regulas fidei orthodoxas contra Arium, in quibus interpretati sunt locum illū, Genes. 19. Pluit dominus, a domino. ut sit sensus, Non quod ipse pater a semetipso pluet dicat, sed pluit dominus filius, a domino patre. De hoc concilio habetur histo. tripart. lib. 5. cap. 3. & c. Adfuit Osius episcopus Cordubē. ut refertur in historia prædicta.

F I D E S S Y R M I E N I C O N C I L I I

Credimus in unum deum patrem, omnipotentem, creatorem, & factorem uniuersorum, ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur. Et in unigenitum eius filium, dominum nostrum Iesum Christū, qui ante omnia secula ex patre natus est, deum ex deo, lumen ex lumine, per quem facta sunt omnia in cælis & in terra, uisibilia & inuisibilia, uerbū existens, & sapientia, & lumen uerum, & uita. Qui nouissimis diebus propter nos hu-

manatus est ex sancta uirgine, & crucifixus, & mortuus, & sepultus. Et resurrexit a mortuis tertia die, & ascendit in cœlum, & sedet in dextera patris. Et uenturus est in consummatione seculi iudicare uiuos & mortuos, & reddere unicuique secundum opera sua, cuius imperium sine fine existens, in secula permanet infinita. Erit enim sedens in dextera patris, non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro. Et in spiritum sanctum paracletum, id est, consolatorem, quem promittens Apostolis post ascensionem ad cœlos esse mittendum, ut doceret, & commemoraret eis uniuersa, transmissit. Per quem etiam sanctificantur animæ credentium in eo ueraciter. Eos autē, qui dicunt, ex non existentibus filium, aut ex altera essentia, & non ex dei, & quia erat tempus ante seculum, quando non erat, alienos nouit sancta ecclesia. Rursus igitur dicimus:

Math. 16.

Ioan. 14.

Si quis patrem, & filium duos deos dicit, anathema sit.

1.

Et si quis deum Christum, ante secula filium dei, ministrantē patri ad creationem uniuersorum, non confiteretur, anathema sit.

2.

Si quis ingentum, aut partum eius ex Maria natum dicere præsumit, anathema sit.

3.

Si quis secundum præsentiam ante Mariam dixerit filium esse, & non ante secula ex patre natum, apud deum esse, & per ipsum omnia facta, anathema sit.

4.

Si quis substantiam dei dilatari, aut cōtrahi dixerit, anathema sit.

5.

Si quis dilatam substantiam dei filium di-

S V M M A

xerit facere, aut dilatationem eius substantiæ
filium nominauerit, anathema fit. 6.

Si quis affectiuum, aut prolatiuum uerbū
dixerit dei filium, anathema fit. 7.

Si quis hominem solum dixerit filium, qui
ex Maria est, anathema fit. 8.

Si quis deum, & hominē ex Maria dicens,
deum ingenitum eundem intelligit, anathe-
ma fit. 9.

Apoc. 22.
Deute. 32.
& Esai. 41.
& 44.
Ioan. 1.

Si quis illud, quod scriptum est, Ego deus
primus, & ego postea, & præter me non est
deus, cum destructionem idolorum, & deorum
non existentium dictum sit, ad destructionem
magis unigeniti ante secula dei, iudaicæ perci-
pit, anathema fit. 10.

Si quis audiens, uerbum caro factum est,
uerbum in carnē mutatū putauerit, aut cōuer-
sione facta, suscepisse carnē, anathema fit. 11.

Si quis unigenitum filium dei crucifixum
audiens, corruptionem, aut passionem, aut cō-
uersionem, aut mutationem, aut peremptionē
sustinuisse dicit, anathema fit. 12.

Si quis, quod scriptum est, faciamus homi-
nem, non patrem ad filium dicere, sed ipsum
ad semetipsum asserit dixisse deum, anathe-
ma fit. 13.

Gene. 1.

Si quis cōtra Iacob, nō filium, tanquam ho-
minem luctatum esse, sed ingenitū deum, aut
patrem eius dixerit, anathema fit. 14.

Gene. 31.

Gene. 19.

Si quid illud, quod scriptum est: Pluit do-
minus a domino, non de patre, & filio perce-
perit, sed & ipsum a semetipso pluerē dixerit,
anathema fit. Pluit. n. dñs. filius, a dño p̄re. 15.

- 15 Si quis audiens dominum patrem, aut filiū dominum, & dominum patrem, & filium, & dominus a dño dicens, duos asseruerit deos, anathema sit. Non enim coaptamus filium patri, sed subditum nouimus. Neq; enim descen-
dit in corpus sine uoluntate patris, neq; pluit a semetipso, sed a domino, auctoritatem, uide licet, præbente patre. Neq; sedet a dextris a semetipso, sed audit, dicente patre: Sede a dextris meis. Ibidem
Psalm. 139.
- 16 Si quis patrem, & filium, & spiritū sanctū, unā personam dicit, anathema sit. 17.
- 17 Si qs spiritum sanctum paracletum dices, ingentum asserit deum, anathema sit. 18.
- 18 Si quis, sicuti docuit nos, nō alium dicit paracletum præter filium, ait enim, & alium paracletum mittet uobis pater, quē rogabo ego, anathema sit. 19.
- 19 Si quis spiritum dicit patrem patris, aut filiū, anathema sit. 20.
- 20 Si quis consilio dei, tanq; unam creaturam, factū asserit filium dei, anathema sit. 21.
- 21 Si quis patrem, & filium, & spiritum sanctum tres dicit deos, anathema sit. 22.
- 22 Si quis, nolente patre, natum filium dixerit, anathema sit. Non enim inuitus, & uim passus, pater, necessitate naturali, quasi nolens, genuit filium, sed ilico, ut uoluit, etiam sine tempore, & sine passiōe ex semetipso genuit eū. 23.
- 23 Si quis ingentum, & sine principio dicit filium, tanquam duos sine principio, et duo ingenta dicens, & duos faciēs deos, anathema sit. Caput enim est, et principium omnium. 1. Cor. 11.

S V M M A

lius. Caput autem Christi, deus. Sic enim ad unum omnium principium, quod est sine principio, per filium pie omnia referuntur. 24.

Rursus autem subtiliter inspicientes Christianum sensum, dicimus,

Si quis Christum deum, filium dei ante secula, ministrantem patri ad omnem creationem non dixerit, sed ex quo ex Maria natus est, ex eo dicit filium, & Christum esse uocatum, & initium accepisse, ut deus esset, anathema sit, sicut Samofatenus. 25.

Decreta Liberij Papæ.

Liberius papa
2. 35.

Liberius, natione Romanus, temporibus Constantij, filij Constantini magni, sedit annos. 6. menses tres. Deportatur in exilium a Constantio, eo quod nolisset hæresi Arrianæ consentire, & fuit in exilio annos tres. Sacerdotes congregantes concilium, ordinauerunt in locum eius episcopum Felicem presbyterum. Et fecit concilium Felix, & inuenit duos presbyteros, consentientes Constantio Arriano, nomine Ursatium & Valentem, & damnauit eos in concilio. 48. episcoporum. Post paucos autem dies zelo ducti, Ursatius & Valens rogauerunt Constantium, ut reuocaret Liberium de exilio, Qui rediens habitauit in cœmeterio sanctæ Agnetis apud germanam Constantij Augusti. Reuocato Liberio, Constantius fecit concilium cum hæreticis, & eiecit Felicem de episcopatu, qui erat catholicus. Qui Felix depositus habitauit in p̄diolo suo uia Portuensi, ubi & requieuit in pace. Et reuocauit Liberium. Ab eo die fuit persecutio maxima in

clero, ita ut intra ecclesiam presbyteri, & clerici plures necarentur, & martyrio coronarentur. Ingressus autem Liberius in urbem Romanam consensit Constantio hæretico. Propter hoc nonnulli putant, hunc episcopum Romanum fuisse hæreticum, sed hoc leue argumentum est, ut tali nota inuratur Pontifex Christi.

Maxima persecutio in clero.

Primum ea historia, quod senferit cum Arrianis, a multis reuocatur in dubium.

Rationes pro Liberio quod fuerit hæreticus.

Secundo, in epistola ad Athanasium, & episcopos Aegypti in Aleyandrina synodo congregatos, infectatur Arrianos, & gratulatur, quod episcopi Aegyptiorum permaneant in fide synodi Nicæne.

Tertio, extat alia epistola unicé catholica ad uniuersos episcopos, in qua cum eruditione & pietate exhortatur, ut nullus propter persecutiones, suam relinquat ecclesiam, nec quietem magis eligat, quæ pro populo sibi commisso laborare intendat. Hæc non coherent cum priori opinione.

Sub hoc tempore emerfit in Antiochia Syriæ alter hæresiarches, cognomento Aetius, i. sine Deo. Is enim eadē, quæ Arrius, sapiebat, sed ab Arrianis segregabat. Is nihil solidæ eruditionis habebat, sed uenientes ad se disputationibus sophisticis eludebat. Qui tunc Aetiani, nunc Eunomiani uocantur, quoniam Eunomius notarius eius, eruditus ab illo æditio nem eius hæreticam diuulgauit. Habes hæc latius tripar. histo. lib. 5. cap. 13. & infra.

Aetius hæresiarches suscitatur.

Hac tempestate fecerunt concilium hæretici Antiochiæ contra Athanasium, & alios ca-

tholicos . Fuit concilium prophanum , non catholicum .

Conciliū prophanū in Nicæa Thraciæ .

Sub eodem Liberio Vrfatius , & Valens heretici fecere concilium in Nicæa ciuitate Thraciæ . Vbi statuentes sua dogmata , diuulgabant illam esse fidem , quæ ab uniuersali cōcilio dictata esset , & ædita Nicææ , ut similitudine nominis Nicæanæ urbis simpliciores hac subreptione deciperentur . Putabant enim , in Nicæa Bithyniæ esse dictatam fidem , sed nihil profuit eis tale commentum . Paulo post nāq; cōfusi , ac derisi sunt .

Extat epistola Athanasii , & Aegyptiorum episcoporum ad Liberium de oppressionib; Arrianorum , missa ex concilio Alexandrino . Valde tunc opprimebantur episcopi , maxime apud Orientem .

Primū decretū Liberij Patris .

Extant decreta eiusdem Liberij . Primum , in diebus ieiuniorum nullæ lites , nullæ contentiones esse debent , sed in dei laudibus , & opere necessario persistendum . Arguit enim eos , qui contentiones & lites quadragesimæ tempore faciunt , & qui debita a debitoribus exigunt , ut dominus per prophetam Esa . 58 . Ecce in dieb; ieiunij ur̄i & c . & debitores uestros repetitis , ecce ad lites et cōtentiones ieiunatis .

Secundum .

Secundum , abstinendum est in his 40 . diebus sacratissimis a coniugibus , & castè & piè uiuendum , ut sanctificato corde & corpore , isti dies transigantur , donec perueniatur ad diem sanctum Paschæ , quia pœnè nihil ualet ieiunium , quod coniugali opere polluitur , & q̄ orones , uigiliæ & eleemosynæ nō cōmēdāt .

Tertium, si euenerit fames, inæqualitas aeris pestilētie, uel talis qualiscunq; tribulatio, statim ieiunijs, eleemosynis, & obsecrationibus, domini misericordia deprecetur. Tertium.

Decreta Felicis secundi Papæ.

Felix secundus Papa, natione Romanus, se- dit annum. i. menses tres. Hic declarauit Constantium, filium Constantini hæreticum, & secundo rebaptizatum ab Eusebio Nicomediē si. Et pro hac declaratione ab eodem Constantio martyrio coronatur, & capite truncatur. Papa. 36. sub Petro.

Extat epistola eius una ad Athanasium, & alios episcopos Aegypti, in Alexandrina synodo cōgregatos, distincta per. 21. capitula.

CONCILIUM LAODICENVM Cōciliū Laodice.

in fine Liberij Papæ celebratum. Prouinciale, sed cōfirmatum in sexta synodo generali, quæ in Trullo celebrata est, presente Constantino.

Congregatum est dictum cōcilium in Laodicea circa annum dñi. 364. sub Papæ Liberij finalibus annis. De eodem autem concilio legitur in decretis. d. 16. c. Sexta synodus Laodicea. in qua patres. 22. statuerunt canones. 59. quorū auctor maxime Theodosi⁹ ep̄s extitit.

Sancta synodus, quæ apud Laodicea Phrygiæ Pacatianæ cōuenit ex diuersis prouincijs Asiæ, regulas exposuit ecclesiasticas, sicut infra scriptum est.

Cap. 1. De bigamis.

De eo, quod oportet secundum ecclesiasticum canonem eos, qui libere & legitime, se-

S V M M A

cundis nuptiis iuncti sunt, nec occultam per-
 mixtionē operati sunt, pauco tempore exem-
 pro, uacare orationib⁹, & ieiunijs, & secundū
 ueniam reddi eis communionem.

Cap. 2. De his, qui peccatorum lapsus incurrunt.

26.9.7. His ꝑ. His, qui diuersorū peccatorū lapsus incur-
 runt, & oratione, & confessione, ac pœnitētia
 malorum suorum perfectam conuersionē de-
 monstrant, pro qualitate peccati pœnitentiæ
 tempus attribuendum est, propter misericor-
 diam & bonitatem dei. Qui ergo huiusmodi
 sunt, reuocandi & ad cōtionē sunt applicandi.

Cap. 3. De Neophytis.

Non oportet, neophytum promoueri ad or-
 dinem sacerdotalem.

Cap. 4. Quod non liceat coram catechumenis clericos fieri.

Non licere manus impositionem super or-
 dinandos, præsentibus catechumenis, fieri.

Cap. 5. Ut hi, qui in sacrario seruiunt, usuras non exigant,

D. 46. Non li
 cet.

Non licere, scœnerare ministris altaris, uel in
 sacerdotali ordine constitutis, uel usuras, uel
 lucra, quæ sexcupla dicuntur, accipere.

Cap. 6. De hæreticis intrantibus in ecclesias.

Non concedendum hæreticis ingressum do-
 mus dei, in hæresi permanentibus.

Cap. 7. De Nouatianis, & Quartodecimanis.

Nouatianos, uel etiam Quartodecimanos,
 quos Græci Telsaresçedecates appellant, i.
 qui quartadecima luna primi mensis cum Iu-
 dæis Pascha celebrant, sed & catechumenos
 eorum fideles non recipi, priuilegiū condemnent
 omnem hæresim, in qua detinebantur. Plenif-
 sime autem ante omnia, & nūc, qui apud eos

fideles dicuntur, symbolum fidei doceantur, atq; ita, unctos etiam sancto chrismate, diuino sacramento communicare conuenit.

Cap. 8. De Cataphrygis ad ecclesiam uenientibus.

Eos, qui conuertuntur ab hæresi, quæ dicitur Cataphrygarum, qui se in clero constitutos existimant, quamuis magni dicantur, huiusmodi cū omni diligentia catechizari oportet, & baptizari ab ecclesiæ catholicæ episcopis, & presbyteris.

Cap. 9. De his, qui ad hereticorum speluncas causa orationis accedunt.

Non concedendum, in cœmeteria, uel quæ martyria hereticorum dicuntur, catholicos orationis gratia & petendæ curationis intrare. Sed, & qui ierint, si sunt fideles, incommunicabiles factos ad pœnitentiam, usq; ad aliquod tempus redigi. Pœnitêtes autem eos, & errasse se confitentes, suscipi oportere.

Ca. 10. De his, qui cum hereticis nuptiarum copula iunguntur.

Eos, qui ad ecclesiam pertinent, indifferenter filios proprios hereticorum nuptiis minime sociare debere.

Cap. 11. Non congruere presbyteras ordinare.

Mulieres, quæ apud græcos presbyteræ appellantur, apud nos, uiduæ seniores, uniuiræ, matricuriæ appellantur, in ecclesia tanq; ordinatas constitui non debere.

D. 32. Mulieres quæ.

Cap. 12. De episcopalibus ordinationibus.

Episcopum non oportet, præter iudicium metropolitanor; & finitimor; episcopor;, constitui ad ecclesiæ principatum. Nec eligantur nisi hi, quos multo ante nota, probabilisq; ui-

D. 61. Episcopum.

S V M M A

ta commendat. Et nihilominus, si in sermone fidei, & recta operatione per suam conuersationem fuerint probati.

Cap. 13. Iudicio multitudinis ordinationes fieri non debere.

D. 6. Non est
permittendū.

De eo, quod non sit populis concedendum electionem facere eorum, qui altaris ministerio sunt applicandi.

Cap. 14. Ad alias parochias, Eulogias minimè destinandas.

Sanctas oblationes, ad uicem eulogiarum, per festiuitatem Paschalem ad alias parochias mitti, minimè oportere.

Cap. 15. De psalmistis.

Non licere, præter canonicos psaltes. i. qui regulariter cantores existunt, quicq; pulpitem ascendunt, & de codice legunt, alium quemlibet in ecclesia psallere.

Cap. 16. Vt sanctum euangelium sabbatis legatur.

Sabbatis euangelia cum alijs scripturis legenda esse censemus

Cap. 17. Psalmos sparsim non licere confundi.

In processionibus non connectere. i. ex diuersis uersibus & sensibus libri unum canticum cum minimè cõiungere, sed singulorū psalmorum ordinabiliter debere fieri lectionem.

Cap. 18. De orationibus quotidianis.

De eo, quod semper supplicationes orationum, & ad horam nonam, & uesperam oportet celebrari.

Cap. 19. De ordine orationum catechumenorum, atq; fidelium.

Quoniam catechumeno orationem separatim, & prius prostratis eis, episcopum oportet celebrare. Quibus egressis, orent etiam hi, qui in pœnitentia sunt constituti. Et post manus impositionem,

nus impositionem, his quoq; ascendētib; tunc fideles orare debebunt. Quorū tres orationes fiant, una quidem. i. prima, per silentiū, secunda uerò & tertia per uocis pronūciationem, & tunc demum osculum pacis dari debere. Et posteaq; presbyteri episcopo pacem dederint, tunc etiam laicos dare, & tunc oblatio offeratur. Solis autem ministris altaris liceat ingredi ad altare, & ibidem cōmunicare.

Cap. 20. De disciplina, atq; modestia clericorum.

Quoniam nō oportet, diaconum sedere ante presbyteri, sed ex iussione presbyteri se-
deat. Similiter autem honorificetur & diaconus a ministris inferioribus, & oibus clericis.

D. 91. Non oportet.

Cap. 21. De ministerio subdiaconorum.

Quoniam non oportet, sub diaconos licentiam habere in secretarium, siue sacrarium (qd' Græci diaconicon appellant) ingredi & contingere uasa dominica.

D. 21. Non oportet.

Cap. 22. De ministris, ut orario non utantur.

Ministrum, nō oportet orario uti, nec ostia derelinquere.

D. 23. Ministrum.

Cap. 23. Non debere lectores cum orariis suum officium agere.

Quoniam non oportet, lectores aut psalmistas orarijs uti, & sic legere aut psallere.

Cap. 24. Quod nullus ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat.

Quoniam non oportet, clericos seruientes, a presbyteris usq; ad diaconos, et deinceps ordinis ecclesiastici oēs usq; ad ministros, aut lectores, aut psalmistas, aut exorcistas, aut osuarios, aut etiam eos, qui in proposito continentia sunt, tabernas intrare.

D. 44. Non oportet.

S V M M A

Cap. 25. Quòd non liceat ministris, panem dare, aut calicem benedicere.

D. 93. Non oportet. Non oportet, diaconum panem dare, nec calicem benedicere.

Cap. 26. De exorcistis.

D. 69. Nō oportet. Non oportet, exorcizare eos, q̄ necdum ab ep̄is sūt p̄uēcti, neq̄ í eccl̄iis neq̄ ítra domos.

Cap. 27. Non debere clericos uel laicos ad Agapen uocatos, partes tollere.

D. 42. Nō oportet. Non oportet, ministros altaris, uel quoslibet clericos aut laicos ad Agapē uocatos, partes tollere propter iniuriam, quæ ex hac occasione ecclesiast. ordini possit deputari.

Cap. 28. In ecclesiis prandia fieri non debere.

D. 42. Nō oportet in basilicis. Nō oportet in basilicis, seu ecclesiis Agapē facere, & ítus māducare, uel accubitus sternere.

Cap. 29. Non debere Christianos sabbatizare.

Non oportet Christianos iudaizare, & in sabbato uacare, sed operari eos in eadem die, dominicam preponendo eidem diei. Si hoc eis placet, uacent tanq̄ Christiani. Quòd si inuenti fuerint iudaizare, anathema sint.

Cap. 30. De uiris cum mulieribus lauacra celebrantibus.

D. 31. Non oportet. Quoniam non oportet, ministros altaris, uel etiam clericos quoslibet, aut continentes se, aut omnem omnino Christianum cū mulieribus lauacra habere communia. Est enim apud Gentiles prima reprehensio.

Cap. 31. De canendis hæreticorum conubijs.

Quoniam non oportet, cum hæreticis commiscere conubia, et uel filios & filias dare, sed potius accipere, si tamen profiteantur, Christianos se futuros esse, & catholicos.

Cap. 32. Ab hæreticis eulogias accipere non debere.

Non oportet, hæreticorū benedictiones accipere, quā maledictiones magis sunt, quā benedictiones. 1. 4. 1. Non oportet.

Cap. 33. De schismaticis.

Non oportet, cum hæreticis uel schismaticis orare.

Cap. 34. De martyribus hæreticorum.

Non oportet omnino, Christianum, derelictis martyribus Christi, abire ad falsos martyres. Hi enim alieni a Deo sunt. Quicumque autem abire uoluerint, anathema sint.

Cap. 35. De his, qui angulos colunt.

Nō oportet, Christianos, derelicta ecclesia, abire, & ad angulos idololatriæ abominandæ congregationes facere, quæ omnia interdictione sunt. Quicumque autem inuentus fuerit, occultæ huic idololatriæ uacans, anathema sit, quoniam derelinquens dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei, accessit ad idola.

Cap. 36. De his, qui incantationibus utuntur.

Quoniam non oportet, ministros altaris, aut clericos magos, & incantatores esse, aut facere, quæ dicuntur phylacteria, quæ sunt magna obligamēta animarum. Hos autē, qui in talibus rebus utuntur, proijci ab ecclesia iussimus. 26. q. 5. Nō oportet.

Cap. 37. De his, qui ab hæreticis dona feriatica suscipiunt.

Quoniam non oportet a Iudæis, uel hæreticis feriatica, quæ mittuntur, accipere, nec cum eis dies agere feriatos.

Cap. 38. De Christianis, qui Iudæorum azyma comedunt.

Non oportet, a Iudæis azyma accipere, aut communicare impietatibus eorum.

Cap. 39. Non licere cum Paganis festa celebrare.

Non oportet, cum Paganis festa celebrare,

S V M M A

& impietatis eorum habere societatem.

D. 18. Non oportet.

Cap. 40. Episcopos ad synodum uocatos, nō debere contemnere.

Non oportet, uocatos episcopos ad synodum contemnere, sed abire debere, & aut docere aut doceri, quæ sunt ad ecclesiæ, cæterorumq; correctionem utilia. Quæ si contempserit, seipsum uidetur accusasse, nisi fortè pro infirmitate ire non possit.

Cap. 41. Non debere clericum sine epistola peregrinari.

De consecra. d. 5. Nō oportet.

Non oportet, ministrum altaris, uel etiam laicum sine canonicis literis, id est, formata alicubi proficisci.

Cap. 42. Nullum clericum debere sine episcopi sui iussione peregrinari.

Non oportet, ministrum altaris uel quem libet clericum præter iussionem episcopi ad peregrinandum proficisci.

Cap. 43. Ut subdiaconi ad ostia perseverent.

Non oportet, ministros. i. ostiarios, uel breui tēpore ab ostijs deesse, & orationi uacare.

Cap. 44. Ut ad sacrarium mulieres non introeant.

Non oportet, mulieres ingredi ad altare.

Cap. 45. De his, qui circa mediam septimanam ad baptismum ueniunt.

De consecra. d. 4. Baptizandos.

Non oportet, post duas hebdomadas quadragesimæ quemq; ad baptismum suscipi.

Cap. 46. De redditione fidei baptizandorum.

Baptizandos oportet fidei symbolum discere, & quinta feria ultime septimanæ uel episcopo, uel presbytero reddere.

Cap. 47. De his, qui in ægritudine baptizantur.

Qui in ægritudine constituti, baptismum perceperūt, tacti sani fidei symbolum doceantur.

tur, ut nouerint, qua donatione digni sunt habiti.

Cap. 48. Vt post baptisma Chrisma detur.

Oportet, baptizatos post baptismum sacratissimum chrisma percipere, & cœlestis regni participes fieri.

Cap. 49. Oblationes offerri in quadragesima non oportere.

Non oportet, in quadragesima panem offerri, nisi sabbato & dominica tantum.

Cap. 50. Non licere, quinta feria septimanæ maioris ieiunium solui.

Non oportet, in quadragesimæ quinta feria ultimæ hebdomadæ ieiunium dissolui, & totam quadragesimam inhonorari, sed per totos hos dies ieiunare, & escis, abstinentiæ cōuenientibus. i. aridioribus uti.

De consecr. d. 3. Nō oportet.

Cap. 51. Non debere in diebus ieiuniorum commemorationes martyrum fieri.

Non oportet, in quadragesima martyrum natalitia celebrari, sed eorum in sabbato, & dominica tantum memoriam fieri.

33. q. 4. Non licet.

Cap. 52. Non licere, nuptias fieri in quadragesima.

Nō oportet in quadragesima, aut nuptias, uel quolibet natalitia celebrare.

33. q. 4. Nō oportet.

Cap. 53. Vt in Christianorum non saltetur nuptijs.

Non oportet, Christianos ad nuptias euntes, uel balare uel saltare, sed castè cœnare uel prandere, sicut competit Christianis,

Cap. 54. Non licere clericis, ludicris spectaculis interesse.

Non oportet, ministros altaris, uel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptijs; aut in scœnis exhibentur, interesse, sed anteq̃ Thymelici ingrediãtur, surgere eos de conuiuio, & abire debere.

De consecr. d. 5. Nō oportet.

S V M M A

D. 44. Nō oportet. *Cap. 55. Non cōgruere Christianis commensationibus interesse.*
 Non oportet, ministros altaris uel quoslibet clericos, uel etiam laicos Christianos ex symbolis (quæ uulgus commissalia appellât) conuiuia celebrare.

Cap. 56. Non licere presbyteris, ante ingressum episcopi introire ad altare.

D. 95. Non oportet. Non oportet, presbyteros ante ingressum episcopi ingredi ecclesiam, & sedere in tribunalibus, sed cū episcopo ingredi, nisi forte aut ægrotet episcopus, aut in peregrinationis cōmodo, eum abesse cōstitit. *Ca. 57. Qui in agris uel possessionibus debeat ordinari.*

D. 80. Nō debere. Non debere, in uillis & uicis, episcopos ordinari, sed uisitatores. i. qui circūeant, cōstitui. His autem, quæ ante hoc ordinati sunt, nihil agere censemus, sine cōscientia episcopi ciuitatis. Similiter etiā presbyteri nihil sine præcepto, & cōcilio episcopi agant. *Ca. 58. Oblationes offerri in domibus nō oportere.*

Nō oportet, in domibus oblationes ab episcopis, siue presbyteris fieri.

Cap. 59. Quæ psallere, uel legere in ecclesia conueniat.

Non oportet, ab idiotis Psalmos compositos, & uulgares in ecclesiis dici, necque libros, qui sunt extra canonem legere, nisi solos canonicos, noui & ueteris testamēti. Quæ autē oporteat legi, & in auctoritatem recipi, hæc sunt:

Libri canonici in ecclesia Dei. Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu naue, Iudicū, Ruth, Regnorum libri. 4. Paralipomenon libri. 2. Esdræ, Liber Psalmorum numero. 150. Prouerbia Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorum, Iob, Hester, 12. Prophetarum libri, id est, Osee, & Amos, Joel, Abdias, Ionas, Michæas, Naum, Abacuc,

Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Noui testamenti, idest, euāgelium secundum Mattheū, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Ioannem, Actus Apostolorū, Canonicæ epistolæ. 7. Iacobi una, Petri. 2. Ioannis. 3. Iudæ una, Epistolæ Pauli apostoli, numero. 14. ad Romanos, ad Corinthios, 2. ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses una, ad Colossenses una, ad Thessalonicenses duæ, ad Timotheum duæ, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos.

Decreta Damasi. 1. Papæ.

Damasus, natione Hispanus, sedit ann. 18. menses. 3. dies. 11. temporibus Iuliani. Hic constituit, ut Psalmi die, noctuq; canerent per oēs ecclesias. Hoc precepit episcopis, presbyteris, & monasterijs. Damasus Pont. 17.

Habes de eo, hist. ecclesiast. lib. 11. c. 10. & de seditione facta contra illum per Ursinum eiusdem ecclesiæ diaconum. Qui uoluit fieri episcopus, collecta turbulentoꝝ & seditiosoꝝ hominum manu. Ex quo facta tanta bella coorta sunt, alterutrum descendentibus populis, ut replerentur humano sanguine orationum loca, sed post eiectus est Ursinus ab urbe.

Hic chorum instituit.

Damasus uitas Pontificum, q̄ ante se fuere conscripsit. Primus etiam Hieronymi scriptis auctoritatem dedit, cum prius, 70. interpretum scripta tantummodo in pretio essent.

Extat epistola Damasi ad Paulinum Antiochenum episcopum: per quam instruit illum in duobus. Primum, q̄ integrum hominem suscepit Christus sine peccato. Secundum, q̄ unus sit Christus, ante secula ex patre natus, & in

S V M M A

tempore ex uirgine æditus.

Extat eiusdem professio quædam fidei catholicæ, ad eundem Paulinum sub hac formâ.

Professio fidei.

Anathematizamus omnes, qui non tota libertate proclamant, spiritum sanctum cum patre, & filio unius potestatis esse, atque substantiæ.

Error Sabellij.

Anathematizamus quoque eos, qui Sabellij sequuntur errorem: eundem dicentes patrem esse, quem & filium.

Error Arrij.

Anathematizamus Arrium, atque Eunomium, qui pari impietate (licet sermone dissimili) filium, et spiritum sanctum asserunt esse creaturas.

Error Macedonianorum.

Anathematizamus Macedonianos, qui de Arrij stirpe uenientes, non perfidiam mutauerunt, sed nomen.

Error Photinij.

Anathematizamus Photinum, qui Hebionis heresim instaurat, qui dominum Iesum Christum tantum ex Maria uirgine confitetur.

Anathematizamus eos, qui duos filios asserunt, unum ante seculum, & alterum post assumptionem carnis ex uirgine. Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationali & intelligibili dicunt, Dei uerbum in humana carne uersatum, cum ipse filius sit uerbum Dei, & non pro anima rationali & intelligibili in suo corpore fuerit, sed nostram, id est, rationalem, & intelligibilem sine peccato animam susceperit, atque saluauerit.

Anathematizamus eos, qui uerbum Dei filium extensione, aut collectione, & a patre separatim in substantiuum, & sine habitu esse contendunt.

Extat epistola eiusdem ad Stephanum archiepiscopum: & ad tria concilia Africæ, quæ episcoporum iudicia, & maiores causæ non nisi auctoritate sedis Apostolicæ sunt terminandæ.

Extat epistola. 4. Damasi, qua interrogatus de Chorepiscopis ; an aliquid essent in ecclesia, uel nihil: & quam haberent in ecclesia auctoritatem, Respondit, Eos nihil esse in ecclesia, nec aliquam habere auctoritatem, sed eorum institutionē improbam, & nimis prauā, atq; sacris canonibus contrariā, atq; ad totius ecclesie perturbationem. Ideo definiuit, uanum esse & innane, quicquid in prædicto sacerdotij summi egerunt ministerio, hisceq; de causis phibitos esse, & a sacra sede & a toti⁹ orbis episcopis. In concilio Neocesariensi. c. 13. & in concilio Antiocheno. ca. 10.

Fuerunt in ecclesia primitiua quidam uocati Chorepiscopi, uisi tunc necessarij, ppter studium, quod erga pauperes exigebant, q cum ex consecratione sua nihil essent, q̄ presbyteri; tentarunt exercere ministeria episcopalia, consecrare subdiaconos, & diaconos, & uirgines, erigere altaria, ungere, & sacrare, & ecclesias dedicare, quæ sunt propria ministeria episcoporum. Hos damnauit ecclesia, & reiecit ab eo gradu, ad quem ambitione sua ascenderat: tantum cōcessit eis, ut inter sacerdotes locum haberent, & ministerio presbyterorum essent cōtenti. Quoniam ecclesia non nouit inter discipulos Domini, nisi duos ordines, scilicet, duo decim Apostolorum, et. 70. Discipulorum, undē iste tertius pcesserit, fundit⁹ ignoramus. De his. d. 78. Chorepiscopi tam ab hac &c.

De Chorepiscopis.

In eadem epistola contra episcopos, qui propter suam quietem Chorepiscopis plebes suas committere non formidabant: quos in hunc modum damnat. Primum, q̄ curā sibi a Deo commissam negligāt, cum dominus dicat: Bonus De residentia episcoporum.

Ioan. 10.

S V M M A

Nota desidia
episcoporum.

pastor animam suam ponit pro ouibus suis, mercenarius autem uidit lupū uenientem, & dimittit oves, & fugit &c. Secundo, illi ep̄i, q̄ talia sibi præsumunt, uident̄ (ait) mihi esse meretricibus similes, q̄ statim, ut pariunt, infantes suos alijs nutricibus tradunt educandos, ut suam citius libidinē explere ualeāt. Sic et isti, infantes suos, id est, populos sibi commissos alijs educandos tradunt, ut suas libidines expleant, id est, pro suo libitu secularibus curis inhient, & quod unicuiq̄ uisum fuerit, liberi⁹ agant. Pro talibus enim animæ negliguntur, oves pereunt, morbi crescunt, hæreses & schismata prodeunt, ecclesiæ destruuntur, sacerdotes uitiantur: & reliqua mala proueniunt. Nō taliter Dominus docuit, nec Apostoli instituerunt, sed ipsi, qui curam suscipiunt, ipsi peragant, & ipsi proprios manipulos dñō representent. Nam ipse ouem perditam diligenter quæsiuit, ipse inuenit, ipse proprijs humeris re portauit: nosq̄ id ipsum facere perdocuit. Si ipse pro ouibus tantam curam habuit, quid nos miseri dicturi sumus, qui etiam pro ouibus nobis cōmissis curam impendere negligimus, & alijs eas educandas tradimus? Corrigantur hæc (fratres) necesse est, quia qui plus laborat, maiorem mercedem accipiet.

Lucæ. 15.

Gene. 31.

Tertio, audiāt, quid beatus Iacob, qui pro uxoribus diu seruiert, dixerat socero suo. Viginti annis fui tecum, oves tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui nō comedi, nec captum a bestia ostēdi tibi: ego damnum omne reddebam, & quicquid furto perierat, a

me exigebas: die noctuq; æstu urgebar & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Si ergo sic laborat, & uigilat, qui pascit oues Labã, quãto labori, quantifq; uigilijs debet intendere, q pascit oues Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, q pro suis ouibus dedit animã &c. Ioan. 10.

Idem Damasus in epistola quinta notat, q in concilio Romano per episcopos. 90. ex Italia & Gallia congregatos celebrato, professi sunt eandem fidem, quam tradiderant patres in concilio Nicæno: & damnarunt, quod in concilio quodam Ariminensi tradiderant episcopi quidam hæretici, ibi congregati.

C O N C I L I V M C O N S T A N T I N O - Conciliũ C5-
 politanum centum quinquaginta patrũ, con- stantinopoli-
 tra Macedonium episcopum Constantinopo- tanum.
 litanum, qui negabat, spiritum sanctum Deũ esse. Celebratum tẽporibus Gratiani, & Theodosii principum, Damasi papæ, & Cyrilli Hierosolymitani. Est unum ex quatuor principalibus cõcilijs, & quidem proximum post Nicænum. Statuerũt aliquos canones. Editum est & symbolum fidei, in nullo diuersum ab eo, quod nunc publicè canitur in ecclesia: nisi q tantum dixerint, spiritum sanctum ex patre procedentem, subpressa persona filij. Subscripserunt. 150. episcopi, qui in eodem concilio conuenerunt.

Can. 1. Ut ea, quæ apud Nicæã statuta sũt, immota pmaneãt.

Custodiendam esse fidem. 318. patrum, qui Canones con-
 apud Nicæam Bithyniæ conuenerunt, ad ana- ciliij Constan-
 thematizandam omnem hæresim, specialiter tinopolitani.

§ V M M A

Eunomianorū & Arrianorū, & Macedonianorum, & Photinianorū, & Apollinianorum.

Can. 2. Ut episcopi suam diœcesim gubernent, nec ad alias accedant.

9. q. 2. **Ep̄i q̄ extra diœ.**

Episcopi, qui extra diœcesim sunt, ad ecclesias, quæ extra terminos earum sunt, non accedant, nec confundant, & permisceant ecclesias secundum regulas constitutas. Alexãdrię quidem episcopi solius Oriëntis curam gerant, seruatís honoribus primatus ecclesię Antiochenę, qui in regulis Nicænę synodi continentur. Sed & Asianę diœcesis episcopi ea, quę sunt in Asia, & quę in Asianam tantummodo diœcesim pertinent, gubernent. Ponti autem episcopi, Ponticę tantum diœcesim habeant curã. Thraciã uerò, ipsius tantummodo Thracię,

Can. 3. Non inuitatos episcopos, ultra diœcesim propriam accedere, non debere.

9. q. 2. **Nō inuitati ep̄i.**

Non inuitati episcopi, ultra diœcesim accedere non debent, super ordinandis aliquibus, uel quibuscunq; disponēdis ecclesiasticis causis, seruata regula, quæ superscripta est, de una quaq; diœcesi. Manifestum nãq; est, q̄ per singulas quascq; prouincias, prouincialis synodus administrare, & gubernare oĩa debeat, secundum ea, quæ sunt in Nicæa definita.

Nicænę synodi cap. 5.

Can. 4. De ecclesiis Barbaricis positis.

Ecclesias autem Dei, quæ sunt in Barbaricis gentibus cōstitutę, regere atq; administrare oportet, secundum consuetudinem, quam a patribus obtinuisse dinoscitur.

Can. 5. De honore Constantinopolitani episcopi.

Constantinopolitanę ciuitatis ep̄m habere

oportet primatus honorem post Romanum ep̄m, propter quod sit noua Roma.

D. 22. Constantinopolitane civitatis.

Can. 6. De Maximo Cynico philosopho.

De Maximo Cynico, & eius inordinata constitutione, quæ Constantinopoli facta est, placuit, neq; Maximū ep̄m esse, nec eos, q; ab ipso in quolibet gradu clerici sunt ordinati, cum omnia, quæ ab eodem perpetrata sunt, in irritum deducta esse uideantur.

Can. 7. De fide symboli apud Constantinopolim constituti.

Credimus in unum Deum patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, uisibilem omnium, & inuisibilem conditorem. Et in unum dominum Iesum Christum, filium Dei unigenitum, ex patre natum ante oīa secula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum uerū, ex Deo uero, Natum, non factum, Homouision patri, hoc est, eiusdem cum patre substantiæ, per quæ omnia facta sunt, quæ in cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de cœlis, & incarnatus est de spiritu sancto ex Maria uirgine. Homo factus, passus est sub pontio Pilato, ac sepultus, & tertia die resurrexit. Ascendit in cœlos, sedet ad dexterā patris, inde uenturus est cum gloria, iudicare uiuos, & mortuos, cuius regni non erit finis. Credimus in spiritum sanctum dominum, & uiuificantem, ex patre procedentem, cum patre & filio adorandum & cōglorificandum, cui locutus est per Prophetas. Et unam catholicam & apostolicam ecclesiam. Confitemur unum baptisma in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionē

Symbolū Constantinopolitanum.

S V M M A

mortuorum, & uitam futuri seculi, Amen.

Hæc in synodo Constantinopo. generali.

Conciliū Va-
lentinum.

C O N C I L I V M VA L E N T I N V M
provinciale sub Damaso . I. Papa celebraro.
Conuenerūt. 30. epi, Era. 413. sub Gratiano &
Valentiniano Imperatoribus. Ediderunt cano-
nes. 4. ex quibus subtracuimus primum & su-
biecimus tres sequentes, quorum tenor est:

Canon. 2. De puellis, quæ se Deo uouerunt.

De puellis uerò, quæ se Deo uouerunt, &
præclari nominis decore floruerunt, si ad ter-
renas nuptias sponte transferint, id custodien-
dum esse decreuimus, ut pœnitentia his nõ sta-
tim detur, & cum data fuerit, nisi plenè satisfe-
cerint Deo, in quantum ratio poposcerit, eis-
dem communio differatur.

*Can. 3. De his, qui post sanctum lauacrum sacrifi-
cij demonum se polluerunt.*

Circa eorum uerò psonas, qui se post unū,
& sanctum lauacrū, uel prophanis sacrificijs
dæmonum, uel incoesta lauatione polluerunt,
eam censuræ formam duximus esse seruandā,
ut his, iuxta synodum Nicænam, satisfactiõis
quidem aditus non negetur, ne infœlicibus la-
chrymis, uel solatiij ianua desperatione clauda-
tur, acturi uerò pœnitentiã usq; in diem mor-
tis, non sine spe tamen remissionis, quam ab
eo plenè sperare debebūt, qui eius largitatem
& solus obtinet, & tamen diues misericordia
est, ut nemo desperet. Deus enim mortem non
fecit, nec lætatur in perditione uiuorum.

Can. 4. Vt sacerdos deponatur, si de se crimen constiterit.

Nicænz syno-
di. cap. ii.

Nec illud, fratres, scribere alienum ab eccle-
 sia utilitate censuimus, ut sciretis, quicunque
 sub ordinatione uel diaconatus, uel presbyte-
 rij, uel episcopatus mortali crimine dixerint
 se esse pollutos, a supradictis ordinationibus
 submouendis, reos, scilicet, uel ueri confessio-
 ne, uel mendacio fallitatis, Neque enim absolui
 potest is, qui in seipsum dixerit, quod dictum
 in alios puniretur, cum omnis, qui sibi fuerit
 mortis causa, maior homicida est. Diuina pie-
 tas uos in aeternū custodiat, dilectissimi fratres.

Explicit concilium Valentinum Gallia.

Decreta Siritij Papae.

Siritius, natione Romanus, sedit annos. 15. **Siritius P6. 38**
 menses. 11. dies. 25. fuit temporibus Valenti-
 niani, & Valentis Augustorum. Huius tem-
 poribus fuit Hilarius urbis Pictauorum epi-
 scopus, qui contra Arrianos duodecim libros
 scripsit. Midorus tunc in precio erat.

Extat epistola Siritij Papae prima, ad Hime-
 rium Tarraconeñ. episcopum, quae sic incipit.
 Siritius Himerio Tarraconeñ. epō salutē. &c.
 Estq; distributa in. 15. capita, quorum argumē-
 ta placuit hoc loco referre.

De Arrianis non rebaptizandis.	1.	Tituli capitu-
lorum primae
Vt pręter quod in Pascha, & Pentecoste, ba-
ptismus non celebretur.	2.	epistolę Siri-
tij Papae.
De apostatis ab ecclesia separandis.	3.	
Quod non liceat, alterius sponfam in ma-
trimonij iura fortiri.	4.	
De his, qui acceptam pœnitentiam minime
seruauerunt.	5.	
De monachis, & uirginibus propositum		

S V M M A

- non seruantibus. 6.
 De clericis, uel ministris incōtinentibus. 7.
 Quales debeāt ad clericatus officium peruenire. 8.
 De clericorum conuersatione. 9.
 De his, qui grandaui ad sacram militiam conuertuntur. 10.
 De clericis, qui ad secundas nuptias transeunt, ut deponantur. 11.
 Quę fœminę cū clericis debeāt habitare. 12.
 De monachorū promotione ad clerum. 13.
 Quod pœnitens non fiat clericus. 14.
 De pœnitentibus, uel bigamis, uel uiduarum maritis ut non permittantur ad ordinem clericatus admitti. 15.
 1. Epistola, Item eiusdem secunda, ad ecclesiam Mediolanensē. qua damnat Iouinianum hereticum, & præcipit, illum & socios eius ab ecclesię unitate remouendos. Contra hunc scripsit diuus Hieronymus.
 Tertia, Extat epistola eiusdē tertia ad uniuersos orthodoxos, in qua tria seruāda, & docet et mādatur.
 Primum, ut nullus indignus efficiatur episcopus.
 Secundum, ut ignotis sacerdotium nō detur.
 Tertium, ut neophyti, uel laici sacerdotes non fiant.
 Conciliū Telense. T E L E N S E C O N C I L I U M prouinciale, sub Siritio Papa, contra Iouinianum, & socios eius. Lectę & recensitę sunt litterę Siritij Papę, & concilium rescripsit ad Siritiū Papam. Hęc tñ acta sunt in hac synodo.
 Epistolam Siritij quartā, & rescriptum episcoporum ad eundem (uel uti lectione dignū) hic

hic subiecimus, etiam si cōpendij legem tran-
siisse uideamur.

Epistola Siritij Papæ quarta.

Dilectissimis fratribus, & coepiscopis per
Aphricam, Siritius. Quum in unum pluri-
mi fratres conuenissemus, ad sancti apostoli
Petri reliquias, per quem & apostolatus &
episcopatus in Christo cœpit exordium, pla-
cueritq; propter emergētes plurimas causas,
quæ in aliquantis non erant causæ, sed crimi-
na, ut de cætero sollicitudo esset unicuiq; sacer-
doti in ecclesia sua curam huiusmodi habere
(sicuti apostolus prædicat Paulus) talem Deo
ecclesiam exhibendam, non habentem maculã
aut rugam, ne per alicuius morbidæ ouis af-
flatum, conscientia nostra contaminata uide-
retur, hac de re meliore consilio id sedit, pro-
pter eos maximè, qui in præsentia, ualetudine
corporis aut fessæ ætatis causa, adesse mini-
mè potuerunt, quo perpetuo istiusmodi for-
ma seruetur, literas tales dare placuit, non q̃
noua præcepta aliqua imperentur, sed ea, quæ
pignauit, desidiãq; aliquorū neglecta sunt,
obseruari cupiamus, quæ tamen apostolica &
patrum cōstitutione sunt cōstituta. Scriptum
est: State, & tenete traditiones nostras, siue p̃
uerbum, siue p̃ epistolam. Illud certè uestram
debet mentem, dilectissimi fratres, uehemen-
tius excitare, ut ab omni labe seculi istius im-
munes ante Dei conspectum securiq; uenia-
mus. Non enim erimus immunes, qui præsu-
mus plebibus, quum scriptum sit: Cui mul-
tum creditum fuerit, plus ab eodem requiret.

Epistola Siritij
Papæ quar-
ta.

Ephē. 7.

1. Theff. 2.

Lucæ. 12.

L

S V M M A

Ergo, qm̄ non pro nobis tantum, sed pro populo credito cogimur præstare rationem, populum in disciplina deifica & humili erudire debemus. Extiterunt enim nonnulli, qui statuta maiorum cõtemnentes, castitatem ecclesiæ præsumptione sua uiolarunt, uoluptatem populi sequentes, Dei iudicium non timentes. Ergo, ne pari more silentio conuiuere, atq; adhibere consensum talibus uideamur, undè gehennæ poenas possim⁹ incurrere, dicente dño: Furem uidebas, & currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuã ponebas. Hæc sunt, quæ deinceps intuitu diuini iudicij omnes catholicos episcopos expedit custodire.

Psal. 49.

Primum, ut extra conscientiam sedis apostolicæ, hoc est, primatis, nemo audeat ordinare. Integrum enim iudicium est, quod plurimorum sententia confirmatur.

Nicænæ synodi ca. 4.

Ne unus episcopus ep̄m ordinare præsumat propter arrogantiam, ne furtiuum beneficium præstitum uideatur. Hoc enim in synodo Nicæna constat esse definitum. 2.

Item, si quis post remissionem peccatorum cingulum militiæ secularis habuerit, ad clerum admitti non debet. 3.

Vt uerem, id est, uiduam, clericus nõ ducat uxorem. 4.

Vt is, qui laicus uiduam duxerit, non admittatur ad clerum. 5.

Vt de aliena ecclesiã ordinare clericum nullus usurpet. 6.

Vt abiectũ eccl̄iã alia ecclesiã nõ admittat. 7.

Vt uenientes a Nouatianis, uel Monteni-

bus per manus impositionem suscipiant, præter eos quos rebaptizant. 8.

Præterea, quod dignum, & pudicum & honestum est, suademus, ut sacerdotes & leuitæ cum uxoribus suis non coeant, quia in ministerio diuino quotidianis necessitatibus occupantur. Ad Corinthios namq; sic Paulus scribit, dicens, Abstinetes uos, ut uacetis orationi. 1. Cor. 7.

Si ergo laicis abstinentia imperatur, ut possint deprecantes audiri, quanto magis sacerdos utiq; omni momento paratus esse debet, mundiciæ puritate securus ne aut sacrificium offerat, aut baptizare cogatur? Qui si contaminatus est carnali concupiscentia, quid faciet? Excusabitur? Quo pudore, qua mente usurpabitur? Qua conscientia, quo merito hic exaudiri se creditur? cum dictum sit: Omnia munda mundis, coinquinatis autem, & infidelibus nihil mundum. Qua de re, hortor, moneo, rogo, tollatur hoc opprobrium, quod potest iure etiam gentilitas accusare. Fortè creditur, quia scriptum est: Vnius uxoris uirum. Nō permamenti in concupiscentia generandi dixit, sed propter cōtinentiam futuram. Neq; enim integros non admisit, qui ait: Vellem autem omnes homines sic esse, sicuti & ego. Et apertius declarat, dicens: Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem iam nō estis in carne, sed in spiritu. 9.

Hęc itaq; (fratres) si plena uigilantia fuerint ab omnib; obseruata cessabit ambitio, dissentio conuiescet, hæreses, & schismata nō emergent, locum non accipiet diabolus sæuendi,

S V M M A

manebit unanimitas, iniquitas superata calca-
bitur. Charitas spiritali feru ore flagrabit, pax
prædicata labijs, cum uoluntate cōcordabit.
Pax utiq; Dei nostri saluatoris, quam proxi-
mus passioni seruandam esse præcepit, & he-
ræditario eam nobis iure dereliquit, dicens:
Iozn. 4. Pacem do uobis, pacem relinquo uobis. Et di-
Philip. 2. ctum Apostoli, ut unanimes, unum sentiētes,
permaneamus in Christo, nihil per contentio-
nem nobis, neq; per inanem gloriam uindicā-
tes, nec hominibus, sed Deo nostro saluatori
placentes. His præceptis omnibus si fideliter
uoluerimus obedire, custodiet dominus cor-
pora nostra, & animas nostras, in die qua red-
diturus est unicuiq; iuxta opera sua. Si quis
sanē, inflatus mente carnis suæ, ab hac cano-
nis ratiōe uoluerit euagari, sciat se, & a nostra
Rom. 2. communione seclusum, & gehennę pœnas ha-
biturum. Præterea, misericordia cum iudicio
esse debet, talib; oportet labentibus manum
porrigere, qui sic currentem non pertrahāt in
ruinam. Data Romæ, in concilio episcoporū
oētoginta, sub die oētavo Idus Ianuarij, post
consulatū Arcadij Augusti, & Bautonis, ui-
ris clarissimis consulibus.

Rescriptum episcoporum ad Siri-
tium Papam.

Rescriptū epi- Dilectissimo Domino fratri Siritio, Ambro-
scoporū ad sius, Sabinus, Bassianus, & cæteri. Recognoui
Siritium. mus literis sanctitatis tuæ boni pastoris excu-
bias, qui diligenter cōmissam tibi ianuam ser-
ues, & pia solitudine Christi ouile custodi-
as, dignus, quem oues domini audiant, & se-

quantur. Et ideo, quia nosti ouiculas Christi, lupos facile deprehendis, & occurris (quasi puidus pastor) ne isti moribus perfidiæ suæ, feraliq; ululatu dominicum ouile dispergant. Laudamus hoc, domine frater; nobis dilectissimi me, & toto concelebramus affectu. Nec miramur, si luporum rabiem grex domini perhorruerit, in quibus Christi uocem non recognouit. Agrestis enim ululatus est, nullam uirginitatis gratiam, nullum castitatis ordinem referuare, promiscue omnia uelle confundere, diuersorum gradus abrogare meritorum; & paupertatē quandam cœlestium remunerationum inducere, quasi Christo una sit palma, quā tribuit, ac non plurimi abundant tituli præmiorum. Simulant se isti condonare coniugio. Sed, quæ potest laus esse coniugij, si nulla uirginitatis est gloria? Neq; uerò nos negamus sanctificatum à Christo esse coniugium, diuina uoce dicentes: Erunt ambo in una carne & i uno spiritu, sed Gene. 2. prius est, q̄ nati sumus, q̄ effecti, multoq; præstantius diuini operis mysterium, q̄ humana fragilitatis remedium. Iure laudatur bona uxor, sed melius pia uirgo præfertur, dicente 1. Cor. 7. Apostolo: Qui matrimonio iungit, bene facit, & qui non iungit, melius facit. Hæc enim cogitat, quæ Dei sunt, illa, quæ mundi. Illa cō Ibidem. iugalib; uinculis colligata est, hæc libera uinculorum. Illa sub lege, ista sub gratia. Bonū coniugium, quo est inuenta posteritas successionis humanæ, sed meliôr uirginitas, per quam regni cœlestis hæreditas acquisita, & cœlestiū meritorum reperta successio. Per mulierem cura

S V M M A

successit, per uirginē salus euenit. Deniqꝫ spe-
 ciale sibi donum uirginitatis Christus elegit,
 & integritatis munus exhibuit, atqꝫ in se rep-
 sentauit, quod elegit in matre. Quanta amen-
 tia funestorꝫ latratuum, ut ijdem dicerēt, Chri-
 stum ex uirgine nō potuisse generari, qui asse-
 runt, ex muliere, editis humanorꝫ pignorꝫ par-
 tubus, uirgines permanere. Alijs præstat ergo
 Christus, quod sibi (ut dicunt) præstare nō po-
 tuit? Ille uerò carnem sic suscepit, & sic homo-
 factus est, ut hominem redimeret, atqꝫ a mor-
 te reuocaret, inusitato tamen quasi Deus itine-
 re uenit in terris, ut quemadmodum dixerat,
 Ecce facio omnia noua, partu immaculatæ uir-
 ginis nasceretur, & (sicut scriptum est) credere-
 tur nobiscum Deus. Sed de uia peruersitatis
 produntur dicere, uirgo concepit, sed non uir-
 go generauit. Potuit ergo uirgo concipere, nō
 potuit uirgo generare, quum semp̄ conceptus
 præcedat, partus sequatur? Sed si doctrinis nō
 creditur sacerdotum, credatur oraculis Chri-
 sti, credatur monitis angelorꝫ, dicētium, Quia
 non est impossibile apud Deum omne uerbū,
 credatur symbolo Apostolorꝫ, quod ecclesia
 Romana intemeratum semper custodit & ser-
 uat. Audiuit Maria uocem angeli, & quæ di-
 xerat ante, Quomodo fiet istud? nō de fide ge-
 nerationis interrogans, respondit postea: Ecce
 ancilla domini, contingat mihi secundum uer-
 bum tuum. Hæc est uirgo, quæ in utero conce-
 pit, uirgo q̄ peperit filium. Sic enim scriptum
 est: Ecce uirgo in utero concipiet, & pariet fi-
 lium. Non enim concepturam tantummodo

Apocal. 21. &
 Esaiæ. 41.
 Matth. 1.

Lucæ. 1.

Ibidem,

Esai. 2. 7.

uirginem, sed & pariturā uirginem dixit. Quæ autem est sanctuarij illa porta, porta illa exterior ad Orientem, quæ manet clausa, & nemo (inquit) pertransibit per eam, sed solus Deus Israel transibit per eam? Nonne hæc porta Maria est, per quam in hunc mūdum redemptor intrauit? Hæc est porta iustitiæ, sicut ipse dixit: Sine nos implere omnem iustitiam. Hæc porta est Maria, de qua scriptum est, Quia dominus pertransibit per eam, & erit clausa post partum, quia & uirgo concepit, & genuit. Quid autem incredibile, si contra usum originis naturalis peperit Maria, & uirgo permanet, quoniam contra usum naturæ mare uidit, & fugit, atque in fontem suum Iordanis fluente remearunt. Nō ergo excedit fidem, quod uirgo peperit, quando legimus, quod petra uomuit aquas, & in muri speciem maris unda solidata est. Non excedit fidem, quod homo exiuit de uirgine, quoniam petra fontem profiuum scaturiuit, ferrū super aquas natauit, ambulauit homo super aquas. Ergo, si hominem unda portauit, non potuit hominem uirgo generare, atque hominem, de quo legimus, Et mittet illis dominus hominem, qui saluos faciet eos, & notus erit dominus Aegyptijs? In ueteri itaque testamento, uirga Hebræorum per mare duxit exercitum. In nouo testamento, uirgo regis aula cœlestis electa est ad salutem. Quid autem? Etiam uiduitatis adtexamus præconia, quum in euangelio, post uirginis celeberrimum partum, Anna uidua subrogetur, quæ uixerat cum uiro suo annis septē a uirginitate sua, & hæc uidua erat annoꝝ. 84.

Ezech. 44.

Matth. 3.

Ezech. 44.

Psal. 113.

Exod. 17.

Exod. 14.

Exod. 17.

4. Regum. 6.

Matth. 14.

Esaïæ. 19.

Exod. 14.

Lucæ. 2.

- quæ non discedebat de templo, ieiunijs, & obsecrationibus seruiens die ac nocte. Merito ab illis uiduitas despicitur, quæ solet obseruare ieiunia, quibus se dolent isti aliquo tempore esse maceratos, & propriam ulciscuntur iniuriam, quotidianis quoque cõuiuijs, usucque luxuriæ, laborem abstinentiæ propulsare desyderant. Qui nihil rectius faciunt, quæ ipsi se suo ore condemnent. Sed & metuunt, ne in istis illud ieiunium reputetur. Eligant, quod uolunt. Si aliquando ieiunauerint, gerant ergo boni facti sui poenitentiam. Si nuncquæ, suam ergo ipsi intemperantiam, & luxuriam cõfiteantur. Et ideo dicunt, Paulum luxuriæ magistrum fuisse. At quis erit sobrietatis magister, si fuit ille luxuriæ, qui castigauit corpus suum, & in feruituræ redegit, atque ieiunijs multis se debitam Christo obseruantiam detulisse memorauit; non, ut se, suaque laudaret, sed, ut nos, quid sequeremur, doceret. Ille ergo luxuriam docuit, qui ait, Qui adhuc, uelut uiuentes, de hoc mundo decernitis? Ne tetigeritis, ne attaminaueritis, ne gustaueritis, quæ sunt omnia in corruptelam, qui ait, Non indulgentia corporis; non in honore aliquo ad saturitatem & diligentiam carnis, non in desyderijs erroris, sed in spiritu, quo renouamur, esse uiuendum. Si parum est quod Apostolus dixit, audiant prophetam dicentem: Et operui in ieiunio animam meam. Ergo, qui non ieiunat, inectus & nudus est, patet uulneri. Denique, si Adam se texisset in ieiunio, non fuisset nudus effectus. Nisi uic se a morte ieiunio liberauit. Et ipse domi-
1. Cor. 9.
- Coloff. 2.
- Ibidem.
- Ephe. 4.
- Psal. 68.
- Gen. 3.
- Ionæ. 3.

nus ait: Non eijcietur hoc genus, nisi per orationem & ieiunium. Sed quid plura apud magistrum atq; doctorem? quum iam dignū pretium retulerint illi perfidiæ suæ, qui ideo huc uenerunt, ne superesset locus, in quo non darentur, qui uerè se Manichæos probauerūt, nō credentes, quia ex uirgine utiq; uenisse creditur. Quam hęc est suppar nouorū Iudæorū amentia? Si uenisse non creditur, nec carnem creditur suscepisse, ergo in phantasmate uisus est, in phantasmate crucifixus est. Sed nobis in ueritate crucifixus est, In ueritate redemptor est noster. Manichæus est, qui abnegat ueritatem, qui carnem Christi negat, & ideo non est illis remissio peccatorum, sed impietas Manichæorum, quam & clementissimus execratus est Imperator, & omnes, qui illos uiderunt, quasi quędam contagia refugerunt. Sicut testes sunt fratres & cōpresbyteri nostri, Crescens, Leopardus, & Alexāder, sancto feruentes spiritu, qui eos omnium execratiōe damnatos, Mediolanensi ex urbe profugos reliquerunt. Itaq; Iouinianum, Germinatorem, Felicem, Plotinum, Genialem, Martialem, Ianuarium, & Ingeniosum, quos sanctitas tua damnauit, scias apud nos quoq; secūdam iudicium tuū esse damnatos. Incolumem te & florentissimum Deus noster tueatur omnipotens, domine dilectissime frater. Item subscriptio, Ego Euentus episcopus saluto sanctitatem tuam in domino, & huic epistolę subscripti, Maximus episcopus, Felix episcopus, Basilianus episcopus, Theodolus episcopus, Ex

Matth. 17.
& Marci. 9.

Error Manichæi.

Subscriptio.

S V M M A

iussu domini episcopi Geminiani, ipso praesente, Aprus presbyter, Eutafius episcopus, Constantinus episcopus, Eustafius episcopus, eo omnes ordine subscripserunt.

Conciliū Carthaginē. 2.

C O N C I L I V M C A R T H A G I N E N .
secundum, habitum Era. 428. Circa tempora Sirtij Papę. Prouinciale, sed cōfirmatum in. 6. synodo generali, in Trullo celebrata.

Cap. primum.

Vt Trinitas & credatur & prædicetur.

Cap. 2. Vt castitas a sacerdotibus custodiatur.

De coelibatu sacerdotū & episcoporum.

Ira placuit, & condecet, sacrosanctos Antistites, & Dei sacerdotes, nec nō & leuitas, uel qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod a Deo postulāt, impetrare, ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauiūt antiq̄tas, nos quoq; custodiamus. Ab uniuersis episcopis dictum est: Omnibus placet, ut episcopi, presbyteri, & diaconi, & qui sacramenta contrectant, pudicitiaē custodes etiam ab uxoribus se abstinēāt. d. 84. Cū in p̄terito, & d. 31. Ep̄os.

Cap. 3. Vt chrisma a presbyteris uon fiat.

Vt chrisma, & consecratio puellarum, & reconciliatio poenitentium, a presbyteris non fiant. D. 26. q. 6. Si iubet sanctitas.

Cap. 4. Vt presbyter in fusu ab episcopo suo poenitentem reconciliet.

Placuit uniuersis episcopis, ut presbyter periclitantem poenitentem, de p̄cepto episcopi absentis, recōciliet. D. 26. q. 6. Aurelius ep̄s.

Cap. 5. De diocesisibus.

Placet, ut diœceses, quæ nuncq̃ episcopos acceperunt, non habeant, & illa diœcesis, quæ aliquando habuit, habeat proprium episcopum. D.16.q.1.Fœlix.

Cap.6.De his, qui non debent clericos accusare.

Placet, ut qui aliquibus sceleribus irretitus est, uocem aduersus maiores natu nō habeat accusandi.

Cap.7.Vt nemo excommunicatum alterius suscipiat.

Placet, ut qui merito facinoræ suoræ ab ecclesia pulsi sunt, si ab aliquo ep̃o, uel presbytero uel clerico, fuerint in cōione suscepti, etiã ipse pari cū eis cr̃ie teneat̃ obnoxio. D.11.q.3. Qui merito. *Cap.8.Vt si presbyter excommunicatus sacrificauerit, anathematizetur.*

Placet, ut si presbyter excommunicatus, aut correctus a suo episcopo, sacrificare præsumperit, anathematizetur. 2. q. 1. Si quis presbyter.

Cap.9.Ne presbyter inconsulto episcopo celebret.

Quisquis presbyter, præsentē & inconsulto episcopo, agenda in quolibet loco uoluerit celebrare, ipse honori suo contrarius existit.

Cap.10.Quot debeant indicare sacerdotem.

Placet, ut causa criminalis episcopi a 12. episcopis audiat̃, causa presbyteri, a sex, causa uero diaconi, a tribus cum proprio ep̃o. D.15.q.7.c.Fœlix. et. 3. q. 8. Suggesto secūdū statuta.

Cap.11.Vt nullus parochiam alienam præsumat.

Placet, secundum diuinę legis, & sancti euāgelij auctoritatem, ut nemo nostrum alienos limites transgrediatur.

Cap.12.Vt nullus ordinetur episcopus, sine consultu metropolitani.

S V M M A

3.D.1. Placet
omnibus.

Placet omnibus, ut inconſulto Primatu cu
iuslibet prouincie, nemo præſumat, licet cum
multis Episcopis, in quocunq; loco ſine eius
præcepto episcopum ordinare. Si autem ne-
ceſſitas fuerit, tres epi, in quocunq; loco ſint,
cum primatis præcepto ordinare debeant epi.

Cap. 13. Vt nemo contra ſubſcriptionem ueniat.

Genedius episcopus præſes concilij dixit:
Omnia ergo, quæ a ueſtro cœtu ſtatuta ſunt,
placet ab omnibus cuſtodiri. Et qui contra
ſuam profeſſionem, uel ſubſcriptionem uene-
rit, ipſe ſe ab hoc cœtu ſeparabit. Et ſubſcri-
pſerunt omnes.

Explicit concilium Carthagineſe. 2.

Concilij Car-
thagineſe. 3.

C O N C I L I V M C A R T H A G I N E N S I S
tertium, Prouinciale, confirmatum in. 6. ſyno-
do generali, in Trullo celebrata.

Cap. 1. Vt episcopi prouinciales de paſcha conſulant
Primateſ ſuum.

Placuit ergo in principio propter errorem,
qui ſæpe ſolet aboriri, ut omnes Aphricanæ
prouincie episcopi obſeruationem paſchalem
ab eccleſia Carthagineſi curent accipere.

Cap. 2. Vt per ſingulos annos concilium fiat.

Nota.

Similiter placuit, ut propter cauſas eccleſia
ſticas, quæ ad perniciem plebis ſæpe ueteraſcunt,
ſingulis quibuſq; annis concilium conuocet.
Ad quod omnes prouincie, quæ primas ſedes
habent, de concilijs ſuis binos, aut quanto ele-
gerint, episcopos mittant, ut & minus inuidio-
ſi, minusq; hoſpitibus ſumptuoſi exiſtant, ut
congregato conuentu, plena poſſit eſſe aucto-

Quales ventu-
ri ſunt epi ad
concilium.

ritas. De Tripoli autem, propter inopiam episcoporum, unus episcopus ueniat.

Cap. 3. Vt episcopus canones agnoscat.

Item placuit, ut ordinandis episcopis uel clericis, prius ab ordinatoribus suis decreta conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliqd contra statuta cōcilij fecisse pœniteat.

Cap. 4. Vt diaconi ante. 25. annos non consecrentur.

Item placuit, ut ante. 25. annos ætatis, nec diaconi ordinentur, nec uirgines consecrentur. Et ut lectores populum non saluent.

D. 77. Placuit &. 25. q. 1. Placuit.

Cap. 5. Vt sacramentum catechumenis non præbeat.

Item, placuit, ut per sollemnissimos paschales dies sacramentum catechumenis non detur, nisi solitum sal, quia si fideles per illos dies sacramenta non mutant, nec catechumenis oportet mutari.

Cap. 6. Ne liceat mortuis baptismum, nec eucharistiam dare.

Item, placuit, ut corporibus defunctorum eucharistia non detur. Dictum est enim a domino, Accipite & edite. Cadauera autem, nec accipere possunt, nec edere. Cauendum est etiã, ne mortuos baptizari posse, fratrum infirmitas credat, quibus nec eucharistia dari licitum est.

Mortuis non danda eucharistia, nec conferendus baptismus.

Cap. 7.

Episcopus accusatus, quo loco, & quo tempore sit examinandus.

Cap. 8.

Qui sunt, qui debent audire accusationes diaconorum. 15. q. 7. Si autem presbyteri uel diaconi.

Cap. 9.

Vt clerici publica iudicia non appellent. 11. q. 1. Placuit.

Cap. 10.

Quomodo prouocandum clericis ab infe-

rioribus iudicib⁹ ad superiores. 2. q. 6. Placuit.
Cap. 11. Vt filij clericorum ad spectacula non accedant.

Vt filij sacerdotum, uel clericorum spectacula secularia non exhibeant, sed nec spectent: quoniam quidem ab spectaculo & omnes laici prohibeantur. Semper enim Christianis omnibus hoc interdictum est, ut ubi blasphemi sunt, non accedant.

Cap. 12. Vt clericorum matrimonijs infideles non socientur.

Item placuit, ut filij, uel filia episcoporum, uel quorumlibet clericorum gentilib⁹, uel hereticis, aut schismaticis matrimonio non iungantur.

Cap. 13. Vt clerici de rebus suis nihil infidelibus conferant.

Vt episcopi, uel clerici in eos, qui catholici Christiani non sunt, etiam si consanguinei fuerint, nec per donationes rerum suarum aliquid conferant.

Cap. 14. Vt clerici filios suos a sua potestate exire non sinant.

Vt episcopi, uel clerici filios suos a sua potestate per emancipationem exire non sinant, nisi de moribus eorum fuerint & etate securi, ut possint ad eos iam propria pertinere peccata.

Cap. 15. Vt clerici non sint negotiatores.

21. q. 3. Placuit. Item placuit, ut episcopi, & presbyteri, & diaconi, uel clerici non sint conductores, neque procuratores, neque ullo turpi uel inhonesto negotio uictum quaerant, quia respicere debet scriptum esse, Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus.

2. Timoth. 2.

Cap. 16. Vt clerici non sint usurarij.

14. q. 4. Nullus. Vt nullus clericorum amplius recipiat, quam cuiquam accomodauerit. Si pecuniam, pecuniam accipiat, speciem eandem, quantam de-

derit, accipiat, & quicquid aliud tantum, quã
tum dederit, accipiat.

Cap. 17. Vt extraneæ fœminæ cum clericis non cohabitent.

Vt cum omnibus omnino clericis extraneæ
fœminæ non cohabitent, sed solæ matres, auie,
materteræ, amitæ, sorores, & filiæ fratrum, aut
sororum, & quæcunq; ex familia, domestica
necessitate etiam, antequam ordinarêtur, iam
cum eis habitabant, uel si filij eorum, iam ordi-
natis parentibus, uxores acceperunt, aut fer-
uis non habitantibus in domo, quas ducant,
aliunde ducere necessitas fuit.

D. 81. Cum o-
mnibus.

*Cap. 18. Vt clerici non ordinentur, nisi qui cum
eis sunt, fideles existant.*

Vt episcopi, presbyteri, & diaconi, non or-
dinentur, priusq; omnes, qui sunt in domo eo-
rum, Christianos catholicos fecerint.

Cap. 19. De clericis, cum ad pubertatem ueniunt.

Placuit, ut lectores, cum ad annos puberta-
tis uenerint, cogantur, aut uxores ducere, aut
continentiam profiteri.

D. 23. Lecto-
res.

Cap. 20. Vt plebes alienas alius episcopus non usurpet.

Placuit, ut a nullo episcopo usurpentur ple-
bes alienæ, nec aliquis episcoporum supergre-
diatur in diœcesi suam collegam.

7. q. 1. Placuit

Cap. 21. Vt nullus episcopus alienum clericum ordinet.

Vt clericum alienum, nisi cõcedente eis epi-
scopo, nemo audeat, uel retinere, uel promoue-
re in ecclesia sibi credita. Clericorum autem
nomẽ etiã lectores, & psalmistæ, & ostiarij re-
tineãt.

D. 71. Clericis

Vt nullus ordinetur clericus, nõ probatus,
uel ep̄os examine, uel populi testimonio.

D. 24. Nullus

S V M M A

Cap. 23. De precibus, & orationibus.

Vt nemo in precibus. uel patrem pro filio, uel filium pro patre nominet. Et cum ad altare assistitur, semper ad patrem dirigatur oratio. Et quascumque sibi preces aliquis describit, non eis utatur, nisi prius eas cum instructoribus fratribus contulerit,

In altari semper ad patrem dirigatur oratio

Cap. 24. Quid in sacrificio offeratur.

Vt in sacramentis corporis & sanguinis domini, nihil amplius offeratur, quam ipse dominus tradidit, hoc est, panis & uinum aquae mixtum. Nec amplius in sacrificiis offeratur, quam de uuis, & frumentis.

De conf. d. 2. In sacramento

Quid in sacramento altaris offeratur.

Cap. 25. Ne clerici soli accessum habeant ad uiduas uel uirgines.

D. 82. Clerici.

Vt clerici, uel continentes, ad uiduas uel uirgines, nisi iussu uel permisso episcoporum, & presbyterorum non accedant. Et hoc non soli faciant, sed cum clericis, uel cum his, cum quibus episcopus iusserit, uel presbyter. Nec episcopi aut presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi feminas, nisi aut clerici praesentes sint, aut graues aliqui Christiani.

D. 99. Primae sedis.

Cap. 26. Quomodo episcopus primae sedis debeat appellari.

Vt primae sedis episcopus non appelletur Princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primae sedis episcopus.

Cap. 27. Ut clerici tabernas non ingrediantur.

D. 44. Clerici

Vt clerici, edendi uel bibendi causa, tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

Cap. 28. Quod episcopus sine licentia non debet peregrinari.

Episcopi non peregrinari debent

Item placuit, ut episcopi trans mare non proficiscantur, nisi consulto primae sedis episcopo, siue

po, siue cuiuscunq; prouinciæ primatē, ut ab episcopo præcipuè possint summere formatā, uel commendationem.

ultra mare, nisi cum uenia ep̄i Romani.

Cap. 29. Ut missa a ieiuniis celebretur.

Vt sacramenta altaris non, nisi à ieiuniis hominibus, celebrētur, excepto uno die anniuersario, quo cœna domini celebratur. Nam si aliorum, pro meridiano tempore, defunctorum siue episcoporum, siue ceterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi, qui faciunt, iam pransi inueniantur.

De consecratione. d. 1. Sacramenta altaris.

Cap. 30. Ut nullus in ecclesia conuiuetur.

Vt nulli episcopi, uel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi forte transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiantur. Populi etiam ab huiusmodi cōuiujs, quantū fieri potest, phibeantur.

D. q. 2. Nulli episcopi.

Cap. 31. De pœnitentia, quomodo danda sit pœnitentibus.

Vt pœnitentibus, secundum peccatorum differentiam, episcopi arbitrio pœnitentię tempora decernantur.

16. q. 7. Pœnitentibus.

Cap. 32. De modo reconciliandi pœnitentes.

Vt presbyter, inconsulto episcopo, non reconciliet pœnitentem, nisi absente episcopo, & necessitate cogente. Cuiuscunq; pœnitentis publicum & uulgatissimū crimē est, quod uniuersam ecclesiam commouerit, ante absidem manus eis imponatur.

16. q. 6. Presbyter.

Cap. 33. De custodia sacrarum uirginum.

Vt uirgines sacræ, si parentibus, à quibus custodiebantur, priuatæ fuerint, episcopi prouidentia uel presbyteri, ubi episcopus absens est, in monasterio uirginum, uel grauioribus fœminis commendentur, ut simul habitætes,

inuicem se custodiant, ne passim uagantes ecclesie lædant opinionem.

Cap. 34. De baptizandis ægrotis.

De consecra.
d. 4. Ægrotantes.
tes. Vt ægrotantes, si pro se respondere non possunt, cum uoluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizentur. Similiter & de penitentibus agendum est.

Cap. 35. Ne histrionibus conuersis penitentia negetur.

De consecra.
d. 2. Scenicis. Vt scenicis, atque histrionibus, cæterisque huiusmodi personis, uel apostaticis conuersis, uel reuersis ad dominum, gratia uel reconciliatio non negetur.

Cap. 36. Vt presbyter chrisma non conficiat.

16. q. 6. Presbyter incon-
sulto ep̄o. Vt presbyter, inconsulto episcopo, uirgines non consecret. Chrisma uero nunquam conficiat.

Cap. 37. Ne clerici in aliena ciuitate immorentur.

Vt clerici in aliena ciuitate non immorentur, nisi causas eorum iustas episcopi loci, uel presbyteri locorum peruiderint.

Cap. 38. Vt non liceat fieri translationes episcoporum.

Placuit, quod etiam in Capuensi plenaria synodo uideretur statutum, quod non liceat fieri rebaptizationes, & recordationes, uel translationes episcoporum. De consecratio. D. 4. Non licet fieri.

Cap. 39. Vt non presumant duo episcopi, ordinare pontificem.

Vt non minus, quam tres episcopi, qui fuerint metropolitano directi, sufficiant ad episcopum ordinandum.

Cap. 40. De electione episcopi, si contradictores habeat.

Dum episcopus eligitur, si contradictores habeat, quinque sacerdotes conueniant. D. 33. Illud statuendum est.

C O N C I L I O R V M. 90

Cap. 41. De episcopis conuenientibus ad concilium.

Vt per singulos annos cōuenientes episcopi ad concilium, etiam de paschali solennitate, a primatu suo informentur.

Cap. 42.

Vt non accipiat alienum episcopum plebs, quæ in diocesi semper subiacuit. 16. q. 1. Multis concilijs.

Cap. 43.

Vt qui, plebe sua contempta, ad concilium uenire detractat, & plebē & honorē amittant.

Cap. 44.

Vt clericum alienum nullus sibi præripiat episcopus, præter eius arbitrium, cuius fuerit clericus.

Cap. 45.

Vt episcopus, qui plures habet clericos, ei, qui eget, ad ordinandum postulatus largiatur.

Cap. 46.

Vt episcopus in diocesi factus, solum etiā plebem teneat, qua extitit ordinatus.

Cap. 47. Vt præter scripturas canonicas nihil in ecclesia legatur.

Item placuit, ut præter scripturas canonicas, nihil in ecclesia legatur, sub nomine diuinarum scripturarum. Sunt autē canonicæ scripturæ id est, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu naue, Iudicum, Ruth, Regum lib. 4. Paralipomenon lib. 2. Iob unus, Psalterium Dauiticum, Salomonis libri quinq;, Libri duodecim prophetarū, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Tobias, Iudith, Hester, Esdræ libri duo, Machabæorum libri duo, Noui autem testamenti uiginti septem, Euangeliorum libri quatuor, Actuum aposto-

Scriptura canonica.

Vide et supra fo. 75. pag. 2.

Additio

lorum liber unus, Pauli apostoli epistola tredecim, eiusdem ad Hebræos una, Petri apostoli duæ, Ioannis apostoli tres, Iudæ apostoli una, et Iacobi una, Apocalypsis Ioannis liber unus, qui sunt uiginti septem. Hoc etiam fratri, & cōsacerdoti nostro Bonifacio, uel alijs earum partium episcopis, pro confirmando isto canone, innotescat, quia à patribus ista accepimus in ecclesia legenda. Liceat etiam legi passiones martyrum, cū anniuersarij dies eorū celebrantur.

Cap. 48.

De baptizatis, à Donatistis.

1. q. 4. Placuit, ut de infantibus.

Cap. 49. De his, qui positi in ecclesiastico gradu, aliquid acquirunt.

12. q. 1. Placuit, ut ep.

Placuit, ut episcopi, presbyteri, diaconi, uel quicumq; clerici, qui nihil habentes, ordinant, & tēpore episcopatus, uel clericat⁹ sui agros, uel quæcunq; prædia nomine suo comparāt, tanq̄ rerum diuinarum inuasionis crimine teneantur obnoxij, nisi admoniti ecclesie eadem ipsa contulerint, Si autem ipsis proprie aliqd liberalitate alicuius, uel successione cognationis uenerit, faciant inde, quod eorum proposito congruit. Quod si à suo proposito retrorsum exorbitauerint, honore ecclesiastico indigni, tanq̄ reprobj, iudicentur.

Cap. 50. Ut gesta Concilij confirmentur.

Aurelius episcopus dixit: Quoniam igitur uniuersa arbitror fuisse tractata. si oia cū animo uestro, conuenerunt, sermone uestro cuncta roborate. Vniuersi episcopi dixerunt: Omnibus hæc placuerunt, & hæc nostra subscriptione firmamus. Et subscripserunt, Aurelius

episcopus ecclesiæ Carthaginensis huic decre- Subscriptio.
to consensu, & relicto subscripsi, Epigonius
episcopus Bullen. Regien. subscripsi, Augusti-
nus episcopus plebis Hipponæ subscripsi. Si-
militer & omnes episcopi, quadraginta qua-
tuor numero, subscripserunt.

Concilij tertij Carthaginens. finis.

Hæc tria decreta pertinent ad conciliū Car-
thaginens. tertium. Cap. 1.

Presbyter, si fornicationem fecerit, &c. Vi-
de in decretis. D. 82. Presbyter, si fornicat.

Cap. 2.

Non est aliquid exigendum ab his, qui in-
fantes suos ad baptizandum adducunt. Fufius
apud Gratianū. 1. q. 1. Placuit, ut unusquisq.

Cap. 3. De clericis scurrilibus.

Si quis clericus, aut monachus uerba scur-
rilia, ioculatoria, risumq; mouentia loquitur,
acerrimè corripatur.

CONCILIUM CARTHAGINENS. Concilij Car-
quartum, cui adfuerūt episcopi. 214. Era. 436. thaginens. 4.

Dicitur a Gratiano, quod interfuit Zosimus
Papa per uicarios suos, quod tamen intelligē-
dum est, de cōcilio Carthaginens. 6. non de 4.

Cap. 1. Qualiter debeant episcopi ordinari.

Qui episcopus ordināus est, antea exami-
netur, Si natura sit prudens, si docilis, si mori- D. 23. Qui epi-
bus tēperatus, si uita castus, si sobrius, si scopus.

semper suis negotijs cauēs, si humilis, si affabilis, Quomodo
si misericors, si literatus, si in lege domini in- examināus,
structus, si in scripturarum sensibus cautus, si qui ordinatur
in dogmatibus exercitatus, et ante omnia, si si episcopus.
dei documēta uerbis simplicib⁹ asserat, id est,

S V M M A

patrem, & filium, & spiritum sanctum. &c.

Quærendum etiam ab eo, si noui & ueteris testamenti. i. Legis & Prophetarum, & Apostolorum, unum eundemq; credat auctorem, & Deum. Si diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus sit malus.

Cap. 2. Qualiter consecrentur episcopi.

D. 21. Ep̄s, dñ ordinarur. Episcopus quum ordinatur, duo episcopi ponant, & teneant euangeliorum codicem super caput & ceruicem eius, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes ep̄i, q̄ adsunt, manibus suis caput eius tangant.

Cap. 3. Qualiter presbyteri ordinentur.

Ibi. Presbyter. Presbyter quum ordinatur, episcopo eum benedicente, & manum super caput eius tenente, etiã omnes presbyteri, qui præsentes sunt, manus suas iuxta manum episcopi super caput illius teneant.

Cap. 4. Quomodo diaconi constituantur.

Ibi. Diaconus Diaconus quum ordinatur, solus episcopus, qui eum benedicit, manum super caput illius ponat, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur.

Cap. 5. Quomodo subdiaconi ordinentur.

Ibi. Subdiaconus. Subdiaconus, quum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de episcopi manu accipiat uacuam, & calicem uacuũ. De manu uerò archidiaconi, Vrceolum cum aqua, & mantile, & manutergium.

Cap. 6. Qualiter Acolythis ordinentur.

Ibi. Acolythus. Acolythus, quum ordinatur, ab episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat. Sed ab archidiacono accipiat cæriferariũ

cum cæreo, ut sciat se ad accendenda ecclesiæ luminaria mancipari. Accipiat & Urceolum uacuum; ad suggerendum uinum in eucharistiam sanguinis Christi.

Cap.7. Qualiter Exorcistæ constituantur.

Exorcista, quum ordinatur, accipiat de manu episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi episcopo: Accipe, & commenda memoria, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, siue baptizatum, siue catechumenum.

Ibi. Exorcista

Cap.8. Qualiter lectores fiant.

Lector quum ordinatur, faciat de illo uerbum episcopus ad plebem, indicans eius fidem, ac uitam, atq; ingenium. Post hæc, spectante plebe, tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe, & esto lector uerbi Dei, habiturus, si fideliter & utiliter impleueris officium, partem cum eis, qui uerbum Dei ministrauerunt.

Ibi. Lector.

Cap.9. Qualiter Ostiarij ordinentur.

Ostiarius, quum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari, ad suggestionem archidiaconi; tradat ei episcopus clauem ecclesiæ de altario, dicens, Sic age, quasi redditurus Deo rationem, pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.

Ibi. Ostiarius

Cap.10. Qualiter Psalmiste.

Psalmista, idest, Cantor potest absque scientia episcopi, sola iussione presbyteri, officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytero: Vide, ut quod ore cantas, corde credas, & quod corde credis, operibus comprobas.

Ibi. Psalmista

Cap.11. Qualiter uirgines sanctimoniales.

Ibidem Sanctimonialis.

Sanctimonialis uirgo, quum ad consecrationem sui episcopo offertur, in talibus uestibus applicetur, qualibus semper usura est, professione & sanctimonialis aptis.

Cap. 12. Qualiter uiduæ ad baptisterium ordinentur.

Viduæ, uel sanctimoniales, quæ ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tã instructæ sint ad officium, ut possint apto & sano sermone docere iperitas & rusticas mulieres, tempore quo baptizandæ sunt, qualiter baptizatori interrogatæ respondeant, & qualiter accepto baptisate, uiuant.

Cap. 13. Qualiter sponsi, & sponse benedicantur.

D. 23. & 30. q. 5. Sponsus.

Sponsus, & sponsa, quum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus suis, uel paranympis offerantur. Qui quum benedictionem acceperint, eadem nocte, pro reuerentia ipsius benedictionis, in uirginitate permaneant.

Cap. 14. De cellula sacerdotis.

Vt ep̄s, nō longè ab ecclesia, hospitio hãbeat.

Cap. 15. De uictu, & habitu episcopi.

D. 41. Ep̄s uilem. De familia, & mensa ep̄i.

Vt episcopus uilem suppellectilem, & mensam, ac uictum pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem, fide & uite meritis q̄rat.

Cap. 16. Vt episcopus libros gentilium non legat.

D. 17. Ep̄s gentilium.

Vt episcopus gentilium libros nō legat, hæreticorum autem pro necessitate & tempore,

Cap. 17. Vt episcopus indigentium curam per presbyteros agat.

D. 88. Ep̄s.

Vt episcopus gubernationem uiduarum, et pupillorum, ac peregrinorū non per seipsum, sed per archipresbyterum, aut archidiaconū agat.

Cap. 18.

Vt ep̄s tuitionem testamētorū nō suscipiat.

Cap. 19. *Vt episcopus pro rebus secularibus non litiget.*

Vt episcopus nō prouocatus pro rebus trā sitorijs litiget. 14. q. 1. Ep̄s.

Cap. 20. *Vt episcopus tantum diuinis ua cet.*

Vt episcopus nullam rei familiaris curam ad se reuocet, sed ut lectiōni, et oratiōni, & uerbi Dei prædicationi tantummodo uacet. D. 88. Ep̄s nullam rei.

Cap. 21. *Vt episcopus egrotans pro se, legatum ad synodum mittat.*

Vt episcopus ad synodum ire non taret, si non, sine satis graui necessitate, inhibeat, sic tñ, ut i sua p̄sona legatū mittat, suscepturus, salua fidei ueritate, quicquid synodus statuerit. D. 18. Ep̄s ad synodum.

Cap. 22. *Ne episcopus clericos instituat sine testimonio plebis.*

Vt episcopus sine concilio clericorū suorū, clericos non ordinet, ita ut ciuium assensum, & conuiuentiam, & testimonium quærat. D. 24. Ep̄s sine.

Cap. 23. *Vt episcopus causas audiat, presentibus clericis.*

Vt episcopus nullius causam audiat, absq̄ presentia clericorum suorum, alioquin irrita erit sentētia ep̄i, nisi clericorū p̄sentia cōfirmet. 15. q. 7. Nullius causam.

Cap. 24. *Vt nemo discedat, quando episcopus uerbum facit.*

Sacerdote uerbum faciente in ecclesia, qui egressus de auditorio fuerit, excōmunicetur. De consecra. d. 3. Sacerdote.

Cap. 25. *De discordantibus episcopis.*

Dissidentes episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliet. D. 90. Dissidentes.

Cap. 26. *Vt episcopus dissidentes concordare compellat.*

Studendum est episcopis, ut dissidentes fratres, siue clericos, siue laicos, ad pacē magis, quam ad iudicium cohortentur. Ibidem: Studendum est.

Cap. 27. *De episcopo non transferendo.*

Vt episcopus de loco ignobili ad nobilem 7. q. 1. Episcopus de loco.

S V M M A

per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris ordinis clericus. Sanè si id utilitas ecclesiæ fiendum poposcerit, decreto pro eo clericorum, & laicorū episcopis porrecto, in præsentia synodi transferatur, nihilominus alio in loco eius episcopo subrogato. Inferioris uerò gradus sacerdotes, uel alij clerici, con- cessione suorum episcoporū, possunt ad alias ecclesias transmigrare.

Cap. 28. De damnatione episcoporum.

11. q. 3. Irrita esse.

Irritam esse iniustam episcoporum damnationem, & iccirco a synodo retractandam.

Cap. 29. De episcopo, qui alicui crimen obiecerit.

6. q. 2. Eps.

Episcopus, si clerico uel laico crimen impo- fuerit, deducatur ad pbationem in synodum.

Cap. 30. Quid irrita sit sententia episcopi in absentem.

11. q. 2. Sinè ex- ceptione.

Cauèat iudices ecclesiæ, ne (absente eo) cuius causa uentilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, immo & causam in synodo pro facto dabūt. *Ca. 31. Qualiter res ecclesiæ ab epō habeantur.* Ut episcopus rebus ecclesiæ, tanq̃ commen- datis, non tanq̃ proprijs utatur.

Cap. 32. De irritis distractionibus episcoporum.

12. q. 2. Si ex- ceptione.

Irrita erit donatio episcoporum, uel uenditio, uel commutatio rei ecclesiasticæ, absq̃ conui- uentia, & subscriptione clericorum.

Cap. 33. De receptione episcoporum.

7. q. 1. Epi.

Episcopi, uel presbyteri, si causa uisendæ ec- clesiæ alterius episcopi, ad ecclesiam uenerint, & i gradu suo suscipiant, & tã ad uerbū faciè dum, q̃ ad oblationē consecrandā inuitentur.

Cap. 34. De primatu confessus presbyterorum cum episcopo.

D. 97. Eps.

Ut episcopus, in quolibet loco sedens, stare

presbyterum non patiatur.

Cap. 35. De confessu presbyterorum in ecclesia.

Vt episcopus in ecclesia, in confessu presbyterorum sublimior sedeat. Intra domum uero collegam se presbyterorum esse cognoscat.

D. 95. Ep̄s.

Cap. 36. Vt presbyteri ab episcopo chrisma petant.

Presbyteri, q̄ per dioceses ecclesias regunt, non à quibuslibet episcopis, sed à suis, nec p̄ iuniorum clericum, sed omni anno, aut per se ipsos, aut per illum, qui sacrarium tenet, ante paschæ solennitatem chrisma petant.

D. 95. Presbyteri.

Cap. 37. De obedientia diaconorum.

Diaconus, ita se presbyteri, ut episcopi, ministrum esse cognoscat.

D. 93. Diaconi.

Cap. 38.

Vt diaconus, præsentem presbytero, eucharistiâ corporis Christi populo (si necessitas cogat) iussus eroget.

Ibidem. Presbytero.

Cap. 39. Quando debeat diaconus sedere.

Diaconus quolibet loco, iubente presbytero, sedeat.

Ibidem. Diaconus.

Cap. 40.

Vt diaconus, in conuentu presbyterorum interrogatus, loquatur.

Ibidem. Diaconus sedeat.

Cap. 41. Quando diaconus alba uti debeat.

Vt diaconus, tempore oblationis tantum uel lectionis, alba induatur.

Cap. 42. De clericis, qui pro fide tentati sunt.

Clericum inter tentationes officio suo incumbentem, gradibus sublimandum.

Cap. 43. De his, qui pro fide persecutiones passi sunt.

Christianum catholicum, qui pro catholica fide, & pro ecclesiastica re, & Christiana religione tribulationes patitur, honore omnium sacerdotibus honorandum. Etiam & per dia-

conum ei uictus administretur.

Cap. 44. De tonsura clericorum.

Clericus nec comam nutriat, nec barbam.

Cap. 45. De habitu clericorum.

D. 42. Clericus.

Clericus, professionem suā & in habitu & in incessu probet, & ideo nec uestibus, nec calceamentis decorem quærat.

Cap. 46. De continentia clericorum.

Cleric⁹ cū extraneis mulierib⁹ nō habitet.

Cap. 47. De incessu clericorum.

Clericus, per plateas et andronas, nisi certa & maxima officij sui necessitate, nō ambulet.

Cap. 48. Ne clerici ad nundinas uadant.

D. 92. Clericus.

Clericus, qui non pro emendo aliquid, in nūdinis uel in foro deambulat, ab officio suo degradet. *Cap. 49. De uigilijs clericorum.*

Clericus, qui absq; corpusculi sui inæqualitate uigilijs deest, stipendijs priuatus, excommunicet. *Cap. 50. De clericis ab officio continentibus.*

Ibidem. Clericus.

Clericum, inter tentationes ab officio suo declinantem, uel negligentius agentem, ab officio suo remouendum.

Cap. 51. Ut clerici artificio uictum quærant.

Clericus, quantumlibet uerbo Dei eruditus, artificio uictum quærat.

Cap. 52. Quomodo clerici debeant uictum quærare.

Clericus, uictum & uestimentum sibi, artificio uel agricultura, absq; officij sui duntaxat detrimento, præparet.

Cap. 53. Ut legant clerici, qui orare possunt.

Omnes clerici, qui ad operandum ualidi sunt, et artificio, & literas discant.

Cap. 54. De clericis inuidis.

Clericus, inuidens fratrum profectibus, do- D. 46. Cleri-
cus.
nec in uitio est, non promoueatur.

Cap. 55. De clericis accusatoribus.

Vt episcopus accusatores fratrum excom- Ibi Accusato-
res.
municet. Et si emendauerint uitium, recipiat
eos ad communionem, non ad clerum.

Cap. 56. De clericis adulatoribus.

Clericus, qui adulationi, & proditionibus Ibi Clericus,
qui.
uacare deprehenditur, ab officio degradetur.

Cap. 57. De clericis maledicis.

Clericus maledicus, maximè in sacerdoti-
bus, cogatur ad postulandum ueniam. Si no-
luerit, degradetur, nec unquam ad officium
absq; satisfactione reuocetur.

Cap. 58. De clericis frequenter litigantibus.

Clerici, qui frequenter litigat, & ad causan-
dum facilis est, testimonium nemo absq; gran-
di examine recipiat.

Cap. 59. De clericis discordantibus.

Discordantes clericos episcopus, uel ratio- D. 90. Discor-
dantes.
ne uel potestate ad concordiam trahat, inobe-
dientes synodus per audientiam damnet.

Cap. 60. De clericis turpiloquis.

Clericum scurrilem, & uerbis turpibus io-
culatorem, ab officio retrahendum.

Cap. 61. De clericis iurantibus.

Clericum, per creaturas iurātem, acerrimè
obiurgādum. Si persistit in uitio, excommu-
nicandum. *Cap. 62. De clericis inter epulas cantantibus;*

Clericū inter epulas cantantem, supradictę 22. q. 2. Cleri-
cum.
sententię seueritate coercendum.

Cap. 63. De clericis ieiunia pollutibus.

Clericum, qui tempore indicti ieiunij, absq;

S V M M A

ineuitabili necessitate, ieiunium rumpit, minorem habendum.

Cap. 64. De his, qui dominico die ieiunant.

76. q. 7. Sacerdos.

Qui dominico die studiosè ieiunat, non creditur catholicus.

Cap. 65. De pascha suo tempore celebrando.

Paschæ solèntitas uno die, & tpe celebrāda.

Cap. 66. Quando clericus recurrere debet ad synodum.

Clericus, qui episcopi circa se districtiōne iniustam putat, recurrat ad synodum.

Cap. 67. De seditionarijs, ne clerici fiant.

D. 40. Seditionarios.

Seditionarios nunq̄ ordinandos clericos, sicut nec usurarios, nec iniuriarū suarū ultores
Cap. 68. Vt ex pœnitentibus ordinatus clericus, deponatur.

Ex pœnitentibus (quamuis sit bonus) clericus non ordinetur. Si per ignorantiam episcopi factum fuerit, deponatur a clero, quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse pœnitentem. Si autem sciens episcopus ordinauerit talem, etiam ipse ab episcopatus sui ordinandi dumtaxat potestate priuetur.

Cap. 69. Vt episcopus, uidue maritum ad clerum promovens, deponatur.

Simili sententiæ subiacebit ep̄s, si sciens ordinauerit clericum eum, qui uiduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut secundam.

Cap. 70. Vt clericus, hæreticorum conuiuia fugiat.

24. q. 3. Clericus.

Clericus hæreticorum, aut schismaticorum, tam conuiuia q̄ sodalitates euitet æqualiter.

Cap. 71. De hæreticorum cœtu.

Quod hæreticorum cœtus non ecclesia, sed conciliabulum sit.

Cap. 72. Quod nihil fiat cum hæreticis.

Cum hæreticis, nec orādum nec pfallendū.

Cap. 73. De communicantibus cum excommunicatis.

Qui communicauerit, uel orauerit cū excō ^{m. q. 3. Qui cō} municato, siue clericus siue laicus, excōicet. ^{municauerit.}

Cap. 74. De pœnitentium lege.

Vt sacerdos pœnitentiā imploranti, absq; p sonæ acceptione pœnitentiæ leges iniungat.

Cap. 75. De negligentioribus pœnitentibus.

Vt negligentiores pœnitentes tardius re- ^{26. q. 7. Sacer} concilientur. ^{dos.}

Cap. 76. De pœnitentibus pœnitentiā, si postea obmutescant.

Is, qui pœnitentiā in infirmitate petit, si ^{26. q. 6. Is, qui} casu, dum ad eum sacerdos inuitatus uenit, ^{in infirmitate.} oppreſſus infirmitate obmutuerit, uel in phre ^{In phrenesim} nesim uersus fuerit, dent testimonium, qui eū ^{uersus, inter-} audierunt, & accipiat pœnitentiā. Et si con- ^{dum, & absol-} tinuo creditur moriturus, reconcilietur p ma ^{uendus, & cō} nus impositionem, & infundatur ori eius eu- ^{municandus.} charistia. Si superuixerit, admoneatur a supra dictis testibus, petitioni suæ satisfactū, & sub datur statutis pœnitentiæ legibus, quandiu sacerdos, qui pœnitentiā dederit, probauerit.

Cap. 77. De pœnitentibus infirmis.

Pœnitentes, qui in infirmitate sunt, uiati- ^{26. q. 6. Is q.} cum accipiant.

Cap. 78. De eisdem, si post uaticum superuiuant.

Pœnitentes, q in infirmitate uaticū eucha- ristia acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si superuixerint.

Cap. 79. De pœnitentibus, si casu aliquo moriantur.

Pœnitentes, qui attentè leges pœnitentiæ exe- ^{26. q. 7. Sacer} quantur, si casu in itinere, uel in mari mortui ^{dos.} fuerint, ubi eis subueniri non possit, memoria

S V M M A

eorū & orationib⁹, & oblationib⁹ cōmendē.

Cap. 30. De manus impositione super pœnitentes.

Ibidem. Omni tempore ieiunij, manus pœnitentib⁹ à sacerdotibus imponantur.

Cap. 31. Ut pœnitentes mortuos sepeliant.

Mortuos pœnitentes ecclesiæ afferant, & sepeliant. *Cap. 32. Ut pœnitentes genua flectant.*

Pœnitentes etiam dieb⁹ remissionis genua flectant. *Cap. 33. De senibus honorandis.*

Pauperes, & senes ecclesię, plus cæteris honorandi sunt.

Cap. 34. Vsq; ad missam catechumenorum nullus ecclesiam ingredi prohibeatur.

**De conse. d. 1.
Eps nullum.**

Ut episcopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & audire uerbum Dei, siue gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum, usq; ad missam catechumenorū. *Cap. 35. De baptizandis.*

**De cōse. d. 4.
Baptizandi.**

Baptizandi nomen suum dent, & diu sub abstinentia uini, & carniū, ac manus impositione, crebra examinatiōe baptismū p̄cipiāt.

Cap. 36. Ut nuper baptizati castē uiuant.

**De conse. d. 5.
Neophyti.**

Neophyti, aliquandiu à lautioribus epulis, & spectaculis, uel coniugibus abstineant.

Cap. 37. De catholicis, qui apud infideles causam proponunt.

**2. q. 6. Catho-
licus.**

Catholicus, qui causam suam siue iustam, siue iniustam, ad iudicium alterius fidei iudicis prouocat, excommunicetur.

Cap. 38. De his, qui missam prætermittunt.

**De conse. d. 3.
Qui die.**

Qui die solenni, prætermisso solenni ecclesię conuentu, ad spectacula uadit, excōicetur.

Cap. 39. De his, qui iudaicis superstitionibus seruiunt.

**26. q. 5. Augu-
rijs.**

Augurijs, uel incantationibus seruientem, a conuentu ecclesię separandum. Similiter & superstitionibus

Superstitionibus Iudaicis, uel ferijs inherētē.

Cap. 90. De energumēnis.

Omni die exorcistæ energumēnis manus De conse. d. 5.
imponant. Cap. 91. De eisdem. Omni die.

Pauimēta domorū Dei energumēni uertāt.

Cap. 92. De uictu energumenorum.

Energumēnis, in domo Dei affidentibus, uictus quotidianus per exorcistas opportuno tempore ministretur.

Cap. 93. De oblationibus discordantium.

Oblationes dissidentium fratrum, neq; in D. 90. Oblationes.
sacrario, neq; in gazophilatio recipiantur.

Cap. 94. De oblationibus opprimētiū pauperes.

Eorum, qui pauperes opprimunt, dona à sacerdotibus refutanda. Ibidem.

Cap. 95. De his, qui oblationes defunctorum defraudant.

Qui oblationes defunctorum aut negāt ecclesijs, aut cum difficultate reddunt, tanq; egētium necatores excommunicentur. De oblationibus, quæ pro defunctis offeruntur.

Cap. 96. De accusatore & accusato.

Quærendum in iudicio, cuius sit conuersationis & fidei, is, q; accusat, & is qui accusat. z. q. 7. Quæredum est.

Cap. 97. De eo, qui religiosis feminis præficitur.

Qui religiosis fœminis præponendus est, ab episcopo loci probetur. 13. q. 2. Qui.

Cap. 98. Ut laicus, præsentibus clericis, non doceat.

Laicus, præsentibus clericis, nisi ipsis rogātib; docere non audeat.

Cap. 99. Ut mulieres publicè non doceant.

Mulier, quamuis docta & sancta, uiros in cōgrentu docere non præsumat. D. 23. Mulier.

Cap. 100. Ut mulieres non baptizent.

Mulier baptizare non præsumat.

Viduæ adolescentes, quæ corpore debiles sunt, sumptu ecclesiæ, cuius uiduæ sunt, sustentent.

Cap. 102. Ne clerici uiduarum familiaritati associentur.

D. 91. Ad reatum. Ad reatum episcopi pertinet, uel presbyteri, quæ parochiæ preest, si sustentandæ uiræ presentis causa, adolescentiores uiduæ, uel sanctimoniales, clericorum familiaritatibus subiciantur.

Ca. 103. De uiduis, quæ ecclesiæ stipendijs sustentantur.

Ibidem. Viduæ, quæ stipendio ecclesiæ sustentant, tam assidue in Dei opere esse debent, ut meritis & orationibus suis ecclesiam adiuuent.

Cap. 104. De uiduis professis continentiam præuaricantibus.

Sicut bonum est castitatis premium, ita & maiori obseruantia & præceptione custodiendum est. Ut si quæ uiduæ, quantūlibet adhuc in minoribus annis politæ, & matura ætate a uiro relictæ, se deuouerunt domino, & ueste laicali abiectæ, sub testimonio episcopi & ecclesiæ, religioso habitu apparuerint, postea uerò ad nuptias seculares transierunt, secundum Apostolum, damnationem habebunt, quoniam fidem castitatis, quam domino uouerunt, irritam facere ausæ sunt. Tales ergo personæ sine Christianorum communione maneant, quæ etiam nec in conuiuio cum Christianis communicent. Nam si adulteræ coniuges reatu suo sunt uiris suis obnoxie, quanto magis uiduæ, quæ religiofitatem mutauerunt, crimine adulterij notabuntur, si deuotionem, quam Deo sponte, non coactæ obtulerunt, libidinosa corruerint uoluptate, atque ad secundas nuptias transitum fecerunt. Quæ & si uiolentia irruente, ab ali-

1. Timoth. 5.

quo præreptæ fuerint, ac postea delectatione carnis, atq; libidinis permanere in coniugio, raptori uel uiolento uiro consenserint, damnationi superius comprehensæ tenebuntur obnoxia. De talibus ait Apostolus: Quum luxuria 1. Timoth. 5. fuerint, nubere uolunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Aurelius episcopus Carthaginiensis ecclesiæ, subscripsi, Subscriptio. Donatianus Talabricensis primæ sedis subscripsi, Augustinus Hipponæ Regiensi subscripsi. Similiter omnes episcopi subscripserunt.

Finit concilium Carthagine. 4.

Prouinciale concilium, confirmatum tamẽ i. 6. synodo generali, i Trullo celebrata. Vbi recepta sunt uniuersa concilia Carthagine habita.

CONCILIUM TAVRINATENSE. Concilii Taurinæ.
Prouinciale, celebratum tempore Siritijs Papæ, & beati Ambrosij episcopi Mediolanensis. Nihil habet annotatione dignum, totum consumit in compositione causarum quarundam civilium, quæ inter episcopos quosdam, & ceteros presbyteros tractabantur.

Decreta Anastasij Papæ.

Anastasius Papa, natione Romanus, sedit annos. 3. dies. x. Papa. 39. sub Petro. Anastasius Pont. 39.
Sub Anastasio floruerunt apud Orientem Gregorius Nazianzenus, & Basilus. Sub hoc scripta Originis in Alexandria celebrata synodus.
Extat epistola decretalis eius ad episcopos Germaniæ, & Burgundiæ, in qua constituit, ut dum sancta euangelia in ecclesia recitantur, sacerdotes, & ceteri omnes præsentés, non sedentes, sed uenerabiliter curui in conspectu sancti euangelii. Qualiter standum, dum legitur euangelium in ecclesia.

S V M M A

gelij stantes dominica uerba intentè audiant,
& fideliter adorent.

Secundo, significat eisdem, ne Manichæos, quos in urbe Roma inuenit, recipiant, neq; cū eis aliquam participationem habeant, priusq; ad rectam conuertantur fidem, quorū ille aliquos Romæ conuertit. Quos autem ad fidem trahere non potuit, secundū Christianorū principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos iudices perpetuo exilio relegauit.

Conciliū Carthaginensē. 5.

CONCILIVM CARTHAGINEN.
Quintū, celebratū Era. 438. p̄sentib⁹. 73. ep̄is.

Cap. 1.

De clericis, ad testimonium nō pulsandis.
2. q. 6. Statutum est. Cap. 2.

De clericis, pro crimine suo damnatis, ut à quolibet non defensentur. 21. q. 5. Si quis cuiuslibet.

Cap. 3.

De sacerdotibus & Leuitis, ut ab uxorib⁹ se continēant. d. 84. Cū de quorundam.

Cap. 4.

De rebus ecclesiæ, sine consilio metropolitani episcopi non alienandis.

Ca. 5. *Vt nullus episcopus, relicta cathedra, in diocesi resideat.*

7. q. 1. Placuit, vt.

Placuit, ut nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam ecclesiam in diocesi constitutam, se conferre, uel in re propria diutius, q̄ oportet, cōstitutū, curā uel re quentationem propriæ cathedræ negligere.

Cap. 6. *De his, qui nullo testimonio se baptizatos nouerunt.*

De cōse. d. 4. Placuit, de.

Placuit de infantibus, quoties non inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse si-

nè dubitatione testentur, neq; ipsi sunt per etatem idonei, de traditis sibi sacramentis respondere, absq; ullo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorū purgatione priuari. Hinc enim Legati Mauroꝝ fratres nostri consuluerunt, quia multos tales à Barbaris redimunt. Similiter & de ecclesiis (quoties sup̄ earū consecratione hēgitat) agēdū est, id est, ut sine ulla trepidatione consecrētur.

Cap. 7.

De tempore Paschali, & concilij.

Cap. 8.

De intercessoribus, ne cathedram morietis ^{7. q. 1. Constitutum est.} ep̄i diu retineāt, sed infra annum sacerdotē p̄uideant. ^{Cap. 9. De defensore ecclesiarum.}

Ab Imperatoribus uniuersis uisum est postulandum, propter afflictionem pauperum, ^{23. q. 1. Ab imperatoribus.} quorū molestijs sine intermissione fatigatur ecclesia, ut defensores eis aduersus potentias ditum cum ep̄iscoporū prouisione delegētur.

Cap. 10.

Vt ep̄iscopi ad diem cōcilij occurrāt. D. 18.

Placuit, ut. ^{Cap. 11.}

Vt lapsis sacerdotibus manus, sicut laicis, non imponatur. D. 50. Confirmandum est.

Cap. 12.

De clericis excōicatis, quādiu eis asserere liceat inocentiā suā. 11. q. 3. Rursus cōstitutū est.

Cap. 13.

De clericis, uel monachis, ab alio ep̄iscopo ordinatis. In decretis. D. 58. Si q̄s de alterius.

^{Cap. 14. De basilicis, quę sine martyriū reliquijs dedicate sunt.}

Item placuit, ut altaria, quę palim p̄ agros,

S V M M A

De conse. d. r.
Placuit altaria.

Bremitoria p
agres consti-
tura euertan-
tur.

aut uias, tanq̄ memorie martyrum cōstituuntur, in qbus nullum corpus aut reliquie martyrum conditæ probantur, ab episcopis, qui eisdem locis præfunt (si fieri potest) euertant. Si autē hoc propter tumultus populares non finitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, ut qui rectē sapiunt, nulla ibi superstitione deuincti teneantur. Et omnino nulla memoria martyrum probabiliter accēptetur, nisi aut ibi corpus, aut aliqua certæ reliquie sint, aut ubi origo alicuius habitationis, uel possessionis, uel passionis, fidelissima origine traditur. Nam quæ p̄ somnia, & per inanes quasi reuelationes quorūlibet hominum ubiq̄ cōstituunt altaria, oīmode reprobetur.

Cap. 15. De idololatrijs destruendis.

Item placuit, ab Imperatorib⁹ gloriossimis peti, ut reliquie, non solum in simulachris, sed in quibuscunq̄ locis, uel lucis, uel arboribus omnimodo deleantur.

Subscriptio
concilij Car-
thæ. 5.

Aurelius episcopus ecclesie Carthaginis, supra comprehensis in nostro concilio statutis, subscripsi. Similiter. 72. ep̄i subscripserunt.

Finit concilium Carthaginense. 5.

Tolerantiū con-
cilium. 1.

C O N C I L I V M T O L E T A N V M primum. 19. episcoporum, Patrono episcopo præfidente. Est prouinciale, sed confirmatum auctoritate Leonis Papæ.

Confidentibus presbyteris, astantibus diaconis, & cæteris, qui intererant concilio congregato, Patronus episcopus dixit: Quoniam singuli cœpimus in ecclesiis nostris facere diuersa, & inde tanta scandala sunt, quæ usq̄ ad

schisma perueniunt, si placet, communi concilio decernamus, quid ab omnibus episcopis, in ordinandis clericis, sit sequendum. Mihi autem placet, constituta primitus Nicæni concilij perpetuò esse seruanda, nec ab his esse recedendum. Vniuersi episcopi dixerunt: Hoc nobis placet, ita ut si quis, cognitis gestis Nicæni concilij, aliud quàm statutum est, facere præsumserit, & non in eo perseverandum putauerit, hic excommunicatus habeatur, nisi per correctionem fratrum emendauerit errorem.

Cap. 1.

De presbyteris, & diaconis, si post ordinationem filios genuerint, ad altiorem gradum non ascendant.

Cap. 2. *Vt pœnitēs, si necessitas cogat, lector aut ostiarius fiat.*

Item placuit, ut pœnitentes non admittantur ad clerum, nisi tantum (si necessitas, aut usus exegerit) & tunc inter ostiarios deputentur, uel inter lectores, ita ut euangelia, aut epistolam non legant. Si qui autem ante ordinati sunt diaconi, inter subdiaconos habeantur, ita ut manum non imponant, nec sacra contingant. Eum uerò pœnitentem dicimus, qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, grauissimisquè peccatis, publicam pœnitentiam gerens, sub cilicio diuino fuerit reconciliatus altario.

Cap. 3. *De his, qui uiduas acceperint, ne diaconi fiant.*

Item constituit sancta synodus, ut lector fidelis, si uiduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut forte subdiaconus.

S V M M A

Cap. 4. Ut subdiaconus, si defuncta uxore aliam duxerit, ostiarius fiat.

Subdiaconus autē, defuncta uxore, si uxorem aliā duxerit, ab officio, in quo ordinatus fuerat, remoueatur, & habeatur inter ostiarios, uel lectores, ita ut euangelium, & epistolam non legat, propterea, ne qui ecclesie seruiat, publicis officijs seruire uideatur. Qui uerò tertiam (quod nec dicendum est) acceperit, ab stentus biennio, postea inter laicos reconciliatus per pœnitentiam communicet.

Cap. 5. De clericis tardius ad ecclesiam uenientibus.

Presbyter, uel diaconus, uel subdiaconus, uel quilibet ecclesie deputatus clericus, si intra ciuitatem fuerit, uel in loco in quo ecclesia est, aut castella, aut uici sunt, aut uillæ, si ad ecclesiam, aut ad sacrificium quotidianum non uenerit, clericus non habeatur, si castigatus p̄ satisfactionem ueniā ab ep̄o noluit p̄mereri.

Cap. 6. Ne religiosa puella uiuorum familiaritatem habeat.

Itemq̄, puella Dei nec familiaritatē habeat cum cōfessore, aut cum quolibet laico sanguinis alieni, aut conuiuium sola adeat, nisi ubi sit senior, aut honestor, aut uiduar, honestarumq̄ frequentia, ubi honestè confessor quilibet, cum plurimor, testimonio testiū, cōuiuiō interesse possit. Cum lectorib⁹ autē in ipsor, domib⁹ nō admittēdas penitus, nec uidēdas, nisi fortè consanguinea soror sit, uel uterina.

Cap. 7. De clerico, cuius uxor peccauerit.

Placuit, ut, si quorūcūq̄ clericor, uxores peccauerint (ne fortè licentiam peccandi plus habeant) accipiant mariti earum hanc potesta

33. q. 2. Placuit, ut h.

tem (præter necem) custodiendi, ligandi in domo sua ad ieiunia salutaria, non mortifera, eas cogentes. Ita ut inuicem sibi clerici pauperes auxilium ferant, si seruitia fortè non habeant. Cum uxoribus autem ipsis, quæ peccauerint, nec cibos fumant, nisi fortè ad timorem Dei, acta pœnitentiæ, reuertantur.

Cap. 8. De his, qui post baptismum militauerint.

Si quis post baptismum militauerit, et chlamydem sumpserit, aut cingulum ad necandos fideles, etiam si grauius non admiserit, si ad clericum admissus fuerit, diaconum non accipiat dignitatem. D. 51. Si quis. post.

Ca. 9. De professis, uel uiduis, absente sacerdote. Nulla professa, uel uidua, absente episcopo, uel presbytero, in domo sua Antiphonas cum cõfessore uel seruo suo faciat. Lucernarium uerò nisi in ecclesia non legat, aut si legat in uilla, presente episcopo, uel presbytero, uel diacono legat.

Cap. 10. Ne clericus fiat, sine consensu domini aut patroni.

Clericos, siquidem obligati sint uel pro æquatione, uel de genere alicuius domus, non ordinandos, nisi probatæ uitæ fuerint, & patroni consensus accesserit.

Cap. 11. De potentibus, qui pauperem expoliant.

Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religiosum expolauerit, & mandauerit, eum ad se uenire, episcopus, ut audiatur, & is cõtempserit, inuicem mox scripta percurrant per omnes prouinciæ episcopos & quoscunq; adire potuerint, ut excõicatus habeat ipse, donec obediat, & reddat aliena.

Cap. 12. Ne clericus ab episcopo recedat.

Item, ut liberum nulli clero sit discedere ab 24. q. 3. Si quis de.

S V M M A

episcopo suo, & alteri episcopo cōmunicare, nisi fortè ei, quem ep̄s alius libèter habeat de hæreticoꝝ schismate discedētem, & ad fidem catholicam reuertētem. Si qui autem de catholicis discesserint, & in cōmunionem eorum, uel palam, uel occultè cum eis (qui uel excommunicati sunt, uel per sententiam iam notati) fuerint inuenti, habeant illorum, ad quos ire uoluerint, etiam in damnatione consortium.

Cap. 13. De his, qui ecclesiam intrant.

De confe. d. 2.
Hī qui intrāt. De his, qui intrant in ecclesiam, & deprehēduntur, nunq̄ communicare admoneantur. Quod si non communicant, ad pœnitentiam accedant. Si cōmunicant, non semper abstineantur. Si non fecerint, abstineantur.

Cap. 14. De accipientibus eucharistiam.

Si quis autem, acceptam à sacerdote, eucharistiā non sumpserit, uelut sacrilegus p̄pellat̄.

Cap. 15. De excommunicatis à sacerdote.

Si q̄s laicus abstinetur, ad hunc, uel ad domum eius, uel clericorum, uel religiosoz nulus accedat. Similiter & clericus, si abstinetur, à clericis deuitetur. Si quis cum illo colloqui, aut conuiuari fuerit deprehensus, etiam ipse abstineatur. Sed hoc p̄tineat ad eos clericos, q̄ eius sunt ep̄i, & ad oēs, q̄ cōmoniti fuerint de eo, q̄ abstinet̄, siue laico quolibet, siue clerico.

Cap. 16. De pœnitentia deuotæ, si adultera fuerit.

27. q. 1. De uo-
tam. Deuotam peccantem, non recipiendam in ecclesiā, nisi peccare desierit, & si desinens egerit aptam pœnitentiam decem annis, recipiat communionem. Priusq̄ autem in ecclesiā admittatur ad orationem, ad nullius cōuiuium

Christianæ mulieris accedat. Quòd si admissa fuerit, etiam hæc, quæ eam receperit, habeatur absentia. Corruptorem etiam par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiã, nisi adhuc ipso uiuente marito, castè uiuere cœperit, aut postq̃ ipse decesserit. *Cap. 17. De uxorato concubinã habente.*

Si quis habens uxorem fidelis, si concubinam habeat, non communicet. Cæterum is, q̃ non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communione non repellatur, tantum ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ (ut ei placuerit) sit coniunctione contentus. Alias uerò uiuens abijciatur, donec desinat, & ad pœnitentiã reuertatur. D. 34. His 9.

Cap. 18. De uidua episcopi, si maritum acceperit.

Si qua uidua episcopi, aut p̃sbyteri, aut diaconi, maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea conuiuium sumat, nunq̃ cõicet, morienti t̃m ei sacramētum subueniat.

Cap. 19. Si filia sacerdotis religiosa peccauerit.

Episcopi, siue presbyteri, siue diaconi filia, si deuota fuerit, & peccauerit, & maritum duxerit, si eam pater, uel mater in affectum receperint, a communione habeantur alieni, pater uerò causas in concilio nouerit se præstaturus. Mulier autem nõ admittatur ad cõionem, nisi marito defuncto, egerit pœnitentiã. Si autem (uiuente eo) fecerit, & pœnituerit, nullo modo, nisi uitæ deficiens, accipiat cõmunionem.

Cap. 20. Vt nullus præter episcopum chrisma conficiat.

Quamuis penè ubiq̃ custodiatur, ut absq̃ ep̃o chrisma nemo conficiat, t̃n quia in aliqui Vide supra folio. 89. ca. 36.

S V M M A

bus locis , uel prouincijs presbyteri dicuntur
 chrisma conficere, Placuit ex hac die nullum
 alium, nisi ep̄m, chrisma conficere, & per dice-
 cesim destinare, ita, ut de singulis ecclesijs ad
 episcopum ante diem Pascheꝝ diaconi destinen-
 tur, aut subdiaconi, ut cōfestim chrisma ab epi-
 scopo destinatum, ad diem Paschæ possint ad
 tempus defferre. Episcopo sanè, certum est, q̄
 omni tempore licet chrisma conficere, sine cō-
 scientia autem episcopi nihil penitus prebyte-
 ri agere præsumant. Statutum uerò est, diaco-
 num non chrismare, sed presbyterum, absente
 episcopo, præsentem uerò non, nisi ab ipso fue-
 rit præceptum. Huiusmodi cōstitutionem me-
 minerit semper archidiaconus, uel præsentibꝝ
 uel absentibus episcopis, suggerendam, ut eā
 & ep̄i custodiant, & presbyteri nō relinquāt.

Nullus præter
 ep̄m chrisma
 conficiat.

Chrismare po-
 test presbyter
 absente ep̄o.

Cap. 21. De regulis fidei catholice.

Regulæ fidei contra omnes hæreses, maxi-
 mè contra Priscillianistas. Quas ep̄i Tarraco-
 nensis, Carthaginēsis, Lusitani, & Bethici fece-
 runt, & ex præcepto papæ Leonis ad Balco-
 nium ep̄m Galliciæ transmiserunt. Ipsi etiam
 superscripta uiginti canonum capitula statue-
 runt in concilio Toletano.

Affertio fidei
 contra Priscil-
 lianistas.

Affertio fidei eiusdem concilij con-
 tra Priscillianistas.

Credimus in unum uerum Deum, patrem
 omnipotentem, & filium, & spiritum sanctū,
 uisibilem & inuisibilem factorem, p̄ quem
 omnia facta sunt, in cælo & in terra, unum
 Deum, & unam esse diuinæ substantiæ trinita-
 tem. Patrem autem non esse filium ipsum, sed

habere filium, qui pater nō sit. Filium nō esse patrem, sed filium Dei de patris esse natura. Spiritum quoq; esse paracletum, q; nec pater sit ipse, nec filius, sed à patre, filioq; procedēs. Est ergo ingenitus pater, genitus filius, nō genitus paracletus, sed à patre, filioq; pcedens. Pater est, cuius uox hæc audita est de cœlis.

Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite. Filius est, q; ait: Ego à patre exiui, et à Deo ueni in hunc mundum.

Matth. 3.
Marci. 1.
Lucæ. 3.
Ioan. 16.

Paracletus est spiritus, de quo filius ait: Nisi ego abiero ad patrem, paracletus non ueniet. Hanc trinitatem personis distinctam, substantia unitam, uirtute & potestate & maiestate inuisibilem, indifferentem. Præter hæc nullam credimus diuinam esse naturā, uel angeli, uel spiritus, uel uirtutis alicuius, quæ Deus credatur. Hunc ergo filium Dei, Deum natum à patre, ante omne omnino principium, sanctificasse uterum uirginis Mariæ, atq; ex ea uerū hominem, sine uirili generatum semine, suscepisse, duabus dūtaxat naturis, id est, deitatis, & carnis, in unam conuenientibus omnino personam, id est, dñm nrm Iesum Christum. Nec imaginariū corpus, aut phātasmatismis alicuius, in eo fuisse, sed solidum, atq; uerum, Hunc & esurisse, & sitisse, & doluisse, & fleuisse, & omnes corporis iniurias ptulisse. Postremò à Iudæis crucifixum, & sepultum, & tertia die resurrexisse. Conuersatum postmodum cum discipulis suis, et quadragesima post resurrectionem die ad cœlum ascendisse. Hunc filium hominis, etiam filium Dei, et filium Dei & homi-

nis filium appellamus . Resurrectionem uerò futuram humanæ credimus carnis , animam autem hominis non diuinæ esse substantiæ , aut Dei patris , sed creaturam dicimus Dei uoluntate creatam . Si quis autem dixerit , aut crediderit , à Deo omnipotente mundum hunc factum non fuisse , atq; omnia eius instrumenta , anathema sit . Si quis dixerit , atq; crediderit , Deum patrem eundem esse filium , uel paracletum , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , filium eundem esse patrem , uel paracletum , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , paracletum esse uel patrem , uel filium , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , carnem tamen sine anima , à filio Dei fuisse susceptam , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , Christum inascibilem esse , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , deitatem nascibilem esse , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , deitatem Christi conuertibilem fuisse , uel passibilem , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , alterum Deum esse priscę Legis , alterę Euangeliorum , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , ab altero Deo mundum factum fuisse , & non ab eo , de quo scriptum est : In principio fecit Deus cœlum & terram , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , corpora humana non resurgere post mortem , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , animam humanam Dei portionem , uel Dei esse substantiam , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , alias scripturas , præter quas ecclesia catholica recipit , in auctoritate habendas , uel esse uenerandas , anathema sit . Si quis dixerit , uel crediderit , deita

Gen. 1.

tis, & carnis unam in Christo esse naturam, anathema sit. Si quis dixerit, uel crediderit, esse aliquid, quod se extra diuinā trinitatem possit extēdere, anathema sit. Si quis Astrologiæ, uel Mathesi existimat esse credendum, anathema sit. Si quis dixerit, uel crediderit, cōiugia hominum, quæ secundum legem diuinam licet habere, execrabilia esse, anathema sit. Si quis dixerit, uel crediderit, carnes autium, seu pecudum, quæ ad escam datæ sunt, non tantum p̄ castigatione hoīum abstinēdas, sed execrādas esse, anathema sit. Si quis in errore Priscilliani se cētā sequitur, uel p̄fiteatur, ut aliud in salubri baptismo cōtra sedē S. Petri faciat, anathema sit.

Explicit regula fidei catholicę aduersus Priscillianistas, Patronus episcopus subscripsi. Marcellus episcopus subscripsi. Afrodisi⁹ episcopus subscripsi. Subscripserūt & alij episcopi, qui interfuerunt concilio.

Subscriptio.

Decreta Innocenti⁹ Papæ.

Innocentius Pont. 40.

Innocentius primus, Papa, natione Albanensis, sedit annis. 15. mensibus. 2. Hic constituit, ut qui natus fuerit de Christiana, denuo nasci debeat per baptismū, quod Pelagius damnauit. Eo tempore florebat Hieronymus presbyter i Bethlehem. Pelagium, & Cœlestinum inuenit, quos tanq̄ hæreticos damnauit.

Sub hoc cepit h̄sis, Deū corpus habere asserēs, Et prædestinatorum, & Cataphrygarū, & Pelagij. Et roma à Gothis capta est.

Extat epistola eius decretalis ad Decētium episcopum, in qua paucis admonet, antiquas patrum traditiones seruandas, nec nouitates aliquas inducendas in sua ecclesia, nec alteri⁹ ecclesiæ, q̄ Romanæ in cōsecrandis mysterijs, uel in ceteris agēdis, cōsuetudinē esse seruādā.

In concillis. fo. 267. pag. 1.

S V M M A

Cap. 1. De pacis osculo dando post confecta mysteria.

De conf. d. 2.
Pacē igitur. Pacis osculū dandum est post confecta mysteria, ut constet populum ad omnia, quæ in mysterijs aguntur, atq; in ecclesia celebrātur, præbuisse consensum, ac finita esse, pacis concludentis signaculo demonstrantur.

Cap. 2. De non recitandis nominibus ante precem sacerdotis.

De conf. d. 2.
De noibus recitandis. De nominibus uero recitandis, anteq̃ preces sacerdos faciat, atq; eorū oblationes, quorū noīa recitanda sunt, sua oratione cōmendat, q̃ superfluum sit, & ipse p̃ tuam prudentiā recognoscis, ut, cuius hostiam necdum Deo offeras, eius antè nomen insinues, quāuis illi incognitum sit nihil. Prius ergo oblatiōes sunt cōmendandæ, ac tunc eorū noīa, quorū sunt oblationes edicenda, ut inter sacra mysteria nominentur, nō iter alia, quæ antè præmittimus, ut ipsis mysterijs uīa futuris precib; aperiamus.

Cap. 3. Ut infantes baptizati à solo episcopo consignentur.

**Confirmatio-
nis sacramen-
tum.** De consignandis uero infantibus manifestum est non ab alio, q̃ ab ep̃o, fieri licere. Nā presbyteri, licet sint sacerdotes, p̃tificatus tñ apicem non habent. Hæc autem pontificibus solis deberi, ut uel cōsignent, uel Paracletum spiritum tradant, non solum cōsuetudo ecclesiastica demōstrat, uerum & illa lectio actū Apostolorū, q̃ asserit, Petrum & Ioan. esse directos, qui iam baptizatis traderent spiritū sanctum. Nam presbyteris, seu extra ep̃m, seu p̃sente ep̃o, cum baptizant, chrismate baptizatos ungere licet, sed qd' ab ep̃o fuerit consecratum, nō tñ frontem ex eodem oleo signare, qd' solis debetur ep̃is, cum tradunt spiritum sanctum

Acto. 4.

De conf. d. 4.
Presbyteris.

ctum

ctum Paracletum. Verba uerò dicere non possum, ne magis prodere uidear, quàm ad consultationem respondere.

Cap. 4. De ieiunio sabbati.

Quòd ritè omni sabbato ieiunetur, quia feria sexta, & sabbatum ambo dies tristitiam Apostolis, uel his, qui Christum sequuti sunt, indixerunt. Qui die dominico exhilarati non solum ipsum festiuissimum esse uoluerunt, uerùm etiam per omnes hebdomadas frequentandum esse duxerunt. *Cap. 5.*

De conse. d. Sabbato.

De fermento, quod ciuitatis tantùm presbyteris dirigatur. *Cap. 6.*

De energumenis baptizatis, ut eis à presbytero, uel cæteris clericis, absente episcopo, manus imponatur. *Cap. 7. De pœnitentibus.*

De pœnitentibus uerò, qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interueniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum, Romanæ ecclesiæ consuetudo demonstrat. Cæteræ de pondere æstimando delictoræ, sacerdotis est iudicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atq; lachrymas corrigētis, ac tum iubere dimitti, cum uiderit congruam satisfactionem. Sanè si quis in ægritudinem incidat, atq; usq; ad desperationem deuenierit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de secundo absq; communionem decedat.

De conse. d. 3. De pœnitentibus.

Cap. 8. Quòd orandum sit pro infirmis.

Sanè quoniam de hoc, sicuti de cæteris, consulere uoluit dilectio tua, adiecit etiam filius meus Cœlestin⁹ diaconus, in epistola sua esse à tua

Extremâ unctiōe esse genus sacramenti.

S V M M A

IACO. 5.

D. 95. Illud superfluum.

dilectione positum illud, quod in beati apostoli Iacobi epistola conscriptum est: Infirmatur quis in uobis, inducat presbyteros, & orent super eum, unguentes eum oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & suscitabit illum dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Quod non est dubium, de fidelibus aegrotantibus accipi, uel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab episcopo confecto, non solum sacerdotibus, sed omnibus uti Christianis licet in sua, aut suorum necessitate inungendo. Ceterum, illud superfluum uidemus adiectum, ut de episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco de presbyteris dictum est, quia episcopi, occupationibus alijs impediti, ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum, si episcopus aut potest, aut dignum ducit, aliquem a se uisitandum, & benedicere, & tangere chrismate sine cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma conficere. Nam poenitentibus istud fundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? His ergo, frater charissime, omnibus, quae tua dilectio uoluit a nobis exponi, prout potuimus, respondere curauimus, ut ecclesia tua Romanam consuetudinem, a qua originem ducit, seruare ualeat, atque custodire. Reliqua uero, quae scribi fas non erat, quum adfueris, interrogati, poterimus edicere. Erit autem domini potentiae, etiam id procurare, ut tuam ecclesiam, & clericos nostros, qui sub tuo pontificio diuinis famulan

tur officijs, bene instituas, & alijs formam tribuas, quam debeant imitari.

Extat epistola secunda eiusdem Innocentij ^{Epist. 2.} Papæ ad Victricium Rothomagen. episcopum.

In qua eum instruit de Romanæ ecclesiæ norma atq; auctoritate, digestas uitæ & morum probabiliū disciplinas annectens, per quas populum doceat, quibus rebus, & regulis, Christianorum uita in sua cuiusq; professione debeat contineri, & quæ deinceps intuitu diuini iudicij omnem catholicum episcopum expedit custodire. Partita est in. 13. capita, q̄ ^{Supra fo. 81.} in epist. 4. Siritij Papæ superius descripta sunt. ^{pag. 2.}

Sequitur eiusdem epistola tertia, ad Exuperium Tholosanum episcopum.

Innocentius Exuperio episcopo Tholofano salutem. Consulenti tibi (frater charissime) quid de proposita specie unaquaq; sentirem, pro captu intelligentiæ meæ, quæ sunt uisa, respondendi, quid sequendum, uel quid uitandum docilis ratio persuaderet, uel auctoritas lectionis ostenderet, uel custodita series temporum demonstraret. Et quidem dilectio tua, institutum sequuta prudentium, ad sedem apostolicam referre maluit, quid de rebus dubijs custodire deberet, potius quæ usurpatione præsumpta, quæ sibi uiderentur, de singulis obrinere. Cur enim magis pudendum putemus, discere aliquid, quæ omnino nescire? Mihi quoque ipsi de collatione docilitas accedit, dum perscrutatæ rationibus, ad proposita respondere cōpellar, eoque fit, ut semper aliquid addiscat, quod postulatur, ut doceat. Proponā igitur singula, subiiciāque m̄sum.

Epist. 3. De incontinentia sacerdotum.

Cap. 1. De incontinentia sacerdotum, uel Leuitarum.

D. Sz. Propo-
fuiti.

Luc. 1.

1. Para. 24.

Leuit. 11.

Nume. 8.

1. Cor. 7.

Propofuifti, quid de his obferuari debeat, quos in diaconij ministerio, aut in officio presbyterij positos, incontinentes esse, aut fuisse, generati filij prodiderunt. De his & diuinarum legum manifesta est disciplina, & beatæ recodationis uiri Siritij episcopi monita euidencia commearunt, ut incontinentes, in officijs talibus positi, omni ecclesiastico honore priuaretur, nec admittatur ad tale ministerium, quod sola continentia oportet impleri. Est enim uetus admodum sacræ legis auctoritas, iam inde ab initio custodita, quæ in templo anno uicis suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, ut seruientes sacris oblationibus, puri, & ab omni labe mundati sibi uindicent diuina mysteria, neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent uel cum uxore carnale consortium, quia scriptum est: Sacti estote, quia & ego sanctus sum, dominus Deus uester. Quibus utique propter sobolis successionem uxoris usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præter ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere, quanto magis hi sacerdotes, uel Leuitæ pudicitiam ex die ordinatiõis suæ seruare debent, quibus, uel sacerdotium, uel ministerium sine successiõne est, nec præterit dies, qua uel a sacrificijs diuinis, uel a baptismatis officio uacent? Nam si beatus Paulus apostolus ad Corin. scribit, dicens: Abstinetes uos ad tempus, ut uacatis orationi, et hoc utique laicis præcepit, multo magis sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi iuge officium est, semp

debebunt ab huiusmodi consortio abstinere: Quod si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore uel sacrificare usurpabit, aut qua conscientia, quoue merito exaudiri se credit, quum dictum sit: Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum? Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum est: Vnius uxoris uirum, non permanentem in concupiscentia generandi hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit, qui ait: Vellem omnes autem sic esse, sicut & ego. Quod & apertius declarat, dicens: Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu, & habetis filios, non generantem, dixit. Sed ea plane dispar & diuisa sententia est. Nam si ad aliquos formam illa ecclesiasticæ uitæ, pariter & disciplinæ, quæ ab episcopo Siritio ad prouincias comēauit, non probabitur peruenisse, His ignorantibus uenia remittitur, ita ut de cætero penitus incipiant abstinere. Et ita gradus suos, in quibus inuenti fuerint, sic retentent, ut eis non liceat ad potiora conscendere. Quibus in beneficio esse debet, quod hunc ipsum locum, quem retinet, non amittunt. Si qui autem scississe formam uendi, missam à Siritio, deteguntur, neque statim cupiditates libidinis abieciisse, illi sunt modis omnibus submouendi, quia post admonitionem cognitâ, præponendam arbitrati sunt uoluptatem.

Cap. 2. De his, qui post baptismum omni tempore incontinentiæ uoluptatibus sunt dediti, & in ultimo penitentiam poscunt.

S V M M A

Et hoc quæsitum est, quid de his obseruari oporteat, qui post baptismum omni tempore incōtinentiæ uoluptatibus dediti, in extremo fine uitæ suæ pœnitentiam, simul & reconciliationem communionis exposcūt. De his obseruatio prior, durior, posterior, interueniente misericordia, inclinatio est. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur pœnitentia, sed communio negaretur. Nam cum illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne cōmunionis concessa facilitas, homines de reconciliatione securos non reuocaret a lapsu, negata meritō communio est, concessa pœnitentia, ne totum penitus negaretur, & duriolem esse remissionem fecit temporis ratio. Sed postquā dominus noster pacem ecclesijs suis reddidit, iam depulso terrore, communionem dari ob euntibus placuit, & propter domini misericordiam, quasi uiaticum profecturis, & ne Nouatiani hæretici negantis ueniam, asperitatem & duritiam subsequi uideamur. Tribuitur ergo cum pœnitentia extrema communio, ut homines huiusmodi, uel in supremis suis, permittēte saluatore nostro, à ppetuo exitio uindictē.

Cap. 3. De administratoribus, uel iudicibus secularibus.

21. q. 4. Quæsitum est.

Quæsitum etiam est super his, qui post baptismum administrauerunt, & aut tormenta sola exercuerunt, aut etiam capitalem protulerent sententiā. Nihil de his legimus à maioribus definitum esse. Meminerant enim, à Deo potestates has fuisse cōcessas, & propter uindictā noxiōrum gladium fuisse permissum, & Dei ministrum esse datum in huiusmodi uindictam.

Rom. 13.

Quomodo ergo reprehenderent factum, quo auctore Deo uiderent esse cōcessum? De his ergo, ita, ut hactenus seruatū est, sic habeamus, ne aut disciplinam euertere, aut contra auctoritatē domini uenire uideamur. Iphis autē, in ratione reddenda, gesta sua omnia seruabunt.

Cap. 4. *Quod uiri cum adulteris uxoribus non conueniāt.*

Et illud desyderatū est sciri, cur communi-
cantes uiri cum adulteris uxoribus non conueniant, cum econtra uxores in cōsortio adulterorum uirorum manere uideantur. Sup hoc Christiana religio adulterium in utroq; sexu pari ratione condemnat. Sed uiros suos mulieres non facili de adulterio accusant, & nō habent latentia peccata uindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud sacerdotes deferre consueuerunt, & ideo mulieribus, prodito earum crimine, cōmunitio denegatur. Viroꝝ autē, latente cōmisso, nō facili quisq; ex suspicionibꝫ abstinet. Qui utiq; submouebit, si eius flagitiū detegat. Cū ergo par cā sit, iterdū pbatōne cessante, uindictæ ratio conquiscit.

2. q. 5. Christiana religio

Ca. 5. *Quod, qui preces, uel crimina dilāt, habeātur immunes.*

Illud etiam suscitari uoluisti, an preces dictantibus liberum concedatur. Vtiq; post baptisimi regenerationem, à principibus poscere mortem alicuius, uel sanguinem de reatu, quā rem principes nunquam sine causæ cognitione concedunt, sed ad iudices cōmissa ipsa, uel crimina semper remittunt, ut causæ cognitæ uindicerentur. Quæ cum quæsitōri fuerint delegata, aut absolutio, aut damnatio, pro negotij qualitate profertur. Et dum legum auctoritas

21. q. 4. Illud etiam.

Ca. 6. *Quod hi, qui (intercedente repudio) diuortii pertulerunt, si se nuptijs alijs iunxerint, adulteri esse monstrantur.*

De his etiam requisitum dilectio tua, qui interueniente repudio, alij se matrimonio copularunt, quos in utraq; parte adulteros esse manifestum est. Qui uero, uel uxore uiuente, (cuius dissociatum uideatur esse coniugium) ad aliam copulam festinarunt, neq; possunt adulteri non uideri, intantum, ut etiam hæ personæ, quibus tales coniuncti sunt, etiam ipsæ adulterium commississe uideantur, secundum illud **Matt. 19. & 5.** quod legimus in euāgelio: Qui dimiserit uxorem suam, & duxerit aliam, mœchatur. Similiter, & qui dimissam duxerit, mœchatur. Et ideo tales omnes à communione fidelium abstinentes. De parentibus autem, aut de propinquis eorum, nihil tale statui potest, nisi incentores illiciti consortij fuisse detegantur.

Cap. 7. Qui libri in canone recipiantur.

Nota. Qui uero libri recipiatur in canone sanctorum scripturarum, breuis annexus ostendit. Hæc sunt ergo quæ desiderata moneri uoce uoluiti, Moyfi libri quinq; id est, Genesis, Exodus, Leuiticus, &c. Cætera autem, quæ uel sub nomine Matthie, siue Iacobi minoris, uel sub nomine Petri, & Ioannis, quæ à quodam Leuitio scripta sunt, uel sub nomine Andrea, quæ à Nexocharide, & Leonide philosophis, & sub nomine Thomæ, & si qua sunt alia, non solum repudianda, uerumetiam noueris esse damnanda. Datum, decimo Kalen. Martij Stilicone. 2. & Antemio, uiris clarissimis consulibus.

Sequitur eiusdem epistola quarta, ad Felicem
Nucerianum episcopum.

Innocentius Felici episcopo Nuceriano. *Mj. Epist. 4.*

rari non possumus, dilectionem tuam sequi instituta maiorum, omniaque, quae possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos, quasi ad caput, atque ad apicem episcopatus referre, ut consultata (uidelicet) sedes apostolica, ex ipsis rebus dubijs, certum aliquid faciendum pronuntiet. Quod & nos libenter accipimus, & dilectionem tuam memorem canonum approbamus. Scripsisti ergo, quod feruore fidei, quo polles, & amore sanctae plebis, uel reparaueris ecclesias Dei, uel nouas quasque construxeris, sed in his clericos, quos constituas, non habere aliquos uero mutilos, aliquos digamos esse. Ad quod stupuimus, prudentem uirum de his uoluisse consulere, quae omnibus sunt certa ratione conperta. Ergo non quasi ignorati dicimus, sed, in alijs forsitan occupatos, istud oblitos uos esse dicimus.

Cap. 1. Si quis, uolens, partem sui corporis amputauerit, clericus esse non potest: nolens autem, potest.

Qui igitur partem cuiuslibet digiti sibi ipse uolens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui uero casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens, se non sponte percussit, hos canones praecipiant, & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti, non abici. In illis enim uoluntas iudicata est, quae sibi ausa fuerit ferrum iniicere, quod (scilicet) & alij id facere dubitari non possit, in istis uero casus ueniam meruit.

Cap. 2. Quod digami ad clerum admitti non possunt.

S V M M A

1. Timo. 3.
& Tit. 1.

De digamis autem nec cōsuli debuit, quòd manifesta lectio sit Apostoli, Vni⁹ uxoris uirum ad sacerdotiū, siue ad clericatum admitti debere, & hanc ipsam tamen, si uirginem accepit. Nam ea, quæ habuerit ante uirum, licet defunctus sit, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus, qui eam acceperit, esse non poterit, quia in lege cautum est, Non uiduam, nō abiectam habere posse cōiugem sacerdotem.

Leui. 21.

Cap. 3. Qui de laicis ad clerum non debeant promoueri.

D. 31. Designata sunt.

De laicis uerò religio tua consuluit, quos canones ordinare prohibeant. Certum est quidem, hoc regulas ecclesiasticas continere, sed non ita definitum est, ut de omnibus sit laicis constitutum. Neq; enim clerici nasci, & nō fieri possunt, sed designata sunt genera, de quib⁹ ad clericatum peruenire non possunt, id est, si quis fidelis militauerit, si quis fidelis causas egerit, hoc est, postulauerit, si quis fidelis administrauerit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam & si inueniantur huiusmodi uiri, qui debeant clerici fieri, tñ, qm̄ sapius ad curiā repetuntur, cauendum ab his est ppter tribulationē, q̄ sæpè de his ecclesiæ puenit.

Cap. 4. Qui de laicis possunt clerici fieri. Hic aperte concubina prohibetur.

D. 33. Laici.

Laici uerò, qui habentes uxores, baptizati sunt, ac sic se instituerūt, ut opinio eorū in nullo uacillet, ut aut clericis iūcti sint, aut monasterijs, ex quo baptizati sunt, hæserint, & si nō concubinam, non pellicem nouerint, si in bonis operibus uigilauerint, nō prohibentur huiusmodi ad clericatus fortem assumi.

Cap. 5. De temporibus in clero immorandis.

Ita sanè, ut in eos tempora à maioribus cōstituta feruentur. Nec citò quilibet lector, citò acolythus, citò diacon⁹, citò sacerdos fiat, quia in minoribus officijs si diu perdurent, & uita eorum, pariter & obsequia comprobantur, ut ad sacerdotium post hac emensis stipendior⁹ meritis ueniant, nec præripiant, quod uita probata meretur accipere. Quoniã ergo certa definitione monstratum est, qui debeant admitti, quiue reprobari, ex his omnibus, quos uidet dignatio tua, non posse reprobari, eligere debebis, quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus, aut beneficium præstare uelimus, tales inuenire possumus, de quorum assumptione nec incurrere scãdalum, nec erubescere ualeamus.

Sequit̃ eiusdem epistola uicesimaquarta ad synodum in Toletana ciuitate constitutam.

Cap. 1. De Hispanorum reprehensione, qui inordinatè constituunt clericos.

Innocentius uniuersis episcopis in Toletana synodo constitutis, dulcissimis fratribus, in domino salutem. Sæpè me & nimium cùm teneret cura sollicitum, super dissentionis schismate ecclesiarum, quod malum p̃ Hispanias latius indies separationis gradu incedere fama proloquitur, necessarium tempus emerfit, quo non possit emèdatio tanta differri, & deberet congrua medicina prouideri. Nam de ordinationibus, quas prauæ consuetudinis uicio Hispanienses episcopos celebrare cognoscimus, fuerat aliquid secundum maior⁹ tradi

Epist. 24.

tionem statuendam, nisi perpenderemus, ne per turbationes quæ plurimas ecclesiis moueremus. Quorum factum ita reprehendimus, ut, propter numerum corrigendorum, ea, quæ quoquo modo facta sunt, non in dubium uocemus, sed Dei potius dimittamus iudicio.

Cap. 2. Ut causidici, uel curiales, uel seculari militiæ dediti ad clerum non admittantur.

D. 51. Aliquos ex.

Quantos enim ex eis, qui post acceptam baptismi gratiam, in Forensi exercitatione uersati sunt, & obtinendi pertinaciam susceperunt, accitos ad sacerdotium esse, cõperimus, è quorum numero Rufinus, & Gregorius perhibentur, quantos ex militia, qui cum potestatibus obediuerunt, seuera necessariõ præcepta sunt executi, quantos ex curialibus, qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata, fecerunt, quantos, qui uoluptates, & æditiones populo celebrarunt, ad honorem summi sacerdotis peruenisse, quorum omnium neminem, ne ad societatem quidem ordinis clericorum, oportuerat peruenisse. Quæ si singula, discutienda mandemus, non modicos motus, aut scandala Hispaniensibus prouintibus, quibus mederi cupimus, de studio emendationis inducemus. Idcirco, remittenda potius hæc, putamus. Sed, ne deinceps similia committantur, dilectionis uestræ maturitas providere debebit, ut tantæ usurpationi, saltem nunc, finis necessarius imponatur, eo uidelicet constituto, ut quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

Cap. 3. Ut quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

CONCILIORVM. III

Post hæc, si quis aduersus formas canonũ, uel ad ecclesiasticum ordinem, uel ad ipsum sacerdotium uenire tentauerit, unã cum ordinatoribus suis, ipso, in quo inuenti fuerint, ordine & honore priuẽt. Et quibus dilectioni uestræ, fratres charissimi, regulæ Nicænæ sint cognitæ, secundum quas ordines esse faciendos per sententiam decernitis, tamen aliquam partem, quæ de ordinationibus est prouisa, inferendam putauit, ut secundum eam ordinationes in posterum celebrandas esse sciamus, ne cui interpretandi aliter, liberum arbitrium relinquantur. Ac primũ, quæ sunt prohibita, digerantur.

Cap. 4. De commemoratione Nicæni concilij, in quo supradicta prohibentur.

Ne quispiam, qui post baptismum militauerit, ad ordinem debeat clericatus admitti, neque, qui causas post acceptum baptismũ egerint, aut, qui post acceptam Dei gratiam administrauerint, neque de curialibus aliquem ad ecclesiasticum ordinem uenire posse, qui post baptismum uel coronati fuerint, uel sacerdotium (quod dicitur) sustinuerint, & ædificationes publicas celebrauerint. Nam & hoc de curialibus est cauendum, ne illi, qui ex curialibus fuerint, aliquando à suis curijs, quod frequenter uidemus accidere, postulentur. Quæ omnia, ratio nabiliter prohibita, oportet modis omnibus custodiri.

Cap. 5. Quales eligendi sunt in ordine clericorum.

Quales uerò eligendi sunt in ordine clericorum, euidentis forma declarat, id est, qui ab inuente ætate baptizati fuerint, & lectorum officio sociati, uel, si maiores sunt, cum fuerint Dei

Nicænæ synodi. cap. 11. 12.

In dec. Siritij ad Himeriũ.

S V M M A

gratiam consecuti, statim se ecclesiasticis ordinibus mancipauerint. Et si uxores habuerint, quærendum, si uxorem uirginem habuerint, quia scriptum est in ueteri testamento: Vxorē uirginē accipiat sacerdos. Et alibi: Sacerdotes me semel nubant. Neq; qui duas uxores habuerit, quæ Paulus apłs ait: Vni⁹ uxoris uirū. *Cap. 6. De eo, qui ante baptismum uxorem habuit, & post baptismum aliam, ut clericus non fiat.*

Leuit. 22. Nec illud debere admitti, quod aliquanti p defensione prauī erroris opponunt & allerūt, quòd ante baptismum omnia dimittūtur, nō intelligentes huiusmodi, quòd sola in baptismo peccata dimittuntur, nō uxoris numerus aboletur. Nam si à Deo, ut scriptum est, præparatur uiro uxor, & quod Deus iunxit, homo non separet, & ipsi authores generis humani in origine à Deo benedicuntur, quomodo inter peccata ista credūtur posse dimitti? Quòd si secundum illos, qui ita credunt, uerum est, ergo omnis iniustitia, quæ à catechumens ante baptismum fuerit operata, per baptismum aufertur. Nullus ergo contra Apostolum tale aliquid sentiat, nec admittat, sed fideliter intel ligat, Vni⁹ uxoris uirum, siue antè baptismū esse nominatū, siue post baptismum. Si enim uxor, ante baptismum accepta, nō ducitur in numerum, nec filij, ex eadem suscepti, inter filios poterunt nominari. Quod, quàm absurdum sit, atq; alienum, prudentia uestra meli⁹ æstimabit. Vndè neminem liceat interpretari aliter diuinas scripturas, nisi quod recta ratio permittit, ne dum qdam remedia sibi iniqua

1. Timoth. 3. & Tit. 1.

In epist. Inno. ad Rufum cap. 2.

Prouerb. 19.

Matth. 19. & Mar. 10.

ad excusationem præparant, ex eo rupisse legem, & regulas euertisse, iudicentur, sed ea tenenda sunt, quæ diuinarum scripturarum series continet, & à sacerdotibus utili ratione sunt cõstituta. Bene ualeatis, fr̃es charissimi.

Extat epistola concilij Cartha. ad Innocentium Papam in qua sequentes damnantur errores Pelagij & Cœlestij.

Lege in volumine Conciliorum fol. pag. 2.

Error 1.

Quòd naturaliter possit implere legem, qui uult, & quòd Deus legẽ ad adiutorium dedit.

Error 2.

Ad perficiendam iustitiam, & Dei mandata cõplẽda, sola humana sufficere põt natura.

Error 3.

Paruuli propter salutem, quæ per saluatorem Christum datur, baptizandi non sunt.

Ad hæc rescripsit Innocentius, in ep̃st. 25. in qua gratulatur episcopis Carthagineñ. ecclesiæ, de sollicitudine sua. Deinde damnat propofitos errores, & auctores eorum, Pelagium, & Cœlestium, & quia nihil addit ad epistolam concilij Carthaginẽ. Ideo nõ censuimus subscriendam hoc loco.

Epistola concilij Mileuitani, ad Innocentiũ Papam, quæ incipit: Domino beatissimo meritoq; uenerabili Papæ Innocentio &c. In qua sequentes damnantur errores.

Vide in concilio fol. 279. pag. 2.

Primus, potest homo in hac uita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem iustitię, sinẽ adiutorio gratiæ saluatoris, per solum liberę uoluntatis arbitriũ puenire, ut etiã non sit necessariũ dicere, dimitte nobis debita nostra.

S V M M A

Secūdus, illud, Ne nos inferas in tērationē, non ita intelligēdum, tanq̄ diuinum adiutorium p̄scere debeamus, ne in peccatum tentari decidamus, qm̄ hoc in nostra positū est potestate, & ad hoc implendum, sola sufficit hominis uoluntas.

Terti⁹, non est orandus Deus, ut cōtra peccati malum & ad operandam iustitiam, sit noster adiutor.

Quart⁹, non opitulatur paruulis, ad consequendam uitam æternam, Christianæ gratiæ sacramentum.

In Concilijs.
fo. 280. pag. 1.

Rescripsit Innocentius Papa, ad Mileuitanum cōcilium. Est inter epistolas illius. 26. in qua primum gratulatur de solitudine sua, et quod in rebus arduis consulant ecclesiam Romanam, deinde damnat propositos errores, & quia nihil addit ad epistolam cōcilij Mileuitani, cēsuimus eā nō esse subiiciendam hoc loco.

Hæc eadem explicatius in concilio Mileuitano definita sunt.

Conciliū Mileuitanum.

CONCILIUM MILEUITANUM sub Innocentio primo, Papa, à quo confirmata sunt in eo definita.

Huic cōcilio interfuit Anselmus Ro. ecclesie legatus contra Pelag.

Gloriosissimis Imperatoribus Archadio & Honorio Augustis, uiris clarissimis consulibus. 6. Kalen. Septembris, in ciuitate Mileuitana, in secretario Basilicæ, cum Aurelius ep̄s ecclesie Carthaginis in concilio uniuersali cōsedisset, astantibus diaconibus, Aurelius ep̄s dixit: Quoniam ecclesie sanctæ unum est corpus, omniumq; membrorū caput est unū, factum est, uolente domino, ac nostram in firmitatem

tatem

tatem iuuante, ut ad hanc ecclesiam conueniremus, dilectionis & fraternitatis gratia inuitati. Vnde quaeso charitatem uestram, quia ita credendum est, quod noster accessus ad uos, nec superfluous, nec insuauis est cunctis, ideoque pariter quaedam de causis fidei, unde nunc questio Pelagianorum imminet, in hoc coetu sanctissimo primitus tractent, deinde subsequantur & aliqua, quae disciplinae ecclesiasticae necessariae existunt.

Cap. 1. Contra Pelagianos, qui dicunt, etiam sine peccato mori potuisse Adam.

Placuit ergo omnibus episcopis, qui fuerunt in hac sancta synodo, constituere haec, quae in praesenti concilio definita sunt. Ut quicumque dicit: Adam primum hominem mortalem factum; ita ut siue peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturae, anathema sit.

De conf. d. 4.
Placuit igit.

Cap. 2. Quod omnes in peccatorum remissione, ueraciter baptizentur.

Item placuit, ut quicumque paruulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalem peccati, quod regenerationis lauacro expietur, unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum, non uera, sed falsa intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus, Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines

De conf. d. 4.
Placuit.

Per Roma. 5.

S V M M A

transiit, in quo omnes peccauerunt, nisi quem admodū ecclesia catholica, ubiq; diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerūt, ideo in peccatorum remissionem ueraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

Cap. 3. Quod gratia Dei non solum peccata dimittit, sed etiam adiuuat, ne committantur

De conf. d. 4. Placuit ut. - Item placuit, ut quicumq; dixerit gratiam Dei, in qua iustificamur, per Iesum Christum dominum nostrum ad solam remissionē peccatorum ualere, quæ iam commissa sunt, non etiam adiutorium, ut non committantur, anathema sit.

Cap. 4. Quod per gratiam Dei sciamus, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus.

De conse. d. 4. Quisq; dixit. - Item, quisquis dixerit, eādem gratiam Dei, per Iesum Christum dominum nostrum, propter hoc tantum nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus, quod appetere, quid uitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus atq; ualeamus, anathema sit. Cum enim dicat Apostolus, Scientia inflat, charitas uerò ædificat, ualde impium est, ut credamus ad eam, quæ inflat, nos habere gratiā Christi, ad eam, quæ ædificat, nō habere, cum sit utrūq; donū Dei, & scire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus, ut ædificante charitate, scientia non

1. Cor. 8.

possit inflare. Sicut autem de Deo scriptū est,
 Qui docet hominem scientiam, ita etiam scri- Psa. 63.
 ptum est, Charitas ex Deo est. Ioan. 4.

*Ca. 5. Quod gratia Dei p̄stet, ut lex impleatur, nō (sicut ait Pela-
 gius) facile, quasi sine gratia Dei difficilius possit impleri.*

Item placuit, ut quicumq; dixerit, ideo no- De conf. d. 4.
 bis gratiam iustificationis dari, ut quod face- Placuit ut.
 re per liberum iubemur arbitrium, facilius
 possimus implere per gratiam, tanq; & si gra-
 tia non daretur, non quidem facile, sed tamen
 possimus etiam sine illa, implere diuina man-
 data, anathema sit. De fructibus enim manda-
 torum dominus loquebatur, ubi non ait, sine
 me difficilius potestis facere, sed ait, Sine me Ioan. 15.
 nihil potestis facere.

*Cap. 6. Quod, iuxta sententiam Ioānis Euangelistae, nemo sit,
 qui esse possit sine peccato.*

Item placuit, quod ait sanctus Ioānes Apo- 1. Ioan. 1.
 stolus, Si dixerimus, quia peccatum non habe-
 mus, nos ipsos seducimus, & ueritas in nobis
 non est, quisquis sic accipiendum putauerit,
 ut dicat, propter humanitatem non oportere
 dici, nos non habere peccatum, non quia ueri-
 tas est, anathema sit. Sequit̄ eum Apostolus,
 & adiungit: Si autem confessi fuerimus pecca- 1. Ioan. 2.
 ra nostra, fidelis est, & iustus, qui remittat no-
 bis peccata, & mundet nos ab omni iniquita-
 te. Vbi satis apparet, hoc non tantum humili-
 ter, sed etiam ueraciter dici. Poterat enim Apo-
 stolus dicere, Si dixerimus, quia nō habemus
 peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas
 in nobis non est, sed cum ait, Nos ipsos decipi-
 mus, & ueritas in nobis non est, satis ostendit

S V M M A

eum, qui se dixerit non habere peccatum, non uerum loqui, sed falsum.

Cap. 7. Quod unicuique etiam iusto, dicere oporteat,
Dimitte nobis debita nostra.

- Item placuit, ut quicumque dixerit, in oratione dominica ideo dicere sanctos, Dimitte nobis debita nostra, ut non pro seipsis hoc dicant, quia non est eis iam necessaria ista petitio, sed pro alijs, qui sunt in suo populo peccatores, & ideo non dicere unumquemque sanctorum, Dimitte mihi debita mea, sed dimitte nobis debita nostra, ut hoc pro alijs potius, quam pro se iustus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus enim & iustus erat apostolus Iacobus, cum dicebat, In multis enim offendimus omnes. Nam quare additum est omnes, nisi ut ista sententia conueniret & Psalmo, ubi legitur: Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens: Et in oratione sapientissimi Salomonis: Non est homo, qui non peccet. Et in libro Iob: In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam. Vnde etiam Daniel sanctus, & iustus cum in oratione pluraliter diceret, Peccauimus, iniquitatem fecimus, & cetera, quae ibi ueraciter, & humiliter confitetur, ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt, haec non de suis, sed de populi sui potius dixisse peccatis, postea dixit: Cum orarem, et confiterer peccata mea & peccata populi mei domino Deo nostro, noluit dicere, peccata nostra, sed populi sui dixit, & sua, quia futuros istos, quae tam male intelligunt, tanquam Propheta prouidit
- Matth. 6.
- Iacobi. 3.
- Psal. 142.
- Eccle. 7.
Iob. 37.
- Danie. 9.
- Danie. 9.

8. Quod à sanctis ueraciter dicitur, Dimitte nobis debita nra.

Itē placuit, ut quicūq; uerba ipsa dñicæ orōnis, ubi dicimus, Dimitte nobis debita nra, ita uolūt à sanctis dici, ut humiliter, nō ueraciter hoc dicat, anathema sit. Quis. n. ferat, orātē, & nō hoībus, sed ipsi dño mentientem, q̄ labijs sibi dicit dimitti uelle, & corde dicit, quē sibi dimittantur, debita nō haberet? Hucusq; de fide cōtra Pelag. nūc regulę tractēt ecclesiasticę.

Matth. 6.

Ca. 9. Quod ad cōmunes cās ecclesię, generale cōcilium cōgregari oporteat, in priuatis uerò causis, speciale uniuscuiusq; puincię.

Placuit, ut nō sit ultra fatigandis fratribus anniuersaria necessitas, sed quoties exegerit causa cōis, id est, toti⁹ Africę, undecunq; ad hęc sedem pro cōcilio datę literę fuerint, cōgregandam esse synodum in ea prouincia, ubi oportunitas persuaserit. Causę autem, quę cōmunes non sunt, in suis prouincijs iudicent.

Regulę ecclesiasticę.

Cap. 10. Ut epistolę, ad concilium euocandum, metropolitanus subscribat & dirigat.

Placuit etiā pati, ut oīum epōrū ep̄is oīb⁹, de cōcilio dādis, sanctitas tua sola subscribat.

Cap. 11. Ut de hereticis & infidelibus quicquid in concilio constituitur, à principe impetretur.

Placuit & illud aduersus hęreticos, uel paganos, uel eorū supstitiones, ut legati missi de hoc glorioso cōcilio, quicquid utile p̄uiderint, à gloriosissimis principibus impetrent.

12. Ut p̄ces & orōnes cōposite, nisi probatę fuerint in cōcilio, nō

Placuit etiā & illud, ut p̄ces, uel orō (dicantur) nes, seu missę, quę probatę fuerint in cōcilio, siue pręfationes, siue cōmendationes, seu manus ipositiones ab oībus celebrent. Nec alię

omnino dicantur in ecclesia, nisi quæ à prudē-
tioribus tractatæ, uel comprobatæ in synodo
fuerint, ne forte aliquid contra fidem, uel per
ignorantiã, uel per minus studiũ sit cõpositũ.

*Cap. 13. Vt posteriores anterioribus episcopus non
preferantur.*

Palentinus episcopus dixit: Si permittit bo-
num patientiæ uestræ, prosequar ea, quæ necesse
sunt ecclesiasticæ disciplinæ. Scimus enim,
sic inuiolatè permansisse ecclesiasticam disci-
plinam, ita ut nullus fratrum prioribus suis
se aliquando auderet antepone, sed officijs
legitimis id semper exhibitum est prioribus,
quod ab insequentibus rationabiliter semper
acciperetur. Hunc ordinem iubeat sanctitas
uestra, melius uestris interlocutionibus robo-
rare. Aurelius episcopus dixit: Non decuerat
quidem, ut hæc repeteremus, nisi forte existe-
rent inconsideratæ mentes quorundam, quæ
& hæc statuenda nostros acuerent sensus. Sed
et communis hæc causa est, quã insinuauit fra-
ter, & coepiscopus noster, ut unusquisque no-
strum ordinem, sibi decretum à Deo, cogno-
scat, & posteriores anterioribus deferant, ne:
eis inconsultis, aliquid agere præsumant. Qua
de re oportet eos, qui putauerint, spreto maio-
ribus, aliquid præsumendum, competenter ef-
se ab omni concilio coercendos. Vniuersi epi-
scopi dixerunt: Hic ordo & à patribus & à ma-
ioribus est seruatus, & à nobis, Deo propitio,
seruabitur, saluo etiam iure primatus Numi-
diæ & Mauritanæ.

Cap. 14. *Vt. episcopi, pro tempore consecrationis suæ literas ab ordinatoribus habeant.*

Deinde placuit, ut quicumque deinceps ab episcopis ordinantur, literas accipiant ab ordinatoribus suis, manu eorum subscriptas, continentes consulem, & diem, ut nulla altercatio de posterioribus uel anterioribus oriat.

Cap. 15. *Vbi primum quis legerit, ibi permaneat clericus.*

Item placuit, ut quicumque in ecclesia, uel D. 72. Placuit: semel legerit, ab alia ecclesia ad clericatum non teneantur.

Cap. 16. *Vt pro causis ecclesiarum executores, uel aduocati à principe postulentur.*

Placuit præterea, ut exequutoribus in omnibus iustis desiderijs impertiatur. Placuit etiam, ut petatur à gloriosissimis Imperatoribus, ut iubeant iudicibus, dare petitos sibi defensores scholasticos, qui in actu sint, uel in officio defensionum causarum ecclesiasticarum, more sacerdotum, ut prouinciæ, idem ipsi qui defensionem ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotijs ecclesiarum (quoties necessitas flagitauerit) uel ad obsistendum calidè decipientibus, uel obrepentibus, uel ad necessaria suggerenda, ingredi iudicium secretaria.

Cap. 17. *Vt neq; dimissus, neque dimissa alteri coniungantur.*

Placuit, ut secundum euangelicam & apostolicam disciplinam, neq; dimissus ab uxore, 32. q. 7. Placuit ut. neq; dimissa à marito, alteri coniungatur, sed 1. Cor. 7. ita maneant, aut sibimet reconcilietur. Quod si contempserint, ad poenitentiam redigantur. In qua causa legem Imperialem petendam promulgari.

S V M M A

Cap. 18. De his, qui in sua prouincia non communicant, ut alibi non communicent.

Placuit, ut quicumque non cōdicat in prouincia propria, & in alijs prouincijs, uel trāsmarinis partibus ad cōdicandū obreperit, iacturā cōditionis, uel clericatus excipiat. Cap. 19. De clericis, qui apud principem seculare iudicium, aut synodale impleuerint.

11. q. 1. Placuit quicumque.

Placuit, ut quicumque ab Impatore cognitionē iudiciorū publicorū petierit, honore proprio priuet. Si autē episcopale iudiciū ab Impatore postulauerit, nihil ei oblit. Cap. 20. Ut sine formatis nemo ad comitatum proficiscatur, & qualiter formate fiant.

Placuit, ut quicumque clericus, propter necessitatem suā alicubi ad comitatū ire uoluerit, formatā ab episcopo suo accipiat. Quod si sine formata uoluerit pergere, à cōdione remoueat. Quod si alicubi ei repentina necessitas orta fuerit, ad comitatū perueniendi, alleget apud episcopum loci eius ipsam necessitatē, & de hoc scripta eiusdem episcopi deferat, formatæ autē, quæ à primatibus, uel à quibuscunque episcopis clericis proprijs dantur, habeant diem Paschæ. Quod si adhuc eiusdem anni Paschæ dies incerta est, ille procedens adiungatur, quomodo solet, post cōsulatum, in publicis gestis ascribi.

Cap. 21. De episcopis qui, quod repetere poterant, pretermissa synodo inuaserunt.

16. q. 6. Placuit ut.

Item placuit, ut quicumque episcopi, quascunque ecclesias, uel plebes, quas ad suam cathedralam æstimant pertinere, non ita repetierint, ut causas suas, episcopis iudicantibus, agant, sed alio retinente irruerint, siue uolentibus, siue nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum pariantur. Et quicumque iam hoc fecerint,

cerint, si nondum est inter episcopos finita cōtentio, sed adhuc inde cōtendunt, ille discedat, quem constiterit, prætermillis iudicijs ecclesiasticis, irruisse. Nec sibi quisq; blandiatur, si à primatè, ut retineat, literas impetrarit, sed si ue habeat literas, siue non habeat, conueniat eum, qui tener, & eius literas accipiat, ut eum appareat, pacificè tenuisse ecclesiam ad se pertinentem. Si autem ille aliquam quæstionem retulerit, per episcopos iudices causa finiatur, siue quos eis primates dederint, siue quos ipsi uicinos ex consultu primatis delegerint.

Cap. 22. De clericis, qui de iudicio episcoporum suorum conqueruntur.

Item placuit, ut presbyteri, diaconi, uel cæteri inferiores clerici in causis, quas habuerint, si de iudicijs episcoporum suorum quæsti fuerint, uicini episcopi eos audiant, & inter eos quicquid est, finiant adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent, nisi ad Aphricana concilia, uel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem, quæ putauerit appellandum, à nullo intra Aphricam in communionem suscipiatur.

2. q. 6. Placuit ut presbyteri,

Cap. 23. De his, qui apud hæreticos pœnitentiam acceperunt.

Placuit, ut quicumq; cōuersus ab hæreticis, dixerit, se apud eos pœnitentiã accipere, unus quisque catholicus episcopus requirat, ubi & ob quam causam apud eosdem hæreticos pœnitentiam susceperit, ut cum documentis certis hoc ipsum approbauerit, sibi pro qualitate peccati, sicut eidem episcopo catholico uisum

S V M M A

fuert, tempus pœnitentiæ, uel reconciliatio-
nis decernat.

Cap. 24. De episcopis negligentibus aduersus hæreticos.

16. q. 1. Pla-
cuit ut.

Item placuit, ut quicumque negligunt loca,
ad suam cathedram pertinētia, in catholicam
unitatem lucrari, conueniantur à diligētibus
uicinis episcopis, ut id agere non morentur.

Quòd si intra sex menses à die conuentionis,
non hoc fecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ip-
sum pertineant, ita sanè ut (si ille, ad quem pri-
nuisse uidebantur, probare potuerit, magis il-
lius electam negligentiam ab hæreticis, impu-
nè ut ibi sint, & suam diligentiam fuisse præ-
uentam, ut eo modo eius cura solertior uita-
retur, cum hoc iudices episcopi cognouerint)
suæ cathedræ loca restituant. Sanè, si episcopi
inter quos causa uersatur, diuersarum sunt p-
uinciarum, ille Primas det iudicis, in cuius p-
uincia est locus, de quo contenditur. Si autem
ex cōmuni placito, uicinos iudices elegerint,
aut duo eligantur, aut tres. Quòd si tres ele-
rint, aut omnium sententiam sequantur, aut
duorum. A iudicib⁹ autem, quos communis
consensus elegerit, non liceat prouocari. Et q̄
quis probatus fuerit, pro contumacia nolle
obtemperare iudicibus, cum hoc primæ sedis
episcopo fuerit probatum, det litteras, ut nul-
lus ei cōmunicet ep̄or̄, donec obtēperet.

2. q. 6. A iudi.

2. q. 6. Quisq̄

Cap. 25. Vnde supra.

Si in matricibus cathedris episcopus negli-
gens fuerit aduersus hæreticos, conueniatur à
uicinis episcopis diligentibus, & ei sua negli-
gentia demonstretur, ut se excusare non pos-

fit. Quòd si ex die, quo conuenitur, intra sex menses, si in eius prouincia executio fuerit, & nō eos ad unitatem catholicam cōuertendos curauerit, non ei cōmunicetur, donec impleat. Si autem executor ad loca non uenerit, non ascribatur episcopo. Si autem probatum fuerit, eum de communionem illorum fuisse mentitum, dicendo eos cōmunicasse quos (eo sciente) non communicasse constiterit, etiam episcopatum amittat.

Cap. 26. De uirginibus, quæ infra uiginti quinque annos necessitate cogente uelantur.

Item placuit, ut quicumque episcoporum necessitate periclitantis pudicitie uirginalis (cū uel petitor potens, uel raptor aliquis formidatur, uel si aliquo etiam mortis scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non uelata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet) uelauerit uirginem, seu uelauit intra uiginti quinque annos ætatis, non ei obsit cōcilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

Cap. 27. De episcopis, qui post acta Carthaginensis synodi, reuerti sunt ad reliqua peragenda.

Item placuit, ne diutius uniuersi episcopi, qui ad concilium congregati sunt, tenerentur, ab uniuerso concilio ternos iudices de singulis prouincijs eligi. Et electi sunt de prouincia Carthage Vincentius, Fortunatianus & Clarus. De prouincia Numidie Alypius, Augustinus, & Restitutus. De prouincia Byzancena, cum sancto fene Donatiano primate Cresconius, Iocūdus, et Emilianus. De Mauritania Sitifensi,

S V M M A

Seuerianus, Asiaticus, & Donatus. De prouincia Tripolitana Plautius, q (ex more) legatus unus est missus, q oēs cum sancto sene Aurelio uniuersa cognoscant. A quo petijt uniuersum concilium, ut cunctis siue gestis, quæ cōfecta iā sunt, siue eplis ipse subscribat. Et subscripserunt, Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensu, & perlecto subscripsi, Donatianus Telepiensis primæ sedis subscripsi, Augustinus Hipponæ Regienfis subscripsi. Similr & oēs epi subscripserūt. Finit concilium Mileuitanum.

Subscriptio

Decreta Zofimi Papæ.

Zofimus Pō. 41. Tempore huius fuit Lucius hæreticus, & Pelagius dānatus est. Zofimus Papa, natiōe Græcus, sedit ann. 1. mēf. 2. dies. 11. sub Honorio, & Theodosio iuniorē. Hic Paschale cæreum sacrauit. Seruis sacerdotio, sacerdotibus uerò tabernis iterdixit. Ex ei⁹ decre. hoc extat ex Gratiō defūptū. Cōtra statuta Patrum cōdere aliqd, uel mutare, nec huius qdem sedis potest auctoritas. Apud nos enim inconuullis radicibus uiuit antiq̄tas, cui decreta Patrū sanxere reuerentiā. Extant etiam eiusdem duæ decretales epistolæ, altera ad Isichium Salonitanum episcopum, altera ad clerum Rauennatum.

27. q. 1. Cōtra decreta.

In Concilijs. fol. 288. pag. 2.

Decreta Bonifacij primi, Papæ.

Bonifacius 1. Pont. 42. Bonifacius primus, Romanus, sedit ann. 3. mensib⁹. 8. Hic, Eulalio schismatico superato, statuit, ne mulier Sacra attingeret, nec icēsum adoleret. Prohibuitq̄, ne obnoxius, aut errās, aut annis. 30. minor ad sacerdotium admitteretur, Huius Pontificatum insignem reddidit diuus Hierony. presbyter. Morit in Bethlehē

Hieronymi uita, & obitus.

ætatis suæ an. 71. Quantū hic uita & doctrina iuuerit ecclesiā Dei, alijs iudicandū relinquo. Siqdem claruit miraculis, & eius scripta omnib⁹ sunt in p̄cio. Decretum eiusdē Bonificij, De ætate presbyterorū, ne ante. 30. ann. ordinētur. p̄termisimus, q̄a hoc idē exaratū est in statutis Fabiani.

Supra fo. 13. i
fine pag. 1.

CONCILIUM CARTHAGINEN.

Sextum, ab episcopis. 217. celebratum.

In hoc cōcilio, q̄ statuta sunt, breuis declaratur annexi: Primū, interfuit Legatio ecclesiæ Ro. Faustinus ep̄s, Philippus & Afellus presbyteri. Deinde actum est, ut ab ep̄is Oriētalibus peteret Nicænū concil. Vbi, in p̄sentia omnium, exēplaria Nicænæ synodi (sicut à Patribus cōstituta fuere) in mediū plata sunt. Postremō recitata fuit p̄fessio fidei Nicæni cōcil. quā superi⁹ post canones suo loco inseruimus.

Concil. Carthagineū. 6.

Vide sup. fol. 35. pag. 2.

Explicit cōciliū Cartha. 6. puinciale.

CONCILIUM CARTHAGINEN.

Septimū sub eodē Bonifacio. 1. p. 38. ep̄os celebratū est, nihil habēs, qd' ad n̄ra hæc tēpora ptineat. In hac synodo fuerūt recitati canones concilioꝝ diuersorū uniuersæ puinciæ Africæ, Numero. 105. Quos nō recēsemus, q̄a quæ ibi decreta sunt, superioribus pb̄atur inserta.

Concil. Car. 7

Supra in concil. Carth. 3. fo. 86. Et in Miltuitano fol. 113.

Hoc in loco adiecta sunt etiā capita Nicēni cōciliij è Græco in Latinū conuersa, missa ab ep̄is Orientalib⁹ ad conciliū Aphricanū, sicut ī cōcil. Carth. 6. Lat⁹ explicatur ī uolu. cōcil.

In cōcilijs fo. 294. pag. 1.

Decreta Cælestini primi, Pape.

Cælestin⁹. 1. Ro. sedit ann. 8. mētib⁹. 10. dies 17. Hic Psalte. Antiphonis iterstinxit, Introit⁹,

Cælestinus. 1. Pont. 43.

S V M M A

Sub hoc Pōt. Gradus, Tractus, Offertoria, Cōmunionēs, et
 moris B. Auguſtini. Et Orationes inſeruit Miſſæ. Clericos canonicarum
 Neſtorius, in Marſam ma- ritum inſtitutionū doctos eſſe uoluit. Scothos,
 trem Dei bla- atq; Britannos in uiam Chriſti reduxit.

Extat epiſtola eius ad epiſcopos Gallix, in
 qua damnat errores Pelagij, quos iam damna-
 rat Innocentius primus in epiſtola ad Car-
 thagineñ. concilium, cuius initium eſt, Inqui-
 rendo de his rebus, quas omni &c. Quos etiã
 damnauit concilium Mileuitanum. Ideo ſu-
 peruacaneum duximus hęc omnia illa tran-
 ſcribere per capita, niſi titulis dūtataz in hac
 ferie expreſſis.

Primum, notat, quòd niſi gratia Dei iuue-
 mur, inſidias diaboli euitare non poſſumus.

Secundo, Quòd Adam omnes homines le-
 ſerit, nec quempiam per liberum arbitrium
 poſſe conſurgere, niſi eum gratia Dei erexerit.

Tertio, quòd nemo ſit bonus ſuis uiribus,
 niſi participatione eius, qui ſolus eſt bonus.

Quarto, quòd p̄ Chriſtum libero bene uta-
 mur arbitrio.

Quinto, quòd omnia ſanctorum merita, do-
 na ſint Dei.

Sexto, quòd omnis ſancta cogitatio, & mo-
 tus piæ uoluntatis ex Deo ſunt.

Septimo, quòd gratia Dei non ſolum pec-
 cata dimitrat, ſed etiam adiuuet, ne committã-
 tur, & præſtet, ut lex impleatur, non ſicut Pe-
 lagius ait, facile, quaſi ſine gratia Dei, diffici-
 lius poſſit impleri.

Octauo, quòd præter ſtatuta ſedis Apoſto-
 licæ, omnes orationes eccleſiæ gratiam Chri-

Hęc oia ple-
 nus in conci-
 lijs. fol. 309.
 pag. 2.

In concil. fol.
 278. pag. 2.

Supra fo. 113.

stj resonant, qua genus humanum reparatur,
& ab æterna damnatione reducitur.

Nono, quòd gratiam Dei etiam baptizan-
dorum testatur instituta purgatio, cum exor-
cismis, & insuflationibus spiritus ab eis ex-
pelluntur immundi.

Extat altera epistola eiusdem Cœlestini ad
eosdem episcopos Gallię, quos corrigit in nō
nullis superstitionibus, ut sequitur.

*Cap. i. Quòd non debeant sacerdotes amicti pallijs
in ecclesia ministrare.*

Didicimus, quosdam domini sacerdotes sū
perstioso potius cultui inferuire, q̄p̄ mentis
uel fidei puritati. Qui amicti pallio, & lūbos
præcincti, credunt se sanctæ scripturæ fidem;
non per spiritum, sed per literam complexu-
ros. Nam si ad hoc ista præcepta sunt, ut tali-
ter seruarentur, cur non fiunt pariter, quæ se-
quuntur, ut lucernę ardentes in manibus unā Luc. 12.
cum baculo teneantur? Habent autem suum
ista mysterium, & intelligentib⁹ ita clara sunt,
ut ea magis, qua decet, significatione seruētur.
Nam in lumborum præcinctiōne castitas, in
baculo regimen pastorale, in lucernis ardenti-
bus boni fulgor operis indicatur. De quo dici-
tur: Sic luceant opera uestra. Discernendi à ple- Matth. 5.
be, uel cæteris sumus doctrina non ueste, con-
uersatione non habitu, mentis puritate nō cul-
tu. Nam si studere incipiamus nouitati, tradi-
tum nobis à patribus ordinem calcabimus,
ut locum superuacuis superstitionibus facia-
mus, Rudes ergo fidelium mentes ad talia nō
debemus inducere. Docēdi enim potius sunt,

quibus illudendi. Nec imponendum est eorum oculis, sed mentibus infundenda praecepta sunt.

Cap. 2. Quod nulli sit ultima poenitentia neganda.

26. q. 6. Agno-
uimus morietur

Agnoimus poenitentiam morientibus denegari, nec illorum desiderijs annui, qui obitus sui tempore hoc animae suae cupiunt remedio subueniri. Horremus (fateor) tantae impietatis aliquem reperiri, ut Dei pietate desperet, quasi non possit, ad se quouis tempore concurrenti, succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem redimere, quo se ille expediri desiderat & liberari. Quid hoc (rogo) aliud est, quam morienti mortem addere, eiusque animam, sua crudelitate ne absolui possit, occidere? cum Deus ad subueniendum sit paratissimus, & inuitans ad poenitentiam, sic promittat peccatori ingens, Quaecumque die conuersus fuerit, peccata eius non imputabuntur ei. Et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed tantum conuertatur, & uiuat. Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore poenitentiam denegauerit. Et desperat de clementia Dei, qui eum ad subueniendum morienti sufficere, uel in momento posse non credit. Perdiderat latro in Cruce premium ad Christi dexteram pendens, si illum unius horae poenitentia non iuisset. Vera ergo ad Deum conuersio, in ultimis positorum, mente potius est existimanda, quam tempore. Propheeta hoc taliter asserente, Cum conuersus ingermueris, tunc saluus eris. Cum ergo dominus sit cordis inspector, quouis tempore non est deneganda poenitentia postulanti, cum ille se obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari.

Ezech. 33.
& 18.

Luce. 23.

Eze. 18. & 33.

Concilium

C O N C I L I O R V M. 121
C O N C I L I V M E P H E S I N V M
unum ex quatuor principalibus, sub
Cœlestino primo, Papa.

Habitu est aduersus Nestorium Constā- Cōciliū Ephe-
sinū cōtra Ne-
storium.
tinopolitarum episcopum, qui purum homi-
nem ex sancta uirgine Maria natum asseruit,
ut aliam personam carnis, aliam faceret deita-
tis. Nec unum Christum in uerbo Dei, & car-
ne sentiret, sed separatim, atq; seiunctim alter-
rum filium Dei, alterum hominis prædicaret.
Conuenit autem hæc synodus, sub Theodo-
sio iuniore, Era 468. Cui synodo uice sancti
Cœlestini papæ (cuius anno penultimo cele-
brata est) præsedit beatissimus quondam Cy-
rillus Alexandriæ episcopus, qui cum uniuersis
concilio, ad eundem Nestorium synodalia
decreta transmisit, ut habentur in epistola cō-
cilij Ephesini ad ipsum Nestoriū. In qua Sym- In Concilijs.
Eph. pag. 2.
bolum fidei, quod à magno illo cōcilio apud
Nicæam congregato traditum est, prolixè in-
terpretantur, ut iure optimo possint dici, sum-
ma quædam totius doctrinæ Christianæ.

Sequuntur ea, quæ à 200. episcopis in syno-
do Ephesina congregatis cum anathemate de-
finita sunt.

Cap. 1.

Si quis non confitetur, Deum esse ueraciter Decreta con-
cilij Ephesini.
Emmanuel, & propterea Dei genitricem san-
ctam uirginem (peperit enim secundum carnem,
carnem factum Dei uerbum, secundum quod
scriptum est, uerbum caro factum est) anathe- Ioan. 1.
ma sit.

Cap. 2.

Si quis non confitetur, carnem secundum sub-
stantiam unitam Dei patris uerbum, unumq;

Q

S V M M A

esse Christum cum propria carne , eundem. s.
Deum, simul & hominem, anathema sit.

Cap. 3.

Si quis in uno Christo diuidit substantias
post unitatem , sola eas connexione coniun-
gens eamq; , quæ secūdm carnis dignitatem
fit, uel etiam auctoritatem, & potestatem , ac
non potius cōuentu, qui per unitatem factus
est naturalem, anathema sit.

Cap. 4.

Si quis in personis duabus, uel subsistētijs
eas uoces , quæ in Apostolicis scriptis conti-
nent & euangelicis, diuidit, uel quæ de Chri-
sto dicuntur à sanctis uel ab ipso , & aliquas
quidem ex his, uelut homini , qui præter Dei
uerbum specialiter intelligatur, apparuit, illas
autem tanq; dignas Deo , soli Dei patris uer-
bo deputauerit, anathema sit.

Cap. 5.

Si quis audeat dicere, hominem Christum,
Theophoron, idest, Deum ferentem, ac nō po-
tius Deum esse ueraciter dixerit, tanq; filium
per naturam, secūdmq; uerbum factum est
caro, & communicauit similiter & nos carni
& sanguini, anathema sit.

Cap. 6.

Si quis dicit Deum esse uel dominum Chri-
sti Dei patris uerbum, & non magis eundem
ipsum confitetur Deum simul & hominem,
propterea, q̄ uerbum caro factum est, secun-
dm scripturas, anathema sit.

Cap. 7.

Si quis, uelut hominē Iesum, operante Deo

Ioan. i.

uerbo, dicit adiutum, et unigeniti gloriam, tanquam alteri præter ipsum existenti, tribuit, anathema fit.

Cap. 8.

Si quis audet dicere, assumptum hominem coadorandum Deo uerbo, & conglorificandum, & conuocandum Deum, tanquam alterum cum altero (nam con, syllaba super adiecta hæc cogit intelligi) an non potius una supplicatione ueneratur Emmanuel, unamque ei glorificationem dependit, iuxta quod uerbum caro factum est, anathema fit. Ioan. 1.

Cap. 9.

Si quis unum dominum Iesum Christum glorificatum dicit à spiritu sancto, tanquam qui aliena uirtute per eum usus fuerit, & ab eo acceperit efficaciam contra immundos spiritus, posse & coram hominibus diuina signa perficere, ac non potius fatetur eius proprium spiritum, per quem diuina signa expleuit, anathema fit.

Cap. 10.

Pontificem, & Apostolum confessionis nostræ factum esse Christum, diuina scriptura commemorat. Obtulit enim semetipsum pro nobis in odorem suauitatis Deo, & patri. Heb. 3. Ephe. 5. Si quis ergo Pontificem, & Apostolum nostrum dicit factum, non ipsum Dei uerbum (quando caro factum est, & homo iuxta nos homines) sed uelut alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere, aut qui dicit, quod pro se obtulisset semetipsum oblationem, & non potius pro nobis solis (non enim eguit oblatione, qui peccatum omnino nesciuit) anathema fit. Efa. 57.

Cap. 11.

Si quis non confitetur, carnem domini uiuificatricem esse, & propriam ipsius uerbi Dei patris, sed uelut alterius præter ipsum, cõiuncti eidem per dignitatem, aut quasi diuinam habentis habitationem, ac non potius uiuificatricem esse, quia facta est propria uerbi cuncta uiuificare ualentis, anathema sit.

Cap. 12.

1. Cor. 5. Si quis non confitetur Dei uerbum passum carne, & crucifixum carne, & mortem carne gustasse, factum quæ primogenitum ex mortuis, secundum quod uita est, & uiuificator ut Deus, anathema sit.

Cap. 13.

Idem habetur
in cõcilio Cal
cedonen.

Ait igitur magna, et sancta synodus, ipsum qui est ex Deo patre naturaliter natus, filium unigenitum, Deum de Deo uero, lumen de lumine, per quem, & cum quo omnia fecerit pater, hunc descendisse, incarnatum esse, & hominem factum, passum esse, & resurrexisse tertia die, ascendisse rursus in celos. Hæc nos sequi uerba debemus, his nos conuenit obtemperare dogmatibus, considerantes, quid sit incarnatum esse, & hominem factum Dei uerbum.

Nota, quid sit
hominem factum
Dei uerbum.

Non enim dicimus, quod Dei natura conuersa, uel immutata facta sit caro, nec quod in totum hominem, qui est ex anima & corpore, transformata sit, sed magis quod carnem animatam anima rationali sibi copulauerit, uerbumque substantialiter, ineffabiliter, & incomprehensibiliter factus sit homo, & nuncupatus sit etiam filius hominis, non nuda tantummodo uoluntate, sed nec assumptione sola personæ, sed quod diuersæ quidem naturæ in unum cõuenerint,

unus tamen ex ambob⁹ Christus, & filius, nō euacuata, uel sublata diuersitate naturarum p̄ coniunctionem, sed quia simul nobis effecerunt, unum Deum, & Christum, et filiū, idest, diuinitas & humanitas, per arcanam illam, ineffabilemque copulationis adunationem. Itaque is, qui ante secula omnia est natus ex patre, etiam ex muliere carnaliter est procreatus in tempore. Non quia diuina ipsius natura de sacra uirgine sumpsit exordium, nec propter se ipsam opus habuit secundo nasci post illam natiuitatem, quam habebat ex patre (est enim ineptum & stultum hoc dicere, quod is, qui ante omnia secula est, & cōsempiternus patri, secundæ generationis eguerit, ut esse inciperet) sed quia propter nostram salutem, naturam sibi copulauit humanam, & processit ex muliere, idcirco dicitur esse natus carnaliter. Nec. n. primum natus est homo communis de sancta uirgine, & tunc demum inhabitauit in eo uerbum, sed in ipsa uulua, uteroque uirginali secum carnem coniunxit, & sustinuit generationem carnalem, carnis suæ natiuitatem suam faciens. Sic illum dicimus & passum esse, & resurrexisse, non quia Deus uerbum in sua natura passus sit, aut plagas, aut clauorum transfixiones, aut alia uulnera susceperit (Deus nāque incorporealis extra passionem est) sed quia corpus illud, quod ipsius proprium factū est, hoc sustinuit, ideo hæc omnia pro nobis ipse dicit passus. Inerat enim in eo corpore, quod patiebatur, Deus, qui pati non poterat. Simili modo, & mortem ipsius intelligimus. Immo

S V M M A

Heb. 2.

tale enim & incorruptibile est naturaliter & uita, & uiuificans Deus uerbum, sed quia corpus ipsius proprium, gratia Dei (iuxta Pauli uocem) pro omnibus mortem gustauit, idcirco ipse dicitur, mortem passus pro nobis. Nō quod ipse mortem esset expertus, quantum ad ipsius naturam pertinet (insania enim est, hoc uel sentire, uel dicere) sed quod (ut diximus) uera caro ipsius mortem gustauit. Ita & resurgente carne ipsius, rursus resurrectionem dicimus, non quia in corruptionem ceciderit (quod abfit) sed quia eius resurrexit corpus. Ita Christum unum, & dominum confitemur, non tantum hominem cum uerbo coadorantes, ne diuisionis quaedam species inducatur, sed unum iam, & eundem adorantes, quia non est alienum à uerbo corpus suum, cum quo ipse etiam assidet patri. Nec hoc ita dicimus, quasi duobus filiis assidentibus, sed uno cum carne per unitatem, quasi talem copulationem factam per substantiam, aut quali præpassibile, aut quasi parum decoram, uoluerimus accipere, in id incidemus, ut duos filios esse dicam⁹. Neceffe est enim discernere, & dicere hominē separatim fuisse, sola filij appellatione honoratum, & rursus uerbum, quod est ex Deo in homine, in ueritate filium Dei. Sed discernere in duos filios non debemus unum dominum Iesum Christum. Neque enim adiuuat rectam fidei rationem, licet nonnulli copulationem (nescio quam) perhibeant personarum. Nō enim dicit scriptura, uerbum Dei personam sibi hominis assumpsisse, sed carnem factum esse. Id

Ioan. 1.

autem est ostendere Dei uerbum, similiter ac nos principium habuisse carnis & sanguinis, & corpus nostrum propriè suum fecisse, et hominem ex muliere processisse, non abiecta, uel deposita deitate, aut generatione illa, quã habebat ex patre, sed mansisse etiã in assumptione carnis Deum, quod erat. Hoc itaq; rectã fidei ratio protestatur. In tali sensu sanctos patres fuisse comperimus. Ideoq; illi nõ dubitauerunt, sanctam Virginem dicere Theotocon, non quia uerbi natura, deitasq; in sancta Virgine sumpsit exordium, sed q; ex ea natum sit sacrum illud corpus, animatum anima rationali, cui substantialiter adunatum Dei uerbũ, carnaliter natum esse dicitur. Hęc igitur pro charitate in Christo scribo tibi, quærens tãq; frater, & contestans coram Deo, & electis eius angelis, ut hęc nobiscum sentias, simul & doceas, ut ecclesiarum pax, salua seruetur, & concordia, charitatisq; uinculum idissolubile maneat sacerdotibus Dei.

Finis concilij Ephesini.

Decreta Sixti tertij Papa.

Sixtus tertius, natione Romanus, sedit annis octo, diebus. 19. Hic post annum unum, & 44. menses octo accusatur Romæ apud Augustũ & plebem, ita ut Augustus, & multus populus ab eius cõmunionem se segregaret. Accusatur autem à quodam Basso. Sixtus autem uolens se purgare, fecit, ut Valentinianus Augustus sanctam synodum congregaret in basilica beati Petri apostoli. Et factõ cõuentu cum magna examinatione per iudicium synodicũ

Sixtus, 1. Põr.

De hoc. 2. q. 4
cap. Sixtus.

S V M M A

purgatur à 56. episcopis. Et cōdemnat Bassus à synodo, ita tamen, ut ultimo die uiaticum ei non negaretur propter humanitatem pietatis ecclesiæ. Hoc audiens Valentinianus Augustus, cum matre sua Placida furore sancto cōmoti, proscriptione Bassum condemnauerūt, & omnia prædia facultatum eius ecclesiæ catholicæ sociavit. Qui Bassus nutu diuino intra tres menses defunctus moritur. Cuius corpus Sixtus episcopus cum linteaminibus, & aromatibus, manibus suis tractans, recondidit, & sepeliuit apud beatum Petrum apostolum in cubiculo parentum eius.

Exrat ep̄la Sixti tertia ad episcopos Orientales, elegans & lectione digna, gratias referens, q̄ suis literis illum uisitauerint in tribulatione, & p̄sequutione sua, In qua hęc tradit regulā, qua p̄sequuti nos cōsolari debeamus.

Epistola hæc est parennetica & consolatoria.

11. q. 4. Inter uerba.

Nota.

2. Cor. 1.
Iob. 16.

Fratres, propter insidiantium uituperationes aut accusationes, uel propter laudantium opiniones, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinare debemus, sed inter uerba laudantiū, siue uituperantium ad mentem semper recurrendum est. Et si in ea non inuenitur bonum, quod de nobis dicitur, magnam tristitiam generare debet. Et rursus, si in ea non inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus letitiam prosilire. Quid enim si omnes laudent, & conscientia nos accuset, aut si omnes accusent, & conscientia nos liberos demōstret? Habemus Paulum dicentem: Gloria nostra hæc est, testimoniū conscientiæ nostræ. Iob quoq; dicit: Ecce in cœlis

testis meus. Si ergo est nobis testis in cœlo, testis in corde, dimittamus stultos foris loqui, quod uolunt. Quid enim aliud detrahentes faciunt, nisi in puluerem sufflant, atq; in oculos suos terram excitant: ut undè plus detractio- nis perflant, inde magis nihil ueritatis uideant. Vocandi tamen sunt etiam ipsi, & tranquillè admonendi, eisq; satisfieri modis omnib⁹ debet, scientes, qd de Iudæis ueritas ait: Ne forte scandalizemus eos. Si autem satisfieri sibi ex ueritate noluerint, habes consolationem, quã in euangelio aspicias. Quia cum domino dic- tũ fuisse, Scis, qd Pharisei, audito uerbo hoc, scandalizati sunt, respondit: Sinite illos, cœci sunt, & duces cœcorum.

Matth. 17.

Matth. 15.

In capite. 2. eiusdem epistolæ Sixtus decreuit, ut hi, qui non sunt bonæ conuersationis, & quorum uita est accusabilis, uel quorũ fides, uita & libertas nescitur, non possint domini sacerdotes accusare, nec uiles personæ ad accusationem eorum admittantur.

In tertio agit de peregrinis, siue de prouincialib⁹ iudicijs. Et si quis sibi iudicem senserit aduersum, appellationis utatur remedio.

Supra in decretis Fabiani. fol. 13.

In quarto, ut qui crimen obijcit, scribat se probaturum, & qui non probauerit, similem pœnam sustineat.

Ibidem.

In quinto, De episcopis accusatis. Vbi placuit, ut si episcopus accusatus appellauerit Apostolicam sedem, id statuendum, quod eiusdem sedis Pontifex censuerit.

CONCILIVM PROUINCIALE Conciliũ Rhe-
Rhegiẽ. sub Sixto. 3. Papa, ab ep̄is. 13. Era. 472. gien.

S V M M A

Canones concilij Rhegiē.

- Cap. 2. Tauri-
nateñ. cōcilij. **Vt peruerſi ordinatores, nullis denuo ordi-**
nationibus interſint. 1.
De remotione eius, quem ordinare perpe-
ram duo præſumpſerunt. 2.
Nicæ. concil.
cap. 3. De hæreticis & ſchiſmaticis episcopis, ſi ad
catholicā fidē uenerint, qd obſeruari debeat. 3.
Vt episcopus benedicat, & confirmet neo-
phytum. 4.
Vt episcopus, cūm ſepelierit episcopum, cu-
ram habeat eccleſiæ ipſius. 5.
Vt abſq; Metropolitanis literis, & conſen-
ſu, nullus accedat ad eccleſiam deſtitutam
episcopo. 6.

Finis concilij Rhegiē.

Cōcilij Aga-
then. **C O N C I L I V M A G A T H E N S E**
prouinciale in ciuitate Agatha in Gallia habi-
tum, ab episcopis. 35.

Exordium. Cūm in Dei nomine ex permiſſu regis Ala-
rici in Agathenſem ciuitatem ſancta ſynodus
cōueniſſet, & in ſancti Andree baſilica cōſediſ-
ſemus, ibiq; flexis genibus in terra, pro regno
eius, pro longæuitate populi dominum depre-
caremur, ut qui nobis congregationis permi-
ſerat poteſtatem, regnum eius dominus ſcæli-
citate extenderet, iuſtitia gubernaret, uirtute
protegeret, de diſciplina, & ordinationib; cle-
ricorum * atq; Pontificum * uel de eccleſiarū
utilitatibus tractaturi, imprimis id placuit, ut
Canones, et ſtatuta Patrū per ordinē legerent.

Cap. 1. De contumacibus clericis, & ad officium tardis.

Canones con-
cilij Agathē. **Contumaces uerò clerici (prout dignitatis**
ordo permiſerit) ab episcopis corrigantur, &

fi qui, prioris gradus elati superbia, commu-
 nionem fortasse contempserint, aut ecclesiam
 frequentare, uel officium suum implere negle-
 xerint, peregrina eis communio tribuatur, ita
 ut, cum eos pœnitentia correxerit, rescripti in
 matricula gradum suum, dignitatēq; recipiāt.

D. 50. Contu-
 maces.

Cap. 2. De episcopis, qui pro minimis causis ali-
 quos excommunicant.

Episcopi uero si, sacerdotali moderatione
 postposita, innocētes, aut minimis causis cul-
 pabiles excommunicare præsumperint, aut
 ad gratiam baptismatis festinantes, fortasse re-
 cipere noluerint, à uicinis episcopis eiusdem
 prouinciæ literis moneantur, Et si parere no-
 luerint, communio illis usq; ad tempus syno-
 di à reliquis episcopis denegetur, ne fortè per
 excommunicationis peccatum, excommuni-
 cati longo tempore, morte præueniantur.

11. q. 3. Ep̄s, si
 sacerdot.

Cap. 3. De his, qui oblationes ecclesie defraudant.

Clerici etiam, uel seculares, qui oblationes
 parentū, aut donatas, aut testamento relictas,
 retinere perstiterint, aut id, quod ipsi donau-
 erint, ecclesiis uel monasteriis crediderint aufe-
 rendum (sicut sancta synodus cōstituit) uelut
 necatores pauperum (quousq; reddant) ab ec-
 clesiis excludantur.

11. q. 2. Clerici,
 ci, uel.

Cap. 4. Si clericus furtum ecclesie fecerit.

Si quis clericus furtum ecclesie fecerit, pe-
 regtina ei communio tribuatur.

Ibidem,

Cap. 5. Si quicquā fuerit episcopo d. relictum.

Pontifices, quibus in summo sacerdotio cō-
 stitutis, ab extraneis aliqd, aut cum ecclesia,
 aut sequestratim dimittitur, aut donat, quia

12. q. 3. Pontifi-
 ces.

S V M M A

hoc ille qui donat, pro redemptione animæ suæ, non pro commodo sacerdotis probatur offerre, non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesiæ inter facultates ecclesiæ cõputabũt, quia iustum est, ut sicut sacerdos habet, quod ecclesiæ dimissum est, ita & ecclesia habeat, quod relinquitur sacerdoti, Sanè quicquid per fidei commissum, aut sacerdoti, aut ecclesiæ fortasse dimittitur, cuiuscunq; alijs post modum profuturum, id inter facultates suas ecclesia computare, aut retinere, non poterit.

Cap. 6. De rebus ecclesiæ, quomodo ab episcopo habeantur.

10. q. 2. Casellas, uel m̃aci.

Casellas uerò, uel mancipia ecclesiæ, episcopi (sicut prisca sanctorum canonum præcepit auctoritas) uel uasa monasterij, quasi commendata fidei proposito, integro ecclesiæ iure possideant, id est, ut episcopi neq; uendere, neq; per quoscunq; contractus res, undè pauperes uiuunt, alienare præsumant. Quòd si ne-

10. q. 2. E. a. n.

cessitas compulerit, ut pro ecclesiæ necessitate, aut utilitate, uel in usufructu, uel indirecta uenditione aliqd distrahatur, apud duos, uel tres comprouinciales, uel uicinos episcopos, causa, qua necesse sit uendi, primitus comprobetur, ut habita discussione sacerdotali, eorũ subscriptione, quæ facta fuerit uenditio corroboretur. Aliter facta uenditio, uel transactio

12. q. 2. Si quis deferuis.

non ualebit. Sanè, si quos de seruis ecclesiæ, benemeritos sibi, episcopus libertate donauerit, collatam à successoribus libertatē placuit custodiri, cum hoc, qd eis manumissor in libertatem contulerit, quod tamen iubemus uiginti tollidorum numerũ & modum in terrula, uel

uineola, uel hospitio tenere, Quod amplius datum fuerit, post manū missoris mortem ecclesię reuocetur. Minusculas uerò res, aut ecclesię minus utiles peregrinis, uel clericis, saluo iure ecclesię, in usum præstari p̄mittimus.

Cap. 7. De clericis, qui ad seculares confugiunt.

Id etiam placuit, ut si clericus, relicto officio suo, propter districtiōnē ad secularem iudicem fortasse cōfugerit, & is, ad quem recurrit, solatium ei defensionis impēderit, cum eodem de ecclesię communione pellatur.

Cap. 8. Ut in quadragesima non soluatur ieiunium.

Placuit etiam, ut omnes ecclesię filij (exceptis diebus dominicis) in quadragesima, etiā in die sabbati, sacerdotali oratione & discretionis communione ieiuent.

Cap. 9. De predicatione Symboli.

Symbolum etiam, Placuit, ab omnibus ecclesijs una die, id est, ante octo dies dominicę resurrectionis, publicè in ecclesia cōpetentib⁹ prædicari.

Cap. 10. De benedictione, & unctiōe altaris.

Altaria, placuit, non solū unctiōe chrisma- tis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.

Cap. 11. Qualiter maiores, & minores pœnitentiam accipiāt.

Pœnitentes tempore, quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super caput à sacerdote (sicut ubiq; constitutum est) consequantur. Si autem comas non deposuerint, aut uestimenta non mutauerint, abijciantur. Et nisi dignè pœnituerint, non recipiātur. Iuuenibus etiam pœnitentia non facilè cōmittenda est, ppter gratis fragilitatem. Viaticū tñ oibus in morte positus, non est negandum.

S V M M A

Cap. 12. Qua etate diaconi ordinentur.

D. 77. Eps be
nedictionem.

Episcopus benedictionem diaconatus minoribus uiginti quinque annorum penitus non committat. Sanè si conjugati iuuenes consenserint ordinari, etiam uxorum uoluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, religione promissa, posteaquè pariter conuersi fuerint, ordinentur.

Cap. 11. De sanctimonialibus, qua etate uelentur.

20. q. 2. Sanctimo.

Sanctimoniales, quantumlibet uita carum, & mores probati sint, ante annum ætatis suæ quadragesimum non uelentur.

Cap. 14. Ut solennitates maiores in ciuitatibus celebrentur.

De conse. d. 1.
Si q̄s etiam.

Si quis etiam extra parochias, in quibus legitimus est ordinariusquè conuentus, oratoriū habere uoluerit, reliquis festiuitatibus, ut ibi Missam audiat, propter fatigationem familiæ iusta ordinatione permittimus. Pascha uerò Natali Domini, Epiphania, Ascensione domini, Pentecoste, & natali sancti Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur, nõ nisi in ciuitatibus, aut in parochiis audiant. Clerici uerò, si in his festiuitatibus, quas supradiximus (nisi iubente, aut permitte episcopo) ibi Missas celebrare uoluerint, communionem priuentur.

Solennitates
maiores.

Idem Augusti
nus Ignaro.

Cap. 15. Ut non liceat, presbyterum rem ecclesiæ uendere.

12. q. 2. Statui
mus, q̄ ep̄i.

Statuimus (quod omnes canones iubent) ut ciuitatenses, siue diæcesani presbyteri, uel clerici, saluo iure ecclesiæ, rem ecclesiæ (sicut promiserunt episcopi) teneant, uendere autem, aut donare penitus non præsumant. Quod si fecerint, & facta uenditio non ualebit, & de facul

tatibus (si quas habent proprias) indemnem ecclesiam reddant, & communione priuent.

Cap. 16. Ut clericus minor seniori non præponatur.

Episcoporum etiam, quorum uita nõ reprehenditur, posteriorem priori nullus præponat, nisi fortè elatus superbia, quod pro necessitate ecclesiæ episcopus iusserit, implere cõtemnat. Sanè si officium archidiaconus, aut propter simpliciorè naturam implere, aut expedire nequirit, ille loci sui nomen teneat et ordinationem ecclesiæ, quem elegerit episcopus præponendū.

D. 74. Episcoporum etiã.

Idem Gregorius Ioanni epõ Syracusano.

Cap. 17. De secularibus, qui uxores suas derelinquunt.

Si uerò seculares, qui coniugale cõsortium nulla culpa grauiori dimittunt, uel etiam dimiserunt, & nullas causas diffidij probabiler proponentes, propterea matrimonia sua dimittunt, ut aut illicita, aut aliena præsumant, si anteq̃ apud episcopos comprouinciales diffidij causas dixerint, & priusq̃ in iudicio damnentur, uxores suas abiecerint, à communione sanctæ ecclesiæ, & populi cœtu (pro eõ q̃ si dem, & coniugia maculant) excludantur.

33. q. 2. Seculares, qui,

Idem Ambrosius super Lucam.

Cap. 18. Ut monasterium, inconsulto episcopo, nullus constituat de monachis.

Monasterium nouum, nisi episcopo aut præmittente aut probante, nullus incipere, aut fundare præsumat, Monachi etiam uagantes, ad officium clericatus, nisi eis testimonium Abbas suus dederit, nec in ciuitatibus nec in parochiis ordinentur. Monachum, nisi abbatis sui permisso, aut uoluntate ad alterum monasterium cõmigrantem, nullus Abbas suscipere, aut retinere præsumat, sed ubicunq̃ fuerit, Abbati

13. q. 2. De monachis.

20. q. 4. Monachum nisi

S V M M A

fuo auctoritate canonum reuocetur.

Cap. 19. Vt monasteria puellarum sint procul à monachis.

13. q. 2. Monasteria puellarum.

Monasteria puellarum longius à monasterijs monachorum, aut propter infidias diaboli, aut ppter oblocutiones hominũ collocentur.

Cap. 20. De libertis, ut in necessitate ab ecclesia tueantur.

D. 87. Libertos legit.

Libertos, legitime à dominis suis factos, ecclesia (si necessitas exegerit) tueatur, quos si quis ante audientiam aut persuadere, aut expoliare præsumpserit, ab ecclesia repellatur.

Cap. 21. Vt post Antiphonas orationes dicantur.

De conse. d. 5. Conuenit.

Et quia conuenit ordinem ecclesiæ ab omnibus æqualiter custodiri, statuendum est (sicut ubiq; fit) ut post antiphonas collationes ab episcopis, uel presbyteris dicantur, & hymni, matutini, uel uespertini decantentur diebus omnibus, & in cõclusionone matutarum, uel uespertinarum, & missarum post hymnos capitula de psalmis dicantur, & plebs, collecta oratione ad uesperam, ab episcopo cum benedictione dimittatur.

Cap. 22. De his, qui propter odium ad pacem non reuertuntur.

D. 90. Placuit etiam.

Placuit etiã, ut (sicut plerunq; fit) quicumq; odio, aut longinqua iter se lite dissenferint, & ad pacem reuocari diuturna obstinatione nequuerint, à sacerdotibus ciuitatis primitus arguantur. Qui si inimicitias deponere perniciofa intentione noluerint, de ecclesiæ cõtuetu iustissime communicatione pellantur.

Cap. 23. De his, qui contra iudicem episcopo, ad iudicem seculari non debet.

11. q. 1. Clericum nullus.

Clericum nullus præsumat apud secularẽ iudicem, episcopo non pmittente, pulsare. Sed si pulsatus

si pulsatus fuerit, non respondeat, uel proponat, nec audeat criminale negotium in iudicio seculari proponere.

Cap. 24. De episcopis, quando heredes non habent.

Episcopus, qui filios, aut nepotes non habuerit, aliū q̄ ecclesiā nō relinquat h̄redē, si quid de ecclesia, non in ecclesiæ causa, aut necessitate præsumpserit, quod distraxit, aut donauit, irritum habeatur, Qui uerò filios habet de bonis, quæ reliquit, ab h̄redibus eius indemnitatibus eius consulatur.

12. q. 2. Episcopus qui.

Cap. 25. De Iudæis, qui conuerti cupiunt.

Iudæi (quorum perfidia frequēter ad uomitum redit) si ad legem catholicam uenire uoluerint, octo mēses inter catechumenos ecclesiæ limen introeant. Et si pura fide noscuntur uenire, tunc demum baptismatis gratiam mereantur. Quod si casu aliquo periculum infirmitatis intra præscriptū tempus incurrerint, & desperati fuerint, baptizentur.

De conse. d. 4. Iudæi quorū.

Cap. 26. De stipendiis clericorum.

Clerici etiam omnes, qui ecclesiæ fideliter, uigilanterq; deseruiunt, stipendia sanctis laboribus debita, secundum seruitij sui meritum, uel ordinationē canonum à sacerdotibus consequantur.

1. q. 2. Clerici.

Cap. 27. De homicidis, & falsis testibus.

Itaq; censuimus, homicidas, & falsos testes à cōmunionē ecclesiastica esse submouendos, nisi poenitentia satisfactione criminis admilla diluerint.

24. d. 3. Itaq;.

Cap. 28. Ut clerici nuptiis non uident conuiuia.

Presbyteri, diaconi, subdiaconi, uel deinceps, quibus ducendi uxores licentia modo non est, etiam aliarum nuptiarum euitent cō-

D. 34. Presbyteri.

uicia. Nec his coetibus misceantur, ubi amatoria cantantur, et turpia, aut obsceni motus corporum choreis, & saltationibus efferuntur; ne auditus, & obtuitus sacris mysterijs deputati, turpium spectaculorum, atq; uerborum contagione polluantur.

Cap. 29. Ne de penitentibus clericus ordinetur.

De penitentibus id placuit obseruare, quod sancti patres nostri synodali sententia censuerunt, ut nullus de his clericus ordinetur, & qui iam sunt per ignorantiam ordinati, aut sicut bigami, aut internuptarum mariti locum teneant. Ministrare diaconus, aut consecrare altare presbyter non praesumat.

26. q. 6. Ministrare diacono.

Cap. 30. Ne presbyter benedictionem populo dare praesumat.

Ibidem.

Benedictionem super plebe in ecclesia fundere, aut penitentem in ecclesia benedicere; presbytero penitus non licebit.

Cap. 31. Ut ante Missam expletam egredi populus non praesumat.

De conse. d. 1. Missas.

Missas die dominico secularibus totas audire speciali ordine praecipimus, ita ut ante benedictionem sacerdotis egredi populus non praesumat. Quod si fecerint, ab episcopo publice confundantur.

Cap. 32. De non alienandis ab aliquo rebus ecclesiae.

27. q. 2. Diacones.

Diaconi, uel presbyteri in parochia constituti, de reb⁹ ecclesiae sibi creditis, nihil audeant commutare, uendere, uel donare, quia res ecclesiae sacrate Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes, nihil de rebus ecclesiae sibi commiserit (ut superius comprehensum est) alienare praesumat. Quod si fecerint, conuicti in concilio,

& ab honore depositi, de suo proprio aliud tantum restituant, quantum uisum fuerint præsumpsisse. Sanè si quis qualibet conditione, de rebus ecclesiæ aliquid alienare præsumpserit, si de suo proprio tantum ecclesiæ contulerit, quantum uisum est abstulisse, tunc demum illud stare licebit. *Ca. 34. De clericis capitale crimen incurrentibus.*

12. q. 2. Si quis qualibet.

Si episcopus, aut presbyter, aut diaconus, capitale crimen commiserit, aut chartam falsauerit, aut falsum testimonium dixerit, ab officij honore depositus in monasterium detrudatur, & ibi quædiu uiixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

D. 50. Si episc.

Cap. 35. De testamento episcopi.

Si episcopus, condito testamento, aliquid de ecclesiastici iuris proprietate, legauerit, aliter non ualebit, nisi tantumdem de iuris proprii facultate suppleuerit.

12. q. 5. Si episc.

Cap. 36. Ut sacerdotes canibus ad uenandum non utantur.

Episcopum, presbyterum, aut diaconum, canes ad uenandum, aut accipitres, aut huiusmodi res habere non liceat. Quod si quis talium personarum in hac uoluptate sæpius detectus fuerit, si episcopus est, tribus mensibus à communionem suspendatur, presbyter duobus mensibus se abstineat, diaconus uero à omni officio, uel communionem suspendatur.

D. 14. Episc., presbyterum.

Cap. 37. De uenditionibus, quas abbates facere præsumunt.

In uenditionibus, quas Abbates facere præsumunt, hæc forma seruetur, ut quicquid sine episcopi licentia uenditum fuerit, ad potestatem episcopi reuocetur. Mancipia uero monachis donata, ab Abbate non liceat manumiri.

27. q. 4. In uenditione.

S V M M A

ri. Iniustum enim putamus, ut monachis quotidianum rurale opus facientibus, serui eorū libertatis otio potiantur.

Cap. 37. De lapsis, qui de catholica fide in heresim transeunt.

Lapsis, id est, qui in catholica fide baptizati sunt, si præuaticatione damnabili post in heresim transierint, grandem redeundi difficultatem sanxit antiquitas. Quibus nos, annoꝝ multitudine breuiata, pœnitentiã biennij conditione, infra scriptæ obseruationis imponimus, ut præscripto biennio, tertio sinè relaxatione ieiunent, & ecclesiam studeant frequentare. In pœnitentum loco standi & orandi humilitatem ita nouerint obseruãdam, ut etiam ipsi, quum catechumeni egredi commonentur, abscedant. Hoc si obseruare uoluerint, constituto tpe admittēdis ad altariū obseruatio relaxet. Quod si ardua, uel dura fortè putauerint, statuta præteritorū canonū implere debebūt.

Ca. 38. De laicis, qui in solemnitatibus maioribus ad ciuitatem non occurrunt.

Ciues, qui superiorum solēnitatum, id est, Paschæ, ac Natalis domini, uel Pentecostes festiuitatibus, cum episcopis interesse neglexerint (quum in ciuitatibus cōmunionis uel benedictionis accipiendæ causa positos se nosse debeant) triēnio cōmunionē priuent ecclesie.

Cap. 39. De clericis, qui ab ecclesie officio diebus solemnibus desunt.

7. q. 1. Si quis. Si quis in clero constitutus, ab ecclesia sua diebus solemnibus defuerit, id est, Natiuitate domini, Epiphania, Pascha, uel Pētecoste, dum potius singularibus lucris studet, c̄p̄ seruitio

Dei parere conuenit, ut triennio à communio-
ne suspēdatur. Similiter diaconus, uel presby-
ter, si per tres hebdomadas, ab ecclesia sua de-
fuerit, huic damnationi succumbat. Item, Hilarius
Papa.

Cap. 40. De synodo annis singulis congreganda.

Synodum etiam secundum constituta Pa-
trum, annis singulis placuit congregari. Et quia
in nomine domini, omnibus salubriter consti-
tutis, synodus cum pace dimittitur, gratias
Deo primitus, et domino nostro Regi agam⁹,
orātes diuinā clementiā, ut hæc eadē facere, &
docere per multos annos in honore dñi possim⁹.

Explicit concilium Agathen⁹.

CONCILIUM AQUILEBIENSE Conciliū Ag
leientē.

sub Damaso primo celebratū, tēpore quoq⁹
beati Ambrosii Mediolanen⁹. episcopi contra
Palladium, & Secundianum Arrianae hæresis
defensores, quos damnarunt in prædicto con-
cilio prouinciali, disputante Ambrosio cum
Palladio. Sententia uerò damnationis sub hac
forma pronūciata est ab episcopo Constantio.

Palladium Arrii discipulum, cuius impieta-
tes iam olim damnate sunt à patribus nostris Cōdemnatio
Palladij hære-
tici à concilio
in concilio Nicæno, & nunc hodie probatae,
cum recenserētur à Palladio singulæ, quia nō
confusus est, dum Dei filium à Deo patre esse
alienum, cum creaturam confiteretur, cum tem-
pore dicit, dominum & Deum uerum negat,
solum patrem esse sempiternum, & immorta-
lem, in sempiternum censeo esse damnādum,
& ulterius sacerdotem dici non posse, nec in-
ter episcopos deputari.

In hoc concilio pro prouincijs Occidentia-

S V M M A

libus , quia propter prolixitatem itineris episcopi uenire non potuerunt, adfuerunt Legati prouinciarum, ut legati Aphrorum , & legati Gallorum.

Decreta Leonis primi, Papæ.

Leo. 1. Pont. Leo primus, Papa, natione Tuscus, sedit annos. 21. mensem unum, dies. 13. Hic & doctrinæ & uitæ præstantia magnus , Homiliarum declamator insignis, in Chalcedonensi. 4. principali. 630. episcoporum synodo, Martiano Principe, contra Eutyche Abbatem, de Christi natura perperam sentientem (ut infra dicitur) celebrata, omnium consensu ter sanctus adclamatus est. Hic ecclesiam ab hæreticis poenè discriptam, reparauit. Sanctorum statuis reuerentiam sub anathematis nota decreuit. Secretæ Missæ, Sæctum sacrificium, Immaculatam hostiam addidit. Monialibus ante 40. probatæ castitatis annum uelum negauit. Ecclesias cõdidit, & Cubicularios instituit.

Araucanum concilium. **C O N C I L I V M A R A V S I C A N V M** prouinciale, sub Leone primo Papa, tempore Theodosii Iunioris.

Cap. 1. Ut nullus minister sine chrismate proficiatur.

De conse. d. 4
Nullus.

Nullus ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine chrismate usquã debet progredi, quia inter nos placuit, ut in chrismate chrismari. De eo autem, qui in baptisma te, quacũq; necessitate faciente, chrismatus nõ fuerit, in confirmatione sacerdos commonebitur. Nam inter nos chrismatis ipsius non nisi una benedictio est. Nõ, piudicantes cuiq; hoc dicim⁹, sed ut necessaria habeatur chrismatio.

Cap. 2. De hæreticis, si in mortis discrimine conuertantur

Hæreticos in mortis discrimine positos; si catholici esse desyderent, si desit episcopus, à presbyteris cū chrismate & benedictione consignari placet.

Cap. 3. De pœnitentibus, qui de corpore exeunt.

Qui recedunt de corpore, pœnitentia accepta, placuit, sinè reconciliatoria manus impositione eis communicare, quod morientis sufficit reconciliatori secundum definitiones Patrum, qui huiusmodi communionem congruenter uiaticum nominauerunt. Quòd si fuerint, stent in ordine pœnitentium, ut ostensis necessarijs pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione recipiant.

26. q. 6. Qui recedunt.

Cap. 4. De his, qui ad ecclesiam confugiunt, ne tradantur.

Eos, qui ad ecclesiam confugiunt, tradi non oportet, sed loci sancti reuerentia & intercessionem defendi.

D. 77. Eos 7.

Cap. 5. Quòd nullus clericorum mancipia occupet.

Si quis autem mancipia clericorum pro suis mancipijs ad ecclesiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes ecclesias districtissima damnatione teriatur.

Cap. 6. De libertis, qui in ecclesia commendati sunt, ne opprimantur.

In ecclesia manumissos, & per testamentum ecclesiæ commendatos, si quis in seruitutem, uel obsequium, uel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduersione ecclesiastica coerceatur.

Cap. 7. De his, qui clericum alienum ordinare presumunt.

§ V M M A

Si quis alibi consistentem clericum ordinā dum putauerit, prius definiat, ut cum ipso habitet. Nec eum sine consultatione eius episcopi, cum quo ante habitauit, ordinare præsumat, quia non sine causa diu ab alio non ordinatus remansit.

Cap. 8. De his, qui ciues alienos ordinauerint.

Si qui autem alienos ciues, aut alibi consistentes ordinauerint, nec ordinati in ullo accusantur, aut ad se eos reuocent, aut ipsi eis impetrent, cum quibus habitent.

Cap. 9. De episcopis, qui in aliena ciuitate ecclesiam ædificāt.

Si quis episcoporum in alienæ ciuitatis territorio ecclesiam ædificare disponit, non præsumat dedicationem, quæ illi omnimode referuatur, in cuius territorio ecclesia assurgit. Reseruata uero ædificatori episcopo hac gratia, ut quos desiderat clericos in re sua uidere, ipsos ordinet is, in cuius ciuitatis territorio est, uel si ordinati iam sunt, ipsos habere acquiescat.

Cap. 10. De episcopis, qui excommunicatum alterius suscipiūt.

Placuit, in reatum uenire episcopum, qui admonitus de excommunicatione cuiusque sine reconciliatione eius, qui eum excommunicauit, ei communicare præsumperit, ut integra omnia (si reconciliatio intercesserit) de iniustitia uel iniquitate excommunicationis proximæ synodo referuentur.

Cap. 11. De his, qui subito obmutescunt.

Subito obmutescens (prout statutum est) baptizari, aut poenitentiam accipere potest, si uoluntatis præteritæ testimonium aliorum, uerbis habet, aut præsentis in suo nutu.

Cap. 12. *Ut euangelia catechumeni non audiant.*

Placuit, catechumenis non legi euāgelium in ecclesia.

Cap. 13. *De eisdem, ne ad baptisteria accedant.*

Catechumeni nonnunquā admittendi sunt, etiam inter domesticas orationes.

Cap. 14. *De eisdem, ne cum fidelibus benedictionem accipiant.*

Segregandi, informandique sunt catechumeni, ut se reuocent, & signandos, uel benedicendos semotim offerant eos fideles.

Cap. 15. *De feminis, quæ uiduitatem professæ sunt.*

Viduitatis seruandæ professionem, coram episcopo in secretario habitam, imposita à presbytero ueste uiduali, dicimus non esse uiolandam. Eius uerò repudiatorem, uel ipsam talis professionis desertricem, meritò esse damnandam decernimus.

Ego Hilarius episcopus subscripsi. Ego Subperuentor, pro patre & meo episcopo Claudio subscripsi, & recognoui.

Explicit concilium Arausicanum.

CANONES CONCILII ARAUSICANI circa tempora Leonis primi, Papæ, De libero arbitrio, & de rebus necessarijs per capitula requirendis.

Cap. 1. *De gratia & libero arbitrio.*

Si quis per offensam præuaricationis Adæ non totum, id est, secundum corpus & animam, in deterius dicit hominem commutatum, sed animæ libertate illæsa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagij errore deceptus, aduersatur scripturæ dicenti: Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Ezech. 18.

Roma. 6.

: Pet. 2.

rietur. Et nescitis, quoniam cui exhibetis uos seruos ad obediendum, serui estis eius, cui obeditis. Et, à quo q̄s sup̄at. ei⁹ & seruus addicit̄.

Cap. 2. Quòd præuaticatio Adæ omnibus infecerit.

Si quis soli Adæ præuaticationem suã, non & eius ppagini asserit nocuisse, aut certè mortem tantum corporis (quæ pœna peccati est, non autem & peccatum, quod mors est animæ) per unum hominem in omne genus humanum transiisse testatur, iniustitiam Deo dabit, contradicens Apostolo dicenti: Per unum hominem peccatum intrauit in mundum; & per peccatum mors in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt.

Roma. 5.

Cap. 1. De gratia Dei.

Si quis inuocationem humanã gratiæ Dei dicit posse conferri, nō autem ipsam gratiam facere, ut inuocetur à nobis, contradicit Esaia prophetæ, uel Apostolo idem dicenti: Inuentus sum non quærentibus me, palàm apparui his, qui me non interrogabant.

Esaia. 65.
Roma. 10.

Ca. 4. De purgatione peccati.

Si quis, ut à peccato purgemur, uoluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem, ut etiam purgari uelimus, per sancti spiritus infusionem, & operationem in nos fieri confitetur, resistit ipsi Spiritui sancto, per Salomonem dicenti: Præparatur uoluntas à domino, & Apostolo salubriter prædicanti: Deus est, qui operatur in nobis & uelle, & perficere pro bona uoluntate.

Philip. 1.

Cap. 5. Quòd ad fidem, & ad regenerationem baptismatis, per gratiæ donum perueniamus.

Si quis, sicut augmētum, ita etiam initium fidei, ipsum credulitatis affectum, quo in eū credimus, qui iustificat impium, & ad regenerationem baptismatis peruenimus, non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus sancti corrigentem uoluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, & naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus aduersarius approbatur, beato Paulo dicente: Confidimus, quia qui cœpit in uobis bonum opus, perficiet usque in diem domini nostri Iesu Christi. Et illud: Vobis datum est pro Christo, non solum ut in eo credatis, sed etiam ut pro illo patiamini. Et gratia salui facti estis per fidem, non ex uobis, Dei enim donum est. Qui enim fidem, quia in Deum credimus, dicunt esse naturalem, omnes eos, qui ab ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt.

Philip. i.

Ibidem.

Ephes. i.

Cap. 6. Quod gratia Dei sumus, id quod sumus.

Si quis sine gratia Dei credentibus, uolentibus, desiderantibus, & pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri, non autem diuinitus, ut credamus, uelimus uel hæc omnia, sicut oportet agere, ualeamus, per infusionem & inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri confitetur, aut humilitati, aut obediētiae humanæ subiungit gratiæ adiutorium, nec ut obediēs, & humilimus ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: Quid habes, quod non accepisti? Et gratia Dei sum id, quod sum.

1. Cor. 4.

Ibidem. 15.

Cap. 7. Quod non sumus idonei, cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis.

* Si quis per naturæ uigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertinet uitæ æternæ, cogitare non expedit, aut eligere, siue saluari, id est, euangelizanti, prædicationi consentire posse confirmat, absq; illuminatione & inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suauitatē in consentiendo, & credendo ueritati, hæretico fallitur spiritu, non intelligens uocem Dei in euangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere. Et illud Apostoli: Nūquid idonei sumus, cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Ioan. 15.
2. Cor. 3.

*
Censura auctoris.

Recentiores quidam Theologi interpretantur hæc duo loca de auxilio Dei generali, sine quo nihil omnino ualeamus facere, nec opus aliquod Naturæ. Magis legitimum est, quod hic sentitur à Concilio & Pontifice, ut hic non negentur opera Naturæ, sed quæ pertinent ad salutem æternæ uitæ.

Cap. 8. Nemo per semetipsum, salutis ~~æternæ~~ mysterium potest conquirere.

Si quis, alius misericordia, alius uerò per liberum arbitrium (quod in omnibus, q de præuaricatione primi hominis nati sunt) constanti sæuitia hominem ad gratiam baptismi posse uenire contendit, à recta fide probatur alienus. Is enim non omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis asserit infirmatum, aut certè ita læsum putat, ut tamen quidam ualeant sine reuelatione Dei mysterium salutis æternæ per semetipsos posse conquirere. Quod q̄ sit contrarium, ipse dominus probat, qui non aliquos, sed neminem ad se posse uenire testatur, nisi quem pater attraxerit. Si

cut & Petro dicit: Beatus es Simon Bar Iona, ^{Ioan. 16.}
 quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pa ^{Matth. 16.}
 ter meus, & in cœlis est. Et Apostolus: Nemo ^{1. Cor. 12.}
 potest dicere dominum Iesum Christum, nisi ^{Philip. 2.}
 in Spiritu sancto.

Cap. 9. De adiutorio Dei.

Diuini est muneris, cùm rectè cogitamus,
 & pedes nostros à falsitate & iniustitia tene-
 mus. Quoties enim bona agimus, Deus in no-
 bis, atq; nobiscum, ut operemur, operatur.

Cap. 10. De eodem.

Adiutorium Dei etiã renatis ac sanctis sem-
 per est implorandum, ut ad finem bonum per-
 uenire, uel in bono possit opere perdurare.

Cap. 11. De obligatione uotorum.

Nemo quicquàm domino rectè uouerit, ni-
 si ab ipso acceperit, sicut legitur, Quæ manu
 tua accepimus, damus tibi.

Cap. 12. Quales nos diligit Deus.

Tales nos amat Deus, quales futuri sumus
 ipsi dono, Non, quales sumus nostro merito.

Cap. 13. De reparatione liberi arbitrij.

Arbitrium uoluntatis in primo homine in-
 firmatum, nisi per gratiam baptismi non po-
 test reparari. Quod amissum, nisi à quo potuit
 dari, non potest reddi. Vnde ipsa ueritas dicit:
 Si uos filius liberauerit, tunc uerè liberi eritis. ^{Ioan. 8.}

Cap. 14. De misericordia Dei.

Nullus miser de quantacunq; miseria libe-
 ratur, nisi qui Dei misericordia præuenitur, si-
 cut dicit Psalmista: Cito anticipet nos miseri- ^{Psal. 13.}
 cordia tua domine. Et illud: Deus meus, miseri- ^{Psal. 53.}
 cordia eius præueniat me.

S V M M A

Cap. 15. De mutatione præuariationis Adæ.

Ab eo, quod formauit Deus, mutatur Adā, sed in peius per iniquitatem suā. Ab eo, quod operata est iniquitas, mutatur fidelis, sed in melius per gratiam Dei. Illa ergo mutatio fuit præuariationis primi, hæc secundum Psalmistam, Mutatio dexteræ excelsi.

Psal. 76.

Cap. 16. Quod nemo gloriatur de substantia sua.

Nemo ex eo, quod uidetur habere, gloriatur, tanquam non acceperit, aut ideo se putet accepisse, quia litera extrinsecus, uelut legitur, apparuit, uel ut audiretur, sonuit. Nam sicut Apostolus dicit: Si per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est. Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Inde habet, quicumque habet. Quisquis autem inde se habere negat, aut uerè non habet, aut id, quod habet, auferetur ab eo.

1. Cor. 4.
Gala. 2.
Ephe. 4.
Psal. 67.

Matth. 25.

Cap. 17. De fortitudine Christiana.

Fortitudinem Gentilium mundana cupiditas, Fortitudinem Christianorum Dei charitas facit, quæ diffusa est in cordibus nostris, non per uoluntatis arbitrium, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, nullis meritis gratiam præuenientibus.

Roma. 5.

Roma. 4.

Cap. 18. De mercede boni operis.

Debetur merces bonis operibus, si fiât, sed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant, ne minem, nisi Deo miserante, saluari.

Cap. 19. De natura humana.

Natura humana etiam si in illa integritate, in qua est condita, permaneret, nullo modo se ipsam, creatore suo non adiuuante, seruaret.

Vnde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quā accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?

Cap. 20. Nihil boni hominem posse sine Deo.

Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo. Nulla uerò facit homo bona, quæ non Deus præstet, ut faciat homo. Esaie. 26.

Cap. 21. De natura & gratia.

Sicut eis, qui uolentes in Lege iustificari, & à gratia exciderunt, uerissimè dicit Apostolus: Si ex lege iustitia est, ergo Christus gratis mortuus est, iam hinc enim erat lex, & non iustificabat, iam hinc erat & Natura, & non iustificabat, ideo Christus non gratis mortuus est, ut & lex per illum impleretur, qui dixit: Non ueni legem soluere, sed adimplere, & natura per Adā perdita per illum repararetur, qui dixit: Veni se se, quærere & saluare, quod perierat. Gal. 2.
Matth. 27.
Luc. 19.
Psal. 117.

Cap. 22. De his, quæ hominum propria sunt.

Nemo habet de suo nisi mendatium, & peccatum. Si quis autem habet homo ueritatem atque iustitiam, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis quibusdam inrorati, non deficiamus in uia. Esaie. 10.

Cap. 23. De uoluntate Dei & hominis.

Suam uoluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt, quod uolunt, ut diuinæ seruiant uoluntati, quamuis uolentes agant, quod agunt, illorum tamen uoluntas est, à quo præparatur, & obitur, quod uolunt.

Cap. 24. De palmitibus uitis.

Ita sunt in uite palmites, ut uiti nihil confereat. Ioan. 15.

Et Augusti-
nus sup Ioan.

rant, sed inde accipiant, undè uiuant. Sic quippe uitis est in palmitibus, ut uitale subministret eis, non fumat ab eis. Ac per hoc & manentem in se habere Christum, & manere in Christo, discipulis prodest, & nõ Christo. Nã præciso palmite, potest de uiua radice aliq̃ pululare. Qui autem præcisus est, non potest sine radice uiuere.

Cap. 25. De dilectione, qua diligimus Deum.

Prorsus donum Dei est, diligere Deum. Dif-
fundit enim charitatem in cordibus nostris spiritus patris, & filij, quem cum patre amamus & filio. Ac si secũdum suprascriptas sanctarum scripturarum sententias, uel antiquorum patrum definitiones, hoc Deo propitiantem, & prædicare debemus, & credere, q̃ p peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea aut diligere Deum, sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum est, possit, nisi gratia eum, & misericordia diuina præuenerit. Vnde Abel iusto, & Noe, & Abraham, & Isaac, & Iacob, & omni antiquorum sanctorum multitudini, il-

Heb. ii. per
tolum.

lam præclaram fidem, quam in ipsorum laudem prædicat Apostolus, non per bonum naturæ, quod prius in Adam datum fuerat, sed per gratiam Dei credimus fuisse collatã. Quia gratiam, etiam post aduentum domini omnibus, qui baptizari desyderant, nõ in libero arbitrio habere, sed in Christi nouimus simul et credimus largitate conferri, secundum illud, quod iam supradictum est, & prædicat Pau-

lus

lus apostolus , Vobis donatum est pro Chri-
 sto, nō solum ut in eum credatis, sed etiam ut
 pro illo patiamini . Et illud: Deus , q̄ cœpit in
 vobis bonum opus, perficiet usq; in diem do-
 mini nostri. Et illud , Gratia salui facti estis p̄ Ephe. 2.
 fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum
 est. Et quod de seipso ait Apostolus : Miseri-
 cordia consequutus sum, ut fidelis essem. Nō
 dixit, quia erā, sed ut essem . Et illud: Quid ha-
 bes, quod nō accepisti? Et illud: Omne datum Iacobi. 2.
 bonum, & omne donum p̄fectum de sursum
 est, descendens à patre luminum. Innumerabi-
 lia sunt. sanctarum scripturarum testimonia,
 quæ possint ad probandam gratiam proferri,
 sed breuitatis studio prætermissa sunt, quia &
 re uera, cui pauca non sufficiunt, plura non p̄-
 derunt. Hoc etiam secundum fidem catholicā
 credimus , q̄ accepta per baptismum gratia,
 omnes baptizati (Christo auxiliante & coo-
 perante) quæ ad salutem pertinent , possint &
 debeant (si fideliter laborare uoluerint) adim-
 plere. Aliquos uerò ad malum diuina potesta-
 te prædestinatos esse , nō solum non credim⁹,
 sed etiam si sunt , qui tantum malum credere
 uelint, cum omni detestatione in illis anathe-
 ma dicimus. Hoc etiam salubriter profitemur
 & credimus , q̄ in omni opere bono nos non
 incipimus , & postea per Dei misericordiam
 adiuuamur, sed ipse nobis nullis præcedenti-
 bus bonis meritis, & fidē & amorē sui prius
 inspirat, ut & baptismi sacramenta fideliter re-
 quiramus, & post baptismum (cum ipsius ad-
 iutorio) ea, quæ sibi sint placita, implere possi-

S V M M A

Lucæ. 21.
Acto. 10.
Luc. 19.
mus. Vnde manifestissimè credendum est, q̄
& illius latronis, quem dominus ad paradisi
patriam reuocauit, & Cornelij Ceterionis, ad
quem angelus domini missus est, & Zachæi,
qui p̄sum dominum suscipere meruit, illa tã
admirabilis fides non fuit de natura, sed diui-
næ largitatis donum.

Subscriptio. Hanc definitionem antiquorum patrũ non
solum episcopi, sed laici etiam illustres & ma-
gnifici uiri subscripserunt.

C O N C I L I V M V A S E N S E
sub Leone primo, Papa, & Theodosio iunio-
re celebratum est. In quo nonnullæ constitu-
tiones sancitæ sunt per. 18. episcopos ibi con-
gregatos, ex quibus aliquas, tanq̄ præcipuas
subijcere placuit.

Conciliũ Va-
senſe.
Ca. 1. Vt alterius episcopi chrisma nullus accipiat, sed proprij.
Per singula territoria presbyteri, uel mini-
stri ab episcopis non (pro ut libitum fuerit) à
uicinioribus, sed à suis proprijs, per annos sin-
gulos petant chrisma appropinquante solen-
nitate Paschali, nec per quẽcunq̄ ecclesiasti-
cum, sed si qua necessitas aut ministrorum oc-
cupatio est, per subdiaconum, quia inhonorũ
est, inferioribus summa committi.

Cap. 2. Vt qui oblationes defunctorum retinent, excõicentur.
11. q. 2. Qui o-
blationes.
Qui oblationes defunctorum retinēt, & ec-
clesiis tradere demorantur, ut infideles ab ec-
clesia sunt abijciendi, quia usq̄ ad exinanitio-
nem fidei peruenire, certum est hanc pietatis
diuinæ exacerbationem, quia & fideles de cor-
pore recedentes, uotorum plenitudine, & pau-
perum consolatu alimonix, & necessaria su-

stentatione fraudant. Hi ergo tales quasi egentium necatores, nec credentes iudicium Dei, habendi sunt. Vnde & quidam * patrum hoc scriptis suis inseruit congruente sententia, quae ait: Amico quicquam rapere furtum est, ecclesiam uero fraudare sacrilegium est.

* Hierony. ut habetur. 12. q. 2. Glona epi.

Ca. 3. De sepulturis, quomodo non est accipiendum precium.

Præcipiendum est secundum canonum auctoritatem, ut de sepulchris & hominibus sepeliendis, nihil muneris exigant, nisi forte qui sepelitur, uiuens iusserit ecclesiae, in cuius atrio sepelitur, aliquid de rebus suis tribuere, aut etiam post mortem ipsius illi, quibus commissum est eius elemosynam facere, de rebus illius aliquid sponte dare uoluerint. Et tamen nullatenus à presbyteris ecclesiae illius aliquid exigatur, sine illis, quae locis & uillis praesunt.

12. q. 2. Præcipiendum.

Cap. 4. Ut presbyteris predicandi potestas suis plebibus concedatur.

Hoc etiam pro aedificatione omnium ecclesiarum, & pro utilitate totius populi nobis placuit, ut non solum in ciuitatibus, sed etiam in omnibus parochiis uerbum faciendi darem⁹ presbyteris potestatem, ita ut si presbyter, aliqua infirmitate prohibente, per se ipsum non potuerit praedicare, sanctorum patrum Homilias à diaconis recitentur. Si enim digni sunt diaconi, quae Christus in Euangelio loquutus est, legere, quare indigni iudicentur, sanctorum patrum expositiones publicè recitare?

Cap. 5. Ut Kyrie eleison in omnibus ecclesiis dicatur.

Et quia tam in sede Apostolica, quàm etiam per totas Orientales, atque Italiae prouincias dulcis

S V M M A

& nimis salubris consuetudo intromissa est, ut Kyrie eleison frequentius cum grandi affectu ac compunctione dicatur, placuit etiam nobis, ut in omnibus ecclesiis nostris ista consuetudo sancta & ad Matutinum, & ad Missas, & ad Vesperam, Deo propitiante, intromittatur.

Cap. 6. Ut in omnibus Missis semper Sanctus, Sanctus, Sanctus, dicatur.

In omnibus Missis, siue Matutinis, siue in quadragesimalibus, siue in illis, quæ pro defunctorum commemorationibus fiunt, semper Sanctus, Sanctus, Sanctus, eo ordine, quo ad Missas publicas, dici debeat, Quia tam dulcis & desiderabilis uox (etiam si die, noctuque possit dici) fastidium non poterit generare. Et hoc nobis iustum uisum est, ut nomen domini Papæ, quicumque sedi Apostolicæ præ fuerit, in nostris ecclesiis recitetur.

Nomen Papæ
in Missa recitandum.

Cap. 7. Ut propter hæreticorum incredulitatem, post Gloria patri, &c. Sicut erat in principio &c. semper dicatur.

Quia non solum in sede Apostolica, sed etiam per totum Orientem, & totam Africam, uel Italiam propter hæreticorum astutiam, qua Dei filium non semper cum patre fuisse, sed à tempore cœpisse blasphemant, in omnibus claufulis post Gloria patri &c. Sicut erat in principio, &c. dicatur, etiam & nos in uniuersis ecclesiis nostris hoc ita dicendum esse decreuimus.

Concilium Carpentoracense.
CONCILIUM CARPENTORACT, sub Leone. i. Papa celebratum est, in quo hæc constitutio à Patribus est definita.

Constitutio sanctorum episcoporum, in ciuitate Carpentoraſenſe.

Licet omnia, quæ eccleſiaſtica regula præcepit obſeruari, in multis canonibus continetur inſerta, noſcuntur tamen cauſæ, pro quib⁹ neceſſe habent ſacerdotes domini, quod ad iuſtitiam pertinet, ſecundum diſciplinam eccleſiaſticam ordinare. Et ideo, quia Carpentoraſte conuenientes, huiuſmodi ad nos querela peruenit, quod ea, quæ à quibuſdam fidelibus parochiis cõferuntur, ita ab aliquibus episcopis præſumantur, ut aut parum, aut ppe nihil eccleſiis, quibus collata fuerant, relinquatur, hoc nobis iuſtum & rationabile uiſum eſt, ut ſi eccleſia ciuitatis eius, cui præeſt episcopus, ita eſt idonea, ut ipſa nullius indigeat, quicquid parochiis fuerit derelictum, clericis, qui in ipſis parochiis deſeruiunt, uel reparationibus eccleſiarum rationabiliter diſpenſetur. Si uero episcopum multas expenſas, & minorem ſubſtantiam habere conſtiterit, parochiis, quibus largior fuerit collata ſubſtantia, hoc tantum, quod clericis uel architectis rationabiliter ſufficiat, reſeruetur.

Decretum.

Et ſubſcripſerunt hanc conſtitutionem episcopi, quorum nomina in conciliis habentur. fol. 341. pag. 2.

CONCILIUM ARELATENSE Conciliū Are
latenſe.
tertium ſub Leone. 1. Papa, celebratum eſt à
34. episcopis, Era 461. Martiano Auguſto, Opi
lione, & Vincomalo conſulibus. 8. Idus Iulij.
Quum in Baſilica ſanctæ Mariæ in Arelateñ.
ciuitate ſacerdotes domini conueniſſent, con-

S V M M A

gruum eis & rationale uisum est, ut primū de obseruandis canonibus, attentissima sollicitudine pertractantes, qualiter ab ipsis ecclesiasticę regulę seruarent, salubri cōcilio definirēt.

Primum. Vt diaconus ante. 25. annos, & sacerdos ante. 30. non ordinetur.

Vt digami, uel pœnitentes, uel repudiatę mariti ad sacerdotium non prouehantur. 2.

Vt laicus ante annum conuersionis non ordinetur. 3.

Vt qui clericum alienum defendere nititur, communionē priuetur. 4.

De his, qui uanitates i excubijs exercēt.

Vt laici, qui excubias funeris obseruant, cū timore, & terrore, & reuerentia hoc faciant. Nullus ibi diabolica carmina præsumat cantare, nec iocos, nec saltationes facere, quę Paganī, docente diabolo, adinuenerunt. Quis. n. nesciat, diabolicum esse, & non solum à regione Christiana alienum, sed etiam humanę naturę esse contrariū, Ibi lætari, cantare, inebriari, & cachinnis ora dissolui, et omni pietate & affectu charitatis postposito, quasi de fraterna morte exultare, ubi luctus & planctus, flebilibus uocibus debuerit resonare pro amissione chari fratris? Patres si quidem ueteris & noui testamenti, mortes sanctorum uirorum legimus multis in locis cum fletu deplorasse, in nullo autem loco de illis, q̄ seculo discesserant, exultasse. Nam & Iacob Patriarcham tota fleuit Ægyptus. 70. diebus. Et Ioseph, & fratres eius, cū patrem deferrēt in terram Chanaan ad sepeliendum, celebrantes exequias, planctu magno atq; uehementi impleuerunt

Gene. 50.

septem dies. Tantus autem fuit planctus, ut Ibidem.
 locus inde nomen acceperit. Et de beato Ste-
 phano legimus, q̄ sepelierunt eum uiri timo- Acto. 8.
 rati, & fecerunt planctum magnum super eū.
 Et ideo talis inepta lætitia & pestifera canti-
 ca, ex auctoritate interdicēda sunt. Si quis au-
 tem cantare desyderat, Kyrie eleison canter, si
 autem aliter, omnino taceat. Si autem tacere
 non uult, in crastino à presbytero taliter coer-
 ceatur, ut alij timeant.

5.
 C H A L C E D O N E N S E C O N C I L I V M Cōciliū Chalcedonense.

unum ex quatuor celeberrimis, celebratū est
 præsentibus. D. C. XXX. patrib⁹, Tempo-
 ribus Leonis primi, Papæ, & Martiani Impe-
 ratoris, contra Eutychem Constantinopo. Ab-
 batem, qui asserbat Christum post humanā
 assumptionem non ex duabus naturis existe-
 re, sed solam in eo diuinam naturam permane-
 ret, & cōtra Dioscorum eiusdem defensore-
 m. Qui condemnata præscripta hæresi, statuerūt
 hos canones, quorum auctor maximè sanct⁹
 Anatholius Constantinopo. episcopus fuit.

Canon. 1. De seruandis canonibus synodorum.

A sanctis patrib⁹ in unaquaq̄ synodo usq̄ 25. q. 1. A san-
 ctis patribus.
 nunc prolatas regulas tenere, Statuimus.

*Canon. 2. In quo damnatur episcopus, qui per pecu-
 niam ordinationem facit.*

Si quis episcopus per pecuniam ordinatio- 1. q. 1. Si quis
 ep̄s.
 nem fecerit, & precio redegerit Spiritus sancti
 gratiam, quæ uendi non potest, ordinaueritq̄
 per pecuniam presbyterum, aut diaconum,
 uel quemlibet de his, qui cognominantur in
 clero, promouerit, & dispensatorem aut fen-

forem, uel quemlibet, qui subiectus est regulae, pro sui turpissimi lucri commodo, is, qui hoc attentare probatus fuerit, proprii gradus periculo subiacebit, & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione uel promotione, quæ est per negociatione facta, proficiat, sed sit alienus à dignitate uel sollicitudine, quam pecunijs acti fiuit. Si quis uero mediator tam turpibus & nephandis datis uel acceptis extiterit (si quidem clericus fuerit) à proprio gradu decedat, si uero laicus, anathematizetur.

Item, ex octa-
ua synodo.

*Can. 3. Ut hi, qui connumerantur in clero, turpibus
lucris non inserviant.*

26. Peruenit
ad sanctam.

Peruenit ad sanctam synodum, quia de his, qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, aliorum possessionum conductiones, & causas secularium negotiorum suscipiunt, & à sacris officijs se per desidia separant, ad domos autem secularium concurrunt, & substantiarum eorum gubernationes (auaritiæ causa) suscipiunt. Decreuit igitur sancta & uniuersalis, & magna synodus, neminè horum deinceps, hoc est, episcopum, siue clericum, aut monachum conducere possessiones, aut misceri secularibus possessionibus posse, nisi fortè qui legibus ad minorum ætatis tutelam, siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut ipsi ciuitatis episcopus ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, & orphanorum, ac uiduarum, quæ indefensæ sunt, aut earum personarum, maxime quæ ecclesiastico indigent adminiculo propter Dei timorem. Si quis uero transgressus fuerit hæc præcepta, ec-

clesiasticæ subiaceat correctioni.

Can. 4. Quod monachi in ciuitatibus, episcopo debeant esse subiecti.

Qui uerè, & purè solitariam eligunt uitam, digni sunt conuenienti honore. Quidam tñ monachorum habitu utentes indifferèter per ciuitates incedunt, necnon & monasteria & seipfos propria præsumptione commendant.

16. q. 1. Quirè & pure cr. 18. q. 2. Quidā monachorum habitu.

Placuit igit, neminem aut ædificare, aut construere monasteria, aut oratorij domum, sine cōscientia ipsius ciuitatis episcopi. Eos uerò, qui per singulas ciuitates, seu possessiones, in monasterijs sunt, placet nobis, episcopo subiectos esse debere, & quieti operā dare, atq; obseruare ieiunia, & orationes in locis, in qbus semel se Deo uouerint, permanentes. & neq; communicare ecclesiasticas, neq; seculares aliquas atrectare actiones, relinquētes propria monasteria, nisi fortè iubeantur, propter urgentes necessitates ab ipsius ciuitatis episcopo.

Notent Monachi.

Et neminem seruorum suscipi in monasteriū, ut sit cum eis monachus, nisi cum domini proprij licentia. Prætereuntem uerò hæc, decreuimus extra communionem esse, ne nomen domini blasphemet. Conuenit ergo ciuitatis episcopo, curam, sollicitudinemq; necessariā monasterijs exhibere.

Can. 5. Non licet episcopo ecclesiam suam relinquere, & ad aliam transire.

Propter eos episcopos, & clericos, qui de ciuitate ad ciuitatem transeunt, placuit, definitiones datas à sanctis patribus, habere propriam firmitatem.

7. q. 1. Propter eos. Nicæno concil. c. 15.

S Y M M A

Can. 6. Vt nemo ordinetur absolute.

D. 70. Nemi- Neminem absolute* ordinari iubemus pre-
nem. sbyterum, neq; diaconum, nec quemlibet in
*i. r. Sine titu ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi ma-
lo. nifestè in ecclesia suæ ciuitatis, siue possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio, hic, q
ordinatur, mereatur ordinationis publicæ uo-
cabulum. Eos autem, qui absolute ordinan-
tur, decreuit sancta synodus, uacuum habere
manus impositionem, et nullum tale factū ua-
lere, ad iniuriam ipsius, qui eos ordinauit.

*Canon. 7. Quod semel in clero taxati, uel monasterijs depu-
tati, ad militiam non redeant.*

20. q. 3. Eos q; Eos, qui semel in clero taxati fuerint, siue in
semel. monasterio deputati, decreuimus, neq; ad mi-
litiam, neq; ad honores seculares uenire. Eos
autem, qui hoc ausi fuerint facere, & non eius
rei pœnitere maluerint, ut ad hoc idem reuer-
tantur, quod antè obtentu Dei sibi proposue-
runt, cōuenit anathematizari.

Canon. 8. Dispensatores pauperum episcopo suo obediant.

18. q. 2. Quidā r̄s constituti, sub potestate sint eius, qui in ea
monachorum ciuitate est episcopus, secundum traditionem
sanctorum patrum, neq; per præsumptionem
recedāt à suo episcopo. Eos uerò, qui ausi fue-
rint rescindere huiusmodi institutionem quo-
cūq; modo, uel si noluerint subiacere proprio
episcopo (si quidem fuerint clerici) secundum
personarum ordinationem subiaceant condē-
nationib⁹ canonum. Si uerò monachi, seu lai-
ci fuerint, communionem priuentur.

Canon 9. Si clericus contra alium causam habeat, ante episcopum suum examinetur.

Si clericus aduersum clericum habet negotium, non relinquat suum episcopum, & ad secularia iudicia non concurrat, sed prius negotium agitetur apud propriū episcopum. Vel certe si fuerit negotium ipsius episcopi, apud arbitros ex utraque parte electos, audiat negotiū. Si quis uerò contra hoc fecerit, canonum correctionibus subiaceat. Et si clericus aduersus suum, uel alium episcopum habeat causam, apud audientiam synodi prouinciæ conquertur. Si uerò contra ipsius prouinciæ metropolitanum episcopum, episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergant ad ipsius diocesis primates, aut certè ad Constantinopolitanæ regiæ ciuitatis sedem, ut eorum ibi negotium terminetur.

11. q. 1. Si clericus aduersum clericum.

Can. 10. Vt non liceat de alia ciuitate in aliam transmigrare.

Non liceat clericum in ecclesiis duarum ciuitatum ordinari, sed in ea, in qua ab initio ordinatus est, & cuius expeditio erat ante profugium. Et si propter uanæ gloriæ defyderium contigerit, ut post ad maiorem ecclesiam confugerit, eum indubitanter reuocari debet ad suam ecclesiam, in qua ab exordio ordinatus est, & ibi tantummodo ministrare. Si quis uero iam traslatus est ab una ecclesia in aliam, nihil habeat commune cum priori siue sub ecclesia cōstitutis martyribus, siue in parochiis, uel xenodochiis, aut eorum negotiis. Eos uerò, qui auli fuerint post ordinationem huius magnæ & uniuersalis synodi agere, quæ pro-

21. q. 1. Clericū in duarum.

Ibi. 2. Si quis.

S V M M A

hibita sunt, statuit sancta synodus cadere de proprio gradu.

Canon. 11. Vt prouincia in duos metropolitanos episcopos non diuidatur.

D. 101. Peruenit ad nos.

Peruenit ad nos, quod quidam, præter ecclesiasticas ordinationes, affectantes potestatem, per pragmaticum sacrum, unam prouinciam in duas diuidant, & ex hoc inueniantur duo metropolitani episcopi in una eademque prouincia esse. Statuit ergo sancta synodus, deinceps nihil tale attentari à quolibet episcopo. Eos uero, qui tale aliquid tentauerint, cadere de proprio gradu.

Canon. 12. Vt sine literis commendatijs clericus extra suam ecclesiam non ministrat.

D. 17. Extraneo clerico.

Extraneo clerico, & lectori extra suam ciuitatem sine commendatijs literis proprii episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

Canon. 13. Quod non liceat clericis, alterius seclæ uxorem accipere.

D. 12. Quod in quibusdam.

Quoniam in quibusdam prouincijs concessum est psalmistis & lectoribus uxores ducere, constituit sancta synodus, prorsus cuiusquam ex his non licere alterius seclæ accipere uxorem. Si quis uero peruenit, & habet iam de tali concubio filios, si forte præuenerint eos iam apud hæreticos baptizari, debent eos offerre sanctæ ecclesiæ catholicæ, ut ibi communicent. Qui uero adhuc baptizati non sunt, omnimodo non posse eos in hæretica ecclesia baptizari, nec in matrimonio iungi heretico, Iudæo, uel Pagano, nisi forte spoponderit se uenire ad orthodoxam fidem, dum coniungitur personæ ortho-

CONCILIORVM.

doxę. Si q̄s uerò hęc definitionē sanctę synodi
pterierit, regularę cōdēnationibus subiaceat.

*Canon. 14. Diaconissa, quę post ordinationem nubit,
anathema sit.*

Diaconissam non debere ante annos. 40. or
dinari, statuimus, & hoc cum diligenti proba
tione. Si uerò ordinationē susceperit, & quan
to cunq; tempore obseruauerit ministerium,
& postea se nuptijs tradiderit, iniuriam fa
ciens gratiæ Dei, hęc anathema sit cum eo, qui
in nuptijs illius conuenerit.

*Canon. 15. Ut nec Deo dicata uirgo, nec monachus
nuptijs iungi possint.*

Si qua uirgo se dedicauerit Deo, similiter
monachus non licet eis nuptijs iungi. Si uerò
inuenti fuerint hoc facientes, maneat excom
municati. Statuimus uerò, posse eis fieri hu
manitatem, si ita probauerit episcopus loci.

Canon. 16. De rusticanis parochijs.

Per singulas ecclesias parochias rusticanas
permanere immobiles apud eos (qui eas tenēt)
episcopos decreuimus, & maximè si eas sine
uolentiā per triginta annos gubernauerunt.
Si uerò intra triginta annos facta fuerit de his
dubitatio, liceat eis, qui se dixerint læsos, pro
pter ea mouere apud synodum prouincię cer
tamen. Si q̄s uerò putauerit se à proprio me
tropolitano grauari, apud primatē diœceseos,
aut apud Constantinopolitanę ciuitatis sedē
agat negotium, sicut dictum est. Si uerò quæli
bet ciuitas per auctoritatem imperialem reno
uata est, aut si renouetur in posterum, ciuilib⁹
& publicis ordinationib⁹, etiā ecclesiarum

27. q. 1. Diacono
nissam non.

27. q. 1. Si qua
uirgo.

16. q. 3. Per sin
gulas eccle
sias.

S V M M A

parochianarum sequatur ordinatio.

Can. 17. De his, qui coniurationem, aut calumniam contra episcopum faciunt.

11. q. 1. Coniurationum.

Coniurationum & conspirationum crimē (quod apud Græcos dicitur phratria) publicis etiam legibus certum est penitus inhiberi, hoc multo magis in sancta Dei ecclesia (ne fiat) conuenit abdicari. Si qui uerò clerici, uel monachi inuenti fuerint coniuratores aut conspiratores, aut phratrias, uel factiones componētes aliquas suis episcopis, aut alijs, omnino cadant de proprio gradu.

Canon. 18. Quod corripiantur episcopi, qui ad conciliū uocati uenire recusant.

18. Peruenit ad nostras.

Peruenit ad nostras aures, quod in prouincijs constituta episcoporum concilia minime celebrantur, hoc ex eo probatur, quod multæ, quæ correctione opus habent, ecclesiasticæ res negligantur. Statuit ergo hæc sancta synodus secundum regulas patrum, bis in anno in unum conuenire per singulas prouincias episcopos, ubi singula, quæ emerferint, corrigantur. Qui uerò noluerint conuenire episcopi constituti in suis ciuitatibus, & hoc maxime cum sui corporis sanitate sint consistentes, cum etiam ab omnibus alijs urgentibus necessitatibus, & inexcusabilibus negotijs sint liberi, licere eos fraternæ charitatis commonitionibus corripi.

Can. 19. Quod clericus unius ecclesie, in aliena non ordinetur.

71. Clericos in singulis.

Clericos in singulis ecclesijs constitutos (sicut iam definiuimus) non liceat in alterius ciuitatis ecclesijs ordinari, sed quiescant in ea, in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis

illis, qui proprias ciuitates perdiderunt, & ex necessitate ad alias ecclesias migrauerunt. Si uerò quicumq; episcopus post definitionē istā ad alium episcopum pertinentem clericum suscepit, placuit sanctæ synodo, & hūc, qui suscepit, & eum, qui susceptus est, tādū excommunicatos manere, q̄diu ipse clericus ad propriam reuertatur ecclesiam.

Item, Gregorius Fortunato episcopo.

Canon. 20. De his, qui accusant ecclesiam.

Clericos, aut laicos passim accusantes, & sine probatione episcopos aut clericos, ad accusationē non recipiendos decreuimus, nisi prius discutiatur eorum existimationis opinio.

2. q. 7. Clericos aut laicos

Canon. 21. Clericis non licere diripere bona episcopi.

Non liceat clericis, post mortē episcopi sui rapere res pertinentes ad eum, sicuti præcedentibus regulis cōstitutum habetur. Si uerò hæc fecerint, periclitari se nouerint à proprio gradu.

12. q. 2. Non liceat clericis.

Canon. 22. Ut monachi, qui sine licentia episcopi uagantur, ad propria loca redire cogantur.

Quidam monachi, nihil habētes sibi iniunctum à proprio episcopo, interdum uero etiā illi, qui ab eo fuerant excommunicati, ueniūt ad ciuitatem Constantinopolitanam, & in ea perturbationes tranquillitati ecclesiasticæ inferunt, & diuersorum domos corrumpūt. Statuit igitur sancta synodus, hos primum commoneri, ut exeant à regia ciuitate, demum eos inuitos deijci, ac inde per defensore compelli, ut ad sua loca redeant.

16. q. 1. Quidā monachi.

Item, Pelagius Papa Paulino solitario.

Canon. 23. Ut quæ Deo semel dedicata sunt monasteria, cœnacula secularium non fiant.

Quæ semel sunt dedicata monasteria concelantur.

19. q. 3. Quæ semel sunt.

lio episcoporum, maneat perpetuo monasteria, & res, quæ ad ea pertinent, monasteriis referuari oportet, nec posse ea ultra fieri secularia habitacula. Qui uero p̄miserint hoc fieri, subiaceant ihs cōdemnationibus, quæ per canones constitutæ sunt.

Can. 24. Quod intra tres menses episcoporum ordinationes fiat.
D. 57. Quoniã Quoniam quidam metropolitanorum (sicut ad nos perlatum est) negligunt greges sibi creditos, & differunt ordinationes facere episcoporum, placuit sanctæ synodo, intra tres menses fieri ordinationes episcoporum, nisi forte inexcusabilis necessitas coegerit, ordinationis tempus amplius protelari. Si autem q̄s episcoporum, hoc non obseruauerit, ipsum debere ecclesiasticæ condēnationi subiacere. Reditus uero eiusdem uiduatæ ecclesiæ, integros referuari apud œconomum eiusdē ecclesię cēsemus. *Can. 25. Ut episcopi dispensatores habeant.*

D. 39. Quoniã Quia in quibusdam ecclesiis (ut rumore cōperimus) ep̄i p̄ter œconomos facultates ecclesiæ tractant, placuit, omnem ecclesiam habentem ep̄m habere œconomū de clero proprio, qui gubernet ecclesiæ res cum arbitrio sui ep̄i, ut non sine testimonio sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarum, & ex hoc deueniat, dispergi eiusdem res ecclesiæ, & sacerdotali dignitati obrectatio generetur. Si uero q̄s nō obseruauerit hoc, diuinis subiaceat regl̄is.

Canon. 26. De his, qui mulieres accipiunt.

36. q. 2. Eos q̄ Eos, qui sibi rapiūt uxores, uel eos, qui eis auxiliū præstiterint, statuit sancta synodus (si quidem clerici fuerint) decidere à proprio gradu.

rapunt.

CONCILIORVM. 145

gradu. Si uero laici fuerint, anathematizētur.

Canones sancti cōcilij Chalced. finiūt

Bonifacius presbyter Sanctæ ecclesiæ Romanæ, statui & subscripsi, & cæteri episcopi diuersarū ciuitatū, uel puinciarū subscripserūt.

Subscriptio.

Fides Romanorum ex concilio Chalcedonenſi.

Credimus in unum Deum omnipotētem, & in unigenitum filium eius Iesum Christū, & dominum saluatorem nostrum, & spiritū sanctum, Deum non tres Deos, sed patrem, & filium, & spiritum sanctum, unum Deum esse confitemur. Non sic unum Deum quasi solitarium, nec eundem, qui ipse sibi pater sit ipse filius, sed patrem uerum, qui genuit filium uerum, id est, Deus de Deo, lumen de lumine, uita ex uita, perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno, nō creatum, sed genitum, non ex nihilo, sed ex patre unius substantiæ cum patre. Spiritum uero sanctum Deum nō ingentum, neq; genitum, nō creatum, sed nec factum, sed patris, & filij, semper in patre & filio æternum ueneramur, unum tamen Deum qui ex uno.

Fides Romanorum.

Subscripserunt uniuersi episcopi, & Eusebius, & Constantius presbyteri, agentes uicē Anaſtaſii episcopi Niceæ, & Aristo presbyter habens uicem Eunomij episcopi Nicomedie.

Subscriptio episcoporum.

Finis concilij Chalcedonenſi.

CONCILIUM VENETICVM puinciale, sub Leone Papa, in quo pauci episcopi cōuenerunt, qui statuerūt. 16. Canones. In quibus agitur de regula ecclesiastica, quæ

Conciliū Veneticum.

S V M M A

facerdotibus (donante domino) credita est, & de districtione, cuius cura non sine illorū culpa uitiata torpescit. Et ea, quæ in priorum Patrum statutis ab eis uisa sunt omissa, & procedente tempore ex nimia licentia pro labente seculari libertate præsumpta, statutis saluberrimis in hac synodo sancita sunt. Quæ omnia, quia abūde in superiorib⁹ adscripta sunt, ex industria subticemus.

Finis concilij Venetici,

Counciliū Turonē.

CONCILIUM TYRONEN. provinciale, interfuerunt octo episcopi, continet. 13. canones, quorum summa hæc est.

Primum hortatur clericos ad castitatem, nā si laico abstinentia imperatur, ut possit orationi uacans exaudiri, quanto magis sacerdotibus, qui omni momento parati esse debent, sacrificium offerre pro populo cum omni munditia & puritate.

Secundo, hortatur eos ad abstinentiam.

Alij cōtinent regularem institutionē clericorū. In ultimo clericis prohibet usuras.

Decreta Hilarij Pape.

Hilarius Pōt.
46.

Hilarius, natione Sardus, ex patre Crispino, sedit ann. sex, menses tres, dies. x. Hic Pontificibus successoris substituendi, & laicis inuestiendi potestatem abrogauit, & epistolas de fide catholica p̄ uniuersum Oriētē sparsit. Confirmās tres illas uniuersales synodos Nicænam, Ephesinam, & Chalcedonensem, & damnauit Eutychem & Nestorium, & eorum sequaces. Approbauitq; dominationē & principatum sanctæ ecclesiæ catholicæ & Ap̄licæ.

Sub hoc celebratum est concilium Romanum. 50. ferè episcopis ibidem congregatis, & statuerunt aliquot canones.

Romanū concilium.

Primo, ut canones Nicæni cōcilij, & Apostolicę sedis decreta custodiantur.

2. q. 1. Nulli fas.

Secundo, ut bigami, aut uiduę, aut corruptę mariti ad grad⁹ ecclesiasticos nō accedāt.

D. 34. Curandum. ste

Tertio, ut pœnitētes, aut inscīj literarū siue defectu membrorū, aut decisione aliqd minus habentes ad superiorem ordinem nō accedāt.

D. 55. Pœnitētes uel inscīj.

Quarto, ut nullus episcopus sibi eligat successorem, ad petitionem episcoporum Tarraconensium. Nam episcopus Barchinonensis post mortem suam uelut iure hæreditario uoluit Ireneum successorem in ecclesia derelinquere. Quibus Hilarius respondit ex sententia episcoporum, qui in ipso concilio sunt congregati per subiecta capita.

3. q. 1. Pleriq.

Nullus episcopus eligat sibi successorem.

Primum, quod nullus ordinetur episcopus sine consensu metropolitani episcopi.

Secundum, ut nullus episcoporum, relicta una ecclesia, ad aliam transeat.

Scriptit duas epistolas, ad quosdam episcopos, aliqua errata eorum emendare uolens, nihil tamen continent notatione dignum.

In concil. fol. 516.

Decretum Hilarij iuxta Gratianum.

Vbi pars est corporis, est & totum. Eadem ratio est in corpore domini, quę in Manna, quod in eius figura præcessit. De quo dicitur, Qui plus collegerat, nō habuit amplius, neq; qui minus parauerat, habuit minus. Nō enim est quantitas uisibilis in hoc æstimanda mysterio, sed uirtus sacramenti spiritalis.

De conse. d. 2. Vbi pars est. Exod. 16.

S V M M A

Decreta Simplicij Papæ.

Simplicius
Pont. 47.

Simplicius, natione Tiburtin⁹, ex patre Castino, sedit annos. 15. mensem unum, dies. 7. Hic urbem Romam in quinque ecclesias distribuit, quarum prima Petri, secunda Pauli, tertia Laurentij, quarta Ioannis laterani, nunc in orbe prima, quinta Mariæ maioris. Tum Cōstatino episcopo damnato, ecclesiæ omnium primam Romanam esse declarauit. A laicis ecclesiasticum beneficium recognosci noluit.

Hic scripsit aliquot ep̄stas ad quosdā ep̄os.

In quarum secunda ad Ioannē Rauēnatē⁹ episcopum, habetur illa regula iuris.

2. q. 1. Priuilegium.

Priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

12. q. 2. De re-
ditibus.

In tertia ad florētinum, & Seuerum episcopos scribit, quod de redb̄tib⁹ ecclesiæ, uel oblatione fidelium, sola episcopis ex his una portio remittatur, Duæ ecclesiasticis fabricis, & erogationi pauperum profuturæ, à presbytero sub periculo sui ordinis ministrentur, Vltima clericis p̄ singulorū meritis diuidat̄.

Item, Gregorius
Maximiano episcopo

Finis decreti Simplicij Papæ.

Decreta Felicis tertij Papæ.

Felix. 3. P̄s.
47.

Felix Roman⁹, ex patre Felice presbytero, sedit an. 8. menses. 11. dies. 17. Fuit t̄p̄ib⁹ Odoacris Regis usq̄ ad tēpora Theodorici Regis.

Hic cū intellexisset, Petrum Eutychanū ob hæresim antè in exilium pulsum, ab Achatio Constantinopo. episcopo reuocatum, fraudem subesse uerit⁹, auctoritate Se. Apo. ac cōsilio bene sentientium approbata, Petrum, & Achatium damnat. Post annos uerò tres cū

Zeno Imperator fidem faceret, hos homines penitere, Felix eò misit episcopos duos Messenum & Vitalē, qui (re cognita) damnatos abfoluerunt. Hi itaq; Heracleam ciuitatē ingressi, pecunia corrupti, nihil ex sententia Felicia egere. Vnde Pontifex indignatus, habita (de more) synodo, hos, ut præuaricatores & simoniacos, à communione deiecit. Messeno tamē pœnitentiæ tempus adscriptum est, quia errorem suum confitebatur.

Hic congregauit Synodum multorum episcoporum & presbyterorum, eò q; in Africa rebaptizarentur episcopi, & presbyteri, & diaconi. In quo, Primū statuitur, rebaptizatos episcopos, diaconos, presbyteros, in pœnitentia manere usq; ad diem obitus sui, & non communicare orationi fideiū, & catechumenorum, & communio laica tantum in mortē illis est reddenda.

De conf. d. 4.
Eos quos.

Alij uerò per tres annos sint inter audientes, & septem annis pœniteant, & duobus annis non sinantur oblationes offerre.

In concil. Nicæno. cap. 4.
Et. 1. q. 7. Qui inæqualibet.

Scrisit epistolam Achatio, in qua eum deposuit, & dānauit pp Eutychianoꝝ cōionem.

In concilijs.
fo. 319.

Scrisit & aliā ad Zenonem ep̄m Italiæ.

C O N C I L I V M T A R R A C O N E N S E, Conciliū Tarraconensē.
Huius etiam tempore celebratum est, prouinciale, decem episcopis congregatis. Fuit concilium anno sexto Theodorici Regis, In quo.

Primo, cauetur conuersatio inter fœminas, & clericos, & monachos, etiam si earum curā ratione parentelæ gerant.

Secundo, ut quicumq; in clerico esse uoluerit, 14. q. 4. Canonum statuit.

14. q. 5. Si q̄s clericus. emēdi uili⁹, & uendēdi carius, studio nō utat̄. Tertio, ut quantum clericus præsiterit, tantum recipiat.

15. q. 4. Nullus ep̄oꝛg. Quarto, quod nullus clericus unq̄ iudicet criminalia: dieb⁹ uerò dominicis nec etiā ciuilia, sed ut tātum Deo statuta solēnia peragat.

D. 65. Si q̄s. Quinto, ut q̄ in metropolitana ciuitate episcopus non fuerit ordinatus, post duos menses se metropolitano præsenteret.

D. 18. Si quis ep̄oꝛg. Sexto, ut episcopus contemnens uenire ad synodum metropolitani uocatus, excōicetur.

10. q. 1. Decretum. Septimo, ut episcopi annuatim diocēsim uisitent, & basilicas destitutas restituant, & nō nisi tertiam partem de parochijs accipiant.

15. q. 2. Obseruandum. Octauo, quod clericus nullus accipiat muñera pro iudicijs.

Nono, quod monachus missus alicubi ministerium clericatus agere non præsumat, nisi cum abbatis imperio nec negotiator existat. 16. q. 1. Monachi.

12. q. 5. Sicubi Decimo, ut si episcopus intestatus decesserit, inuentarium de rebus eius fiat, & nullus exinde aliquid auferat.

De conse. d. 5. Dictum. Citat & Gratianus ex hoc Pontifice, q̄ nullus cōfirmetur bis, aut ter, sicut nec baptizat̄.

Explicit concilium Tarraconē.

Decreta Gelasii Papæ.

Gelasius P̄t. 48. Gelasius, natione Apher, ex patre Valerio, sedit annos quatuor, mēses octo, dies. 18. temporibus Theodorici Regis & Zenonis Augusti. Hic sanctitate, doctrina, & pauperum dilectione clarus, Manichæos, libris eorum combustis, proscrispsit, utriusq̄ Testamēti libros,

ac doctorum scripta, ab ambiguis Autentica separauit. Ordinum sacrorum administracionem à mense Decembri, quatuor temporum sabbatis adtribuit, episcopos. 67. creauit. Canonem, & Præfationes Missæ, Profas & Hymnos canticis miscuit. Imperatore excommunicato, eundem excōmunicari posse probauit. Sub eo Honoricus Scæuus Vādalorum Aphricę rex, Arrianorę fauore in fideles gladio, flammaq; sæuendo fatigatus, 4965. relegatis, ecclesiis, & bona Arrianis tradidit.

Scrisit epistolam ad episcopos per Lucaniam & Brutios, & Siciliã constitutos, in qua ^{In concilijs 522.} 30. decreta cōtinentur, quæ omnia longum esset recēfere, præsertim cum superioribus sparsim adscripta sunt.

Scrisit & aliam epistolam ad episcopos Siciliæ, in qua ita habetur.

Præsulum nostrorę auctoritas emanauit, ut facultates ecclesiæ episcopi ad regendum habeant potestatem, ita tamen ut uiduarum, pupillorum, atq; pauperum, necnon & clericorum stipendia distribuere debeant. Hoc etiam eis statuimus dari, quod hætenus decretum est, reliquum sibi episcopi uendicent, ut (sicut antea diximus) peregrinorum, atq; captiuorę largitores esse possint. ^{16. q. 1. Præsulum.}

In quodam Tomo, quem Gelasius fecit de uinculo anathematis sup acta cōcilij Chalcedonensis sunt aliqua annotatione digna.

Primum. Chalcedonē. Synodum admittēdum, excepto decreto illo de priuilegio ecclesiæ Constantinopolitanæ, cui repugnauit Vi-

carij Apostolicæ sedis in ea præfidentes.

Secundo, uidetur fauere sententiæ, quã Hieronymus habet de obseruantia legalium, quã Petrus simulauit, inquit enim sic: Sanctus Petrus primus apostolorum, sic existimans noui testamēti gratiam prædicandam, ut à legis ueteris nõ recederet institutis, quædam per simulationē legi iter Iudæos Gētilēsq; gessisse.

Gal. 2.

Explicat locus Matt. 12. de peccato in spiritu sanctū.

Tertio, Ponit illud Matth. de peccato in spiritum sanctum, & illud Ioannis. 5. Est peccatum ad mortem &c. de eo peccato, quod usq; ad mortem durat. Nã nullum (inquit) est peccatum, pro quo, aut non oret ecclesia remittendum, aut quod, data sibi diuinitus potestate, desistentibus ab eodem, non possit absoluere, uel pœnitentibus relaxare, cui dicitur. Quęcunq; ligaueris. &c. Loquens etiam de uinculo anathematis dicit, quod ecclesiastica sententia reos tantum & præuaricatores obligat.

Acta in synodo nõ firma, sine auctoritate Papæ.

Habet etiam, q; quęcunq; cuiuscunq; synodi acta, nisi per Ro. Pont. confirmentur, nullū habeant robur. Totum (inquit) in sedis Apostolicæ positum est potestate. Ita quod firmavit in synodo sedes Apostolica, hoc robur obtinuit. Quod refutauit, habere non potuit firmitatem, & sola rescindit, quod præter ordinē congregatio synodica putauerat usurpandū.

Qualiter sint intelligendę comminationes diuinæ.

Quinto dicit, q; comminationes, quę sunt in sacris literis, sunt intelligendę, quandiu permanserint in statu rationis, quo fiunt. Sic inquit, Tyrus, & Gaza, Beryton, et Ægyptus, p nuntiatae sunt periturae, quas postea per Euan gelium nouimus esse saluatas. Perierunt itaq;

Hiere. 47.
Luc. 10.

duplici modo, aut permanentes in eo, quod tale sententiam susceperunt, aut deficientes ab eo, quo tales fuerant, & incipientib⁹ esse, quo non tales fuerant.

Sexto, Et super illud Esaiæ, Claude oculos eorum, ut uidentes non uideant &c. Sic etiam inquit, De gente Iudæorum prophetatum est, Claude oculos &c. ne unq̄ conuertantur, & sanem illos &c. Hic etiam correctio & emendatio interdicta monstratur, & respiscendi quoq̄ spes prorsus abscinditur, De quo tamē populo Apostolos, & ecclesiam primitiuā no uimus processisse, & tot milia hominum una die baptismate fuisse saluata.

Dicit, quod fuerunt hæc ante aduentū Christi, ut quā figuratiter, adhuc tamen in carnalibus actibus constituti, pariter reges existerēt, & pariter sacerdotes, Quod sanctum Melchisedec fuisse, sacra p̄dit historia. Quod in suis quoq̄ diabolus est imitatus, utpote qui semper, quæ diuino cultui conuenirent, sibi met tyranico spiritu uindicare contendit, ut Pagani Imperatores, idem & maximi Pōtiffes dicerentur. Sed cū ad uerum uentum est regē eundem atq̄ Pontificem, ultra sibi nec Imperator Pontificis nomen imposuit, nec Pontifex regale fastigium uendicauit. Quāuis enim membra ipsius. i. ueri regis atq̄ Pontificis, secundum participationem naturæ, magnificē utrūq̄ in sacra generositate sumpsisse dicantur, ut simul regale genus, & sacerdotale subsistant: quoniam Christus memor fragilitatis humanæ, quod suorū saluti congrueret, dispen-

Explicatur locus Esaiæ. 60.

Fuerunt olim aliq̄ & reges & sacerdotes

Gene. 14. & Heb. 7.

1. Pet. 2.

Post Christū diuersa sunt Pontifex, & Imperator.

S V M M A

fatione magnifica temperauit, sic actionibus proprijs, dignitatibusq; distinctis officia potestatis utriusq; discreuit, suos uolens medicina li humilitate saluari, non humana supbia rursus itercipi, ut & Christiani Impatores p̄ eterna uita Pontificib⁹ indigerēt, & Pōtiffices pro temporalium cursu rerū Imperialibus dispositionibus uterentur, quatenus spiritualis actio à carnalibus distaret incurfibus, & ideo militans Deo, minimè se negotijs secularibus implicaret, ac uiciffim non ille rebus diuinis prefidere uideretur, qui esset negotijs secularibus implicat⁹, ut & modestia utriusq; ordinis curaretur, ne extolleretur utroq; suffultus, & cōpetens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur. Ex quibus (inquit) aperte colligitur, à seculari potestate nec ligari prorsus, nec absolui posse Pontificem.

1. Timoth. 2.

Epistol. 7.

24. q. 2. Legatur.

24. q. 1. Achatius.

9. q. 3. Ipsi sunt.

Misit etiam epistolam eloquentem & elegātem ad Faustum magistrum, fungentem legationis officio Constantinopolis, in qua docet, nullum absolui posse ab errore praterito, nisi resipiscat. Remitti culpa de praterito potest, correctione sinè dubio subsequente, nam si deinceps sinitur mansura peruerfitas, non est benignitas remittentis, sed cōsentientis assensio.

Docet etiam solum Pontificem posse hæreticos damnare sinè aliorum consensu, immo & quemlibet episcopum hoc posse. Et quod non opus est noua damnatione ei, qui in errore iā aliàs condēnatū icidit, sicut ille Achatius.

Appellationes etiā omnes ad ecclesiā Ro. licere deferre, ab ipsa uerò nunq̄ appellare sa-

cri canones sanxerunt.

Aliam etiã misit epistolam ad Anastasiũ *Epistola. 4.*
 Augustum, in qua & fidei zelum, & charitatẽ
 erga proximos argutẽ demonstrat, sic dicens: *D. 96. Duo*
 Duo sunt Imperator Auguste, quibus princi- *quippe.*
 paliter hic regitur mundus, Auctoritas sacra
 Pontificum, & regalis potestas. In quibus tan-
 to grauius est pondus sacerdotum, quãto etiã
 pro ipsis regib⁹ uel legib⁹ hoĩum í diuino sunt
 examine rationem reddituri. Licet enim præsi-
 deas humano generi dignitate rerum, tamen
 præsulibus diuinarum deuotus colla submit-
 tis, atq; ab eis causas tuã salutis expectas, in-
 que sumendis cœlestibus sacramētis, eisq; (ut
 competit) disponendis, subdi te debere cogno-
 scis, religionis ordine, potiusq; præesse.

Extat alia eiusdẽ epistola ad episcopos Dar *Epistola. 5.*
 danĩ de eiusdem Petri & Achatij iusta dãnã-
 tione per sedem Apostolicam facta.

Ex hac epistola citat Gratian⁹ duo decreta.

Primum, q̄ reperti non possunt, q̄. 30. annis
 quiete possidentur.

Secundum, q̄ non oportet ab eorum ele-
 mosynis abstinere post mortem quibus in ui-
 ta communicare non destitimus.

Aliam etiã scripsit epistolam ad Euphe-
 mianum, in qua sanctissimẽ, & doctissimẽ il-
 lum cohortatur ad unitatem fidei catholicę, et
 ut Petrum & Achatium hæreticos habeat.

Ordo ueteris & noui testamenti, quem san- *Scriptura sa-*
 cta & catholica Romana suscipit, & uenera- *cra supra fol.*
 tur ecclesia, digestus à Gelasio Papa cum. 70. *75. & 90.*
 episcopis superioribus iam bis relatus est.

S V M M A

**Concilij Epau
nenſis.**

C O N C I L I V M E P A V N E N S E,
tempore Gelafij primi, Papæ, eſt prouinciale,
tempore Sigifmundi Regis celebratum. Fue-
runt uerò. 70. epiſcopi in hoc concilio, in quo
ædiderunt. 40. decreta, quæ omnia ferè ad in-
ſtitutionem clericorum, et epiſcoporum, & ec-
cleſiarum pertinent. Sed ea, cum iam ſuperius
relata ſint, maximè in concilio Agatheñ. hoc
loco recensere non duximus neceſſariò. Ex præ-
cipuis tamen hæc ſumma eſt.

**Vt epiſcopi uenatores non ſint, nec accipi-
tres habeant.**

Vt clerici uagi ad cõionem nõ aſſumantur.

**Vt alterius epiſcopi clericus in alia ciuita-
te non conſtituatur.**

Vt unius monaſterij ſit unus Abbas.

De correptione Abbatis peccantis.

Quòd clericus publicum iudicium nõ iterpelleat.

Ne illicitis horis clericus ambulet.

De pœnitentia homicidarum.

De confirmatione canonum.

Finis concilij Epauenſis.

Decreta Anaſtaſij Papæ.

Anaſtaſius. 2.
Pont. 50. De
quo,
D. 19. c. Ana-
ſtaſius.

Hic à Neſto-
rianiſ corro-
ptus, uicerum
egreſtu pœnas
luſt.

Anaſtaſius ſecundus, natione Romanus, ex
patre Fortunato, ſedit annum unum, meſes
11. dies. 24. Hic fuit temporibus Theodorici re-
gis, & Anaſtaſij Imperatoris, cuius tempore
multi clerici ab eius communione ſe subtra-
xerunt, quia communicaret Phorino Theſaloni-
cenſ. diacono ſine conſilio epiſcoporum, & cle-
ricorum, qui communis erat Achatio, & quia
occulte uoluit reuocare Achatiũ, et nõ potuit.
Qui nutu diuino ſubita morte percuſus eſt.

CONCILIORVM. 151

Hunc recensent aliqui inter hæreticos propter communionem Achatij, & Photini diaconi. Sed de hoc dixim⁹ in cōtrouersia. 4. supra.

Scriptit epistolam ad Anastasium Augustum, in qua hæc continentur.

Primum, q̄ non sit temere iudicandum, de his, quæ ad dominum migrauerunt.

Secundū, q̄ magno ope sit cōtentio uitāda.

Tertium, ut Imperator quoscūq; potuerit, ad ueram fidem pertrahat.

Quartū, ut ipse monitis apostolicis pareat.

Quintum, q̄ mali ministrando sibi tatummodo noceant, non ecclesiæ sacramenta conmaculent, nec eos, qui per hæreticos sunt, aut baptizati aut ordinati, portio legis attingat.

D. 19. Secundum ecclesiæ.

Decretum eiusdem ex Gratiano.

Qui potest obuiare, & perturbare peruersos, & non facit, nihil est aliud, q̄ fauere impietati eorū, nec caret scrupulo societatis occulte, qui manifesto facinori desinit obuiare.

23. q. 1. Qui potest.

Decreta Symmachi Papæ.

Symmachus, natione Sardus, ex patre Fortunato, sedit annos. 15. menses septē, dies. 27. Hic fuit temporibus Theodorici Regis, & Anastasii Augusti. Fuit uero ordinatus sub contentione unā cum Laurentio, Symmachus in Basilica Constantiniana, & Laurentius in basilica beatæ Mariæ, ex qua causa separatus est clerus, & diuisus est Senatus. Sed schismaticis furperatis, Symmachus pauperum, & clericorū amator, & sustētator fuit. Eugenium fidelem Carthaginensē. episcopum cum . 220. episcopis a Transimundo Vadalorum rege in Sardinia

Symmachus Pont. 51.

proscriptum pie fouit. Hic decreuit, ut uiuente Pontifice, de futuri subrogatione præsumat nemo. Hic inuenit Manichæos in urbe, quorū simulachra, & codices cremans, ipsos in exilium relegauit. Innumeras ferè basilicas sanctorum construxit & reparauit, & infinito auro, & argento eas donauit.

Decreta Symachi.

Hic constituit, ut omni die dominico, & natalicijs martyrum, Hymnus Gloria in excelsis diceret, multos captiuos redemit, fecit ordinationes quatuor in urbe, presbyteros. 92. diaconos. 16. episcopos. 117. Sepelitur in basilica beati Petri. 14. Kal. Augusti, & cessauit episcopatus dies. 7.

16. q. 1. Possessiones.

Hic statuit, bona ecclesiæ non alienari, nisi magna & pia causa exigente.

16. q. 2. Raptores.

Vt raptores uiduarum uel uirginum ecclesiæ communionem priuentur.

27. q. 1. Neque uiduas.

Vt uiduæ & uirgines diu in religioso proposito per tps commoratae ultra non nubant.

1. q. 1. Nullus itaq.

Vt nullus per ambitum ad episcopatum accedat.

Secunda synodus.

Secunda synodus Ro. sub Papa Symachio. Congregauit Romæ synodum in basilica beati Petri, & inter cætera statuit, ut si quis, Papa superstitite, pro Romano Pontificatu cuiquam quolibet modo fauorem prestare cõuincitur, loci sui honore priuetur.

79. c. Si quis Papa.

D. 19. Si transilius.

Item, qd si Papa, morte præuentus, non potuerit de sui successoris electione ante decernere, is cõsecratur episcopus, quem cunctus clericus, aut certè pars maior elegerit.

Ibidem. Si quis Papa.

Item, quod qui ambientes, uel ambictium fautores, coniuratoresq; prodiderit, nõ solum

purgatus ab omni culpa uideatur esse (etiam si fuerit particeps) uerum etiam remuneratio-
ne dignissimus.

Aliam etiam synodum congregauit Romę, Romana sy-
nodus. 3. anno domini. 504. In qua cauetur sub anathe-
matis pœna, ne bona ecclesiastica alienentur.

Congregauit ibidem & aliã synodum, quę
dicitur Palmaris, tempore Theodorici, cuius Synodus. 4.
Roma. iussu fuit congregata, ut Symachus à sibi obie-
ctis criminibus se purgaret.

Extat liber eruditus, & elegans Ennodij ec-
clesiæ Ro. diaconi p̄ defensione quartæ & gn-
tæ sy. Symmachi Papæ & 230. ep̄os.

Ex quo desumptū est, huiusmodi decretū.

Nonne directā sunt uerba canonum, si quis 2. q. 4. Nōne
clericorum ab ep̄scopo suo ante sententię tē-
directa. pus pro dubia suspitione discesserit, manife-
stam in eum manere censuram? Lex enim ec-
clesiastica Pontificem ab alijs accusatū, prius-
q̄ sub luce obiecta cōstiterit, exigit nō relinq̄.

Item, illud. Aliorum hominū causas Deus
2. q. 3. Aliorū
hominum. uoluit per homines terminare, sed sedis istius
præsalem suo sinē q̄stione referuauit arbitrio.

Alia etiam synodus est Romę congregata Synodus
Ro. 5. sub hoc Symacho, in qua approbatur supra-
scriptus liber Ennodij diaconi, & ei datur ead-
em auctoritas, quę decretis synodorum, &
ita iussus est iter actiones synodicas adscribi.

Secundo.

Statutum est Decretum illud à multis ante
cessoribus synodaliter firmatum.

Oues, quę suo pastori commissæ sunt, eum 2. q. 7. Oues
nec reprehendere, nisi à fide exorbitauerit, nec quę.

S V M M A

Verba sūt Eusebii Papæ. ullatenus accusare possunt, quia facta pastore oris gladio ferienda non sunt, quæ reprehendenda rectè videantur.

1. q. 1. Reintegranda. Idem Euseb. oibus epis. Ex hac etiam synodo habetur in Decretis, quod nullus episcopus, aut clericus, ante sententiam suis bonis spoliatur, & si spoliatus fuerit, restituitur in omnibus.

Synodus Romana. 6. contra inuadores rerum ecclesiasticarum. Fuit & alia synodus Romæ sub Symmacho tempore Theodorici Regis, ad ecclesiæ reformationem, & gubernationem congregata. In qua strictè & sub pœna anathematis prohibet,

16. q. 1. In canonibus. Ne ullus, bona ecclesiæ à fidelibus oblata occupet, & quasi propria possideat sine episcopi licentia.

16. q. 1. Ferro. Quod ferro abscondenda sunt uulnera, quæ fomenta non sentiunt.

11. q. 3. Iniustum. Quod iniustum iudicium, et definitio iniusta, regio metu uel iussu, aut à iudicibus ordinata non ualeat.

In concilio. fol. 555. Extant eiusdem epistolæ aliquot, quas rectè fere superuacuum est.

Concilium Illerden. CONCILIUM ILLERDEN. tempore Symmachi. 8. episcoporum habitum anno. 15. Theodorici Regis. In hoc concilio statuerunt canones sequentes.

Canon. 1.

D. 50. De his. Ut clerici in obsidionis necessitate positi à sanguine humano (etiam hostili) se abstinènt, admittantur tamen ad pristina officia post. 2. annos pœnitentiæ. Canon. 2.

Quod his, qui abortiuum faciunt uel natos suos extinguunt, post. 7. annorum curricula communio tribuatur.

Canon

Canon. 3.

Quod Monachi sine licentia Abbatis non ^{16. q. 1. Cum p} ^{utilitate.} ordinentur.

Canon. 4. De Incestu.

Vt hi, qui se incestus pollutione commaculant (quousq; in ipso detestado, & illicito carnis cōtubernio perseverant) usq; ad Missam tantum Catechumenorum in Ecclesia admittantur, cum quibus etiam nec cibum sumere ullū Christianorū (sicut Apłus Iussit) oportet. ^{15. q. 2. & 4.} ^{De his, qui in} ^{cæsti.} ^{1. Cor. 5.}

Canon. 5. De his, qui altario seruiunt.

Hi, qui altario Dei deseruiunt, si subito in ^{D. 50. Hi qui.} fēda carnis fragilitate corruerint, & Deo respiciente, dignè pœnituerint, ita ut si mortificato corpore cordis contriti sacrificium Deo offerant, maneat in potestate Pontificis, uel ueraciter afflictos non diu suspendere, uel desidiosos prolixiori tempore ab Ecclesiæ corpore segregare, ita tamen, ut sic officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia ulterius promoueri. Quod si iterato, uelut canes ad uomitum, reuersi fuerint, & ueluti sues in uoluta bria iacuerint, non solum dignitate officij careant, sed etiam sanctam communionem (nisi in exitu) non percipiant.

Canon. 6. De eo, qui Viduæ, uel Religiosæ Virgini Stuprum intulerit.

Qui penitenti Viduæ, uel Virgini religiosæ, uim stupri intulerit, si se ab eo sequestrare noluerit, pariter à communionem Christianorum, & consortio segregentur. Si uero illa, quæ uim pertulit, ad sanctam religionem redierit, in illo solo sententia excōmunicationis teneatur,

quoadufq; publicè pœniteat.

Canon.7. Da his, qui sacramento se obligant.

22. q. 4. Qui sacramento.

Qui sacramento se obligauerit, ut litigans cum quolibet, ad pacè nullo modo redeat, pro periurio uno anno à cõmunionem corporis & sanguinis dñi segregatus, reatum suũ eleemosynis, fletibus, & quantis potuerit, ieiunijs ab soluat. Ad charitatem uerò, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter uenire festinet.

Canon.8. Si Clericus seruum de Ecclesia traxerit.

17. q. 4. Nullus clericorũ.

Nullus Clericorum seruum, uel discipulũ suũ, ad Ecclesiam confugientem, extrahere au deat, uel flagellare præsumat. Quod si fecerit, (donec dignè pœniteat) à loco, cui honorè non dederit, segregetur.

Canon.9. De his, qui rebaptizati sunt.

Can. 11. Nicęnæ synodi.

De his, qui in pœuaricatione rebaptizati, si nẽ aliqua necessitate, uel tormẽto delapsi sunt. Placuit, ut circa eos illa Nicenæ synodi statuta seruentur.

Canon.10. De his, qui iubente Episcopo ab

Ecclesia exire contemnunt.

11. q. 3. Qui iubente.

Qui, iubente sacerdote, pro qualicunq; culpa ab Ecclesia exire contempserit, pro noxa contumeliæ, tardius recipiatur ad ueniam.

Canon.11. De Clericis, qui in mutuam

cedem prorumpunt.

Si qui Clerici in mutuam cẽdem proruperint, prout dignitas officiorum in tali excessu contumeliam pertulerit, à Pontifice districtius uindictetur.

Canon.12. De his, qui contra Canones ordinati sunt.

Qui contra decreta Canonũ indiscretè Cle-

ricos usq; nunc ordinauerunt, eis dñs, uel sancta & Ecclesiastica charitas ignoscat. A modo uerò si in tali ausu proruperint, decretum Canonum, quod circa eorum personas statutum est, obseruetur.

Can. 13. De Catholicis, qui filios suos hereticorum baptismati tradiderunt.

Catholicus, qui filios suos in hæresi baptizandos obtulerit, oblatio illius in ecclesia nullatenus recipiatur.

Canon. 14. De sacerdote moriente.

Cum sacerdos moritur, res Ecclesiæ nõ diripiuntur, sed fideliter obseruentur.

Sergius Episcopus relegi, & subscripsi. Subscriptio.
 Gra^{tu}s Episcopus directus a dño meo Stephano Epõ, his cõstitutionib⁹ interfui, & subscripsi.

Ex hoc Concilio citat Gratianus quatuor Cano. à Gratiano citati de hoc Cõcilio.
 Canones.

Primum, quòd in diebus quadragesime nuptias celebrare non licet.

Non oportet à .lxx. usq; in octauam Pasche & tribus hebdomadibus ante festiuitatē Sancti Ioannis Baptiste, & ab aduentu dñi usque post Epiphaniam nuptias celebrare. Quod si factum fuerit, separentur. 33. q. 4. Non oportet.

Secundum.

Nõ prohibetur, à sacris ordinibus, qui à medicorum incisione claudus efficitur. D. 55. Si quis in infirmitate.

Tertium.

Statuitur, quomodo clericus infamatus debeat se purgare. 7. testibus, & iuramento, ut fecit Leo Papa coram Cæsare Carolo. Et si hoc facere non potuerit, suspendatur usque ad di-

1. q. 4. Presbyter si.

gnam satisfactionem.

Quartum.

De cōse. d.4. Statuitur, quòd sacerdos ad baptizandi of-
 Omnis psby- fitium & ad uestimenta altaris lauāda, debet
 ter. habere propria uasa.

Cōcilium Va- CONCILIVM VALENTINVM
 lentinum. prouinciale. 6. Episcopoz, circa tēpora etiam
 Symmachi celebratum est in Valentia Hispani-
 niæ, Theodorici Regis anno. 15.

Cap. primum, ut Euangelium post Apostolum legatur.

Inter cętera, hoc esse cęsuimus obseruandū,
 ut sacrosancta Euangelia, ante munus illa-
 tionem in Missa Catechumenorum, in ordine
 lectionū, post Apostolum legantur, quatenus
 salutaria Christi præcepta, uel sermones sacer-
 dotis, nō solum fideles, sed etiam Catechume-
 ni, ac pēnitentes & omnes, qui è diuerso sunt,
 audire licitum habeant. Sic enim Pontificum
 prædicatione audita, nōnullos attractos ad fi-
 dem euidenter scimus.

Statuitur, qualiter episcopus defunctus per
 uiciniorum episcopum sit honorificè tumulā-
 dus, & eius exequiæ celebrandę.

Finit Concilium Valentinum.

Decreta Hormisdę Pape.

Hormisdā Pō Hormisdā, natione Campanus, ex patre Iu-
 ti. 52. sto, de ciuitate Frusinona, sedit annos. 9. dies
 17. temporibus Theodorici Regis, & Anasta-
 si Augusti. Hic Pont. regibus fuit charus, he-
 reticis exosus, & in ecclesiā magnificus. Nu-
 tempore hu- ptias publicè agi decreuit. Manichęos, palām
 ius fuit Boeti- cōbustis libris, oppressit. Ab Anastasio Impe-
 us Severinus. ratore contēptus, inquite, Imperatoris esse

imperare, non imperata Pont. uel cuiusuis recipere. Sed à Iustino confirmatus, ecclesiarum pacem obtinuit.

Scriptit Epistolam ad Episcopos Hispanie, exortans eos ad obseruantiam ueterū Canonum, & in primis docet eos, qui ad clerū promouentur, debere alijs esse præstantiores, nam milites suos probatos sibi quærunt instituta fidelium, & prius debent exemplum religiosæ conuersationis de se potius alijs præstare, quæ sumere, & oportet emendatiore esse populo, quæ necesse est orare pro populo, ideoq; nullus ex pœnitentibus debet ordinari, quis enim eum, quem paulo ante iacentem uiderat, ueneretur antistitem?

Argumentum
epist. Hormis-
dæ Papæ.
61. c. Non ne-
gamus.

Admonet secundo, ut pro episcopatu præmium nō accipiatur, ne spiritualia uilescant, dum precio emuntur, & à dño corripiantur: sicut Simon Magus spiritum sanctum mercari uolens, nā quis nō uile putat, quod uenditur. Sed ita debet fieri electio, ut in graui murmure populorū diuinum credatur esse iudicium.

Secundo.
Acto. 8.

Tertio, ut bis in unoquoq; anno prouincia lia Cōcilia celebrentur, ut circa res ecclesiasticas recta disponant, & de recte dispositis, deo gratias agant.

Tertio.

Scriptit & aliam Epistolam ad Episcopos Hispaniæ, in qua ponitur Ioānis Episcopi Cōstātinopolitani professio, ppter clericos Orientales, qui eius cōmunionē poposcerant, & docet, quomodo sint recipiendi ad ecclesiæ fidē, qui antè fuerant errores Nestorij, Eutychis, Achatij, & aliorum secuti.

Epist. 2. Hormis-
dæ.

S V M M A

- Ep̄la. 3. Hormisdæ.** Aliam etiam misit Epistolam ad Epiphaniū Constantinopolitanū Episcopum, de reconciliatione Romanæ, & Cōstantinopolitanę ecclesię, Deo gratias agens, q̄ hoc beneficiū suis temporibus exhibuerit.
- Ep̄la. 4.** Aliam scripsit Epistolam ad Salustiū Hispalensem episcopū, cui cōmisit uicem suam super prouinciam Beticā & Lusitaniam, admonens, ut in omnibus statuta à patribus decreta obseruare faciat.
- Ep̄la. 5.** Aliam etiam misit ad Episcopos Beticæ, in qua eis gratulatur, q̄ pacem diu desyderatam inter se composuerint.
- Ep̄la Iustini Imperatoris.** Habetur etiam epistola Iustini Imperatoris ad Hormisdam Papā, rogans pro pace, & unitate ecclesiarū, maximè Hierosolymitanę sed nihil speciale continet annotatione dignū.
- Deprecatio Hierosolymitanoꝝ clericorū.** Extat etiam deprecatio Hierosolymitanoꝝ clericorum, & Abbatum, ad eundem Iustinū, In qua ei supplicat, ut pacem & unitatem ecclesiarum pro uirili conetur ꝑcurare, & offerunt ei libellum, in quo ostendunt, qualiter de sancta Trinitate, & de Iesu Christi domini nostri incarnatione sentiant, iuxta Decreta à sanctis Pontificibus in Cōcilijis Nicęno & Chalcodonensi.
- D. 50. Si ille.** Ex hoc Pontifice citat Gratianus decretū, quo statuitur, ne ille, qui in monasterio reclusus est, ut penitentia agat, ordinetur ꝑsbyter.
- 30. q. 5. Nullus** Item, q̄ nullus fidelis cuiuscunq; conditionis sit occultè nuptias faciat, sed benedictione accepta à sacerdote, publicè nubat in dño.
- 31. q. 2. De neptis taz.** Ibi etiam statuitur, ne aliquis ad matrimo-

nium compellatur.

CONCILIUM AVRELIANENSE Concilii Aurelianense.

tempore Hormisdæ. In hoc Concilio primum habetur Epistola Clodouei Regis Franciæ ad synodum, in qua profitetur se pariturum præceptis ecclesiæ & papæ de nō captiuandis clericis, monialibus, & seruis ecclesiarum, nec eorum filijs, &c. & de captiuatis reddendis. Secundo loco habetur rescriptū synodi ad eundem regem, in quo

Primo, continetur de homicidis, adulteris, & furibus, si ad ecclesiam cōfugerint, ut ab ecclesiæ atrijs, uel domo Episcopi eos abstrahere omnino non liceat. 17. q. 4. Id constitutum.

Secundo. De raptoribus uero, si ad ecclesiā raptor cum rapta cōfugerit, & sceminā ipsam uiolentiam pertulisse constiterit, statim libere tur de potestate raptoris, & raptor mortis, uel pœnarum impunitate concessa, aut ad seruiendum subiectus sit, aut redimēdi se liberam habeat facultatem. 16. q. 1. De raptoribus.

Tertio. De obligationibus uel agris, quos dominus noster Rex ecclesiæ cōtulerit, id esse iustum definimus, ut in reparationibus ecclesiarum, alimonijs sacerdotum, & pauperū refectione, uel redemptionibus captiuorū, quicquid deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur.

Quarto. Si seruus, nesciente domino, sciente D. 54. Si seruus tamē Episcopo, ordinetur, teneatur episcopus eius preciū in dupplo reddere domino, & ipse permaneat in ordinibus. Si uero, ignorāte episcopo, id ipsum facere teneatur, qui illum or-

S V M M A

dinandum obrulerit.

D. 81. Si diaconus.

Quinto. Si diaconus, aut presbyter, crimen capitale commiserit, simul & ab officio, & communione pellatur.

D. 82. Ep̄s.

Sexto. Episcopus pauperibus uel infirmis, qui debilitate faciente, non possunt suis manibus laborare, uictum & uestitum, in quantum possibilitas habuerit, largiatur.

Septimo. Ne superstes frater thorū defuncti fratris ascendat, nec se quisq̄ amissę uxoris forori audeat sociare.

18. q. 2. Abbatēs.

Octauo. Quòd Abbates Episcopis, monachi Abbatibus sint subiecti.

27. q. 1. Monachus.

Nono. Quòd monachus in monasterio orarium, uel Zonas non habeat.

16. q. 3. Si ep̄s.

Decimo. Quòd præscriptio non habeat locum in rebus Ecclesię.

De conse. d. 3. sacerdotibus.

Vndecimo. Quòd ante Paschę solennitatem non quinquagesima, sed quadragesima teneatur.

De conse. d. 3. Rogationes.

Duodecimo. Quòd Rogationes. i. Letanię ante Ascensionem domini celebrentur, ita ut præmissum triduanum ieiunium in dominicę Ascensionis solennitate soluatur, per quod triduum serui & ancillę ab opere relaxantur.

De conse. d. 3. Ep̄s.

Tertiodecimo. Quòd Episcopus, si infirmitate non fuerit impeditus, ecclesię, cui proximus fuerit, die dominico deesse nõ debet.

Alia multa sancita sunt circa partitionem bonorum ecclesiasticorum, & Basilicas construendas, & honestatem monachorum, & clericorum, &c. Subscriperunt in hoc Concilio. 33. Episcopi.

CONCILIUM GERVNDENSE, Cōcilium Ger
 est puinciale, tēpore Hormisdæ Papę. Celebra rundenſi.
 tum est anno. 7. Theodorici Regis, in quo, De cōf. d. 1. In
 De cōf. d. 1. In
 titutio.

Primo statuitur, ut unaquęq; prouincia in
 officio ecclesię unum ordinem teneat.

Secundo. Vt expleta solēnitare Pentecostes
 in sequenti septimana à quinta feria in sabba-
 tum, per hoc triduū abstinentia celebretur.

Tertio. Vt Catechumeni baptizentur die, De cōsec. d. 4.
 uel uigilia Paschæ, & Pentecostes. Cæteris so- Catechumeni.
 lennitatibus tantum infirmi.

Quarto. Vt paruuli, si infirmari contingat,
 eodem die, quo nati sunt, baptizentur.

Quinto. Vt omnibus diebus post matuti- De cōf. d. 5. Id
 nas & uesperas oratio dominica à sacerdote semper.
 proferatur.

Alia statuuntur circa honestatem & uitam
 tam clericorum q̄ ordinandorum.

CONCILIUM CESARAVGVSTA. Conciliū Cæ-
 sarauugustanū.

à duodecim Episcopis celebratū. In quo pri-
 mum statuitur, ut mulieres fideles ad uirorū
 alienorum cœtum & lectiōem nō accedant,
 nec ad ipsas legentes aliū studio uel discendi,
 uel docendi conueniant, ut Apostolus iubet. 1. Cor. 14. & 1.
 Tim. 2.

Item, ne quis ieiunet die dominica causa ti-
 moris aut persuasionis, nec quadragesimę die
 bus ab ecclesiis fideles desint, nec habitent in
 latibulis cubiculorum aut mōtium, qui in su-
 spitionibus perseuerant. De cōf. d. 1. Ne
 quis.

Item, Eucharistię gratiam si quis probatur
 acceptam nō consumpsisse in ecclesia, Anathe-
 ma sit in perpetuum.

Item, uicesimo & primo die, id est, à 16. Ca-

S V M M A

lendas Ianuarij usq; in diem Epiphaniæ, quæ est octauo Id. Ianuarij, continuis diebus nulli liceat de ecclesia se absentare, nec latere in domibus, nec secedere ad uillam, nec montes petere, nec nudis pedibus incedere, sed ad ecclesiam concurrere, quod qui non obseruauerit, Anathema sit in perpetuum.

Item, ne quis doctoris nomen sibi imponat præter has personas, quibus est concessum, secundum quod scriptum est.

Hebr. 5.

Item, q; Virgines non uelentur, quæ se deuouerunt, nisi. 40. annorū probata ætate, quā sacerdos comprobauerit.

Decreta Ioannis. 1. Papæ.

Ioā. 1. Pont. 53.

Ioannes, natione Tuscus, ex patre Constantio, sedit annos duos, menses nouem, dies. 17. temporibus Theodorici Regis, & Iustini Augusti Christiani. Hic à Iustino Cōstantinopoli honoratus, Theodorici Regis (paulopost in Vulcani ollam deiecti) iussu, carceris pedore, fameq; consumptus, Rauennæ martyrum numero est adscriptus.

Tēpore huius floruit. B. Benedictus.

Scrisit Epistolam ad quēdam Zachariam Archiepiscopum, ex qua illud decretū quod supra retulimus, desumptum est, Oues quæ suo pastori, &c.

Vide supr. fol. 172. pag. 1.

2. q. 2. In scripturis.

Item illud, ubi dicitur, q; nullus Episcopus uocetur ad Concilium, nec accusetur, donec omnia, quæ ab illo fuerint ablata, restituatur. Aliam misit ad Epōs Italiæ, de Theodorico Rege, hortans eos, ut pestē Arrianā conentur pro uirili extirpare, & eorum ecclesias catholicas cōsecrent, nō timentes minas Theodorici.

Decreta Felicis .4. Pape.

Felix, natione Sāmius, ex patre Castorio, se Fel. 4. Pōt. 54
dit annos quatuor, menses duos, dies. xij. fuit
tēporibus Theodorici Regis, & Iustiniani Au-
gusti. Hic diuis medicis Cosmo, & Dāmiano
templum Romæ dedicauit. Huius tēporibus
consumpta est incendio basilica sancti Marty-
ris Saturnini, quam à solo denuo extruendam
curauit, & uixit usque ad tēpora Athalrici.

Hic Cōstanti-
nopo. Patriar-
chā dānauit.

Scripsit Epistolam ad Episcopos omnes p
diuersa loca cōstitutos, in qua primum habe-
tur, Missam non debere celebrari, nisi in sacra-
tis domino locis, nisi magna compulerit ne-
cessitas.

In quibus locis
Missæ sit cele-
branda.

Quoniam scriptum est: Vide, ne offeras ho- Deut. 12.
locusta tua in omni loco, quem uideris, sed
in loco, quem elegerit dominus deus tuus.

Sicut enim non alijs, q̄ sacrați domino sacer- De cōf. d. r. Si
dotes debent Missas cantare, nec sacrificia su- cut nō alijs.
per altare offerre, sic non in alijs, q̄ in domino
cōsacratīs locis. i. in tabernaculis diuinis pre-
cibus à Pontificibus delibatis, Missas cātare,
aut sacrificia offerre licet. Non ergo licet in do-
mibus oblationes celebrari ab Episcopis, &
Presbyteris. Idem habetur Concil. Laodiceñ. Cap. 26. & 58.

Decreta Bonifacij. 2. Pape.

Bonifacius, natione Romanus, ex patre Si-
gibuldo, sedit annos. 2. dies. 26. temporibus
Athalrici Regis hæretici, & Iustiniani Augu-
sti. Hic cum Dioscoro ordinatur sub cōtentio-
ne, Dioscorus ordinatur in Basilica Cōstanti-
niana, Bonifacius uerò in Basilica Iulij. & fuit
dissensio in Clero, & Senatu dies. 29. Quo tē.

Bonifacius. 2.
Pont. 55.

Hic clericos a
laicis in ecclē-
sia segregauit.

S V M M A

pore defunctus est Dioscorus & quiescit seditione. Hic Bonifacius instituit, ne quispiam sibi in Episcopatu successorem deligeret, quod postea multi Pontifices confirmarunt.

Extat Epistola eiusdem ad Eulaliū, Alexandrinum Episcopū, de reconciliatione Carthagenensis Ecclesie, ostēdens per diuinam sapientiam optimè constitutum, ut maiora minoribus subdantur, & omnes Ep̄i, Ep̄o Romano, Et hinc desumptum est decretum illud.

D. 39. Ad hoc dispensa.

Ad hoc dispensationis prouisio gradus diuersos & ordines constituit esse distinctos, ut dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, uera concordia fieret, & ex diuersitate contentio, & rectè officiorū gereretur administratio singulorū: neq; enim uniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi manus causa differentie ordo seruaret.

Extat etiam Epistola precū Eulaliū episcopi Carthagenensis, & Iustini prædicti principis pro reconciliatione suæ ecclesie, in quo se submittit Romano Pontifici, asserens esse ueram salutem in ecclesia Romana, & ueram fidem, & non extra illam. & Anathematizat omnes hæreticos, qui oppositum tenent, & statutis Rom. Pont. contradicunt.

Decreta Ioannis .2. Papæ.

Ioñ. 2. Pōt. 56.

Ioannes, qui & Mercurius, natione Romanus, ex patre Proiecto de Celio mōte, sedit annos. 2. mēses quatuor, dies. 6. Fuit temporibus Athalrici & Iustiniani, cuius tempore idē Imperator Iustinianus misit fidē suam in scripto

C O N C I L I O R V M. 159

sub chirographo proprio ad sedem Apostolicam, per Episcopos Apatium & Demetrium, cum ingentibus donis auri, argenti, & gemmarum. In. l. inter cla. de sum. Tuni. & si. ca.

Scrispsit unam Epistolam ad Valerium Episcopum, in qua ostēdit, q̄ filius est patri equalis, congestis multis & probatissimis sacrarum literarum testimonijs.

C O N C I L I V M T O L E T A N V M, Conciliū Tolentanum.
2. Anno. 5. Amalrici Regis.

In hoc Concilio primū statutum est, ut clerici, quos parentes ab infantia clericatus officio mancipauerunt, si post uelint ad nuptias accedere, permittantur. Et idem de Monachis, & cum peruenerint ad annum. 18. eorū uoluntas requiratur, & non antea, nec subdiaconatus officium ante. 20. & diaconatus ante. 25. accipiant. Primū decretū

Similiter placuit, ut nullus clericorū à gradu subdiaconatus, (ut supra) in consortio familiaritatis habeat mulierem, uel ingenuā, uel libertam, uel ancillam, &c. Secundū.

Item, quòd qui in terris ecclesiæ agellos siue uineolas, seu alia ædificia fecerit, illa testamento legare nō possit, sed ecclesiæ relinquat. Tertium.

Habetur etiam hic ædictum pijsissimi Imperatoris Iustiniani, fidei confessionē continens, & refutationem hæresum, quæ aduersantur catholice Dei ecclesiæ, Ioanni pape. 2. transmissum, ut patet in uita eiusdem in libro Pontificali, in quo optimè, & satis prolixè ostendit in sancta Trinitate tres personas, uel proprietates, & unam essentiam & naturam, in Christo

S V M M A

uerò duas naturas, unam personam, duas na-
 tiuitates. Beatam uerò Virginem propriè dici
 genitricem dei. Et ultimo ostēdit, hæreticos &
 post mortē posse anathematizari, hoc probat
 multis rationibus, & sanctorū testimonijs.

In fine primi Tomi habetur epistola Pon-
 tiani Episcopi ad eundem Iustinianum Impe-
 ratorem, illius fidem & religionē collaudans:
 supplicans tamen, ne Theodorum hæreticum
 post mortem iubeat anathematizari, nā licet
 eius dicta possimus respicere, nō tamen aucto-
 rem damnare: nam si uiueret, posset errorem
 admonitus corrigere.

Decreta Agapeti Papæ.

Agapetus Pō-
 ti. 57.

Hic dñicas p-
 cessiones insti-
 tuit.

De conse. d. l.
 Agapetus.

In. 2. Tomo
 cōcil. fo. 1.

Agapetus, natione Romanus, ex patre Gor-
 diano p̄sbytero, sedit mēses undecim, dies. 18.
 Hic à Theodato rege Gothorum, Cōstantino
 polim Legatus missus, Iustinianū Imperato-
 rē ab Arrianis in Constantinopo. synodo (ubi
 mortuus est) auertit, de cuius uita ac morum
 sanctimonia Gratianus dicit, Agapetus papa,
 uas catholicum, Euangelij tuba, p̄eco iustitię,
 sacra altaris, sedisq̄ uelamina, sacrilegis Anthe-
 mij infecta fabulis, suis catholicis p̄cibus dele-
 uit. Cuius corpus Romā translatum est.
 Extat elegans & catholica epistola eiusdē
 ad Anthemium Episcopum de duabus natu-
 ris in uno Christo.

Decreta Siluerij Papæ.

Siluerius Pō-
 ti. 58.

Tēpore huius
 Neapolis ca-

Siluerius, natione Cāpanus, ex patre Hor-
 misda Episcopo Romano, ex matrimonio ta-
 mē natus, sedit annum unum, menses quinque,
 dies undecim. Qui, quoniam noluit reuocare

Anthemium hereticum in locum suum, quem pta est, & Beli
farius Roma
potitur. deposuerat Agapetus papa propter hæresim,
precepto Augustæ, missus est in exiliū ad Pon-
tianas, ubi, accusante Vigilio, martyrium per-
tulit. De obitu autē eius uide in exēplaribus. In. 2. To. fo. 2.

Decreta Vigily Papæ.

Vigilius, natione Romanus, ex patre Ioāne Vigilius Pon-
ti. 59. cōsule, sedit annos. 17. menses sex, dies. 26. Hic
Cōstantinopolim Theodoræ Imperatricis ius-
su tractus, in quinta Principe synodo contra
Theodorum Constan. Patriarcham, Euthyci,
Arriocq; dissentiens, flagris expirauit, & san-
ctis adnumeratus est. Obitus eius diffusius Vide in. 2. To
mo. fo. 3. scribitur in exemplaribus.

Extat Epistola eiusdē ad Eutherum, in qua
eum instruit, quid iuxta catholicam discipli-
nam teneat Apostolicæ sedis auctoritas. Diui-
sa est in septem capita.

In primo agit de Priscillianistis, qui ab esu
carnium se subtrahunt, dicens:

Hæc igitur sequētia Patrum Venerabilium Vide etiā sup.
fol. 8. pag. 1. constituta, specialiter eos censuerunt esse dam-
nandos, qui, cū carnibus abstinerent, ea quoq;
credebant esse uitanda, quæ carnibus fuisse ui-
debantur admixta. Nam & ipse dominus nos-
ter Iesus Christus ita premonuit, dicens: Matth. 16. Nō,
quod intrat in os, coinquinat hominē, sed quæ
procedunt de ore, hæc sunt, quæ coinquinant
hominem. Quapropter nec abstinentiam Deo
placitam reprobamus, nec eos, qui execran-
tur domini creaturam, recipimus in nostra so-
cietate.

In secundo agit de trina renascentium mer-

S V M M A

flione dicēs, De baptismo quoq; solēniter adimplendo, similiter, quid Apostolica uel sanxerit uel obseruet auctoritas, in subiectis tua charitas euidenter agnoscat. Illud autem nouelli esse iudicamus erroris, quod cum in fine Psalmorum ab omnibus catholicis (ex more) dicatur Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, aliqui (sicut indicas) subducta una syllaba coniunctiua, perfectum conantur minuere uocabulū Trinitatis, dicendo, Gloria patri, & filio, spiritui sancto. Quāuis ergo ipsa nos ratio euidenter edoceat, quia subducta una syllaba, personam filij, & spiritus sancti, unam quodāmodo esse designent, tamen ad errorē talium conuincendum sufficit, q̄ dominus Iesus Christus, designans in inuocatione Trinitatis credentiū debere baptisma celebrari, dixit: Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & filij, & spiritus sancti. Ergo cum non dixerit, in nomine patris, & filij, spiritus sancti, sed æqualibus distinctionib⁹ patrem, & filiū, & spiritum sanctum iusserit nominari, cōstat illos omnino à doctrina dominica deuiare, & aliquid huic uoluerint confessioni derogare. Qui si in errore permanserint, socij nobis esse non possunt.

Cōtra eos, qui filium & sp̄m sanctū dicunt unā esse personam.

Math. viii.

De rebaptizatis ab Arrianis.

In tertio agit de his, qui ab Arrianis iterum baptizantur sic dicens, De his etiam, qui baptismatis gratia salutaris accepta, apud Arrianos iterū baptizati profundæ uoraginis sunt morte demersi, quid per singulos ordines, uel ætates antecessorum nostrorum Decreta censerunt, quæ multiplici sunt digesta ratione, è nostro

nostro scrinio releuata capitula, his subiecta direximus. In quibus tamē illud speciali charitate etiam conuenit obseruari, ut quia p̄ peccatis plurimis in gentibus iniquitas ipsa surrexit, in estimatione fraternitatis tuæ aliorūq̄ Pontificum per suas dioceses relinquatur, ut si qualitas & pœnitentis deuotio fuerit approbata, indulgentiæ quoque remedio sit uicina. Quorum tamen reconciliatio non per illā impositionem manus, quæ per inuocationē sancti spiritus fit, operatur, sed per illam, qua pœnitentiæ fructus acquiritur, & sanctę cōmunionis restitutio perficitur.

In quarto agit de ecclesiarum restauratione in fabricis, quid sit obseruandum, dicens: De fabrica uero cuiuslibet ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda, & si in eo loco consecratio nis solēnitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, si p̄ eam minimē iactetur aqua exorcizata, quia in consecratione cuiuslibet ecclesiæ, in qua spiritus sancti Ara non ponitur, celebritatem scimus tantū esse Missarum, & ideo si qua sanctorum Basilica, à fundamentis fuerit inouata, sine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit Missarū celebrata solēnitas, totius cōsecratio sanctificationis implebitur. Si uero sanctuaria, quæ habebant, ablata sunt, rursus earū depolitione, & Missarum solēnitate reuerentiam sanctificationis accipiet.

De conse. d. r.
de fabrica.
Verba sunt Iu
liani Papæ.

In quinto agit, de Paschæ festiuitate, & precum ordine, ac Missarum solēnijs.

In sexto agit, q̄ ī nomine Trinitatis debeat

S V M M A

baptizari, sic dicens: Siquis Episcopus, aut psbyter iuxta pceptū dñi nō baptizauerit in noīe patris, & filiī, & spiritus sancti, sed ī una persona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus patribus, aut in tribus filiīs, aut tribus paracletis, proſciatur de ecclesia Dei.

In septimo agit, de primatu ecclesie Romane, sic dicens: Nulli uel tenuiter sentienti, uel pleniter sapienti dubium est, q̄ ecclesia Romana fundamentum, & forma sit ecclesiarum, à qua omnes ecclesias principium sumpsisse nemo recte credentium ignorat. Quoniam licet omnium Apostolorum par esset electio, beato tamē Petro concessum est, ut ceteris p̄mineret, unde & Caphas uocatur, quia caput est, & primus omnium Apostolorū. Et quod in capite p̄cessit, in mēbris sequi necesse est. Quā ob rē sancta Romana ecclesia eius merito, domini uoce consecrata, & sanctorum patrū auctoritate roborata, primatum tenet omnium ecclesiarum, ad quam tam summa Episcoporum negotia, & iudicia, atq; querele, q̄ & maiores ecclesiarum quæstiones (quasi ad caput) semper referenda sunt. Nam & qui se scit alijs esse p̄positum, nō molestē ferat, aliquem esse sibi p̄latum. Ipsa namq; ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesiis uices suas credidit largiendas, ut in parte sint uocatae sollicitudinis, non in plenitudine potestatis. Vnde omnium appellantium Apostolicam sedem Episcoporum iudicia, & cunctarum maiorum negotia causarum eidem sanctæ sedi reseruata esse liquet, p̄sertim cum in his omnibus eius semper sit

Ioan. 1.

Ro. eccle. mater sacerdotalis dignitatis, & ecclesiasticæ magistræ rationis.

expectandum cōsultum, cuius tramiti, si quis obuiare temptauerit, sacerdotum causas se nō sine honoris sui periculo apud eandem sanctā sedem nouerit redditurum.

CONSTANTINOPOLITANA Cōstātinopo.
synodus 5.

synodus quinta, circa tempora prædictorum Pontificum Agapeti, Siluerij, & Vigilij celebrata est, præfidente Menna Patriarcha, sedentibus uerò multis alijs episcopis Orientalis ecclesiæ, & paucis quibusdam, qui ex Italia uenerunt. Congregata est synodus contra Petrum, Anthimum, Seuerum, & Zoaram hæreticos. Petrus archiepiscopus Anthiochenus tenuit in Trifagio addendam esse crucem. i. trinitatem esse crucifixam, & diceretur, Sanctus, Sanctus, Sāctus, qui crucifixus est pro nobis, ubi necesse erat, aut confundi personas trinitatis, aut negare duas naturas in Christo. Cōtra hunc scripserunt plures Episcopi Orientales, quæ omnia in secundo Tomo cōscripta sunt, In. 2. To. Con
cil. fo. 6. 7. 8. 9. quapropter hic ea præscidimus, Lectorē illuc destinantes, Epistolam tamē Felicis Papæ contra ipsum Petrum scriptā hic subiecimus, quæ lectione digna est, & à memoria hominum nunquam excidenda.

Epistola Felicis Papæ Romæ, ad Petrū Episcopum Antiochiæ monitoria, quā non oportet addere in trifagio, crucifixus propter nos.

Quis dabit capiti meo aquā, & oculis meis Hiere. 9. fontem lachrymarū, qualem autem & dignū sterum adducam animę meę, condolens domini & Saluatoris nostri Christi, sanctæ catholicę & Apostolicę ecclesiæ? Ipsa enim plorans

S V M M A

Threno. i.

Pulchra com
paratio,

plorauit super filios & filias suas, & non est, qui confoletur eam ex omnibus, qui diligunt eam. Vniuersi tyranni & hæresiarchæ persequētes ipsam, apprehenderunt eam per te (frater honoratissime) & affligentes ipsam facti sunt in caput eius. Omnis decor ipsius, quantū in te est, factus est ad nihilum. Videntes inimici eius, gauisi sunt super perditione filiorū eius. Quos enim fouerat, quos enutrierat, quos ad mensuram ætatis perduxerat, lacteq; pauerat Propheticis, & Apostolicis doctrinis, hos tu uno temporis momento ueneno necasti. Quē admodum enim, qui piscationem sectatur, hamum esca cōtegunt, & ex improviso capiunt pisces, sic & tu angelicæ laudationi additionē induxisti, & trifagiæ deprecationi, quasi pietatis obtentu, diram impietatem excogitasti. Ex pluribus enim Orientalibus prouincijs literas suscepimus, significātes nobis, quomodo ueneratio tua dudum sopitum Valentiniani dogma resumpsit, & irritatur à uobis Saluatoris incarnatio, quodq; in Manicheorū dogma, & Arrii, & Apollinaris, Pauliq; Samosatani incidistis. Dicere enim unigenitum filium, & dominum nostrum Christum Iesum perfectū non esse in deitate, atque in humanitate perfectum, nec ipsum subijisse passionem crucis, sed unā uerbi Dei naturam incarnatam, corpusq; Domini sine anima & mente, Apollinaris hæresim roborat. Ille enim ignorauit, q̄ ab ipsis mundi nascentis exordijs primum anima primi parentis nostri mortua est, uel in mortem præcipitata est, atq; ita demū corpus. Dictum

quippè illi est à Deo, In quacunq; die comedere **Gene. 2.**
 ris de ligno scientiæ boni & mali, morte morieris. Itaq; iuxta latam in illum à Deo sententiam, qua die comedit ex ligno, in ipsa secundum animam mortuus est. Nam ipsius corporis mors post nongentos & triginta annos cõtiguit. Itaq; deus donum nõ dimidiatum fecit, sed totum simul Adam ex utero uirginis sumpsit, ut etiã perditum totum saluum faceret. **Ioan. 10.**
 Idcirco & dominus ipse dicebat: Ego animã meam pro ouibus pono. Valentini item, & Martionis, Manichæorumq; ac gentiliũ inuouare uis dogmata. Si enim deus est, qui diuifibilibiter, atq; substantialiter est mortuus, similiter & sanctus spiritus deus, & ipse diuifibilibiter ac substãtialiter inuenietur, sicq; iuxta tuã & illorum rationem tres dñj erunt, ac per hoc plurium deorum inualefcet error, quantumq; **Deute. 6.**
 in te est, euacuabitur illud: Audi Israel, dominus deus tuus, dominus unus est. Item quod **Baruch. 3.**
 ait Hieremias: Hic deus noster, non reputabitur alius ad eum. Similiter & dominus: Vt cognoscant te solum uerũ deum. **Ioan. 17.**
 Cumq; scriptura diuina unum deum, sanctã & indiuiduam trinitatem prædiceret, tu, & hi qui ante te fuerũt hæresiarchæ, tres deos dogmatizari ausi estis, alium quidẽ dicentes deum patrem præter filium, & alium deum filium præter patrẽ. Rursumq; alium deum spiritum sanctum præter patrem, præter filium, & alium deum filium præter patrem. Rursumq; alium deum spiritũ sanctum præter patrem & filium. Atq; alium quĩdem mortalem, & nouiter genitũ, alium uero

S V M M A

æternum atq; immortalem. In his autē noxijs uerbis tuis contraria sentire uis Patribus, qui in Nicea, & qui in Cōstantinopoli, atq; Chalcedone conuenerunt, qui & consubstantialē roborarunt, & unam deitatem patris, & filiꝝ, sanctiq; spiritus prædicarunt, atq; Ariꝝ amētiā cōfuderunt. At uero tu in ecclesia ausus es dicere, q̄ unus increatæ, atq; indiuiduæ trinitatis passionem subiꝑt, & per hoc consubstantialē quoq; soluere niteris, ac deum subiꝑere numero. Si enim unus sanctæ Trinitatis & coæternus, qui crucifixus est deus (hoc est) filius, sunt autem duo sanctæ Trinitatis pater, & spiritus sanctus, dicuntur autem dꝝ, & nō (ut habet uera ratio) deus (sicut tradiderunt nobis, qui ipsi inspexerunt, & ministri fuerūt uerbi) inueniris quoq; cōsubstantialē soluere. Quippe mortale & immortale cōsubstantialia iam esse nō possunt, roborabitur autem sic pluralitas deorū, dum tres dꝝ Christianis auribus ingeruntur. Cū itaq; scriptū sit, Verbum caro factum est, & Deus erat uerbū, non alius deus uerbum, præter patrem inuenietur, uerbum, non simpliciter, sed uerbum substantiale, & deus filius inueniet, ut ex utilitate nostra identitatem substantiæ patris, & uerbi, & sancti spiritus agnoscamus. Nos enim nō aliꝝ præter uerbū nostrum inueniemur. Quoniam igitur unigenitus dei filius, qua ratione uerbū est in propria substantia, nō poterit pati, ne ad omnipotentis dei patris substantiam passio referatur, (est enim una patris, & filiꝝ, & sancti spiritus deitas) patitur autē propriū anima

Ioan. x.

tum corpus, quod ipsum substantiale dei uerbum ex ipsa sanctæ, & intemeratæ uirginis uulua sibi cōiungens, ex muliere processit, de qua sancto spiritu afflati pphetæ cecinerunt: Deus ^{Psalmo. 79.} uirtutum conuertere, respice de cœlo, & uide, & uisita uitem istam, & perfice eam, quā planrauit dextera tua, & super filium hominis, quē confirmasti tibi uitem, & filium hominis, quē confirmauit uerbum, ut inferni claustra contereret, & uiuificaret eos, qui à seculo mortui sunt, salutarem uerbi incarnationem uocans. Idcirco & dominus dicebat discipulis suis: Ego sum uitis, uos autem palmites, & pater ^{Ioan. 15. Math. 26.} meus agricola est, & tradetur filius hominis in manibus peccatorum. Patris enim intimū substantiale uerbum, ac deus per sanctæ uirginis aures illapsum, cōceptionem ineffabiliter operatum est. Qua igitur parte unigenitus filius est consubstantialis patri, & unius indiuiduæ trinitatis increatus, atque inuisibilis, impassibilis, & immortalis permanfit. Quod ergo increatum, atq; immortale est, creaturæ ne applices, neq; deorum pluralitatem confirmare pergas, dicens unum sanctæ trinitatis mortuum esse. Rursus qua parte ex muliere natū est, & substantiæ nostræ, ac generationis est particeps, absq; peccato sustinuit passionē. Porro q; nō modo consubstantialis, uerumetiam cognatus secūdum carnem sit nobis filius Dei, docet ipse dominus, nunc quidem in euangelio his, qui in se crediderant, dicens: Ego sum ^{Ioan. 15.} uitis, uos palmites, nunc autē in Psalmis: An- ^{Psalmo. 81.} nuntiabo nōmen tuum fratribus meis. Vnde

S V M M A

autem tibi tam pessima superbia subrepere potuit, ut te ipsis quoque sanctis Angelis intelligentiorem, sapientioremque putares? Super his ingemisco, in his plango inimicos crucis Christi, quorum finis perditio, & quorum deus ueter est, & gloria in confusione ipsorum. Non cogitasti, quod scandalizare uel unum solum ex his, qui credunt in dominum nostrum Iesum Christum, quam graui cruciatui facit obnoxium? Sed incaute, ut serpens Eue, tu ipse quoque erroris uenena multitudini fidelium, atque auribus infudisti, traditamque ab Angelis sanctissimam laudationis formam corrupisti, inferens illi, qui crucifixus es pro nobis. Ergo ne non aduertisti, quod Paulum Samosatenum, Photinumque, & Artemium impietate transcendis, qui duos Dei filios posuerunt, unum quidem ante secula, alterum uero nouiter natum, cum ipse quoque trinitati inuexeris pluralitatem, duos Dei filios dicens, unum fortem, alterum crucifixum? Ad hanc fidelissimum Christi gregem in Manichei opinionem precipitare contendis, qui spiritum sanctum asserit crucifixum. Nam quod post illud, sanctus immortalis, quod est spiritus sanctus, tunc infers, qui pro nobis crucifixus es miserere nobis, quaternitatemque non trinitatem populo insinuare uideris. Nempe si ex humana traditione manasset haec laus, non ita incaute crucem infereres laudi, in qua filii appellatio, fortis scilicet ponitur. Quoniam uero ab Angelis nobis laus ista profluxit, qui ante crucem dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus, sicut respicere Esaias meruit, post crucem uero cum

Philip. 3.

Matth. 19.

Gene. 3.

Error Manichei.

Esaie. 6.

laude clamabant: Sanctus deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis. Deniq; cū terremotu Miraculum.
 Cōstantinopolis quateretur, populuscq; in cāpo oraret, infantulus, toto populo spectāte cū Proclo ciuitatis Episcopo, in celum per unam horā raptus est, ibiq; huiusmodi didicit hymnum. Rursumq; descendens, nuntiauit, quę in æthere audierat, dicens, de cœlo quasi de multitudine psallentium huiusmodi laudes insonuisse auribus suis dictumq; sibi, ut eam laudationem populo indicaret. Quam ubi populi in ceperant ciuitatem receperunt, Deoq; per huiusmodi laudē propitio tacto, ab imminenti irā liberati sunt. At tu, q̄ temere ut scripturas diuinas reliquas, ita & Angelorum laudē peruertere p̄sumpsisti. Quis igitur in huiusmodi nō ingemiscat, quis nō lamentetur, quis dolor similis inuenietur, sicut dolor ecclesię domini, & Saluatoris nostri Christi? Cōspicte constitutū, ut sis lumen his, qui in tenebris sunt, & eruditor insipientium, immo insipientiæ p̄ceptor es, lucē in tenebras transferens, uide à te populos semel illuminatos, qui bona gustauerunt Dei uerba, Dei mandata, Dei prophetias, p̄dicationes Dei, Apostolicas, eua Hebræ. 6.
 gelicasq; doctrinas abs te peruerti magis, ac doceri non solū crucifigere filium Dei, & ostē tui habere; uerum & contraria sentire scripturis diuinis, & pacta abnegare, quę accedentes ad sanctum baptisma fecerunt. Nam cum coram cœlestibus uirtuosis omnibus, corā Apostolicis, euāgelicisq; ordinibus sancti baptismatis tempore promiserint credere in unum

S V M M A

Deum omnipotentem, nunc illos in tres Deos credere docuisti. Rursum cū polliciti sint credere in unum dominum Iesum Christum, filium Dei incarnatum, & hominem factum de spiritu sancto, & Maria Virgine, tu eos doces, ne dicant dominū Iesum Christū, filium Dei, crucem perpeſsum eſſe, qui deus eſt ſecūdm ſempiternam, & impaſſibilem ex patre generationem, & idem homo ſecundum eam, qua in nouiſſimis diebus ex matre prodijt, natiuitatem, ſecundum quā etiam ſuſtinuit paſſionē, ſed unum Trinitatis moruum eſſe, qui eſt ipſum Dei uerbum. Confeſſi ſunt ruruſ ſpiritū ſanctum, uiuificum, & immortalem, dicentes credere in ſpiritum ſanctum, dominum, & uiuificantem, & mortalem eſſe ponis ſpiritū ſanctum, cum dicis: Sanctus immortalis, qui crucifixus eſt ꝑ nobis. Fuge obſecro huiuſmodi errorem. Corruiſti, noli in ruina perſiſtere. Peccati, iam peccare noli. Expectat te ſancta Dei eccleſia, cupit amplecti ꝑenitentem in uanis propoſitionibus tuis, & ſecum de Chriſto diuina ꝑædicantem, neq; negantem ipſius animatam incarnationem, ſecundum quā etiam paſſus eſſe memoratur, clamatq; tibi ꝑ nos: Venite ad me omnes, qui laboratis, & ego reficiam uos. Non uult Deus (frater chariſſime) mortem peccatoris, ſed ut conuertatur, & uiuat. Memor eſto Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis ſecundum Euangelium. Memento B. Matthei ſcribentis: Liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid, filij Abraham. Recordare quid Paulus ſcribat, ſegregatus in Euāgelium

Matth. 11.

Ezech. 18.

2. Timo. 2.

Matth. 1.

Roma. 1.

Dei, quod promiserat ipse Deus in scripturis sanctis de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, qui prædestinatus est filius. Memento etiam Ioannis clamantis: In principio erat uerbū, & uerbum erat apud Deum, sicut etiam est, & Deus erat uerbum, quodq; caro factum est, homine assumpto, & qd deum nemo uidit unq̄. Hęc tibi scripsi unā cum præsentī synodo, conueniens te corā Deo & sanctis angelis, ut ea doceas, ea nobiscum sentias, ut illibata fides nostra permaneat in gloriam Dei.

Ioan. I.

Ioan. I.

Sequitur expositio fidei, secundum reuelationem Gregorij Episcopi Neocæsariensis.

Vnus Deus pater uerbi uiuentis, sapientiæ subsistentis, & potentiæ, ac characteris sempiterni, perfectus perfecti genitor, pater filij unigeniti. Vnus dominus, solus ex solo, Deus ex Deo, character & imago deitatis, uerbum operatiuum, sapientia consistentiæ omnium comprehensiuā, & uirtus totius creaturæ factiua, filius uerus ueri patris, inuisibilis inuisibilis, ineffabilis ineffabilis, & immortalis immortalis, & sempiternus sempiterni. Vnus spiritus sanctus ex Deo subsistentiam habens, & p filium existens (scilicet) hominibus imago. Filij perfecti perfecta uita uiuentium, causa, sanctificatio, sanctificationis donatiuus, in quo apparet Deus pater, q est super omnia in omnibus, & Deus filius, qui per omnia est. Trinitas perfecta, gloria, & æternitate, ac regno, & imperio non partita, idest, distributa, nec ab alienata. Non ergo creatū quid, uel seruitium

Expositio fidei.

S V M M A

in Trinitate, neq; aduentitium, tanq; prius nō existens, & posterius adueniens. Non ergo de fuit aliquando filius patri, neq; filio spiritus, sed inconuertibilis & imutabilis semper ipsa Trinitas.

Acto prima.

In hac actione leguntur multi libelli episcoporum & monachorum, & aliorum presbyterorum accusantium p̄dictos hereticos, quibus auditis pronuntiantur sequentes sententiæ damnationis contra Seuerū, & Petrum &c.

Extant quoq; sententiæ Epiphaniꝯ Patriarchæ, & synodi congregatæ, ac Mennæ contra Seuerum, Petrum, & Zoaram hereticos, ad quem locum (superfluitatem uitantes) remittimus Lectorem.

In. 2. To. fo. 31.
pag. 1.

Accessit supra dictis sententijs constitutio Iustiniani Imperatoris contra quatuor supra dictos hereticos: qua iubet, eos de sacris sedibus deponēdos, iuxta sententiā Agapeti papæ & sanctorum episcoporum. Habetur in exemplaribus huius synodi.

Ibidē. fo. 32.
pag. 2.

In istis actionib⁹ uocatus & inquisitus est Anthimus Archiepiscopus Trapezuntius, & eo nō comparente, nec uolente respondere ad libellos accusationum, damnatus est à synodo, & eiectus à loco suo.

Ibidē. fo. 44.
pag. 2.

Extat sententia synodi presentis contra Anthimum in actione. 4. quæ incipit, Multarum transgressionum Anthimus &c. In qua dānatur de hæresi, & deponitur de sede Trapezuntina, iuxta sententiā beatissimi Agapeti papæ.

Ibidē. 45. pa. 1

Sequitur & alia sententia Mennæ cōtra Anthimum in eadem actione. 4. quæ incipit, Cum

Saluator noster Iesus &c. In qua damnat, & deponit prædictum Anthimum.

Hæc omnia, quæ in his actionibus definita sunt, à sanctis patribus ibi congregatis (etiam per literas Syrias) subscripta fuere. Subscriptio.

Capitula sancti Quinti Concilij Constanti nopolis celebrati sub Iustiniano Imperatore, Anno eius uigesimo septimo.

Caput. 1.

Siquis nō confitetur, patris, & filij, & spiritus sancti, unam naturam siue essentiam, unā uirtutem, & potestatem, Trinitatem consubstantialem, unam deitatem in tribus subsistentijs, siue personis adorandam, talis anathema sit. Vnus enim deus & pater, ex quo omnia, & unus dominus Iesus, per quē omnia, & unus spiritus sanctus, in quo omnia. De cōfessione sanctæ Trinitatis.

Siquis nō confitetur, Dei uerbi esse duas naturas, unam quidē ante secula & sine tempore ex patre ī corporaliter, aliam uerò eiusdē in ultimis diebus descendētis de cælo, & incarnati ex sancta gloriosa Dei genitrice semperq̄ uirgine Maria, qui natus est ex ea, talis anathema sit. Duplex uerbi naturas.

Cap. 3.

Siquis dicit, alium esse Deum uerbum, qui miracula fecit, & alium Christum, qui passus est, uel Deum uerbum cum Christo esse dicit, quādo ex muliere nascebatur, uel in ipso esse, ut alterum in altero, & non unum eundemq̄ dominum nostrum Iesum Christum, Dei uerbum incarnatum, & hominem factum, atque eiusdem miracula & passiones, quas sponte passus est carne, talis anathema sit. Idem erat, qui miracula faciebat, & qui patiebatur.

**Facta est i xpo
unitio natura-
rū per cōposi-
tionem, in una
persona.**

Siquis dicit, secundum gratiam, uel secundum operationem, uel secundum dignitatem, uel secundum æqualitatem honoris, uel secundum auctoritatem, aut relationem, aut effectū aut uirtutem, unionem Dei uerbi ad hominē factam esse, aut secundum bonam uoluntatē, qua si quod placuit Deo uerbo homini, quia bene uisum est ei de ipso (sicut Theodorus infaniens dicit) uel secundum solam hominis similitudinē, quā Græci homonymiam uocant, perquam Nestoriani Deum uerbum Iesum & Christum uocantes, & hominem separatum Christum, & filium nominantes, & duas personas manifestē dicentes, per solā nominationem, & honorem & dignitatem, & adorationem & unam personam, & unum Christum confingunt dicere, sed non confitentur (sicut sancti patres docuerunt) unitatem Dei uerbi ad carnem animatā anima rationali, & intellectuali secundum compositionem, id est, secundum substantiam factam, & propterea unā eius substantiam, qui est dominus noster Iesus Christus, unus de sancta Trinitate, talis anathema sit. Cū enim multis modis unitas intelligitur, aliquando quidem impietatē Apollinaris, & Euthychetis sequuntur, imperemptionem eorum, quæ conuenerunt, colentes, unionem secundum confusionem prædicant. Theodori autem & Nestorij sequaces, diuisione gaudētes, affectualem unitatem introducunt. Sancta Dei uerò ecclesia utriusque perfidiae impietatem eiciens, unionem Dei uer-

hi ad carnem, secundum compositionem confitetur, quod est secundum subsistentiam. Vnctio enim per compositionem in Christi mysterio, non solum inconfusa ea, quæ conuenere, conseruat, sed neq; diuisionem suscipit.

Cap. 5.

Siquis unã subsistentiam domini nostri Iesu Christi ita intelligit, tanquam suscipientem multarũ substantiarũ significationem, & propterea conatur introducere in mysterio Christi duas subsistentias, uel personas, & ab eo introductis duabus personis unam personã dicit per dignitatem & honorem & adorationẽ, sicut Theodorus, & Nestorius insanientes cõscripserunt, & calumniantur, S. synodũ Chalcedoneñ. tanq̃ secundum hunc imp̃ssimum intellectũ usam unius intelligentiæ uocabulo, sed non confitetur Dei uerbum, carni substantialiter uniri, & propterea unam eius subsistentiam, uel unam personam, & ita sanctam Chalcedoneñ. synodum unam subsistentiam domini nostri Iesu Christi confiteri, talis anathema sit. Neq; enim adiectionem personæ, uel subsistentiæ sancta Trinitas suscepit ex incarnato uno de eadem Trinitate Deo uerbo.

Nõ introducẽ
de sunt i Xpo
duẽ subsistentiã
nec personã.

Cap. 6.

Siquis abusiue & non uerè Dei genitricem dicit sanctam gloriosam semper Virginẽ Mariam, aut per relationem tanq̃ homine puro nato. (Non enim Deo uerbo ex ea incarnato, sed relati secundum illos hominis natiuitate in Deum uerbum, tanq̃ cohærens nascenti homini) & criminatur sanctam Chalcedoneñ.

Virgo Maria
uerè Dei geni
trix, & mater.

S V M M A

fynodum, tanq̄ secundum eundē impium intellectum à Theodoro cōmentatum, Dei genitricem uirginem asserentem, aut si quis hominis genitricem uocat eam, aut Christi genitricem, utpote Christo non existente Deo, & nō spetialiter & secundum ueritatem Dei genitricem eandem confitetur, ob id q̄ ante secula à patre genitus Deus uerbū, in ultimis diebus ex ea incarnatus & natus est, atq̄ ita piē sanctam Chalcedoñ. fynodum Dei genitricē eam confiteri, talis anathema sit. Cap. 7.

Cum dualitate
naturarū uni-
tas personæ.

Siquis in duabus naturis dicens, non ut in deitate, & humanitate unum dominū nostrū Iesum Christum cognosci confitetur, ut p̄ hoc significet differentiam naturarum, ex quibus inconfusa & ineffabilis unitas facta est, neque uerbo in naturam carnis transfigurato, neque ad uerbi naturam translata. (Manet enim utrunq̄ quod est secundum naturam & post factam unitatem substantialiter) sed in diuisione per partem huiusmodi suscipit uocem in mysterio Christi, aut numerum naturarū confitentes in uno eodemq̄ domino nostro Iesu Christo Deo uerbo incarnato, & non tantum modo contemplatione differentiam eorū accipit, ex quibus & compositus est, non interempta proprietate propter unitatem (Vnus enim ex utrisq̄ & per unum utraque) sed propterea numero utitur, tanq̄ diuisis, & proprię substantiæ cōsistentes naturas, talis anathema sit.

Cap. 8.

Siquis ex duabus naturis deitate & humanitate confitens unitionem factam fuisse, uel unam

unam naturam Dei uerbi incarnati, dicens, & nō sic has uoces intelligit, sicut sancti Patres docuerūt, q̄ ex diuina natura & humana, unione secundū substantiam facta, unus Christus factus est, sed ex huiusmodi uocibus, unā naturam, siue substantiam deitatis & carnis Christi introducere conat̄, talis anathema sit. Secundū substantiam enim dicentes, carni unigenitum uerbum unitum esse, non confusionē quandam ad uices naturarū factam fuisse dicimus, magis autem manēte utraq̄, hoc quod est, unitum esse carni intelligimus uerbū. Propter quod & unus est Christus, idem deus & homo, consubstantialis patri secundum deitatem, & consubstantialis nobis idem secundū humanitatē. Similiter enim & eos, qui per pares diuidunt, uel incidunt, & confundunt dispensationis mysterium Christi, auertitur, & anathematizat catholica Dei ecclesia.

Cap. 9.

Siquis adorari in duab⁹ naturis dicit Christum, ex quo duæ adorationes introducuntur semotim Dei uerbo, & semotim homini. Aut si quis ad peremptam carnis, aut in confusionem deitatis, & humanitatis, unam naturam siue essentiam conuenientium portentuosē dicit, sic adorat Christum, sed non una adoratione Deum uerbum incarnatum cum eius carne adorat. Iuxta quod sanctæ Dei ecclesiæ ab initio traditum est, talis anathema sit.

Vna adoratio
ne adorandus
Chr̄us, Deus
& homo.

Cap. 10.

Siquis non confitetur crucifixum carne dominum nostrum Iesum Christum esse uerum

Y

& dominum gloriæ, & unum de sancta Trinitate, talis anathema sit.

Cap. 11.

Cōdemnantur
hæretici.

Siquis non anathematizat Arrium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Nestoriū, Eutychem, & Origenem cum impijs eorum scriptis, & omnes alios hæreticos, qui condēnati sunt, & anathematizati à sancta Dei catholica, & Apostolica ecclesia, uel p̄dictis sanctis quatuor Concilijs, sed & eos qui similia cum p̄dictis hæreticis sapuerunt, aut sapere noscuntur, & usq; ad finem permanserunt in propria impietate, talis anathema sit.

Cap. 12.

Dānatur theodorus
cū dogmatibus suis.

Siquis defendit Theodorum impijssimum Mopluestenum, qui dixit: Alium esse Deum uerbum, & alium Christum, & passionibus animæ, & concupiscentijs carnis molestatum & à malis molestatū, & à malis paulatim separantem se, & ita ex promotione operū melioratum, & ex uitæ conuersatione incontaminatum constitutum, tanq̄ purum hominem baptizari in nomine Dei patris, & filij, & spiritus sancti, & per baptismum gratiam sancti spiritus accipere, & adoptionē promereri, & ad similitudinem Imperialis imaginis in persona Dei uerbi adorari. Post resurrectionē inconuertibilem secundum intellectum, & sine peccato pœnitus factum. Et iterum dicente eodem impijssimo Theodoro unitionē Dei uerbi ad Christum talem factam fuisse, qualem dixit Apostolus in marito & uxore: Erūt duo in carne una. Et super alias innumerabiles eius blasphemias, p̄sumente dicere, q; post resur-

Eph. 5.

rectionē sufflans dominus in discipulos suos, & dicens, Accipite spiritum sanctū, non dedit Ioan. 20. spiritum sanctū, sed tantū schemate sufflauit. Hic autem & confessionem Thomæ, perquā, dum palparet manum, uel latus domini post resurrectionē, dixit: Deus meus, & dominus Ibidem. meus, asseruit, non fuisse dictum de Christo à Thoma. Nec enim esse eū Deum dicit, sed miraculo resurrectionis obstupescētem Thomā glorificasse Deum, qui suscitauit Christum. Quod autē peius est, & in interpretatione facta ab eo in gestis Apostolorum, quasi in interpretatione cōparans idem Theodorus Christum Platoni, uel Manichæo, & Epicuro, & Martioni, dicit, quia sicut unusquisq; illorum inueniens propriam sectā, discipulos suos fecit nominari Platonicos, & Manichæos, & Epicureos, & Martionistas, similimodo & Christo inueniente sectā, ex ipsa Christianos uocari. Siquis igitur defendit prædictum impiissimū Theodorū, uel impia eius scripta, in quibus tam prædictas, q̄ & alias innumerabiles blasphemias euomuit aduersus magnum Deum, & Saluatorem nostrū Iesum Christū, & non anathematizat eum, uel impia eius cōscripta, & omnes, qui susceperint, aut defendunt eum, aut dicentes, rectē eum exponere, & eos, qui pro ipso scripserunt, & similia ei sauerunt, aut pro eo scribunt, uel eius impia conscripta, & eos qui similia ei sapiunt, aut sauerunt aliquando, & usq; ad finem permanferunt, aut permanent in huiusmodi impietate, talis anathema sit.

Hæretica comparatio

S V M M A

Cap. 13.

Dānatur theo-
doretus epus.

Siquis defendit impia scripta Theodoretī, quæ contra rectam fidem exposita sunt, & primam Ephesinā sanctā synodum, & S. Cyrillum, uel. 12. eius capitula, & ea omnia, quæ conscripsit pro Theodoro, & Nestorio impijssī. uel alijs, qui similia p̄dictis Theodoro, & Nestorio impijssī. sapuerunt, & recipit eos, uel impietatem eorum, atq; propterea impios uocat ecclesiæ doctores, qui substantialiter Dei unitiōnem Dei uerbi ad carnem cōfitentur, & nō anathematizat p̄dicta impijssī. conscripta, & eos, qui similia his sapuerunt, uel sapiunt, sed & omnes, qui contra rectam fidem scripserunt, aut cōtra beatę memorię Cyrillū, uel. 12. eius capitula, & in hac impietate defuncti sunt, tales anathema sint.

Cap. 14.

Dānatur ep̄la,
quam scripsit
Iba.

Siquis defendit epistolam, quā dicitur Iba scripsisse ad Marim Persam, quæ denegat quidem Dei uerbum de sancta genitrice semperq; uirgine Maria incarnatum hominem factum. Dicit autē purum hominem ex ea natū fuisse, quem templū uocat, tanq; alio existente Deo uerbo, & alio homine, sed & S. Cyrillum rectam Christianorum fidem p̄dicantem, reprehendit hæreticum, & similia scelesti Apollinaris scribentem, atq; uituperat Ephesinam sanctam primam synodum, tanq; sine iudicio & requilitiōne Nestorium deponentē, sed & 12. capitula beatę memorię Cyrilli impia & aduersa rectę fidei nominat p̄dicta impia epistola, & defendit Theodorū & Nestorium & impia eorū dogmata & conscripta. Siquis igitur

prædictam epistolam defendit, & nõ eam anathemati submittit, & eos, qui defendunt eam, & dicunt rectam esse, aut partem eius, & eos, qui cõscripserunt, uel scribunt pro ea, siue pro impietatibus, quæ in ipsa continentur, & præsumentes ea defendere, aut positas in ea impietates ex nomine sanctorum Patrum, aut sanctæ Chalcedonensis synodi, & usq; ad finem in his permanserunt, talis anathema sit.

His igitur ita confessis à nobis, quæ & accepimus de diuina scriptura à sanctorum Patrum doctrina, & definitis de una eademq; fide à prædictis sanctis quatuor Concilijs, facta uero & à nobis super hæreticos, uel impietatē eorum, sed & contra eos, qui defendere præsumperunt, aut defendunt prædicta tria capitula, aut permanserunt, & permanent in proprio errore, & condemnatione, si quis conatus fuerit contra hæc, quæ à nobis præterminata sunt, tradere, aut docere, aut scribere, siquidē episcopus est, aut in clero connumeratus, talis extranea, & à sacerdotum, & ecclesiastica disciplina peragens, denudabitur ab episcopatu, aut clero, si autem monachus, aut laicus fuerit, anathematizabitur.

Finis capitulorum quintæ synodi.

AVRELIANENSE CONCILIUM Concilium. 2.
Aurelianens.
secundum, circa tempus Vigilij Papæ: & est prouinciale. Cum ex præceptione gloriosissimorum Regum in Aurelianensem urbem de obseruatione legis catholicę tractaturi (Deo auxiliante) sancti Patres conuenirent, ibiq; quid de antiquis regulis, quid de nouis ambiguitatibus

S V M M A

pro captu intelligentiæ (illuminante domino) fenserint, expressè atq; sigillatim, descriptisq; constitutionibus, atq; (Deo propitio) in posterum quę sint obseruanda, ex ueterum canonũ auctoritate sequentes canones cõscripserunt.

Canon primus.

Id ergo est constitutum, ut nullus episcoporum (admonente Metropolitano episcopo) nisi certa tẽdij causa detentus, ad concilium, uel ordinationẽ cõsacerdotis uenire penitus ulla excusatione detractet.

Canon. 2.

Vt Metropolitani singulis annis cõprouinciales suos ad Concilium euocent.

Canon. 3.

Ne quis episcopus, de quibuslibet causis, uel episcoporum ordinationibus, cæterorumq; clericorum aliquid p̃sumat accipere, quia sacerdotem, nefas est, cupiditatis uenalitate corrumpi.

Canon. 4.

Siquis sacerdotium per pecunię nundinum execrabili ambitione quęsierit, abijciatur ut re probus, quia Apostolica sententia donum Dei esse p̃cipit. pecunię trutina minimẽ comparandum.

Canon. 5.

Nullus episcopus ad sepeliendũ episcopũ uenire conficta occasione dissimulet, ne cuiuslibet corpusculum diutius inhumatum, negligentia interueniente soluatur. Is uerò episcopus, qui defunctum aduenerit sepelire, p̃ter expẽsam necessariam nihil pretij pro fatigatione deposcat.

Canon. 6.

Vt episcopus, qui ad sepeliendum episcopũ uenerit, euocatis presbyteris in unam domũ ecclesię, adeat descriptum, qui idoneis perfo-

Matth. 10.

nis custodiendam sub integra diligentia derelinquat, ut res ecclesiæ ullorum improbitate non pereant.

Canon. 7.

In ordinâdis Metropolitanis episcopis antiquam institutionis formulam renouamus, quâ per incuriam omnimodis uidemus amissam. Itaq; Metropolitanus episcopus à cõprouincialibus clericis, uel populis electus, cõgregatis in unum omnibus cõprouincialib⁹ episcopis ordinetur, ut talis (Deo propitio) ad gradum huius dignitatis accedat, per quem regula ecclesiæ in melius aucta plus floreat.

Canon. 8.

Siquis diaconus, i captiuitate redactus, uxori fuerit copulatus, reuersus, ab officij omnino ministerio remouendus est. Cui sufficere debet, pro actus sui leuitate impleta pœnitentia, pro satisfactione cõmunio.

Canon. 9.

Nullus clericorũ sine permissioe episcopi sui, cum secularibus habitare p̄sumat. Quod si fecerit, ab officij cõmunionem pellatur.

Canon. 10.

Nullus noueræ suæ, idest, uxori patris sui, ulla copulatione iungatur. Quod si præsumpserit, nouerit se anathematis supplicio ferendum.

Canon. 11.

Contraria matrimonia, accedente infirmitate, nulla uoluntatis contrarietate soluantur. Quod si qui ex coniugibus fecerint, nouerint se cõmunionem priuandos.

Canon. 12.

Ne quis in ecclesia uotum suum cantando, bibendo, uel lasciuendo exoluat, quia Deus talibus uotis irritatur, potius q̄ placatur.

S V M M A

Canon. 13.

Clerici, qui officium suum implere despicunt, aut uice sua ad ecclesiam uenire detractant, loci sui dignitate priuentur.

Canon. 14.

Oblationem defunctorū, qui in aliquo crimine fuerint interēpti, recipi debere cōsemus, si tamē nō ipsi sibi mortem probētur proprijs manibus intulisse.

Canon. 15.

Presbyter, uel diaconus, si nec literas, uel baptizandi ordinem nesciat, nullatenus ordinetur.

Canon. 16.

Œmīng, quę benedictionem diaconatus habentenus cōtra interdicta canonum acceperint, si ad coniugium probant iterum deuolutę, à cōmunionē pellantur. Quod si huiusmodi cōtuberniū, admonitę ab episcopo, cognito errore dissoluerit, in cōmunionis gratiam, acta pœnitentia, reuertantur.

Canon. 17.

Placuit etiam, ut nulli postmodum Œmīng diaconalis benedictio pro conditionis huius fragilitate credatur.

Canon. 18.

Placuit, ut nullus Christianus Iudęam, neq; Iudęus Christianā in matrimonio ducat uxore, quia inter huiusmodi personas illicitas nuptias esse cōsemus. Qui si cōmoniti à cōsortio hoc se separare distulerint, à cōmunionis gratia sunt sine dubio submouendi.

Canon. 19.

Catholici, qui ab idolorum cultu se nō custodiunt, nec ad integrā accepti baptismi gratiam reuertunt, uel, qui cibis idolorū cultibus immolatis, gustu illicitę p̄sumptionis utuntur, ab ecclesię cōtibus arceantur.

Canon. 20.

Similiter & hi, qui bestiarum moribus extincto, uel quolibet morbo, aut casu suffocato uescuntur.

Canon. 21.

Abbatēs, qui episcoporum præcepta despiciunt, ad cōmunionem nec penitus admittantur, nisi contumaciam humilitate suscepta deponant.

Canon. 22.

Sanè, si quis post hanc diligentissimam sanctionem, nō obseruauerint, quæ sunt superius comprehensa, reos se diuinitatis pariter & fraternitatis iudicio futuros esse cognoscant.

Explicit secundū concilium Aurelianense.

CANONES AVRELIANENSIS, Concilium .3.
Cōcilij tertij, tempore Childeberti regis. Estq; Aurelianense.

prouinciale. Cū in Dei nomine Aurelianensem urbem ad synodale concilium Patres uenissent, de his, quæ per longum tēpus, obseruatione cessante, fuerint intermissa, priorum canonum tenore seruato, præsentibus regulis uetera statuta seruanda, & noua pro causarum, uel temporis conditione addenda crediderunt.

Canon. 1. Ne à subdiacono, & supra quis se

proprij uxoribus misceat.

Vt nullus clericorum, à subdiacono, & supra, quos uxores in pposito suo accipere inhi betur, propriæ (si fortè iam habeat) misceatur uxori. Quod si fecerit, laica cōmunionem cōtentus, iuxta priorū canonum statuta ab officio deponatur. Quem, si sciens episcopus suus in hac uilitate permixtionis uiuentem, ad officium postea admiserit, & ipse episcopus ad agendam penitentiam tribus mensibus sit à suo offi-

cio sequestratus.

Canon. 2. De electione Metropolitanorum.

De Metropolitanorum uerò ordinationib⁹ id placuit, ut Metropolitanì à Metropolitanis omnibus (si fieri potest) presentibus cōprouincialibus ordinentur, ita ut ipsi Metropolitanò ordinandi priuilegium maneat, quem ordinationis consuetudo requirat. Ipse tamē Metropolitanus à cōprouincialibus episcopis (sicut decreta sedis Apostolicæ continent) cum consensu cleri, uel ciuium eligatur. De cōprouincialibus uerò ordinandis, cū consensu Metropolitanì, clerici, uel ciuium, iuxta priorū canonum statuta, electio & uoluntas requiratur.

Canon. 3. De oblatiis & collatiis basilicis.

Si quæ oblationes í quibuslibet rebus, atq; corporibus collatæ fuerint basilicis in ciuitatibus constitutis, ad potestatem episcopi redigantur. Et in eius sit arbitrio, quid in reparatione basilicæ, aut obseruantium ibi substantiæ deputetur. De facultatibus uerò parochiarū, uel basilicarum in pagis ciuitatum cōstitutis, singulorum locorum consuetudo seruetur.

Canon. 4. De ordinatis clericis, ne nubant, & ne quis inuitus ordinetur.

Clerici uerò, qui cū uxores non habuerint, benedictione suscepta, cōiugia crediderint eligenda, qui uolētes absq; ulla reclamatione in ætate fuerint legitima ordinati, cū ipsis mulieribus, quas acceperunt, excōmunicatione percellantur. Quòd si inuitus, uel reclamans fuerit ordinatus, ab officio quidē deponatur, sed nō à cōmunionem pellatur. Episcopus autē, qui

D. 74. Ep⁹us
qui inuitus.

inuitum aut reclamantem preſumpſerit ordinare, annuali poenitentiae ſubditus, Miſſas facere non præſumat. De adulterijs autem honoratorum clericorum, id obſeruandum eſt, ut ſi quis adulteraffe, aut conſeſſus, uel conuictus fuerit depoſit⁹ ab officio, cōmunionē cōceſſa, in monaſterio toto uitę ſuę tēpore derudat.

D. Sr. Siquis
cler. inuitū.

Canon. 5. De clerico conuictō de furto, aut falſitate, & de periuro.

Siquis clericus furtum, aut falſitatem cōmiſerit, quia capitalia etiam ipſa ſunt crimina, cōmunionē conceſſa, ab ordine degradetur. De periurio uerō id cenſuimus obſeruandum, ut ſiquis clericus in cauſis, quæ ſub iureiurando finiendæ ſunt, præbuerit iuramenta, & poſt, rebus euidentibus, detegitur peieraffe, biennijs tempore à cōmunionē pellatur.

Canon. 6. De hijs, qui uxoris defunctis, concubinas crediderint ſociandas.

De hijs, qui ex concubinis filios habent, & uxores legitimas poſt habuerint, aut defunctis uxoris, ſibi concubinas publicè crediderint ſociandas, id obſeruandum eſſe cenſuimus, ut ſicut eos, qui iam ſunt clerici per ignorantiam ordinati, non remouemus, ita ſtatui-
mus, ne ulterius ordinentur.

Cap. 7. De inceſtis coniunctionibus, uel à quibus perſonis coniugalis copula ſit obſeruanda.

De inceſtis coniunctionibus ita, quæ ſunt ſtatuta, ſeruentur, ut hi, qui aut modo ad baptiſmum ueniunt, aut quibus patrum ſtatuta ſacerdotali prædicatione antea in notitia non uenerunt, ita pro nouitate conuerſionis ac ſi-

dei suæ credidimus consulendum, ut cōtracta hucusq; huiusmodi coniugia non soluantur, sed in futurum, quod de incestis coniunctionibus in anterioribus canonibus interdictū est, obseruetur, id est, nequis sibi sub coniugij nomine sociare præsumat relictam patris, filiam uxoris, relictam fratris, sororem uxoris, consobrinam, aut sobrinam relictam auunculi, uel patru. Quod si qui in hoc incesti adulterio, potius q̄ coniugio fuerint, sociatiq; diu, se nō sequestrauerint, a cōmunionē ecclesiastica repellantur. Illud etiam adijciendum esse credidimus, ut in episcopi discussione consistant. De his, qui in ciuitate sua ac territorio consistunt, & tali sunt ordine sociati, utrum ignorāter ad illicita coniugia uenerint, aut per contumaciā, quæ sunt interdicta, præsumperint, quia sicut his, qui per ignorantia lapsi sunt, subuenitur, ita illis, quibus prius Patrum statuta in notitia uenerunt, quicq; etiam contra sacerdotum interdicta in tali permixtione uersantur, priorum canonum in omnibus statuta seruentur, ut nō prius ad cōmunionē recipiantur, quā in incesti adulterium (sicut scriptum est) separatione sanauerint, quia in lege domini manifestè legitur, Maledictus, qui dormit cū uxore patris sui, cū priuigna, uel uxoris suæ sorore, & reliqua his similia. Quo fit, ut quos Deus maledixit, nos nisi emendatos, benedicere nō possimus.

Deut. 27.

Canon. 8. De clericis propter patrocina secularium officium suum minus implentibus.

Si clerici ministeria suscepta quacuncq; oc-

caſione agere ſicut & reliqui, detractant, & excuſationē de patrocinijs quorumcunqꝫ, ne officiū impleant, p̄tendunt, ac ſacerdotes ſuos ſub huiuſmodi cauſa æſtimant per inobedientiam contēndos, inter reliquos clericos canonicos, ne à licentia aliꝫ uitientur, nullatenus habeantur, nec ex rebus eccleſiaſticis cum Canonibus ſtipendia, aut munera ulla p̄cipiant.

Canon. 9. De agris eccleſiæ ab ep̄ſcopo inutiliter diſtractis.

De agellis uerò cæteriſqꝫ facultatibus eccleſiaſticis à ſacerdotibus nō alienandis, nec per cōtractus inutiles obligandis, priorum canonum ſtatuta ſeruentur, ut nobis per nullos cōtractus res eccleſiaſticas alienare, aut inutiliter liceat obligare. Ea etiam, quæ de rebus eccleſiaſticis ab antecelloribus alienata, uel quibuscunqꝫ instrumentis inutiliter in diſpendiū eccleſiæ obligata noſcuntur, & intra trecennaria tempora repetitio ſupp̄etit, quæ acta ſunt, ſuffragante iuſtitia, per publicum aut clericorum iudiciū reuocentur. Quod ſi is, qui rem eccleſiaſticam tenet, admonitus iudiciū declinari, quouſqꝫ aut ad diſcuſſionem ueniat, aut rem eccleſiaſticam reſtituat, communionē priuetur.

Canon. 10. De mancipijs Chriſtianiſ, quæ Iudeorum ſeruitio detinentur.

De mancipijs Chriſtianiſ, quæ in Iudeorum ſeruitio detinent, ſi eis, quod Chriſtiana religio uetat, à dominis imponitur, aut ſi eos de eccleſia excuſatos tollant pro culpa, quæ remiſſa eſt, & affligere, aut cedere fortaliſe præſumpſerint, & ad eccleſiā iteratō confugerint,

S V M M A

nullatenus à sacerdote reddatur, nisi pretium offeratur, ac detur, quod mancipia ipsa ualere pronuntiauerit iuxta taxationē. Christianis quoque omnibus interdiciamus, ne Iudaeorum coniugijs misceantur. Qui si fecerint, usque ad secretionem, quisque ille est, communicatione pellatur. Item, Christianis conuiuia interdiciamus Iudaeorum, in quibus si forte fuisse probatur, annuali excommunicationi pro huiusmodi contumacia subiacebunt.

Canon. 11. Ut Missarum celebratio hora tertia inchoetur.

De Missarum celebritate, in praecipuis duntaxat solennitatibus, id obseruare debemus, ut hora tertia Missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, quo facilius intra horas competentes ipso officio expedito, sacerdotes possint ad uespertina officia, id est, in uespertino tempore conuenire, quia sacerdotem uespertinis officijs ad ecclesiam talibus praecipue diebus, nec decet deesse, nec conuenit.

Canon. 12. Quod id, quod clerici beneficio ecclesiae perceperint, à successore non auferatur.

De munificentijs uero sacerdotum id obseruandum, quod sicut, si quid presenti tempore à clericis decetibus munificentij habetur, uel possidetur, deinceps à successoribus nullatenus auferatur, ita qui decessorum largitatibus gaudent, officia & ecclesiae obedientiam, & affectum sacerdotibus praestent. De quibus tamen munificentijs, quae presenti tempore, ab his (sicut dictum est) possidentur, si pro opportunitate episcopo placuerit, quod uoluerit commutare, sine accedente dispendio in locis alijs commu-

tetur. De munificentijs uero presentibus, quas unusquisq; clericus, pro sua gratia eorum obsequijs existimat conferenda, sicut in arbitrio datus est, ut tribuere, quibus uoluerit, debeat, ita si inobedientia, uel contumacia in aliquo accipientis extiterit, culpa agnita in arbitrio sit presentis, utrum, uel qualiter debeat reuocare.

Canon. 13. De clericis, qui in oratorijs ordinationem acceperint.

De his uero clericorum personis, quæ de Ciuitatis ecclesiæ officio monasterij, uel diocesis, uel basilicis in quibuscumq; locis positus, idest, siue in territorijs, siue in ipsis ciuitatibus suscipiuntur ordinandæ, in potestate sit epi, si de eo, quod ante de ecclesia habebant, eos aliquid, aut nihil ex inde habere uoluerit, quia uni cuique facultas suscepti monasterij, diocesis, uel basilicæ debet plena ratione sufficere.

Canon. 14. De clericis contumacibus.

Siquis superbia elatus, officium suum indignatione quacumq; implere noluerit, iuxta statuta priora, a cõmunionem retentus, & ab ordine depositus tãdiu habeatur, q̃ diu (sicut scriptum est) pœnitentiæ supplementatione satisfecerit presente Pontifice. Tamẽ illis regulariter, iuxta charitatem integram, & quacumq; illis stipendiorũ iuxta cõsuetudinem debentur, pro qualitate temporis sunt ministranda. De quibus si querela procedat, officium agens recurrat ad synodum.

Canon. 15. De clericis iniuste oppressis à suis Pontificibus.

Siquis clericorum circa se distractionẽ episcopi sui putat iniustam, iuxta antiquas con-

stitutiones recurrat ad synodum.

Canon. 16. De clericorum conspiratione per rebellionem in scripturis, aut alias factam.

11. 7. 1. Siqui clericorum.

Siqui clericorum (ut nuper in multis locis per superbiam diabolo instigāte actum fuisse perparuit) rebelli auctoritate se in unum, con iuratione intercedēte, colligerint, aut sacramē ta inter se data, aut chartulam conscriptā fuisse patuerit, nullis excusationibus præsumptio labatur, sed res detecta, cū in synodum uenitū fuerit, in præsumptores iuxta personarum, & ordinum qualitatem à Pontificibus, qui tunc in unum collecti fuerint, uindictetur. Quia sicut charitas ex præceptis diuinis corde, nō chartulæ conscriptione, uel coniuratione est exhibenda, ita quæ supra sacras admittunt scripturas, auctoritate & districtione Pōtifiicali: sunt reprimenda.

Canon. 17. De sacerdotibus ecclesiæ res debitas occupantibus.

Siquis sacerdos res ecclesiæ debitas, uel proprias horrēda cupiditate occupauerit, retinuerit, aut à potestate ex cōpetitione perceperit, si eas nō restituerit, nullis rebus excusetur. Sed & si agnito iure ecclesiastico non statim ecclesiæ, uel sacerdoti reformauerit, ut ipsum ius agnoscere possit, & in iudicium electorum uenire distulerit, tādīu à cōmunionē ecclesiastica suspendatur, q̄ diu restitutis rebus, tam ecclesiā, q̄ sacerdotem reddat indemnem. Similis etiam de his, qui oblationes defunctorum legaliter dimissas quolibet ordine assignare tardauerint, uel detinere præsumpserint, districtio nis ecclesiasticæ iuxta priores canones formā seruetur.

De retinentibus defunctorū oblationes.

feruetur. Cui etiam sententiæ subiacebit, quis ille quolibet ordine, quod pro deuotione sua ecclesiis dedit, reuocare præsumperit.

Canon. 18. Quòd ministris ecclesiarum non liceat ecclesiarum sine episcopi consensu alienare.

Abbatibus, presbyteris, alijsq; ministris de rebus ecclesiasticis, uel sacro ministerio deditis, alienare, & obligare, absq; permisso & subscriptione episcopi nihil liceat. Quòd si præsumperint degradentur, cõmunionem concessa. Et quod alienatum, uel temerè ordinatum est, ordinatione episcopi reuocetur.

12. q. 2. Abbatibus presbyteris.

Canon. 19. Quòd pœnitentia non sit iuuenibus temerè credenda.

De pœnitentium cõuersione, ut ne quis benedictionem pœnitentiæ iuuenibus personis credere præsumat, Certè coniugatis, nisi ex cõsensu pari, ætate iam plena eam dare non audeat. Aut si quis pœnitentiæ benedictione suscepta ad secularè habitum militiamq; reuerſi præsumperit, excõmunicatione plectatur, uaticano concessio ad exitum.

Canon. 20. Ne seruus uel colonus ad honorem promoveatur ante acceptam ingenuitatem.

Vt nullus seruilibus, colonarijsq; conditionibus obligatus, iuxta statuta sedis Apostolicæ, ad honores ecclesiasticos admittatur, nisi prius aut testamento, aut per tabulas eum legitimè cõstiterit absolutum. Quòd si quis episcoporum, eius, qui ordinatur, conditionem sciens, trãsgradi per ordinationem indebitam fortasse uoluerit, anni spatio Missas facere non præsumat.

S V M M A

Canon. 21. *Quòd die dominico operari non permittatur.*

Quia persuasum est populis, die dominico cum caballis, & bobus, & uehiculis itinerare non debere, neq; ullam rem ad uictum preparare, uel adnotiorem domus uel hominis pertinentē, nullatenus exercere (quæ res quia ad Iudæam magis, q̄ ad obseruantiam Christianam pertinere probatur) id statuimus, die dñi co, q̄ antè fieri licuit, licere. De opere tamē rurali. i. agricultura, uel uinea, uel sectione, uel messione, excussione, uel ex acto sæpe censuimus abstinendum, quo facilius ad ecclesiam uenientes, orationis gratia uacent. Quòd si inuentus fuerit quis in operibus superscriptis, quæ interdicta sunt, se exercere, qualiter emendare debeat, non in laici districtione, sed in sacerdotis castigatione consistat.

Canon. 22. *Vt ante dominicam orationem expletam, de ecclesia nullus discedat.*

De Missis nullus laicorum antè discedat, q̄ dominica dicatur oratio. Et si episcopus præsens fuerit, eius benedictio expectetur. Sacrificia uerò matutina, Missarum, siue uespertinarum nequis cum armis pertinentibus ad bellorum usum expetat. Quod qui fecerit, in sacerdotis potestate cōsistat, qualiter eius districtione, debeat castigari.

Canon. 23. *Quando Iudæis inter Christianos procedere non liceat.*

Quia (Deo propitio) sub catholicorum Regum dominatione uiuimus, Iudæi à die cœng domini usq; in secundam sabbati in Pascha, hoc est, ipso quadriduo procedere inter Chri-

stianos, neque catholicis populis se ullo loco, uel quacuncq; occasione miscere præsumant.

Canon. 24. De hæreticis, uel Bonosiacis.

Iudex ciuitatis, uel loci, si hæreticū, aut Bonosiacum, uel cuiuslibet alterius hęresis sacerdotem, uel quacuncq; personam de catholicis rebaptizasse cognouerit, quia Reges non constat habere catholicos, non statim rebaptizantes adstrinxerit, & ad Regis fidem propterea distringendos adduxerit, annuali excōmuni- catione subdatur.

Canon. 25. Ut non liceat laicis clericos accusare.

Clericum cuiuslibet ordinis absq; Pontificis sui permisso nullus præsumat ad secularē iudicem attrahere. Nec laico quemlibet clericum liceat accusare. 11. q. 1. Clericū cuiuslibet.

Canon. 26. Quid de episcopi, qui superscripta obseruare distulerint.

Quocirca hac, quæ inspirante Deo, cōmuni cōsensu placuerunt, si quis Antistitum, uel eorum, quos spiritus Dei esse uoluerit successorum, relicta obseruationis integritate, custodire & implere neglexerit, reum se diuinitatis pariter & fraternitatis iudicio futurū esse cognoscat, quia & canones suos, nec ignorare quęq; nec dissimulare, idest, præteriri permittitur.

Expliciuñ Canones Aurelian. synodi.

Sancti Quinciani Episcopi Esculani ad Petrum Antiochenum fides.

Omnis, qui dicit unam naturam Dei uerbi & carnis, & non duas unitas indiuisasq; damnetur. Fides à sancto quinciano epo exposita.

Si quis confundit duas Christi naturas, di-

S V M M A

cens Deum passum carne secundum Apostolum, damnetur.

Si quis impassibilem, immortalem Deum uerbum dicit, conuersum in Passione ac morte, & non hæc reddit eius carnī, damnetur.

Si quis uocem trifagiam. i. ter sanctam dicit propter nos crucifixam, & non dominum nostrum Iesum Christum filium Dei unigenitum, damnetur.

Si quis post uocem ter sanctā dicit Deum crucifixum propter nos, & non potius unum filium, cui in medio ter sanctæ uocis hymnus dicitur, damnetur.

Si quis hominem dicit, qui pro nobis crucifixus est, siue Deum, diuidēdo naturas, & nō eas copulando in crucifixione eius, dānetur.

Si quis dicit duas personas seu subsistētias, & non potius duas naturas in unam personam, & unam subsistentiam in unum concurrentes, damnetur.

Si quis Deum hominē, & nō magis Deum & hominem dicit, damnetur.

Si quis dicit creatum patris Verbum, & nō magis eius carnem, damnetur.

Si quis dicit consubstantialem carnem domini Deo patri, & nō potius Deum uerbum, damnetur.

Si quis dicit sinē mente, & sinē anima, dominum nostrum Iesum Christū, & pro ea habuisse diuinitatem, & quia ex hoc dicendum passum carne Deum uerbum, & non magis mente cū anima rationali inhumanatū Deum uerbum, & impassibilem dicendo eundē diui-

nitate, humanitate uerò paffibilem, dānetur.

Si quis quaternitatē introducit in trifagio, apponens poſt Trinitatem Chriſtum crucifixum, anathema ſit.

Si quis unum filium ſecat in dualitatem filiorum, anathema ſit.

Si quis Dei uerbum & carnem dicit unam naturam, ignorans naturarum differentiam, anathema ſit.

Si quis confundit Trinitatem, eundem dicens eſſe patrem, & filium, & ſpiritum ſanctū, anathema ſit.

Si quis diſtinguit unam eſſentiam Trinitatis in duas, anathema ſit.

Si quis diuinam naturā filij confundit paſſionibus carnis eius, & non confitetur eum ſpiritu impaſſibilem, carne uerò paſſum, anathema ſit.

Si quis dicit, Deum paſſibilitatem, aut mortem guſtaſſe, tanq̄ ad hæc eum bona uoluntate ueniſſe, cum conuerſus eſſet, & non confitetur eum tanq̄ Deum nō fuiſſe ſub dānatione mortis, mortem uerò mortificaiſſe per carnem ſuam mortalem, quā aſſumpſit, anathema ſit.

Credimus enim quia uita, uita eſt, & nō recedit in mortem. Tu autē cognoſce, & abſcinde in quibus iniquè locutus es. Tamen ſit, & eſt Dei gratia cū his, qui rectè prædicant uerbum Veritatis.

AVERNENSE CONCILIVM Concilium Auernense,
circa tempora Vigilij Papæ. Apud eccleſiam Auernam cum in Dei nomine, congregante. S. ſpiritu, conſentiente domino glorioſiſſimo,

S V M M A

proq; rege Theodeberto, in Auernam urbem sancta synodus conuenisset, ibiq; in ecclesia (ex more) Patres cōsedissent, inspectisq; canonicis id eis rationabile uisum est, ut cōuis ecclesiasticæ regulæ penè omnia cōprehendant, quædam tamē uel adderentur noua, uel repeterentur antiqua.

Caput. 1.

In decr. Iuonis lib. 4.

In primis placuit, ut quoties secundum statuta Patrum, sancta synodus congregaretur, nullus episcopus aliquam prius causam suggerere audeat, cōp ea, quæ ad emendationē uitæ, ad serenitatē regulæ, ad animæ remedium pertinent, finiantur.

Cap. 2.

Qualiter sit eligendus Pontifex.

Placuit etiam, ut sacrum quis Pontificii honorem non uotis querat, sed meritis, nec diuinum uideatur munus cōparare rebus, sed moribus, atque eminentissimæ dignitatis apicem omnium conscendat electione, nō paucorum fauore. Sit in eligēdis sacerdotibus cura præcipua, quia irreprehensibiles esse cōuenit, quos præesse necesse est corrigendis.

Cap. 3.

De opertorio dominici corporis, seu palla altaris, nunquam sacerdotis corpus, dum ad tumulum euehitur, obtegatur, quia sacro uelamine usibus suis reddito, dū honorantur corpora, altaria polluuntur.

Cap. 4.

Ne ad nuptiarum ornatum ministeria diuina præstentur, ne dum improborum contactu, pompaq; secularis luxuriæ polluuntur, ad officium sacri mysterij uideantur indigna.

Cap. 5.

Ne Iudæi Christianis populis iudices præponantur.

Cap. 6.

Episcopus, præbyter, atque diaconus tam sancta conscientia resplendeant, ut effugiant probitate actuum maledicorum obloquia, & testimonium in se diuinum implere contentant, quo dominus ait: Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, &c. Matth. 5.

Cap. 7. Ut presbyteri plebes suas admoneant, quod hospitales sint.

Placuit etiam, ut presbyteri suas plebes admoneant, ut hospitales sint, & nulli iter facienti mansionem denegent. Et ut omnis occasio rapinæ tollatur, nihil carius uendant transeuntibus, nisi quanto in mercato uedere possunt. Quod si carius uendere uoluerint, ad presbyterum transeuntes hoc referant, & illius iussu cum humanitate eis uendant.

Cap. 8.

Quod licitum sit episcopis, cum consilio cleri de thesauro ecclesiæ, familiæ & pauperibus eiusdem ecclesiæ, secundum canonicam institutionem, iuxta quod indiguerint, erogare.

Decreta Pelagij Pape.

Pelagius, natione Romanus, sedit annos. 11. Pelagius Pontificus menses. 10. dies. 28. Hic mox accusatus est, quod ii. 60. malorum Vigilij Papæ causa fuisset non parua, quam obrem congregato clero & populo, apud. S. Petrum coram Narsete ascendit in ambonem, tenensque Euangelia ac crucem super caput, iurauit se nullum malum Vigilio intulisse, & sic populo satisfecit. Hic Pont. ecclesiam in magna tribulatione conseruauit. Tempore huius fuit Atila, cognomento flagellum dei. Canonicas preces ecclesiasticis quotidie perorandas in-

S V M M A

stituit, & defunctorum suffragia adprobauit. Hæreticos atq; schismaticos, haud paruo ecclesiasticorum leuamine, seculari potestate cõhercendos indulsit.

Extat epistola Pelagij ad Vigilium episcopum, in qua solùm probat, congestis testimonijs ueteris ac noui testamenti, Patrem, & filium unum esse Deum, & Spiritum sanctũ ab eis non esse discretum. Contra quosdã qui dicebant, se non posse intelligere, qualiter Pater & filius essent unus Deus.

Conciliũ Aurelianensẽ. 4.

AURELIANENSE CONCILIVM quartum circa tempora Pelagij Papæ primi, & est prouinciale, fuit celebrata synodus ista tempore Childeberti regis. Cũ in Aurelianensẽ urbem unanimiter in Christi nomine sancta adfuisset congregatio sacerdotum, & de his, quę ad sacrum propositum pertinent, uel quę secundum ecclesiasticam ordinationem regulari conueniunt disciplinæ (Deo medio) tractata recepissent, placuit, ut quę sunt definita, secundum antiquam consuetudinem inuiolata monstrantur. Et quò firmitus statuta seruẽtur, cũ consensu oĩum docet adnotata subscriptio.

Cap. 1. De festiuitate Paschali celebranda.

Placuit itaq; ut sanctum Pascha secundum laterculum Victori, ab omnib; sacerdotibus uno tempore celebretur. Quę festiuitas annis singulis ab episcopo Epiphaniarum die in ecclesijs denuntietur. De qua solẽnitare, quoties aliquid dubitatur, inquilita, uel agnita per metropolitanoſ a sede Apostolica sacra constitutio teneatur.

Cap. 2. Vt quadragesima æqualiter teneatur.

Hoc etiam decernimus obseruandū, ut quadragesima ab omnibus ecclesiis æqualiter teneatur. Neque quinquagesimā, aut sexagesimā ante Pascha quilibet sacerdos præsumat in dicere. Sed neque per sabbata absque infirmitate quisque soluat quadragesimale ieiunium, nisi tantum die dominico prandeat. Quod fieri specialiter Patrum statuta sanxerunt. Siquis hanc regulam irruerit, tanquam transgressor disciplinæ a sacerdotibus censeatur.

Cap. 3. Vt primates ciuitatis Pascha in ciuitate celebrent.

Quisquis de prioribus ciuibus Pascha extra ciuitatem tenere uoluerit, sciat sibi à euncta synodo esse prohibitū. Sed principales festiuitates sub præsentia episcopi teneant, ubi sanctum decet tenere conuentū. Tamen si aliquis certa necessitate astringat, ut hoc implere non possit, ab episcopo postulet comeatum. Quod si hoc postulare despexerit, & eundem locum idem in festiuitate præsentibus tenere uoluerit, suspendatur.

Cap. 4. De ordinatione episcopi.

Id etiam regulare esse perspeximus decernendum, ut episcopus in ciuitate, in qua decreto eligitur ordinandus, in sua ecclesia, cui profuturus est, constituitur. Sanè si subito necessitas temporis, hoc implere non patitur, licet melius esset in sua ecclesia fieri, tamen aut sub præsentia Metropolitanæ, aut certè cum eius auctoritate intra prouinciam omnino à cõprouincialibus ordinetur.

Cap. 5. Quòd clerici canonum statuta ab episcopis percipiant.

Parochiani clerici à Pōtificibus suis necessaria sibi statuta canonum legēda percipiant, ne ipsi uel populi, quę pro salute eorum decreta sunt, excusent postmodum ignorasse.

Cap. 6. De oratorijs, & clericis in illis seruire debentibus.

Vt in oratorijs domini clericorū nemo contra uotum episcopi, ad quem territorij ipsius priuilegium noscitur pertinere, peregrinos clericos intromittat, nisi forsitā quos probatos ibidem districtio Pontificis obseruare p̄cepit.

Cap. 7. De alienatis à sacerdote cuiuslibet ecclesie.

Vt episcopus, qui de facultate propria ecclesie nihil relinquit de ecclesie facultate, id est, si aliter quā canones eloquuntur, obligauerit, ueniderit, aut distraxerit, ad ecclesiam reuocetur. Sanē si de seruis ecclesie libertos fecerit numero competenti, in ingenuitate permaneant, ita ut ab officio ecclesie non recedant.

Cap. 8. De indignis ad sacerdotium promotis.

Siquis episcoporum sciens aut bigamū, aut internuptæ maritum, ad officium Leuiticæ dignitatis, siue presbiterij cōtra ius canonicum promouere præsumpserit, sciat se unius anni spatio ab omni officio sacerdotij esse suspensum. Qui si fortē sententię subiacere contēpserit, à cōmunionē eius, usq; in aliam synodum se fraternitas uniuersa suspendat, illi uerò, qui illicitē promoti sunt, degradentur.

Cap. 9. De non distrahendis his, quę ecclesijs sunt collata.

Si quid abbatibus, aut sacris monasterijs, aut parochijs pro Dei contemplatione oblatum fuerit, in sua proprietate hoc abbates, aut

presbyteri minimè reuocabunt, nec alienari à cunctis fratribus debet quacuncq; occasione. Quibus si fuerit necessariū, ut statuta conuel- lant, non aliter ualeat, nisi fuerit sui episcopi subscriptione firmatum.

Cap. 10. De his, quæ episcopus ecclesiæ dederit.

Quæcuncq; ecclesiis à Pōtificibus sub com- petenti ac iusto documento fuerint derelicta, ab hæredibus legitimis, dignū est, ut pro Dēi contemplatione seruentur.

Cap. 11. De his, qui post baptismum demonibus offerunt.

Si quis post acceptum baptismi sacramen- tum ad immolata dēmonibus sumenda, tanq; ad uomitum reuertitur, si cōmonitus à sacer- dote se corrigere ex hac præuaricatione nolue- rit, à cōmunionē catholica pro emundatione sacrilegij suspendatur.

Cap. 12. Quòd Christianus in pecudes non iuret.

Si quis Christianus (ut est Gentilium con- suetudo) apud cuiuscuncq; feræ uel pecudis ex- ta inuocatis insuper nominibus Paganorum fortasse iurauerit, si se ab hac superstitione cō- monitus noluerit cohibere, donec reatū emen- det, à consortio fidelium, uel ecclesiæ commu- nione pellatur.

Cap. 13. Quòd ecclesia præiudicium nō patiatur, ex alienatione bonorum per clericos.

Vt quicuncq; clericus aliquid de iure eccle- siastico seu uerbo, seu per scripturam acceperit ad utendum, & post modum alienare qua- cuncq; occasione uoluerit, non ualebit, quia se- eundum canonum instituta proprietatē eccle- siæ nō uiolat in alios, quolibet longa possessio.

S V M M A

Sed in Pontificis potestate consistat, qualiter pro cōseruando iure ecclesiastico rem possessam inter clericos debeat cōmunicare.

Cap. 14. Quòd ecclesiæ collatum est, nec à collatore, nec ab illius hæredibus repeti non debet.

Quicumq; pro deuotione sua oblationis studio aliquid in campellis, uel in uiniolis, etiam absq; scriptura probatur ecclesiæ contulisse, si postmodum ipse uel hæredes eius quacunq; occasione auferre à iure hoc ecclesiæ, uel alienare uoluerint, quoadusque à tali intentione discedât, aut peruasa restituant, aut certè à cōmuniõne ecclesiastica suspendantur.

Cap. 15. De mancipijs propter spem coniugij ad ecclesiam confugientibus.

Quæcunq; mancipia sub spetie coniugij ad ecclesiæ confugerint septa, ut per hoc credant posse fieri coniugia, minimè eis licètia tribuatur, nec talis coniunctio à clericis defensetur, quia probatum est, ut finè legitima traditione coniuncti pro religionis ordine statuto tēpore ab ecclesiæ cōmuniõne suspendantur, ne in sanctis locis talis coitus misceatur. De qua re decernimus, ut parentibus, aut proprijs dominis (pro ut ratio poscit) personarum accepta fide restituti sub separatione promissioni reddantur. Postmodum tamen à parentibus atq; dominis concessa libertate, si uoluerint, eos propria uoluntate coniungant.

Cap. 16. De homicidio uoluntario.

Quisquis homicidium uolūtate cōmiserit, ita ut occidere audeat innocentem, si à principibus aut à parentibus quacunq; re se reddi-

derit absolutum, modus pœnitentiæ distringēdi in sacerdotis potestate consistat.

Cap. 17. De mulieribus in adulterio cū clericis deprehensis.

Si quæ mulieres fuerint prolapsæ in adulterium cū clericis, districtione adhibita, mulieres ipsæ, pro ut sacerdoti uisum fuerit, districtioni subiaceant, & à ciuitatibus, ut sacerdos præceperit, propellantur.

Cap. 18. De mancipijs Christianis seruientibus Iudæis.

Cū prioribus canonibus fuerit definitum, ut de mancipijs Christianis, quæ apud Iudæos sunt, si ad ecclesiam confugerint, & redimi se postulauerint, etiam si ad quoscunq; Christianos refugerint, & seruire Iudæis noluerint, taxato & oblato à fidelibus iusto pretio ab eorum dominio liberetur. Itidem statuimus, ut tam iusta constitutio ab omnibus catholicis obseruetur.

Cap. 19. De Iudæis, qui aduenam uel Christianum

ad Iudaicam superstitionem seduxerint.

Hoc etiam decernimus obseruandum, ut si quicumq; Iudæus profelytum (qui aduena dicitur) Iudæum facere præsumperit, aut Christianum factum ad Iudaicam superstitionem adducere, uel si Iudæus Christianam ancillam suam sibi crediderit sociandam, uel si de parētibus Christianis natū Iudæum sub promissione fecerit, libertatis mancipiorum amissione mulctetur. Ille uero, qui de Christianis natus Iudæus factus est, si sub conditione fuerit manumissus, ut in ritu Iudaico permanens, habeat libertatē, talis conditio non ualebit, quia iniustū est, ut ei libertas maneat, qui de Chri-

S V M M A

stianis parentibus ueniens, Iudaicis uult cultibus adherere.

Cap.20. De existentibus genere seruilibus personis.

De genere seruili id decreuimus obseruandum, ut descendens inde posteritas, ubicunq; quis post longa spatia temporum reperiatur in loco, cui auctores eius constat fuisse depositos studio sacerdotis, in ea, quæ constituta est à deuoris, cōditione permaneat. Cui præcepto si quis secularium humanæ cupiditatis impulsu crediderit obuiandum, quouſque se corrigat, ab ecclesia suspendatur.

Cap.21. De facientibus in agro suo oratorium.

Siquis in agro suo, aut habet, aut postulat habere diœcesim, primū & terras ei disponat sufficienter, & clericos, qui ibidem sua officia impleant, ut sacratis locis reuerentia cōdigna tribuatur.

Cap.22. De agellis sacerdotum.

Quisquis agellum ecclesiæ in die uitæ suæ à quocunq; sacerdote, cui potestas est, acceperit possidendum, quæcunq; ibi profecerint, alienandi nullam habeat potestatem, nec ibi partes sui ex ea re aliquid existiment uindicandū.

Cap.23. De substituendo Antistite.

De substituendo Antistite, si fortassis mora extiterit, & uolūtate decessoris antè fuerit res subarrata, q̄ successor accedit ecclesiæ, nō impediatur successorem. Si quispiam clericorū aliquid de facultate illa præsumperit, in potestate sit aduentis episcopi, utrum sua debeat uoluntate adire, an reſcicere decessori, nec ecclesiæ in obiecto ueniant tempora legibus cō-

stituta, dum non extitit persona, quæ de utilitate ecclesiæ cogitarit.

Cap. 24.

Siquis episcopus alterius ecclesiæ clerico de facultatib⁹ suæ ecclesiæ aliquid sub titulo quocumq; donauerit, post eius obitum, qui acceperit, ad ecclesiæ ius, de cuius facultate discesserat, reuertatur, quia iniquum est, ut sub hac specie damnum ecclesia, quæ multis subuenit, patiatur.

Cap. 25. *Vt quæ statuta sunt, obseruentur.*

Quapropter (auxiliante domino) quæ synodus sancta constituit, decernimus, ut à cunctis fratribus hæc definitio sancta cõseruetur.

Expliciant canones synodi Aurelianens. 4.

TURONICA SECUNDA SYNODVS. Turonica synodus.

circa tēpora Pelagij papæ primi, est puincialis. Proœmium.

Ecclesiasticę disciplinæ debet esse suffragiū congregatio sacerdotum, nec aliud erit suæ solitudinis tam peculiare conscribere, quæ quod ad fundamentū religionis proficere recognouerit, operari non cesset, ut cū pastoralis caute la propagatur in ouilis custodia, paucorū ueneranda decreta sint salutis publicę documenta. Et quoniam, quod omitti nō decet, oportet implere, præsertim cū cuius animarum intellectualium (de quibus Deo cura est) forma processit, eius traditionis lex ad Pōtiffices manauit, necesse est uigilantissimè prouidere, repulso torpore, ut quicquid ab antiquis Patribus statutum de tramite canonico, quarundā personarum temeritate cernitur imminutum, reuocandum est in statum pristinū, ut possint malè admissa corrigi, & nō admittēda dānari.

Magna est enim in ipsa seueritate pietas, per quam tollitur peccandi facultas. Nam ubi insana libertas generat uulnera, sacerdotalis districtio dat medelā. Qua propter (Christo auspice) in Turonica ciuitate concilio concordāte, iuxta conuiuentiam gloriosissimi domini Arithberti regis annuentis coadunati pro pace, & instructione ecclesiæ, opportunum credidimus, subter adnexa decreta cōficere, & subscriptionibus proprijs roborare, ut retundant noxia, propagentur optata, ne taciturnitate silentij, uitioforum criminum nutrirī uideretur licentia, nō abscindi, & quæ opportuna erant pro qualitate temporis adijci, non paterentur negligi, sed procurerentur impleri.

Canon primus.

Nota.

Ioan. 14.

De pace sacerdotali.

Ideo placuit, propter celeste illud mandatum: Pacem meam do uobis, &c. Vt Pontificalis affectus inter confacerdotes inuiolabiliter conseruetur. Verum si pro peccatis (ut assolet) ex causa liuor emerferit, ut pēdente certamine sibi inuicem reconciliari nō possint, electis ab utraq; parte fratribus. i. presbyteris, p̄ponderante dulcedine, litis iacula finiant, & uota pacis acquirant.

Canon. 2.

Vt corpus domini in altari, nō in armario, sed sub crucis titulo componatur.

Canon. 3. Ne laici in ecclesia clericis misceantur.

Vt laici secus altare, quo sancta mysteria celebrantur, inter clericos, tam ad uigilias, q̄ ad missas stare p̄cinitus non p̄sumant, sed pars illa, quæ a cācellis uersus altare diuiditur, choris tantum psalentium pateat clericorum. Ad orandum

orandum & cōmunicandum laicis, & fœminis (sicut mos est) pateant sancta sanctorum.

Canon. 4.

Vt unaquęq; ciuitas pauperes, & egenos in colas alimentis congruentibus pascat secundum vires, ut tam vicini presbyteri, q̄; ciues omnes suū pauperem pascant, quo fiet, ut ipsi pauperes, per ciuitates alienas nō fatigentur.

De pastu pau-
perū pprioz.

Canon. 5.

Vt nullus clericorum, uel laicorum præter episcopum, epistolia facere præsumat.

De epistolis
dandis.

Canon. 6.

Vt episcopus, nec abbatē, nec archipresbyterum, sine omnium suorum cōpresbyteroz, & abbatum consilio de loco suo præsumat eijcere, neq; per præmium alium ordinare, nisi facto concilio tam abbatum, q̄; presbyterorum suorum. Quem autem negligentia eijcitur, cū omnium presbyterorum consilio refutetur.

De remotione
abbatum.

Canon. 7. Ne clericus familiaritate extraneorum mulierum utatur.

De familiaritatib⁹ mulierum, licet crebrius fit in canonibus replicatum, attamen necesse est, ut sicut secta uirgulta, quæ malè pullulaerant, rursus fidei fasce succidantur, etiam radicis eruantur, nullus deinceps clericorū pro occasione necessitatis faciendæ uestis, aut causa ordinandæ domus extraneam mulierem in domo sua habere præsumat. Et cū iubeamur p̄ictum, aut uestitū artificiolo quærere, & manibus proprijs laborare, quid opus est in domo serpentem includere pro ueste, quæ multiformem uestem non propterea deponitur, ut

Vitanda fami-
liaritas, mulie-
rum.

A A

nudetur, sed ut se gratiorem, dum remouetur, ostendat.

Canon. 8.

* Episcopus coniugem, ut sororem habeat, & ita sancta gubernatione gubernet domū omnem, tam ecclesiasticam, q̄ propriam, ut nulla de eo suspitio quaqua ratione confurgat. Et licet (Deo propitio) clericorum suorū testimonio uiuat, quia cū illo tam in cella, q̄ ubicūq̄ fuerit, secū habitent, eumq̄ sequantur & presbyteri, & diaconi, uel deinceps clericorum turba iuniorum (Deo adiutore) conuersantur, sic tamen propter Zelotem Deum nostrum tam longē absint, mansionis propinquitate diuisi, ut nec hi, qui ad spem recuperandam clericorum seruitute nutriuntur, famularum propinqua contagione polluantur.

Ep̄s, in domo, ac alijs habere debet suæ bonæ cōuersationis testes.

Censura. * *Intellige hunc Canonem iuxta usum Orientalis ecclesie, in qua coniugatus promouebatur ad sacerdotium.*

Canon. 9.

Ep̄m mulieres prosequi non debent.

Corin. 7.

Episcopum, episcopam nō habentem, nulla sequatur turba mulierū, licet saluetur uir per mulierem fidelem, sicut & mulier per uirum fidelem, ut Apostolus ait. Nam ubi talis custodia necessaria non est, quid est necesse, ut nō sequeatur, unde fama confurgat. Habeant ministri ecclesie, utiq̄ clerici, qui episcopo seruiunt, & eum custodire debent, licentiā extraneas mulieres de frequentia cohabitationis cōcere.

Canon. 10.

Duo clerici, aut duo monachi in uno stratu recumbere nō debent.

Et ne occasio famam laceret honestatis, quæ aliqui laici, dum diuersa perpetrant adulteria, hoc, quod de se sciunt, in alijs suspiciantur (sicut ait Seneca) pessimum in eo uitium esse, qui in

id, quo infant, ceteros putat furere. Vt ergo ipsi putandi, aut certè æstimandi locus amputetur, nullus sacerdotum, aut monachorū colligere alium in lecto suo præsumat. Neq; liceat monachis cellas habere cōmunes, ubi aut bi- ni mancant, aut singulares reponi possint, sed schola labore cōmuni cōstruatur, ubi omnes iaceant, aut Abbate, aut Preposito iminente, ut dum duo, uel tres uicissim & legant, & excubent, alij consoletur, ut nō solum sit custodia corporū, sed & surgat pro lectione assidua profectus animarum.

Canon. 11.

Si qui in monasterio conuersi sunt, ut conuerſi uoluerint, nullatenus exinde habeant licentiam euagandi, nec (quod absit) ullus eorū coniugem ducere, aut extranearū mulierū familiaritatem habere. Nam (sicut supradictum est) si uxorem duxerit, excommunicetur, & de uxoris malæ societatis cōsortio, etiam iudicis auxilio separetur. Quod si iudex ad hoc solatium dare noluerit, excōmunicetur. Qui infelix monachus tali coniunctione fœdatus, si per cuiuscunq; patrociniū se conatus fuerit defendere, & is, qui in hac pertinacitate p̄durat, & ille, qui eum exceperit, ad defendendum ab ecclesia segregentur, donec reuertatur ad septa monasterij, & indictam ab abbate, q̄diu præceptum ei fuerit, agat pœnitentiam.

Monachus cōiugio nō copuletur.

Canon. 12.

Mulier intra septa monasterij nullatenus introire permittatur. Si abbas in hac parte, aut prepositus negligens apparuerit, qui eam uiderit, & non statim eiecerit, excōmunicetur.

Mulier sola monasterium non adeat.

S V M M A

Canon. 13.

De obseruatio
ne ieiuniorū.

De ieiunijs uero antiqua à monachis instituta seruentur, ut de Pascha usque quinquagesimam, exceptis Rogationibus, omni die fratribus prandium præparetur. Post quinquagesimam tota hebdomada exacte ieiunent. Postea usque ad Caleni. Augusti ter in septimana ieiunent, secunda, & quarta, & sexta die, exceptis his, qui aliqua infirmitate constricti sunt. In Augusto, quia quotidie Missæ sanctorū sunt, prandium habeant. In Septembri toto, & Nouembri (sicut prius dictum est) ter in septimana. De Decembri usque ad Natale domini, omni die ieiunent. Et quia inter Natalem domini, & Epiphaniam omni die festiuitates sunt, itemque prandebunt. Excipitur triduum illud, quo ad calcandam Gentilium consuetudinem Patres nostri statuerunt priuatas in Caleni. Ianuarij fieri Litanias, ut in ecclesia psallatur, & hora octaua in ipsis Calendis circuncisionis Missa (Deo propitio) celebretur. Post Epiphaniam uero usque ad quadragesimam ter in septimana ieiunent.

Canon. 14.

De obseruatio
ne psallendi.

Itemque pro reuerentia domini Martini, uel cultu ac uirtute id statuimus obseruandum, ut tam in ipsa Basilica sancta, quam in ecclesijs nostris, iste psallendi ordo seruetur. Vt in diebus festiuis ad matutinū sex Antiphonæ binis psalmis explicetur. Toto Augusto manicationes fiant, quia festiuitates sunt & Missæ. Septembri septem Antiphonæ explicetur, binis psalmis. Octobri, octo ternis psalmis. Nouembri, nouē ternis psalmis. Decembri, decē ternis psalmis.

Ianuario, & Februario itidem usq; ad Pascha. Sed ut possibilitas habet, qui facit amplius p se, & qui minus (ut potuerit) superest, ut uel duodecim psalmi expediatur ad matutinum, quia Patrum statuta preceperunt, ut ad sextam sex psalmi dicantur cum Alleluia, & ad duodecimam duodecim, itemq; cum Alleluia, quod etiam (Angelo ostendente) didicerunt. Si ad duodecimam duodecim psalmi, cur ad matutinum non itemq;, uel duodecim explicentur? Quicumq; minus q; duodecim psalmos ad matutinum dixerit, ieiunet usq; ad uesperam, panem cum aqua manducet, & non illi sit altera in illa die ulla refectio. Et qui hoc facere contempserit, una hebdomada panem cum aqua manducet, & ieiunet omni die usq; ad uesperum.

Canon. 17.

Archipresbyteri uero uicani, & diaconi, & subdiaconi, non quidem omnes, sed plures in hac suspitione tenentur a populo, q; cum coniugibus suis maneant. Pro qua re hoc placuit obseruare, ut quotiescunq; archipresbyter seu in uico manserit, seu ad uillam suam ambulauerit, unus lectorum canonicorum suorum, aut certus aliquis de numero clericorum cum illo ambulet, & in cella, ubi ille iacet, lectum habeat pro testimonio.

Canon. 16.

Enim uero, quonia cognouimus nonnullos inueniri sequipedas erroris antiqui, qui Calē Ianuarij colunt, cum Ianus homo Gentilis fuerit, rex quidem, sed Deus esse non potuit. Quisquis ergo unum Deum patrem regnantem cum filio, & spiritu sancto credit, certe hic non po-

Archipresbyteri coniugati sine testimonio clericorum dormire non debent.

De Calē. Ianuarij.

S V M M A

De cathedra
sancti Petri.

test integer Christianus dici, quia aliqua de Gētilitate custodit. Sunt etiam, qui in festiuitate cathedre domini Petri apostoli cibos mortuis offerunt, & post Missas redeuntes ad domos proprias, ad Gentilium reuertuntur errores, & post corpus domini, sacras demōni escas accipiunt. Contestamur, illam sollicitudinem tam pastores quā presbyteros gerere, ut quem cūq; in hac fatiuitate persistere uiderint, uel (nescio) ad petras, aut arbores, aut ad fontes designata loca Gentilium perpetrare, quæ ad ecclesiæ rationem non pertinent, eos ab ecclesia sancta auctoritate repellant, nec participare sancto altario permittant, qui Gentiliū obseruationes custodiunt. Quid enim demōnibus cū Christo cōmune? cū magis fumendo cibū delicta uideatur addere, quā purgare.

Canon. 17.

De hymnis re
cipiendis.

Et licet Ambrosianos habeamus hymnos in canone, tamē quoniam reliquorum sunt alii qui, qui digni sunt forma, cantare uolumus libenter, & amplecti eos propter ea, quorū actorum nomina non fuerint in limine prenotata, quoniam quæ fidem constituerunt, dicendi rationi non obstant.

Canon. 18. De persuasoribus rerum ecclesiasticarum.

Iste canon habet in Pariliensi synodo prima, in primo capi.

Placet itaque, ac omnibus nobis conuenit obseruare, ut quia nonnulli memores sui, per quaslibet scripturas pro captu animi, de facultatibus suis ecclesiis contulisse probantur, quod à diuersis Deum minus timentibus, eatenus mortifera calliditate tenetur, ut aliorum oblatio illi pertineat ad ruinā, nec intueri cor-

de possunt diem iudicij, dū nimix cupiditatis delectantur ardore. Quicunq; ergo inmemor in teritus sui, res ecclesijs delegatas iniuste possidens, præsumperit retinere, & ueritate cōperta, res Dei seruis suis dissimulauerit reformare, ab omnibus ecclesijs segregatus, à sancta cōmunionē habeatur extraneus, nec aliud mereatur habere remedium, nisi culpā propriam rerum emendatione purgauerit. Indignè enim ad altare domini pperare permittitur, qui res ecclesiasticas, & audet rapere, & in iniuste possidere, ac in iniqua defensione perdurat. Necatores enim pauperum iudicandi sunt, qui eorum taliter alimenta subtraxerint. Sacerdotalis tamen debet esse prouisio, ut uindictam ad monitio manifestā præcedat, ut res usurpata si iniuste quis tulerit, adhibita æquitate restituat. Quod si neglexerit, & necessitas computat, postea prædonem sacerdotalis districtio maturata percellat, neq; quisq; per interregna res Dei defendere nitatur, quia Dei potentia, cunctorum regnorum terminos singulari dominatione concludit.

Canon. 19. De iudicibus, qui pauperes opprimunt.

Ut iudices aut potentes, qui pauperes opprimunt, si commoniti à Pontifice suo se non emendauerint, excōmunicentur.

Canon. 20.

Cauta enim est in salute prouisio ad effugiendam culpam delicti, aditum delinquendi repellere. Nullus episcoporum de ordinationibus clericorum præmia psumat exigere, quia non sacrilegium, sed hæreticum est, (sicut in

Sacerdoti p pecuniā accquiri nō debet.

S V M M A

dogmatibus ecclesiasticis habetur insertum) ad ordinandum clericum per ambitionem, ad imaginem Simonis magi, pecuniam offerre sacerdoti, quia dicitur, Gratis accepistis, gratis date. Et cum talis sit, qui gratiam Dei a sacerdote æstimat pretio comparari, qualis ille, qui uendit, uterq; usque ad synodum ab ecclesia segregetur.

Actu. 3.

Expliciunt Canones. 2. synodi Turonicæ. P A R I S I E N S E C O N C I L I U M primum circa tempora Pelagij papæ primus estq; prouinciale. Coniuncti in unum (Christo opitulante) Parisius pro utilitatibus ecclesiarum, unde non leuiter rationem sumus quandoq; reddituri, in quantum diuina pietas uirtutem dare dignata est, tentauimus salubri cōsyderatione p̄spicere, ne dum periculosa abusione ordinatio superna negligitur, in nobis aliorum crimina uindicerentur. Cap. 1.

Concilium Parisiense. 1.

Itaq; placet, ac omnibus nobis cōuenit obseruare, ut quia non nulli memores sui &c.

Sup. fol. 137. pa. 2.

In isto cap. agitur contra raptos, & in iustos possessores rerū ecclesiasticarum, est idē, quod habetur in secunda synodo Turoneñ. cap. 18. Cap. 2.

Res ep̄i confiscare p̄sumat nemo.

Et quia episcoporum res proprię ecclesiarū res esse noscuntur, si in eorum facultatibus simili fuerit facultate grassatum, perueriores rerum memoratarum, canonum districtione feriantur, ut dum uindicta corrigit, qui morib; proprijs ac nulla conscientię castigatione corripitur, saltem regulæ obtundatur aculeis. Perpetuo enim anathemate feriat, qui res con-

fiscare, aut competere, aut peruadere periculo
sa infestatione præsumferit.

Cap. 3.

Et quia exempla boni operis à Põtificibus
debent primum (Christo opitulante) procedere:
nullus episcopus res competat alienas, aut
si competitas, aut à se, aut ab antecessore suo
fortè quis possedit, domino proprietatis pos-
sessionem propriam absq; præiudicio liberali-
tatis regiæ, integra reformatione restituat, ut
quia Deus dona reprobatur iniquorum, non ad
iudicium suum ecclesie res exteras derelinquat.

Ep̃s alterius
ep̃i res nõ cõ-
petat.

Cap. 4.

Sacrarum etiam uirginum, neq; per raptum,
neq; per competitiones aliquas quisq; cõiugia
fortiatur. Similiter de earum coniunctionibus
abstinendum (& hi, qui eas rapere, aut compe-
tere uoluerint, à cõmunionem sunt remouendi)
quæ uestium cõmutatione tam uiduæ, q̃ puel-
læ religionem, pœnitentiam, aut uirginitatem
publica declaratione fuerint professæ. Quod si
cõtra dicta quis uenerit, & sacerdotem suum
audire neglexerit, & in præsentem à cõmunionem
catholicæ ecclesie habeatur extraneus, & per
petuo anathemate feriatur.

De sanctimo-
nialiũ raptarũ
indecenti co-
pula.

Cap. 5.

Et quia uniuersis sacerdotibus ita cõuenit,
ut si quis de eis pro contemptu canonum, aut
peruersione ecclesiasticarum à cõmunionem ec-
clesie aliquem fortasse suspenderit, à nullo pe-
nitentis episcopo recipi præsumatur. Quod si fa-
ctum fuerit, is, qui eum contra indicta receperit,
& à fratrum suorum erit concordia separa-

Excõdicatus
ab alijs colligi nõ debet.

S V M M A

tus, & æterni iudicis in futurum (ut confidimus) iracundiam sustinebit.

Cap. 6.

De ordinatione eporum.

Et quia in aliquibus rebus consuetudo prius negligitur, ac decreta canonum uiolantur, placuit, ut iuxta antiquam consuetudinem canonum decreta seruentur. Nullus, cuius inuitis, ordinetur episcopus, nisi quæ populi, & clericorum electio plenissima quæsierit uoluntate, nõ principis * imperio, neq; per quãlibet cõditionem contra Metropolis uoluntatẽ episcoporum cõprouincialium ingeratur. Quod si per ordinationẽ regiam honoris sui culmen peruadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, à comprouincialibus loci ipsius episcopus recipi nullatenus mereatur, quẽ indebitè assumptum agnoscunt. Siquis de comprouincialibus recipere eum contra indicta præsumpserit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate remotus. Nam de actis ordinationibus pontificum ita conuenit, ut coniuncti metropolitanus cum suis cõprouincialib; episcopis, uel quos uicinos episcopos eligere uoluerint, in loco ubi conuenierit, iuxta antiqua statuta canonum, omnia cõmuni consilio & sententiã decernantur.

Cap. 7.

De ministerio seruoꝝ degenerum.

De degenerib; seruis, qui sepulchris defunctorum pro qualitate ipsius ministerij deputantur, hoc placuit obseruari, ut sub qua ab actoribus fuerint conditione dimissi, & siue hæredibus, siue ecclesiæ pro defensione fuerint deputati, uoluntas defuncti circa eos in omnib;

debeat conseruari. Quòd si ecclesia eos de fiscì functionib⁹ in omni parte defunderit, tam illi q̄ posteri eorum ecclesiæ defensione in omnibus potiantur, & occursum ipendant. Et quia huic definitioni coniuncti fratrum interesse minime potuerunt, hoc omnis congregatio sacerdotum (Christo propitiante) decreuit, ut constitutio p̄sens à quantis oblata fuerit, subscriptionibus tamē eorum debeat probari, quatenus in hoc, quod ab uniuersis obseruandum est, uniuersitas debeat consentire.

Explicunt canones Parisiensis synodi. I.

AVRELIANENSE CONCILIVM Concilium Aurelianens. 5.
quintum circa tempora Pelagij primi Papæ celebratum est.

Ad diuinam gratiam referendum est, cum Præfatio.
uota Principum concordant animis sacerdotum. Vt dum sit Pontificale concilium, normā uiuendi teneat recapitulatio antiqua canonum, ut locus & tempus, quia est in quibuscunque titulis ueteribus adhaerens noua constitutio sanctionum. Igitur clementissimus Princeps triūphorum titulis inuictiss. dominus Childebertus, cum pro amore sacre fidei, studio religionis in Aurelianensium urbem congregasset in unum dominos sacerdotes, cupiens ex ore Patrum audire, quod sacrum est, & quod pro ecclesiastico ordine auctoritate promoueretur pastorali, & quod aduenientibus sit norma, & presentibus sit disciplina, atque conueniens à presenti tempore in posterum custodiri (præstante Deo) signanter est titulis prænotatum.

S V M M A

Capit. primum.

Dogmata Euty-
chetis, & Nesto-
rii dānant.

Primum itaq; nefarias sectas Eutychetis, & Nestorii, quas sedes Apostolica sancta condēnat, similiter & nos easdem cum suis auctoribus & sectatoribus execrantes, presentis constitutionis uigore anathematizamus, atq; dānamus, Apostolicum fidei ordinem in Christi nomine prædicantes.

Cap. 2.

Nullus pro le-
uibus causis a
cōmunionē suspen-
di debet.

Nullus sacerdotum, quemq; recte fidei hominem pro paruis & leuibus causis a cōmunionē suspendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres ab ecclesia arceri iusserunt cōmittentes.

Cap. 3.

Nulli liceat
ep̄arum p̄tio
cōparare.

Vt nullum episcopatum per præmia aut cōparatione liceat ad ep̄iscopatu, sed uoluntate Regis iuxta electionem cleri ac plebis (sicut in antiquis canonibus continetur scriptum) cōsensu cleri ac plebis, a metropolitano, uel quē uice sua permiserit, cum cōprouincialibus Pontifex consecratur.

Cap. 4.

Nullus inuitis
ordinari debet
ep̄s.

Item (iuxta quod antiqui canones decreuerunt) nullus inuitis detur episcopus, sed nec per oppressionem potentium personarum, ad cōsensum faciendum ciues, aut cleri (quod dici nefas est) inclinentur. Quod si factū fuerit, ipse episcopus, qui magis per uolentiam, q̄ per decretum legitimū ordinatur, ab indēpto pontificatus honore in perpetuū deponatur.

Cap. 5.

Nulli uiuenti episcopo alius superponatur, aut superordinetur episcopus, nisi forsitan in eius loco, quem culpa capitalis deiecerit.

Cap. 6.

Quęcunq; puellę seu propria uolūtate monasterium expetunt, seu a parentibus afferuntur, annum in ipsa ueste, qua intrauerint, permaneant. In his uerò monasterijs, ubi non perpetuo tenentur incluse, triennium in ea, qua intrauerint, ueste permaneant, & postmodum secundum statuta monasterij ipsius in loco, quo elegerint permanere, uestimenta religionis accipiant. Quę si deinceps sacra relinquentes loca, propositum sanctum seculi ambitione transcenderint, illę, quę in domibus proprijs tã puellę q̄ uiduę cõmutatis uestibus conuertuntur, cū his, quibus coniugio copulantur, ecclesię cõmunione priuentur.

De oblatione puellarum in monasterijs.

Cap. 7.

Id etiam miseratione certè cõdiximus custodiri, ut qui pro quibuscunq; culpis in carceribus deputantur, ab archidiacono, seu a preposito ecclesię diebus singulis dominicis requirantur, ut necessitas uinctorum secundum preceptum diuinũ misericorditer subleuetur, atq; a Põtifice instituta fidei & diligenti personã, quę necessaria prouideat, cõpetens uictus de dono ecclesię tribuatur.

Qui in carceribus cõtinentur, ab archidiacono no diebus dñi cis requirantur.

Cap. 8.

Et licet (propitio Deo) omnium domini sacerdotum, uel quorumcunq; fidelium hæc cura possit esse, ut egentibus necessaria debeant ministrari, specialiter tamen debilitatis causa conuenit, ut unusquisq; episcoporum incolis, quos infirmitatē incurrisse, tã terrorij sui, q̄ ciuitatis agnouerint, de domo ecclesię iuxta possibilitatē uictui & uestitui necessaria subministret, ut nõ eis desit misericor-

De sollicitudine infirmos, uel sustentatione.

S V M M A

dix cura, quos per duram infirmitatem intolerabilis constringit inopia. *Cap. 9.*

Hic cano erat renouandus.

Nullus ex laicis absq; annua conuersatione pmissa episcopus ordinetur, ita ut intra anni ipsius spatium a doctis, & probatis uiris, disciplinis & regulis spiritualibus plenius instruatur. Quod si hoc quisq; episcoporu transgredere quacunq; conditione presumpserit, anno integro ab officio, uel charitate fratrum habeatur extraneus. *Cap. 10.*

Qui facultates ecclie subtraxerit, puniatur.

Ne cui liceat res, uel facultates ecclesie, aut monasterijs, uel Xenodochijs pro quacunq; elemosyna cum iustitia delegatas retentare, auertere, atq; subtrahere. Quod si quis fecerit, tanq; necator pauperum, antiquorum canonu sententijs constructus, ab ecclesie liminibus excludatur, q; diu ab ipso ea, quae sunt ablata, uel retenta, reddantur. *Cap. 11.*

Nullus ecclie oblata auferre presumat.

Quisquis etiam aut maiorum, aut mediocrium personarum, quodcunq; muneris, uel facultatis sacerdotibus, aut ecclesijs, aut quibuslibet locis sanctorum studio mercedis cum iustitia pro Dei contemplatione contulerit, & haec ipsa, quae a parentibus donata noscuntur, postmodum quis auferre presumpserit, superiori sententia, ut necator pauperum comunione priuetur. *Cap. 12.*

De annua euatione concilij.

His quoq; (Deo propitio) constitutis, quod praecipue in omnibus patrum concilijs habetur scriptum, congrua definitione sancimus, ut intra anni circulum unusquisq; Metropolitanus episcopus, iunctis in unum locum coprouincialibus suis, intra prouinciam suam studeat

habere conciliū, ut aut, si qua accesserint, charitatis emendentur studio, aut si pax regalis, uel disciplina in cunctis permanferit, gratias Deo referant. Hęc ergo unanimiter definita feruantes, etiam pꝛęteritorum statuta canonum, his decernimus, ut inconuulsa uniuersa feruentur.

Finis Aurelianē. concilij. 5.

Decreta Ioannis. 3. Papę.

Ioannes tertius, natione Romanus, de patre Ioan. 3. P. 66. Anastasio illustri, sedit annos. 12. menses. 11. dies. 26. Fuit temporibus Iustini iunioris Imperatoris. Hic Pont. ædem Apostolorum Philippi, & Iacobi à Vigilio inchoatam absoluit, & Narseti eunucho amicissimus fuit, eiq; consulum impetrauit. Prodigiousam tempestatē, perturbationibus & annis plenus superauit.

Tēpore huius Armeni Christiū receper.

Exrat eiusdē epistola decretalis ad uniuersos episcopos per Germaniæ, & Galliæ provincias constitutos, in qua,

Primo dānat Chorepiscopos, quo modo dānati sunt à Damaso, & Leone, & à Concilio Neocesariensi.

Cap. 8.

Secundo tradit, quòd Clemens post Petrū sedem Apostolicam & potestatem pontificalem tenuit, & id factum est tradente sibi beato Petro Apostolo.

8. q. 1. Si Petr'.

Tertio demonstrat, quāto labore, quantisq; uigilijs intendere debet, qui pascit oues Christi, quod fusius habetur in epistola Leonis, & Damasi. 4.

Decreta Benedicti Papę.

Benedictus, natione Romanus, ex patre Bo

Benedictus. 1. Pont. 62.

Fuit tempore Mauritiij Imperatoris. **nifacio, fedit annos. 4. mens. 1. dies. 28.** Huius temporibus gens Lōgobardorum totam Italiā inuasit, simulq; & fames nimia, ut etiā multitudo castrorum se traderit Lōgobardis, ut temperare posset inopiam famis. In istis laboribus & affectionibus positus Benedictus Papa, mortuus est.

Hæc ep̄ta plena est mysterijs. Eftq; in. 2. Tomo fo. 78. Extat ep̄stola decretalis ad ep̄m David, qui per literas significauerat, Apostolicæ sedi, esse quosdam intra prouinciam Beticam, qui dicerent, neminē ueraciter posse probare Trinitatem, unitatem fieri, cū neq; tres unū, neq; unum in tribus posse quemq; proprie approbati. Hos longa disputatione confundit testimonijs ueteris & noui testamenti. Quæ omnia habentur in ep̄stola prima decretali Alexandri Papæ primi.

Esaiæ. 6. Primū est Esai. Vidi dominū Sabaoth &c. & Seraphin, stabant in circuitu eius, dicētes, Sanctus, Sanctus, Sanctus, dominus deus Sabaoth. Quia Trinitas est, tertio Sanctus dixērunt. Quia unitas est, sub trini repetitione unū Deum ac dominum intimarunt.

Exod. 34. Secundum Exod. Dñe, dñe, dñe, miserator misericors &c.

Gene. 28. Tertium Gene. Abraham sedens ad ilicem Mābrg, tribusq; occurrens, uni dixit, Dñe &c.

Esaiæ. 37. Quartū Esai. Domine deus Sabaoth, Deus Israel, qui sedes super Cherubin &c.

1. Reg. 7. Itē illud Reg. Dñe deus omnipotens, Deus Israel, sermones tui fideles sunt &c.

Matth. 28. Item Matth. Dominus discipulos suos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, uniter
sas

fas gentes misit baptizare.

Decreta Pelagij. 2. Pape.

Pelagius, natione Romanus, sedit annos. 10 mēses. 2. dies. 10. tēpore Mauritiij Imperatoris. **Pelagius. 2. P6**
ti. 61.

Hic absq; Ro. Principis auctoritate (contra cōsuetudinem) creatus est. Nihil enim tunc a cle- Hic basilicam:
Laurētij mar-
tyris extruxit.
ro in eligendo Pontifice actum erat, nisi Impe-
rator approbasset. Sed Longobardis tunc Romam
obsidentibus, facultas mittendi Constantino-
polim nulla fuit. Postea uerò offensam, misso
illuc Gregorio, deprecatus est.

**Exrat decretalis epistola Pelagij, in qua pri-
mo definit, generales synodos non posse con-
uocari, nisi auctoritate Apostolicæ sedis, quo-
niam sedi beati Petri singulari priuilegio hæc
auctoritas est tradita, & quia nulla unq; syno-
dus rata legitur, quæ apostolica auctoritate nõ
fuerit fulta. Hoc definit contra Ioānem Con-
stantinopolitanum episcopum, qui intenterat
concilium quodam generale conuocari.**

**In eadem epistola adiecit, Orate fratres, ut
honor ecclesiasticus nostris dieb; nõ euacuetur,
neq; unquã Romana sedes, quæ (instituen-
te domino, caput est omnium ecclesiarum) pri-
uilegijs suis usquã careat, aut spoliatur.**

**In eadē sic. Maiores uerò & difficiles quæ-
siones (ut sancta synodus statuit, & beata cō-
suetudo exigit) ad sedem apostolicam semper
referantur &c.** D. 17. Multi
denno.

**Exrat secunda epistola decretalis eiusdem,
de mutatione episcoporū, in qua Benigno ar-
chiepiscopo respondet, sic dicens: Exigit ergo
dilectio tua consulta sedis Apostolicæ, si licitū**

Quibus cau-
sis possit mu-
tari eps d una
ciuitate ad a-
liam.

D. 7. q. 1. Sci-
as frater.

Vide etiã sup.
fo. 11. pa. 2.

foret episcopum transire, aut mutari de ciuitate in ciuitatem, cum quidam canones (ut tibi uidetur) hoc fieri prohibeant. Significasti etiã literis tuis, quendam fratrum nomine & actu Dei seruum, causa utilitatis te uelle mutare in locum & ciuitatē defuncti, licet quidā dicant hoc fieri non licere, nisi consensum apostolicę sedis habuisses. Quapropter scias, frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis & utilitatis, & aliud præsumptionis, ac proprię uoluntatis. Non ergo mutat sedem, qui non mutat mentem. i. nō auaritię causa, aut dñatio nis, aut pprig uoluntatis, aut delectationis suę migrat de ciuitate ad ciuitatem, sed causa necessitatis, & utilitatis mutatur. Nam plurimum utilitas unius utilitati, aut uoluntati præferēda est. Aliud est enim mutare, & aliud mutari. Quod enim in canonib⁹ legitur, nō debere episcopum de ciuitate in ciuitatem transire, nō de his dicitur, qui aut ui expulsi, aut necessitate coacti, aut auctoritate maiorū hoc agūt, sed de his, qui auaritię ardore inflāmati, sponte sua profiliunt, & potius ambitioni, q̄ utilitati ecclesię seruire, & ut dominationē agant, insistere cupiunt.

Quapropter (charissime) muta episcopum causa necessitatis, aut utilitatis, super quo consulere nos uoluisti, & alios fratres nostros, quibus hoc faciendum necessitas, aut utilitas cōpulerit, agere doce, quia hoc, quod tibi soli scribimus, generaliter omnib⁹ tenere mādamus. Quia lic potestatem hēmus episcopos & sacerdotes regulariter titulare, & ordinare, ita

(ut prædictum est) causa necessitatis, aut utilitatis habes & mutare ac de titulo ad titulum transferre, licet de minori ad maiorem urbem mutandus sit. Hoc tamen summo opere prævidendum est, ne causa arrogantiae aut avaritiae unquam fiat, quia hi à prædictis canonibus dantur, non illi, qui necessitate, aut utilitate, maiorum consilio & sana ac pura, & Deo placita intentione hoc faciunt.

Extat epistola decretalis tertia eiusdem, ad uniuersos episcopos Italiae, in qua eos adhortatur ad sollicitudinem ecclesiarum.

Extat quarta ad episcopos Germaniae & Galliae, in qua ordinem præfationum, quæ ecclesia Romana habet, requirentibus episcopis, tradit, Inuenimus has nouem præfationes in sacro cathalogo tantummodo recipiendas, ^{De cõf. dist. 1.} ^{Inuenimus.} quas longa retro ueritas in Romana ecclesia hætenus seruauit. Vnã in albis Paschalibus, aliam de Ascensione domini, tertiam die Penthecostes, quartã de Natali domini, quintã de Apparitione domini, sextam de Apostolis, septimã de sancta Trinitate, octauã de Cruce, nonam de Ieiunio in quadragesima tantummodo dicendam. Has præfationes tenet & custodit sancta Romana ecclesia, has tenendas uobis mandamus.

HISPALENSIS CONCILIUM ^{Cõcilium Hispalense.}
 primum, sub Pelagio secundo, papa. Est primum ^{Hispalense.}
 ciale, sed robur habet à sede Romana, ut patet
 ex præfatione Concilii, Præsidente Leandro,
 Episcopo Hispalensi.

Domino sancto, & reuerenter à nobis hoc ^{Præfatio.}

S V M M A

norando, charissimo fratri Pelagio episcopo. Leander, Agapius &c. episcopi, qui unâ in urbe Hispalensi aduimus, sanctitatē tuam charitatis studio salutantes, precamur dñm, quinos de salute mutua, uel uisione lētificare dignetur, te lētum multo conseruet in tēpore.

Caput. 1. De disponendis ecclesiæ rebus
post episcopi excessum.

Hæres ep̄i defuncti, est ecclesia sua.

* Cōperimus autem in canone, (consulentes uetera statuta) ut episcopus, qui res proprias alteri, & non ecclesiæ suæ dimiserit, quicquid de ecclesiæ rebus, aut donauit, aut uēdidit, aut quoquomodo ab ecclesia transtulit, irritum haberetur.

* Hic Canon erat renouandus in Concilio, ut hæres defuncti episcopi esset ecclesia, non tamen Papa. Secundo. Alienum est à sententia horum patrum licere episcopo, instituere primogenituras, uel locupletare consanguineos.

Cap. 2.

De mancipijs ecclesiæ.

Ea uerò mancipia, quæ memoratus de iure ecclesiæ sublata, suis proximis contulit, si similia de proprio suo ecclesiæ ipsi nō cōpensauit, ecclesia absq; aliqua oppositione accipiat.

Cap. 3. De clericis, cum quibus mulieres cohabitant.

Cap. 3. secundi concilij Toletani.

Inter cetera uerò hoc definitum à nobis est, pro abolendis maculis clericorum, secundum edictum cōcilij Toletani, ut si presbyteri, diaconi, uel clerici consortia extranearum foeminarum, uel ancillarum familiaritatē, per facer dotis sui admonitionem à se minus remouerint, seculi iudices easdem mulieres cū uoluntate, & permisso episcopi cōprehensas, in suis lucris usurpent, ut uitium hoc, dum sacerdos

inhibere non preualet, potestas iudicialis coer-
ceat, dato tamen ab eisdem iudicibus sacramē-
to episcopo, ut eas clericis nulla arte restituāt.
Quod si restituerint, ipsi iudices sententię excō-
municationis feriantur. Mulierib⁹ uerō illis,
iuxta priores canones a sacerdote distractis,
pretium eorum indigentibus dispensetur.

Quæ statuta manu nostra subscripsimus, Subscriptio.
Data ad sanctitatē uestram, die. 2. Nonas No-
uembri, anno. 5. gloriosi domini nostri Recca-
redi regis. Era. 628. Leander ecclesiæ sanctę Hi-
spalens. episcopus, hanc constitutionem confir-
maui & subscripsi. Ioannes episcopus Agra-
gensis, &c.

CONCILIUM TOLETANVM, Cōcilium To-
letanum. j.
tertium sub Pelagio secundo papa, in quo Ar-
rii hæresis in Hispania condēnatur, Mausona
Emeritano episcopo.

In nomine domini nostri Iesu Christi, anno Præfatio.
quarto, regnante gloriosissimo, atq; pñssimo,
& Deo fidelissimo Reccaredo rege, die octauo
Iduum Maiarū. Era. 627. hæc sancta synodus
habita est in sancta ciuitate regia Toletana ab
episcopis totius Hispaniæ, & Gallicię, qui in-
fra scripti sunt.

Cap. 1.

Cum pro fidei suę synceritate, idem glorio-
sissimus Princeps omnes regiminis sui Ponti-
fices in unum conuenire mandasset, ut tam de
eius conuersione, q̄ de gentis Gothorum ino-
uatione i domino exultarent, & diuinæ digna-
tioni pro tãto munere gratias agerent, memo-
ratus sanctissimus Princeps sic uenerandum
concilium alloquitur. Non incognitum reor

S V M M A

Allocutio rec- esse uobis Reuerendissimi sacerdotes, q̄ p̄pter
caedi ad con- instaurandam disciplinæ ecclesiasticæ formã,
cilium. ad nostrę uos serenitatis præsentiam euocau-

rim, & quia decursis retro temporibus hære-
 sis iminens in tota ecclesia catholica agere sy-
 nodica negotia denegabat, Deus, cui placuit p̄
 nos eiusdem hæresis obicem depellere, admo-
 nuuit, instituta de more ecclesiastico reparare.
 Ergo sit uobis iocunditatis, sit gaudiū, q̄ mos
 canonicus prospectu Dei per nostrã gloriam

Sanc̄ta admo- ad paternos reducit terminos. Prius tamen
nitto. admoneo, pariter, & exhortor, ieiunijs uos &
 uigilijs, atq̄ orationib⁹ operam dare, ut ordo
 canonicus, quem à sacerdotalibus sensib⁹ de-
 traxerat longa, ac diuturna obliuio, quã ætas
 nostra se nescire fatetur, diuino dono uobis
 rursum patefiat.

Gratiarũ actio Ad hæc autem gratias Deo agentes & reli-
concilij. giosissimo Principi uniuerso concilio in laudi-
 bus adclamante, triduanũ est exinde predica-
 tum ieiunium. Sed cum die octaua Iduũ Ma-
 iarum in unũ cœtum Dei sacerdotes adessent,
 & oratione præmissa, unusquisq̄ sacerdotum
 cõpetenti loco reledisset, ecce in medio eorum
 adfuit serenissimus Princeps, seq̄ cum Dei sa-
 cerdotibus orationi cõmunicans, diuino dein
 ceptis flamine plenus, sic ad loquendum exor-
 sus est, dicens,

Secunda allo- Non credimus uestram latere sanctitatem,
cuto Recca- quanto tempore in errore Arrianorum labo-
redi. rasset Hispania, & non multos post decessum
 genitoris nostri dies, quibus nos uestra beati-
 tudo fidei sanctę catholicę cognouit esse socia

tos, credimus generaliter magnum, & æternū
gaudium habuisse, & ideo, uenerandi Patres,
ad hanc uos peragendam congregari decreui-
mus synodū, ut de omnibus nuper aduenien-
tibus ad Christum ipsi æternas Deo gratias re-
feratis. Quicquid uerò uerbis apud sacerdo-
tium uestrum nobis agendum erat de fide atq;
spe uestra, quā gerimus, in hoc Tomo conscri-
pta, atq; allegata, nota facimus. Relegatur er-
go in medio uestri, & in iudicio synodali exa-
minata, p̄ omne successiū tēpus gloria nostra
eiusdem fidei testimonio declarata clarescat.

Susceptus est autem ab omnibus Dei sacer-
dotibus (offerente rege) sacrosanctæ fidei To-
mus, & pronunciantē notario clara uoce recē-
ditus est, in quo confessus est fidem catholicā
iuxta canones quatuor conciliorum genera-
lium, cui subscripsit Rex, his uerbis, Huic ue-
rò confessioni meæ sanctarum scripturarū, &
conciliorum constitutionibus consentiens, te-
stimonio diuino tota cordis simplicitate sub-
scripsi.

Subscriptio
confessionis
fidei p̄ Ric-
cardum.

Tunc acclamatū est in laudibus Dei & in
fauore Principis ab uniuerso concilio, Gloria
Patri, & filio, & spiritui sancto, cui cura est pa-
cem & unitatē ecclesiæ catholicę p̄uidere &c.

Adclamatio
concilij.

Deinde uniuerso concilio iubente, unus epi-
scoporum catholicorum ad episcopos & reli-
giosos clericos, uel maiores natu, ab hærese Ar-
riana conuersos, sic est alloquutus, Officij nō-
stri cura cōpellimur, a uestra charitate perqui-
rere, quid dānetis in hærese, aut quid intra san-
ctam catholicam credatis ecclesiam. Tunc ep̄i

omnes unà cum clericis suis Primoresq; gentis Gothicæ pari consensione dixerunt, Licet hoc quod tua paternitas, atque fraternitas uestra à nobis cupit audire, iam olim conuersio nostrę tēpore egerimus, quando secuti gloriosissimū Reccaredū regem nostrū, ad ecclesiam transiuimus, & perfidiam Arrianā cum omnibus superstitionibus suis anathematizauimus, nunc tamē propter charitatē, & deuotionē, quā Deo & ecclesię catholicę debemus, quæ petitis, promptissimē agere properamus, sed & si qua adhuc congrua fidei esse perspiciatis, ac nobis charitate persuaderis, faciemus.

Cōfessio fidei
eporū & pri-
miorū Gothi-
cæ gentis.

Omnis ergo, qui fidem, & cōmunionem ab Arrio uenientem, & usq; ad nos retentam, adhuc tenere desyderat, & de tota cordis intentione nō damnat, anathema sit.

Quicumq; filium Dei, dominum Iesum negauerit à paterna substantia sinè initio genitū, & æqualem patri esse, uel consubstantialem, anathema sit.

Quicumq; spiritum sanctum nō credit, aut nō crediderit à patre & filio procedere, eumq; non dixerit, coeternū esse patri & filio, & coessentialē, anathema sit.

Quicumq; in patre, & filio, & spiritu sancto, & personas non distinguit, & unius diuinitatis substantiam nō agnoscit, anathema sit.

Quicumq; filium Dei, dominū nostrum Iesum Christum, & spiritum sanctum iuxta deitatem esse patre minorem asseruerit, & gradibus separauerit, creaturamq; esse dixerit, anathema sit.

Quicumq; nescire filiū Dei, quod Deus pater sciat, dixerit, anathema sit.

Quicumq; initium filio Dei, & spiritui sancto deputauerit, anathema sit.

Quicumq; filium Dei secundum diuinitatē suam uisibilem, aut passibilem ausus fuerit proferre, anathema sit.

Quicumq; spiritum sanctum, sicut patrem, & filium uerum Deum & omnipotentē esse non credit, anathema sit.

Quicumq; alibi fidem & cōmunionem catholicam, præterq; in ecclesia uniuersali, quam Niceni, & Cōstantinopolitani, & primi Ephesini, & Chalcedonēsis concilij decreta tenent, pariter & honorant, anathema sit.

Quicumq; patrem & filium & spiritum sanctum honore, & gloria, & diuinitate separat, aut disiungit, anathema sit.

Quicumq; nō dixerit, Gloria patri, & filio, & spiritui sancto, anathema sit.

Quicumq; rebaptizandi sacrilegū opus esse bonum credit, aut crediderit, agit, aut egerit, anathema sit.

Quicumq; Arimineñ. concilium ex toto corde nō respuerit, & dānauerit, anathema sit.

Sint ergo damnata in cœlo & in terra, quæcunq; per hanc catholicam fidē dānantur, & sint accepta in cœlo & in terra, quæcunq; per hanc fidem accipiuntur, regnante domino nostro Iesu Christo, cui cum patre, & spiritu sancto, est gloria in secula seculorum.

Subscripserunt episcopi, presbyteri, & diaconi ex hæresi Arriana conuersi, & Gothorum

Subscriptio.

S V M M A

uirii illustres, & omnes seniores subscripserūt.

Decreta Concilij. Canon. 1.

Conciliorum
statuta, & Pō
ri. Ro. decreta
custodiri de-
bent.

Post damnationem heresis Arriane, & fidei
sanctæ catholicæ expositionem, hoc sanctum
præcepit concilium, ut quia à nonnullis, uel hæ-
resis, uel gentilitatis necessitate per Hispania-
rum ecclesias canonicus præmissus est ordo,
dum & licentia abundaret transgrediendi, &
disciplinæ optio negaretur, dum omnis excelsus
hæresis foueretur patrocínio, & abundan-
tia mali temporis procul esset districtio disci-
plinæ. At nunc pace ecclesiæ, Christi misericor-
dia, reparata, quod præcorum canonum aucto-
ritas prohibet, sit resurgente disciplina inhibi-
tum, & agatur omne, quod præcepit fieri. Per-
maneant, in suo uigore conciliorum omnium
constituta, simul & synodicæ sanctorum præ-

Aduertat Le-
stor.

fulum Romanorū epistolæ. Nullus deinceps
ad promerendos honores ecclesiasticos contra
canonū statuta aspiret indignus. Nihil ex hoc
fiat, quod sancti patres, spiritu Dei pleni, san-
xerunt debere non fieri. Et qui præsumpserit, se-
ueritate priorum canonum distringatur.

Canon. 2.

In oibus eccle-
sijs die dñica
Symbolū reci-
tetur.

Petitione Reccaredi regis constituit syno-
dus, ut per omnes ecclesias Hispaniæ & Galli-
ciæ secundum formam Orientalium ecclesia-
rum concilij Constantinopolitani, hoc est, cen-
tum quinquaginta episcoporum symbolum
fidei recitetur, & priusq; Dominica dicat oratio,
uoce clara prædicetur, quo fides uera ma-
nifesta sit, & testimonium habeat, & ad Christi
corpus & sanguinem prælibandum, pectus

ra populorum fide purificata accedant.

Canon. 3. Ut ne quis extra necessitatem, rem ecclesie alienet.

Hæc sancta synodus nulli episcoporum licentiam tribuit, res alienare ecclesie, quia & antiquioribus canonibus hoc prohibetur. Si quid uerò, quod utilitatem non grauet ecclesie, pro suffragio monachorum, uel ecclesiis ad suam parochiam pertinentium dederint, firmum maneat. Peregrinorum, uel clericorum, & egenorum necessitati, saluo iure ecclesie prestare permittuntur pro tempore, quæ potuerint.

In decret. luis
nis lib. 2.

Canon. 4. Quod licet religionis intuitu, res ecclesie alienare.

Si episcopus ueram de parochianis ecclesiis monasterium dedicare uoluerit, ut in ea monachorum regulariter congregatio uiuat, hoc de consensu concilii sui habeat licentiam faciendi. Qui etiam, si de rebus ecclesie pro eorum substantia aliquid, quod detrimentum ecclesie non exhibeat, eidem loco donauerit, sit stabile. Rei enim bene statuendæ sanctum concilium dat consensum.

12. q. 2. Si episc.

Canon. 5.

Cõpertum est à sancto concilio, episcopos, presbyteros, & diaconos, uenientes ex heresi, carnali adhuc defyderio uxoribus copulari. Ne ergo decætero hoc fiat, præcipitur, quod & canonibus prioribus continetur, ut non liceat eis uiuere libidinosa societate, sed manente inter eos coniugali lege, cõmunem utilitatẽ habeant, & non sub uno conclauis maneant. Vel certe, si suffragatur uirtus, in alia domo suam uxorem faciat habitare, ut castitas apud Deum, & apud homines habeat testimonium bonum. Si quis uerò post hanc conuentionem obscenẽ

Sacerdotibus
nõ licet cõ societate libidinosa uiuere.

S V M M A

cum uxore elegerit uiuere, ut neglector habeatur. Qui uerò semper sub canone ecclesiastico iacuerint, si contra ueterum imperata in suis cellulis mulierum, quæ infamiæ suspitionem possunt generare cõsortium habuerint, illi canonicè quidem distringantur, mulieres uerò ab episcopis uenundentur, & pretium ipsum pauperibus erogetur.

Canon. 6. Ut liberi ab episcopo defendantur.

22. q. 2. De libertis autè.

De libertis autem hæc præcipit sancta synodus, ut si qui presbyteri, uel diaconi ab episcopo facti sunt, secūdum modum, quo canones antiqui dant licentiam, sint liberi, & tamen à patrociniò ecclesiæ, tam ipsi, quàm ab eis progenerati non recedant. Ab alijs quoque libertati traditi, & ecclesijs cõmendati, patrociniò episcopi colligantur, & ne cuiquàm donentur, hoc à principe episcopus postulet.

Canon. 7. Quòd sacrarum scripturarum lectio, sacerdotalibus conuiuijs misceatur.

D. 44. Pro reuerentia.

Pro reuerentia Dei & sacerdotū id uniuersa constituit synodus, ut (quia solent crebro mensis ociosè fabulæ interponi) in omni sacerdotali conuiuiò lectio diuinarum scripturarū misceatur. Per hoc enim & animæ edificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur.

Canon. 8.

Clerici à familia fiscali à principe non donentur.

Iubente autem, atque cõsentiente dño Reccardo rege id precipit sacerdotale concilium, ut clericos ex familia fiscali, nullus audeat à principe donatos expetere, sed tradito capitis sui tributo, ecclesiæ Dei, cui sunt alligati, usque dum uiuunt, regulariter administrent.

Canon. 9.

Decreto huius concilij hoc statuitur, ut ecclesie, quæ fuerunt in hæresi Arriana, nunc autem sunt catholicæ, ad eos episcopos cū suis reb⁹ pertineant, ad quos parochiæ ipsæ, in quib⁹ ipsæ ecclesie fundatæ sunt, pertinere uident^r.

Ecclesie Arrianorum in cuius diocesi sunt, permanere debent.

Canon. 10. *Vt mulier inuita uiro non nubat.*

Viduæ, quibus placuerit, teneant castitatē, non tamen ad nuptias ui uenire cogantur. Similis conditio & de uirginibus habeatur. Si quis uerò propositum castitatis uiduæ, uel uirgini impederit, à sancta communionē, & à liminibus ecclesie habeatur extraneus.

32. q. 2. Hoc sanctū confirmat.

Canon. 11.

Quoniam cōperimus, per quasdam Hispaniarum ecclesias, non secundum canones, sed sceleratim pro suis peccatis homines agere pœnitentiam, ut quoties peccare libuerit, toties à presbyteris se recōciliari exostulent, & ideo, procohercenda tam execrabili p̄sumptione, id à sancto cōcilio iubetur, ut secundum formam canonum antiquorum detur pœnitentia, hoc est, ut prius eum, quem sui pœnitet facti, à cōmunionē suspensum, faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impositionē crebrò recurrere. Expleto autem satisfactionis tempore, sicuti sacerdotalis contēplatio probauerit, eum cōmunioni restituat. Hi uerò, qui ad propria uitia, uel infra pœnitentiæ tempus, uel post reconciliationem relabuntur, secundum priorū canonum seueritatem damnentur.

Pœnitens pœnitentiam agere debet.

Canon. 12.

Quicumq; ab episcopo, uel presbytero fa-

S V M M A

De his, q pœnitentiam pofcunt. nus, uel infirmus pœnitentiam postulat, id ante omnia episcopus seruet & presbyter, ut si uir est, siue sanus, siue infirmus prius eum tondeat, aut in cinere, & cilicio habitum mutare faciat, & sic pœnitentiam ei tradat. Si uerò mulier fuerit, nō accipiat pœnitentiam, nisi prius aut uelata fuerit, aut mutauerit habitū. Sæpius enim laicis, cum fœminis tribuendo desidiofè pœnitentiam, ad lamentanda rursus facinora post acceptam pœnitentiam relabuntur.

Canon. 13.

ii. q. 1. Inolita præsumptio.

Inolita præsumptio usq; adeo illicitis aubus aditum p̄fecit, ut clerici clericos suos, (relictō suo Pontifice) ad iudicia publica pertrahant. Proinde statuimus, ut hoc de cætero non præsumatur. Siquis hoc præsumpserit facere, conuentus & causam perdat, & à cōmuniōne efficiatur extraneus.

Canon. 14.

Officia publica Iudæis nō sunt cōmittenda.

Cōuentus noster hoc canonibus inferendū præcepit, ut Iudæis nō liceat Christianas habere uxores, uel concubinas, neque mancipium Christianum in usos proprios comparare, sed & filios, qui ex tali coniugio nati sunt assumēdos esse ad baptismum. Nulla officia publica eis iniungātur, per quæ eis occasio tribuatur, Christianis pœnam inferre. Si uerò Christiani ab eis in Iudaismo ritu sunt maculati, uel etiā circumcisi, non reddito pretio ad libertatem, & religionem redeant Christianam.

Canon. 15.

De seruis fiscalibus.

Si qui ex seruis fiscalibus fortasse ecclesias construxerint, easq; de sua paupertate dotaerint, has procuret episcopus prece sua aucto-

ritate regia confirmari.

Canon. 16.

Qm̄ penè per omnem Hispaniam, siue Gal-
 litiam idololatrię sacrilegium inoleuit, hoc cū
 consensu gloriosissimi principis sancta syno-
 dus ordinauit, ut omnis sacerdos in loco suo,
 unā cū iudice territorij, sacrilegium memora-
 tum studiosè perquirat, & exterminare inuen-
 tum non differat. Omnes uerò, qui ad talē er-
 rorem concurrunt, sinè discrimine, qua pote-
 runt, animaduersione coerceant, Quod si ne-
 glexerint, sciant se utriq; excommunicationis
 periculum esse subituros. Si qui uerò domini
 extirpare hoc malum de possessione sua negle-
 xerint, & familię prohibere noluerint, ab epi-
 scopo & ipsi à communione pellantur.

Epi cū iudici-
 bus idola de-
 struere debēt.

Canon. 17.

Cum multę querelę ad aures sancti concilij
 deferrētur, inter cętera tantę crudelitatis opus
 est nunciatum, quantum confidentium aures
 sacerdotū nō possent sustinere, ut in quibusdā
 Hispanię partibus filios suos parentes inter-
 mant, fornicationis auidi, pietatis alieni, qbus
 si tædium est, filios numerosos alere, prius se
 ipsos debent castigare à fornicatione. Nā dum
 causa propagandę prolis fortiuntur coniugia,
 parricidio, & fornicationi tenentur obnoxij, q
 filios necādo proprios docent, se nō pro filijs,
 sed pro libidine uxores duxisse. Proinde tantū
 nefas ad cognitionem gloriosissimi domini nō
 stri Reccardi regis perlatum est, cuius gloria
 digna est iudicibus earundem partium impe-
 rare, ut amouendum tantum facinus diligētē
 cum sacerdote procurent, & adhibita seueritā

Epi cū iudici-
 bus necatores
 filiorum corri-
 piant.

S V M M A

te prohibeant. Ergo & sacerdotes locorum eorundem, in quibus sceleris huius immanitas peragitur, sancta synodus precipiendo conuenit, ut idem scelus cum iudice curiosius querant, & sine capitali uindicta acriori disciplina prohibeant.

Canon. 18. Vt ecclesia cum dotibus suis in episcopi potestate consistant.

10. q. 1. Sic quidam contra. Et in decret. luo. lib. 2. Sic quidam contra canonum auctoritatem ecclesias, quas edificauerunt, postulant consecrari, ut dotem, quam eidem ecclesie contulerint, censeant ad episcopi ordinationem non pertinere. Quod factum taliter in preterito corrigatur, ut & in futuro ne fiat, prohibeatur, & omnia secundum constitutionem antiquam ad episcopi ordinationem, & potestatem pertineant.

Canon. 19.

10. q. 3. Quia cognouimus. t. Petri. 5. Quia cognouimus, episcopos per parochias suas non sacerdotaliter agere, sed crudeliter deferuire. Et dum scriptum sit, Forma est ore gregi, non ut dominantes in clerum, qui exactio nes diocesi suae, uel damna infligunt, ideo censemus (excepto, quod ueterum constitutiones a parochiis habere iubent episcopos) ut alia que illis hucusque presumpta sunt, denentur, hoc est, neque in angariis presbyteri, aut diaconi, neque aliquibus fatigetur indictionibus, ne uideantur in ecclesia Dei exactores potius, quam Pontifices nominari. Hi uero clerici tam locales quam dioecesani, qui se ab episcopo grauari cognouerint, querelas suas ad Metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus non morretur huiusmodi presumptiones auertere.

Canon.

Canon. 20.

Ecclesiarum seruos, & episcoporum, uel presbyterorum, uel omnium clericorum à iudicijs, uel exactoribus publicis in diuersis angarijs fatigari dolemus. Propter quod omnè concilium à pietate gloriosissimi domini nostri poscit, ut tales usus deinceps inhibeat, sed serui supradictorum officiorum in eorū usibus, uel ecclesiæ laborent. Si quis uerò iudiciū, aut actorum clericum, aut seruū clerici, uel ecclesiæ in publicis, ac priuatis negotijs occupare uoluerit, à cōmunionē ecclesiastica (cui impedimentum facit) efficiatur extraneus.

12. q. 2. Ecclesiarū seruos.

Serui ecclesiarū publicis angarijs nō fatigentur.

Canon. 21. Quòd qui spem futuræ resurrectionis habent, de mortuis tristari non debent.

Qui diuina uocatione ab hac uita recedūt, cum psalmis tantūmodo, & psallentium uocibus debent ad sepulchrum deferri. Nam funebre carmen, quod uulgo defunctis cantari solet, uel in pectoribus se, aut proximos, aut familias cedere, omnino prohibemus. Sufficiat autem quod in spe resurrectionis Christianorum, corporibus famulatus diuinorū impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apostolus sanctus, lugere defunctos, dicens, De dormientibus, autem, nolo uel cōtristari, sicut & ceteri, qui spem non habent. Dominus nō sic uit Lazarum mortuū, sed ad huius uitæ ærum nas plorauit resuscitandum. Si autem potest hoc episcopus omnibus Christianis prohibere, non moretur agere. religiosi autē omnino aliter fieri non debere cōsemus. Sic enim Christianorum per omnem mundū humari oportet.

1. q. 2. Qui diuina uocantur.

1. Thesalo. 4.º
Ioan. 11.

S · V · M · M · A

tet corpora defunctorum.

Canon. 22. *Quod in sanctorum Natalitijs
ballimathie prohibeantur.*

De cōsec. d. 3.
Irreligiosa cō
suetudo est.

Irreligiosa cōsuetudo est, quam uulgius per sanctorum solēnitates, & festiuitates agere cōsuevit. Populi, qui debent offitia diuina attendere, saltationibus turpibus inuigilant, cātica nō solum mala cantantes, sed etiam religiosorum offitijs perstrepūt. Hoc enim ut ab omnibus prouintijs depellatur, sacerdotum & iudicum à concilio sancto curā cōmittitur.

Post confessionem ergo, & subscriptionem omnium episcoporum, & totius gētis Gothi- cæ seniorū, Reccaredus rex, Dei sacerdotes piē & benignē aflatus est, & post alia uerba, hoc subiecit decretum.

Decretū Rec-
caredi Regis.

Hoc adhuc necessario pro firmitate catholice fidei nostra Deo supplex, instituire decreuit auctoritas, ut propter roborandam gentis nostræ nouellam cōuersionem, omnes Hispaniarum & Gallitiæ ecclesiæ hanc regulā seruent, ut omni sacrificij tempore ante cōmunicatiōnē corporis Christi & sanguinis, iuxta Orientalium partium morē unanimitè clara uoce sacratissimum fidei recenseant symbolum, ut primum populi, quam credulitatem teneant, fateant, & sic corda fide purificata, ad Christi corpus & sanguinē percipiendū exhibeant.

Descriptio cō
firmationis cō
ciliij.

Publico edicto regis confirmatum est concilium, & singula eius capitula in unam summam redacta, cōfirmauit dicens. Flauius Reccaredus Rex hanc deliberationem, quam cum sancta definiuimus synodo, confirmans, sub-

scripsi. Subscripteruntq; episcopi presentes.

Explicit concilium Toletanum tertium.

MATISCONE N. CONCILIVM Conciliū Ma
 primum circa tempora Pelagij secundi Papæ: tificonē. i.

& est prouinciale.

Canon. 1.

Vt nullus episcopus, presbyter, diaconus, clericus, uel quicumq; secularis in monasterijs puellarum, nisi probatæ uitæ, & ætatis prouentæ præter utilitatem, aut pro quacunq; reparatione monasterij in quacunq; earum necessitate habitare, aut secretas colloquutiones habere præsumant, neq; intra saluatoriū, aut oratorium ingredi permittantur, præcipue Iudæi, nō pro quoruncunq; negotiorum occasione puellis intra monasteriū Deo dicatis aliquid secretius colloqui, aut familiaritatem, uel moras ibidem habere præsumant

Prohibentur
 epi & psbyteri
 in manaste
 ria ingredi.

Canon. 2.

Vt nulla mulier in cubiculo episcopi, absq; duobus presbyteris, aut certè diaconis ingredi permittatur.

Canon. 3.

Vt nullus clericus sagum, aut uestimenta, aut calciamenta secularia, nisi quod religionē deceat, induere præsumat. Quod si post hanc definitionem clericus, aut cum indecēti ueste, aut cū armis inuentus fuerit, à seniore ita coerceatur, ut 30. dierum inclusione detentus, aqua tantum, & modico pane diebus singulis sustentetur.

Sacerdotes se
 cularia uesti
 mēta induere
 nō debent.

Canon. 4.

Vt Archiepiscopus sine pallio Missas dicere non præsumat.

Canon. 5.

Vt nullus clericus ad iudicem secularē quicumq; alium fratrem de clericis accusare, aut ad

Clerico nō li
 cet aliū cleri
 cū corā iudi

S V M M A

ce seculari ac- causam dicendam trahere, quocuncq; loco præ
 cufare. sumat, sed omne negotium clericorum, aut in
 episcopi sui, aut in presbyteri, aut archidiaconi
 præsentia finiatur. Quod si quicuncq; cleri-
 cus hoc implere distulerit, si iunior fuerit, una
 minus de quadraginta ictus accipiat, si certè
 honoratior. 30. dierum inclusione mulctetur.

Canon. 6.

De ieiunio ad Vt à feriâ sancti Martini usq; ad Natalè do-
 uentus dñi. mini, secunda, quarta, & sexta sabbati ieiunen-
 tur, & sacrificium quadragesimale debito, què
 admodum ordino celebrentur. In quibus die-
 bus canones legendos esse spetiali definitione
 sancimus, ut nullus se fateatur per ignorantia
 deliquisse.

Canon. 7.

De obediçtia Vt presbyteri, diaconi, uel de quolibet ordi-
 circa ep̃m. ne cleri, ita episcopo suo obedientia deuotio-
 ne subiaceant, ut non alibi dies feriatos, nisi in
 obsequio illius liceat tenere, aut celebrare.
 Quod si quis per quacuncq; contumaciam, aut
 per cuiuscuncq; patrociniū hoc facere distu-
 lerit, ab officio segregetur.

Canon. 8.

De Iudæis. Nec Iudæi Christianis populis iudices de-
 putentur, aut telonarij esse permittantur, per
 quod illis Christiani uideantur esse subiecti.

Canon. 9.

Canon hic de Vt Iudæis à cœna domini usq; ad primam
 beret renoua- diem post Pascha, secundum edictum bona re-
 ri. cordationis domini Childeberti regis per pla-
 teas, aut forum, quasi insultationis causa de-
 ambulandi licentia denegetur, & ut reueren-
 tiam cunctis sacerdotibus domini, uel clericis
 impendant, nec ante sacerdotes cōsensum, nisi

ordinati, habere p̄sumant. Qui hoc facere for-
tasse p̄sumpserit à iudicibus locorum (pro ut
persona fuerit) distringatur.

Canon. 10.

Præsenti cōcilio (Deo auctore) sancimus, q̄ De mancipijs
qui Iudæo deinceps debeat deseruire, datis pro Iudæorum.
quolibet bono mancipio. 12. solidis ipsum mā-
cipium quicumq̄ Christianus, seu ad ingenui-
tatem, seu ad seruitium licentiam habeat redi-
mendi, quia nefas est, ut quos Christus domi-
nus sanguinis sui effusione redemit, persecuto-
rum uinculis permaneant irretiti. Quod si ac-
quiescere his, quæ statuimus, quicumq̄ Iudæus
noluerit, q̄ diu ad pecuniam constitutam ueni-
re distulerit, liceat mancipium ipsum cū Chri-
stianis, ubicunq̄ uoluerit habitare.

Canon. 11.

Id etiam pari conuientia placuit, ut si quis De his, q̄ alios
conuictus fuerit alios ad falsum testimonium ad falsum testi-
uel periurium attraxisse, aut quacunq̄ corru- monium attra-
ptione sollicitasse, ipsi quidem usq̄ ad exitum hant.
non communicent. Hi uero, qui ei in periurio
consensisse probantur, post, ab omni sunt testi-
monio prohibendi, & secundum legē infamia
norabuntur.

Canon. 12.

De his uero, qui innocentes, aut corā princi- De his, qui in-
pe, aut iudicibus accusare conuicti fuerint, si nocentes accu-
clericus honoratior fuerit, ab officij sui ordine sant.
degraderetur, si uero secularis cōmunionem pri-
ueretur.

Explicet Matifconen. concilium primum.
MATISCONEN. CONCILIVM
secundum, & est prouinciale.

Conciliū Ma-
tifconen. 2.

S V M M A

Canon primum.

De obseruatia
diei dñicæ.

Custodire debemus diem dominicam, quæ nos denuo peperit, & à peccatis omnibus liberavit. Nullus uestrum litium fomitibus uacet, nullus causarum actiones exerceat, nemo sibi talem necessitatem exhibeat, quæ iugū ceruicibus iumentorum imponere cogat. Estote omnes hymnis & laudibus Dei animo corpo reque intenti. Siquis uestrum proximā habeat ecclesiam, properet ad eandem, & ibi dominico die semetipsum precibus lachrimisque afficiat. Sint oculi manusque uestre toto illo die ad Deum expansæ, ipse est enim dies requietionis perpetuus, ipse nobis per septimæ diei umbrā insinuatus noscitur in lege, & prophetis. Iustū igitur est, ut hanc diē unanimiter celebremus, per quā facti sumus, quod nō fuimus. Fuimus enim antè serui peccati, sed per eā facti sumus filij iustitiæ. Exhibeamus domino liberam seruitutem, cuius nos nouimus pietate de ergastulis liberatos erroris, nō quia hoc dominus noster à nobis expetit, ut corporali abstinentia diem dominicam celebremus, sed quærit obedientiam, per quam nos calcatis terrenis actibus, ad cælum usque misericorditer prouehat. Siquis igitur uestrum hanc salubrem exhortationem paruipenderit, aut cōtemptui tradiderit, sciat se pro qualitatis merito principaliter à Deo puniri, & deinceps sacerdotali quoque ire implacabiliter subiacere. Si caudicus fuerit, irreparabiliter causam mittet, si rusticus, aut seruus grauioribus fustium ictibus uerberabitur, si clericus, aut monachus mēsisbus sex

a confortio suspendetur fratrum.

Canon. 2.

Pascha nostrum, in quo summus sacerdos, & Pontifex pro nostris delictis imolatus est, omnes debemus festiuissime colere & in illis sanctissimis sex diebus, nullus seruile opus au deat facere..

De ueneratio
ne Paschæ

Canon. 3.

Decernimus, ut extra tempora decreta baptisimi, nuilus filios suos baptizet, nisi infirmis uel dies extremus cōpulerit filios suos baptismū suscipere.

Canon. 4.

Item statuimus, ut omnibus dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus uiris, & mulierib⁹ offeratur tam panis q̄ uini, ut per has immolationes, & peccatorum suorum fastib⁹ careant, & cum Abel, uel cæteris iustè offerentibus promereantur esse confortes.

De oblatione
altaris diebus
dominicis.

Gene. 4.

Canon. 5.

Omnes reliquas fidei sanctæ catholicæ causas, quas temporis longitudine cognouimus deterioratas fuisse, oportet nos ad statum pristinum reuocare, ne nobis simus aduersarij, dum ea, quæ cognoscimus ad nostri ordinis qualitatem pertinere, aut non corrigimus, aut (quod nefas est) silentio p̄terimus. Leges nāq; diuinæ consulentes, sacerdotibus ac ministris ecclesiarū, pro hæreditaria portione, omni populo præceperunt, decimas fructuū suorū locis sacris præstare, ut nullo labore impediti, p̄ res illegitimas spiritualib⁹ possint uacare ministerijs, quas leges Christianorum congeries longis tēporibus custodiuit intemeratas. Unde statuimus, ut decimas ecclesiasticis omnis

De Decimis
fructuū locis
sacris p̄standis

S V M M A

populus inferat quibus sacerdotes, aut in pauperum usum, aut captiuorum redemptionem prorogatis, suis orationibus pacem populo, ac salutem impetrent. Siquis autem cōtumax nostris statutis fuerit, à mēbris ecclesiæ omni tempore separetur.

Canon sextus est. Ca. 29. concilij Carthaginensis tertij: qui etiam corrigitur, per ca. 29. sextę synodi. *Canon. 7.*

Statuimus insuper ut liberti ecclesiæ, per solos episcopos iudicentur. *Canon. 8.*

Item decernimus ut quicumq; culpa cōpelente, aut potentum importuna nō sustinens, suæ gremium matris ecclesiæ petierit, in eodē loco in cōcussu permaneat, nulli permittentes quolibet gradu dignitatis functo fugitiuo in locis sacris uiolentiam inferre. *Canon. 9.*

Humana temeritas in sacerdotibus dei grauari nō debet. Statuimus etiam, ut episcopus per secularē potestatem non iudicetur. Nefas est enim ut illius manibus episcopus, aut iussione de ecclesia trahatur, pro quo semper Deum exorat, & cui inuocato nomine domini, ad saluationem corporis animæq; eucharistiam sepe porrexit. Hoc enim decretum à nobis præfixū, qui fuerit audacter transgressus, tam ipse, q̄ omnes, qui ei consenserint, usq; ad generale cōcilium, anathemate de ecclesia separentur.

Canon. 10.

Clerici à laicis iniuriā pati nō debent. Quod de episcopis cēsumus, uim obtineat & in clero, ut neque presbyter, nec diaconus, neque subdiaconus de ecclesiis trahantur, aut iniuriam aliquā (in scio episcopo eorū) patiantur, sed quicquid quis aduersus eos habuerit,

in notitiam episcopi proprij perducatur, & ipse causam iustitia pregeunte discutiens, animo clericos accusantis satisfaciat.

Canon. 11.

Sectatores hospitalitatis nos esse, nō solum dominus Iesus admonet, cū se dicit in hospitē receptū fuisse, sed etiam eius Apostolus omnibus penē præceptis. Propterea beatissimi fratres, unumquemq; nostrū oportet, non solum semetipsum ad hoc opus aptare, sed etiam omnium fidelium mentes, ut possint apud Deum misericordiæ operibus pro nostris peccatis intercedere, & nos ei per ueram hospitalitatē reconciliari. Siquis ergo nostrum nō admonuerit, aut exemplū exhortationis suæ ipse prius cōprobauerit opere, indignationē diuinę procul dubio incurret maiestatis. Prædicetur hoc nostræ mediocritatis statutū in aurib⁹ omnium Christianorum.

Math. 25.

Paulus in multis locis.

Canon. 12.

Quid autē scriptura diuina de uiduis & pupillis præcipiat, nobis clam nō est, ideoq; quia prouisioni nostræ (Deo auctore) causæ principaliter uiduarum & pupillorū sunt cōmissæ, decernimus, ut iudices nō prius uiduas & pupillos conueniant, nisi episcopo nuntiarint, cuius sub uelamine degunt. Quod si episcopus presens nō fuerit, archidiaconus, & presbyter pariter sedentes, cōmuni deliberatione causis eorum terminos figant, ita iustē, & rectē, ut deinceps de talibus antedictæ persone non conuassentur. Quod si quis iudex, aut impeditoris iniuriam aliquam ingesserit, aut hanc definitionem transgressus fuerit, a cōmunionē suspendatur.

De Viduis, & pupillis.

S V M M A

Canon. 13.

Canon hic no-
stris tempori-
bus negligi.

Volumus igitur, q̄ episcopalis domus, que
ad hoc instituta est, ut sine personarum acce-
ptione omnes inhospitalitate recipiat, canes
nō habeat, ne forte hi, qui in ea miseriarū suarū
leuamen habere confidunt, dum infestorū
canum moribus laniantur, detrimētum
uerfa uice suorum sustineant corporum. Cur-
stodienda est igit̄ episcopalis *habitatio, hym-
nis, nō latratibus, operibus bonis, non morfi-
bus uenenosus. Vbi igitur Dei est assiduitas cā-
tilenæ, monstrum est, & dedecoris nota, canes
ibi uel accipitres habitare.

Canon. 14.

Quod nullus
miserorum re-
bus suis frau-
detur.

Ex interpellatione quorundā cognouimus,
q̄ calcatis canonibus & legibus, hi qui lateri
regis adhærent, uel aliqui, qui potentia secula-
ri instantur, res alienas cōpetere, & nullis exer-
tis actionibus, aut coniunctionibus præroga-
tis, non solum miseros de agris, sed etiam de
domibus proprijs exulare. Idcirco in remediū
cōsultentes, decernimus, ut deinceps huius ma-
li licentiam quispiam nō habeat, sed secundū
canonū atq; legum tenorē causarum suarum
actionē proponat, ut nullus miserorum rebus
suis per uim, aut assentionē quālibet defrau-
detur. Illi autem, qui contrafecerint, procellosi
anathematis ultione plectantur.

Canon 15.

De reuerentia
p̄standa cleri-
cis.

Statuimus, ut si quis quempiam clericorū
honoratorum in itinere obuium habuerit, usq;
ad inferiorem gradum honoris ueneranter illi
colla subdat, prout is officia & obsequia fide-
lissima Christianitatis iure p̄meruit. Et si qui-

dem ille secularis equo uehitur, clericusq; similiter, secularis galerum de capite auferat, & clerico synceræ salutationis manus adhibeat. Si uerò clericus pedes graditur, & secularis uehitur equo, ilico ad terrâ defluat, & debitū honorē illi syncerę charitatis exhibeat. Qui uerò horū, quę spiritu sancto dictante sancita sunt, transgressor fuerit, ab ecclesia, q̄diu episcopus illius ecclesię uoluerit suspendatur.

Canon. 16.

Illud quoq; rectū nobis uisum est disponere, ut quę uxor subdiaconi, uel exorcistę, uel acolythi fuerat, mortuo illo, secundo se nō audeat sociare matrimonio. Quod si fecerit separetur, & in cœnobis puellarum Dei tradat, & ibidem usq; ad exitum uitę permaneat.

Canon. 17.

Cōperimus multos necdū marcidatis mortuorum membris sepulchra referare, & mortuos suos superimponere, & aliorū (quod nefas est) pro mortuis suis religiosa loca usurpare sine uoluntate dominī sepulchrorū, ideoq; statuimus, ut nullus deinceps hoc peragat. Quod si factum fuerit, secundum legem super imposita corpora de eisdem tumulis reiectentur.

De his q̄ sepulchra referant.

Canon. 18.

Incastam copulationē, in qua nec coniux, nec nuptias rectē appellare leges sanxerūt, catholica detestatur ecclesia, & grauioribus poenis eos afficere promittunt, qui natiuitatis suę gradus libidinoso ardore contēnentes in stercore, ut fues teterrimi conuoluuntur.

Canon. 19.

Item statuimus ut ad locum ubi, pro reatus sui qualitate quispiam interficiendus est, nullus clericorum accedat. *Canon. 20.*

Decernimus etiam, ut ad synodū post triennij tempus omnes conueniant, & hoc adimplere sollicitudinis sit metropolitani Lugdunensis episcopi, una cū dispositione magnifici principis nostri definientis locum, ad quē omnes congregētur. Si aliquis eorum contumax fuerit, aut excusationem false necessitatis inuenit, uolumus, ut usq; ad concilium generale a cōmunionē maneat alienus.

Accessit ad hęc gdictū regis Guntranti insigniter pium, de obseruando die dominico, & alijs statutis secundæ synodi Matisconenē.

Expliciunt canones concilij Matisconenē. 2.

Gregorius Papa primus. sexagesimus quartus Papa.

Gregorius natione Romanus, ex patre Gordiano sedit annos. 13. menses. 6. dies. 10. Hic exposuit homelias. euangeliorum. 40. in Iob scripsit libros. 35. in Ezechielem homelias. 22. pastorale quoq; & Dialogorū libros quatuor, ædedit & alia multa, quæ uulgo suo nomine circumferuntur. Sub Gregorio celebrata sunt duo concilia Romę, quæ habētur in Registro, lib. 4. ca. 88. Celebratum est sub eodē conciliū Lateranenē. de quiete, & libertate atq; exēptione nigrorum monachorum.

Sabinianus
papa.

Sabinianus. 65. papa sub Petro sedit annum unum, mēses. 5. dies. 11. nihil fecit memoria dignum. Eius patria ignoratur successit Gregorio, cuius res bene gestas perpetuo aduersatus est.

Bonifacius tertius patria Romanus papa. ^{Bonifacius papa.}
 66. sub Petro. Hic obtinuit à Phoca Imperato-
 re, ut sedes beati Petri, quæ caput est omnium
 ecclesiarum, ita & diceretur & haberetur ab om-
 nibus, quem locum ecclesia Constantinopolis
 tana sibi uendicare conabatur, fauentibus ma-
 lis principibus, & affirmantibus eo loco pri-
 mam sedem esse debere, ubi imperij caput esset.
 Quantum temporis sederit Pontifex iste diuer-
 sitas est inter scriptores, nam ex Platina colli-
 gitur quod sederit menses nouem, nonnulli quod octauum,
 cum dimidio, sederit annum unum, dies. 25. Alij
 uero annum unum, menses quinque, dies. 28. Alij
 quod mense octauo, & die. 22. Sui Pontifica-
 tus obierit.

Bonifacius quartus papa. 67. sub Petro, na-
 tione Marfus, sedit annos. 6. menses. 7. dies. 13.
^{Bonifacius papa.}
 hic templum quod ueteres Panthea appella-
 bant, (quia omnibus dijs comune esset) a Phoca
 Imperatore obtinuit, & consecrauit in hono-
 rem beatæ Mariæ uirginis & omnium Marty-
 rum, eiectionis prius, gentium simulachris. unde
 postea Virgo ad martyres appellata est.

Deusdedit papa. 68. sub Petro, natione Ro-
^{Deusdedit papa.}
 manus, ex patre Stephano subdiacono, hic se-
 dit annos tres, dies. 23. sub hoc floruit in Hispa-
 nia Isidorus Hispalensis episcopus Leandri
 successor, iste Deusdedit fuit uir sanctitatis exi-
 miæ sub hoc celebratum est concilium Antisio-
 dorense, cuius canones sunt sequentes, hoc con-
 cilium fuit prouinciale. Canon. 11.

Non liceat Kalendas Ianuarij uecolo, aut ceruo-
 lo facere, uel strenas diabolicas obseruare, sed

S V M M A

in ipsa die sic omnia beneficia tribuatur, sicut
& reliquis diebus. *Canon. 2.*

Vt omnes presbyteri ante Epiphaniam mis-
sos suos dirigant, qui eis de principio quadra-
gesime nuntient, & in ipsa Epiphania ad popu-
lum indicent. *Canon. 3.*

De superstitio-
nibus quorun-
dam.

Non licet compensas in domibus proprijs,
nec uigilias infestiuitates sanctorum facere, nec
inter sentes, aut arbores sacruos, uel ad fon-
tes uota exfoluere, sed quicumque uotum habue-
rit, in ecclesia uigilet, & matricolæ ipsum uo-
tum, aut pauperibus reddat, nec subtilia, aut
pede, aut hominem lineo fieri pœnitus præsu-
mat. *Canon. 4.*

De sortilegijs,
uel augurijs.

Non licet ad sacrilegos, uel auguria respice-
re, nec ad characteres, nec ad sortes, quas san-
ctorum uocant, uel quas de ligno, aut de pane
faciunt aspicere, sed quicumque homo facere uult,
omnia in nomine domini faciat. *Canon. 5.*

De uigilijs.

Omnino & inter supradictas conditiones,
uigilias, quas in honore domini obseruant, om-
nibus prohibemus. *Canon. 6.*

De Chriftina-
te.

Vt à media quadragesime presbyteri Chri-
stina petant, & si quis infirmitate detentus ueni-
re non potuerit, ad archidiaconum suum, uel
archisubdiaconum transmittat, & Chriftario,
& lintheo imponant, sicut reliquie sanctorum
deportari solent. *Canon. 7.*

Vt omnes presbyteri ad synodum in ciuita-
tem ueniant, & Kalen. Nouembribus omnes
abbates ad concilium ueniant. *Canon. 8.*

Non licet in altario in sacrificio diuino mel-
litum (quod mulsum appellatur) nec ullum aliud

poculum extra uinum cū aqua mixtum offerre, quia ad grande reatū & peccatum pertinet presbytero illi, quicumq; aliud poculū extra uinum in consecratione sanguinis Christi offerre presumpserit.

Extra uinum nō fiat consecratio sanguinis Christi.

Canon. 9.

Nō licet in ecclesiis choros secularium, uel puellarum cātica exercere, nec conuiuia in ecclesia p̄parare, quia scriptum est, Domus mea domus orationis uocabitur.

Math. 21.

Canon. 10.

Non licet super uno altario in una die duas missas dicere, nec ī altario, ubi episcopus missas dixerit, presbyter in illa die missas dicat.

Canon. 11.

Non licet in uigilia Paschæ ante horā secundam noctis uigiliam expedire, quia in illa nocte non licet post mediam noctem bibere, nec in Natali domini, nec in reliquis solemnitatibus.

Canon. 12.

Nō licet mortuis nec eucharistiam, nec osculum tradi, nec uello, neq; palles corpora eorū inuolui.

Canon. 13.

Non licet diacono uello, uel palla scapulas suas inuolui.

Canon. 14.

Non licet in baptisterio corpora sepelire.

Canon. 15.

Non licet mortuum super mortuum mitti.

Canon. 16.

Non licet die dominico boues iungere, uel alia opera exercere.

Canon. 17.

Quicumq; se propria uoluntate in aquā iactauerit, aut collo ligato se suspenderit, aut de arbore precipitauerit, aut ferro percusserit, aut qualibet occasione uoluntate se morti tradide

rit, istorū oblata non recipiantur. *Canon. 18.*

Non licet absq; Paschæ solēnitate ullo tempore baptizare nisi illos, quibus mors uicina est, quos Grabarios dicunt, quod si quis ī alio pago, cōtumacia faciente post interdictū hōd infantes suos ad baptismum detulerit in ecclesiis nostras nō recipiantur, & quicumq; presbyter ipso extra nostrum p̄ceptum recipere p̄sumpserit, tribus mēsis a cōmunionē ecclesiæ sequestratus sit. *Canon. 19.*

Non licet presbytero, aut diacono, aut subdiacono, post acceptum cibum, uel poculum missas tractare, aut in ecclesia, dum Missæ dicuntur, stare. *Canon. 20.*

Quod si presbyter (quod nefas est dicere) aut diaconus, aut subdiaconus post acceptā benedictionē infantes procreauerit, aut adulterium cōmiserit, & archipresbyter hoc episcopo, aut archidiacono nō intimauerit, integro anno nō cōmunicet. *Canon. 21.*

Non licet presbytero in uno lecto post acceptam benedictionem cū presbytera dormire, nec ī peccato miscere, nec diacono, nec subdiacono. *Canon. 22.*

Non licet relictae presbyteri, nec relictae diaconi, nec subdiaconi post eius mortem maritum accipere. *Canon. 23.*

Si monachus in monasterio adulterium cōmiserit, aut peculiare habere p̄sumpserit, aut furtum fecerit, & hoc Abbas per se non emendauerit, aut episcopo, aut archidiacono nō intimauerit, ad pœnitentiā agendā in alio monasterio retrudatur.

Canon.

Canon. 24.

Non licet Abbati uel monacho ad nuptias ambulare.

Canon. 25.

Non licet Abbati filios de baptismo habere; nec monachis commatres habere.

Canon. 26. Abbas non permittat mulieres monasterium ingredi.

Quod si quis Abbas mulierem in monasterio ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi spectare perceperit, tribus mēsis in monasterio tradatur, pane & aqua contentus.

A canone. 27. usq; ad. 32. tantum agitur de personis inter quas phibitum est nuptias celebrare. Quod quidem omnibus notum est.

Canon. 33.

Non licet Presbytero, nec Diacono ad trepalium ubi rei torquentur, stare.

Canon. 34.

Non licet Presbytero in iudicio illo sedere, unde homo ad mortem tradatur.

Canon 35.

Nō licet Presbytero aut Diacono, uel cuiq; clericorum de qualibet causa cōclericū suum ad iudicem secularem trahere.

Canon. 36.

Nō licet mulieri nuda manu Eucharistiā sumere, nec manū suā ad pallas dñicas mittere.

Ca. 37. Nullus cum excommunicatis communicet.

Siquis Presbyter, aut quilibet de clero, aut de populo excommunicatum absq; uoluntate ipsius, qui eum excommunicauit, sciens receperit, aut cum illo panem manducauerit; uel colloquium habere decreuerit, simili sen-

DD

tentiæ subiaceat. *Canon. 38.*

Non licet Presbytero inter epulas cantare, nec saltare. *Canon. 39.*

Vnaquæq; mulier quando cōmunicat, Dominicalem suū habeat. Quod si nō habuerit, usq; in alium diem Dominicū nō cōmunicet.

Ca. 40. Index secularis inconsulto Episcopo nulli clericorum iniuriam inferat.

Quicūq; iudex, aut secularis Presbyterum aut Diaconum, aut quemlibet de clero, aut de iunioribus absq; audientia Episcopi, aut Archidiaconi, aut Archipresbyteri iniuriam inferre præsumperit, anno ab omniū Christianorum confortio habeatur extraneus.

Ca. 41. Parendum est præceptis Archipresbyteri.

Siq; ex secularibus institutionem, aut cōmonitionem Archipresbyteri sui contumaciā faciente audire distulerit, tandiu a limitibus sanctæ ecclesiæ habeatur extraneus, q̄ diu tam salubrem institutionem adimplere studuerit. Insuper & multam quam gloriosissimus Rex dominus instituit, sustineat.

Expliciūt canones cōciliū Antifiodorēsis.

Bonifacius. 5. Bonifacius quintus Papa, natione Cāpanus
Pontu. 69. Heraclio Impe. sedit annos. 5. dies. 10. Hic Pontifex Cāpanos sacrilegos ab ecclesijs exclusit: sed ad ecclesias cōfugiētes imunitate donauit.

Mahometi origo, ingenium, & obitus. Sub hoc Pontifice Mahometus Arabs natus est ex patre Pagano & ex matre Hebræa Hismaelici generis. Qui magnum in Christianum populum excitauit incendiū. Qui cū magnum se Dei prophetam assereret, magicis artibus Asianos & Afrfricanos deludens, ita

populos quosdā concitauit noua à se religio-
ne imbutos, ut paulum abfuerit, quin omni-
no Imperij nomen deleteret, capta Alexandria,
multisq; alijs Syriæ & Cilitiæ urbibus. Sarracenos
sectatores suos habuit. Qui annos na-
tus pene. 40. postq; tam tetrapeste animos ho-
minum infecisset, extinctus est. Visitur in Per-
fidis urbe Meca ferrea illius arca.

Honorius primus Papa. 70. natione Cam-
panus ex patre Petronio uiro consulari; sedit
annos. 12. menses. 11. dies. 17. Hic Ponti. eccle-
sias restaurans Heraclij permisu æreas Romu-
li ædis tegulas. S. Petro supertexit. Quo mor-
tuo uacauit sedes mensibus. 19.

Honorius pri-
mus Pōti. 70.

C O N C I L I V M H I S P A L E N S E Conciliū Hi-
spalense secū-
dum.
secundū, sub die iduū Nouēbriū circa tpa Ho-
norij Papæ tpe Sisebuti regis. Estq; puinciale.

*Ca. 1. Non est obijcienda præscriptio, ubi neces-
sitas interest hostilitatis.*

Prima actione Theodolphi Malacitanę an-
tistitis ecclesiæ ad nos oblata precatio est: af-
ferētis antiquam eiusdē urbis parochiam mi-
litari quodam discrimine fuisse decisam, et ab
alijs ecclesijs esse remotā. Pro qua re placuit,
ut oīs parochia, quæ ab antiqua ditione ante
militarem hostilitatē retinuisse ecclesiā, suam
quisq; comprobaret, eius priuilegio restitue-
retur. Sicut. n. per legem mūdiale[m] his, quos
Barbarica seueritas captiua necessitate trans-
uexit, postliminio reuertentibus reditur anti-
qua possessio. Sic ecclesia receptura est paro-
chiam, quam antea teuuit cum rebus suis. Nō
enim erit obijcienda præscriptio temporis, ubi

.C. de capti. et
postlimin. l. si
quos.

S V M M A

necessitas interest hostilitatis.

Ca. 2. Legitimus si deficiat limes, præscriptio longi temporis silentium repetenti imponit.

Placuit, ut si in diocœsi Episcopi possidētis sitam basilicam ueteribus signis limes præuis monstraauerit, ecclesiæ, cuius est ius retentionis, sit æternum dominiũ. Quod & si limes legitimus eadẽ basilicam nõ recludit: & tñ longi tps probatur obiecta præscriptio, appellatio repetētis Episcopi nõ ualebit; q̃a illi triennialis obiectio silentium imponit. Sin uerò infra metas triennialis tps extra alienos terminos basilicæ iniusta retentio reperitur, repetentis Episcopi iuri sine mora restituetur.

Ca. 3. De desertoribus clericis, ut episcopis suis restituantur.

Placuit, ut si quis clericus in monasterijs ecclesiæ propriæ destitutus ad aliã transitum fecerit, compellente (ad quem fugerit) sacerdote ad ecclesiam, quã prius incoluerat, remittat. Qui uerò eum susceperit, nec statim sine ullo nisiu exceptionis ad ppriam ecclesiã remittendum elegerit, quãdiu eum restituat, cõmunione se priuatũ agnoscat. Desertorẽ autẽ clericũ cingulo honoris atq; ordinationis suæ exutũ, aliquo tpe monasterio relegari conuenit: sicq; postea í ministerio ecclesiastici ordinis reuocari.

Ca. 4. Bigami ad presbyterium uel diaconatum non sunt promouendi.

Nunciatũ est nobis apud Astigitanã ecclesiam quasdã nuper ordinationes illicitas extitisse; ita ut q̃dam uiduarum mariti leuitarum ministerio sacrauerentur. Quos quidem conuenit à gradu suscepto in irritũ deuoçari; nec ul-

tra puehi ad diaconij ministeriũ, qui cõtra diuina atq; ecclesiastica iura instituti reperiunt.

Ca. 5. Presbyteri non presumant ordinare.

Relatum est nobis de quibusdam clericis, quorũ dum unus ad presbyterium, duo ad leuitarum ministeriũ sacrarent, Episcopus oculorũ dolore detentus, fertur manum suã super eos tantum imposuisse: & persbyter quidam illis, cõtra ecclesiasticũ ordinem benedictionẽ dedisse. Qui licet ppter tantam audaciam poterat accusatus damnari, si adhuc uiueret; sed q̃ iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non potest, hi, qui supersunt, gradum sacerdotij uel leuitici ordinis, quem peruerse adepti sunt, amittant.

D. 21. Quorũdam clericorum.

Ca. 6. Presbyteri uel Diaconi ab uno Episcopo non sunt deponendi.

Comperimus quendam Presbyterũ à Pontifice suo iniuste olim deiectum, & innocentẽ exilio cõdemnatum. Ideo decreuimus (iuxta priscoꝝ patrũ decretum) synodali snia nullus nostrum sine cõcilij examine, deñciendũ quẽlibet Presbyterum uel Diaconũ audeat. Episcopus. n. sacerdotibus & ministris solus honorem dare potest: auferre solus nõ potest. Tales. n. neq; ab uno damnari, nec uno iudicante poterũt honoris sui priuilegijs exui: sed p̃sentati synodali iudicio, qd' canon de illis p̃ceperit, desiniri.

Ca. 7. Prohibita correpcopis & presbyteris.

Relatum est nobis, Agapium Cordubẽsem Episcopũ, frequẽter correpcopos, uel presbyteros destinasse (qui tũ iuxta canones unum

sunt) qui absente Pontifice altaria erigerēt, bac-
 filicas consecrarēt, Quod quidem non est mirū
 id præcepisse uirū, ecclesiasticę disciplinę igna-
 rum. Ergo, ne ultra talis à nobis licentia usur-
 petur, cōmuni sūa statuendū oportuit; scien-
 tes, quia sicut presbytero uel correpsico illici-
 ta cōsecratio est altaris, ita & cōstitutio. In di-
 uinis. n. literis, præcipiente Dño, solus Aaron
 in tabernaculo erexit altare, solus ipse unxit:
 quia sūmus Dei sacerdos erat, sicut scriptum est
 de eo. Moses, & Aaron in sacerdotibus eius.
 ideoque id, quod tantū facere principibus sacer-
 dotū iūsum est, (quorū typū Moses & Aarō
 tenuerint,) presbyteri, qui filiorū Aaron gestāt
 figuram, arripere non præsumant. Nam quibus
 cum Ep̄is plurima illis mysteriorū cōmunis
 sit dispensatio; quædam tñ auctoritate ueteris
 legis, quædam nouellis, & ecclesiasticis regu-
 lis sibi prohibita nouerint. Sicut presbyterorū,
 & diaconorū, ac uirginum cōsecratio. Consti-
 tutio altaris, benedictio, uel unctio, siquidem
 nec liceat eis benedicere ecclesiam, uel altaria
 cōsecrare, nec per impositiones manus fide-
 libus baptizandis, uel cōuersis exhæresi spiri-
 tum sanctū tradere, nec chrismata conficere; nec
 chrismate baptizatorū frōtem signare, sed nec
 publicè quidem in missa quenquē pœnitentē re-
 cōciliare, nec formatas cuilibet ep̄stolas mit-
 tere. Hęc oīa illicita esse presbyteris, quia ponti-
 ficatus apicem non habent; quem solis deberi
 Ep̄is, auctoritate canonum præcipitur, ut per
 hoc & discretio graduum, & dignitatis fasti-
 gium summi Pōtificis demonstrēt. Sed nec co-

Aaron sūmus
 Dei sacerdos.

Psal. 98.

Presbyteri fi-
 liorum Aarō
 gestant figu-
 ram.

Prohibita cor-
 repiscopis, &
 presbyteris ec-
 clesiasticis sa-
 cramentis.

ram Ep̄o licere eis in baptisterium it̄roire, nec pr̄sente Antistite infantem tingere, aut signare, nec p̄nitentem sine p̄cepto Ep̄iscopi sui reconciliare, nec eo pr̄sente sacramentū corporis & sanguinis Christi cōficere, nec eo coram posito populū docere, uel benedicere, aut salutare, nec plebem utiq; exhortari. Quę oīa eis à sede Apostolica prohibita esse noscūtur.

Ca. 8. *Ob ingratitude liberti libertate priuentur.*

Statuimus, ut qui ab Ep̄iscopo suo libertati traditi sunt, si immemores beneficij accepti, ei ingrati ob superbiam suam extiterint, in seruitutem reuocentur: ut quorum libertas pernitiōsa est, sit salutifera seruitus.

Hic canon discussus est propter Heliseum Agabrēis ecclesie.

Ca. 9. *est ca. 25. Concilij Calcedonensis.*

Ca. 10. *Anathemate feriuntur monasteriorū expoliatores.*

Siquis nostrū, uel nobis succedentiū sacerdotū quodlibet monasteriū, aut uī cupiditatis expoliādū, aut simulatione aliqua fraudis cōuellendū, aut dissoluendū tentauerit, anathema effectus maneat; & à regno Dei extraneus, nec proficiat illi bonum fidei, uel operis ad salutem, qui tantę, & salutaris uitę destruxerit tramitem. Sup hos etiam uniuersi illius prouincię Ep̄iscopi cōgregati, eundem sacrilegū, cœtusq; sui euerforē à cōione suspendant; quod impiē unus subuerterit, oēs restaurent.

Salutaris uitę uia, monastica uita.

Ca. 11. *Vt uirginum monasteria, monachorum curę committantur.*

Decreuimus, ut monasteria uirginum, monachorū administratione gubernent. Tunc. n. salubria Christo dicatis uirginib; p̄uidemus, quando eis patres spirituales eligimus; quorū

S V M M A

*
 Nota. non solū gubernaculis tueri, sed etiā doctrinis
 ædificari possint. Ea tñ circa monachos* cau
 tela seruata; ut remoti ab earū familiaritate ma
 neāt. Sed nec Abbati uel ei, qui præficiē, extra
 eam, quæ præest, loqui uirginibus Christi ali
 quid, quod ad institutionem morum nō per
 tineat, licebit, nec cum ea sola, qui præest, fre
 quenter eis loqui oportet: sed sub testimonio
 duarū uel trium sororū, ita ut rara sit accessio,
 & breuis oīs locutio. Absit. n. ut monachos
 (quod dictū etiam nefas est) Christi uirgini
 bus familiares esse uelimus; sed eos tantū ea
 rūdem gubernaculis deputamus; cōstituētes,
 ut unus monachorū probatissimus eligat, cu
 ius curæ sit prædijs earum rusticis, uel urba
 nis intendere, fabricas extruere &c. ut Christi
 famulæ solis diuinis cultibus, operibusq; san
 ctis inseruiant. Sanè is, qui ab Abbate præpo
 nit, iuditio sui Ep̄i comprobeat. Vestes aut illæ
 ñsdem cœnobijs faciant, a quibus tuitionem ex
 pectant: & ab eisdem denuo laborū fructus, &
 pcuracionis suffragium recepturæ. Siqui mo
 nachorum cōtrafecerint, sciāt, q̄ eorum teme
 ritas excōmunicationis sit plectenda cēsura.

Canon. 12.

Iste episcopus
 natione, erat
 Syrus.

In isto canone hæresis cuiusdam Ep̄i, Ace
 phalorū abnegantis, pprietatem duarū natura
 rū in Christo, & asserētis deitatē passibilē, dā
 nat, & eiusdem Ep̄i cōuersio ad fidē describit.

Canon. 13.

In hoc cano
 ne agitur de
 duabus i Chri
 sto naturis &
 una persona,

Tertia decima prosecutione breuiter narrā
 dum putauimus, ad refutationē eorūdem Hæ
 reticorū, qui duas naturas Christi, post unio

nem delirantes cōfundunt, & passibilem in eo diuinitatis substantiā asserunt. Contra quorū blasphemias oportet nos in una p̄sona Christi geminæ naturæ pprietatem ostendere: passionēq; eius in sola humanitatis susceptione manifestare, ut si fortè aliq; stultorū huius snig errore decepti sunt, dū ista legerint, resipiscāt; rectēq; fidei ueritatem firmiter teneant. Ergo (sicut imaculata fides, & sancta Dei ecclesia docet) cōfitemur dominū nostrū Iesum Christum æternaliter ex patre Deum natum; tp̄aliter ex utero gloriosæ uirginis Mariæ hominē editum, & ob hoc in una p̄sona duas naturas habētem, deitatis, qua ante secula genitus est, & humanitatis, qua in tpe editus est. Cuius geminæ naturæ distinctio primū ex literis legis, deinde ex Prophetis, & Euangelicis, atq; Apostolicis depromēda est paginis, ut ea, quæ asserimus, non argumentis, sed exemplis scripturæ firmemus. Primo ex illo. Ecce mitto *Exod. 23.* angelū meū, qui p̄cedat te. Obserua eū & c. ga est nomen meum in illo. Hic diuina demōstrat natura. Et illud. In semine tuo benedicentur oēs gentes, idest, in carne Christi, quæ de *Gen. 22.* Abrahæ stirpe descendit. Hic humana demonstratur natura. Secūdo in Psal. Dauid sub una Christi p̄sona sic ostendit utranq; naturā, diuinam secūdū illud. Ex utero ante luciferum *Psal. 109.* genui te. Humanā, ibi, Homo natus est in ea. *Psal. 86.* Rursus diuinā, ibi, Eructauit cor meum uerbum bonum. Humanam, ibi, Speciosus forma p̄æ filijs hominum. Tertio Esai. Sub una, eademq; Christi persona, utraq; ostendit na-

S V M M A

- Esa. 66.* turam . Deitatis, ibi: Nunq̄d qui alios parere facio, ipse non pariam? Humanitatis uerò, secundū illud: Ecce uirgo in utero concipiet, & pariet filium. Rursus, Deitatis, Rorate cœli de super, & nubes pluant iustum. Humanitatis, ibi: Aperiā terra & germinet Saluatorem . Et iterum. Humanitatis, ibi . Paruulus natus est nobis. In euāgelio quoq; in uno, eodēq; Christo diuinæ naturæ significatio : Ego, & Pater unum sumus. Humanæ naturæ insinuatō ibi, Pater maior me est. Itē diuinæ naturæ, ibi: Ego sum uia, ueritas, & uita. Humanæ naturæ, Tristis est aīa mea usq; ad mortē . Paulus quoq; apostolus in uno, eodemq; Christo naturā diuinitatis exprimit, ibi: Primogenitus oīs creaturæ, ipse est ante omnes. Humanitatis, cū dicit: Ipse est caput corporis ecclesiæ. De passione uerò, quam in sola humanitate, non in deitate sustinuit, legis & prophetarū auctoritas, Euangeliorū & Apostolorū prædicatio adhibēda est. Ex Prophetis illud. Lauabit ī uino stolam suā; & in sanguine uuæ palliū suū. Quid hic pallium, quid stola, nisi caro Christi, passionis sanguine decorata? Et alia multa, quæ seruacaneum est referre . Probatur ergo ueteris, ac noui testamēti testimonijs, in quibus duæ naturæ Christi patefactæ sunt, in una subsistētes p̄sona, in quibus & passio eius apparuit in homine solo expleta, deīde oportuit sn̄as subnecti sanctorū patrum, qui in sacris literis ingenti gloria refulserunt, ut etiam eorū traditio ne perpateat, q̄a dominus noster Iesus Christus ex duab; naturis, & una p̄sona subsistit,

& quæ mortē, et passionē in sola carne suscepta

Recensentur ad hoc Hilarius, Ambrosius, Gregorius Nazianzenus, Basilius, Cyrillus, Athanasius, Augustinus, Leo Papa, Fulgentius: quoꝝ etiam testimonijs concludit̃ q̃stio.

Hæc eꝛdem, quæ tam diuinæ scripturæ, q̃ etiam sanctor̃ patrum eloquia docuerūt, decretis nostris breuiter inserta protulimus; demonstrantes geminam carnis, & deitatis naturam in una Domini & saluatoris nostri persona, passum quoq; eundem in ea natura, quæ corporis est: non t̃ñ passum in ea natura, quæ deitatis est. His ergo cōcordi s̃ña in tribus secretarijs definitis pro cōfirmatione sui ppriæ subscriptionem subiecimus. Isidorus in Christi nomine ecclesiæ Hispalens̃. Ep̃s subscripsi, Malacitanus Ep̃s, Cordubens̃. Ep̃s, & cæteri omnes fecerunt similiter.

Subscriptio
episcoporu.

Expliciunt canones sc̃di cōcilij Hispalensis.

CONCILIUM TOLETANVM, quartum sub Honorio. i. Papa, & anno tertio regnante Sisenando rege, celebratū est ab omnibus episcopis Hispaniæ & Gallitię. Era. 681.

Conciliū Toletanum. 4.

Cum conuenissemus sacerdotes Dñi apud urbem Toletanam, ut regis imperijs, atq; iussis cōmoniti à nobis agitareꝝ de quibusdam ecclesiæ disciplinis tractatus; primū gratias saluatori nostro Deo omnipotenti egimus. Post hæc antefato ministro excellentissimo, & glorioso regi, cuius tantā erga Deum deuotio extat, ut non solum in rebus humanis; sed etiam in causis diuinis sollicitus maneat. Hic quippe dum in basilica beatissimæ & sanctæ mar-

Prefatio.

Deuotio Sisenandi.

S V M M A

tyris Leocadiæ omniū nostrum pariter iam cœtus adesset, pro merito fidei suæ cū magnificentissimis, & nobilissimis uiris ingressus; primū coram sacerdotibus Dei humi prostratus, cum lachrymis, & gemitibus pro se interueniendum Dño postulauit. Deinde religiosa prosecutione synodum exhortatus est, ut paternorū decretorū memores, ad cōseruanda in nobis iura ecclesiastica studiū præberemus; & illa corrigere, quæ, dū per negligentiam in usum uenerunt; cōtra ecclesiasticos mores licētiam sibi de usurpatione fecerūt. Talibus eius monitis cōgaudentes, necessarium extitit (iuxta eius nostrumq; uotū) quæ cōueniunt tractare. Et qm̄ generale cōcilium agimus: Oportet primum nostrę uocis sermonem de cœlo esse, ut post p̄fessionē fidei sequētia opis nostri nota q̄si sup̄ fundamentū firmissimū disponant.

Ca. 1. De oratione & fidei confessione.

In isto primo canone pronūciatur publice generalis p̄fessio omnium pertinentiū ad fidē per formam symboli. Sp̄tialiterq; explicatur illud symboli, Descēdit ad inferos, ut sanctos, qui ibi tenebant, erueret: per quem & nos sumus in nouissimo die resuscitandi in ea, qua nūc uiuimus carne, & in ea, qua resurrexit idē Dñs forma; percepturi ab ipso, aliꝝ pro iustitię meritis uitam æternam; aliꝝ pro peccatis supplicium æternum. Quæ omnia in alijs symbolis explicatē non tradita sunt.

Explicatur,
Descendit ad
inferos.

*Ca. 2. Diuersitas in his, quæ ad religionem
pertinent, prohibetur.*

, Nulla res ma-
gis disciplinæ.

Placuit, ut unus ordo orandi, atq; psallen-

di à nobis per oēm Hispaniam, atq; Gallitiā mores ab ec-
clesia depulit
q̄ inordinata
diuersitas offi-
cij.
conferuet. Vnus modus in missarum solēnita-
tibus; unus in uespertinis officijs; nec diuersa
sit ultra in nobis ecclesiastica consuetudo, q̄a
in una fide continemur & regno.

Ca. 3. Statuitur formula pro concilijs celebrandis.

Statuimus, ut saltem semel in anno à nobis,
cōcilium celebretur; ita tñ, ut si fidei causa est,
aut quælibet alia ecclesiæ cōmunis, generalis
totius Hispaniæ, & Gallitiæ synodus celebretur.
Si uero talis nō extiterit causa, speciale erit
cōcilium. oēs aut, qui causas aduersus quos-
cunq; habere noscunt, ad idem cōcilium con-
currāt; & pro compellendis q̄buscūq; p̄sonis
quidam executor à principe postulet. &c. De-
inde annotat̄ modus obseruandus in concilio
celebrādo & in tractādīs rebus synodalibus.

Ca. 4. De solemnitate Paschali.

Placuit, ut ante tres mēses Epiphaniæ, me Sup. in concil.
Aure. 4. fol.
180. ca. 1.
tropolitanī sacerdotes literis se iuicē ingrāt, ut
diem resurrectionis Christi cōprouincialibus
suis insinuent, & uno tpe celebrādū annūciēt.

Canon. 5. De baptisimi sacramento.

In isto canone docet̄, q̄ in usu baptisimi te-
neat̄ modus ille, quē Gregorius primus cōsul Lib. 1. Regi-
stri, episto. 41.
tus à Leādro Ep̄o Hispano definiuit. f. ut siue
trina, siue simpla mersione, fuerit infans baptiza-
tus cēseat̄ baptizatus; q̄a in illa trina mersione De cōse. d. 4.
De trina mer-
sione.
triduanæ sepulturæ sacra significamus, ut dū
tertio infans ab aq̄s educit̄, resurrectio tridua-
ni t̄pis exprimit̄; etiam & trinitas designat̄. In
simpla uero mersione unitas substātix in Tri-
nitate dat̄ itelligi. Ne tamē hæreticis uideamur De cōse. d. 4.
.C. propter ui-
tandum.

S V M M A

consentire, (qui tertio mergūt,) dum eorū morem seruamus, cautum est, ne in Hispania fiat baptismus nisi in una merlione.

In residuo capituli declarat pulchrè mysteriū, q̄re ī una merlione debeat fieri baptismus.

Ca. 6. Ut passio Christi populis prædicetur.

Matth. 26. d.

Statuimus in sexta feria passionis Dñi, mysterium crucis quod ipse Dñs cunctis annuncian- dum uoluit, prædicari, atq; indulgentiam criminū clara uoce oēm populum præstolari; ut pœnitentiæ compunctiōe mundati, uenerabile festum dominicæ resurrectionis, remissis iniquitatibus suscipe mereamur, corporisq; eius et sanguinis sacrm mūdi à pctō sumam⁹.

Ca. 7. In die passionis Christi ieiuniū solui nō debet.

Quicumq; in die passionis Dñi ieiuniū, præter paruulos, senes, & lāquidos ante peractas indulgētix preces soluerit, a paschali gaudio, depellat; nec in eo sacramentū corporis & sanguinis Domini percipiat, qui diem passionis eius per abstinentiam non honorauit.

Canon. 8.

**Exprimitur
causa, benedi-
ctiōis cerei in
uigilia resurre-
ctiōnis dñi.**

Lucerna, & cereus in uigilia sacre resurre- ctionis ppter gloriosum noctis ipsius sacra- mentum solēniter benedicat, ut sacre resurre- ctionis Christi mysteriū, quod tpe huius noctis uotiuè aduenit, benedictione sanctificati luminis suscipiamus.

Canon. 9. De efficacia orationis Dominicæ.

Matth. 6.

Nonnulli sacerdotū in Hispania reperiunt, qui dominicam orationē, quā saluator noster docuit, & præcepit, non quotidie, sed tantū die dñica dicunt. At ramentū, q̄a quotidiana oratio

est, quōtidie quoq; ut dē, dici oportet. Delet enim hęc quotidiana oratio minima, & quotidiana peccata. Delet & illa, a quibus uita fidelium (etiam sceleratē gesta) pœnitēdo in melius discedit mutata. Quisquis ergo sacerdotum, uel subiacentium clericorū hanc orationē quotidie, aut in publico, aut in priuato officio præterierit, ordinis sui honore priuetur.

Pro confirmatione huius canonis adducit. Cyprianus in sermone de oratione dominica. Hilarius, & Augustinus in libro Enchiridion ultra medium.

Ca. 10. In quo tempore Alleluia decātari debeat.

Statuimus, ut in oībus diebus quadragesimę Alleluia non cantet, quia tēpus mœroris est. In tēpibus uerō reliquis. id est, Caleñ. Ianuarij quæ ppter errorem gentiliū agunt, oīno Alleluia non decantabit. In quibus etiam, præter piscem, & olus, sicut & in illis quadraginta diebus cæteris carnibus abstinetur, & a quibus etiam nec uinum bibitur. Siquis ergo Episcopus, aut presbyter, aut diaconus cōtrafecerit, ordinis sui officio carere cogat, & cōmunionē eiusdem Paschæ priuetur.

Canon. 11. Ut post euangelium decātentur laudes.

Itē decreuimus, ut in missa laudes post epistolam non decantent, donec prædicet euangelium. Nam laudes ideo euangelium sequuntur ppter gloriam Christi, quæ per idem euangelium prædicat. Qui uerō hunc ordinem perturbauerint, excōicationis pœnam suscipiant.

Canon. 12. De Hymnis canendis.

De hymnis & psalmis etiam canendis pu-

De cōsec. di. x.
De hymnis.

S V M M A

Matth. 26.
Ephes. 5.

blicè in ecclesia, & Saluatoris & Apostolorum habemus exemplum: Et hymno dicto &c. Paulus hoc etiam docet; Implemini spiritu sancto loquentes uobismetipsis in psalmis, & hymnis. &c. Et quia nonnulli hymni humano studio in laudem Dei compositi esse noscunt; Sicut hi, quos Hilarius, & Ambrosius ediderunt; quos tamen quidam specialiter reprobant, pro eo quod de scripturis sanctorum canonum, uel apostolica traditione non existunt. Respuant ergo illum hymnum ab hominibus compositum quem in fine omnium psalmore dicimus. Gloria & honor patri, & filio, & spiritui sancto &c. Similiter & totum illud quod sequitur post Angelicum hymnum. Gloria in excelsis Deo &c. Quod tamen ecclesiastici doctores composuerunt. Ergo nec ipsi in ecclesiis canendi sunt, quia in sanctarum scripturarum libris non inveniuntur; Componunt missas, siue preces, uel orationes, siue commendationes, seu manus impositiones, ex quibus si nulla decantentur in ecclesia, uacant omnia officia ecclesiastica. Admonet. n. hæc fieri, atque hortatur

1. Timo. 2. 2.

Apostolus Timotheum dicens. Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones. Excommunicatione ergo prectendi sunt, qui hymnos reijcere fuerint ausi.

Canon. 13. De hymno trium puerorum.

De hymno trium puerorum,

Hymnum quoque trium puerorum, in quo uniuersa cœli & terræ creatura Deum collaudat, et quæ ecclesia tota catholica pro toto orbem diffusa celebrat, publicè sancti concilii dedecari instituit.

Ca. 14. Quid in fine psalmore dicendum.

Statuimus, ut in fine psalmore, non gloria patri,

patri, sed gloria et honor patri dicat, Dauid di- Pfal. 28.
 cente; Afferte Domino gloriam & honorem. Apoca. 5.
 Et Ioan. Euange. audiuit uocem dicentem, Ho-
 nor & gloria Deo nostro &c. Qui uero hoc
 præterierit, excommunicetur.

Canon. 15.

Statuimus, ut Gloria. in fine Responsorio-
 rum in lætis sequatur. In tristioribus uero, re-
 petatur principium.

Ca. 16. De libro Apocalypseos.

Apocalypsim librum multorū cōcilioꝝ au-
 thoritas, & synodica sanctorū præfulum Ro-
 manorū decreta Ioānis Euangelistæ esse præ-
 scribunt, & inter diuinos libros recipiendum
 constituerunt. Et q̄a plurimi sunt, qui eius au-
 thoritatē non recipiunt; eumq̄ in ecclesia Dei
 prædicare contēnunt; si quis eum deinceps aut
 non receperit, aut à Pascha usq̄ ad Penteco-
 sten missarum tpe, in ecclesia non prædicau-
 rit, ex cōmunicationis sententiam habebit.

Ca. 17. Quo loco & tempore communicandum.

Nōnulli sacerdotes post dictam orationem
 Dñicam statim cōmunicant; quod deinceps
 interdiciamus; sed data benedictione ad popu-
 lum, tunc corporis, & sanguinis Dñi sacramē-
 tum sumat; eo uidelicet ordine, ut sacerdotes
 & leuitæ ante altare cōmunicēt, in choro cle-
 rus, extra chorum populus.

Ca. 18. A quibus debet esse immunis, qui in ep̄m ordinatus.

In isto canone notant, qui sunt indigni ad D. 57. Qui t̄ all
 quo crimine.
 honorem sacerdotij; quos ius nunc uocat irre-
 gulares. Inter quos etiam recensent & isti, qui
 muneribus * honorē obtinere moliantur. Qui * Nota.

S V M M A

à decessoribus in sacerdotium eligunt. Qui in scij literarum sunt. Qui nōdum ad. xxx. annos puenerunt. Qui nec à clero, nec à populo propriæ ciuitatis electi sunt. Qui uerò pbatus inuentus fuerit, ab uniuersis cōprouincialibus Ep̄is, aut certè à tribus in sacerdotem die Dñi ca consecrabit. Ep̄s uerò cōprouincialis ibi cōsecrandus est, ubi metropolitanus elegerit. Metropolitanus aut̄ non nisi in ciuitate Metropoli, cōprouincialibus ibi conuenientibus. Siquis aut̄ ad gradū sacerdotij indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit.

Ca. 19. Quo tempore in ueteri lege leuitæ ordinabantur.

Decreuimus, ut. 25. annorum ætatis leuitæ cōsecrentur, &. 30. presbyteri ordinent; ita ut secundum præceptum Apostolicum probentur pri mum, & sic ministrent, nullum crimen habentes. Quoniam & in ueteri lege ab anno. 25. leuitæ in tabernaculo seruire mandantur.

D. 77. In ueteri lege. Num. 7. 1. Tim. 3. 1.

Canon. 20. De sacerdotibus, quales esse debeant.

Quicūq; in sacerdotio Dei positi sunt, irreprensibiles esse debent, Paulo attestate: Oportet Ep̄m irreprensibilem esse. Inoffensos ergo et immaculatos decet Dei existere sacerdotes: nec ullius eos fornicationis contagio pollui. Abstineamus ergo nos ab omni opere malo, ut mundi corpore, purgati mēte, possimus ad sacrificium Christi digni accedere, & Deum pro delictis omnium deprecari.

Canon. 21. De eisdem.

Rom. 12. 8. &. 1. Cor. 8. d. Quāuis cōscientiam puram apud Deū nos habere oporteat: tñ & apud homines famam

optimam custodire oportet. Ideo cōuenit Epi-
scopos testimonium pbabilium psonarū con-
uersationis & uitę in cōclauī suo habere: ut &
Deo placeāt per cōuersationem bonam, & ec-
clesię per optimam famam.

Canon. 22. De presbyteris & leuitis.

Item placuit, ut quęadmodum Antistites,
ita presbyteri, atq; leuitę, quos forte infirmi-
tas, atq; etatis grauitas in cōclauī suo manere
non sinit, ut & iisdem in cellulis suis testes ui-
tę habeant, uitamq; suam sicut nomine, ita
meritis teneant.

Ca. 23. Quod adolescentes probatissimo seniori deputentur.

Omnis etas ab adolescētia prona est in ma-
lum. Nihil. n. incertius q̄ uitā adolescentium:
Ob hoc constituere oportuit, ut siqui in cle-
ro impuberes, aut adolescētes existunt, oēs in
uno cōclauī cōmaneant; ut lubricę etatis an-
nos, nō in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasti-
cis agāt; de purati, pbatissimo seniori, quem &
magistrum doctrinę, & testem uitę habeant.

*12. q. 1. Omnis
etas.
Gen. 6. d
Prouer. 30.*

*Ca. 24. Quod sacerdotibus maximē igno-
rantia uitanda est.*

Ignorantia mater cunctorū errorū maximē
in sacerdotibus Dei euitanda est, qui docendi
officiū in populo Dei susceperunt. Sacerdo-
tes. n. legere sanctas scripturas frequenter ad-
monet Paulus, dicēs ad Timotheum, Attende
lectioni, & exhortationi &c. Sciant ergo sacer-
dotes scripturas sanctas, & canones mediten-
tur; omne opus eorū in prædicatione diuina, et
doctrina consistat; atq; edificent cunctos, tam
fidei scientia, q̄ operum disciplina.

*Dist. 18. Igno-
rantia.
1. Timo. 4.*

S V M M A

Canon. 25. *Quòd officialem libellum ab episcopo accipiant presbyteri cum ordinantur.*

Dist. 18. Quando
do p̄sbyteri.

Quando presbyteri in parochijs ordinant, libellum officialem à suo sacerdote accipiant, ut ad ecclesias sibi deputatas, instructi accedant, ne per ignorantiam etiam in ipsis diuinis sacramentis Christum offendant: ita, ut quando, uel ad litanias, uel ad concilium uenerint, rationem episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium celebrent, uel baptizent.

Ca. 26. *De castitate seruanda tempore suae ordinationis presbyteri & diaconi uotum emittant.*

In Decre. Iuo.
lib. 7.

Quando presbyteri, aut diaconi per parochias constituantur, oportet, eos primum professionem suo Ep̄o facere, ut caste et pure uiuant sub Dei timore: ut dum eis talis professio obligauerit, uitae sanctae disciplinam retineant.

Can. 27. *Presbyteri iniuste depositi, quomodo in pristinum restituantur statum.*

Ep̄s, p̄sbyter, aut diaconus à gradu suo iniuste deiectus, si in sancta synodo innocens inueniat; gradus amissos recipiat coram altari de manibus ep̄orū. Si Ep̄s est, orarium, annulum, et baculum. Si presbyter, orarium, et planetam. Si diaconus, orarium, et albam. Si subdiaconus, patenam, & calicem. Sic et reliqui gradus ea in reparatione sua recipiant, quae cum ordinarentur, praecipunt.

Can. 28. *Prinetur honore quicumque ex ordine clericorum magos consuluerit.*

26. q. 5. Si quis
episcopus.

Siquis Ep̄s, aut presbyter, aut quilibet de ordinibus clericorum magos aut aruspices, aut certe augures, uel sortilegos, uel eos, qui praefitent artem magicam, aut aliquos eorum similia exer-

centes cōsuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ depositus monasterij censuram excipiat: ubiq; perpetuæ poenitentia deditus scelus admissum sacrilegi soluat.

Canon. 29.

Cōfinitimi hostiū sacerdotēs nullum man datum ad gentem extraneā occulte accipere, uel dirigere p̄sumant.

Can. 30. Nullus sacerdos sit iudex, ubi sanguinis sententia preparatur.

Siquis sacerdotum, ubi sanguinis sententia preparatur, iudex extiterit, reus effusi sanguinis sit apud Christum: & apud ecclesiam perdat proprium gradum.

Can. 31. Ne pauperes à potentibus opprimantur, episcopis cura committitur.

Ep̄i (qbus hæc cura à Deo imposita est) dū cōspiciunt iudices ac potētes pauperes oppresores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant: & si cōtempserint emendari, eorū insolentiam regis auribus intiment; ut quos sacerdotalis admonitio nō flec̄tit ad iustitiā, regalis pt̄as ab improbitate coerceat. Si quis Ep̄orū id nelexerit, concilio erit reus.

Nota.

Ca. 32. Ep̄i nihil de iure sua diocesis p̄sumāt auferre.

Auaritia radix est cūctorū malorū: cuius sitis etiā sacerdotum mētes obtinet. Ideo cōstitutū est à p̄senti cōcilio, Ep̄os diocēses suas ita regere, ut nihil ex earū iure p̄sumāt auferre: sed iuxta priorū auctoritatem cōciliorū tam de oblationibus, q̄ de decimis, tributis, ac frugibus tertiā cōsequant; ut cōcessa à fidelibus in Christi & martyrum honorem, ipsorū Ep̄orū

1. Timo. 6.

16. q. 1. Constitutum est à.

S V M M A

10. q. 1. Nouerint.

parochiis intacta maneāt. Nouerint tñ conditores basilicarū in rebus, quas eisdem ecclesiis cōferunt, nullā se ptātem habere: sed iuxta canonum instituta sicut ecclesia, ita & dos eius ad ordinationem Episcopi pertineat.

Can. 33. Quod triennis possessio intra eandem prouinciam seruari debeat.

16. q. 1. Quicūque eps.

Quicūq; Ep̄s alterius Ep̄i diocēsim per triginta annos sine aliqua interpellatione possederit, admittenda nō est cōtra eum actio rescendi. Sed hoc intra unā prouinciam. Extra uero nullo modo: ne dum diocēsis defenditur, prouinciaꝝ termini confundantur.

Canon. 34.

10. q. 3. Sicut diocē.

Sicut diocēsim alienam triēnalis possessio tollit, ita territorii conuentum non adimit.

Can. 35. In ualetudine grauatus Episcopus, uisitationis officium alijs committat.

10. q. 1. Episcopus per.

Episcopi per cūctas diocēses, parochiasq; suas per singulos annos ire oportet, ut exquirat, quo unaquæq; basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut lāguore, aut aliis occupationibus implicatus id explere nequerit, presbyteros pbabiles, aut diaconos mittat, qui & redditus basilicarum, & reparationes & ministrantium uitam inquirent.

Can. 16. Exoluat praelatus qđ in remunerationem obsequij ecclesiæ impensi alicui promissit.

11. q. 2. Quicūque suffrag.

Quicūq; suffragio cuiuslibet aliquid ecclesiasticæ utilitatis prouiderint, & pro eo quodcūq; commodum in remunerationem promiserint; promissi solutionem eos exoluerē oportebit.

CONCILIORVM. 220

*Can. 37. Fundatores ecclesiarum si ad inopiam
deuenerint, ab eisdem alimenta accipiant.*

Quicumq; fidelium de facultatibus suis ecclesie aliqd deuotione ppria cōtulerit, si forte ipsi aut filii eorū redacti fuerint ad inopiā, ab eadē ecclesia suffragium uite (pro t̄p̄is usu) percipiant. Si. n. oībus aliis necessitatem sustinentibus (pro solo religionis intuitu) in usum reā ecclesie largiuntur, quanto magis consulendum est, quibus retributio iusta debetur?

Canon. 38. est ca. 7. sextę synodi.

Can. 39. ut leuita unū tantū humerorū ambiat orarium.

Vnum orarium oportet leuitam gestare in D. 25. Vnum orarium. sinistro humero, ppter qđ orat, id est, p̄dicat. Dexterā autē ptē oportet h̄re liberā, ut expeditius ad ministerium sacerdotale discurrat. Caueāt ergo leuitę gemino uti orario; sed uno tm̄ & puro, nec ullis coloribus, aut auro ornato.

Can. 40. ut clerici tonsuram deferant.

Oēs clerici uel lectores, sicut leuitę & sacerdotes detōso superius capite toto, inferius solā circuli coronā relinquāt. Nō sicut hucusq; in Gallitię ptibus facere lectores uident, qui prolixis (ut laici) comis in solo capitis apice modicū circulum tōdunt. Ritus. n. iste in Hispaniis hucusq; h̄reticorū fuit. Vnde oportet, ut pro amputando ab ecclesiis scandalo hoc signum dedecoris auferatur. Qui secus fecerit, fidei catholicę reus erit.

Canon. 41. et. 42. idē continent, quod & ca. 5. sextę syndi.

D. 81. Quidā clerici.

Canon. 43.

Clerici qui sine consulti Ep̄i sui uxores dū

S V M M A

xerint, separari eos à proprio Epio oportebit.

Can. 44. De clericis, qui uoluntarie arma sumunt.

23. q. 8. Clerici.

Clerici qui in quacuncq; factione arma uolentes sumpserunt, amisso ordinis sui gradu in monasterio pœnitentię tradantur.

Can. 45. Ne clerici sepulchra demoliantur.

Siquis clericus in demoliendis sepulchris fuerit deprehensus, à clericatus ordine submo ueatur: & pœnitentię triennio deputetur.

Can. 46. De libertate clericorum.

Precipiente domino nostro Sissebuto rege, id cõstituit sanctum cõcilium, ut oēs ingenui clerici pro officio religionis ab omni publica indictione, atq; labore habeantur immunes; ut liberi Deo seruiant.

Canon. 47. est ca. 25. concii Chalcedo.

Can. 48. Quod paterna deuotio monachum faciat, sicut propria professio.

20. q. 1. Monachum. De hoc uide infra in cõcilio Vormacien. ca. 5.

Monachũ, aut paterna deuotio, aut ppria professio facit. Quicquid horũ fuerit alligatum, tenebit. Proinde, his ad mundum reuertendi intercludimus aditum: & omnes ad seculum interdicimus regressus.

Ca. 49. Quod liberũ sit clericis monasticã p̄steri uitã.

Clerici qui monachorũ ppositum appetunt (quia meliorem uitam sequi cupiunt) liberos eis ab Epio in monasteriis largiri oportet ingressus: nec interdici ppositum eorũ, qui ad cõtemplationis desiderium transire nituntur.

Canon. 50. Quale ius Epii in monasterijs habere debeant.

Nunciatum est p̄senti concilio, q̄ monachi episcopali imperio seruili opere mancipentur, & iura monasteriorũ illicita p̄sumptione usur

pentur : ita ut penè ex cœnobio possessio fiat; atq; illustris portio Christi ad ignominiã, seruitutemq; perueniat. Quapropter monemus eos, qui ecclesiis p̄sunt, ut ultra talia non p̄sumant. Sed hoc tantũ sibi in monasterijs uindictent, sacerdotes, abbates, aliaq; officia instituer: atq; extra regulã facta corrigere. Qui cõtra fecerit, excommunicetur.

18. q. 2. Hoc tã
tum sibi.

Canon. 51. De monachis à monasterio egredientibus.

Nonnulli monachorũ egredientes à monasterio non solum ad seculum reuertuntur; sed etiã uxores accipiunt. Igit̄ reuocati in eodẽ monasterio à quo exierant, pœnitentię deputẽtur.

Canon. 52. Qui se ipsos infamia notant, ad clericum peruenire non possunt.

Hi, qui in discrimine cõstituti pœnitentiã accipiunt, nulla manifesta crimina cõfiterent; sed tantũ se peccatores esse p̄dicãtes, huiusmodi si reuelauerint, possunt etiam per morũ probitatẽ ad gradus ecclesiasticos peruenire. Qui uerò ita pœnitentiã accipiunt, ut aliquod mortale peccatũ se perpetrassẽ publice fateantur, ad clericum, uel honores ecclesiasticos peruenire nullatenus poterunt: quia se cõfessione propria notauerunt.

Canon. 53. Pœnitentię statum qui semel acceperint, mutare non possunt.

Quicumq; ex secularibus accipientes pœnitentiã totõderunt se, & rursus p̄uaricantes laici effecti sunt; ab Ep̄o suo ad pœnitentiã reuocentur. Quod si aliqui admoniti ad pœnitentiã reuerti noluerint: ut uerè apostatę corã ecclesiã anathematis sententiã cõdẽnentur.

S V M M A

Hoc etiam totū seruetur in religiōis: etiam in uidnis, uirginibusq; sacris, ac pœnitentibus fœminis, quę habitum religionis mutauerunt, aut ad nuptias transierunt.

In canone. 54. idem habetur, quod de uiduis in præcedenti dictum est.

Canon. 55. Sicut Iudæi ad fidem non sunt cogendi, ita nec conuersi ab ea recedere permittuntur.

D. 45. De Iudæis.

Roma 9.

Gen. 3.

De Iudæis præcepit sancta synodus nemini deinceps ad credendum uim inferre. Cui enim uult Deus miseretur, & quę uult indurat. Nō enim tales inuiti saluandi sunt, sed uolētes: ut integra sit forma iustitiæ. Sicut. n. homo propria arbitrii uolūtate serpenti obediens perijt: sic (uocante se gratia Dei) propriæ mentis conuersione quisq; credendo saluatur. Qui autem iam pridem ad Christianitatem uenire coacti sunt (sicut factum est tēporibus religiosissimi principis Sisebuti) quia iam constat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiā suscepisse, & Chrismate unctos esse, & corporis Dñi & sanguinis extitisse participes; oportet, ut fidem etiam quam ui, uel necessitate susceperunt, tenere cogantur: ne nomen Domini blasphemetur; & fides quam susceperunt, contempribilis habeatur.

Canon. 56. Iudæis contra fidem Christianam dare suffragium prohibetur.

Quicumq; Iudæis cōtra fidem Christianam suffragium qualecunque præstiterit, uerè ut prophanus & sacrilegus anathemate effectus ab ecclesia catholica & regno Dei habeatur extraneus.

Canon. 57. De præuaricatione eorum qui ad fidem Christianam promoti fuerant.

Iudei qui ad fidem Christianã promoti abominãdas circũcisiones & alios Iudaicos usus exercuerint, pontificali autoritate corrigantur: & ad cultum Christiani dogmatis reuocentur. Eos autẽ quos circũciderunt, si filij eorũ sint, à parentum cõsortio separentur. Si serui, pro iniuria corporis sui, libertati tradantur.

De cõsec. d. 4.
Pleriq;

Canon. 58. Iudeorum filij post baptismum à parentibus separentur.

Iudeorum filios, uel filias baptizatos ne parentum inuoluantur erroribus, ab eorum consortio separari decernimus. Deputandos autẽ monasterijs, aut Christianis uiris aut mulieribus Deum timentibus: ut in moribus & fide proficiant.

28. q. 1. Iudeorum filios.

Canon. 59. Pseudia parentum filijs obesse nõ debet.

Iudei baptizati si postea præuaricantes in Christum, qualibet pœna damnati extiterint, à rebus eorum fideles filios excludi non oportebit: quia scriptum est. Filius non portabit iniquitatem patris.

1. q. 4. Iudei baptizati.

Ezech. 18.

Hoc desideramus obseruari.

Canon. 60. Iudei ad fidem conuersi cum remanentibus in ueteri ritu non communicent.

Nulla cõmunio sit Hebræis ad fidem Christianam translatis, cum his, qui adhuc in ueteri ritu consistunt; ne eorum participatione subuertantur. Quicumq; hoc non seruauerit, & hi Christianis donentur: & illi cum quibus prohibitum est eis conuersari, publicis cõdibus deputentur.

28. q. 1. Scpe malorum.

Canon. 62. *Iudeus ab uxore fideli separetur,
nisi ad fidem accesserit.*

28. q. 1. Iudæi qui. Iudæi qui Christianas mulieres in cōiugio habent, admoneantur ab Epō ciuitatis illius; ut si cū eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quod si admoniti noluerint; separent. Filij autem qui ex talibus nati sunt, fidem atq; cōditionem matris sequantur. Similiter & illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus uiris Christianam religionem sequantur, non Iudaicam superstitionem.

Canon. 63. Iudei testes esse non possunt.

2. q. 7. Nō potest.

Iudæi qui Christiani effecti sunt, & Christi fidem preuaricati sunt ad testimonium dicendum admitti nō debent: quibus se esse Christianos annuncient: quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita in testimonio humano dubij habentur.

Canon. 64. Iudei publicis officijs non presciantur.

17. q. 4. Constituit sanctum.

Constituit sanctū concilium, ut Iudæi, aut hi qui ex Iudæis sunt, officia publica nullatenus appetant: nec illa exercere iudices prouinciarum permittant. Siquis iudex hoc permiserit, excōmunicetur; & is qui subreperit, publicis cędibus deputetur.

Can. 65. Quod nō liceat Iudæis Christianos seruos habere.

Ex decreto Seruandū regis.

Iudæis nullo modo liceat Christianos seruos, nec Christiana mancipia emere. Si contra fecerint, ablati ab eis à principe libertatē consequantur.

Canon. 66.

12. q. 2. Et si illi qui.

Nullus Epōꝝ libertos ex familijs ecclesię facere p̄sumat. Si secus fecerit, per successorē Episcopum ad ecclesiam reuocentur.

CONCILIORVM. 223

Can. 67. Liberti ecclesie à patrocínio ecclesie nõ discedant.

Liberti ecclesie (quia nunq̃ moritur eorum patrona) ne à patrocínio ecclesie aliquando discedant, necesse est, ut tam hi Liberti, q̃ ab eis progeniti professionem Ep̃o suo faciant. Qui si à patrocínio ecclesie p̃missa admonitione nihilominus discesserint, manumissio eorum irrita sit.

12. q. 2. Liberti ecclesie 72.

12. q. 2. Liberti ecclesie.

Canon. 68. Quando libertatem quis integram consequatur, ad clericatum suscipi potest.

Quicumq̃ libertatem à dominis suis ita percipiunt, ut nullum sibi in eis obsequium patronus retet̃et, isti si sine crimine capitali sunt, ad clericatus ordinem suscipiantur.

D. 54. Quicumque.

Canon. 69. Quòd de familijs ecclesie liceat presbyteros constituere.

De familijs ecclesie constituere presbyteros & diacones per parochias liceat, quos tamen uitæ rectitudo cõmendat. Ea tamen ratione, ut antea manumissi libertatem status sui percipiant. In ultimo canone excõmunicantur, omnes qui contra regis regniq̃ Hispaniæ conseruationem aliquid tyrãnice attentauerint. Quibus oĩbus subscripserunt omnes Ep̃i numero septuaginta. Subscripsit etiam Episcopus Cassonensis: & Vicarij etiam Episcoporum.

Explicit concilium Toletanum quartum.

CONCILIUM TOLETANVM Conciliũ Toletanũ. 5.
quintum. Circa tẽpora Honorij Papæ primi, anno primo Chintillani Regis Gottorum: p̃sidente Eugenio ecclesie Toletanæ & prouinciæ Carthagineñ. Ep̃o Metropolitano. Affuerunt & alijs uiginti Episcopi.

S V M M A

Canon.1. Quando Letaniæ dici debeant.

In cuncto regno specialis & propria hæc religioſa omni tempore teneatur obſeruantia, ut à die Iduũ Decembrium Letania triduo ubiq; annua ſucceſſione peragaſ. Quod ſi dies Dñi- ca interceſſerit; in ſequēti hebdomada celebret.

In Can.2. nihil aliud tractatur, niſi de custodia ſalutis Regum & deſenſione prolis præſentium principum.

Canon.3. Sine electione omnium nullus præficiatur in regē.

Siquis ad regiæ maieltatis ambitu peruenire ſtaſtigia, quem nec electio omnium præſicit, nec Gotticę gentis nobilitas ad hunc apicē trahit, ſit confortio catholicorum priuatus: & diuino anathemate condemnatus.

In reliquis canonibus cauetur ſub anathemate, nequis in principem maledicta congerat: aut illi aliquo modo infidietur.

Subſcripſerunt omnes Epiſcopi, & Vicarij etiam Epiſcoporum.

Explicit concilium Toletanum quintum.

Conci. Toleta
num. 6.

C O N C I L I V M T O L E T A N V M
ſextũ, ſub eodē Honorio Papa primo anno.2.
Chintilliani Regis in eccleſia Leocadiæ martyris; celebratum ab Epiſcopis Hiſpaniæ, & Galitiæ quinquaginta duobus, præſidente Eugenio Epiſcopo Toletano.

In primo canone pronuntiatuſ ſymbolum fidei; in quo explicatiuſ habetur illud: Quod ex tribus perſonis diuinis, ſolum filium fatemur ad redemptionē humani generis propter culpam debita, quæ per inobediētiam Adæ originaliter, & noſtro libero arbitrio contraxi

Ex tribus perſo-
nis diuinis ſo-
lus filius huma-
nitatē aſſūpſit

mus, resoluenda à secreto patris arcanoq; pro-
disse: & humanitatē sine peccato de sancta uir-
gine assumpsisse, ut idē filius Dei patris, esset
filius hominis; Deus perfectus, & homo perfe-
ctus; in duabus naturis una persona, ne qua-
ternitas Trinitati accederet, si in Christo gemi-
na persona esset.

Et ibidem etiam habetur: Et cum tota coope-
rata sit Trinitas formationem suscepti homi-
nis (quoniam inseparabilia sunt opera Trini-
tatis) solus tamē filius suscepit humanitatem
in singularitate personæ, non in unitate diuinę
naturæ, id est, in eo quod proprium est filij, nō
quod cōmune est Trinitati: quoniam constat
naturam Trinitatis esse, nō tamen personam.
Hic ergo Dñs noster Iesus Christus mortuus
est propter expiationē nostram: resurrexit pro-
pter iustificationem nostram. Quē etiam uen-
turum in fine expectamus seculorum cum re-
surrectione omnium æquissimo suo iudicio re-
diturum iustis præmia, & impijs pœnas &c.

Filius Dei in
singularitate
personæ non in
unitate natu-
rę humanitatē
assumpsit.

In Can. 2. agitur tantum de obseruantia Le-
gtanarum pro successu Regum.

*Canon. 3. Ut Hispaniarum reges iuramentum præsentent
de expellendis à suo regno infidelibus.*

Sanctum concilium simul & cum consensu
Christianissimi principis, suorumq; optima-
tum, illustriumq; uirorū hanc promulgamus
Deo placituram sententiam, ut quisquis succe-
dentium tēporum regni sortitus fuerit apicē,
nō ante conscendat regiam sedem, q̄ inter reli-
qua cōditionum sacramenta pollicitus fuerit,
nullum nō catholicū permittere in suo regno

degere. Si uerò postq̄ ad regni gubernacula ac-
cesserit, ipse temerator huius extiterit promissis,
sit anathema maranata in conspectu sempiterni Dei:
& pabulum efficiatur ignis æterni. Similiter & omnes qui cū eo consenserint.

Autor.

Horum patrum sententia usus est Ferdinandus Hispaniarum Rex cognomento Catholicus, cui à tota ditione sua expulsi Iudeos & Sarracenos.

Ca. 4. est Ca. 22. sextæ synodi, de his, qui per pecunias ecclesiasticos gradus assumunt.

Canon. 5. *Qui beneficium ab ecclesia accipit, eius professionem nomine precarie faciat.*

12. q. 2. **Sepe**
fit.

Siquis clericorū stipendium de rebus ecclesiæ cuiuscq̄ Episcopi percepit largitate, sub precarie nomine debeat professionem scribere, ne per retentionem diuturnam præiudicium afferat ecclesiæ.

Canon. 6.

Quicumq̄ religiosum spontanee semel indutum habitum dimiserint, excommunicentur si reuerti noluerint.

Canon. 7. est Ca. 53. supra in concilio Toletano quarto.

Canon. 8.

Qui in ætate adolescentiæ positus dum mortis formidat casum, peruenerit ad pœnitentiæ remedium, si coniugatus & forte fuerit incontinens, ne postea adulteri incurrat lapsum, redeat ad pristinum coniugium, quousq̄ possit adipisci temporis maturitate continentiam statum. Quod nos sicut de uiris, ita de fœminis æquo modo censemus: nō quidem hoc generaliter & canonice præceptum, sed pro humana fragilitate constat à nobis indultum: ea dumtaxat ratione, ut si is qui pœnitentiæ non est legibus

33. q. 2. c. finali.
Et habetur in
ep̄sta Leōis papa
ad Ruiticū
Narbonensem
ep̄m. q̄ est. 90.
responsū. 11.

legibus deditus, ante ab hac uita decesserit, q̄ excōmunicationi cōsensu ad continentiam unus eorū fuerit regressus, superstiti nō liceat denuo transire ad uxōris amplexus. Si aut̄ illius uita superstes extiterit, qui non acceperit * absolutionē pœnitentis, nubat si se cōtinere * Vel benō potest: & alterius cōsortio fruaf uxoris. In nediictio omnibus tamē sacerdotis expectet ordinatio: nem. ut iuxta quod ætatem aptam perspexerit, pœnitentiæ absolutionis tribuat legem.

Cum coniugatus in ægritudine uouet continentiam, si Autor. postea non potest continere, redibit ad uxorem. Ea tamen mortua non transibit ad secundas nuptias. Visum est synodo dispensandum cum illo in usu primi matrimonij, & arcere eum a secundis nuptijs. Quod tamen licebit coniugi non uolenti. Atq; hic est scopus huius canonis.

Canon. 9.

Nouo adueniente Pontifice omnes ecclesiæ liberti, & ab eis progeniti chartulas, et professiones suas in conspectu ecclesiæ renouare debent. Quod si intra annum non fecerint, uacua remaneant & inanes.

Canon. 10.

Libertorū filij intra ecclesiam erudiendi nutriantur: & Episcopo debitum reddant famularum.

Canon. 11.

Quisquis à quolibet criminatur, non antea 3. q. 9. Dignū accusa⁹ supplicio det̄, q̄ accusator presentet. est, ut.

Canon. 12.

Quisq; patratōr culpaꝝ extiterit, & ad hostium refugium confugerit, excōmunicetur.

Canon. 13.

Qui primatum dignitatis habet in palatio,

FF

S V M M A

à iunioribus modestus honor per oīa deferat:
& minores à senioribus dilectionis amplectā
tur affectu; & utilitatis imbuantur auxilio.

Ca. 14. est ca. 6. Cōcilij Toletani qnti.

Canon. 15.

Res ecclesiæ à quibuslibet iuste collatę in
earum iure firma stabilitate permaneant.

Ca. 16. est ca. 2. concii. Toletani. 5.

Ca. 17. est ca. 4. in concii. Toletano. 5.

Ca. 18. est. 18. ca. in concii. Toletano. 5.

Ca. 19. Cōsumitur in gratiarum actio-
nibus Deo, & deinde Regi: cuius studio & in
stantia collecti sunt Episcopi.

Subscripserūt Ep̄i q̄ ibi cōuenerūt num. 52.

Ego Eugenius ecclesię Toleta. Ep̄s subscripsi.

Subscripserūt et̄ uicē agētes absentiu ep̄orū.

Explicit Concilium Toletanū sextū.

Cōci. Braca.
primum.

CONCILIVM BRACARENSE

Primum sub Honorio Papa primo: et anno. 3.
Arriamiri Regis celebratum in Hispania cite
riori ab Ep̄is Gallitię puincię: in quo primum
lectū est exēplar fidei cum capitulis, quę Ep̄i
Tarraconenses, & Cathaginenses, Lusitani &
Beticici contra impiā Priscillianę hęresis sectā
olim factō in terse cōcilio tanq̄ regulam fidei
tradiderant. Proposita capitula sic habent.

Canon primus.

Siqs Patrem, Filiū, & S. S. non confiteat̄ tres
psonas unius substātię, & uirtutis ac potesta
tis sicut catholica ecclesia docet, sed unam tm̄
ac solitariam dicit esse psonā; ut ipse sit pater,
qui filius &c. sicut Sabellius & Priscillianus
dixerunt: anathema sit.

Canon. 2.

Siquis extra sanctam Trinitatē alia (nescio quæ) & Diuinitatis noīa introducit, dicens, Quod ipsa Diuinitas sit Trinitas, sicut Gnostici & Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Canon. 3.

Siquis dicit filium Dei dñm nostrū anteq̄ ex Virgine nascere, nō fuisse; sicut Paulus Samoatenus, & Fotinus, & Priscillianus dixerūt: anathema sit.

Canon. 4.

Siquis natale Christi secundū carnē non uerē honorat; sed honorare simulat se, ieiunās in eodem die, & in Dñico quā Christū in hoīs uera natura esse nō credit, sicut Cerdon, Marcion, Manichæus, & Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Canon. 5.

Siquis animas humanas uel angelos ex Dei credit substantia extitisse, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Canon. 6.

Siquis aīas humanas dicit prius in cœlesti habitatione peccasse, & p hoc in corpora humana interiectas, sicut Priscillianus dixit: anathema sit.

Canon. 7.

Siquis dicit diabolum non fuisse prius angelum bonū à Deo factum: nec Dei opificiū fuisse naturā eius: sed dicit eum ex tenebris emississe, nec aliquē sui habere autorem; sed ipsum esse primū absq; substantia mali, sicut Manichæus, & Priscillianus dixerūt: anathema sit.

Canon. 8.

Siquis credit, q aliquas imundas creaturas diabolus fecerit; & tonitrua & fulgura, & tē-

pestates, & siccitates ipse diabolus sua auctoritate facit; sicut Priscillianus dixit: anathema sit.

Canon. 9.

Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani, et Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Canon. 10.

Si quis duodecim signa, id est, sidera quæ mathematici obseruare solent per singula animæ, uel corporis membra dissipata credunt: & nominibus patriarcharum ascripta dicunt, sicut Priscillianus dixit: anathema sit.

Canon. 11.

Si quis coniugia humana damnat: & procreationem nascentium perhorrescit, sicut Manicheus, & Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Canon. 12.

Si quis plasmationem humani corporis diaboli dicit figmentum esse: & conceptiones in uteris matrum operibus dicit demonum figurari; propter quod resurrectionem carnis non credit, sicut Manicheus, & Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Canon. 13.

Si quis dicit creationem uniuersæ carnis non operificium esse Dei, sed malorum angelorum, sicut Manicheus, & Priscillianus dixerunt: anathema sit.

Canon. 14.

Siquis imundos putat cibos carniū, quas Deus in usu hominum dedit, & non propter afflictionem sui corporis; sed quasi imunditiam putas, ita abstineat ab eis, ut nec olera cocta cum carnibus prægustet, sicut Manicheus, & Priscillianus docuerunt: anathema sit.

Canon. 15.

Sigs clericorū, uel monachorū præter matrē, aut germanā, uel etiā quæ pxima cōsanguinitate iūgunē, alias aliquas quasi adoptiuas fœminas secū retinet; & cum ipsis habitat, sicut Priscilliani secta docuit: anathema sit.

Istas oli uocabant subintroductas mulieres, quas synodus non permittit.

Canon. 16.

Sigs feria Paschali, quæ uocat cœna Dñi, hora legitima post nonā ieiunus in ecclesijs missas nō tenet: sed secundū sectā Priscilliani festiuitatē ipsius ab hora tertia per missas defunctorum soluto ieiunio colit: anathema sit.

Canon. 17.

Sigs scripturas (quas Priscillianus secundū suū deprauauit errorē, uel tractatus Diētini, quos ipse Diētini, ante q̄p̄ cōuerteret, scripsit sub noīe Patriarchæ, Prophetæ, et Ap̄torū, et suo errori cōsona cōfinxit) legit; & impia eorū figmenta sequitur, aut defendit: anathema sit.

Hæc sunt dogmata Priscilliani stæ.

Post hæc, p̄nunciati sunt canones ad instructionē clericalis disciplinæ pertinentes.

Canon. 19. est ca. 2. concii Toletani secundi. & cōci. Veneti. ca. 15.

D. 12. Placuit omnibus.

Canon. 20.

Item placuit, ut per solēnium dierum uigilias, uel missas, omnes easdem, & non diuersas lectiones in ecclesia legant.

Can. 21. Vt sit unus modus salutandi in missa.

Itē placuit, ut nō aliter Ep̄i, & aliter presbyteri populū, sed uno modo salutent, dicentes, Dñs sit uobiscum, sicut in libro Ruth legit. Et Ruth. 2. ut m̄deatur à populo: Et cū spiritu tuo; sicut

S V M M A

Traditio apo- & ab ipsis Ap̄s traditum oīs retinet Oriens;
stolorum, & non sicut Priscilliana hæresis permutauit.

Can. 22. Vt uno ordine missæ celebrentur.

Item placuit, ut eodē ordine missæ celebren-
tur ab oibus, quo Profuturus quōdam huius
metropolitane ecclesie Ep̄s ab ipsa apostolica
sedis autoritate suscepit scriptum.

Can. 23. Vt sit unus ordo baptizandi.

Item placuit, ut nullus eum ordinem bap-
tizandi prætermittat, quem & antea tenuit me-
tropolitana Bracarenfis ecclesia, & pro ampu-
tanda aliquorū dubietate prædictus Profutu-
rus Episcopus scriptum, & sibi directum à se
de beatissimi Petri apostoli suscepit.

Can. 24. Episcopi secundū tps ordinationis sedeant.

Itē placuit, ut cōseruato Metropolitanī ep̄i
primatu cæteri Ep̄orū secundū suę ordinatio-
nis tps alius alijs sedendi deferat locum.

Ca. 25. Res ecclesiasticæ in quatuor partes diuidende.

Item placuit, ut de rebus ecclesiasticis tres
fiant æque portiones, idest, una Ep̄i, alia cleri-
corū; tertia in reparatione, uel in luminarijs ec-
clesie. De quarta pte siue archip̄sbiter, siue ar-
chidiaconus illā administrās, Episcopo faciat
rationem.

Canon. 26.

Item placuit, ut nullus Ep̄s clericum alte-
rius ordinare p̄sumat sine licētia alterius Ep̄i-
scopi.

Canon. 27.

Item placuit, ut diacones superposito sca-
pulae utantur orario.

Canon. 28.

21. d. Nō licet
cuilibet.

Placuit, ut nō liceat cuilibet ex lectorib⁹, sa-
cra altaris uasa portare; nec alijs nisi his, q̄ ab
Ep̄o subdiaconi fuerint ordinati.

Canon. 29.

Lectores in ecclesia, in habitu seculari orna-
to non psallant.

Canon. 30.

Extra psalmos ueteris testamētī, nihil poeti-
ce cōpositū in ecclesia psallat.

Canon. 31.

Ingredi sacrarium ad cōmunicandum nō li-
ceat laicis, nisi tantum clericis.

Ca. 32. Ne ab esu carniū abstineat clerus.

Quicūq; in clero cibo carniū nō utunt, pro
amputanda suspitione Priscillianę hęresis, uel
olera cocta cū carnibus tñ pregustare cogant,
Qđ si cōtēperint, necesse est p suspitione hęre-
sis huius, ut excōicent; & ab offō remoueant.

Canon. 33. Vitentur excommunicati.

Qui p hęresi, aut p crimie aliquo excōicant,
nullus eis cōdicare psumat. Quę si qđ spnit uo-
lūtarie, seipm alienū a cōione facit.

Ca. 34.

Qui sibippsis, quolibet mō culpabili inferūt
mortē, nulla p illis fiat cōmemoratio, nec cū
psalmis sepeliant. Hoc idem obseruetur in il-
lis, qui pro suis sceleribus puniuntur.

21. q. 5. Placuit
ut hi qui.

Canon. 35. De catecumenis sine baptismo defunctis.

Catecumenis sine redēptione baptismi de-
functis, simili modo nō oblationis sanctę cō-
memoratio, nec psallēdī impendatur officiū.

Ca. 36. est cā. 17. concī. Tiburien.

Canon. 37. Ne presbyter altaria consecret.

Siquis p̄sbyter, post hoc interdictū ausus
fuerit Chrisma benedicere, aut ecclesiam, aut
altaria consecrare, a suo officio deponatur.

Ca. 38. Nequis ex ordine laico assumatur ad sacerdotiū.

Hoc idem de
ep̄is p̄cipi-
tur i ca. 5. octa
uę synodi.

Ex laico ad gradū sacerdotiū, ante nemo ue-
niat, nisi prius anno itegro, in offō lectos, uel

S V M M A

diaconat⁹ disciplinā ecclesiasticā discat; & sic p̄ singulos gradus erudit⁹, ad sacerdotiū ueniat.

Can. 39. Qualiter distribuendæ oblationes fidelium.

Siquē ex collatione fidelium, aut p̄ festiuitates martyꝝ, aut p̄ cōmemorationē d̄fūctorꝝ offert ap̄d unū c̄ricorꝝ fidelit̄ colligat, et cōstituto tpe aut semel, aut bis ī āno iter oēs c̄ricos diuidat.

Expliciūt canones cōcilij Bracarēsis primi.
CONCILIUM BRACARENSE
 secundū anno. 2. regis Ariamiñ. c. ra. 610. sub Honorio Papa. 1. Est cōciliū p̄ficiale ī quo tractant̄ ea tm̄, q̄ ad ecclesiasticā disciplinā p̄tinēt.

Can. 1. Quā forma uisitantur ep̄i ecclesias suas.

10. q. 1. Placuit oibus ep̄is.

Placuit oibus ep̄is, atq; cōuenit, ut p̄ singulas ecclesias ep̄i, & p̄ diocēses ābulātes, primū discutiāt clericos, quō ordinē baptismi teneāt, uel missarꝝ, & qual̄r q̄cunq; officia in ecclesia peragāt. Et si recte qdem inuenerint, Deo gr̄as agāt; sin aut̄ minime, docere debent ignaros: et hoc modis oibus p̄cipere, sicut antiq; canones iubēt, ut ante dies. 20. baptismi ad purgationē exorcismi cōcurrāt catecumeni. In q̄bus uiginti diebus oēs catecumeni symbolū, quod est,

Quem ordinē seruent ep̄i uisitantes diocēsim suam,

Credo in Deū &c. specialiter doceant. Postq̄ ergo in his suos clericos discusserint, uel docuerint Ep̄i (alia die uocata plebe ipsius ecclesie) doceāt illos, ut errores fugiant idolorꝝ, uel diuersa crimina, id est, homicidiū, adulteriū, p̄iuriū, falsū testimoniū; et reliq; pctā mortifera; et qđ nolūt sibi fieri, alteri nō faciant, & ut credāt resurrectionē oīum hominū, et diē iudicij, ī quo un⁹ q̄sq; scđm opa sua recepturus sit. Et sic postea Ep̄s de illa ecclesia p̄ficiscat̄ ad aliā.

Canon. 2. Quid accipient episcopi uisitantes.

Nullus Ep̄orum per suam diocēsim ambulans, præter honorē cathedrę suæ, id est, solidos duos, aliquid aliud per ecclesias tollat. Tertia uerò pars oblationum populi, pro luminari- bus, uel recuperatione, in ecclesiis parochiali- bus, seruetur. Similiter & parochiales clerici seruilis more in aliquibus operibus Episcopis seruire nõ cogantur, quia scriptum est; Neque, 1. Petri. 5. 2. ut dominantes in clero &c.

Canon. 3. Nõ sunt accipienda munera ab episcopo.

De ordinatione clericorũ Ep̄i munera nulla accipiant, sed sicut scriptum est; Gratis accepistis &c. quia antiqua definitio patrum ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit, dicens: Anathema sit danti, & accipienti. 1. q. 1. Placuit, ut de ordi. Marth. 10. 2.

Canon. 4. Pro balsamo nihil accipiat episcopus, præter solitum.

Modicum balsami, quod benedictũ pro baptisimi sacramēto per ecclesias datur, quia à singulis tremisses pro ipso exigi solent, nihil ulterius exigatur, ne forte quod pro salute animarum per inuocationē sancti spiritus consecrat, sicut Simon Magus donum Dei pecunia uoluit emere, ita nos uenundantes, damnabiliter uenundemur. A. 10. 8.

Ca. 5. Pro cõsecratione ecclesie nihil accipiendum.

Placuit, ut quoties ab aliquo fideiũ ad cõsecrãdas ecclesias Episcopi inuitantur, nõ quasi ex debito munus aliquod à fundatore requirant, sed, si ipse quidẽ aliquid ex suo uoto obtulerit, nõ respuat. Si uerò aut paupertas, illum, aut necessitas retinet, nihil exiget ab illo. 1. q. 2. Placuit, ut quoties.

S V M M A

Attamen unusquisq; Ep̄orū meminerit, ut non prius dediceret ecclesiam, nisi antea dotem basilicæ, & obsequium ipsius per donationē chartulæ confirmatum accipiat. Contra uerò facere æmeritas magna est.

Canon. 6. Qualiter ædificande basilicæ.

De conse. d. r. Sigs basilicæ. Siquis basilicā, non pro deuotione fidei, sed pro quæstu cupiditatis ædificat, ut quicquid ibi de oblatione populi colligitur, medium cū clericis diuidat, eo q̄ basilicā in terra sua condidit, nullus Ep̄orum tam abominabili uoto cōsentiāt, nec talē basilicā audeat cōsecrare.

Canon. 7. Nihil exigendum pro baptismo.

l. q. r. Placuit, ut unusquisq;. Unusquisq; Ep̄orū per ecclesias præcipiat, ut hi, qui infantes suos ad baptismū offerunt, si quid uoluntarie pro suo offerunt uoto, suscipiatur ab eis. Siquid uerò per necessitatē paupertatis aliquid nō habent quod offerant, nullum illi pignus uiolenter tollatur à clericis.

Canon. 8. Qualiter accusandi clerici.

l. q. s. Placuit, ut siqs aliquē. Siquis aliquem clericorū in accusatione fornicationis impetit, secundū præceptum Pauli, duo, uel tria testimonia requirantur ab illo. Quod si non potuerit datis testimonijs approbare quod dixit, excommunicationem accusati accusator accipiat.

Canon. 9. De ieiunio quadragesimæ indicendo.

De cōl. d. 1. Placuit, ut postq̄. Adueniente natalis Domini die, post lectiōnem euangelicam, superuenturum ipsius anni Pascha, quota Calendarū die, uel quota Luna debeat suscipi, à sacerdotibus, nunciatur populo, & quadragesimæ ieiunijs, populo seruire præcipiant.

Quadragesimale ieiunium precipitur.

Canon. 10. Ut nullus nisi ieiunus missas peragat.

Cognouimus quosdā presbyteros in huius presumptionis audacia retineri, ut missas mortuorum etiā post acceptū merum, uel oblationem ausi sunt consecrare. Ideoq; hoc prefixæ euidentis sententiæ admonitione seruet, ut si quis presbyter post hoc edictum nostrum amplius in hac uesania fuerit deprehensus, hoc est, non ieiunus, sed quocunq; cibo presumpto oblationem consecrauerit in altari, continuo ab officio suo priuatus, à proprio deponatur Episcopo.

Explicit concilium Bracarense secundum.

Seuerinus Papa septuagesimus primus sub *Seuerinus papa*
Petro, patria Romanus, patre Labieno, in lo- *p. 2. 72.*
cum Honorij subrogatus, ab Isatio totius Italiae hexarcho, in Pōtificatu confirmatur. Tunc enim non habebat rata cleri, ac populi electio, nisi id Imperatores, aut eorum exhexarchi cōfirmassent. Seuerinus igitur pontifex uir singularis pietatis, & religionis, amator pauperum sedit menses undecim, dies uerò quatuor.

Ioannes quartus Papa septuagesimus secū *Ioannes papa*
dus sub Petro, natione Dalmata, patre Venan- *p. 2. 72.*
tio, sedit annum unum, iuxta uerò aliquos, tres annos.

Theodorus Papa septuagesim⁹ tertius sub *Theodorus*
Petro, natione Græc⁹, ex patre Theodoro Epi- *papa. 73.*
scopo Hierosolymis oriundo, sedit annos sex, menses quinque, dies octo. Hic fuit amator pauperum, largus, benignus super omnes, & multum misericors. Isti tres Pontifices fuerunt sub Heraclio Imperatore. 57. anno Christi. 612.

S V M M A

Conci. Toleta num. 7. **C O N C I L I V M T O L E T A N V M**
septimum. Circa tēpora Theodori, uel Martini primi Papę: in quo conuenerunt triginta & octo Episcopi.

Canon. 1. De euentu languoris in clerico ministrante.

7. q. 1. Nihil cōtra ordinis. Censuimus conuenire, ut cū à sacerdotibus missarum tēpore sancta mysteria cōsecrantur, si ægritudinis accidit quilibet euctus, quo cœptum nequeat cōsecrationis expleri mysteriū, sit liberum Ep̄o, uel p̄sbytero alteri consecrationem exequi officij cœpti. Nō enim aliud ad supplementū initiatis mysterijs cōpetit, q̄ aut incipientis, aut subsequēntis completa benedictio sacerdotis; q̄a nec perfecta uideri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. Dum. n. simus omnes unum in Christo, nihil contrarium personarū diuersitas format, ubi efficaciam p̄speritatis unitas fidei representat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici indiuiduum esse sibi non ambigant, sed præcedentibus libenter alijs pro complemento succedant. Ne tamen, quod naturę languoris causa cōsultitur, in p̄sumptionis perniciem conuertatur, nullus post cibum, potumq; quemlibet minimum sumptū missas facere, nullus absq; patientis p̄uentu molestiæ minister, uel sacerdos cū cœperit, imperfecta officia p̄sumat omnino relinquere. Qui contra fecerit, excōmunicetur.

Canon. 2. De exequijs morientis Episcopi.

De exequijs morientis ep̄i habet in ca. 4. Ep̄i membra uenire cōmonitus distulerit, apellantibus clericis abeuntis Ep̄i, apud synodum, uel Metropolitanū Ep̄um tempore anni

unius nec faciendī missam, nec cōmunicandī habeat omnino licentiam. Presbyteri autē, siue cæteri clerici, qbus maior honoris locus apud eandē ecclesiam fuerit, cuius sacerdos obierit, si omni sollicitudine pro exequijs, aut iam mortui, aut continuo antistitis morituri, ad cōmōnendum Ep̄m tardi inueniantur, aut per quā cuncq; molestiam animi id negligere cōproben- tur, totius anni spatio ad pœnitentiā in monasterijs deputentur.

Canon. 3.

Ultra duos solidos, à parochianis ecclesiis, ro. q. 3. Inter cetera deniq; quæ. ep̄us non p̄sumat accipere, & amplius q̄ una die per unā quāc; basilicā morādī licentiā nō habeat. om̄simus alia tria cap. alia s repetita.

Explicit concilium Toletanum septimum.

Martinus Papa septuagesim⁹ quartus suo Martinus pa- ro. 74. Petro, de ciuitate Tudertina, puinciæ Tusciæ, fedit annos sex, mensem unum, dies uiginti & sex Imperatore Cōstante circa annum Christi 643. Huius temporibus fuit Paulus Cōstanti- nopolitanæ urbis Ep̄us hæreticus; contra quē congregauit synodum Lateranen. in urbe Ro- ma, ubi conuenerunt Episcopi, numero centū quinq; & condēnauerunt Cyrum Alexandri num, Sergiūm, Pyrrum, & Paulū Patriarchas Constantinopolitanos, quia nouitates contra imaculatam fidem p̄sumpserunt innectere, ana- thematis ultione percusi sunt. Quæ synodus hodie in archiuio ecclesiæ cōtinetur. Et faciens exēplaria, per omnes tractus Orientis, & Oc- cidentis direxit, & per manus orthodoxorum fidelium diffeminauit.

Hic Paulus hæreticus suggessit Imperatori,

S Y M M A

ut deduceretur Martinus Constan tinopolim
occidendus, nisi cessaret à sua persecutione: qđ
obtinuit, qm̄ delatus est Constantinopolim
per Pellurium cubiculariũ Imperatoris. Qui
cum nollet omnino acquiescere, directus est í
exilium, in locum qui dicitur Cersona: & ibi-
dem uitam finiuit in pace Christi cõfessor, ubi
operatus est multa miracula.

Synodus La-
teranensis.

Canones synodi Lateranẽsi. contra Theodo-
rum, & Cyrum, & Paulum hæreticos, quon-
dam Episcopos, ac socios eorum.

Canon. 1.

Siquis nõ confitetur, secundum sanctos pa-
tres, propriè, & uerè, patrem, & filium, & spi-
ritum sanctum, Trinitatem in unitate, unitatẽ
in Trinitate &c. sit condemnatus.

Canon. 2.

Siquis nõ confitetur, secundum sanctos pa-
tres, propriè, & uerè, ipsum unum sanctæ, &
cõsubstantialis, & adoradæ Trinitatis Deum
uerbum descendentem de cœlis & incarnatũ
de spiritu sancto, & Maria uirgine, & hominẽ
factum &c. sit condemnatus.

Canon. 3.

Siquis nõ confitetur propriè, & uerè Dei ge-
nitricem sanctã semper uirginem imaculatam
Mariam, in ultimis seculorũ absq; semine con-
cepisse ex spiritu sancto, & incorruptibilitẽ
enixam esse, & indissolubili permanẽte, & an-
te, & post partum eiusdem uirginitate; sit con-
demnatus.

Canon. 4.

Siquis nõ confitetur propriè, & uerè ipsius,
& unionis Dñi nostri & Dei nr̄i Iesu Christi,

duas natiuitates existere, unam ante secula ex Deo patre incorporaliter, & sempiternaliter, alterā autem de uirgine Mariā carnaliter in ultimis seculorum, & eundem Dñm, & Deum Iesum Christum consubstantialem Deo patri secundū deitatem, & consubstantialem uirgini secundū humanitatem, ac eundem passibilem carne, impassibile deitate &c. sit condēnatus.

Canon. 5.

Siquis nō confitetur propriè, & uerè unam naturam Dei uerbi incarnatā, ex hoc q̄ incarnata dicitur nostra substantia perfectè in ipso Christo Deo, & indimute absq̄ tantūmodo peccato significata; sit condemnatus.

Canon. 6.

Siquis nō cōfiteatur propriè, & uerè ex duabus naturis, deitate, & humanitate, secundum substantiam unitis, incōfusè, & indiuisè, eundem & unum Christū esse; sit condemnatus.

Canon. 7.

Siquis nō confitetur propriè, & uerè substantialem differentiam naturarū post ineffabilem unionē, ex quibus unus & solus extitit Christus in eo saluatam; sit condemnatus.

Canon. 8.

Siquis nō confitetur propriè, & uerè secundum cōpositionem, id est, secundū substantiā naturarū unionē, ex quib⁹ unus, & solus extitit Christus, incōfusè, & indiuisè in eo cognitam; sit condēnatus.

Canon. 9.

Siquis nō confitetur propriè, & uerè naturales pprietates deitatis Ch̄i, & humanitatis, in diminutè í eo, & sine defectiōne saluatas í affir

S V M M A

mationem ueracem, eundē ipsum Deum perfectū & hominem perfectū secundum naturam existere; sit condēnatus.

Canon. 10.

Siquis nō confitetur propriē, & uerē, duas eiusdem, & unius Christi Dei uoluntates similiter & operationes coherentes unitas, diuinā, & humanā, ex hocq; in utraq; eius natura uoluntarium efficacemq; secundum naturā eundem existere nostræ salutis; sit condēnatus.

Canon. 11.

Siquis confitetur, secundū sceleratos hæreticos, deitatis, & humanitatis Christi unā naturam, aut unam uoluntatē, aut unā operationē, in peremptionē quidem sanctorū patrum confessionis, abnegationem autē eiusdem Saluatoris nostri dispensationis; sit condēnatus.

Canon. 12.

Siquis secundū sceleratos hæreticos, in Christo Deo unitis substantialiter saluatis, & à sanctis patribus nostris piē prædicatis duabus uoluntatibus, & duabus operationibus, diuinam & humanam subterfugit simul confiteri, asserens contra sanctorū doctrinā & unā uoluntatē, & unā operationē; sit condēnatus.

Canon. 13.

Siquis secundū sceleratos hæreticos cū una uoluntate & una operatione, quæ ab eisde hæreticis in Christo Deo impiē cōfunduntur, & duas uoluntates, & duas operationes diuinā & humanā, simul abnegat & simul respuit; sit condemnatus.

Canon. 14.

Siquis secundū hæreticos, Dei uirilem operationem, unam insipienter suscipit, & nō duplicem

plícem eam confitetur, hoc est, diuinam, & hu-
manam; sit condemnatus.

Canon. 15.

Siquis secundū hæreticos in peremptionem
in Christo Deo secundum unitionem, saluatis
essentialiter, & à sanctis patribus piè prædica-
tis duabus uoluntatibus, & duabus operatio-
nibus, diuinā, & humanā dissensiones & diui-
siones insipiēter in misterio dispēsationis eius
innectit, & propterea euāgelicas, & apostoli-
cas de eodē Salvatore uoces nō uni, & eidem
personę essentialiter tribuit, idest Christo Iesu;
sit condēnatus.

Canon. 16.

1. Siquis nō confitetur secundum sanctos pa-
tres, propriè, & uerè, omnia quæ tradita sunt,
& p̄dicata sanctæ & Apostolicæ Dei ecclesiæ
ab ipsis sanctis patribus, & pbabilibus & uni-
uersalibus, quinq; concilijs usq; ad unum ap̄i-
cem uerbo, & mente; sit condemnatus.

Canon. 17.

Siquis secundū sanctos patres consonanter
nobiscū eadē credens, nō respuit, & anathema
tizat anima, & ore omnes, quos respuit & ana-
thematizat nefandissimos hæreticos, cū omni-
bus impijs eorum scriptis, usq; ad unū apicē,
sancta Dei catholica & ap̄lica ecclesia, hoc est,
sanctæ & uniuerales quinq; synodi, & ipsi oēs
consonanter pbabiles ecclesiæ patres. Dicimus
aut Sabellium, Arrium, Eunomium, Macedo-
nium, Apollinarē, Polemonē, Euthycē, Diosco-
rum, Timotheum, Elurū, Seuerū, Theodosiū,
Cholutū, Themistiū, Paulū Samofatenū, Cho-
dore, Theodorę, Nestoriū, Periam, Origenem,

Colluues hæ-
reticorum re-
censita.

S V M M A

Didymū, Euagriū, & cōpendioſe alios oēs
hereticos, qui à catholica eccleſia reprobi atq;
abiecti ſunt; quorum dogmata diabolicę ope-
rationis ſunt genimina; & eos, qui ſimilia cū
his uſq; ad finē ſine pœnitentia ſapuerunt, aut
ſapiunt, uel ſapient: cū quibus merito, utpote
eadē dogmatizātes & docentes (ſicut oſtēſum
eſt) Theodoſ; quondam Ep̄m Pharanitanū, &
Cyrū Alexandrinū, & Sergiū Cōſtantinopoli-
tanū, & eius ſucceſſores Pyrū, & Paulū, & oīa
impia eoꝝ ſcripta anathematizamus, & eos q;
nobiscū cōſonanter nō reſpuunt, & anathema-
tizant p̄dictos hæreticos eorumq; ſcripta.

Et ſubſcripſerunt Martinus Papa, ac cæteri
Epiſcopi numero. 105.

Expliciunt canones Martini Papæ.

Conciliū To- CONCILIVM TOLETANVM
letanū. 8.

oçtauum tempore Martini Papæ.

In primo canone pronuntiatuꝝ tantū ſym-
bolum fidei, quomodo nunc proponit publi-
ce in eccleſia.

Canon. 2. De incauto Iuramento.

In ſecūdo canone de incautis iuramētis diſ-
ſerit multa. Primo q; iuramenta reſolui nō poſ-
ſunt. Probat p̄ illud Exodi. Nō aſſumes nomē
Domini Dei tui in uanum, id eſt, fruſtra.

Exo. 20. b.

Secūdo, q; iuramenta illicita nō ſunt ſeruan-
da, & cōminatoria ſunt mitiganda. Primū pro-
bat ex Ambroſio, qui pro hoc adducit illud
Math. 14. de Herode, q; iurauit, qm̄ quicquid
petitura eſſet, daret filiæ Herodiadis, & necem
Ioannis p̄ſtitit, ne p̄miſſum denegaret: quod
ta men negandū, & promiſſum ſeruandū nō

Ambr. li. 1. de
officijs. ca. 50.
Math. 14.
Marci. 6.

erat. Et illud etiam de Iephthe, qui imolauit filiam &c. Melius fuerat nihil tale promittere, quæ promissum soluere. Mirabilis (inquit) necessitas, quæ soluitur parricidio. Et pro hoc alia multa adducit ex August. etiam ex Isidoro.

Secundū probat, quia Deus multoties talia cōminatoria mutabat soluebatq; iuramenta.

Hoc in Niniuitis patet. Similiter Israelitico populo sæpe ultio promissa suspenditur. Hic etiā per Hieremiam. Dñs ipse dicit. Si pœnitentiam egerit gens illa super malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agā & ego pœnitentiā &c.

Si ergo nostra conuersio sic diuinā mutat sententiā, cur miserorū tāte lachrymæ, uel p̄suræ, tam crudā nō tēperēt ex miseratione uindictæ?

Quartū quod tractat est. Vbi periculi necessitas cōpulerit, id debemus resolvere, quod minori nexu noscitur obligari. Quid autē ex his leuius, quid ue sit grauius, pietatis acumine inuestigemus. Et. n. dum periurare cōpellimur, creatorem quidem offendimus; sed nos tantū modo maculamus. Cum uero noxa promissa cōplemus, & Dei iussa superbe cōtemnimus, & pximis impia crudelitate nocemus; & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus.

Canon. 3. de his qui sacros ordines muneribus assequuntur. est Canon plus millies repetitus, ideo hoc loco ommissus.

Canon. 4. De castitate Episcoporum.

Omnes Episcopi inter cætera uirtutum ornamenta nitore carnis debent propensius enitere, ut ex hoc, audientes mūditiā appetant, ex quo doctores aliorum imunditia nō detur-

S V M M A

Qualiter puniendi epi fornicarii.

pat; adeo, ut si deinceps Ep̄i detecti fuerint, execrabilibus flagitijs cū quibuslibet sceminis pollui, ac familiari peculiaritate uersari, nouerint se irreuocabili sn̄ia patrū. ulcisci, idest, & loci, & ordinis dignitate priuari. Diaconi uerò & psbyteri, si oīno coerceri nequuerint, usq; ad exitum uite suę monasterijs deputati, disciplinis monasticis mancant oīno subiecti. Hoc idē statuimus de subdiaconis, q̄ hoc deinceps uulner fuerint sauciati, ita ut, usq; ad extremū uite suę sub p̄n̄a onerib; ī monasterijs religēt.

Canon. 7. De his, qui post assumptum ecclesiasticum gradum ad coniugia redire uolunt.

Sicut sanctū Chrisma collatū, & altaris honor propter consecrationē (quæ per Ep̄os tantum exercēda & cōferenda sunt) euelli nō queunt, ita quoq; sacrū decus honor; quod his cōpar habetur & focium, qualibet fuerit occasio ne perceptum, manebit omnimode inconuulsū. Sicut enim & sono sancti baptismatis inappretiable donum semper, & sepe nō solum nolentibus, uerum etiam (quod maius est) nescientibus impartitur, tamen hoc à nullo penitus profanari permittitur, sic nec quod diuina iussione, simulq; Apostolicę traditionis auctoritate sacrū noscitur extitisse, à quoq; aliquādo profanari licebit. Vnde quicumq; etiam li inuiti, ad ecclesiasticarum officia dignitatum assumentur, deserere quā semel receperunt gratiā donumq; nequaq; audeant. Si uerò ad coniugia moresq; seculi redire attentauerint, omni ecclesiastica dignitate priuentur, & apostata habeatur: & in monasterio donec uixerint,

sub pœnitentia retrudantur.

Can. 8. Non ordinandus nisi nouerit psalterium.

Decreuimus, ut nullius cuiuscunq; dignitatis ecclesiasticæ deinceps percipiant gradum, qui nõ totum psalterium, uel canticoꝝ usualium, & hymnorum, siue baptizandi perfecte nouerint supplementum. Qui uerò iam honore dignitatum funguntur, & hoc ignorant, aut sponte sumant intentionem necessariam perdisendi, aut à maioribus ad lectionis exercitia cogantur inuiti. Solus ergo accedat ad sacra Dei mysteria tractanda, quem morum innocentia, & literarum splendor reddunt illustrè.

Canon. 9. De his qui ieiunium quadragesimæ solunt.

Quisquis sine ineuitabili necessitate, atq; fragilitate, & euidenti languore, seu etiam impossibilitate ætatis, diebus quadragesimæ esum carniū præsumpserit attentare, non solū reus erit resurrectionis Dominicæ, uerum etiam alienus ab eiusdem diei sancta cõmunione; & hoc illi cumuletur ad pœnam, ut ipsius anni tempore ab omni esu carniū abstineat gulam; quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi uerò, quos aut ætas incuruat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, nõ ante prohibita uiolare præsumant, q̃ à sacerdote permisso percipiant.

Quam seuerè olim cauebat esus carniū in quadragesima

In Canone. 10. cõmendatur obseruantia decretorum.

In Canone ultimo tantum definitum est, ut circa Iudæos seruentur decreta in concilio Toletano. 4. Capitulis. 56. 57. 58. 59. 60. & in multis alijs. ca. illius concilij.

S V M M A

Subſcripſerunt quinquaginta & quinque
Epifcopi. Subſcripſerunt & Abbates. deinde
Vicarij Epifcoporum abſentium. Ultimo uiri
illuſtres officij palatini.

Explicic concilium Toletanum octauum.

Conci. Toleta num. 9. **C O N C I L I V M T O L E T A N V M**
nonum habitum anno ſeptimo Recceſiunthi
Regis Calend. Nouembris ab Ep̄is. 16.

Præfatio. Quia nequaquã recte ſubditos iudicat, qui
non ſeipſum prius iuſtitiaſ censure caſtigat,
aptum nobis & expedibile uiſum eſt, ante no-
ſtris exceſſibus imponere modum, & ſic erra-
ta corrigere ſubditorum. Tunc nanq; melius
iudiciorum exordia dicuntur, cum uita iudi-
cum ante diſponitur, eo quod potius iudicij
forma completur, cum negotiorum principijs
æquitas iudicantium antefertur. Ideo exordiũ
æquitatis inchoari à iudicibus debet, ut per-
fecta iuris cauſatio limitem apertius formet.

A correptione
plator: incho-
anda ſynodus

Canon. i. *Qualiter hæredes fundatoris, eccleſiæ
ſolicitudinem eius gerant.*

Nullus ſacerdotum, uel miniſtrorum ex re-
bus eccleſiæ quæ in quibuſcunq; locis à fide-
libus largiuntur, aliquid auferat, uel iuri ſuo
conneſtat. Et ut huius rei potior ſoliditas ha-
beatur, condignis filijs, uel nepotibus, hone-
ſtioribuſq; propinquis eius, qui conſtruxit,
uel ditauit eccleſiam, licitum ſit, hanc bonæ in-
tentionis habere ſolertiam, ut ſi ſacerdotem,
ſeu miniſtrum aliquid ex collatis rebus præi-
derint re fraudare, aut cõmonitionis honeſtæ
conuentione cõpeſcant, aut talia Ep̄o, uel iu-
dici corrigenda denuncient. Qui uerò hæc mo-

nita temerare uoluerit, ex cōmunicetur.

Canon. 2. Fundatores ecclesiarum, ministros eligant ibi seruituros.

Quandiu fundatores ecclesiarum in hac uita superstites extiterint, pro eisdem locis curā permittantur habere sollicitam, atque rectores idoneos in eisdem basilicis iisdem ipsi offerant seruituros.

Canon. 3.

Si sacerdos uel minister de rebus ecclesie quam alicui sub prestationis obtentu concedat, instrumento causam prestiti euidenter exponat. Aliter uero pro huius negocii causa deinceps scriptura non ualeat.

Can. 4. De rebus conquisitis à clericis, qualis diuisio fiat.

De rebus conquisitis per eos, quibus ecclesiasticarum rerum cura commissā est, inter ecclesiam, & sacerdotis hæredes æqualis diuisio fiat. Quicunque uero de predictis sacerdotibus, uel ministris pro sui utilitate, atque amicitia, uel prestatione, aut quocunque modo, aut per scripturę seriem aliquid meruerint à quolibet percipere, in rebus ecclesiasticis non poterit numerari; sed quod exinde uoluerint facere, in ipsorum uoluntatis arbitrio subiacebit.

Canon. 5. Quid monasterio, uel ecclesie, episcopus conferre possit.

Si Episcopus monasterium facit, uel ecclesiam Parochialem, quam pro suis magnificare uoluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partem census ecclesie cui prelidet, ibidem conferre licebit. At uero monasterio quinquagesimam tantum partem dare debet.

12. q. 4. Sacer-
tes uel.

12. q. 3. Quicun-
q; de sacrodo.

12. q. 2. Bonæ
rei dare.

S V M M A

Canon.6. Episcopus tertiam partem sibi debitam, cui uoluerit conferat.

Cum preteritis sanctionibus notissimū habeatur, quæ de rebus Parochialium ecclesiarū pars Episcopo conferatur, opportune tamen duximus decernendum, ut si Episcopus tertiam partem, quam de rebus earundē sanctione sibi debitā nouit, aut ipsi ecclesiæ, cuius res esse patebit, aut alteri ecclesiæ, quam elegit, cōferre decreuerit, & licitum maneat, & irreuocabile robur eius sententia ferat.

11. q. 2. Ep̄us si tertiam partē.

Nota, q̄ hic nulla mētio fit consanguineorū, sed tm̄ ecclesiarū suarū.

Can.7. Ne extra ordinē prescriptū heredes morientis sacerdotis res eius adire presument.

Propinqui morientis Episcopi nihil de rebus eius absq; metropolitani cognitione usurpare presument. Quod si is, qui decesserit, Metropolitanus fuerit, successoris eius sententiā, aut concilium sustinebunt, ne passim hæreditatis adeundæ data licentia de rebus ecclesiæ, aut non retineatur ratio plena, aut fraus inueniatur illata. Quod si presbyteri, aut diaconi fuerint, quos obisse constiterit, non sine agnitione sui Episcopi rem eius hæredibus adire licebit.

• Simile quiddā in cōci. Valē. cano. 2.

Can.8. A quo tempore incipiat prescriptio in rebus ecclesiæ.

16. q. 1. Si sacerdos.

Si Episcopus, uel sacerdos, uel minister, illicitè alienauit res ecclesiæ, uiuente ipso nulla prescriptio currit contra ecclesiam in rebus illis; sed eo mortuo incipit currere.

Canon.9. Quantum cōmodum sibi ep̄s tollat de ecclesia cuius tumulauerit sacerdotem.

In concil. Valent. cano. 2.

Cōmuni decreto sancimus, ut cū pontificē mori contigerit, Ep̄us, qui ad humanandum

corpus aduenerit, descriptis thesauris atq; ornamentis oībus, si locuples decedētis ecclesia fuerit, non amplius q̄ librā auri, in rebus, quibus ei placuerit (exceptis ornāmētis ecclesiæ) cum gratia offerentiū auferre pertentet. Si uero minor rebus extiterit, dimidiam libram sibi scienter usurpet.

Ca. 10. De filijs clericorum.

Cum multæ super incōtinentia ordinis clericorū hactenus emanauerint sniæ patrum, & nullatenus ipsoꝝ reformari quiuerit correctio morum: Ideoq; q̄libet ab Ep̄o usq; ad subdiaconum deinceps, qui uel ex ancillæ, uel ex ingenuæ detestando cōnubio in honore cōstituti filios p̄crearint, illi q̄dem, ex q̄bus geniti p̄bant, canonica censura damnent. Proles autē ex tali pollutione nata, non solum hæreditatē parentum nūq; accipiet, sed etiā in seruitutem eius ecclesiæ, de cuius sacerdotis uel ministri ignominia nati sunt, iure perēni manebunt.

15. q. 8. Cum multæ.

Nota pro filijs clericorū.

Ca. 11. Serui ecclesiarum non ordinandi.

Serui ecclesiæ ordinari nō debēt, nisi prius libertatem ab ep̄is cōsequantur. Et si honeste in clericatu uixerint, poterunt ad officia maiora promoueri.

D. 54. Qui ex familijs.

Canon. 12.

Si seruis ecclesiæ à sacerdote libertas conferatur, tempus annorum à die mortis eius tantum computari debet.

Ca. 13. Ut liberti ecclesiæ abstinēat à cōiugio Gothorū.

Cunctis ecclesiæ libertis, tam uiris q̄ feminis, eorūq; ppagini interdicif iudicio generali, ne deinceps causa cōnubij, aut Romanis ingenuis copulent, aut Gothis. Quod si hoc

S V M M A

factum quicquid patuerit, permissione tali genita
proles nunquam merebitur ius debite dignitatis;
nec ecclesie unquam carebit obsequijs.

Canon. 14.

Quod si tales liberti ad ecclesiam reuerti no-
luerint, quęcunq; uel parentes eorum, uel ipsi ab
ecclesia sunt adepti, insistente Pontifice, in di-
tationem propria reducantur ecclesie. Canon. 15.

In canone. 15. tantum agitur de obsequio et
disciplina libertorum ecclesie. Canon. 16.

Libertis ecclesie, eorumq; propinquis ex omnibus,
quę de iure ecclesie noscunt habere, nihil lice-
bit in extraneum dominium transferre. Suis ergo
filijs, uel propinquis eiusdem ecclesie, uel serui-
tio, uel patrocinio subiugatis, quęcunq; dona-
re, uel uendere uoluerint, poterunt.

Ca. 17. Baptizati Iudei cum Episcopis celebrent dies festos.

Baptizati Iudei quocumque loco certo tpe con-
uerfentur. Festis tamen precipuis noui testamenti
ferie consecratis, ac diebus illis, quos olim san-
ctione ueteris legis sibi met censebant esse solle-
nes, in ciuitatibus publicisq; conuentibus cum
summis Dei sacerdotibus celebrare precipimus,
ut eorum conuersationem, & fidem & Pontifex
approbet, & ueritas seruet. Huius uero teme-
rator edicti, put Episcopus permiserit, aut fla-
gris, aut abstinentie subiacebit.

Explicit concilium Toletanum. 9.

Conci. toleta-
num. 10.

C O N C I L I U M T O L E T A N U M,
decimum anno octauo Recceswinthi regis tem-
pore Martini Papę.

Ca. 1. De celebritate annunciationis Dominice.

Quoniam die, qua inuenit angelus uirgini

uerbi conceptum, & nunciaſſe uerbis, & indiſſe miraculis, eadem die feſtiuitas nō poteſt celebrari cōdigne, quōd interdum quadrageſima, uel paſchale feſtum uideat̄ incumbere, in q̄bus nihil de ſanctor̄ ſolēnitatibus, ſicut ex antiquitate regulari cautum eſt, cōuenit celebrari, cū ſecundum ipſam incarnationē uerbi non cōueniat tunc celebritatibus prædicari, q̄n̄ conſtat ipſum uerbū poſt mortem carnis gloria reſurrecciónis attolli. Ideo ſpeciali conſtitutione ſancit̄, ut ante octauum diem, quo natus eſt Dñs, genitricis quoq; eius dies habeat̄ celeberrimus, & præclarus. Ex pari. n. honore cōſtat, ut ſicut natiuitatem filij ſequentiū dieꝝ inſequitur dignitas, ita feſtiuitatem matris tot dieꝝ ſequat̄ ſacra ſolēnitas. Nā quod feſtum matris eſt, niſi incarnatio uerbi: Cuius feſtum ita debet eſſe ſolēne, ſicut eſt & eiꝰſdē natiuitatis uerbi. In multis itaq; eccleſijs à nobis & ſpatio remotis, & terris, hic mos agnoſcitur retineri. Solēnitas itaque Dñicę matris die .15. calen. Ianuarię oīmodo celebretur.

Hęc feſtiuitas in ſola Hiſpania celebrat̄.

Canon. 2.

Qui contra ſalutem principum, gentis aut patrię aliquid machinatur, ab Ep̄o uſq; ad extremum ordinis clericorum, aut monachor̄ mox omni dignitate & honore priuetur.

Ca. 3. Contra ep̄iſcopos, qui monaſterijs, uel eccleſijs conſanguineos, uel ſibi fauentes ꝑficiunt.

Agnouimus. n. quosdam Pontifices præce- I. Petri, 5. 2.
pti principis Apoſtolor̄, qui ait: Paſcite, q̄ in uobis eſt gregem; nō coactę, ſed ſpōtaneę, neq; ui dominantes in clero &c. ita eſſe imemores;

S V M M A

ut quibusdam monasterijs, parochialibusq; ecclesijs, aut suæ cōsanguinitatis psonas, aut sui fauoris picipes, iniquū sæpe statuāt in platurū, ita illis puidētes cōmoda lhonestā, ut aut eis dē deferant, q̄ pprio Ep̄o dari iust⁹ ordo depoſcerit, aut q̄ rapere deputati exactoris uiolētia poterit. Proinde placuit nobis, et in p̄nti tale rescindere factū, et nō esse de cetero faciēdū. Nā q̄sq; Pōtificū deinceps, aut sanguine, ppin q̄s, aut fauore psonis quibuscūq; sibi cōiūctis, talia cōmendare lucra tētauerit, ad suū nefandę p̄sumptionis excidium, & quod iustum fuerit, deuocēt in irritum, & qui ordinauit, annuę excōicationi subiaceat. Quæ uerò ablata fortasse fuerint, ab eo, q̄ tulit, reddant̄ i duplū.

D. 39. Decēter
omnibus placet.

Ca. 4. De professione & habitu uiduę professę.

q. 1. Vidua,
quæ sanctę religionis.

Vidua, quæ sanctę religionis obtinere ppositum uoluerit, sacerdoti uel ministro, ad quē aut ipsa uenerit, aut quem ad se uenire cōtigerit, scriptis, p̄fessionem faciat à se aut signo, aut subscriptione notatā, cōtinentem se & religionis, ppositum uelle, & hoc perēniter inuiolate seruare. Tūc accepta à sacerdote, uel ministro apta religionis huius ueste, seu lectulo quiescens, siue in quocūq; loco cōsistens incuctanter ea utatur. Nec diuersi coloris, aut diuersę partis eadem sit notabilis uestis, sed religiosa & non suspecta, quæ careat uarietatibus colorum. Pallio purpureo, uel nigri coloris caput contegat ab initio susceptę religionis; ut dum illic tulerit signū, pbabilis sanctitatis, ubi nullius falli poterit uisio intuentis, nunq̄ ausus attentet detestandę p̄sumptionis.

Ca. 5. De feminis quæ propositū religionis abiecerūt.

Sanctimoniales fœminæ, quæ propositū abiecerūt religionis, cōmoneant sacerdotis auctoritate, ut redeant sponte. Quæ si redire noluerint, impulsu sacerdotis ad religionis cultum reducant, & in monasterijs redactæ excōcacionis snia feriant. Hic idem quoq; ordo in illarū cōdemnatione manebit, quæ quālibet à sacerdote sanctimonix uestem nō accepissent, ipsæ tñ aut induræ sunt, aut in illo diu habitu confenserūt, qui religionis esse cultus ab intuentibus crederet, si coram ecclesia, uel sacerdote, aut etiam cōpetentibus testibus, quandoq; indutæ certis iudicijs, aut testimonijs approbant.

27. c. 1. oēs fœminæ ueniētes

Ca. 6. Quoto anno liceat parentibus, filios tradere religionis.

Si in qualibet minori ætate, uel religionis tōsuram, uel religionis debitā uestē in utroq; sexu filijs, aut unus, aut ambo parces dederint, certè, aut nolentibus, uel nesciētibus sese susceperunt, & nō mox uisam in filijs abdicauerint, sed uel coram se, uel coram ecclesia palāq; in cōuentu eisdem filios talia habere pmiserint, ad secularē reuerti habitū, ipsis filijs quicquid penitus nō licebit; sed coniuncti, q; tōsuram, aut religiosam uestem aliquā habuerint, mox ad religionis cultū habitumq; reuocent; & sub streua districtione huiusmodi obseruantix inseruire cogant. Parentibus sanè filios suos religioni cōtradere nō amplius q̄ usq; ad quartūdecimū ætatis eorū annū licētia poterit esse.

20. q. 2. Si in qualibet minori. Et in decre. Iuo. lib. 3.

Item decretum pro Potamio ep̄o.

Ecce. n. tractantibus nobis in pace de ecclesiasticis regulis, delatum est cōuentui nostro

In decre. Iuo. habetur, usq; ad decimum. Confesso ep̄i qui tactu fœmineo si poluerat.

S V M M A

epistolium confusæ confessionis, & abolendæ subscriptionis, quo Potamius Bracarenfis ecclesiæ Ep̄s de factis pprijs, suisq; uerbis anno taret articulis. Quo referato, qd obliterāda pagina, & abolenda literarū pāderent elemēta stetitibus potius q̄ sermonibus lachrymosa conatio recēsuit. Tūc solitarie tm̄ secretisq; adunatis pontificibus Dei, prædictū ep̄m adesse corā nobis fecimus. Quem singultis aggredietes, amplius q̄ loquelis, referatam illi suæ deformitatis, & nostræ cōfusionis scripturā protulimus. Quam accipiens, ac recurrens sciscitantibus nobis, utq; sui operis & suæ annotationis itimatio esset. Ille suū actum, suisq; oris eloquium, suorū quoq; digitorū esse robur asseruit; quod illic relegendo p̄didit. Rursus diuini noīs contestatione hunc adiurātes obrestati sumus, ut, an de se sponte mendaciū diceret, aut alicuius uiolentia p̄meretur, et perterritus talia narraret. Qui mox flebili uoce, luminibusq; ploratu madentibus, & fragore singultuum, cū unius Dei noīs iuramēto clamauit, se & uerè eadem mala de se cōfiteri; & ad hæc cōfitenda nulla se uiolentia p̄grauari. Vnde etiam per nouem menses sp̄ote deseruisse regimē ecclesiæ suæ, & ergastulo quodam, pro admisso flagitio acturus p̄nitentiā se cōclusisse edixit. Tunc per fidelem cōfessorē eius agnito, q̄ tactu fœmineo sorduisset, & declarato, licet hunc paterna antiq̄tas sacris regulis det̄cere ab honore decernat, nos tm̄ miserationis iura seruantes, nō abstulimus nomē honoris, sed ualida autoritate decreuimus, perpetua

Nota

pœnitentia hunc inferuire officijs, & ærūnis; pudentes, melius illum per asperā, & dumofam ire pœnitentię folitudinem, ut qñq; pueniret ad refrigerij māfionem, q̄ relicto in uolūtatis fuę latitudine, ad præcipitium deñci æterna dānatione. Tunc uenerabilem fructuofum ecclefię Dimienfis ep̄m cōmuni oīum noſtrę electione cōſtituimus ecclefię Bracarenfis gubernacula continere. Eugenius indignus Toletanę ſedis Metropolitanus ep̄s, hoc iudicij noſtri decretum ſubſcripſi. Similiter et alij ep̄i ſubſcripſerunt numero decem & ſeptem.

Explicit concilium Toletanum. 10.

Eugenius primus, ſeptuageſimus quintus *Eugenius Papa* ſub Petro, natione Romanus, clericus à *pa. 75.* cunabulis, ex patre Rufiniano, ſedit annos duos, meſes nouem, dies uigintiquatuor. Benignus, mitis, manſuetus, oībus affabilis, & ſanctitate p̄clarior Imperat. Conſtante. Eodē tpe Petrus in locū Pauli heretici Conſtantinopolis ſufficitur, quo Eugenius Romę in locum Martini Papę.

CABILONENSE CONCILIVM *Cabilonenſe concilium.*
in Gallijs celebratum tempore Eugenij Papę.
Eſt prouinciale.

Canon Primus.

Oēs inſpirāte Dño uno aīo definimus, ſicut ut fidei norma & in Niceno concilio pia eſt pfeſſiōe firmata, uel à ſanctis patribus tradita, atq; ab ipſis expoſita, uel in poſtmodū à ſctō etiā Chalcedonen. cōcilio firmata in oībus, & ab oībus conſeruetur.

Canon. 2.

Canonū ſtatuta ab oīb? itemerata ſeruent.

D.

S V M M A

Canon. 3.

Siquis Ep̄s, presbyter, aut diaconus, uel quicumq; ex sacerdotali catalogo, cum qualicumq; extranea muliere familiaritatem habuerit, que dedecoris uel adulterij possit asferre suspitionem, ab ordine degradetur.

Canon. 4.

Vt duo in una ciuitate penitus uno tpe, nec ordinentur, nec habentur Ep̄i.

Canon. 5.

Seculares uero, qui necdum sunt ad clericatum conuersi, res parochiarum, uel ipsas parochias ad regendum non habeant commissas.

Canon. 6.

Nullus ante audientiam res quorumlibet inuadere, aut auferre presumat. Quod qui fecerit, ut necator pauperum habeatur.

Ca. 7. Ut bona ecclesiarum integra mancant.

Defuncto presbytero, uel Abbate, nihil ab Ep̄o auferatur, uel à quocumq; de rebus parochiarum, uel xenodochij, uel monasterij aliquid debeatur minuere. Quod qui fecerit, iuxta decreta canonum coerceatur.

Ca. 8. Confitentibus propria peccata à sacerdote imponatur penitentia.

De penitentia uero peccatorum, quæ est medela anime, utilem omnibus hoibus esse censemus, & ut penitentibus à sacerdotibus facta confessione indicatur penitentia.

Canon. 9.

Nullus mancipium extra fines, uel terminos, qui ad regnum Clodouei regis pertinet, penitus debeat uenundare; ne per tale commercium, aut captiuitatis uinculo uel iudaice seruituti

uituti mācipia Christiana teneant implicita.

Canon. 10. Ad quos pertineat electio episcoporum.

Siquis Episcopus de quacuncq; ciuitate fuerit defunctus, non ab alio, nisi à comprouincialibus, clero & ciuibus suis, alterius habeat electio. Sin autē, huius ordinatio irrita habeat.

Canon. 11.

Statuimus, ut si iudices publici, p̄sumptione, uel potestate, qua pollent, clericos, uel abbates coram se cōparere fecerint, à cōmunionē oīum sacerdotum eos cōuenit sequestrari.

Canon. 12.

Duo abbates in uno monasterio esse nō debēt, uerūtāmē si qlibet Abbas sibi elegerit successorē, ipse, q̄ sic elegerit, de facultatibus ipsius monasterij ad regendum nullam habeat potestatem.

Canon. 13.

Nullus alterius clericū retinere p̄sumat, nec ad sacrum ordinem sine uoluntate Ep̄i penitus promouere.

Canon. 14.

Statuimus ut Ep̄is cura & p̄tās sit tā de ordinatione clericorū, q̄ de facultatibus collatis oratorijs, quę per uillas fiunt, qualiter ad ipsa oratoria & officiū diuinum possit impleri, & sacra libamina cōsecrari. Q̄d si aliqs etiā fundatores illoꝝ, contradixerint, cōmunionē priuentur.

Canon. 15.

Abbates, uel monachi, aut agētes monasterioꝝ, p̄rocinio seculari penitus non utant; nec ad principis p̄ntiā, sine Ep̄i sui p̄missu ambulare audeāt. Alias excōicent.

Canon. 16.

Nullus Ep̄s, nec presbyter, uel Abbas, seu diaconus per p̄miū ad sacrū ordinē accedat.

HH

S V M M A

Si accesserit ipso honore priuet. *Canon. 17.*

Nullus seculariū nec in ecclesia, nec infra atrium ipsius ecclesie quicquam scandalum, aut similitates excitare presumat, nec arma trahere, aut quicquam que ad uulnerandum, uel interficiendum appetere. Quod si fecerit, communione priuetur. *Ca. 18.*

Hic agit de obseruatione Domini diei tantum, secum dum statuta concilii Aurelianen. tertii. ca. 27.

Can. 19. Ne turpia cantica in ecclesijs cantentur.

Valde. n. oibus noscitur indecorum, quod per dedicationes basilicarum, aut festiuitates martirum, ad ipsa solennia confluentes chorus foemineus turpia quidem, & obscena cantica decantare uidentur, dum aut orare deant, aut clericos psallentes audire. Unde conuenit, ut sacerdotes locitalia a septis basilicarum, uel porticibus ipsarum, ac etiam ab ipsis atrijs uerare debeant. Et si uoluntarie noluerint emendare, aut excorari debeant, aut disciplinae aculeum sustinere.

Explicit concilium Cabilonen. sive.

Vitalianus.
76. pont.

Vitalianus Papa. 76. natione Signensis, uincicie Campanie, de patre Anastasio, sedit annos 14. menses. 6. Imperat. Constante. circa annum Domini. 656. Hic regulam ecclesiasticam ac rigorem (ut mos erat) omnimode conseruauit.

Conci. Toletanum. II.

CONCILIVM TOLETANVM undecimum anno quarto Bambæ regis septimo idus Nouembris circa tpa Vitaliani Papæ.

Primum oium publice pronunciat fides catholica, & declarant uniuersa dogmata fidei, maxime que ad incarnationis & Trinitatis mysteria pertinent. & hoc longa & elegantissima disputatione. Ex quibus omnibus nonnullos ar-

iculos hoc in loco censuimus annotandos.

Primus. De processionē spiritus S.

Spiritum quoq; sanctū, qui est tertia in Trinitate psona, unum, atq; æqualē cum Deo patre, & filio credimus esse Deum, unius substātię, unius quoq; esse nature; non tñ genitū, uel creatū, sed ab utrisq; pcedentem, amboꝝ esse spm̄. Hic ē spiritus sanctus, nec īgenitus, nec genitus credit, ne, aut si īgenitum dixerimus, duos p̄s dicamus, aut si genitū, duos filios p̄dicare mostremur, qui tñ nec patris tñ, nec filij tñ, sed simul patris, & filij spiritus dicif. Nec. n. de patre p̄cedit in filiū, uel de filio p̄cedit ad sc̄tificādā creaturā, sed simul ab utrisq; p̄cessisse mōstrat; q̄a charitas siue sanctitas amboꝝ esse agnoscit. Hic ergo sp̄s sc̄tus missus ab utrisq; credit; sed minor patre, & filio non habet, sicut filius p̄pter assumptā carnem minorē se patre, & spiritu sancto esse testat. Hęc est sanctę Trinitatis relata narratio, quę nō triplex, sed Trinitas & dici, & credi debet. Nec

recte dici p̄t, ut in uno Deo sit Trinitas, sed In uno Deo nō est Trinitas: sed vnus Deus. est Trinitas. vnus Deus trinitas. In relatiuis uerō psonar; nobis pater ad filiū, filius ad p̄m, sp̄s sanctus ad utroq; referit. Quę cū relatiue tres p̄sonę dicant, una tñ naturalis substātia credit.

Secūdus. Hęc ergo sancta Trinitas, q̄ vnus Trinitas sancta nec capitur numero, nec recedit ē numero. et uerus ē De⁹, nec recedit à numero, nec capit numero. In relatione. n. psonar; numerus certif; in diuinitatis uerō substātia qd enumeratū sit, nō comprehendit. Ergo hoc solo numerū insinuat, q̄ adinuicē sunt; & in hoc numero carent, q̄ in se sunt. Nā ita sanctę huic Trinitati

Pfal. 146. unum naturale cōuenit nomen, ut tribus psonis non possit esse plurale. Ob hoc ergo credimus illud in sacris literis dictū: Magnus Dominus noster; & magna uirtus eius; & sapientia eius non est numerus.

Sapient. 7. d. Tertius. Tres igit psonæ istæ dicunt, iuxta qđ maiores definiunt, ut agnoscant. Nam et si attendamus illud, qđ scriptura sancta dicit de sapientia. Splendor est lucis æternæ, sicut splendorem luci uidemus inseparabiliter inherere, sic cōitemur filium à patre separari nō posse.

In sancta Trinitate una persona non intelligitur sine aliis, quicquid dispuntent aliqui recantiores.

Tres ergo illas unius, atq; inseparabilis naturæ psonas sicut non cōfundimus, ita separabiles nullatenus p̄dicamus, qñ quidem hoc nobis dignata est ipsa Trinitas euidenter ostēdere; ut etiam in oibus, quibus uoluit sigillatim psonas agnosci, unam sine altera non p̄mittat intelligi. Nec. n. pater absq; filio cognoscit, nec sine patre filius inuenit. Relatio q̄ppe ipsa uocabuli, personalis, psonas separari uetat.

Explicatur in caritationis filij Dei mysterium.

Quartus. De his tribus psonis solā filij personam pro liberatione humani generis, hominem uerę sine peccato de sancta & imaculata Maria uirgine credimus assūpsisse, de qua nouo ordine, nouaq; natiuitate est genitus. Nouo ordine, q̄a uisibilis diuinitate, uisibilis monstratur in carne. Noua aut natiuitate est genitus, q̄a intacta uirginitas & uirilem coitū nesciuit, & fecundata per spiritū sanctū, carnis materiā ministravit. Qui partus uirginis nec rōne colligitur, nec exemplo mōstrat. Qđ si ratione colligit, nō erit mirabile; si exēplo, nō erit singulos dare. Nec tñ spūs sc̄tus pater eē cre-

endus est filij, p̄ eo, q̄ Maria; eodē spiritu sancto obubrāte, cōcepit, ne duos patres filij uideamur asserere; qđ utiq; nefas est dici. In quo mirabili cōceptu, edificante sibi sapientia domū; uerbū caro factū est, & habitauit in nobis.

Quintus. Nec tñ q̄a duas in filio diximus esse naturas, duas causabimur in eo esse personas, ne Trinitati (qđ absit) accedere uideatur quaternitas. Deū. n. uerbū nō accepit p̄sonam hoīs, sed naturā; & in eternū p̄sona diuinitatis temporalem accepit substantiam carnis.

Cum duabus naturis, nō sūt i Christo duæ admittēde p̄sonæ.

Sextus. Item idē Christus in his duab⁹ naturis trib⁹ extat substātijs, uerbi, qđ ad solius Dei essentiā referendū est; corporis, & aīę, qđ ad uerū hoīem pertinet. Habet ergo in se geminā substantiā, diuinitatis suæ, & humanitatis nostrę. Hic tñ per hoc, q̄ de Deo patre sine initio p̄dñt, natus tñ (nā nec p̄ fact⁹, nec p̄ destinatus accipit): p̄ hoc tñ, q̄ de Maria uirgine natus est, & fact⁹, et p̄ destinatus eē credēdus est.

Tres in Christo substātiæ.

J. C. P. A.

Septimus. Exēplo ergo capitis nostri cōfitemur uera fide resurrectionē carnis oīum mortuorū, nec in aere, uel qualibet alia carne (ut q̄dam delirant) resurrecturos nos credimus; sed in ista qua uiuimus, cōsistimus, et mouemur. Peracto huius sanctæ Christi resurrectionis exēplo idē Dñs noster paternā ascēdendo sedē repetijt, de qua nuncq̄ per diuinitatē discessit. Illic ad dexterā p̄ris sedens, expectatur in fine seculorū iudex oīum uiuorū & mortuorū. Inde cū sanctis oībus ueniet ad ferendum iudiciū, reddere unicuiq; mercedis p̄prie debitum putiquisq; gessit in corpore siue bouū, siue malū.

Exponitur articulus resurrectionis.

S V M M A

Octauus. Hæc est cōfessionis nostræ fides
 exposita, per quā oīum hereticorū dogma peri-
 mit; p̄ quā oīum fidelīū corda mūdantur, per
 quam & ad Deum gloriose acceditur.

In primo canōne tantum decernitur ne tu-
 multu concilium agitetur.

Canones con-
 ci. Toleta. 11.

Can. 2. Quod necesse sit, Episcopum predicare,
 & ab alijs curis cessare.

Quantū quis præcellī culminis obtinet lo-
 cum, tantū necesse est, præcedat cæteros gratia
 meritorū, ut in eo, q̄ præsidet singulis, singula-
 riter ornatur eminentia sanctitatis: hñs semp
 & in ore gladium ueritatis, & in ope efficaciam
 luminis; ut iuxta Paulū, potēs sit exhortari in
 doctrina sana, et cōtradicientes reuincere. Nos
 proinde nostrī ordinis gradū, uel suscepti regi-
 minis modū magnopere cogitare debemus; ut
 qui officium prædicationis suscepimus, nullis
 curis à diuina lectione priuemur. Nam quo-
 rūdam mentes Pōtificum, ita torporis otio à
 lectionis gratia secludunt, ut qd doctrinæ gre-
 gibus subditis exhibeat, nō inueniat p̄co mu-
 tus. Insistendum ergo semp erit maioribus, ut
 quos sub regiminis cura tuentur, fame uerbi
 Dei perire nō sinant.

Ad Tit. 1.

In residuo canonis tractatur id quod habet
 tur in concilio Toletano. 8. ca. 8.

D. 12. De his,
 qui contra.

Ca. 3. Quod etiam ep̄i eūdem habeant modū psallendi.
 Pontifices, rectoresq̄ ecclesiarū, unum, eun-
 demq̄ in psallendo teneant modum, quem in
 metropolitata sede cognouerint institutum.
 Qui cōtrafecerit, sex mēsis cōmuniōne pri-
 uatus apud Metropolitanum sub penitentiæ

cenſura permaneat corrigendus.

Ca. 4. De diſcordia ſacerdotum componenda.

Relatum eſt nobis quosdam ſacerdotes, in tantum obſtinationis efferuiſſe diſcordiam, ut non ſolum, illos ab ira occaſus ſolis nō reuocet; ſed nec annoſa quidem tranſactio tēpo-
rum ad bonū charitatis reclinet, q̄ppe in quorum cordibus ſol iuſtitie Chriſtus occubuit, ut ad lumen charitatis redire uix poſſint. Horum ergo, & ſimilium, diſcordantium fratrum oblationes nullo modo recipiendas cenſuimus. De p̄ſonis tamen diſcordantium id p̄cepimus, ut anteq̄ eos reconciliatio uera inſtitat, nullus eorum accedere ad altare Domini audeat, uel gratiam cōmunionis ſanctę percipiat. Quod ſi unus eorum alio contemnente ad ſatisfactionem charitatis occurrerit, ex eo tempore, ut pacificus intra eccleſiam reputetur, ex quo ad concordiam feſtinare conuincitur. Hoc tamen ſeruato, ut tempus, quod in ira expendit, geminatum in p̄nitentię ſatisfactione perſoluat.

Eph. 4. f.

In canone q̄nto agit de corrigēdis exceſſibus ſacerdotū. Nihil tñ hēt annotatione dignum.

Ca. 6. A clericis cauſa ſanguinis non indicatur.

His a q̄bus dñi ſacrā tractāda ſunt, iudiciū ſanguinis agitare nō liceat. Alias uero, & ordinis honore priuet, & loco ſub p̄peruo quoq̄ dānationis teneatur relegatus ergaſtulo.

23. q. 8. His à q̄bus domini.

Capon. 7.

Eccleſiarum rectoribus diſcretio eſſe debet, ne per inconditam et indiſcretam diſciplinam ſubeant homicidij notam.

S V M M A

Ca. 8. Ne merces aliqua, pro diuinis sacramētis sumatur.

l. q. i. Quicquid
inuisibilis.

Quicūq; in ecclesiastico ordine cōstitutus p̄ baptizādīs, cōsignandisq; fidelibus, aut collatione chris̄matis, uel p̄motionibus graduū; p̄tia quælibet, uel p̄mia, nisi uoluntarie oblata susceperit, si sciente loci Episcopo, hoc impune euaserit, idem Episcopus duobus mensibus excōicationi subiacet. Sin autē, patrator si presbyter est, trium mensium excōmunicatio ne plectatur; si diaconus, quatuor; subdiaconus, uel clericus, excommunicentur.

Ca. 9. Quid custodiri debeat, si per p̄miū quis ep̄s fiat.

Quisq; pontificale culmen ante Domini altare percepturus accesserit, sacramēti exactio ne astringatur, q̄, pro cōferenda sibi consecratione honoris, nulli personę cuiuslibet p̄miū collationem, uel aliquādo dedisset, uel aliquādo in futurum dare procuret. Sicq; aut mandatus accedat, aut publicato hoc scelere, denudatus corā ecclesia, ad talem honorē nō accedat. Quos aut post p̄lationem per p̄tium ordinatos fuisse patuerit, ut uerē simoniaci ab ecclesia separentur; & duor; annor; spatio exilio relegentur, ut lachrymis & pœnitentiā honorem cōquirere, & reparare intendant, quem p̄mijs emerant. Vnde si digna eos satisfactio commendauerit, peracto indictæ pœnitentiæ tempore, non tantum communioni, sed & loco, & totius ordinis officijs, a quibus separati fuerant, restaurandi sunt.

Ca. 10. Quæ sint promittenda in ordinatione Pontifici.

Omnes Pontifices, rectoresq; ecclesiar; tpe quo ordinandi sunt sub cāutione promittant

ut fidē catholicā sincera cordis deuotione cu-
stodientes iuste, & piē uiuere debeant, atq; ut
debitū per omnia honorē, atq; obsequij reuerē-
tiam præ eminenti sibi dependant.

*Canon. 11. Quo puniendus, qui acceptam à sacer-
dote eucharistiam non sumpserit.*

Quicumq; fidelis inuitabili qualibet infir-
mitate coactus eucharistiā perceptā reiecerit,
in nullo ecclesiasticę dānationi subiaceat. Simi-
liter, nec illos cuiuscq; punitionis celsura redar-
guet, qui talia, aut tēpore infantię faciunt, aut
in qualibet mētis alienatione positi, qui, quod
fecerint, ignorare uident. Iā uerò, quicumq; aut
de fidelium, aut infidelium numero corpus Dñi
absq; inuitabili infirmitate proiecerit, si fide-
lis est, perpetua cōmunionē priuetur; si infide-
lis, & uerberibus subdatur, & perpetuo exilio
relegetur. Quòd si horum quilibet huiusmodi
excessus digna pœnitentia satisfactione defle-
uerit, post quinquenium licebit illum cōmu-
nioni pristinæ reformari.

*Canon. 12. Qualiter agendum cum penitente
in mortis periculo.*

Qui pœnitentiā in mortis agit periculo, nō
diutine à recōciliationis gratia differendus est.
Sed si præcincto mortis urgeatur periculo, pœ-
nitentiā per manus impositionē accepta, statim
ei reconciliatio adhibenda est, ne prius ab hu-
manis rebus eger abscedat, q̄ donū reconcilia-
tionis accipiat. Vnde iuxta papæ Leonis edi-
ctum his, qui in tēpore necessitatis, & in peri-
culi urgentis instantia p̄sidium pniæ ex more
recōciliationis implorant, nec satisfactio inter

16. q. 6. His, q̄
tpe. Et in epist.
Leonis episto-
1a. 89.

S Y M M A

dicenda est, nec recōciliatio denegāda; quia in misericordia Dei, nec mensuras possumus ponere, nec tēpora definire. De his autē, qui accepta pœnitentia anteq̃ recōciliantur, ab hac uita recesserint, placuit nobis, ut & memoria talium in ecclesiis cōmendetur, & oblatio p̃ eorum delicto à p̃sbyteris recipiatur.

Canon. 13. De sacerdotibus, qui uexantur ab spiritu.

Bene siquidē maiorē regulis definitū est, ut dēmonijs, alijsq; passionibus irretitis mysteria sacra tractare nō liceat. Cui p̃cepto cōsensu rationis adhibito id cōmuniter definim⁹, ut nullus de his, qui in terrā arrepti à dēmonibus eliduntur, aut quolibet modo uexationis incursum efferunt, uel sacris audeant ministrare altaribus, uel indiscussi se diuinis ingerant sacramentis: exceptis illis, q̃ uarijs corporē incōmoditatibus dediti, in huius modi passionib⁹ in terrā approbantur elisi. Qui tñ & ipsi tandiu erunt ab officij sui, & ordine, & loco suspensi, quo usq; unius anni spatio p̃ discretionē p̃p̃i inueniantur ab incursum dæmonū alieni.

Canon. 14. Ut qui Domino sacrificant, secum semper habeant adiutoria constituta.

7. q. 1. Illud diuini oraculi.

Sūm opere cauendū est, ne horis illis, atq; tēporibus, quib⁹ Dño pfallitur, uel sacrificat, unicuiq; diuinis singulariter officijs insistenti p̃ncipiosa passio, uel corporis q̃libet ualitudine occurrat, q̃ aut corpus subito subruī faciat, aut mentem alienatione, uel terrore cōfundat. Ob hoc ergo instituiimus, ut ubi tēporis, uel loci, siue cleri copia suffragatur, habeat ille q̃squis canens Deo, atq; sacrificans, post se uicini sola

minis adiutorem, ut si aliquo casu ille, q̄ officia impleturus accedet, turbatus fuerit, uel ad terram elisus, a tergo semper habeat, qui eius uicem exequatur intrepidus.

In Canone. 15. habetur tantū, ut omni anno conueniant Ep̄i ad celebrandū conciliū.

In Canone. 16. agitur solū de gratiarū actio-
ne Deo, & regi.

Subscripserunt p̄sentes Ep̄i, & Abbates monasteriorum, & Egila diaconus agens uicem Ep̄i Arcobricēsis, & Liberatus diaconus agens uicem Ep̄i Segouien-
sis.

Explicit concilium Toletanum. II.

CONCILIUM BRACARENSE Conciliū Bra-
tertium tempore Vitaliani Papæ celebratum, carens. 3.
& est prouinciale.

Can. 1. *Vt exclusis omnibus opinionibus, panis tantum,*

& uinū aqua permistū in sacrificio offerantur.

Audiuimus, quosdā schismatica ambitione De conse. d. 2.
detentos, contra diuinos ordines, & Apostoli- cū oē crimen.

cas institutiones, lac pro uino in diuinis sacri-
ficis dedicare, alios quoq; intinctā eucharistiā
populis; pro cōplemento cōmunionis porrige-
re; quosdā etiam expressum uinū in sacramento
Dñici calicis offerre. Quod, q̄ sit euangelicā,
atq; Apostolicā doctrinæ contrariū, & cōsue-
tudinī ecclesiasticæ aduersum, non difficile ab
ipso fonte ueritatis probatur, a quo ordinatā
ipsa sacramentorū mysteria p̄cesserunt. Ait. n.
euangelista: *Acceptit Iesus panē, & calicē &c.* Math. 26. 26.
Cesset ergo lac in sacrificio offerri, q̄ euidens
exemplū euāgelicæ ueritatis aliud offerri non
sinit. Illud uerò, quod pro cōplemento cōionis

S V M M A

intinctam tradunt eucharistiam populis, nec hoc prolatum testimonium ex euangelio recipit, ubi Apostolis corpus suum & sanguinem comendavit. Nam quod Dominus intinctam bucellam Iudae dedit, id fecit, ut proditorē ostenderet, non tamē ut sacramenti huius institutionē monstraret. Quod uero de expresso botro, id est, de uuarum granis populus comunicatur, ualde est omnino confusum. Calix. n. Dñicus, uino & aqua permistus debet offerri, quia uidemus in aqua populū intelligi: in uino uero ostēdi sanguinē Christi. Ergo quādo in calice uino, aqua miscet, Christo populus adunatur. Non enim potest calix Dñi esse aqua sola, aut uinum solum nisi utrunque simul misceatur.

Can. 2. Ne uasa Domino sacrata, humanis usibus seruiant.

Siquis scienter diuina uasa, uel ministeria, aut in usus suos transtulerit, aut comedere in his, uel poculū sibi sumendū elegerit, gradus sui, uel officij periculum sustinebit. Si secularis fuerit, perpetua excommunicatione damnetur, si religiosus, ab officio deponatur. Sub hac sententia tenebuntur, qui ecclesiastica ornamenta, uel, uel alia quibet indumenta, atque etiā utensilia scienter in suos, uel aliorum usus transtulerint.

Can. 3. Ne sacerdos sine orario, sacrificet.

21. d. Ecclesiastica inilit.

Quādo sacerdos missam celebraturus accedit non aliter accedat, quam orario utroque humero circumseptus, sicut & quādo fuit consecratus; ita ut, de uno eodemque orario ceruicem pariter & utrunque humerum premeans, signū in suo pectore prepararet crucis. Siquis aliter egerit, excommunicationi subiaceat.

Canon. 4. De vitanda extranearū mulierū familiaritate.

Nullus de clero, absq; honesto, & cōpetentī testimonio excepta sola matre, cū quibuslibet fœminis secrete se p̄sumat adiungere. Et nō solum cū extraneis, sed nec cū ipsis etiam sororibus, uel propinquis, ne licentia sororū, uel propinquarū mulierū, quisq; solus familiarior habeatur ad perpetrandū scelus. Huius p̄ceptionis transgressor sex mēsis p̄niā subiaceat.

Canon. 5. A quibus & quō gestande martyrum reliquia.

In festis quibusq; diebus arcam Dñi cū reliquijs, nō Ep̄i, sed leuitē in humeris gestent, quibus, & in ueteri lege onus idē impositū nouimus esse p̄ceptū. Quod si Ep̄us p̄ se reliquias 1. Para. 15. 2. deportare elegerit, nō ipse à diaconibus i sella uehatur, sed potius pedestri eo unā cū populis progressionē procedente ad ecclesias p̄ eundē sanctæ Dei reliquiæ portabuntur.

Canon. 6. Quomodo plectendi ecclesiastici ab Ep̄o.

Qui gradus iam ecclesiasticos meruerunt, D. 15. Cū beatus Paulus. idest, p̄sbyteri, abbates, & leuitē, exceptis grauioribus, & mortalibus culpis, nullis debent uerberibus subiacere. Nō est dignū, ut passim unusquisq; p̄latus honorabilia mēbra sua, prout uoluerit uerberib; subñciat, & dolori; ne dum incaute subdita percutit membra, ipse quoq; debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat.

Canon septimus est secūdus Canon i Chalcedonē, concilio. 12. q. 4. Qui cūq; sub hoc.

In Canone octauo habet, ut rectores ecclesiarū curent magis ecclesiastica iura, q̄ sua.

Explicit cōcilium Bracarense tertium.

- Adeodatus,**
Pont. 77. Adeodatus septuagesimus septimus Papa sub Petro; anno Christi. 671. Sedit annos quatuor, menses duos, dies quinque; patria Romanus, ex monacho Pontifex creatur; uir religione, & omni comitate præditus, Constantino Pogonato Imperat. 61.
- Donus Pont.**
11. 78. Donus. 78. Papa natione Romanus, ex patre Mauricio; sedit annū unū, menses quinque, dies. 6. Sub hoc cōuocata est synodus Cōstantinopolitana sexta, sub Agathone cœpta, sub Leone secundo absoluta est. Donus tantū doctrina, & sanctitate uite adeo floruit, ut Rauēnatū ecclesiā iam pridē à Romana segregatā, se di apostolicæ obtemperantem reddiderit.
- Agatho Pont.**
11. 79. Agatho septuagesimus nonus Papa, natione Siculus, ex monacho Pontifex creatur; sedit annos duos, menses sex, dies quatuor. Vir fuit adeo benignus & māfuetus, ut uniuersis hilaris, & iocundus cōprobaretur; & tantæ sanctitatis, ut leprosum obuium factum osculo suo statim liberauerit. Huius pontificis mortē, uacat sedes annum unū, menses quinque.
- Leo. 2. Pontif.**
80. sub Petro. Leo iunior, Papa octuagesimus sub Petro, natione Siculus ex patre Paulo; sedit menses, 10 dies. 17. Vir in humanis, & diuinis scripturis sufficienter instructus Græca, & Latinā lingua eruditus, paupertatis amator, erga inopū prouisione, nō solum mentis pietate, sed & studiū sui labore sollicitus. Hic excepit & probauit acta sextæ synodi in noua Roma celebratæ, & fidente magno principe Constantino, simulq; cum eo legatis sedis Apostolicæ, & duobus patriarchis Cōstantinopolitano, & Antioche-

no, ac centū quinquaginta Ep̄is. In qua condēnati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, & Macarius cū discipulo suo Stephano, qui unā uoluntatē, & unā operationem, in Christo p̄dicauerant; sed & supra scriptos defensores hæreticos Macariū, Stephanū, Polycroniū, & Anastasium, dum nolent à suo recedere proposito, p̄ diuersa monasteria retrusit. Mense decimo sui pontificatus p̄dictus Leo moritur, & sepelitur collachrymantib⁹ omnibus, tanq̄ publico parente orbatis. uacat sedes menses undecim, dies. 21.

SEXTA SYNODVS CONSTANTINOPOLITANA, sub tribus supradictis pontificib⁹ generalis.

aduersus Sergiū, Paulū, Pyrrhū, Petrū, Cyrū, & Theodorū, omnes Archiep̄scopos Cōstantinopolitanos. Qui impiē docuerunt unā uoluntatē, & unā operationē in dispensatione incarnationis Dñi nostri Iesu Christi, p̄sidente Constantino Imperatore, & legatis missis ab Agathone Papa, Theodoro, & Georgio p̄sbyteris & Ioanne diacono; qui p̄sentabant in cōcilio locū Archiep̄i antiquę Romę Agathonis.

Actio prima sub Agathone Papa.

In nomine Dei, & Saluatoris nr̄i Iesu Christi, p̄sidente p̄ssimo, & Deo dilecto Magno Imperatore Cōstātino in secretario sacri palatii, quod cognominatur Trullus &c. Conueniente quoq̄ sancta, & uniuersali synodo, quę scundū imperialem sanctionē congregata est in hac regia urbe Theodoro, & Georgio p̄sbyteris, & Ioanne diacono uicem agentibus Archiep̄i antiquę Romę, & Georgio Archiep̄o

Cōfessus synodi in actio. 1.

S V M M A

magnæ Constantinopoleos nouæ Romæ, & Petro Deo amabili p̄sbytero, & monacho, & locū seruāte sedis magnæ ciuitatis Alexādriz, & Macario Archiep̄scopo Theopoleos Antiochiæ, & Georgio religioso p̄sbytero monacho, & apocrifario Theodori uenerabilis uicarij sedis Hierosolymorū, Ioanne Ep̄o Portuēsi, Abondatio ep̄o ciuitatis Paternēsis, Ioāne ep̄o ciuitatis Rhegitanę, locū p̄sentantib⁹ cētū. 25. Venerabilium Ep̄orū sancti cōcilij antiquę Romæ, residentib⁹ gloriosis patricijs, & cōsulib⁹ ex latere p̄ijssimi nostri Imperatoris Cōstantini; & ex lęua quidē eius parte residentib⁹ uicarijs Agathonis Archiep̄i antiquę Romę, & qui ex persona synodi erant Deo amabiles Ep̄i. A dextera uerō eius parte residentibus Georgio Archiep̄o nouę Romæ &c. Propositis ī medio sacrosanctis euāgelijs Christi Dei nr̄i, Theodorus, & Georgius p̄sbyteri, & Ioānes diaconus Vicarij Apostolicę sedis antiquę Romę; nec nō & qui ex p̄sona synodi erant, dixerūt.

Benignissime Dñe secundū sacram a uestra fortitudine ad sanctissimū Papā demandati sumus ad p̄ijssima uestigia uestre serenitatis unā cū eius suggestionē, quā & obrulimus coronatę uestre serenitati. Qm̄ igit̄ ante hos. 46. plus minus annos quāsdā nouitates uocū contrarias orthodoxę fidei introduxerunt, q̄ in illo tēpore fuerunt p̄sules huius regię uestre ciuitatis, idest, Sergius, Paulus, Pyrrh⁹, & Petrus, nec nō & Cyrus quondā Alexandrinę ciuitatis Antistes, & Theodorus Ep̄us ciuitatis Pharan, & alij quidā, qui eos secuti sunt, nō modū

ce (quæ p̄ totū orbem terrarum est) ecclesiam turbauerunt, unā uoluntatē in incarnationis dispensatione Dñi nostri Iesu Christi; unamq; operationem dogmatizātes, & docentes; q̄sumus à Deo coronatā uestrā fortitudinē, ut dicant, qui ex parte sunt sanctissimæ ecclesie Cōstantinopolitanæ, unde huiusmodi uocum ad inuenta est nouitas.

Cōstantinus p̄ssimus Imperator dixit. Audientes Georgius Archiep̄us nostræ huius ciuitatis, & Macarius Archiep̄us Antiochenæ ciuitatis, & ei adiacens synodus, quæ à parte Apostolicæ magnæ Romę sedis dicta sunt, quę eis uidentur p̄sequantur.

Macarius Archiep̄us Antiochiæ, unā cū Stephano p̄sbytero, & monacho eius discipulo, & alijs Ep̄i Oriētis dixerunt. Hos quidē uocū nouitates nō edidimus; sed quicquid percepimus tam à sanctis uniuersalibus synodis, & sanctis pbabilibus patribus, q̄q; à præsulib⁹ hui⁹ regię urbis, idest, Sergio, Paulo, Pyrrho, & Petro, nec nō & Honorio, qui fuit Papa antiquę Romæ, & Cyro, q̄ fuit Papa Alexādriz, hoc est, de uoluntate, & operatione, sic & credimus, & p̄dicamus, & docemus, & parati sumus hoc ostēdere. Et petentibus illis iussit Imperator proferri, & in medium legi gesta tertie synodi generalis Ephesinæ, & epistolam Cyrilli, & inter alia uerba eius epistolæ, habētur & ista Christus Iesus est, per quem reges regnant &c. & sequitur. Est enim eius omnipotens uoluntas &c. Quibus uerbis perperam intellectis, contendebat Macarius Archiep̄us

Prouer. 8. b.

S V M M A

Antiochię probare unam uoluntatem in Christo. Et tandem consideratis & examinatis uerbis illis Cyrilli redargutus, & cōfusus est Macarius à Vicarijs Apostolicę sedis, & ab alijs Episcopis Orientalibus, & p̄cepto Imperatoris absoluta est prima actio.

Actio secunda.

Sessio. 2.

P̄sidente eodem p̄ssimo & Magno Imperatore Constantino &c. & conueniente sancta, & uniuersali synodo &c. sicut in actione prima.

Prolata & lecta sunt acta quartę synodi Chalcedoneñ. & cum legeretur epistola Leonis Papę, & uentum est ad illud. Agit enim utraq; forma cum alterius cōmunionē, quod proprium habuit, uerbo quidē operante quod uerbi est; carne autem exequente quod carnis est; & horum unum coruscant miraculis; aliud uerò succumbit iniurijs, exurgentes, qui ex parte Apostolicę sedis erant antiquę Romę clamauerunt. Ecce benignissime Domine, manifeste duas naturales operationes inconfuse, & indiuisę in Domino nostro Iesu Christo. Et respondente Macario & qui cum eo erant, finita est actio secunda.

Actio tertia.

Sessio. 3.

P̄sidente eodem p̄ssimo & Magno Imperatore Cōstantino &c. sicut in actione prima.

P̄ceptum est, ut legerentur acta in quinta synodo generali; & cum lector incepit legere initium libri, qui ita continebat. Sermo sanctę memorię Mænę Archiepiscopi Constantino poleos, ad Vigilium beatissimum Papam Ro-

manum, de eo, quòd una sit Christi uoluntas.

Et exurgentes legati Apostolicæ sedis Romæ, exclamauerunt. Pijssime Domine, falsatus est præfens liber quintæ synodi. Nequaquæ relegatur sermo, qui dicitur Mænæ ad Vigilium, quæ fictus est: sed iube diligenter aduertere præsentem librum. Et inspicientes Imperator una cū iudicibus, & quibusdā de sancta synodo Episcopis, inuenerunt tres quaterniones in principio libri additos non habentes subnotationem numeri; falsatus enim erat liber ab hæreticis in nonnullis locis. Lecta sunt reliqua gesta quintæ synodi, & absoluta lectione, sancta synodus & iudices dixerunt; Ex lectione summorum conciliorum (sicut audistis) non inuenimus in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi unam uoluntatem, & unam operationem.

Falsatus codex ab hæreticis.

Actio quarta.

Præsidente pijssimo Imperatore &c. sicut in actiōe prima. Prolata & lecta est epistola Agathonis Papæ ad Cæsarem, & synodum, cuius quidem epistolæ nonnulla duximus hic subiicienda, quæ sic habet.

Sessio. 4.

Ut autem uestre pietati, quid Apostolicæ nostræ fidei uigor contineat, breuiter intinemus, quam percepimus per Apostolicam, Apostolorumque Pontificum traditionem, & sanctorum quinq; generalium synodorum, per quas fundamenta catholicæ Christi ecclesiæ firmata sunt. Hic igitur status est euangelicæ, atque Apostolicæ fidei, regularisque traditio, ut confitemur sanctam & inseparabilem Trinitatem,

Epistola Agathonis ad Cæsarem & synodum.

S V M M A

ideſt, patrem, & filium, & ſp̄ritum ſanctum: unius eſſe deitatis, unius naturæ, & ſubſtantia; ſiue eſſentia; unius eam prædicemus & naturalis uoluntatis, uirtutis, operationis, dominationis, & maieltatis, poteſtatis, & gloriæ. Et quicquid de eadem ſanctæ Trinitate eſſentialiter dicitur ſingulari numero, tanquã de una natura trium conſubſtantialium perſonarum comprehendamus regulari ratione hoc inſtitui. Cum uerò de uno earundem trium perſonarum ipſius ſanctæ Trinitatis, filio Dei, Deo uerbo, & de myſterio admirandæ eius ſecundum carnem diſpenſationis cõſitemur, omnia duplicia unius eiufdemq; Domini ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti (ſecundum euãgelicam traditionem) aſſerimus, ideſt, duas eius naturas prædicamus, diuinam ſcilicet & humanam; ex quibus & in quibus etiam poſt admirabilem atq; inſeparabilem unionem ſubſiſtit. Et unã quanq; eius naturam proprietatẽ naturalem habere conſitemur, & habere diuinam omnia quæ diuina ſunt, & humanam omnia quæ humana ſunt, abſque ullo peccato. Et utraq; unius eiufdem Dei uerbi incarnati, id eſt, humanati, inconfuſe, inſeparabiliter, immutabiliter eſſe cognoscimus, ſola intelligentia quæ unita ſunt diſcernentes propter confuſionis duntaxat errorem. Æqualiter enim & diuiſionis, & cõmiſtionis deteſtamur blaſphemiam. Cum duas autem naturas duaſq; naturales uoluntates, & duas naturales operationes cõſitemur in uno Domino noſtro Ieſu Chriſto, non contrarias eas, nec aduerſas ad alterutrum

Explicat pluralitas uoluntatum & operationũ in Chriſto.

dicimus (sic ut à uia ueritatis errantes Aposto-
 licam traditionem accusant, absit hæc impie-
 tas à fidelium cordibus) nec tanquam separa-
 tas in duabus personis, uel subsistentijs, sed
 duas dicimus unum eundemq; Dominum no-
 strum Iesum Christum, sicut naturas, ita &
 naturales in se uoluntates & operationes ha-
 bere, diuinam scilicet, & humanam: diuinam
 quidem uoluntatem & operationem habere
 ex æterno cum coessentiali patre cõmunem:
 humanam, temporaliter ex nobis cum nostra
 natura susceptam. Hæc est Apostolica atque
 Euangelica traditio, quam tenet spiritalis ue-
 stri felicissimi Imperij mater Apostolica Chri-
 sti ecclesia. Hęc est mera confessio pietatis. Hęc
 est enim ueræ fidei regula, quam & in prospe-
 ris, & aduersis uiuaciter tenuit Apostolica
 Christi ecclesia, quæ per Dei gratiam à trami-
 te Apostolicæ traditionis nunquã errasse pro-
 babitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata
 succubuit: quia dictum est Petro. Ego pro te LUC. 22. 6.
 rogauit, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquan-
 do conuersus confirma fratres tuos. Hic Do-
 minus fidem Petri non defuturam promisit;
 & confirmare eum fratres suos admonuit; qd'
 Apostolicos Pontifices meę exiguitatis præ-
 decessores, confidenter fecisse semper, cunctis
 est cognitum: quorum & pusillitas mea licet
 impar & minima, pro susceptę tamẽ diuina di-
 gnatione ministerio pedissequa cupit existere.
 Ibidem anathematizat hæreticos, qui contra
 prædicta senserunt, Theodorum, Sergium,
 Pyrrhum, Paulum, Petrum, qui, fuerunt nouæ

S V M M A

Romæ antiftites, & Honorium, qui fuit Papa antiquæ Romæ, & Cyrum Alexandrinum Epifcopum, & Macarium, qui nuper fuerat Antiochiæ præful; & Stephanum eius difcipulum. Insuper & Arrianos, Apollinariftas, Euthychianos, Thimoteranos, Acephalos, Theodofianos, Sayanitas, & omnem deniq; furorẽ hæreticorum fiue confundentium, feu diuidentium incarnationis Chrifti myfterium.

Quod autem duę fint naturales uoluntates & operationes in Chrifto, probat prædictus Papa multifarie.

Probat articulus de pluralitate uoluntatũ operationum multipliciter.

Primum quia Deus perfectus eft, & homo perfectus eft. Chriftus Iefus; ergo naturalibus proprietatibus utranq; naturam perfectam necesse eft eſſe, & duas in eo operationes & uoluntates. Igitur ſicut in tribus perſonis Trinitatis tres perſonales uoluntates aſſerere abſurdum eſt; quoniam una natura eſt, quam ſequitur uoluntas una, ita in una Chrifti perſona, quæ duas naturas habet, duas uoluntates, & duas operationes naturales negare impiũ eſt.

Secundo testimoniũ ſcripturarũ. Math. 26. Veruntamen non ſicut ego uolo, ſed ſicut tu uis. Et alibi: Non mea uoluntas, ſed tua fiat. Et in alio loco dicit; Non ueni ut facerem uoluntatem meam, ſed eius qui miſit me patris. Et iterum; Surgens uenit in partes Tyri, & ingreſſus domum, noluit aliquem ſcire, & non potuit latere; cum tamen ille fit de quo dicitur. Omnia quęcunq; uoluit Dominus, fecit in cœlo, & in terra. Igitur hoc ad humanam eius uoluntatem redigi oportet. Et alibi etiam; Spiritus

Mar. 14. d.

Luc. 22. d.

Mar. 7. c.

tus quidem promptus est, caro autem infirma. Spiritum, uoluntatem intelligit diuinam; carnem uero, uoluntatem humanam.

Tertio, ut synodus probet hæc pertinere ad fidem, iubatur expositione sanctorum doctorum Ambro. August. Chrysof. Athana. Cyrilli; utriusque Gregorij, Leonis Pontificis, cuius testimonio multoties libenter utitur; præcipue cum scribit ad sanctum Fabianum Episcopum Constantino. ubi sic habet. Agit enim utraque forma cum alterius cõmunione, quod proprium est, uerbo .s. operante quod uerbi est; & carne exequente quod carnis est &c. Et sicut uerbum ab æqualitate paternæ gloriæ nõ recedit, ita caro naturam nostri generis non relinquit. At uero illa ad diuinam naturam pertinere dicuntur scilicet; Sicut pater suscitauit mor-
tuos, ita dedit & filio &c. Et illud: Nemo potest cognoscere patrem nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare. Ad humanam tamẽ illa: Non lebat per Iudæam ambulare, quia quærebant Iudæi eum interficere. Et quæ supra citauimus ex euangelio. Illud etiam quod Dauid in persona Christi ait, Vt faciam uoluntatem tuam Deus meus &c. & illud uoluntarie sacrificabo tibi.

Synodus testi-
monijs patrũ
pbat ad fidẽ
pertinentia.

Ioan. 7.

Math. 11. d.

Ioan. 7. 26

Psal. 142.

Psal. 57.

Solet hoc aliàs fieri in concilijs, etiam cum definiunt ad fidem pertinentia iuuari sententijs antiquorum patrum.

Postremo confirmantur omnia ista definitione sancti concilij Chalcedonen. actione quinta, ubi hæc fides asseritur. Etiam & ex concilio Constantinopolitano quinto cap. 7. Dein-

S V M M A

de refertur ex integro symbolum, quod publice in ecclesia cantatur, in quo obseruatur hæc forma loquendi.

Confitemur Trinitatem personarum, siue subsistentiarum, non trium nominū subsistentiam, sed bene trium personarum unam subsistentiam. Item cōfitemur & Christum ex duabus naturis compositum.

Autor.

Hæc fuit instructio legatorum, quorum superius fecimus mentionem.

Quibus omnibus subscripserunt, primum Agatho Papa, deinde innumerabiles Episcopi occidentales, per quos delecti sunt tres prædicti legati, qui ad concilium generale Cōstantinopolitanum mitterentur, ut hæc certa fidei confessio publice prædicaretur.

Habentur ibidem etiam argumenta hæreticorum Apollinaris, Seueri, Theodosii, Cyrilli Alexandrini, & Theodori Episcopi contra pluralitatem operationum in Christo Domino; quæ quoniam nihil habent nisi uerba, missa fecimus.

Actio quinta.

Sessio. 5.

Præsidente pijsissimo, & Magno Imperatore Constantino &c. ut in actione prima.

In hac actione commonuit Imperator Macarium, & socios, ut proferrent testimonia sanctorum patrum demonstrantia unam uoluntatem, & unam operationem in Domino nostro Iesu Christo, sicut dudum promiserant; & protulerunt duos codices, quorū prior in subscriptione ita continebat.

Testimonia sanctorum patrum, unam Do-

mini nostri Iesu Christi uoluntatem docentia, quæ est etiam patris, & spiritus sancti. Quibus lectis absoluta est iussu principis actio quinta.

Actio sexta.

Præsidente pißsimo & Magno Imperatore &c. sicut in actione prima.

In actione hac rursus cõmonitus est Macarius cum socijs si haberet alia testimonia de una uoluntate, & operatione Dñi nostri Iesu Christi, quæ pferret in cõcilio. At ille ptulit et aliũ codicẽ, qui in supscriptione cõtinebat sic.

Sequentia testimoniorum de uoluntate.

Et lectus est coram concilio: Quo lecto, & prædicto Macario cum socijs suis cõtentis & nolentibus alia testimonia pro se afferre, uicarij apostolicæ sedis Romane, et qui cũ eis erant Episcopi & clerici, et monachi dixerunt. Pißsi me dñe, adhuc aliqd de una uoluntate, & una operatione nõ ostenderunt Macarius amabilis Archieps, et eius socij per testimonia ab eis prolata; sed & ipsa, quæ ptulerunt detrũcauerunt, & quæ ad Trinitatis qdem attinẽt rationem de una uoluntate, p incarnationis dispensatione Dñi nostri Iesu Christi ptulerũt. Quæ uerò cõueniunt, & quæ pprie pro huiusmodi incarnationis dispensatione posita sunt, tã sensum q̃ uerba detruncauerunt. Vnde petimus uestram pißsimã fortitudinem authenticos codices pferri ex uenerabili patriarchio huius regie ciuitatis, & cõferri cum codicibus ab eis oblati &c. Pißsimus Imperator præcepit, ut in sequenti actione fieret.

Sessio. 6.

Testimonia, p
lata ab hereticis
detrũcata.

S V M M A

Actio septima.

Conueniente sancta, & uniuersali synodo, quæ per Imperialem sanctionem congregata est &c. ut in actione prima.

Cōmoniti sunt uicarij sanctissimi Agathonis Papæ urbis Romæ, ut pferrent testimonia prædicantia duas uolūtates naturales, et duas operationes etiã naturales in dispēsatione incarnationis Dñi nostri Iesu Christi; et prophanoꝝ hereticoꝝ similiter testimonia, manifestantia unam uoluntatem, & unã opationem. Et protulerunt codicem superscriptum ita.

Testimonia sanctoꝝ ac pbabilium patrum demonstrantia duas uoluntates & duas operationes in Dño Deo & saluatore nro Iesu Christo. Quæ Stephanus monachus relegit ab initio usq; ad finem, tam sanctoꝝ ac pbabilium testimonia, q̄q; prophanorum hereticorum. Et absoluta est actione septima.

Actio octaua.

refiso. 2.

Præsidente eodem Magno Imperatore &c. sicut in actio prima.

Prius Imperator præcepit, ut Georgius Archieps Constantinopo. & Macarius, & ei subiacens synodus edicat, si cōuenit ei sensus suggestionum directar; ab Agathone sanctissimo Papa Romæ, & eius synodo. Rñdit Georgius Archieps, suscipio, et sequor dñe directas suggestiones à sc̄tissimo Agathone Papa Romæ, & credo, & sic p̄fiteor in uno sanctæ Trinitatis Dño nostro Iesu Christo uero Deo nostro duas naturales uoluntates, & duas operationes. Sic cæteri dixerunt. sic credimus, &

sequimur; & oēs, q̄ docuerunt, & dicūt unam uoluntatem, & unā operationē in duabus naturis unius Dñi nostri Iesu Christi ueri Dei nostri anathematizamus. Macarius protulit uoce & scripto suā fidem iuxta editionem sanctarū et uniuersalium q̄nq; synodorū. Rogatus uerò si cōfiteretur aperte duas naturales uoluntates, & duas opationes in Dño nostro Iesu Christo, r̄ndit. Non dico duas uoluntates, aut duas operationes in incarnationis dispensatione Dñi nostri Iesu Christi, sed unā uoluntatem, & Dei uirilem opationem: non tñ duas confiteor, etiam si mēbratim incidar et mittat in mare. Tandem oēs Ep̄i consenserunt unani

Supplicat à concilio epistola Agathonis Papæ.

mes his, quæ per Agathonem Papā, & eius synodum antedicta sunt in epistola, & in legato rum suorū instructione lecta actiōe quarta, exceptis Macario, & duobus, aut tribus eius discipulis, qui noluerunt cōsentire q̄ in Christo essent duæ naturales uoluntates, & duæ operationes. Quos exilio relegatos corā toto concilio denudauerunt pallio ep̄ali, quo & nunc etiam utuntur Episcopi, alba. s. camisia.

In eadē actione examinantē testimonia, quibus inducunt hæretici unam in Christo ponere uoluntatē, & operationem; & repertū est illos multa cōsulato omisisse, alia deprauasse in codicibus, quæ possent suum errorem demonstrare. Tandem cōuicti sunt de errore suo per duos presbyteros legatos Ep̄i Romani. Conuincunt uerò primum ex Ambrosio ad Gratianum, deinde ex Athanasio in libro de incarnatione uerbi. Ultimo, & efficacissime cū mi-

S V M M A

rabili eloquentia ex Chrysoſtomo in ſermone illo. Pater ſi poſſibile eſt, trãſeat à me calix iſte.

Actio nona.

Sefſio. 9.

Conueniente ſancta & uniuerſali ſynodo, quæ per Impérialem ſanctionē congregata eſt in hac regia urbe &c. Sicut in actione prima.

Prolatus eſt codicillus testimoniꝝ, qui ob latus à Macario, & Stephano; & collatus eſt cum alijs codicibus authenticis, & inuentus eſt deprauatus, & corruptus, & ex Athanaſio Alexãdrino, & Gregorio Nazianzeno, & Cyrillo euidenter demõſtratum eſt duas eſſe naturales uolũtates, & duas opationes in Chriſto Dño noſtro; et ſic abſoluta eſt actio nona.

Actio decima.

Sefſio. 10.

Præſidente eodem magno Imperatore Conſtantino &c. ſicut in actione prima.

Rurſus collata ſunt testimonia aliquorꝝ patrum, nempe Leonis Papæ ex epiſtola ſecũda ad Leonem Imperatorē, & Ambroſij Mediolaneñ. epi ex. 2. libr. ad Gratianum Imperatorem, prolata à Macario, & Stephano cum codicibus authenticis ex patriarchio regiæ ciuitatis, et demõſtratũ eſt id, quod ſupra. Rurſus idẽ demõſtratũ eſt ex testimonijs multis adductis Ioãnis Chryſoſtomi, Athanaſij, Gregorij Neziãzeni, & Gregorij Niſeni, & Cyrilli.

Actio undecima.

Sefſio. 11.

Epistoła Sophronij patriarchæ Hieroſolymorꝝ, ad chę, eruditio nis chriſtiane plentiſſima.

Tota hæc actio cõſumitur in ppoſitione epiſtole Sophronij Patriarchæ Hieroſolymorꝝ, ad cõcilium; quæ poſtea in actione tertiadecima à tota ſynodo pbata eſt. In qua lōga admodũ oratione, eloquentia, & Chriſtiana ſapientia

plenissima, & oibus numeris absolutissima, disputat precipua mysteria fidei.

Primo sanctæ Trinitatis mysterium.

Secundo incarnationis Dñicæ sacramentū, pbans quod potissimum intenderat, unā esse in Christo psonam; sed duas distinctas naturas, humanam scilicet, & diuinam, & duas distinctas operationes &c.

Tertio, q̄ in incarnatione uerbi nō fuit Deitas copulata carni prius animatæ, aut prius præfactę, uel animæ præexistenti cōiuncta; sed tunc his, anima. s. & carne ad subsistendū uenientibus, q̄n eis ipsum uerbum & Deus naturaliter copulatus est, sed cū ipso uerbo existentia habuerūt; & nequaquā in ictu oculi hęc illam priorem habentia (sicut Paulus Samosatenus perstrepsit atq; Nestorius) simul quippe caro, simul Dei uerbi caro; simul caro animata rationalis, simul Dei uerbi caro animata rationalis. Cum cōceptu quippe uerbi hęc ad subsistendū, plura sunt, & secundum subsistentiam ei unita sunt, q̄n ad subsistendum, plura sunt, nullumq; prorsus tps, p̄pria constitutio nis tulerunt, quod incōfusam atq; inseparabilem ad eum cōpositionem præcederet. Ex inuolabili nanq; & uirginali sanguine sanctæ, & imaculatæ uirginis Mariæ uerbum uerè factum est incarnatum, & ueraciter homo; & in utero uirgineo deportatus, & tps expleuit legitimi puerperij, & per singula naturalia, & peccatū non trahentia nobis oibus similis factus, nostramq; nō dedignatus passibilem uilitatem. Nascit̄ Deus humano corpore, simi-

S V M M A

literq; habitu aiam ronale & incorpoream
hns, & uirginem generantē conseruat θεοτεκος
eam pprie & ueraciter demōstrauit, q̄uis Ne-
storius uecors scindatur, & eius Deo rebellis
exercitus lachrymet, lamentē, & exulet &c.

Hoc in loco singulariter, & deuotissime de
hoc diuino mysterio disputat sc̄tū iste Ep̄s, li-
benterq; utitur testimonijs beati Dionysii de
sumptis ex libro de diuinis noīs; qm̄ psua-
sum habebat hūc librū esse Dionysii, & hunc
esse illum Dionysium, quem Paulus ex Ario-
pago uocauit ad euangelium &c.

Christus ho-
mo creatus, et
incretus, cor-
poreus, & in-
corporeus.

Ibidem etiā, non abhorret hanc formam lo-
quendi, ut Christum uocet hoīem creatum, et
incretū, corporeum et incorporeū, per oīa nō
bis similem, excepto peccato, & oībus ipsum
consequentibus; qm̄ Christus arbiter & Dñs
erat motuum naturalium, & oīum suorū affe-
ctuum, siue passionū; quæ nisi eo annuēte, non
mouebantur; quod nos minime sumus.

Ibidem docet, angelos, & animas, & ceteras
inuisibiles substantias nō corrumpi, sed
oīa esse à Deo imortalia creata. Qd̄ uero ait, il-
la esse imortalia, nō per naturā sicut Deus, sed
per gratiam eas à morte coercentē, puto intel-
ligit, q̄ naturaliter à se nō habeant hanc imor-
talitatem, sed ex generali dono Dei.

Explicat my-
sterium Trini-
tatis.

Deinde explicat eleganter mysteriū sanctæ
Trinitatis, docens in diuinis esse tres subsistē-
tias, sic. Trinitatem itaq; in unitate credimus,
& in unitate Trinitatem glorificamus. Trini-
tatem q̄dem pro tribus subsistētjs; unitatem
aut̄ ppter singularitatem Deitatis. Et iterum,

Seu igit̃ sancta Trinitas numerabilis psonalibus facta est subsistentijs, siue sancta unitas, extra oēm numerū est, & hæc q̃dem indiuisibilem habet diuisionem, & incōfusam gerit cōiunctionem. Vnde collige subsistentiā in diuinis & personaliter, & essentialiter dici. Si psonaliter accipias, tres subsistētix sunt, si essentialiter, unica est subsistentia.

Idem in eadem epistola. Suscipio aut̃ & ueneror post quinque uniuersalia cōcilia, conscripta Cyrilli, præsertim, quæ cōtra Nestorij insaniam facta sunt. Similiter & epistolā Orientalem Ep̃orū, quæ ad eūdem Cyrillum scripta est, quam et ipse orthodoxam esse testatus est; & quæcūq; Leo sanctissimæ Romanæ ecclesiæ sanctissimus dispēlator scribit; et maxime quæ cōtra Eutychianam, & Nestorianam prophanationem scripsit: hæc q̃dem ut Petri, illa uerò ut Marci definitiones agnoscens.

Vltimo recēset ferè oēs hereticos à Simone mago ad illorū usq; tempus, qui perperam de mysterio Trinitatis sunt locuti. Recenset̃ inter cæteros Origenes, & huius discipuli Didymus, & Euagrius, qui aīas ante corporis constitutionē aiebant fuisse creatas; hoc dicit esse hereticum & deliramentum impudens.

Finitis oībus, quæ in ista actione acta sunt. Constantinus pijs̃simus Imperator dixit. Sufficientia sunt etiam, quæ hodierna die sunt gesta. Quia uerò in Christo amabilis uestræ reipublici. causis occupamur, iubemus Constantinum, & Anastasium patritios, Polyeuctum quoq; & Petrū excōsules ex p̃sona nostræ pie-

tatis cum sancto & uniuersali uestro concilio in reliquis conuentibus inueniri, postq̄ præsentis causæ plurima, & præcipua capitula coram nostra pietate iam peracta sunt.

Actio duodecima.

Sessio 12.

Conueniente sancto & uniuersali concilio &c. sicut in actione prima.

Rursus disputatum est cum hæreticis, si ex scripturis sanctoꝝ patrum possent demonstrare unam uoluntatem, & unam operationem in Dño nostro Iesu Christo; & non ualētibus illud ostendere, placuit à catholicis et lecta ep̄la Leonis Papæ decima, & luce clarius demonstrauerunt duas uoluntates, & duas operationes in Christo Iesu; et dixit sancta synodus. Oīno necessarium est, non solum secundum sensum sequi sanctoꝝ patrum dogmata, sed & eisdem uocibus uti cum illis, nihilq̄ penitus innouari.

Sāctorum patrum dogmata non solum secundum sensum sequēda, sed eisdem uti cum illis uocibus.

Ibidem relectum est rescriptum epistolę Honorij Papæ Romani ad Sergium Constantinopolitano. in quo post explicatum satis late sacramentum dñicę incarnationis, subiungit. Quod Dñs Iesus Christus filius, ac uerbum Dei, ipse sit unus operator diuinitatis atq̄ humanitatis, plene sunt sacre literę luculentius demonstratę. Utq̄ autem, propter opa diuinitatis, & humanitatis, gemine operationes debeant deriuatę dici uel intelligi, ad nos ista pertinere non debent, relinquentes ea grāmaticis, qui solent paruulis exquisita deriuando noīa uedicare. Nos. n. nō unam operationem, uel duas Dñm Iesum Christum, eiusq̄ sanctum spiritum, sacris literis percipimus; sed multiformiter cognouimus operationem,

ratum, iuxta illud. Diuisiones gratiarum sūt, 1. Cor. 12.
idem autem spiritus &c. Si enim diuisiones
operationum sunt multæ, et has omnes Deus
in membris omnibus pleni corporis, opera-
tur, quanto magis capiti nostro Christo hæc
possunt plenissime coaptari? ut caput & cor-
pus unum sit perfectum &c. Et nos quidem
secūdam functiones diuinorum eloquiorum
oportet sapere, uel sperare; illa uidelicet refu-
tantes, quæ quidem nouæ uoces noscunt san-
ctis Dei ecclesijs scandalum generare, ne aut
duarum operationum uocabulo offensi, se-
ctantes Nestorianos nos uesana sapere arbi-
trêtur, aut certe, si rursus unam operationem
Domini nostri Iesu Christi fatendam esse cen-
suerimus, stultam Eutychnistarum attoni-
tis auribus dementiam fateri putemur &c.

Relatum est & aliud rescriptum Sergij Pa-
triarchæ Constantinopo. ad prædictum Ho-
norium Papam; & collata sunt rescripta hæc
cum exemplaribus authenticis, quæ produ-
cta sunt ex patriarchio regie urbis, & confi-
scebant exemplaria. De quibus proferetur sen-
tentia in sequenti actione.

• Ibidem confirmata est depositio Macarij,
& sociorum eius; et petum est à clericis An-
tiochiæ, ut alius pro Macario crearetur Archi-
ep̄s: & sic absoluta est actio duodecima,

Actio tertiadecima.

• Conueniēte sancto & uniuersali concilio, Sessio. 13.
quod per imperiale decretum in hac regia ur-
be &c. sicut in actione prima.

• Postulatum est, ut pronuntiaretur senten-

KK

tia de epistolis Sergij, Honorij, & Sophronij, quæ in actione præcedenti lectæ sunt. Sanctum concilium dixit. Secundum promissionem, quæ à nobis ad uestram gloriam facta est, retractantes dogmaticas epistolas, quæ à Sergio Patriarcha huius regni urbis scriptæ sunt, tam ad Cyrum, qui tunc fuerat Episcopus Phasidis, quàm ad Honorium Papam antiquæ Romæ: similiter autem & epistolam ab illo, idest Honorio rescriptam ad eundem Sergium: hæcque inuenientes omnino alienas existere ab apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum conciliorum, & cunctorum probabiliū patrum, sequi uero falsas doctrinas hæreticorum, eas omnimodo abhincimus; & tanquam animæ noxias execramur. Quorum autem, idest, eorundem impia execramur dogmata, horum & nomina à sancta Dei ecclesia proijci iudicauimus, idest, Sergij præsulis huius urbis, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere, Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli, præsulum huius etiã ciuitatis, qui et similia eis senserunt.

Ad hæc et Theodori episcopi Pharan, quæ oium suprascriptarum personarum mentionem fecit Agatho sanctissimi. Papa antiquæ Romæ in suggestionem, quam fecit ad piissimum, & magnum Imperatorem nostrum; eosque abhincit, utpote contraria recte fidei sentientes, quos, anathemati submitti definimus. Cum his uero simul proijci à sancta Dei catholica ecclesia, simulque anathematizari præuidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eo quod inuenimus proijci

Hæreseos dñantur hoc loco septem politicos: Sergius, Cyrus, Pyrrhus, Petrus, Paulus, Honorius, Theodorus.

pta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in
 oibus mentem eius secutus est, & impia dog-
 mata cõfirmavit. Pertractauimus aut̃ & syno-
 dica Sophronij Archiepi Hierosolymitani, &
 hæc reperietes cum una fide cõuenientia, apo-
 stolicisq; & sanctoꝝ patrum doctrinis paria,
 utpote, quæ sunt orthodoxa, recipimus; & ut
 salubria sanctæ Dei ecclesiæ suscipimus; & no-
 men eius inferi sanctis diptychis sanctarũ ec-
 clesiarum iustum esse iudicauimus.

Post hæc, pduxit Georgius diaconus char-
 tophylax epistolas Cyri duas ad Sergiũ Cõ-
 stantinopo. & unam Theodori ad eundẽ Ser-
 gium; & unam Pyrrhi; & unam Pauli; & unã
 Petri Constantinopoli, quondam antistitem;
 & unã Honorij Papæ totam hæreticã ad eun-
 dem Sergium; de quibus omnibus sanctũ cõ-
 cilium dixit. Cognitionẽ accipientes prolato-
 rum nobis à Georgio diacono libelloꝝ, atq;
 chartarum, siue alioꝝ opusculorum, comperi-
 mus in unam eandemq; impietatem cõcurre-
 re, & præuidimus hæc tanq; prophana, & ani-
 mæ pernitiõsa continuo ob perfectum exter-
 minium igne cõcremari; & combusta sunt; &
 sic præcepto iudicum, & sancti concilij abso-
 luta est actio tertiadecima.

Actio quartadecima.

Conueniente sancto & uniuersali concilio. Sessio. 14.
 &c. & residētibus gloriosissimis patricijs,
 & consulibus, & oibus Deo amabilibus epi-
 scopis per ordinem in eodem secretario Tru-
 li, & propositis in medio sacrosanctis Chri-
 sti Dei nostri euangelijs, Georgius diaconus

S V M M A

produxit duos codices continentes acta sancti & uniuersalis quinti concilij, & Tomum septimæ actionis eiusdem concilij, & iussu concilij tangens præposita sacrosancta euangelia, dixit. Per istas sanctas uirtutes, & Deum, qui locutus est per eas, cum ueritate hi duo libri membranacei sunt libri sancti quinti concilij, & uolumen septimæ actionis eiusdem concilij iuxta quod iam excusi sunt, ita etiam nunc manifestati sunt, & pridem in bibliotheca inuenti atque suscepti; & neque additum est quicquam me, nec subtractum per me, neque cum conscientia mea à quoquam omnium. Surgentes Episcopi concilij, & conferentes cum exemplaribus authenticis, inuenerunt ab hæreticis adiectos esse tres quaterniones in primo libro quinti concilij, & in secundo libro circa septimam actionem mutatum quidem fuisse quintumdecimum quaternionem, & adiectum esse quadriduum folium non superscriptum ante decimum sextum quaternionem. Quocirca acclamatum est à concilio. Anathema libello, qui dicitur Mænæ ad Vigilium. Anathema libellis, qui dicuntur facti fuisse à Vigilio ad Iustinianum, & Theodorum diuæ memoriæ, Anathema simul, qui falsauerunt acta sancti & uniuersalis quinti concilij.

Falsati codices per hæreticos.

Introduxerunt Græci sub nominibus Vigilij Papæ, similiter & Mænæ, hos libellos continentes unam uoluntatem, & unam operationem in Christo, cum tamen, nullos tales scripsisset Vigilius, nec Moena, & hac de causa acclamatum est à concilio, & anathema.

izati sunt libelli illi.

Deinde productus et lectus est sermo Athanasij super uerbis illis Domini: Nunc anima mea turbata est, de quo sanctum concilium dixit aperte. Nunc in sermone, qui lectus est, duas naturales uoluntates in dispensatione incarnationis unius de sancta Trinitate Domini nostri Iesu Christi ueri Dei laudabilis Athanasius declarauit; & precepto iudicum, & sancti concilij actio quartadecima absoluta est.

Sermo Athanasij de duabus uoluntatibus i Christo.

Actio quintadecima.

Conueniente sancto concilio &c. ut supra.

Sessio. 15.

Adductus est ad concilium Polychronius religiosus presbyter & monachus, & interrogatus, quæ esset fides eius in dispensatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi. Polychronius monachus dixit. Ego expositionem fidei meæ do in opere mortui, rogans pro eo filium Dei, ut suscitet eum; si autem non surrexerit, ecce concilium, & Imperator, quæ eis placuerint in me faciant. Sanctum concilium dixit. Expositionem fidei tuæ profer, nam ecce mortuus præparatus est. Ille ait: In hoc est fides mea, & ita mihi ostendit Deus, ut ponam eam super mortuum, & si non surrexerit, ecce ut prædixi. Et protulit in medio unam chartulam propria scriptam manu, & ab Antiocho religioso lectore, & notario aperta et lecta est, habens his uerbis ita.

Infamia Polychronij cõten dentis suscita re mortuū in hæreticorū ueritate testimonium.

Constantino a Deo coronato ac mansuetissimo magno Principi, ego Polychronius tanquam presens, saluto, & adoro: & quia uidi multitudinem uirorum, & candidatorum, &

Chartula fidei Polychronij hæretici.

S V M M A

in medio uirum, cuius uirtutem narrare non ualeo, dicentem mihi. Quia nouam fidem cõponis, festina, & dic Imperatori Constantino. Non facias nouam fidem, neq; acquiescas. Et ueniẽte me ab Heraclea Chryfopolim, & stante me in solario, (hora erat quasi septima diei) uidi uirum terribilem candidatum ualde, & stetit coram me dicens. Quia qui non confiteatur unam uoluntatem, & Dei uirilem operationem, non est Christianus. Ego autem dixi. Hoc & Constantinus sapientissimus Imperator præfinit unam uoluntatem, & Dei uirilem operationem. Ille autem dixit. Multum bene & Deo placete. Sanctum concilium dixit, ut illa chartula ab eodem Polychronio iuxta ppositionẽ suam poneretur sup mortuũ iam ad hoc preparatũ in loco publico in p̄sentia concilij, & populi ad satisfactionem Christo amabilis plebis, qualiter Deus ueritatem demonstraret. Et congregato plurimo populo in atrio publici lauacri, quod dicitur Zeuxippus, idem Polychronius posuit super mortuum huiusmodi fidei suæ chartulam; perq; plures horas perseverans, & in furraci, nihil horum, quæ ab eo stolidè, ac blasphemè promissa fuerant ualens peragere, idem Polychronius dixit, nullatenus se posse mortuũ suscitare. Populus qui ibidem aderat, exclamauit dicens. Nouo Simoni anathema, Polychronio seductori populi anathema. Sancto concilio iterum interroganti, si adhuc perseveraret in illa sua fide, Polychronius respondit. Sicut continet chartula quam obtuli, & po

fui supra mortuum, ita credo unam uoluntatem, & Dei uirilem operationem, & alterum quid non dico. Et cum perseveraret in proprio errore, per sanctum concilium tanquam seductor populi & manifestus hæreticus, depositus est ab omni ordine & officio sacerdotali. Gloriosissimi principes, & sanctum concilium dixerunt. Sufficiunt, quæ hodierna die acta sunt.

Actio sextadecima.

Conueniente sancto, & uniuersali concilio &c. ut supra. Sessio. 16.

Adductus est Constantinus presbyter ecclesie, quæ est in Apamia secundæ Syriorum prouinciæ ad concilium, & examinatus est de sua fide; qui rogatus à concilio, dixit se non cognoscere nisi unam uoluntatem, & unam operationem in Christo, sicut Macarius sentiebat. Cui post longam disputationem, sanctum concilium dixit. Ira sentis, & ita perseveras usq; ad finem in hac secta? Et Constantinus dixit. Etiam Domini, sic sentio, & sic credo, & non est possibile aliter. Sancta synodus exclamauit. Hæc secta Manichæorum est. Hæc est fides Apollinarij, Anathema illi cum dogmatibus suis. Anathema Theodoro hæretico Pharanitano, Sergio hæretico anathema, Pyrro hæretico anathema, Paulo hæretico anathema, Petro hæretico anathema, Macario hæretico anathema, Polychronio hæretico anathema, Aspergio Pergensi anathema. Omnibus, qui suffragantur hæreticis, anathema. Sic absoluta est actio sextadecima.

S V M M A

Actio decimaſeptima.

Sefſio. 17.

In hac actione profertur ſymbolum, quod dominicis diebus nūc publice in eccleſijs canatur, à ſynodo Nicenā conſtitutum, ubi obiter condemnatur Arrius, qui aiebat de uerbo quod erat aliquando, quando non erat; & anteq̃ naſceretur, non erat, & quia ex nihilo factus eſt, uel ex altera ſubſtantia, uel eſſentia, dicentes eſſe aut uertibilem, aut mirabilem ſilium Dei, hos anathematizat catholica & apoſtolica ſynodus.

Ibidem longa oratione explicatur myſterium Dominicę incarnationis in unitate perſonę, & unius ſubſtantię duas concurriffe naturas, & duas naturales uoluntates, & duas naturales operationes indiuiſe, inſeparabiliter, incoſuſe, ſecundum ſanctorū patrum doctrinā in Chriſto copulatas, non contrarias, iuxta q̃d impij aſſerunt heretici; ſed uoluntatē humanā nunq̃ reluctatē, ſed ſubiectā diuinę eius, atq̃ omnipotentis uoluntati, iuxta ſenſam ſapientiffimi Athanaſij.

Recipitur epiſtola Leonis Papę ad Flavianum.

Idem recenſet hereticos, quos ſupra anathematizat; & recipit tomum ſanctiffimi Leonis Papę an ſanctum Flavianū, quem & titulum rectę fidei appellat ſancta ſynodus.

Recipiunt epiſtola ſynodice Cyrilli aduerſus Neſtorium.

Item epiſtolas ſynodicas, quę ſcriptę ſunt a beato Cyrillo aduerſus impium Neſtorium, & ad Orientales Epiſcopos.

Item etiam approbat & recipit quinque uniuerſalia concilia, & ſanctos & probabiles patres definiētes Dñm Ieſum Chriſtū unum de ſancta Trinitate. Et ſubſcriperunt oēs Epi, & abſolutus eſt conuentus decimūſeptimus.

Præsidente piſſimo & magno Imperatore, Sessio. 18.
conueniente quoq; sancto & uniuersali concilio, quod per Imperialem sanctionem congregatum est &c. ut supra.

In hac actione præsente Imperatore confirmaverunt acta in actionibus præcedentibus, & subscripserunt omnes Ep̄i præſentes, & uices gerentes absentium Ep̄orum. Deinde & Cōſtantine Imperator subscripsit. Post subscriptionem habentur explicatę hereses, q̄ circa Christi humanitate sunt exortę. Quidā. n. personas in Christo diuidunt. Alij contra, naturas permiscunt, & cōfundunt &c. Nos autē altrinsecus positā uoraginē, diuisionisq; & cōfusionis declinantes periculū, tanq̄ iter regale pergentes, duas in Christo naturas, & harū pari numero naturales operationes cōfitemur; & in unam indiuiduam concurrentes subsistentiam, & q̄ suę sunt alterutrū, in cōmune proprietates conferentes. Superfluas autē uocū nouitates, & earū inuentores procul ab ecclesiasticis septis abijcimus; & anathemati merito subiicimus; id est Theodorę Pharanitanū, Sergium, & Paulum, Pyrrhum simul, & Petrū, Cyrū, & Honorium, deponētes Macarium, qui fuerat Antiochenſis Ep̄us, & Stephanū eius discipulum. Similiter & Polychroniū infantilis intelligentię delirum senem, qui mortuos suscitare pollicitus, dum nō suscitaret, derisus est, & omnes, q̄ cōstituerunt, uel cōstituunt, cōstituere, uel præsumpserint unā uoluntatē, & unā operationē in dispensatione humanitatis Christi

S V M M A

Ad hæc accessit edictū Cōstantini Imperatoris nō minus Christiana eruditione, q̄ pietate refertum. Datū est autē ad populū Occidentalem ad corroboranda, & firmanda omnia, q̄ à præfenti synodo definita sunt. Amplectit autem, & suscipit piissimus Imperator quinque uniuersales synodos, & hanc sextam cum eis, sub hac forma uerborum.

Quinq; uniuersalia, & à Deo cōsita cōcilia, sicut quandā hēreditatē cœlestem in cordis cōclauī reponentes, tanq; intellectuales margaritas, ab eis thesaurifamus dogmata, & quos anathematizarunt, & q̄ refutarunt anathematizamus atq; refutamus; quosq; susceperunt suscipimus patresq; nostros scribimus. Anathematizamus omnē hēresim, q̄ à Simone usq; nunc in Dei ecclesiam introducta est adscindēdam pacem & unitatem credētium. Super hæc omnia anathematizamus Theodorum, Sergium, Cyrum, Petrum &c. quos supra pluries recensuimus.

Vltimo est epistola Leonis Papæ ad Constantinum Augustum habens sic.

Regi regū in cuius potestate sunt regna mūdi magnas gratias agimus q̄ sancta uniuersalis & magna sexta synodus, quā nutu Dei usque clementia, & sedule cōuocauit, & cui pro Dei ministerio præfuit, Apostolicam in omnibus regulam, & probabiliū patrū secuta fuerit. Et quia definitionem rectę fidei plenissime prædicauerit, quā & Apostolica sedes beati Petri Apostoli (cuius licet ipares ministerio sumus) ueneranter suscipit, idcirco & nos, &

per nostrū officium hęc ueneranda sedes Apo-
 stolica concorditer, ac unanimiter his, q̄ defini-
 ta sunt ab ea, cōsentit, & beati Petri authorita-
 te confirmat, sicut supra solidatam petrā, qui
 Christus est, ab ipso Domino adeptus firmita-
 tem. Propterea sicut suscepimus atq; firmiter
 p̄dicamus sancta quinq; uniuersalia concilia,
 Nicēnū, Constantinopolitanū, Ephesinū pri-
 mū, Chalcedonense, & Constantinopolitanū,
 & q̄ omnis Christi ecclesia approbat & sequi-
 tur: ita & quod nuper in regia urbe pio uestrę
 serenitatis adnūsu celebratū est sanctū sextum
 concilium, ut eorū p̄dissequi interpretes, pari
 ueneratione atq; celsura suscipimus, & hoc cū
 eis digne cōnumerari, tanq̄ una & equali Dei
 gratia congregatū, decernimus: & qui in eo fi-
 deliter cōuenerunt Christi ecclesię sacerdotes,
 inter sanctos ecclesię patres atq; doctores ascri-
 bendos eque cēsemus. Nā & istis sicut & illis,
 idē Dei spiritus salutē animarū operatus est:
 & huius imarcesibilis fructus imperiali pieta-
 ti uestrę à Dño reputabitur, cuius & p̄ secula
 p̄dicando labore perfectum est.

Deinde anathematizat omnes hęreses & ea-
 rum autores quos supra nominauimus.

CANONES SEXTAE SYNODI IN
 Trullo celebratę ex Gręcis exēplarib⁹ desum-
 pti, interprete Gentiano Herueto Aurelianensī.

Autor.

In uolumine Conciliorū excuso Colonię feruntur nouem
 Canones adscripti sextę synodo, cū tamen sciamus sextā syno-
 dum, quando primo sub Cōstantino congregata est, nullos edi-
 disse Canones: sed post, sub Iustiniano conuenientes. 227. patres
 in Trullo regię palatij Cōstantinopoli Canones ediderunt se-

S V M M A

quentes. 113. Hoc ita tradunt patres, qui ad septimā synodū con-
 uenerunt in Nicea sub Cōstantino filio Leonis, & Irene eius
 matre in actione quinta: & explicatus in actione sexta, To-
 mo primo: in utroque loco citant Canonē octuagesimū secun-
 dum. Horū etiam Canonū meminit Nicolaus primus in epi-
 stola ad Michaelē Imperatorē. Itē & Anastasius Abbas Apo-
 stolicæ sedis Bibliothecarius in p̄fatione octauæ synodi, dicens.
 Cū sexta synodus nullā protulerit, præter fidē, regulā, sed quas
 eius asseuerant regulas, longe post sextam synodū ab ipsis con-
 stat esse penes se priuatimq; depromptas &c.

Item patres qui ex Oriente & Occidente conuenerunt ad
 synodū Florentinā, in sessione quinta citant hos. 102. Canones
 sextæ synodi in Trullo.

Item Gratianus in Decreto citat aliquot Canones istorum
 (ut in proprijs locis indicabimus) et ascribit illos sextæ synodo.
 Propter hæc & alia uisum est nouem Canones p̄dictos, ut no-
 thos & adulterinos reuocare, & istos. 102. ex Greco Nomproca-
 nono uetustissimo nondum excuso.

Præmittitur loco p̄fationis allocutoria oratio Patrum qui
 in Trullo conuenerunt ad Imperatorem Iustinianum, in qua
 ostenditur, quòd cum due uniuersales synodi, quinta scilicet,
 que fuit regnante Magno Iustimiano, & sexta que fuit re-
 gnante Cōstantino Pogonato, non fecerint Canones ad ecclē-
 siarum constitutionem, sicut relique quatuor sanctæ uniuersa-
 les synodi fecerunt, hæc facta est ad supplementum duarum.
 Propterea enim nec sexta proprie numeratur, sed τὴν ἕκτην
 id est, Quinī sextæ. Nam quod quintæ & sextæ synodo decrat,
 repleuit. Est autem etiam uniuersalis.

Canon primus.

In primo Canone proponitur fides tenēda,
 ut per Apostolos & sacra concilia tradita est:
 & explicatur ratio sex synodorū uniuersalīū,
 sicut in multis alijs concilijs explicata est. Sub-

anathemate etiam decernitur tenēda uniuersa;
quæ in eis sunt à patribus definita.

*Canon. 2. Vt tam synodorum generalium, quarundamq;
prouincialium, Apostolorum, & aliorum Patrum*

Canones stabiles maneant, definitur.

Hoc quoque huic sanctæ synodo pulcherri-
me & honestissime placuit, ut ab hoc nunc tē-
pore deinceps ad animarum medelam, & per-
turbationū curationē firmi, stabilesq; mane-
ant; qui à sanctis patribus, qui nos p̄cesserunt,
suscepti ac confirmati sunt, atq; à Deo nobis
etiam traditi sunt, sanctorum Apostolorum nomi-
ne. 85. Canones. Quoniam autem in his nobis
Canonibus p̄ceptum est, ut eorundē sanctorum
Apostolorum per Clementē constitutiones susci-
peremus, quibus iam olim ab his, qui à fide alie-
na sentiunt, adulterina quædā, & à pietate alie-
na introducta sunt, q̄ diuinorum nobis decretorum
elegantem & uenustam speciem obscurarunt.
Has constitutiones ad Christianissimi gregis
ædificationē ac securitatem utiliter reieci-
mus, hæreticæ falsitatis foetus nequaquam imiscentes,
& germane ac integre Apostolorum doctrinæ in-
ferentes. Obfirmamus etiam reliquos omnes
Canones, qui à sanctis & beatis nostris patri-
bus expositi sunt, id est, à trecentis decē & octo
diuis patribus, qui Nicææ cōuenerunt: ab hisq;
qui Ancyræ: etiam ab his qui Neocæsareæ, simi-
liter & qui Gangris. Præterea & ab his qui An-
tiochia-Syriæ: ab his etiam qui Laodicea Phry-
giæ. Præterea autē & a. 150. patribus, qui in hac
Detultrice & regia ciuitate conuenerunt: &
ducentis qui in Ephesiorum Metropoli prius

S V M M A

coacti sunt, & 630. sanctis patribus qui Chalcedone, similiter & ab ijs qui Sardicæ, & qui Carthagine, & qui rursus in hac regia urbe cõuenerunt sub Nectario, qui regiæ huic ciuitati præsidebat, & Theophilo, qui fuit Alexandriæ Archieps. Quin etiam Canones Dionysii Archiepi Alexãdrinorum Megalopolis. Et Petri Alexãdriæ Archiepi & martyris Gregorij Neocesareæ Epi, qui θαυματουργός, id est, mirabiliũ operũ effector dictus est. Athanasii Alexandrini Archiepi, Basilij Archiepi Cesareæ Cappadociæ, Gregorij Epi Nyssæ, Gregorij Theologi, Amphilocho Iconij, Timothei Archiepi Alexãdrini, Cyrilli eiusdem Alexandriæ Archiepi. Et Gennadij Patriarchæ huius regiæ ciuitatis. Præterea uero & à Cypriano Aphroæ regionis Archiepo & martyre, & synodo, q̄ sub ipso fuit emissum canonẽ, qui in p̄dictorũ præfulum locis, & solum, secundũ traditam eis consuetudinem seruatus est. Et nulli licere prius declaratos Canones adulterare, uel abolere, uel alios præter prius hic propositos Canones admittere, à quibusdã falsa adiecta inscriptione cõpositos, qui ueritatem cauponari conati sunt. Si quis autem q̄ p̄dictorũ Canonũ aliquẽ innovare, uel subuertere conetur, conuictus fuerit, reus erit secundũ eum canonẽ, ut ipse pronuntiat canon, poenã luens, & per ipsum, in eo in quo offendit, medelam suscipiens.

Canon. 3. Qualiter puniendi clerici, qui præter canonicas sanctiones uxores duxerint.

Rex noster allocutus est, ut ministros ecclesie suos, & eo ministerio dignos exhiberet sy

Q. uo hic canon Cypriani recipiat expli cat. 97. ca. infra, & 19. Nicæ. synodi.

nodus. At cum hi, qui sunt Romanæ ecclesiæ canonis summū ius seruare proposuerint, huius autē ciuitatis sedes benignitatē; nos uerò unum è duobus cōponentes (ut nec ex lenitate, dissolutionē, nec ex rigore austeritatem) sancimus, ut qui ad secundas trāsierunt nuptias, nec à peccato, cui mācipati sunt, resipiscere uoluerint, depositioni canonicę subiacere. Qui uerò ad hanc secundarū nuptiarum affectionem trāsierunt quidē, sed ante nostrā cognitionem procul peregrinā spuriamq; conjunctionem abiecerunt, uel quorū uxores secundæ obiere, uel ipsi ad conuersionē prouidentes, in animū sobrietatē reuocarunt, & subito eorū omnium quæ prius contra leges erant, obliui sunt, siue psbyteri, siue diaconi sint, uisum est eos cessare debere ab omni sacro munere & actione, í certum tēpus damnatos; dūmodo honores quidē suę sedis & statū retineant cōtenti primo accubitu: lachrymis à Dño efflagitantes, ut sibi remittat illud ignorantix peccatū: ineptū. n. est, ut alijs bene p̄cetur, qui necesse habet sua curare uulnera. Cæterum qui unī quidē coniuncti sunt uxori, sed quæ uidua esset cū ascita fuit, similiter & qui postq̄ fuere electi nuptijs illegitimis adhæsere, hoc est presbyteri, diaconi, & hypodiaconi, ad breue aliqđ tēpus dānati, semoti q; à sacra administratiōe, rursus ad eisdē restituantur gradus, dūmodo ad maiorem nō procedant gradū, latenter illegitimo contubernio soluto. Et hæc quidē solum in sacerdotib; Ca. Apost. 17. & 13. dispositum, desinens ab hoc tēpore, & restituentes Canonē illū, qui prohibet, ut qui ad

S V M M A

D. 33. Siquis post. secundas nuptias transierit post baptismum, uel pellicē habuerit, non possit Ep̄s, aut p̄sbyter creari, uel diaconus, aut omnino ordinis sacri. Similiter & qui uiduam assumpserit, uel repudiatam, uel amicā, uel ancillam, uel meretricem esse nō potest Ep̄s uel p̄sbyter, uel diaconus, uel omnino ordinis sacri.

Canon. 4. Clericus uitians monachū deponatur.

Ex 25. ca. Apo stologz, q̄ qualemcūq; mulierem stuprauit clericus, deponitur. Siquis Ep̄us, uel p̄sbyter, uel diaconus, uel subdiaconus, uel lector, uel cantor, uel ostiarius cū muliere Deo dicata coierit, deponatur, ut qui Christi sponsam uiolauerit. Si autem laicus segregetur.

27. q. 1. Sigs.

In. 5. ca. statuitur, ne quis ex clero habeat secum mulierē extraneam. Canon repetitus in multis concilijs.

Canon. 6. Soli cantores & lectores possunt uxorem ducere.

D. 32. Siquis eorum.

Quoniam in Apostolicis Canonibus dictū est, eorum qui nō ducta uxore in clerū promouentur, solos lectores & cantores uxore posse ducere: Et nos hoc seruātes decernimus, ut deinceps nulli penitus hypodiacono, uel diacono, uel p̄sbytero post sui ordinationem coniugium cōtrahere liceat. Si autē hoc facere ausus fuerit, deponatur. Siquis autē eorū qui in clerū accedunt, uelit lege matrimonij mulieri cōiungi, antequā hypodiaconus, uel diaconus, uel p̄sbyter ordinetur, hoc faciat.

Canon. 7. Diaconi non sedeant loco honoratiori, quā presbyteri.

D. 93. Precipimus.

Quoniā in nōnullis ecclesijs diaconos officia ecclesiastica habere cognouimus; & ex hoc nō nullos eorum arrogantia & licentia fretos ante

ante p̄sbyteros sedere, statuimus, ut diaconus etiam si in dignitate, idest, in quouis sit officio ecclesiastico, ante p̄sbyterū nō sedeat; præterq̄ si propriū Patriarchę, uel Metropolitanī uicem gerens, adsit in alia ciuitate super aliquo capite. Tunc. n. ut locū illius implens honorabit. Siquis autem tyrānica adductus audacia tale quid efficere ausus fuerit, is ex proprio gradu delectus, sit omnium ultimus eius ordinis in cuius est catalogus in sua ecclesia.

Hic canon erat renouandus, quoniam uidemus diaconos in dignitate constitutos ante presbyteros sedere. Puto exemplū ab ecclesia Romana sumentes in qua ante Episcopos etiam sedent diaconi Cardinales. **Autor.**

In canone octauo statuit, ut quotānis synodi prouinciales fiant, estq̄ ca. 5. Nic. & Chalcedo. 19. Addit tamen, ut saltem semel in anno fiat synodus. **Ca. Apostolicus, 36.**

Canon. 9.

Nulli liceat clerico cauponariam habere tabernam. Canon Apostolicus in cauponam ingredi clericum non permittit. **Ca. apost. 54. & 44. d. 6. Nulli.**

Hic habere, pro eo quod est exercere, accipe. **Autor.**

Canon. 10. Clerici usuras non accipiant.

Episcopus, presbyter, aut diaconus qui usuras uel centesimas accipit, uel cesset, uel deponatur. **Ca. Nic. cōf. 18. Apost. 44.**

Canon. 11. Nulli fidelium licet Iudeorū azyma comedere.

Nemo eorum qui in sacro ordine cēsentur, aut laicus, Iudeorum azyma comedat, uel ullum cum eis familiaritatem ineat, uel in morbis accersat, uel medicinas ab eis suscipiat, uel cum eis in balneis lauetur. Siquis contra

L L

S V M M A

fecerit, si sit clericus deponatur; si laicus, excommunicetur.

Nemo putet quòd hic patres prohibuerint azymum panem comedere, sed per azyma, more Iudaico, festa celebrare.

Canon. 12. Post ordinationem suam, Episcopi à proprijs uxoribus secedant.

Iubet omnino antistites, postq̃ sunt ordinati à proprijs uxoribus secedere. Ne autē contra quintum apostolicum Canonem facere uideantur, qui Episcopis cum uxoribus suis habitare permittit, inferunt, q̃ nō diuinis apostolis aduersantes hæc decernunt, sed statū ecclesiasticū in pulchriorem ordinē prouehi uolentes, quoniam apostoli, cū fides inciperet, ad fidelium imbecillitatem se magis demittebant, cum autem euangelij prædicatio sit magis ampliatā, oportet & pontifices ad perfectam continentiam uitam suam dirigere: ne status ecclesiasticus ullo probro afficiatur.

Canon. 13. Subdiaconi, & supra uicis suæ tempore ab uxoribus separentur.

D. jr. Q. m̃ in.

Is mos seruatus est i Oriente, ut ex coniugio licite assumat ad clerū.

Hoc canone patres decernunt. Primo, eos qui ut ordinentur hypodiaconi, diaconi, aut psbyteri digni sunt, a priorib⁹ suis legitimis uxoribus nō separari. Adijciunt autē, eos nō cū suis coniugibus coniunctionem indiscriminatim habituros, sed ab eis abstenturos uicis sue tempore, eo scilicet tempore quo sacrificant, sicut definit Carthagineñ. synodus secunda. ca. 2.

Secundo decernit, deponendos eos, qui audeant post ordinationem, diaconos & sacerdotes cum prioribus suis legitimis uxoribus cōsuetudine priuare; & ipsos qui ordinant suas

uxores pietatis pretextu expellentes excōmunicandos statuit.

Tertio dicunt patres, se id facere cognoscen-
tes Romanæ ecclesiæ pro canone traditū esse,
ut diaconi uel presbyteri in sua ordinatione
profiteantur, se non amplius suis uxoribus
coniungendos.

Canon. 12. prohibuit Episcopos cum proprijs uxoribus post **Autor.**
ordinationem habitare, hic autem Canon de diaconis & sa-
cerdotibus subdistinguit, ueluti corrigens quod ea de re fit in
ecclesia Romana: sed tu Lector intellige, si iusto prohibentur
in Oriente sacris initiati, cum proprijs uxoribus manere uicis
sue tempore, ubi sacerdotes & reliqui non presinitis uicissim
hebdomadibus, sed ppetuo sacrificant, ut sit in Occidente, nō ne
equa erit ea constitutio? De hac constitutione latius Inno-
cen. in epistola tertia ad Exuperium Thollo. ep̄m. can. primo.
habes supra fol. 106.

Ab hac constitutione excipit sacerdotes qui sunt in eccle-
sijs Barbaricis, Ca. 30. huius sextæ synodi.

Ca. 14. & 15. prohibet, ne diaconus ante. 25. **D. 77. c. sub-**
annum creetur, nec hypodiaconus ante 20. nec **diaconus.**
presbyter ante. 30. nec diaconissa ante. 40.

Canon. 16. De quibus diaconibus loquatur
liber Actū. Apostolorum.

Quoniam actorum liber septem diacones **Ca. 14. Neocæ**
ab Apostolis constitutos esse tradit, & Neocæ **sa. synodi cor-**
sarieñ. synodus, in canonib⁹ suis sic aperte dif- **rigitur p præ-**
feruit, quod septē debent esse diaconi &c. Nos **sentē canonē.**
cū dicto Apostolico mentē patrum adaptasse-
mus, inuenimus eos esse locutos non de uiris,
qui ministrant mysterijs, sed de ministerio qd̄
in usu mensarum adhibebatur, cum liber acto-
rum sic habeat. Cum discipulorum multitu-

S Y M M A

do &c. Quod & accepimus à Ioanne Chryso-
stomo sic hæc uerba interpretante. in cōment.
super acta Apostolorum. c. 6.

*Canon. 17. Sine dimissorijs Episcopi clerici à pro-
prijs ecclesijs non recedant.*

Excipe Cōstā-
tinop. & Car-
thaginens. ec-
clesiam.

Statuimus, ut nullus omnino clericus pos-
sit sine proprij Episcopi scriptura dimissoria in
alienæ ecclesiæ catalogum referri. Qui secus fe-
cerit, deponatur.

*Canon. 18. Cessante causa recessus, clericus ad
propriam redeat ecclesiam.*

Clericus qui propter Barbaricam incurfio-
nem, uel aliquo alio modo reliquit suam eccle-
siam, cessante hac circumstātia ppter quā secef-
sit, redeat statim ad ecclesiam.

*Canon. 19. Episcopi diebus omnibus præcipue Do-
minicus docere populum debent.*

Docere popu-
lū solis Ep̄is
ex officio da-
tum.

Quòd oportet eos, qui præsunt ecclesijs in
omnibus quidem diebus, sed præcipue Domi-
nicis omnem clerum & populum docere pie-
tatis ac rectę religionis eloquia, ex diuina scri-
ptura colligentes intelligentias, & iudicia uerū-
tatis, & non transgredientes iam positos ter-
minos, uel diuinorum patrum traditionē. Sed
& si ad scripturam pertinens controuersia ali-
qua excitata fuerit, ne eam aliter interpretent;
q̄ quomodo ecclesiæ luminaria & doctores
suis scriptis exposuerunt: & maiorem ex ijs
laudem assequantur, q̄ si quæ à se dicuntur cō-
ponāt: ne, dum quandoq; ad id hēsitant, ab eo
quod conuenit excidant. Per prædictorum. n.
patrum doctrinam, populi ad eorum que sunt
bona & expetenda, & inutilia ac reiicienda co-

De scriptura
subotta cōtro-
uerfia p̄ patrū
interpretatio-
nē diluenda.

gnitionem uenientes, uitam in melius componunt, nec ignorantix uitij cōuincuntur, sed doctrinæ mentem adhibentes, se ipsos ad id ne mali quid eis accidat, excitant, & imminentium suppliciorum metu sibi salutē procurant.

Canon.20. Ne in alia ciuitate Episcopus doceat.

Non licet Episcopo in aliena ciuitate publice docere. Si hoc facere deprehensus fuerit, cesseret ab Episcopatu; presbyteri autem munere fungantur.

Canon.21.

Clerici propter canonicum crimen depositi, si resipiscant, recipiantur ab ecclesia.

Canon.22.

Ob pecuniam promotos, siue Episcopos siue clericos deponi iubemus.

Canon.23. Pro eucharistiæ administratione

nihil exigendum est.

Nullus Episcopus siue presbyter, siue diaconus purissimam præbens cōmunionem, ab eo qui cōmunicat eius participationis gratia, obolos uel quauis aliam speciem exigat. Non est. n. uenalis gratia, nec pecunijs spiritus sanctificationem impartitur: sed ea his, qui digni sunt absque ulla fraude est cōmunicanda. Qui secus fecerit, deponatur.

*1. q. 1. Nullus
Eps aut.*

Ca. 24. est. 25. canon cōcilij Laodiceñ. & 11. ca. cōcilij Carthagineñ. tertij, ne clerici aut monachi intersint ludis theatricis. Ca. 25. est can. 17. synodi Chalcedoneñ.

Canon. 26. Ignorantia non impedit, quin ab illicitis

nuptijs presbyter abstinere teneatur.

D. 23. Presbyterum.

Presbyter, qui per ignorantiam illicitis nu-

S V M M A

ptijs est implicatus, sit quidem cathedræ parti
ceps: à reliquis autem operationib⁹ absteat.
Ei enim q̄ talis est, satis est, si uenia detur. Nec
ergo publice nec priuatim benedicat, nec Chri
sti corpus alijs distribuat, nec aliquod aliud
ministerium obeat: sed prima sede contentus,
Domino defleat, ut illi ex ignorãtia peccatum
condonetur. Manifestum est, q̄ nefarium con
iugium dissoluetur.

Canon. 27.

Clericus uestem sibi conuenientem induat
tam in urbe q̄ in uia.

Canon. 28. Uua non distribuatur simul cū Eucharistia.

De confc. d. z.
Didicimus.

Quoniam in diuersis ecclesijs intelleximus
uam ad altare allatam ministros cū incruen
to illo oblationis sacrificio coniunctã, ex qua
dam, quæ inualuit consuetudine, utraq̄ simul
populo distribuere: decernimus, ut nullus sa
cerdos hoc amplius faciat, sed ad uiuificatio
nem & peccatorum remissionem solam obla
tionem populo impertiat. Sacerdotes uerò has
uvas allatas priuatim benedicentes, non se
cus ac primitias quasdam distribuant pœni
tentibus ad laudem datoris fructuũ, per quas
nostra corpora diuina dispositione augentur,
& nutriuntur. Siquis secus fecerit, deponatur.

Can. 29. Nec feria quinta in cœna Domini soluatur ieiunium, nec non ieiuni cõmunicent.

29. Ca. Cartha
ginen. 3.

Hoc Canone abrogatur synodi Carthagi
nen. tertie decretum, ut quinta feria in qua cœ
na Domini peragitur, fideles cœnati cõmuni
cent. Et renouatur Can. 50. synodi Laodiceñ.
Ne ea die soluatur ieiunium.

Canon.30. Sacerdotes Barbarici cum ordinantur,
uxores relinquere possunt.

Dispensat hic Canon cum sacerdotibus, q
sunt in Barbaricis ecclesiis, ut mutua consue-
tudinē suarum uxorum abstineant. Sic tamē,
ut cum illis nō amplius cohabitare cōtingat.
Hoc autē indulgetur propter externos ac non
satis firmos, sed agrestes mores.

Canon.31. Sine Episcopi licentia clerici intra
domos non baptizent.

Clericos, qui in oratorijs quæ sunt intra do
mos ministrant, uel baptizant, hoc illius loci
Episcopi sentētia facere decernimus. Qui hoc
sic nō seruauerit, deponatur.

De cōse. d.1.
c. clericos.
Infra Ca. 59.

Canon.32. Vt in sacrificio uinum aqua mistū offeratur.

Quā nouimus in Armeniorū regione uinum
tantū in sacra mensa offerri, aquā illi nō miscē
tes qui incruentū sacrificiū peragunt, p̄texen-
tes ecclesiæ doctore Ioannē Chrysostr. in inter-
pretatione Matthei hoc asserentē. Vt iam nūc
ab ignorātia liberent, illius patris mentē ortho-
doxe aperimus. Cū. n. antiquā Hydroparasta
rū heresim qui pro uino solā aquā in sacrificio
usi sunt, subuerteret, illā orationē cōposuit, in
qua aqua in sacrificio missæ adiunctionē amo-
uere illi existimāt, cū tamē nō doceat sanctus
& sug ecclesie ubi est illi pastoralis administra-
tio tradita, aquam uino miscendam tradidit,
quando incruentū peragi sacrificium oportet,
ex pretioso & honorando nostri Redempto-
ris sanguine & aqua contēperationem atten-
dens, q̄ in totius mūdi uiuificationē effusa est

Armenij ma-
le intellexerūt
uerba Chryl.

S V M M A

Decōse. d. i.
Iacobus.

& peccatorum redemptionē. Et in omni etiam ecclesia ubi spiritalia luminaria refulserunt, hic ordo diuinitus traditus seruatur. Nā & Iacobus Dñi nostri Iesu Christi, secundū carnē, frater, & Basilus Cæsariē. Archiepiscopus, cuius gloria omnē terrarū orbē peruasit, mystico nobis inscripto tradito sacrificio, ita peragendū in sacro ministerio ex aqua & uino sacrum poculū ediderunt. Et qui Carthagine conuenerunt sancti patres ita aperte tradiderūt. Si quis ergo Ep̄s uel p̄sbyter nō secundū traditū ab Apostolis ordinē facit, deponatur, ut imperfec̄te ac simpliciter mysteriū enuncians, & quę tradita sunt innouans.

Autor.

Annota quod à presenti canone duæ hæreses subuertuntur Hydroparastarū, & Armeniorum. Isti in solo uino, illi in sola aqua sacrificium peragebant. Secūdo apparet ex p̄senti canone ritum sacri mysterij à Iacobo fratre Domini, qui fuit primus Hierosolymorū ep̄s, fuisse traditū, quæ quidē traditio apud nos nō inuenitur, nec recognoscitur, ut quæ exoleuerit. Tertio apparet à sancto Basilio, & sancto Ioanne Chrysostomo traditos nobis mysterij ritus, quos nunc obseruant Greci.

Canon. 33. Non attendatur genus, sed mores, ad manus impositionem.

Apud Iudæos lege sancitum erat, ut ex tribu Leuitica sola sacerdotes fierent.

Qm̄ cognouimus in Armenorū regione eos solos ad clerū admitti, q̄ sunt ex genere sacerdotali: imo & nōnullos eorū nō attonfos cantores, & diuinæ legis lectores cōstitui; Decernimus, ut deinceps non liceat ad eius cui manus imponit, genus respicere, sed examinātes an digni sint, expositis in sacris canonibus decretis, eos in cleri catalogū referri, & ecclesiastice promoueri, siue sint ex maioribus suis fa-

cerdotibus, siue non. Item ut nulli eorū liceat populo in suggestas diuinas scripturas explicare nisi is sacerdotali tōtura usus fuerit, & benedictionē à suo pastore canonicè susceperit. Siquis secus fecerit, deponatur.

Canon. 34. est ca. 18. synodi Chalcedo. de coniurationibus.

Ca. 37. *Spolia Ep̄i defuncti indiminuta futuro seruentur.*

Nulli omnium Metropolitārum liceat mortuo Ep̄o, qui eius throno subest, res eius uel ipsius ecclesie sibi uēdicare; sed sint sub custodia cleri ecclesie, cui defunctus præsuit, usq; ad alterius Ep̄i promotionem: præterq̄ si in eadem ecclesia non relicti sint clerici; tunc enim Metropolitanus ea non diminuta seruabit, ordinando Episcopo omnia reddens.

Ca. 22. Chalcedo. Apost. ca. 40.

Canon. 36. *Sedes Constantinopolitana æquatur Romana, dummodo sit secunda.*

Renouantes quę à sanctis patribus. 150. qui in hac regia urbe cōuenerunt, & a. 630. q̄ Chalcedone cōuenerūt, cōstituta sunt, decernimus, ut thronus Cōstantinopo. æqualia priuilegia cum antiquæ Romæ throno obtineat, & in ecclesiasticis negotiis ut illa emineat, secundus post illam existens. Post quem Alexandrinorū Metropolis numerat thronus. Deinde Antiochie, & post eum Hierosolymitanę ciuitatis.

D. 22. Renouātes. & in ca. 5. Constan. concilij.

Ca. 28. Chalcedo. syno. iuxta editionē græcam: quoniam deest hic canō in latinis exemplaribus.

Ca. 37. *Episcopi si episcopali urbe priuentur; sua tamen priuilegia non amittunt.*

Episcopo, qui propter Barbaricam incursiōnem ad suam ecclesiam uenire non potuit, suus honor deferat, ut in canone. 18. Antioche synodi decretum est.

S V M M A

Canon. 38. Noua ciuitas nouam habeat dignitatem episcopalem, uel metropolitanam.

Chalcedo. synodi. c. 12.

Canonē q̄ a patribus factus est, nos quoq̄ obseruamus. Qui sic edicit. Si qua ciuitas à regia potestate innouata est, uel innouabitur, ciuilem ac publicam formam, ecclesiasticarum quoq̄ rerum ordo consequatur.

Canon. 19.

Hic ca. confirmat canonē octauum Ephesi. synodi, quo cōcessum est Cypri ecclesiam esse principalem & primam. Et prohibitum est Antiochenum Ep̄m facere in ea ordinationes.

Ca. 40. De etate ingredientium monasteria.

Magnus Basilius in. 18. suo canone eas, quę post sedecim annos se uirginitatem suscipere p̄fiteñt, admittit; ut quę bonū à malo possint fecernere. Præsens aut̄ canon eum, qui decem annos natus est, si monachus esse elegerit, nō reijcit, Sed eum ad uitā monasticā nō aliter recipiendum decernit, q̄ si ab Ep̄o p̄batus examinatusq̄ fuerit; ut sua prudētia admittat, uel repellatur, uel progeñt tempus. Adijcit autem se hoc statuere, quoniā ecclesia, Dei gratia ad anteriora p̄cedat, & ad diuinorū mādatorū obseruationem firmior & ualidior euadat.

Ca. 41. Quomodo probandi qui profitemur monachatu.

Eos, qui in urbibus uel uillis uolunt secedere, ac sibi separatim attendere, prius q̄dem in monasteriū ingredi oportet, & anachoritā (hoc est) ab alijs separatam ac semotā uiuendi rōnem exercere, & spatio triēñ ei, qui in mansione præest in Dei timore parere, & obedientiam in oibus (ut æquum est) implere. Et ita

huius uitę eligendę institutum pfitętes, & q̄
eam ex toto corde sua sponte amplectunt, ab
eius loci p̄sule examinati approbent. Deinde sic alio anno extra clausurā fortiter se gere-
re debent, ut scopus eorū magis manifestetur:
tunc. n. plene ac p̄fecte significabunt, q̄ non
inanem gloriā captantes, sed, p̄pter ipsum pul-
chrum & honestū hoc silentium p̄sequantur.
Post tantū aut̄ t̄p̄is cōplementum, si in eodem
eligendę uitę instituto permaneant, includi ip-
sos, & eis non amplius licere, q̄n̄ uoluerint, ex
tali mansione egredi: p̄terc̄p̄ si p̄pter cōmu-
nem utilitatē uel aliā necessitatē ad mortem
urgentem ad id trahant, & ita cū benedictio-
ne eius loci ep̄i. Qui aut̄ exceptis his casibus
exierint; primo q̄dem, uel inuitos ipsos dicta
clausura coerceri: Deinde ieiunij & alijs affli-
ctionibus ipsos curare; scientes q̄n̄ nemo, qui
manum suam aratro immisit, & retro conuer-
sus est, aptus est regno cęlorum.

Can. 42. Eremitę habitū ceterorū monachorū sumat.

De Eremitis, qui q̄dem nigris uestibus in-
duti & capite comati urbes obeunt, & cum ui-
ris ac mulieribus uersant, & p̄prie professioni
faciunt iniuriam; statuimus, tonsis comis reli-
quorū monachorū amicitū suscipere, eos in mo-
nasterio constitui. Quod si hoc non elegerint,
eos omnino ex urbibus expelli, et solitudines
(quę eremi dicuntur) habitare, ex quibus si-
bi etiam denominationes contraxere.

Ca. 43. Propter nullū crimē arcendus aliquis à monachatu.

Liceat omni Christiano uitā exercitricę elī-
gere, & res; ad uitam p̄tinentiū depolita tem-

Novatiana heresis est, uenientes ad penitentiam non suscipere.

pestate monasterium ingredi, atque instar monachi tonderi, in quocumque crimine deprehensus fuerit. Saluator. n. noster Deus inquit; Eum qui ad me uenit, non eijciam foras. Nam sicut coluina id, quod in ea describitur, exprimit, ita & monachica professio, monachi penitentiam describit. Ei ergo, qui ad illud germane, ac sincere accedit, acquiescimus, ac laeuemus, nec ulli ei mores impedimentum afferent, quominus proprium uotum adimpleat.

Autor.

Ut est uerisimile prohibebatur quidam, qui tonderi uolebat, uel propter suam uitae turpitudinem sordesque, uel propter aliquod delictum. Praefens canon dicit, quod nullum peccatum prohibet Christianam uitam exercitricem eligere, et per penitentiam Deum placare, cum nullum sit peccatum quod Dei clementiam superet. Aliae tamen sunt causae, quae tonderi prohibeant.

Ca. 44. Monachus fornicator uel qui ad matrimonium communionem uitaeque societatem uxorem duxerit, fornicatorum poenis subiiciatur.

Monachus fornicator uel qui ad matrimonium communionem uitaeque societatem uxorem duxerit, fornicatorum poenis subiiciatur.

Can. 45. Futurae monasteria non induantur sumptuosis uestibus eo die quo ingressure sunt monasterium.

Quoniam intelleximus, in nonnullis mulierum monasteriis, mulieres, quae sacro illo amictu dignae habentur, prius sericis, & omnis generis uestibus; praeterea autem & mundis auro & gemis uarietatis, ab his qui illas ducunt exornari, et sic ad altare accedentes exui tanto materiae apparatus: et statim in illis fieri habitus benedictionis, illasque nigro amictu indui: statuimus ne hoc deinceps fiat. Neque enim fas est, ut quae iam propria uoluntate omnem uitae iocunditatem deposuit, & eam, quae est secundum Deum, uitae agen-

de rationē amplexa est, et ita ad monasterium accessit, per eum qui interit, ac fuit mundum, & quorū iam oblita erat memoriā reuocet, & ex eo anceps reddat, & eius anima perturbet instar exundantiū fluctuū, hucq; & illuc uersantium, adeo ut aliquā nōnunq; lachrymā emittens cordis per corpus, cōpunctionem ostendat: sed & si exigua aliqua lachryma exilierit, non tam ppter affectionem quam hñt ppter exercitatorium certamē, q̄, ppterea q̄ mundū relinquunt, & ea à uidentibus pfluxisse putet.

Canon. 46. Monasteria non exeant à monasterio nisi sub certa forma.

Quę uitā exercitatoriam eligūt, & in monasterijs sunt cōstitutæ, ne oīno progrediant. Si qua aut̄ inexorabilis necessitas ad hoc trahit, cum benedictione eius quæ p̄est, hoc agant. Tuncq; non solæ per se, sed cum aliqbus uetulis, & quæ in monasterio primæ sint, cum m̄a dato eius quæ præfecta est. Eis aut̄ oīno extracubare nō licet. Hoc idem & de uiris, qui monasticam uitam persequuntur statuimus.

Canon. 47. Vir in monasterio mulierum non dormiat, nec ediuersa.

Nec mulier in uiroꝝ monasteriū, neq; uir in mulierꝝ dormiat. Extra offēdiculū. n. & scādalū fideles esse dēt. Qui secus fecerit, segreget̄.

Ca. 48. Vxor Episcopi reponatur in monasterio.

Vxor eius qui ad ep̄alem dignitatem p̄mo ^{Lege ca. 12. §. 11} Legatus est, cōmuni sui uiri cōsensu prius separata, postq; in Ep̄m ordinatus est ac cōsecratus, monasteriū ingrediat̄, p̄cul ab Ep̄i habitatiōe extractum, & Ep̄i p̄uidentiā fruatur. Sin autem

digna uisa fuerit, etiam ad diaconatus dignitatem prouehetur.

Ca. 49. est ca. 24. synodi Chalcedonē.

Ca. 50. Aleæ clericis interduntur.

Nullum oīno siue clericum, siue laicum ab hoc deinceps tempore alea ludere. Qui secus fecerit, excommunicetur.

Ca. 51. Ne mimi aut uenationes spectentur.

Omnino phibet hæc sancta & uniuersalis synodus, eos qui dicuntur mimos, & eorū spectacula, deinde uenationum quoq; spectationes, easq; quæ fiunt in scena, saltationes pfici. Qui secus fecerit, si sit clericus, deponatur, si laicus segregetur.

Ca. 52. Ut sabbato & Dominica in quadagesima consecratio tantum fiat.

In oībus sanctæ quadagesimæ ieiunij diebus, præterq; sabbato & Dñica, & Annūciationis die fiat sacrum præsanctificatorū sacrificiū.

Autor,

Sacrificium præsanctificatorū, est oblatio sacrificij iam peracti & perfecti. Ieiuniorum autē dies, luctus & cōpunctionis in expiationē peccatorum, & quia Deo sacrificium offerre est festum diem agere, statuerunt patres non fieri nouā consecrationem tota quadagesima nisi sabbato & Dominica &c. In his enim festum agere non lugere, nec ieiunare iussi sumus. Quod nunc obseruatur apud Latinos in die Parasceues. Hæc ex Theodoro Balsamon.

Ca. 53. Ordo cognationis spiritualis adseruetur.

Quā spiritualis cognatio corporū cōiunctio ne maior est, nouimus in quibusdam locis exoptores puerorū ex sancto & salutari baptisma te, postea cū matribus illorū uidiuis matrimonium cōtrahere: statuimus, ne in posterum tā

le aliqd fiat. Si qui uero secus fecerint, hi quidem primo ab illicito matrimonio separentur; deinde fornicatorum poenis subiiciantur.

Ca. 54. Nuptiae prohibita.

Decernimus, ut qui deinceps cum fratris sui filia matrimonij societate coierit, uel pater & filius, qui cum matre & sorore, uel cum duabus puellis sororibus pater & filius, uel cum duobus fratribus mater & filia, in septenij canonem incidant, separatis ipsis publice a nefario contubernio.

Ca. 55. Ne sabbatis aut Dominicis diebus quadragesime ieiunetur.

Quoniam intelleximus in Romanorum ciuitate in sanctis quadragesime diebus, in eius sabbatis ieiunare praeter ecclesiasticam traditam consuetudinem; sanctae synodo uisum est, ut in Romanorum ecclesia canon incoscuisse obtineat, qui dicit. Si quis clericus inueteris fuerit in sancto Dominico, uel sabbato ieiunans, praeter unum & solum, deponatur. Si autem laicus segregetur.

Propter hunc canonem aliqui Romani non recipiebant hanc synodum tanquam uniuersalem. Ca. aposto.

Canon. 56. Ne oua & caseus in quadragesima comedantur.

Accepimus in Armeniorum regione, et in alijs locis in sabbatis & Dominicis sanctae quadragesimae quosdam oua & caseum comedere; uisum est ergo, ut omnis Dei ecclesia, quae est in uniuerso terrarum orbe, unum ordinem sequens, ieiunium perficiat: & abstineant sicut ab omni maculabili, sic & ab ouis & caseo: quae quidem sunt fructus & foetus eorum, a quibus abstinemus. Si autem hoc non seruauerit, si sint clerici, deponantur; si laici segregetur.

S V M M A

Canon. 57.

Ca. apost. 1. Ad altare mel & lac offerre non oportet.

Ca. 58. Ne laicus sacramenta sibi ministret.

Nemo eorum, qui sunt ex ordine laicorum, diuina sibi mysteria impartiat presente Episcopo, uel presbytero uel diacono, Qui secus fecerit, una septimana segregetur.

Ca. 59. Baptismus in ecclesijs tantum celebretur.

Ca. 11. permit-
tit de uolunta-
te episcopi id
fieri posse.

In oratorio priuato, qd' domi est, nullatenus baptismus peragat; sed qui digni habebuntur huius purissimi luminis, ad catholicas ecclesias accedant, & hoc illic munere perfruantur. Siquis contrafecerit, si clericus est, deponatur; si laicus, excommunicetur.

Ca. 60. De his qui se simulant demoniacos.

Eos, qui se Demone correptos esse simulat, & morum improbitate eorum figuram et habitum simulate pre se ferunt, uisum est oimodo puniri, & eiusmodi afflictionibus & laboribus eos subijci oportere, quibus, hi qui a Demone uere correpti sunt, ut a Dæmonis operatione liberentur, uere subijciantur.

Ca. 61. De sortilegis damnandis.

De hoc lege
Chrylосто. in
epistolâ Pauli
ad Colo. ho-
me.
Et sextâ eius-
dem oratione
aduersus Iu-
dæos.
Legi sexenij
subijci, est, se-
xênio excom-
municari.

Qui se uatibus tradiderunt, uel his, qui Caturiones dicunt, aut his similibus, ut ab illis discant, siquid sibi reuelari uelint; secundum ea, que prius a patribus sancita, canonici qui est de sexênio subijciant. Eidem pœne subijcere oportet eos, qui uersas, aut similes bestias ad lusum & pernitentiæ simpliciorum circumferunt: & eos, qui fortunam, fatum, genealogiam, aut similitum uerborum turbam ad nugas deceptorias obloquuntur: eosque, qui nubes fugare dicunt, & Imprecatores,

atores, & Amuletarios, & Vates. In his aut̄
perseuerantes, nec mutantes sn̄iam, nec fugien-
tes hęc pernitiōsa & Ethnica istituta oīno eij-
ciendos ab ecclesia definimus, sicut sacri cano-
nes dicūt. Nā quæ luci cū tenebris cōmunio?
Aut quæ cōcordia Christi & Belial?

Præfens. ca. uniuersas Demoniacas operationes auertit. Va- Autor,
tes, dicuntur palme inspectores, & qui in pelui diuinant, aut̄
per sacrificia aliqua Sathanam interrogant, se Demoni addi-
centes. Centuriones dicebantur senes quidam, qui se reliquis cō-
sulere præferentes, per eiusmodi execrabiles operationes sim-
pliciores seducebant, & ut Pseudothei colebantur.

Vrsas trahere dicebantur, qui Vrsorū altores appellabantur:
qui quidem in capite et totius animalis corpore tincturas ap-
pendentes, & pilos tendentes, eos unā cum tincturis dabant, ut
remedia & tanquā in morbis & fascino oculis confer-
re possint. Alij uerò serpentes in sinu gestantes, hunc quidem
de maligno natum esse, illum uerò felici sydere natum dicūt,
& futuras felicitates & infelicitates annūciāt, et alia multa
nugātur. Nubiū inspectores dicūtur qui, q̄ multis ignota sunt,
ex nubibus significāt: maxime aut̄ si sole occidēte inspiciantur.
Impcatores sunt, qui diuina q̄dā cātica dicūt, & notum marty-
rū et sāctissime uirginis meminerūt. Que omnia diuini patres
& ecclesia doctores fugienda statuerunt, & plusquā alij Chryso.

Ca. 62. Ne fēsta gentiliū celebrentur.

Calendas, & uota, & Brumalia quę uocan- Brumalia for-
tur, & qui in primo die Martij mensis fit con- te sunt satur-
uentū ex fidelū ciuitate oīno tolli uolumus: nalię, q̄ Bru-
sed & publicas mulierū saltationes multā no ma mense sci-
xam exitiumq̄ afferentes. Præterea & eas quę licet, Decem-
noīe eorū, qui falso apud Gręcos Dñj nomina bri fiebant.

ti sunt, uel noīe uiroꝝ ac mulierū sūt saltatio-
nes, ac mysteria more antiquo, & à ritu Chri-

S V M M A

stianorum alieno, reſcimus: ſtatuentes, ut nul-
lus uir deinceps muliebri ueste induat, nec mu-
lier ueste uiro conueniente. Sed nec Comicas
nec Tragicas, nec Satyricas pſonas induant,
nec execrandi Bacchi nomē, uuam in torcula-
ribus exprimentes, inuocēt; nec uinum in do-
lijs effundentes, risum moueāt, ignorantia uel
uanitate ea, quæ à Demonis impostura proce-
dūt, exercētes. Qui secus fecerit, si clerici sint,
deponantur; si laici, seargentur.

Autor.

*In mense Martio fiebat Græca uniuersalis contio propter uē-
porum & aeris temperiem, in qua indecore saltationes à mu-
lieribus uirisq; fiebat. Quas & indecora alia similia patres
nullo modo permittebant.*

Ca. 63. Martyrum historiæ ab infidelibus scripte dānantur.

Quæ à ueritatis hostibus falsò cōfictæ sunt
Martyrum historiæ, ut Dei Martyres ignomi-
nia afficerent, & qui eas audituri essent, ad in-
fidelitatem deducerentur, in ecclesia non pu-
blicari iubemus, sed eas igni tradi. Eos autem
qui eas admittunt, uel tanq̄ ueris eis mentem
adhibent, anathematizamus.

Ca. 64. Prohibetur laico publice docere.

Greg. Nazian.
late tractat de
hoc i lib. theo-
lo. cuius testi-
mo. utitur hic
synodus.

Non oportet laicum publice disputare, uel
docere, sed ordinī à Dño tradito cedere, & au-
rem ijs, qui docendī grām acceperint aperire,
& diuina ab eis doceri. Qui hæc transgressus
fuerit, quadraginta diebus excōmunicetur.

Ca. 65. Ne rogi in Nouilunij ritu Gentili accendantur.

Quos i Nouilunij qdā ante suas officinas
& domos accēdūt rogos, supra quos etiā anti-
qua quadā cōsuetudine salire. inepite ac delire
solēt, deinceps cessare iubemus. Qui cōtrafecit

ut, si clericus sit, deponat; si laicus, segregetur.

Ca. 66. A die resurrectionis per integram hebdomadam fideles ferientur.

A sancta die resurrectionis usque ad nouam Dominicam tota septimana ecclesijs uacare fidelibus iugiter oportet; psalmis & hymnis et spiritu sancto canticis in Christo gaudentes, festumque celebrantes, et diuinarum scripturarum lectioni mentem adhibentes, & sanctis mysterijs iocunde & laute fruente. Sic ergo cum Christo exultabimus & una resurgemus. Nequaquam ergo predictis diebus equorum cursus, uel aliquod publicum fiat spectaculum.

Qualiter a fidelibus festa celebranda.

Ca. 67. Ut abstineant a sanguine & suffocato.

Sacra scriptura nobis precipit, ut abstineamus a sanguine & suffocato & fornicatione. Merito igitur damnamus eos, qui cuiuscunque animalis sanguinem arte aliqua condiunt, & sic comedunt. Qui hoc fecerit clericus deponatur, laicus excommunicetur.

Apud Latinos iam exoleuerat illa constitutio apostolorum, ut referunt commentarii Graeci.

Ca. 68. Libri sacri cōi & pphano usu nō consumantur.

Nulli ex omnibus licere ueteri & noui testamenti librum, nec sanctorum nostrorum praedicatorum ac doctorum corrumpere, uel conscindere, uel librorum cauponatoribus, uel unguentarijs, uel ali cui alij delendum tradere, nisi usque uel a tineis, uel ab aqua, uel aliquo alio modo reddidit fuerit inutilis. Qui tale aliquid fecerit, uno anno excommunicetur.

Ca. 69. Laicus non ingrediatur chorum excepto Cesare.

Nulli omnium, qui sit in laicorum numero liceat intra sacrum altare ingredi. Ab eo tamen nequaquam prohibita potestate & autoritate re-

S V M M A

gia, quandoquidem uoluerit Creatori dona
 afferre ex antiquissima traditione.

Ca. 70. Mulieres in ecclesia taceat.

1. Co. 14.

Ne liceat mulieribus in celebrationis tem-
 pore loqui, sed ut est uox Pauli, fileant.

Ca. 71. A quibus cauere debeat iuris professores.

Lege Gregor.
 Nazian. i ora-
 tione funebri
 magni Basilij.

Eos, qui docent legibus ciuilibus, Græcis
 moribus uti nō oportere; & neq; in theatrū in-
 duci, aut quæ uolutabra dicunt celebrare, uel
 præter usum cōem sibi uestē induere, neq; quo
 tpe disciplinam aggrediunt, uel ad finem eius
 perueniunt. Qui secus fecerit, segregetur.

Ca. 72. Ne orthodoxus Ethnicā ducat, aut contra.

1. Corin. 7.

Non licerē uirum orthodoxum cum mulie-
 re hæretica, nec orthodoxam cum uiro hæreti-
 co copulari; sed siqd eiusmodi ab ullo ex om-
 nibus factum apparuerit, irritas nuptias exi-
 stimari, & nefarium cōiugium dissolui. Si autē
 adhuc fideles sunt inter se legitimo matrimo-
 nio cōiuncti, deinde alter eorū conuertat ad fi-
 dem altero in infidelitate manente, si fideli pla-
 ceat cum infideli habitare, non à se inuicem se-
 parentur, iuxta Pauli sententiam.

Ca. 73. Ne Crucis figura in pauimento fiat.

Cū Crux uiuifica illud salutare nobis offe-
 derit, nos omne studium adhibere oportet, ut
 ei per quam antiquo lapsu saluati sumus, eū,
 qui par est, honorē habeamus. Vnde & mite
 & sermone & sensu adorationē ei tribuentes,
 Crucis figuras, q̄ à nōnullis i solo ac pauime-
 to fiūt, oīno deleri iubemus, ne incedentiū cō-
 culcatione uictorię nobis tropheū iniuria affi-
 ciat. Qui secus fecerit, excōicari decernimus.

Ca.74. Vt ne agapes fiant in ecclesia.

Non oportet in Dominicis locis uel ecclesijs, charitates quas uocant facere, & intus in æde comedere, & accubitus sternere. Qui hoc fecerint, cessent, uel excommunicentur.

Locos Dominicos uocat uestibula & porticus ecclesiarum.

Accubitus, lecuulos molles, quos ad delicias sternebant in templo.

Lege Chryso. in oratione Paenegyrica sup 6. c. Esai.

Canon. 75. Vt catores ecclesiastici non utantur modulatione inordinata.

Eos, qui in ecclesijs ad psallendum accedunt, uoluntus nec inordinatis uociferationibus uti, nec naturam ad clamorem urgere, nec aliquid eorum quæ ecclesie non conueniunt, sed cum magna attentione et compunctione psalmodias Deo, qui est occultorum inspector, offerre.

Canon. 76. Ne intra ecclesiarum ambitum mercimonia uendantur.

Non oportet intra sacros ambitus, cauponam, uel aromatatum species proponere, uel alias uenditiones facere; suam uenerationem ecclesijs seruantes. Saluator noster nos instituit non facere domum Patris nostri, domum negotiationis. Qui secus fecerit, segregetur.

Ca. 77. Ne fideles cum mulieribus una lauentur.

Non oportet sacris initiatos uel clericos, uel exercitatores siue monachos lauare cum mulieribus, nec omnem Christianum laicum. Hec est. non prima condemnatio apud gentes. Qui hoc fecerit clericus, deponatur; laicus excommunicetur.

Ca. 10 synodi Laudicæ.

Coniugibus prohibetur etiam una lauare.

Ca. 78. Vt fideles. 5. feria apud cathedras fidei recitent.

Quod oportet eos, qui illuminantur fidem adiscere, & quinta septimanæ feria Episcopo uel presbyteris renunciare.

Ca. 46. in synodo Laudicæ.

Ca. 79. Partus uirginis fuit citra illum dolorem.

Abscque ullo dolore uirginis partum esse constat.

S V M M A

tētes (ut qui sine semine cōstitutus sit) eos, qui ppter ignorantia aliquid indecēs faciūt, correctioni subiicimus . Vnde qñ aliq post diem natalis Christi Dei nostri reperiunt coquētes similia, & se hac mutuo donantes p̄textu. s. honoris secundinae impollutae Virginis matris; statuimus ut deinceps nihil tale fiat à fidelibus . Nec enim hoc honor est virginis (quae supra mentem & sermonem quod comprehendit non potest, uerbum peperit carne) ex communibus & ijs quae in nobis fiunt, inenarrabile eius partū metiri ac describere. Si quis hoc fecerit clericus, deponatur; laicus segregetur.

Canon. 80. Clericus uel laicus per tres hebdomadas absens ab ecclesia punitur.

Siquis Episcopus uel eorū, qui in clero censentur, uel laicus nullam grauiorē habeat necessitatem uel negotiū difficile, ut à sua ecclesia absit frequentius, sed in ciuitate agens, tribus diebus Dominicis una non conueniat, si clericus est, deponatur; si laicus, a cōione sepe-

Ca. 81. In trifagio non apponendam crucem.

Quoniam nouimus in quibusdam locis in trifagio acclamari post illud. Sanctus immortalis, ille crucifixus p̄ nobis, miserere nobis. Nos cum antiquis patribus stauentes, anathematizamus eos, qui deinceps talem susceperint uocem in ecclesia, uel alia ter sancto hymno apponentes. Si transgressor fuerit sacerdos, deponatur; si laicus, excōmunicetur.

Triagium appellant Graeci hymnum in quo Deus ter sanctus nominatur, ut ibi. Sancte Deus. Sancte fortis. Sancte et immortalis. Anathematizant ergo patres illos, qui sic acclamant

Petrus Fallo
innouator hu
ius hæretis q̄
trinitas sit cru
cifixa in. s. sy.
nod. generali
damnatur.

Autor.

int. Sancte Deus crucifixus &c. Sancte fortis crucifixus. San-
cte & immortalis crucifixus &c.

Canon. 82. Vt Christus deinceps in figura huma-
na pingatur, non Agni.

Inter uenerabiliū imaginū picturas Agnus digito Præcurforis mōstratus depingitur, qui in figuram receptus est gratiæ, adumbrās nobis uerum illum (per legem) agnū Christum demōstratum. Antiquas ego illas figuras & umbras uelut quasdā ueritatis notas, adumbrationesq; ecclesię traditas uendicantes, gratiam eisdem præponimus, & ueritatem hanc (ut legis cōplementum) suscipimus. Itaq; hoc iam qdē re pfectū; pictorū artibus ante oīum oculos præscribat; & picturā illius Agni Christi Dei nr̄i, qui tollit peccata mundi, ut humanus character ualeat exprimere, & in imaginibus imposterū p uetere Agno erigendā sancimus, p quā humilitatē Dei uerbi cōtēplamur, & uelut manuducimur ad memoriā illius cōuersationis in carne, & passionis eiufq; mortis salutaris, & redemptionis quæ huic pro mundo facta est.

Patres uoluerunt cessare typos presente ueritate. Hinc phibuerunt spiritum sanctum sub columba figurari, et Magos sub stella, & Christum sub uetere agno, sed humana forma. Autor.

Ca. 83. Mortuis non danda eucharistia.

Nemo cadaueribus mortuorū eucharistiam impartiat; scriptum est: Accipite & comedite. Cadauera nec accipere ualent, nec comedere. Hoc idem præcipit. ca. 12. cōci. Antistiodoreñ. supra.

Canon. 84. est ca. 6. conciliū Carthagi. 5. De baptizandis infantibus quando non est certum eos baptizatos.

S V M M A

Ca. 35. Quomodo libertas donata seruis, ualeat.
 Serui à pprijs dñis libertate donati coram
 trib⁹ testib⁹ (ut hoc honore fruant) sancimus.

Ca. 36. Contra alentes scorta.

Qui scorta in perniciem animarum congre-
 gant & alunt, si clerici fuerint, deponantur; si
 laici, segregentur.

Ca. 37. Vir qui relicta uxore, aliam ducit, adulter est.

Hier. 3.

Quæ uirū reliquit adultera, si ad alium se cō-
 tulit (secundū sacratū Basiliū, qui optime hoc
 ex ppheta Hieremia colligit &c.) & q̄ relique-
 rit legitimā uxorem et aliā duxerit, iuxta Dñi
 sniam, adulter est. Sancitum est, ut hi tales per
 annū lugeāt, per biēniū sint audiētes, per triē-
 nium subiaceant: & tandē sexto anno congre-
 gent cū fidelibus, & ita demū mensa Dñi di-
 gni habeant, si cum lachrymis pœnituerit.

Ca. 38. Nequis iumentum in templum inducat.

Nemo in sacra tēpla iumentū inducat, præ-
 terq̄ si quis iter faciens maxima opprimat ne-
 cessitate, & carens domuncula, aut diuersorio
 ad huiusmodi tēplū diuertit. Si. n. iumentū nō
 introduceret, forte illud periret, & ipse ob iu-
 mēti iacturā, inops cōsilij, ad celeriter uia cape-
 scendā mortis periculo obijceret. Sabbatū. n.
 ppter hoīem esse factum docemur. Quare præ
 oib⁹ estimāda ē hoīs salus, & cōmoditas. Qui
 secus fecerit clericus, deponat, laicus segreget.

*Can. 39. Dies passionis Domini nostri ieiunio te-
 lebretur usq; ad mediam noctem.*

Qui dies salutaris passiōis in ieiunio et ora-
 tione & cōpunctione cordis peragūt, oportet
 circa horā mediæ noctis magni sabbati ieiue

nos esse, cū Euangelistæ Matthæus, & Lucas ille per dictionem, uespere autē sabbati; hic uero per profundū diluculū, tarditatē noctis nobis perscribant.

Canon. 90. Ne Dominicis diebus genua flectamus.

Ne Dominicis dieb⁹ genua flectamus, à diuinis patribus nostris canonice accepimus. Quare post uespertinū ingressum sacerdotum in sabbato ad altare (ut more obseruatū est) ne mo genu flectit usq³ ad sequentē uesperā post Dominicā: in qua post accessum ad candelabrum, rursus genua flectentes, sic preces Dño offerimus, si celebramus resurrectionem Domini nostri Iesu Christi.

Canon. 91. Contra feminas quæ abortus procurant.

Quæ pharmaca procurant abortus facientia, & quæ uenena suscipiunt partus perimentia, pœna occisoris accufentur.

Canon. 92. Puniantur raptores, & confij.

Raptores fœminarum sub nomine cōfortij, siue patratores ipsi, sanciuit synodus sancta, ut clerici deponantur, laici anathematizentur.

Canon. 93. Nequis ad secunda uota transeat, nisi certus de morte coniugij.

Mulier quæ uiro secedēte & incōperto quo terrarū agat, anteq³ de morte certa sit, alteri si nupserit, mechatur. Similiter & militum uxores quæ nubunt ignorantes uirorum fata, eidē subiacent rationi; ut quæ non expectant reditū uiri peregrinantis. Quanc³ in hac re, est quodā modo uenia digna, q³ plerūq³ mors psumit.

Canon. 94. Ne quis ethnice iuret.

Iurantes iuramenta ethnica, nos huiusmodi

S V M M A

homines excōmunicandos decernimus.

Canon. 95. Qualiter suscipiendi hæretici.

Ca. 19. Cōcilij
Nicc. & ca. 7.
& 8. Laod. &
ca. 7. synod. 2.
Iuxta editio-
nē Græcā quā
deest i Latinis
exēplaribus.

Venientes ad ecclesiā hæreticos suscipimus secundū morem & ordinē traditum. Arrianos quidē & Macedonios & Nouatianos (qui se pueros sinistroscq; uocant) & Tetrastitas, & Apollinaristas suscipimus, si libellos afferant, & execrentur quālibet hæresim. De Paulianistis autē constitutio ab ecclesia catholica facta est, ut omnino rebaptizentur. Eunomianos uero, qui una submersione baptizantur, & Montanistas, qui hic Phryges dicuntur, & Sabellianos, & reliquas omnes hæreses; p̄sertim qui à Galatarum regione sunt profecti, uenientes ad ecclesiam nō secus ac gētes suscipimus. Et primo die ipsos Christianos facimus. Secūdo uero catechumenos. Tertio tamē ipsos auctoramus postq̄ ter insufflauimus in faciem & aures. Sic illos initiamus, facimusq̄, ut in ecclesia numerentur, & audiant scripturas, & tunc illos baptizamus. Manichæos uerò & Valentinianos & Marcionistas, & huiusmodi hæresum libellos oportet facere, & execrari hæresim; & Nestorium, & Euthychea, & Dioscoros, & Seuerum; & reliquos huiusmodi hæresum principes, & oēs prolatas hæreses: & sic participes esse sanctæ cōmunionis.

Can. 96. Nequis calami stratis crinibus incedat.

Qui per baptismū Christū induerunt, conuersationem eius in carne imitatuos professi sunt. Qui igitur capillos in perniciem intuentium excogitata quadam implicatione digerunt, intenteq; ornant, ueluti quasdam escas in-

firmis animabus ex eo proponentes, ea ratione paterna poena curamus, ut pędagogi ipsos instruentes, & modeste uiuere docentes, ut cū reliquerint deceptionē hanc, & ineptias, ad perpetuam beatamq; uitam assidue mentem conuertant, & in timore pure & caste conuersentur, ad Deumq; quantū fieri potest, accedant; & interiorem potiusq; exteriorem hominem uirtutibus ornent, ut nullas secum reliquias ferant aduersę stoliditatis. Qui secus se gesserit, excōmunicetur.

Canon. 97. Qui templa prophanant, reijciendi.

Qui cū uxore habitant, uel temere aliā's sacra loca prophanant, & sic in ipsis diuersant, efficiendos sancimus a penetralibus edium sanctarum: Qui hoc nō seruauerit, si clericus est, deponatur; si laicus, segregetur.

Canon. 98.

Qui mulierem alię desponsatam uiuente ad huc sponso, in uxorem duxerit, iudicio adulterij subiaceat.

Canon. 99. Ne particule stete sacerdotibus offerantur.

Et hoc in Armeniorę regione fieri intelleximus, quosdā intus in sacris altaribus cum carniū portiones elixauerint, offerre particulas quasdā sacerdotibus, quę solēniter a uictimis abscindebātur, eas Iudaice distribuentes. Quare sancimus, ne sacerdotibus liceat pęcipua, certaq; tornacula carniū ab offerentibus accipere; sed illis contenti sint, quę offerenti placuerint; & huiusmodi oblatio extra ecclesiam fiat. Qui secus fecerit, excōmunicetur.

Canon. 100. Ne turpes imagines pingere liceat.

S V M M A

Facile sensus corporei quæ sua sunt in animam deriuant. Picturas igitur oculos; prestigiatrices siue in tabulis, siue aliàs propositas & mentis corruptrices & sufflammationum ad turpes uoluptates incitatrices, sancim⁹, ut nullo latenus in posterum pingantur. Siquis autem hoc fecerit, excōmunicetur.

Canon. 101. Quo gestu accedere oportet ad eucharistiam.

Hominem ad Dei imaginē factum Diuinus Apostolus uocat corpus Christi & templum. Cū omnē ergo sensilē possessionē superet, qui salutari passione cœlestem assecutus est dignitatem manducans & bibens Christū, omnino uitæ applicatur æternæ, anima & corpore sanctificatus particeps est Diuine gratiæ. Quare si quis uoluerit sinaxis tempore cōmunicare purissimo Christi corpore, & corā ipso participatione esse, manus in formā crucis figurans, sic adeat; & suscipiat gratiæ cōmunionem. Eos. n. qui pro manu uascula quēdā aurea, uel ex alia materia construunt ad susceptionē Diuini doni, & per illa imaculatam cōmunionē uolunt, nullo modo admittimus; ut pferentes materiā inanimem, hominiquē obnoxiam, Dei imaginē. Siquis sacerdos participes fecerit cōmunionis huiusmodi uascula admouentes, excōmunicetur: & qui hæc infert.

Canon. 102. In absoluendis hominibus à peccatis que cura adhibenda.

Infra Ca. 7. cō
ciliij Vormaciē.

Oportet, qui facultatem absoluendi & ligandi à Deo receperunt, peccati qualitatem spectentur, & peccatoris promptitudinē ad reuersionem; ut sic medicamentū admoueant ægri-

rudini aptum, ne si de peccato sine discrimine statuatur, aberrant à salute ægrotantis. Non. n. simplex est peccati morbus, uerum uarius & multiformis plurimisque noxis propaginibus suppullulans; ob quas malū longe lateque diffundit, ac serpit quousque tandem uirtuti medicantis resistat. Igitur, qui ostendere uoluerit quantum ualeat in spiritali medendi arte, oportet attente rimari, qualiter affectus sit, qui peccauit, an ad salutē inclinēt, an contra moribus quibus familiariter assueuit aduersus se ægritudinem prouocet inspiciere: & quid ille secū deliberet ad redeundū ad meliorem frugē. An obtemperet magistro, an mentis ulcus per ad mota pharmaca crescat: & sic misericordiam æqua lance impartiri. Sūma. n. ratio & Deo & prefecto huic pastorali curæ errantem ouem reducere, & uulneratam ab angue curare; & nec per precipitia desperationis detrudere, nec habenas laxare ad uitæ dissolutionem & contemptum, sed omnimodo qua pharmacis austerioribus, qua mollioribus & leuioribus morbo contraire pugnareque, ut ulcus cicatricem obducatur, ut qui notos habeat pœnitentiæ fructus, & hominē (ad claritatē illam supernā uocatū) prudenter gubernet. Vtraque igitur scire oportet, & que sunt rigoris, & que cōmiserationis: sequi uerō nō eos, qui superficiem traditarum figurarum suscipere, ut nos diuinus Basilius docuit. Imperator Iustinianus fidelis in Deum Iesum Christum assistens omnibus decretis & obtemperans, subscripsi: Sāctissimus Papa Romanus: Paulus Episcopus Cōstantinopo. no.

S V M M A

uꝛ Romæ, definiens subscripsi. Similiter & reliqui Episcopi ex omni prouincia subscripserunt. 227.

Expliciunt canones sextæ synodi in Trullo congregatæ. In Decreto Gratiani ascribuntur aliquot decreta huic synodo, & septimę etiam generalis, quę inter superscriptos Canones non continentur. Ex quo certo apparet uitio typographorum id factum esse.

Conciliū Toletanū. 12.

CONCILIUM TOLETANUM XII. tempore Agathonis Papæ, uel Leonis Papæ anno Eringij regis.

Canon primus.

Rex Hispaniarum elegit sibi successorē.

Agnoscutur uerus Rex, & legitimus Bæba successor Eringius, quem & diuinū iudicium in regno prælegit, & decessor princeps successorem sibi instituit, & totius populi amabilitas exquisiuit, unde subiicit synodus sic. Dignum est, ut sacerdotū ordo honorabiliter ueneretur & suscipiat in regē. Vnde non erit iam deinceps ab anathematis sententia alienus, quis contra salutem eius erexerit uocem.

Canon. 2. De his qui pœnitentiam nescientes accipiunt.

Multos sepe aspeximus in salute positos, ultimum desiderantes pœnitentię fructū: & rursus nimietate ægritudinis ita loquēdi & sentiēdi naturale perdidisse officium, ut nulla illis cura salutis suę uideretur inesse; nullo etiam pœnitentię deuotionis noscerentur desiderio anhelante: quorum tamē casibus fraternitas cōdolens ita talium necessitates in fide suscepit sua, ut ultimum illis tribuatur uaticū, scilicet, ne sine fructu pœnitentię uideantur transire à seculo.

Quod si forsitā respiciente Dño, salutē pristinę reformatur, agunt cautionibus uanis & oppositionibus execrandis, qualiter à se tonsurę venerabile signū expellant, atque habitū religionis abijciant, impudentissime asserentes, ideo se nullis regulis ecclesiasticę disciplinę sub hoc uoto teneri, quia pœnitentiam nec ipsi petierunt, nec consentientes acceperunt: quorum impudentia diuinę bonitatis, quę eos ad tam uenerabile ac fecundi fructus uocauit sacramentū, turpiter immemor, & obstinata procacitas nō aliquando diceret talia, si qualiter ad uitam per sacrosancti lauacri gratiam ueniret, meminisset. Etenim paruulorū infantium uita originali peccato obnoxia, quę nulli propter ætatem discernendi, uel expetendi sensui aptior iudicetur, nisi ex sponfione fidelium baptismi accipiant sacramentū, nullo sensu, nulla etiam discretionis industria id appetere possunt. Vnde sicut baptismus, quod, nescientibus paruulis, sine ulla contentione in fide tantum proximorum accipitur, ita pœnitentię donū, quod nescientibus illabitur, alijsq; impugnantia uiolationis, hi, qui illud acceperint, obseruabunt. Siquis autē quolibet modo pœnitentię accipiens, hoc uiolauerit synodale institutum, ut uere transgressor paternis regulis ferierur. Nec enim ista statuentes, sacerdotes quosq; ut passim & licenter donum pœnitentię non pœnitentibus audeant prorogare, absoluiimus; sed hos, qui qualiter forte pœnitentię susceperint; ne ulterius ad militare cingulum redeant, religamus.

S V M M A

Canon. 3. *Vt quos regia admittit potestas,
clerus non euitet.*

Vidimus nōnullos & fleuimus, ex numero
culpatorum, receptos in gratiam principū, ex-
torres extitisse à collegio sacerdotū, ab eis nul-
la se abstinebit sacerdotū cōmunio, sed quos
regia potestas aut in gratiam benignitatis re-
ceperit, aut participes mensę suę effecerit, hos
sacerdotū & populorū conuentus suscipere in
ecclesiasticam cōmunionem debet, ut quod
principalis pietas habet acceptū, nō à sacerdo-
tibus Dei debet esse extraneum.

Canon. 4.

Vt in uillulis nullus ordinetur episcop⁹, in
sardiceñ. concilio. cap. 26. in Laodiceño. 57. In
Carthagineñ. 2. c. 5. & Carthagineñ. 3. c. 42.

Canon. 5. *Contra sacerdotes, qui non semper sa-
crificantes communicant.*

De conse. d. 2.
Relatū est no-
bis quosdā.

Sēper in obla-
tione sacrificij
fiat cōmunio.

1. Cor. 10.

Relatū nobis est, quosdam de sacerdotibus
nō tot uicibus cōmunionis sanctę gratiam su-
mere, quot sacrificia in una die uidentur offer-
re: sed in uno die, si plurima per se Deo offerant
sacrificia, in omnibus se oblationibus à cōmu-
nionē suspendunt, & in sola tantū extrema sa-
crificij oblatione cōmunioni sanctę gratiā su-
munt; cū dicat Apostolus: Nōne qui edunt ho-
stias, participes sunt altaris? Certum est, quod
hi, qui sacrificantes nō edunt, rei sunt Domini
ci sacramenti. Quicquid ergo sacerdotum dein-
ceps, diuino altari sacrificium oblaturus ac-
cesserit, & se à cōmunionē suspenderit, ab ipsa
qua se indecenter priuauit, gratia cōmunionis
anno uno repulsum se nouerit.

Canon.

Canon. 6. De autoritate concessa Pontifici Toletano in promotione Episcoporum.

Illud quoque decernendum nobis occurrit, quod in quibusdam ciuitatibus, decedentibus Episcopis proprijs, dum differtur diu ordinatio successoris, non minima creatur officiorum diuinorum offensus. Vnde placuit omnibus, (saluo priuilegio unius cuiuscumque prouinciae) ut licitum maneat deinceps Toletano pontifici, quoscumque regalis potestas elegerit, & iam dicti Toletani pontificis iudicium dignos esse probauerit, in quibuslibet prouincijs praeficere praesules; & decedentibus episcopis eligere successores. Sic tamen, ut quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis suae tempus infra trium mensium spatium proprii metropolitani praesentiam uisurus accedat, qualiter eius autoritate uel disciplina instructus, condigne susceptae sedis gubernacula teneat. Quod si per desidia aut neglectum, quilibet constituti temporis metas excesserit, excommunicetur. Hanc quoque definitionis formulam sicut de episcopis, ita de caeteris rectoribus placuit obseruandam.

D. 63. Cui longe lateque.

Toletanus pontifex praeficit nos episcopos quos regia potestas prius elegit.

Canon. 7.

De recepto testimonio personarum, quae per legem testificandi licentiam perdididerunt. Nihil habet annotatione dignum.

Canon. 8. De his, qui uxores suas tenere relinquunt.

Preceptum Domini est, ut excepta causa fornicationis, uxor a uiro dimitti non debeat. Et ideo quicumque citra culpam criminis supradicti uxorem suam quacumque occasione dimiserit, quia quos Deus iunxit, ille separare dispo-

32. q. 5. Praeceptum Domini est. Et in Decreto Iuo. lib. 7. Mathaei. 5.

NN

S V M M A

fuit; tandiu ab ecclesiastica cōmunionē priuatus, & à cœtu omnium Christianorū maneat alienus, quandiu societatem relictae coniugis synceriter amplectatur & foueat. Ita tamen, ut qui iam admoniti à sacerdote semel, bis, terq̄, ut corrigerentur, ad thorum suę coniugis noluerint redire, & à palatine dignitatis officio ipsi se separabunt; & insuper generosę dignitatis testimonium, quandiu in culpa fuerint, amissuri sunt.

Canon. 9.

D. 54. et si Iudæorū serui. De confirmatione legum, quę contra Iudæorum nequitiam promulgatę sunt per Eringium regem.

Canon. 10.

17. q. 4. Definitio sanctū. Consentiente pariter Domino nostro Eringio rege hoc sanctū concilium definiuit, quod nullus audeat eos, qui confugiunt ad ecclesiam metu uel terrore, uel qui ibi resident, inde ui abstrahere.

Canon. 11.

Contra cultores Idolorū, ut per regiam potestatem puniantur. Exo. 22. Deute. 17.

Canon. 12.

Vt annis singulis in unaquaque prouincia concilium celebretur.

Canon. 13.

Totum consumitur in gratiarū actionibus Deo, & Regi Eringio & subscriptionibus Episcoporum.

Explicit concilium Toletanum. 12.

Benedictus papa. 81.

Benedictus. 2. Papa. 81. sub Petro patria Romanus, diuinę scripturę ita operam dedit, ut

exercitatione, & doctrinæ in rebus diuinis singularis tunc haberetur. Ad hunc Cōstantinus Imperator. 61. (hominis sanctitate permotus) sanctionē misit, ut deinceps, quem clerus populus exercitufq; Romanus, in Pontificem elegeret, eundem statim uerum Christi uicarium esse omnes crederent nulla, aut Cōstantinopo. Principis, aut Italiæ hexarchi expectata auctoritate, ut antea fieri cōsueuerat, id enim ratum erat in creando Pontifice, quod princeps confirmasset, uel qui eius uices in Italia gerebat, sedit annum unum.

Ioannes. 5. Antiochenus. 82. sub Petro, sedit Ioannes. 5. pa. 82. annos duos, uir singularis religionis, & mansuetudinis. Constantino Pogonato Imperato. circa annum Domini. 685.

Conon, Thacia oriundus. 83. sub Petro Conon pa. 83. sedit annum unum.

Sergius Antiochenus. 84. Papa sub Petro, Sergius papa 84. sedit annos. 9. Hic tempore Deodati pontificis Romam ueniens in clerum Romanum asciscitur. Deinde uerò ob eius doctrinam, & diligentiam circa mysteria, & rem diuinam, per ordines conscendens sanctę Sufannę presbyter cū titulo eius loci creatur. Nūc uocatur. Cardinalis eius tituli, inde assumptus est ad pontificatum, Iustiniano Imperatore. 62.

Ioānes. 6. Gręcus. 85. sub Petro sedit annos Ioānes. 6. ponti. 85. tres. Tempore huius Pontificis Sarraceni occupata Libya & Aphrica, transmissio Atlantico freto, omnes Hispanias præter Astures, & Catabros occupant. sub hoc floruit Beda, qui ob religionē, & modestiam Venerabilis nun-

- cupat⁹ est, & Strabo, & Haymo Bedę fratres.
- Ioannes.7.pon
ti.86. Ioannes.7.papa.86. sub Petro natione Gra-
cus, fedit annos.2.
- Sifinius pa-
pa.87. Sifinius Syrus. 87. Papa sub Petro fedit
dies. 20.
- Constantinus
papa.88. Constantinus Syrus.88. sub Petro fedit an-
nos septem. Prędicti Pontifi. fuerunt sub Ju-
stiniano.
- Cōcilium To
letanū.17. C O N C I L I V M T O L E T A N V M
XIII. Anno quarto eiusdem Regis Eringij, ni-
hil habet singulari annotatione dignum.
- Gregorius.2.
pont.89. Gregorius.2. Papa.89. natione Romanus ex
patre Marcello, fedit annos.16. menses.9. dies
12. Leone Iconomacho Imperato.68. Fuit h
Pontifi. diuina scriptura eruditus, facūsus elo-
quentia, constans animo, ecclesiasticorū dog-
matum defensor, & contrariorum fortissimus
impugnator. Eo tempore fluuius Tyberis al-
ueum suum egressus se per campeltria dedit,
& intumuit inūdatione aquarum multarū,
& transcedit aliquibus locis & muris urbis,
& ultra basilicam sancti Marci per plateas se
extendit, ita ut in uia lata ad unā & semis sta-
turam aqua eiusdem fluminis excreuisset.
- Similis inundatio fuit sub Clemente septi-
mo anno Domini.1530.8. die Octobris.
- Extant aliquot huius pōtificis Epistolę, ma-
xime ad Thuringos, & Saxones, & Germa-
nos qui deserta fide ad idola colenda fuerant
compulsi per Paganos, ad quos misit Bonifa-
cium Episcopum, qui eos ad fidem Catholi-
cam reuocaret.
- Gregorius.3.
pont.90. Gregorius tertius.90. Papa sub Petro natio

ne Syrus, ex patre Ioanne, sedit annos. 10. menses. 8. dies. 25. uir mitissimus, & ualde sapiens, i diuinis scripturis sufficienter instructus, Græca latinaq; lingua eruditus, Psalmos omnes p̄ ordinem retinens memoriter & in eorū sensib; subtilissima exercitatione limatus, Leone. 3. Ionomacho Imperato. circa annū Dñi. 731.

Extant decreta illius, quæ in synodo quadā instituit obseruanda, in quibus cauetur, ne inter consanguineos celebrentur coniugia, quomodo nunc cautum est in iure.

Extat epistola eius ad Bonifaciū apud Germaniam legatū in qua consultus de duob; articulis, respondet. Primo legebatur in tua epistola, ut quota progenies propinquoꝝ matrimonio copuletur. Dicimus quod oportuerat quidē quādiu se agnoscunt affinitate propinquos, ad huius copulæ non accedere societate; sed q̄a tēperantia magis & p̄sertim in tā barbaram gentē plus placet q̄p̄ districtio censuræ, concedendū est, ut post quartā generationem iungātur. Secundū, quod quæris. Si mulier infirmitate correpta non ualuerit debitum uiro reddere, quid eius faciat iugalis. Respōdet. Bonum esset si sic permaneret, ut abstinentiæ uacaret; sed quia hoc magnorū est, ille qui se non poterit continere, nubat magis; nō tamen sub sidij opera subtrahat ab illa, quā infirmitas p̄pedi- & non detestabilis culpa excludit.

Forſan ea infirmitas præceſſit uinculū matrimonij, & erat talis, quæ redderet illam incapacem coniugij: quoniam ſi ſubſcuta eſt infirmitas coniugium, non daretur ea uenia denu- nubendi. Autor.

S V M M A

Zacharias,
pont. 9^{ti}:

Zacharias Papa. 91. sub Petro natione Græcus ex patre Polychronio sedit annos. 10. menses. 3. dies. 14. uir mitissimus atq; suauis, amator cleri & totius populi Romani; tardus ad irascendū, & uelox ad miserendū Cōstantino & Irene eius matre imperantibus. Hic inuenit totam Italiam bellorū turbatione cōmotam, quā suo prudentissimo studio penè totā pacauit. Extat epistola Bonifacij apud Germanos legati ad Zachariam Papā, in qua requirit uoluntatem sedis Romanæ in quibusdam, quæ uisa sunt illi necessaria ad confirmandam fidē Germanorum.

Bonifacius petit confirmari p epim Roma. sedes episcopales, quas erexit in Germania.

Primū. Necessè habemus indicare paternitati uestræ, quia per Dei gratiā Germaniæ populis aliquantulum correctis, tres ordinauimus Episcopos, & prouinciam i tres parochias discreuimus, & in illas tres urbes in quibus cōstituti, & ordinati sunt; scriptis autoritatis uestræ cōfirmari & stabiliri p̄cantes desideram⁹: ut (si Dñs uoluerit) per autoritatē & p̄ceptum sanctisq; iussionib⁹ apostolicis fundatæ, & stabilitę sint tres in Germania episcopales sedes; & ut p̄sentes uel futuræ generationes nō p̄sumant, uel parochias corrumpere, uel uiolare p̄ceptum apostolicę sedis.

Requirit autoritatem pontificis Romani ad cōgregandam synodū.

Secundū. Notum sit similiter paternitati uestræ quòd Carlomagno Rex Francorū meaceritū ad se rogauit, ut in parte regni Francorum, q̄ in sua est potestate, synodū inciperē cōgregare, & promisit se de ecclesiastica religione quę iam longo tēpore, idest, nō minus quā per. 60. uel. 70. annos calcata & dissipata fuit;

aliquid corrigere & emendare uelle. Quapropter si hoc (Deo inspirante) ueraciter implere uoluerit, consilium & præceptum sanctę uestrę autoritatis .i. apostolicę sedis habere, & scire debeo.

Tertium. Deinde si inuenero apud illos diacones, & psbyteros fornicarios, & adulteros, & sic pro populo sacras oblationes offerre, uolo habere præceptum, & conscriptum autoritatis uestrę quid de talibus definitis, & per responsum apostolicum conuincantur, & arguantur peccatores.

Quartum. Inueniuntur quidam inter eos Episcopi, qui licet dicant se fornicarios, uel adulteros non esse, sed sunt ebriosi, & incuriosi, uel uenatores, & qui pugnant in exercitu armati, & effundunt propria manu sanguinem hominum paganorum, siue christianorum. Volo scire sententiam uestram, quia seruus legatus apostolicę sedis esse dinoscor, & unum sit uerbum meum hic & uestrum ibi.

Quintum. De una re & consilium quærere & licentiam petere necesse habeo, eo quod uenerandę memorię predecessor uester, sicut audistis, in presentia uestra mihi præcepit, ut presbyterum post obitum meum (Deo uolente) in ecclesiastico ministerio hæredem & successorem constituere deberem, & hæc mihi (si Dei uoluntas est) placet, sed modo dubito, & nescio si fieri possit, quia postea frater illius auunculum duntis regis Francorum occidit, & adhuc ignoramus qualiter ista discordia pacificari, & finiri ualeat. Ideo obsecro, ut autoritati uestrę licentia

Rogat Bonifacius si possit eligere successorę sedis sue.

S V M M A

fit, ut cū consilio seruoꝝ Dei de ista electione faciam quod nobis in communi pro Deo, & pro ecclesiæ utilitate, uel fructu spiritali, & defensione religionis optimum esse uideatur, & mihi spirare dignetur Deus, quia hoc non uidetur posse fieri si cōtrarius Princeps fuerit.

Sextum. Quærere, & interrogare paternitati uestræ consilium debeo de quadam confusione, & scandalo prædicationis, quæ nuper ad nos ueniens, mentem nostram conturbauit, & sacerdotibus ecclesiarum uerecundiam incutiebat, quia laicus quidam dicebat sibi ab apostolicæ sedis pontifice sanctę memoriæ Gregorio datam fuisse licentiã, ut in matrimonium acciperet uiduã Auunculi sui, quæ & ipsa fuit uxor consobrini; & illa eo uiuente discessit ab eo, & isti uiro in tertio gradu propinqua illius esse dignoscitur; qui nunc eam accipere desiderans affirmat sibi licentiam datam, & deinde uotum uouit Deo castitatis, & uelata fuit; & iterum abiecto uelamine maritata: tale enim matrimonium supradictus homo ab apostolica sede sibi affirmat esse concessum, quod non æstimamus uerum, quia synodus & ecclesia in qua natus, & nutritus fuit, talem copulam & matrimonium maximum scelus, & incestum, & horribile flagitium, & damnabile piaculum fieri ex autoritate sanctę scripturę iudicabant. Quapropter paternitas uestra huius rei ueritatem nobis indicare non debet, ut ecclesiæ sacerdotibus, uel populo Christiano inde scandala, uel schismata, uel noui errores non oriantur & concresecant.

De scādalo or
to ex dispensa
tione.

Septimū. Quia carnales hoīes idiotę Ger-
mani, uel Frāci, si iuxta Romanā urbem aliqd
facere uiderint ex his peccatis, quę nos phibe-
mus, licitum, & cōcessum à sacerdotibus esse
putant: & dum nobis improperiū deputant,
sibi scādalum uitę accipiunt, sicut affirmāt se
uidisse annis singulis ī Romana urbe, et iuxta
ecclesiā sancti Petri in die, uel nocte quando
Calendę Ianuarij intrant: Paganorę cōsuetudī
ne choros ducere per plateas, & acclamatio-
nes ritu gentiliū, & cantationes sacrilegas ce-
lebrare, & mensas illa die uel nocte dapibus
onerare. Quę oīa eo q̄ ibi à carnalibus, & in-
sipientibus ibi uident, nobis hic improperiū,
& īpedimentū p̄dicationis & doct̄inę per-
ficiunt. Et si istas paganiā paternitas uestra
ibi in Romana urbe, phibuerit, & sibi merce-
dem, & nobis maximū p̄fectum in doct̄ina
ecclesiastica perficiet. Hęc omnia dñe charissi-
me p̄pterea uobis nota facimus, ut uestre au-
toritatis responsum talibus dare possimus;
& per cautelam uestre doct̄inę oues ecclesię
nō seducant, sed lupi rapaces superati pereāt.

Facile trahi-
tur in exem-
plum, q̄ Ro-
mę peccatur.

Epistola Zacharię Papę, ad Bonifa-
cium Episcopum:

Suscipimus fraternitatis tuę literas, & pe-
tis, ut per autoritatē nostrę sedis ep̄ales ibi-
dem sedes firment. Sed tua sancta fraternitas
pertractet mature, si expedit, aut si loca, uel po-
puloꝝ turbę talia esse p̄bantur, ut ep̄os habe-
re mereant. Memineris quod in sacris Cano-
nibus p̄cipimur obseruare, ut minime in uil-
lulas, uel in modicas ciuitates Ep̄os ordines

Quomodo cō-
stituti sūt sedes
episcopales.

D. 80. per t̄o-
tum.

S V M M A

mus, ne uilescat nomen Ep̄i. Sed nos tuis literis puocati, quæ proposuisti absq; mora concedi patimur, & statuimus per apostolicã auctoritatem ep̄ales illic esse fedes, quæ per successionem Ep̄os mereant, & populis præsent, atq; in qbus uerbum prædicationis subiectis insinuetur. Et nulli post hæc liceat hæc, quæ à nobis sancita sūt, quoquomodo uiolare, q̄ auctoritate beati Petri ap̄t̄i firma esse decernimus.

De eo aut̄ quod itimasti q̄ Carlomagnus te rogauit, Respōdemus, q̄ dum iuuante Deo quæ à præfato filio nostro p̄missa sūt, ad effectum perducta fuerint, tuaq; fraternitas memorato cōcilio cōfederit, si quos reperierit ep̄iscopos, presbyteros, aut diaconos contra canones, uel statuta patrū excessisse. i. in adulterio si uel plures uxores habuerunt, aut si sanguinem christianorū siue paganorum effuderunt &c. nulla rōne apostolica auctoritate permittas sacerdotio fungi, q̄a tales à suo proprio ore falsi nominant sacerdotes, et peiores, ac deteriores secularibus esse noscunt; qui se neq; à fornicationib⁹, nec à nefarijs matrimonijs abstinent, neq; ab hominum sanguinis effusione manus seruāt innoxias. Quales se esse sacerdotes existimant dicente Dño: Sacerdotes mei semel nubant, & Apostolus; unius uxoris uirum &c. Et hoc ante susceptū sacerdotiū utilitum est, nam à die suscepti sacerdotij, etiam ab ipso p̄prio coniugio prohibendi sunt &c. Quomodo sacerdotio fungi considerant, qui talibus sceleribus inuoluti esse monstrantur? Qui peiora secularium scelera cōmittunt, ut

Qualiter olim
permissum est
sacerdotibus
coniugium.
Titum, x.

plures uxores habere p̄sumant, q̄bus nec unā cōcessū ē post susceptū ministeriū atrectare. Isti nāq̄ (ut p̄misi) nec sacerdotio fungi patiātur, nec diuina cōtingere mysteria cōmonemus.

Ad q̄ntū. De eo aut̄ q̄ tibi successorem cōstituire dixisti, & te iubente in tuo loco eligat Ep̄m; hoc nulla ratione cōcedi patimur, q̄a cōtra omnem ecclesiasticā regulam, uel instituta patrum esse monstratur. Sed uolumus, ut tibi ministret, & sit in euāgeliū Christi adiutor. Nimis enim reprehensibile manifestū est, ut te uiente tibi alium substituamus. Sed hoc commonemus, ut quādiu te diuina iusserit clemētia superesse, sine intermissione orare nō cesses, ut tibi Deus illum successorē concedat, qui ei possit esse placabilis; & populum quē ad suā gratiam (per uestre sanctitatis industriam) uocare uoluit, irrep̄ensibiliter regere ualeat, atq̄ ad uiam uitę elaboret perducere. Si aut̄ cōtingat aliquem post tui transitus diem superesse, quem idoneū cognoueris, & in tua uoluntate fuerit definitū, ea hora qua te de p̄senti seculo migraturum cognoueris, p̄sentibus cunctis, tibi successorē designa, ut huc ueniat ordinandus. Hoc nulli aliq̄ concedi patimur, q̄ tibi (charitate cogente) largiri censuimus.

7. q. i. c. de eo autem. Non conceditur, ut ep̄o superesse alius successorē sub roget.

7. q. i. e. Petisti ut cū nostro.

Cōceditur Bonifacio ut hora mortis sibi successorē designet.

Ad sextū. De illo aut̄, qui uiduam auunculi sui &c. Absit hoc ut p̄decessor noster ita p̄ciperet. Nec enim ab apostolica sede illa dirigunt, quę cōtraria esse patrum siue canonum institutis p̄hibent. Ideo admonere, adhortari, increpare eos frater ne cesses, q̄tenus a tali scelerato recedāt m̄rimonio, ut nō i aeternū pereāt.

Quantū cauebat Ep̄s Romanus dispensare contra canones patrū.

S V M M A

Ad septimū. De Calendis uero Ianuarijs, uel cæteris augurijs, uel alijs diuersis obseruationibus, quæ gentili more obseruari dixisti apud beatū Petrum Apostolū, uel in urbe Roma; hoc à nobis, & oībus christianis detestabile & pñitiosum eē iudicamus, dicente Deo. Nō augurabimini, neq; obseruabitis somnia. Ira & à nobis cauendū esse censemus, ut nullis augurijs, uel obseruationibus attēdemus; quia oīa hæc abscisa esse à patribus sumus edocti. Et quia per fustigationem diaboli iter pululabant à die, qua nos iussit diuina clementia apostoli uicem gerere, illico oīa hæc amputauimus. Pari enim modo uolumus tuā sanctitatem populis tibi subditis prædicare, atq; ad uiam æternæ uitæ perducere &c. Deus te inco lumē custodiat Reuerendissime frater.

Leuiti. 19.
Nume. 23.

Extat altera epistola ad eūdē Bonifaciū. Reuerendissimo fratri Bonifacio Epō &c. Retulerunt q̄ fuerit in eadē puincia sacerdos, qui latinā linguam penitus ignorabat, & dū baptizaret nesciens latinū eloquiū infringens linguam, diceret. Baptizo te in noīe patria & filia & spiritu sancta: ac per hoc tua fraternitas considerauit rebaptizare. Sed sanctissime frater, si ille qui baptizauit nō errorem introducens, aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romane locutionis infringendo linguā baptizans dixisset, nō possumus consentire, ut de nouo baptizent, quia quicūq; baptizatus fuerit ab hæreticis in noīe patris & filij & spiritus sancti (ut tua fraternitas bene cōpertū habet) nullo modo rebaptizari debet; sed per solam

Ignorantia lingue latinę mutans uerba baptismi, uerum confert baptismum.

manus impositionem purgari. Vale frater.
 SYNODVS SVB ZACHARIA
 Papa mandato apostolico à sancto Bonifacio
 & Francoꝝ Episcopis sub Carlomagno du-
 ce,habita anno.742.

In nomine Domini &c.Ego Carlomagnus
 dux &c. Anno ab incarnàtione Christi. 742.
 II.calendas Martij cum cõsilio seruoꝝ Dei,&
 optimatũ meoꝝ,Epos,qui in regno meo sunt
 cum presbyteris ad cõcilium,& synodũ pro
 timore Christi cõgregaui,Bonifacium Archi-
 ep̃m,ac reliquos Epos,cum presbyteris eoꝝ,
 ut mihi consiliũ darent,quomodo lex Dei, &
 ecclesiastica religio recuperetur quę in diebus
 præteritoꝝ Principũ dissipata corruit; & qua
 liter populus Christianus ad salutem animæ
 peruenire possit. Et ordinauimus cõsilio sacer-
 dotũ,& optimatũ meoꝝ per ciuitates Epos,
 & cõstituiumus sup eos Archiepiscopum Bo-
 nifacium,qui est missus sancti Petri.

Canon. i. Quę sint prohibita ecclesiasticis.

Statuimusq; per annos singulos synodum
 cõgregari, & falsos presbyteros,et adulteros,
 uel fornicatores diacones, & clericos de pecu-
 nijs ecclesiæ abstulimus, degradauimus, &
 ad pœnitentiam coegimus. Et seruis Dei per
 oĩa oĩbus armaturã portare, uel pugnare, aut
 in exercitũ, & in Hostem pergere oĩno phibe-
 mus;nisi illi tantũmodo,qui ppter diuinũ mi-
 nisterium. i. missæ diuina adimplenda, & san-
 ctõꝝ patrocinia portanda ad hoc electi sunt. i.
 unum uel duos Epos cum capellanis presby-
 teris princeps secum habeat; & unusq;sq; p̃fe-

Permittit̃ pri-
 cipi ad sacra
 ministeriavnũ
 aut duos ep̃os
 secũ habere.

S V M M A

ctus unum presbyterum, qui hoibus peccata cōfidentibus iudicare, & indicare pōnitentiā possit. Necnon & illas uenationes, & syluaticas uagationes cum canibus oibus serui Dei interdiximus. Similiter accipitres & falcones non habeant.

Can. 2. Vt singulis quadragesimis Episcopo presbyter rationem ministerij sui reddat.

Decreuimus quoq; iuxta sanctorū canones, ut unusquisq; presbyter in parochia habitās Epō illi subiectus sit, in cuius parochia habitat; & semp in quadragesima rationē, & ordinem ministerij sui, puta de baptismo, de fide catholica, de p̄cibus, & ordine missarū Episcopo reddat & ostendat. Et q̄ncūq; iure canonico Ep̄s circuit parochiam ad populos cōfirmandos, presbyter semp paratus sit ad suscipiendū Ep̄m cum collectione, et adiutorio populi qui ibi confirmari debet: & in cœna Dñi semper nouum chrisma ab Episcopo quærat, & Episcopo testis assistat castitatis & uitæ, & fidei, & doctrinæ illius.

Can. 3. Absq; probatione ignoti Episcopi, aut presbyteri non admittantur.

Statuimus etiā, ut secundum cautelam oēs undecūq; supueniētes ignotos Episcopos, uel presbyteros ante pbationem synodalem in ecclesiasticum ministerium non admittamus.

Ca. 4. Vt cum presbyteris uel diaconibus nulla mulier cohabitet.

Decreuimus quoq; ut presbyteri uel diaconi non fagis laicorum more, sed cassulis utantur ritu seruorum Dei, & nullus in domo sua

mulierem habitare permittat.

Ca. 5. Ep̄o sit cura spurcitas omnes gentilitatis abijcere.

Item decreuimus ut unusquisq; Ep̄s in sua parochia sollicitudinem habeat adiuuante Graphione, qui defensor ecclesiæ est, ut populus Dei paganiās nō faciat, sed ut omnes spurcitas gentilitatis abijciat.

Explicit synodus sub Carlomagno. Stephanus p̄o

Stephanus secundus Papa, quia sub Petro ti. 92.
fedit annos. 5. dies. 28. uir singularis religionis & prudentiæ.

Paulus primus, Papa. 93. sub Petro natione Romanus, Stephani secūdi frater, fedit annos. x. mēsem unum, uir tantæ pietatis & humanitatis, ut noctu cū duabus aut tribus familiaribus cubicula pauperū ægrotantiū circūiret uuumquēq; eorū & uerbis, et eleemosynis ad recuperandā ualetudinem cohortaret, & carcerem quoq; frequenter adibat. Paulus Papa. Nota.

Constantinus secundus, Papa. 94. fedit annum unum. Constantinus Papa.

Stephanus tertius Siculus, Papa. 95. fedit annos tres, menses quinq;. Stephanus Papa.

Adrianus primus Romanus. 96. Papa sub Petro fedit. 23. annos, menses. 10. dies. 17. nequaq; à p̄decessoribus degenerauit, cū quouis optimo pontifice comparari potest. Adrianus Papa.

SYNODVS SECVNDA NICAENA, quam Græci septimā generalem appellāt Anno Dñi. 781. imperātibus Cōstantino & Irene eius matre, sub Ep̄o urbis Romę Adriano primo Papa, celebrata cōtra eos, qui imagines in ecclesijs dānant, & erijciunt; in qua imaginum

S V M M A

expressiones adorandas & amplectendas re-
latiue, decretū est, & honorādas relqas sctōꝝ.

Aſtio prima.

Imperātibus piſſimis Cōſtantino cum ma-
tre ſua Irene, cōueniente ſancta & œcumenica
ſynodo in Nicęa Bithyniæ Petro archipresby-
tero Romanæ eccleſiæ, & Petro monacho ui-
carijs exiſtētibus apoſtolice ſedis, preſente Ta-
raſſo archiepo in clytę Conſtantipo. nouę Ro-
mæ & cæteris Epīſcopis &c.

Primo oīum uenerunt in cōcilium tres epī
ex cōciliabulo Epheliſino, in quo damnatae fue-
rant imagines, reſipiſcentes, & attulerūt libel-
los cōfeſſionis ſuæ. Primus erat Baſilius An-
cyræ epīſcopus. Secūduſ Theodorus Cyruſ
epīſ Myrōn, & tertiuſ Theodoſiuſ epīſ Amō-
riſ. Baſiliuſ epīſ è libello ſic cœpit legere.

Confefſio catholica.

Baſilij priuſ
hæretici cōfe-
ſſio catholica.

Credo, & cōfiteor in Deum patrē oīpoten-
tem, & in unicū Dñm Chriſtū filiū eiuſ
unigenitū, & in ſanctū ſpiritum Dñm uiuiſ-
cantem, & Trinitatē, cōſubſtantialem in thro-
no eodem cōſedentem, in una Deitate, poſſeſſa-
te & autoritate, adoratam & glorificatam, in
uniuſ ſanctę Trinitatiſ, & Dñi Dei noſtri Ie-
ſu Chriſti œconomia, quēadmodum ſex ſacę
œcumenicę ſynodi tradiderunt. Hæc oīa ſic cō-
fiteor. Vniuerſam autē hæreticoꝝ linguæ incō-
tinentiā abijciēs execror, quēadmodum ipſoſ
ſe reddiderunt execrabiles. Interpellans etiā
itemeratę uirginis noſtrę Deiparę, ſanctarę cœ-
leſtium poteſtatū, oīumq; ſanctoꝝ interceſ-
ſionem: horę etiā ſanctas reliquias cū omni
honore.

honore suscipiens, & amplectēs honorifice uē
neror, firmiter credens me illorū sanctitatis fie
ri posse participem. Eodem modo uenerādas
imagines, quæ œconomiam Iesu Christi Dñi
& Dei nostri, qui ppter salutem nřam homo
factus est, & inuolatę uirginis dñę nostrę Dei
pare, sanctorūq; apstolorū, pphetarū, marty
rum, & oīum sanctorū suscipio & amplector,
eisdemq; honorē debitum exhibeo. Abñciens
& execrans ex toto aīo & corde cōgregatā ex
deprauata mente, & insania, & appellatā septi
mam synodum apud eos qui recte sapiūt, ni
piū quā iuste et canonicę πρὸς ἑσθ' ἑσθ' ἑσθ', hoc
est, falsum cōciliabulum appellatū: utpote ab
omni pietate & religione alienā, & à Deo tra
ditę ecclesiasticę legis lationi audēter, & p̄fra
ste, ne dicam impię oblatrantē. Venerādasq;
imagines cōtumelia afficiētem, iubentēq; has
ē medio sacrarū ecclesię tolli, cui p̄fuit Theo
dosius falso noīatus Ephesi Ep̄s. Sisinnius itē
Perge cognomine Pastillas.

Anathematismi eiusdē Basilij Ancyre ep̄i.
Primus. Qui doctrinas sanctorū patrum,
& t̄aditionem catholicę ecclesię contēnunt:
quicq; causantur & uoces Arrij, Nestorij, Euty
chis, et Dioscori iactāt, dicentes q; nisi satis ex
ueteri, & nouo testamento instructi essemus,
sanctorū patrum, sacrarū sex synodorū doctri
nas, & catholicę ecclesię t̄aditiones sequere
mur, execratio.

Secundus. Qui inquit diabolicarū insidia
rum inuentū sacrarū imaginum culturā & edifi
cationem, nequaquā autē sanctorum patrum

S V M M A

nostrorum traditionem, execratio.

Ceteri anathematismi eadem continent, quæ & illi qui sunt in fine septimæ actionis.

Hæc quædam sic cōfiteor & approbo, & ex tota aīa, corde & mente demōstro. Quod si autē siue ex calumnia, siue ex instinctu uolens nolens ullo tpe ab his disciuero, alienus sim & à sancta Trinitate, & à catholica ecclesia.

Similiter & alij duo pduxerunt libellos tēssionis suæ sequentes Basiliū Ancyræ ep̄m ex Chrysoſtomo, & ex Basilio ī orōne in quadraginta martyres, pbātes uenerationē imaginum, et cinerum sanctorū martyrum: quos benigne excepit sacra synodus: et restituitis suis sedibus, in quib⁹ cōtinuo iussi sūt resident.

x. q. 7. Conuenientibus.

Deinde adducti sūt & alij plures Ep̄i ex eadem hæresi: & placuit sanctę synodo, secundū canonem octauum Nicenæ synodi, & tertium Ephesinæ, & epistolā diui Basiliij ad Amphilo- chium sup simili negotio scriptam, eos ab hæresi uenientes recipi cū manuū impositione.

Precessit autē longa disputatio quomodo hæretici pœnitentes cum redeūt ad ecclesiam catholicam sint recipiendi: sed ex sententijs patrum Basiliij, Athanasij, Cyrilli, Chrysoſtomi, & Sardiceñ. synodi deliberatum est, eos cum manuum impositione recipiendos: & sic absoluta est actio prima.

Actio secunda.

Imperātib⁹ Cōstantino, & Irene eius matre &c. ut in actione prima.

Primo pducta est in synodo epistola Adriani archiep̄scopi Romani ad Cōstantinum &

Irenem Augustos; in qua hæc insunt.

Primo historia Syluestri, & Constantini, de lepra, & exilio mōtis Soracte, de uisione apostolorū Petri et Pauli in somno, et de baptismo Cōstātini: de quibus in p̄fatione cōcilij Nicēni.

Secūdo Gregorij Nisseni locus pro ueneratione imaginum.

Tertio Basilij magni testimonium, in libro aduersus Iulianum de inuocatione sanctorum, & imaginum ueneratione.

Item Chrysoctomi in eandem rem sentētia.

Item Cyrilli ad idem locus.

Item Athanasij, & Ambrosij ad Imperatorem Gratianum, sententiæ.

Item Hieronymi locus de imaginibus hñdis,

Item Stephani episcopi Bostrorum sermo de imaginum ueneratione.

In eadem actione lecta est epistola synodica eiusdem Adriani Papæ ad Tarasiū Patriarchā: in qua primo dicit, quod pictura illa ueneranda, in qua agnus digito præcursoris demonstratur, a sexta synodo pbata sit; unde usus inuoluit eius frequentissime picturæ.

Deinde tractat de autoritate Romani pontificis, & quod ecclesia Romana sit caput omnium ecclesiarum.

Postremo adiectæ sunt sententiæ omnium Episcoporum, & synodi.

Petrus, & Petrus locū tenentes sanctissimi papæ ueteris Romæ Adriani dixerunt. Dicat nobis Tarasius Patriarcha regiæ urbis, cōsentit ne literis sanctissimi Papæ, an minus?

Tarasius Patriarcha rñdit. Nos patrū præ-

S V M M A

ceptis imbuti, sic cōfessi sumus, & cōfitemur, cōcordamus, & uim literarū lectarū confirmamus; & imaginū picturas secundum priscā patrum traditionē recipimus, & has desiderio nostro adoramus, ut in noīe Christi Dei nostri, & intemeratę Deiparę virginis, sanctorū angelorū, & omniū sanctorū factas: sed apertis uerbis testamur nos dūtaxat in unū Deum uerę, latrīam, hoc est, cultum & fidem nostram referre, & reportere.

Sancta synodus dixit. Vniuersa sancta synodus sic credit, & sic docet.

Petrus, et Petrus legati aplice sedis dixerūt. Dicat nobis sacra synodus, num recipiat sanctissimi Papę ueteris Romę literas, an minus?

Sancta synodus respondit: Sequimur, recipimus, & probamus.

In eandem sententiā & reliqui Episcopi pronunciauerunt. Et sic absoluta est actio secūda.

Actio tertia.

In hoc secundo cōfessu, primo restitutus est Gregorius ep̄s Neocęsarę ex hæreſi ueniēs in priorem gradum dignitatis suę.

Secundo, producta est ep̄la synodica Tarasij Archiep̄scopi ad Ep̄scopos Orientales; & alia eorundem ep̄scoporū ad prædictum Tarasium in quibus explicantur per capita sex synodi generales, & quę in eis gesta sunt.

Deinde adduntur sequentia.

His itaq; sex sacris synodis, quas solas uniuersales agnosćimus, cōcorditer orthodoxa fides stabilita est, nec aliam præter has synodū accipimus. Locales autem synodos non ad-

uerfamur, sed magis amamus, amplectimur,
& recipimus; earū etiam diuinitus inspiratas
canonicas cōstitutiōes, correctiones, & utiles
earū legistationes summa obseruātia colimus,

Apostolicas autē ecclesiæ traditiones, quibus
ueneratio culturaque sc̄torū docet, recipimus, et
ueneramur. Eos autē ut ministros, amicos, et fi-

lios Dei existētes honoram⁹. Honor. n. q̄ a cō-
seruis idē sentientibus inuicē exhibet, inditiū
est beneuolentię erga dñm. Sunt. n. promptua-
ria Dei et pura Christi habitacula, spūsque san-
cti imaculata specula. Sācti. n. i Dei manu sūt,

Sancti ut filij
Dei coluntur.

ob idque pretiosa in cōspectu dñi mors sancto-
rum eius. Seruator noster Christus fontes sa-
lutares, sanctorū reliquias nobis reliquit, mul-
tis modis beneficia fundētes; martyrum. n. ossa
uirtutes multas operant; atque id per Christū
qui in ipsis habitat. Cum his etiā sanctas ima-
gines reueremur, principio adorātes Dei. uer-
bi propter nos incarnati, Dñi nr̄i et seruatoris Ie-
su Christi, qui formā serui assumpsit, imaginē.

Reliquiæ san-
ctorum uirtu-
te potentes.

Quāquā sciamus ipsam imaginē & typū Deita-
tis; quæ cū carne illius imaculata incōuulsim
unita est, minime posse figurā prestare. Inuisi-
bilis. n. est diuina natura, nec depingi, nec figu-
rari se p̄mittit, Deū. n. (ut ipse inquit) nemo ui-

Ioan. 1.

dit unquē; sed humanitatis illius imaginē colo-
ribus ducentes adoramus. Veneramur etiā &
adoramus imaginē Deiparæ & Dñę nr̄ę, irre-
prehensibilis, imaculatæ, et inexplicitæ castita-
tis matris, quę illū peperit. Quin etiā sanctorū
apostolorū, prophetarū, & uictorū martyrum,
sanctorūque et beatorū, ueluti amicorū Dei ima-

gines colimus; nō in materiam, aut coloribus honorē cōstituētes, sed per hoc officiū nostrū, qđ ipsis à Deo quorū typum imagines gestā, debemus impartietes; cum sciamus iuxta Ba filij magni sententiam, qđ imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypum referatur.

Omnia prædicta qui cōuenerāt episcopi tē ceperūt & approbarūt, & subscripserunt oēs epī numero. 350. et sic absoluta est actio tertia,

Actio quarta.

Imperantibus Cōstantino et Irene eius matre, cōueniēte sancta & uniuersali synodo &c. iuxta ordinem in prima actione præscriptum.

In hac actione quarta multa ex scriptura, & sanctorum doctrinis afferuntur testimonia de usu pio & utili imaginum.

Exodi. 25.

Qđ in sacris scripturis imagines admittantur. Primo adducit locus ex lib. Exodi, ibi. Facies propitiatorium &c.

Ezech. 41.

Scđo ex nūeris, ibi. Ip̄a ē dđicatio altaris etc.

Tertio ex Ezechiele, introduxit me in templum, ut metiretur &c.

Hebr. 9.

Quarto ex ep̄la ad Hebręos: habebat qđ em etiā prius tabernaculum iustificaciones &c.

Itē tp̄ibus Chrysofomi scđorū imagines p̄ngebant, & ipse Chryf. habuit tabulā cōtinentē picturā cędis Assyriorū ueteris testamenti.

Itē recenset Gregorij Nilfeni pathetica orō de pictura, in q̄ à p̄re Isaac imolabat; in q̄i hūc modū loq̄t Gregorius. Vidi sepius inscriptōis imaginē, & sine lachrymis trāsire nō potui, cū tā efficaciter ob oculos poneret historiā &c.

Quibus uerbis auditis aliqui p̄res dixerūt:

Si tanto doctōri historia inspecta peperit utilitatē & lachrymas, quāto magis rudibus & idiotis utilitatē, & cōmoditatem afferet? Alij uerō sic dixerūt. Si Gregorius uigilantissimus ad diuina oracula inspecta historia Habraę fleuit, quāto magis œconomia incarnati Dñi nři Iesu Christi uerbi Dei nostri à nobis inspecta ad lachrymas, & utilitatē cōtēplantes nos ad hortabit? Et Cyrillus eandem picturā suo tpe extitisse pbat in epistola ad Acatium Ep̄m.

Extat adhuc sermo sancti Athanasij de imagine Dñi nři Iesu Christi, et de miraculo in Beryto ciuitate, pdito cum imago cæsa est à perfidis Iudæis, & pculso latere sanctę imaginis continuo exiuit sanguis & aqua &c.

Hic sermo totus lectus est in cōcilio ad statuendam uenerationem imaginum.

Ibidē annotat à patribus ratio cur miracula à nris imaginibus nunc nō edant, nēpe (ut dicit apostolus) qm̄ miracula nō credentibus data sunt, sed his, qui in incredulitate uersant. 1. Corin. 14.

Ibidē doceť, & decernit à sanctis Ep̄is, qđ tēpla nō nugatib⁹ & uanis picturis ornāda sūt, sed historijs ueteris, & noui testamēti parietes tēpli replere cōuenit, ut hi, qui lras nō norūt, nec sacra scripturā legere queūt, cōtēplatione picturę in memoriam reducāt quinā germane uero illi Deo per fortia facta seruiuerūt, atq; in certamen excitentur laudatorum facinorę, per quę cum celo terram commutauerunt.

Ibidē lecta est docta disputatio Leontij ep̄i Neapoleos Cypri cōtra Iudęos, p imaginibus sanctorę cōseruādis est dialogus qđē satis ele-

gans lectione dignus, desumptus ex lib. 5. apolo-
gic eius; extabat tūc et alia opa sc̄ti ep̄i Leonij.

Itē recensita sunt tria miracula ex libro mi-
raculorum sanctorum martyrum Cosmę &
Damiani pro statuēda imaginū ueneratione.

Item tradit, q̄ oīs honor imagini exhibitus
ad prototypum refert. Quod p̄batur primō
ex. 4. lib. contra Arrianos patris Athanasij.

Secūdo ex codice. 30. capitum ad Amphilo-
chiū de spiritu sc̄to beati Basilij. ca. 7. Ex quo
colligit falsum, & stultū esse axioma, qd̄ falsa
synodus sparferat, quicūq; imaginē adorat,
in duo Christum diuidit; & quicūq; imagi-
nem aspiciēs dixerit, aut inscripserit ei, hic est
Christus, Christum diuidit.

Deinde, p̄duxerūt uicarij Adriani Papę ue-
teris Romę i codice paruo uerba Basilij i eplā
ad Iulianū apostatā, q̄ sic h̄nt. Cōfiteor ēē filiū
incarnatā *οικονομικον*. Deinde sanctā Mariā q̄ se-
cundū carnē illū peperit (hāc Deiparā uocās)
fuscipio. n. sanctos ap̄los, p̄phetas, & marty-
res, q̄ pro me apud Deū supplicāt, quo p̄ illorū
mediationē p̄pitius sit mihi Deus noster beni-
gnissimus, et remissionē peccatorū mihi gratis
largiat. Quā ob causam & historias imaginū
illorū honoro, & palā adoro: hoc. n. nobis & a
sanctis ap̄lis non est prohibitum, sed in omni-
bus ecclesijs nostris eorū historias erigimus.

Postremo p̄ductę et lectę sūt quatuor eplā,
priā Gregorij papę Romani ad Germanū P̄lar-
chā Cōstātinopolitanū. Alij tres Germani ad
diuerfos ep̄os Oriētis, p̄ refellēda hac improba
te hereticorū, et statuēda uenerationē imaginū.

In confirmationem p̄dicti dogmatis adductus est ab Helia protopresbytero ecclesie Dei par̄ uirginis i Blachernis sexte synodi can. 82.

Recitato itaq; ab Helia p̄dicto canone Tarsius patriarcha dixit.

i: Quæ est hæc ignorãtia, qua pleriq; laborant circa hos canones, scandalum enim est dubitare num sint sexte synodi. Cognoscant igitur tales sextã synodũ tẽporibus Constantini fuisse congregatam, nimirum contra eos, qui tantũmodo unam actionẽ & uoluntatẽ in Christo collocant. Illi igitur hæreticos anathemate uerberantes, orthodoxamq; fidẽ cõfirmantes, sub annum decimũ quartum impetij Constantini domum redierunt, post annos tamẽ quatuor, aut quinq; h̄dẽ illi patres sub Iustiniano Constantini filio congregati, p̄dictos canones ediderunt: neq; hac de re quisq; dubitet, nam qui tẽporibus Constantini subscriperunt, h̄dẽ illi sub Iustiniano quoq; p̄sentem hanc chartam subfignarunt: quæ res satis clara est ex eorundem proprietarum manuũ immutabili similitudine. Necessum autẽ erat post synodũ uniuersalem definitam, canones quoq; ecclesiasticos ederent. Igitur ad recordationẽ salutaris illius mortis in carne politiq; ex uenerandis imaginibus nos manuduci declararunt. Quod si autẽ in dispensationem Christi uerbi Dei hoc modo manuducimur, quales eos esse arbitrandũ est, qui has subuertere conantur.

Petrus primas p̄sbyterorũ in sancta Romana ecclesia subscripsi: & cæteri Episcopi recipientes, & approbantes omnia p̄dicta sub-

Sexta synodus.

Ex hac sententia apparet non uem canones, q̄ in exẽplari- bus latinis sexte synodi scribunt, falso ei synodo ascribi.

S V M M A

scripserunt, & absoluta est actio quarta.

Actio quinta.

Imperantibus Constantino, & Irene matre eius, conueniente sancta & uniuersali synodo &c.

Productus & lectus est liber quidam beati Ioannis Episcopi Thessaloniceñ. in quo disputat cum gentili quodam de usu imaginum, in interroganti gentili, respōdente uero Ioāne, obicit autem gentilis in hunc modum.

Sancto Deum uerbū hominē factum icone exprimatis, quid ad angelos hoc facit, quos ut homines pingitis, & adoratis? Hi tamen homines non sunt, sed intellectuales, & incorporei, & simpliciter existentes dicuntur. Sanē ea ratione & à nobis Deos uenerabiles existima; non enim sic quicq̃ absurdi agimus, quemadmodū nec uos cū angelos adoratis.

Sanctus dixit, de Angelis & Archāgelis, & eorum potestatibus, quib⁹ & nostras animas adiūgo, ipsa catholica ecclesia sic sentit, esse quidem intelligibiles, sed nō omnino corporis expertes & inuisibiles, ut uos gentiles dicitis, uerum tenui corpore p̃ditos & aereo, siue igneo, ut scriptū est: qui facit angelos suos spiritus, & ministros eius ignem urentē. Sic autē multos sanctorū patrū sensisse cognouimus; quos est Basilius cognomento Magnus, & beatus Athanasius, & Methodius, & q̃ stant ab illis. Solūmodo autem Deus incorporeus, & inimitabilis: intelligibiles autem creature nequaq̃ ex toto sunt incorporeæ, & imitabiles pictura existunt, quare etiam in loco existunt, & circū

Disputat an
Angeli sint
corporei.

ferentiam habēt. Quāq̄ autē nō sunt, ut nos, corporei, utpote ex quatuor elemētis & crassa illa materia, nemo tamen uel angelos, uel dæmones, uel animas dixerit incorporeas, multo ties. n. in proprio corpore uisi sunt, sed ab illis quib⁹ Dñs oculos aperuit. Nos igitur eos nō ut Deum, sed ut creaturas intelligibiles & ministrōs Dei, nō tamen ut uere incorporeos pingimus, & colimus. Quod autem forma hominis pingatur, i causa est, q̄ in ea uisi sunt, siquē ministerium Dei apud homines obierunt.

Synodus non improbat, sed magis uisa est approbare hanc sententiam, dicente Tarasio Patriarcha. Ostendit autem pater quod & angelos pingere oporteat, quando circūscribi possunt, & ut homines apparuerunt. Sacra synodus respondit. Etiam Domine. August. ad Nobridium epistola. 115. dicit Angelos aere aut etherea animātia, & in lib. de ecclesi. dog. c. 11. dicit, Nihil incorporeum & inuisibili natura credendum, uisi Deum solū. Et. c. 12. creaturam omnem corpoream esse Angelos & omnes uirtutes cælestes corporeas, licet nō carne subsistant. (addentes) Ex eo autem corporeas esse credimus, quod localiter circumscribantur. sicut anima quæ carne clauditur. Et in. q. 67. dixerat infimos Angelos animaliter uiuere: quod tamen in primo retracta. temperauit. Et nuper Cardi. Caie. in Cōmenta. ad Ephe. 2. dixit Demones esse aereos spiritus. Hæc dixerunt patres isti secuti Platonem. Contra multi alij patres ecclesiæ sentiunt Angelos omnino incorporeos: quos, ut uidetur, secuti sunt patres concily Lateranen. primi, dicentes, Deus ab initio utranq; de nihilo condidit creaturam corporealem & spiritualem. Angelicam. s. & mundanam. Hæc illi. Quibus uerbis spirituale opposuerunt corporali. Sed hæc controuersia nondum ecclesiæ censurata terminata est.

Autoz.

Deinde productus est ab Epiphānio diaco-

no locū tenente Thomę episcopi Sardinia, co-
dex quidam ex itinerarijs falso inscriptis san-
ctorū Apostolorū, in quo multa indigna & ri-
dicula de Christo Dño legebantur, ut illū nec
bibisse, nec edisse, nec pedibus terrā calcasse, &
his similia. Quo lecto sancta synodus dixit:
Omnis hæresis ab hoc libro dependet.

Rursus sancta synodus dixit: Anathema sit
illi libro a principio usq; ad calcem.

Exo. 20.

Leuit. 26.

Deinde Cosmas cubiculari⁹ protulit ex pa-
triarchio codicem ueteris testamenti cū scho-
lijs suo loco appositis, in quo continebatur se-
quentia. Nō erunt tibi Dī alieni præter me. Nō
facies tibi idolum, nec alicuius similitudinē.
Quęcunq; existunt in cœlo supra, aut quęcunq;
in terra infra, & quęcunq; in aquis deorsum sub-
ter terram, non adorabis ea, nec seruias illis.

Qualiter ima-
gines adorant^r
a fidelibus.

Scholion. Et si facimus hominū piorum simili-
tudines, nō tamen ea fiunt, ut adorētur ut Dī,
sed ut eas uidentes ad imitationē facinorū illo-
rum irriteremur. Si uero similitudines Christi fa-
cimus, sanē nō propter similitudinē adoram⁹,
sed quo mens per ea quę cōspexit, fursum uo-
let. Non. n. imaginē corruptibilē hominis cor-
ruptibilis adoramus, sed quia Deus homo in
cōmutate dignatus est fieri, facimus illius ima-
ginem uelut hominis, quęuis sciamus eum natu-
ra Deum existentem. Non idē igitur Deum &
imaginem dicimus, sed Deum cognoscentes si-
militudinē in imagine dispensationis illi⁹ hu-
manę figuramus. Gentiles autē errantes, simi-
litudines Deos esse arbitrantur.

Post hæc lectę sunt historie quędam sancto-

rum, cum miraculis quæ fiebant pro ueneratione imaginum.

Postremo lectis omnibus prædictis & alijs fragmentis scriptorum ecclesiasticorum, tota synodus proclamauit. Diuino loquorum patrum doctrinæ nos correxerunt: ex illis haurientes, fidem & ueritatem potati sumus, illos infrequentes, mendacium persecuti sumus. Nos uenerandas imagines suscipimus. Nos ita non affectos anathemate deuouemus &c.

Actio sexta.

Hæc actio continet refutationem hæreticorum, qui in Constantinopolitano conciliabulo sub Leone hæretico Imperatore præfidente Photio imagines dānauerant; quorum dicta referunt per Gregorium Episcopum, qui tunc fuerat conuersus ad meliorem mentem, & redarguuntur per Epiphanium. Distributa est hæc actio per sex tomos.

Tomas primus.

Quod non fuerit uera synodus sub Leone celebrata, quoniam non habuit cooperarium ut hæc, quæ nunc celebratur, Romanum papam, nec illius sacerdotes, nec per uicarios, nec per prouinciales literas, quemadmodum fieri in synodis debet. Quin etiam nec concordantes sibi habuit Orientis Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, & urbis sanctæ summos pontifices.

Nō est uera synodus, quæ auctoritate Papæ Romani caret

Secundo ostendit quod imagines ab Apostolorum temporibus in ecclesia fuerint. Quod potissimum probat ex Canone. 82. sextæ synodi, de qua dicit in hunc modum.

S V M M A

De canonibus
sextæ synodi.

Sacra sexta & uniuersalis synodus posteaq̃
sententiam suam de una uolūtate Christi sub
Cōstantino, qui per ea tempora imperium ad
ministrabat, cuiusq̃ nutu & uoluntate cōuen-
tus is erat indictus, pronunciaffet, contigit Im-
peratorem de uita decedere. Iustiniano autem
eius filio Imperium adsumente, iterum unani-
miter omnes diuina uoluntate post quatuor,
aut quinque annos cōgregati, de rebus ecclesia-
sticis, statulq̃ earum correctione circiter duos
& centū canones edidit: in quorū octuagesi-
mo secundo de imaginibus sic tradiderunt.

In quibusdā uenerandarū imaginū picturis
agnus digito præcurforis indicatus &c.

Videmus igitur omnes & intelligimus, q̃
& ante sacras sex synodos, & post has etiam
sanctorum picturæ in ecclesia traditæ fuerint,
nō aliter ac sacra euangelij lectio. Nam quæ le-
guntur ubi ad aures uenerint, ad animū dein-
de legamus, & transmittimus: & quæ oculis
uidemus in picturis, ea quoq̃ mente cōplecti-
mur: atq̃ ita per duo ista inuicem consequen-
tia, lectionē, & picturam, unam cognitionem
acquirimus, qua ad recordationem rerum ge-
starum peruenitur. Vnde ex duobus istis sensi-
bus in Canticis canticos inuenire licet effica-
cem coniunctionem. Sic. n. ibi dicitur. Ostende
mihi faciem tuam, & audire fac mihi uocem
tuam &c. Quibus & adiungimus illud: Sicq̃
audiuimus, ita & uidimus.

Canti. 7.

Psal. 47.

Tomus secundus.

De sex synodis contra hæreticos celebratis,
quas recensent hæretici Iconoclastæ. Deinde

Epiphanius ostendit picturam necessariam & utilem, quæ uulgus erudiat. Nihil habet singulari annotatione dignum.

Idem profequitur in tertio Tomo, tantū eludit uerba hæreticorum.

Tomus quartus.

Conuenientes in scelestâ synodo dixerunt.

Imaginum falsi nominis praua appellatio, nec Christi, nec Apostolorum, nec Patrum traditione cœpit &c.

Epiphanius respondet.

Quod autē cum multis alijs, quæ in ecclesia obseruantur sine scriptura nobis imaginū ueneratio tradita sit, ab Apostolorum temporibus latè per historias traditum est; de imagine maxime Hemorrhoidis, quā multis scriptoribus confirmare possumus. Basilius magnus in diuersis opusculis suis mentionē imaginū facit.

Gregorius etiam illius & carne, & spiritu frater Nissensium p̄sul in sermone in Abrahā idē sentit. Itē alter Gregorius, qui à theologia nomen sortitus est in uersibus à se conditis, qui de uirtute inscribūtur, assentit. Chrysol., etiam in oratione funebri in Meletium Episcopū Antiochiæ; & in sermone, qui inscribitur, quod ueteris & noui testamenti unus sit legis lator, Cyrillus in epistola ad Acatium Episcopum Scythopoleos, Athanasius Episcopus Theopoleos, Sophronius, Maximus. Sed quid hos nominatim citamus? Omnes. n. sancti patres nostri imagines receperunt. Quam ob causam mendaces deprehenduntur in hoc q̄ dicunt, non esse patrum traditionem.

Pro ueneratione imaginū recensentur patres ecclesie.

S V M M A

Et post pauca idem Epiphanius subdidit.

Qui imaginē Imperatoris uidet, in ea ipsum Imperatorem contemplatur. Et qui imaginem eiusdem adorat, ipsum Imperatorē & adorat; huius enim forma & figura illius est imago. Et quemadmodum despiciens imaginem Imperatoris, non aliter castigatur, quā si ipsum Imperatorem contumelia affecisset (cum tamen illa ipsa imago præter lignum & colores nihil sit) eodem modo qui typum siue figuram alii cuius ignominia afficit, in illum ipsum, quem typus representat, iniurius est. Quod quidem ipsa rerum natura representat. Hoc etiam uniuersi mortales agnoscunt, patresque sanctos ita tradidisse norunt: & eos qui aliter docent, ecclesiæ catholicæ, imo naturę rerum contradicunt.

Qui imagines
reijciunt, etiã
contra naturã
agunt.

Heretici dixerunt.

Tam ex scriptura diuinitus afflata, quā ex patrum electorum testimonijs afferentibus piã nostram intentionem, exhibebimus nostram definitionem. Principio uerbum diuinę uocis, sic dicentis præmittimus. Deus est spiritus: Quicumque Deum adorauerit, in spiritu, & ueritate adoret. Et iterum: Deum nemo uidit unquam &c. nec formam eius uidistis. Beati sunt, qui non uiderunt, & crediderunt.

Ioan. 4.

Ioan. 7.

Ioan. 20.

Epiphanius pro synodo.

Quoties recta dogmata homines iuxta suã opinionem subuertere conantur, non miretur aliquis si scripturę uerba usurpent. Nam & omnes hæresiarchę suorum errorum occasiones e diuina scriptura collegerunt: & quę recte ab spiritu sancto dicta erant, peruersa an-

mi

mi sententia conuellunt. Atq; hoc Corypheus ^{2. Pet.} apostolorum Petrus olim prædixerat dicens: Quæ imperiti & minime constantes, secundum pprias cupiditates peruertūt &c. Quã obrem nõ est mirãdum, si nouæ istius prauitatis hæretici nobis è diuina scriptura sumptiones quasdã adferunt. Et ideo quæ de inuisibili et incõprehensibili Deitate dicta sunt, in dispensationem Dñi nostri Iesu Christi secundũ carnem cõmutarunt, ut illud: Deum nemo uidit unq̃, qđ de diuina natura scriptum esse, nemo ignorat. Et illud: Nec uocem eius audistis, nec formã eius uidistis. Quod si hæc secundũ hu- ^{Deut. 4.} manitatem q̃spiam intellexerit, totum euangelium subuertet. Item, cognouimus Deum esse spiritum, & qui adorãt eum, in spiritu & ueritate id facere debere, & quæ secundum fidẽ est, adorationem & cultum illi soli (utpote oĩum Deo in Trinitate laudato, offerendũ. Nõ enim Christiani adorationem in spiritu & ueritate imaginibus exhibuerunt, nec etiã diuinæ crucis effigiei, nec etiã unq̃ inuisibilis & incomprehensibilis naturæ imaginẽ appararunt. Nã cum diuinã crucis effigiem, & uenerãdas imagines amore & desiderio amplectimur, ad ipsum prototypum respicimus. Sed quẽadmodum uerbum caro factum est, ita quoq; humanam eius œconomĩã describimus, & depingimus. Quã ob causam nugamenta illorũ uana, & nupera, item putrida et à ueritate exorbitãtia deprehenduntur.

Heretici dixerunt.

Ait Dñs ad Mosẽ & populum. Non fa- ^{Leui. 26.}

PP

S V M M A

cies tibi idolum, neq; oēm similitudinē, quæ-
cūq; sunt in cœlo supra, & in terra infra. Quā
ob causam in monte in medio ignis, uocē uer-
borum uos audistis, similitudinem autem nō
uidistis, sed tantummodo uocem.

Epiphanius pro synodo.

Quę in ueteri lege cōtra eos, qui inter filios
Israel uitulum adorabāt, & Ægypti abomina-
tionibus insistebant, dicuntur, in Christianos
quoq; iactare nō desinunt. Capiunt aut labijs
pprii oris. Utinam aut cogitassent, q̄a Dñs eā
gentem ducturus erat in terrā p̄missionis, in
qua habitabant gentes, quæ adorabāt, & co-
lebant idola, dæmonas, solem, lunam, et astra,
reliquasq; creaturas, etiā uolucres, quadrupe-
des, et serpentes; Deum aut uerum ignorabāt.
Quare tam diligenter eis præcepit, ne facerent
ullam similitudinem eorū, quæ in cœlo, aut in
terra sūt. Postq; aut eos ab idolatria abduxit
set, iussissetq; tabernaculum testimoniū fabrica-
ri, Moses sensibilia Cherubin habentia homi-
num formā obumbrātia, ppitiatorium, quod
Christum præfigurauit. (nam ipse propitiatio
fuit pro peccatis nostris) formauit.

Heretici dixerunt.

- Roma. 1. Et mutauerūt gloriā imortalis Dei, per ima-
ginem, nō solum ad mortalis hoīs similitudi-
nem effectam, & uenerati sunt, & coluerūt ea,
quę cōdita sunt, supra eum qui cōdidit. Et rur-
sum: Si enim cognouimus Christum secundū
2. Corin. 5. carnē, iam nō cognoscimus; per fidē enim am-
bulamus, nō p̄ spēm. Et hoc qd' ab Apostolo
Roma. 10. aperte dictum est: Igitur fides ex auditu, audi-

tus autem per uerbum Dei.

Epiphanius. pro synodo.

Claræ enim oibus est, Apostolum gentes reprehendisse in eo quod ait: commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis. Infert etiam, uolucrum, quadrupedum, & serpētium. Dolose tamen isti totam phrasim comminauerunt, ut per eam imitandam, simplices inescerent; quasi Apostolus de imaginum in ecclesia pictura uerba faceret. Nam quæ ab Apostolo inferuntur, apertam habent manifestationem: uolatilium. n. quadrupedum, & serpētium mentionem facit. Item, ea & uenerati sunt, & coluerunt (creaturas scilicet) supra creatorem. Norunt. n. qui in historicis triti sunt, Ægyptios olim & boues, et reliqua animalia coluisse, ut diuersa uolatilia, mures, uespas; item uilia alia & abiecta animalium. Persæ uero, ignem & solem adorabant. Græci præter ista, quamuis creaturam colebant. Quinetiam Hebræi quidam (ut testatur liber Regum) & prophetice enarrationes. Decepti denique sunt omnes & gentes uanitatem induerunt; quare obscuratum est stultum cor eorum, & ante Christi aduentum, & post Christum; maxime tamen omnium antequam in Christum credidissent: clarum. n. est hoc.

Roma. 1.

Ad illud uero. (Si enim cognouimus Christum secundum carnem &c.) adducemus insignes huius loci interpretes. Ioannes Chrysostomus interpretando sic ait: Neminem fidelium iuxta carnem nouimus. Quid. n. si in carne fuerint, cum uita illa carnalis perierit: de supernis enim nati sumus in spiritu. Nouimus aliam ui-

S V M M A

tam, & statum, qui in caelis est. Et mox eiusdem ducem Christū existentem ostendit, quā propter etiā iduxit. (Si uerò iuxta carnē Christum nouimus) sed amplius iam nō cognoscimus; quā si passibilem cognouimus Christum, at iam nō amplius: non quod reliquerit carnē, nā cum hac ueniet iudicaturus terrarū orbē &c.

Cyrillus Alexādrinus idē illud dictum explicans, ita cōmentat. Quod Paulus inquit, tale est. Verbum caro factum est, & pro oibus occubuit, atque ita illum cognouimus secundum carnem, sed amodo non cognoscimus. Nam etsi nūc sit in carne (resurrexit enim tertia die, ascendit in caelos.) Verū hæc supra carnem cōsiderantur. Non. n. amplius moriē, nec ullam aliam carnis infirmitatem sustinet, omnibus enim his superior est.

Animaduertitis igitur qui aduersari semper dicistis, quod non modo apertas sententias pueritis, sed & sanctis patribus cōtraria statuistis?

Ad alium etiā locum eiusdem apostoli (per fidem ambulamus & non per speciem, idē Chrysostomus enarrans ait: Porro neque audies, (perreginamur à Dño,) dicat (cur hæc dicis?) Alieni enim ab illo sumus, dum hic agimus, prius hæc corrigit dicēs: Per fidem. n. ambulamus, non per speciem: & hic quidem ista scimus, uerū haud ita aperte. Quod & alibi dicit (in speculo & enigmatē, tunc autem facie ad faciem.) Atque hæc à diuinis istis patribus dicta sunt.

Tomus quintus.

Gregorius pro hereticis.

Eadē etiā & apostolorū discipulī, & successores

1. Corin. 13.

fores diuini patres nostri tradiderunt. Epiphanius enim Cyprus inter antesignanos præclarus sic inquit: Estote memores dilecti filij, ne in ecclesiã imagines iſeratis, nec in sanctorũ cimiterijs eas statuatis, sed perpetuo circũferte Deum in cordibus ueſtris. Quinetiam nec in domo cõmuni tolerent. Nõ enim fas est Christianum per oculos suspensum teneri, sed per occupationem mentis.

Epiphanius pro ſynodo.

Decet oẽm Christianum cũ libros aliquos adulterinos audit, aut legit, reſpuere, nec oĩno aium adhibere. Nam & inter epiſtolas diuini Ap̄li q̄dam ferũ ad Laodicenses, quã p̄res nostri, tanq̄ alienã reprobauerunt. Ad hæc Manichæi euangelium ſecũdum Thomã inuexerũt, qd̄ ecclesia catholica merito (ut impium) aduerſatur; quẽadmodum etiam id, quod nũc è beato p̄re nostro Epiphaniõ dictũ est, cum illius nequaq̄ existat. Diuinus enim hic pater octoginta capitũ librum edidit, in quo oẽs hærefes Gẽtiles, & Iudaicas; item quotquot post Christianismũ susceptum inuectẽ sunt, dãnauit, in quo p̄culdubio & eã poſuiſſet, quæ de imaginibus ab istis ferũ, si alienã à Christi religione hæc existimasset. Ita & libros illos contra imagines nemo Christianorũ (præter istos nouitatis magistros) recepit. Qd̄ si tãto tpe in ecclesia nõ sunt recepti, quã ob rem nunc à nobis recipi debent. Attẽdamus aut̄ qui floruerint per tpa supradicti patris nostri Epiphaniũ in ecclesia, quos tanq̄ gloriosos doctores & tuta monimẽta ecclesiẽ dicere possumus. Pro-

S V M M A

fecto Basilius magnus, Gregorius cognomen
 to theologus, Gregorius Niffensiu Ep̄s, quem
 oēs patrum patrē uocant, Chrysoſtomus. Pr̄
 ter hos etiā Ambroſius, Amphilochius, Cyril
 lus Hieroſolymor̄ ep̄s. Quod ſi is, qui hāc ex
 poſitionem doctor̄ cōtra uenerandas imagi
 nes edidit, ait ſe à ſanctis p̄ribus, qui p̄ ea tpa
 floruerunt, nō fuiſſe receptum, quō ea, quę ſan
 cti patres nō pbauerunt, nos qui circa fines ſe
 culor̄ occurrimus, & indigni ſumus ut disci
 puli eor̄ uocemur, recipiemus? Præſertim cū
 falſo cōtra eccleſiā edita ſint. Apage cum iſta
 impia et itolerabili editione. Neq; hic linguas
 ſuas acuant, & exerceāt uaniloqui iſti accuſa
 tores recte ſentientium, quaſi illi, qui antiquā
 eccleſiæ traditionem recipiunt, beato Epipha
 nio aduerſent, Nequaq;. Cōmentarium enim
 illud reiſcimus, beatum aut̄ patrem catholicæ
 eccleſiæ doctorem cognoscimus. Nam et diui
 ni patres, qui in quarta uniuerſali ſynodo ſue
 runt cōgregati, ep̄lam quæ noīe Ibæ ep̄ſcopi
 Edeſſæ ad Marin Perſam circūferebatur, ana
 themate dānauerunt, quaſi Neſtorio cōſentien
 tem. Eodem etiā modo qui in ſacra q̄nta ſyno
 do cōuenerunt: ipſum aut̄ Ibam nequaq; (non
 enim demōſtrari poterat q̄ eſſet Ibæ) Quā ob
 rem in anathematismis nō ipſum Ibam deuo
 uerunt, ſed Ibę ep̄lam. Dicebat. n. Ibæ, cum tū
 illius nequaq; eſſet. Iudicate ergo oēs qui au
 ditis, et ueſt̄ à falſo discernite, q̄a editiones iſtę
 nō ſunt beati iſtius p̄ris, ſed potius Manichea
 cę, quas ueluti amara bile plenas fugiam⁹: Ma
 nichęi. n. & q̄cūq; cōſuſionis fuerunt autores,

contemplationē istam nunq̄ ferre potuerunt.

Gregorius pro hereticis.

Similr & Gregorius theologus in uersibus suis dicit: Flagitiū est, fidē habere ī colorib⁹, & nō in corde. Ea. n. q̄ in coloribus existit, facilt eluit, q̄ uerō in p̄fundo mētis, illa mihi amica.

Epiphanius pro synodo.

Peruerse rursus cogitantes & aliud dictum Gregorij theologi subijciunt, qđ à dicto patre sic editum est: Flagitium fidē habere in coloribus, nno in animis, quæ facile elui potest, sed p̄funditas mihi chara. Ab his aut̄ sic falso scribit. Flagitium est, fidē habere in coloribus, & nō in corde: ea. n. quæ in coloribus existit, facilliter eluitur; quæ uerō in p̄fundo mentis, illa mihi amica. Beatus. n. Gregorius theologus in metricis suis opusculis dictum illud qđ hi citant, ad moralem quendam sensum attulit. Corrigit. n. uitā n̄ram, ut abstineamus à t̄p̄alibus & mundanis rebus, uoluptatibus. s. carnalibus; & spiritualem rursus uitā (quæ ad cœlestia perducatur) eligamus. Nec credamus mūdo huic, nec t̄p̄aneis, & nō manentibus adhæreamus (hæc. n. colores uocauit.) sed potius sp̄ialibus et ueris insistamus, q̄ in corde stabili mentum habent, & in æternum manent.

Gregorius pro hereticis.

Chrysostomus sic docet. Nos per scripta, sanctorū fruimur præsentia, non sanè corporū ipsorū, sed animarum imagines habētes. Nam quæ ab ipsis dicta sunt, animarum illorū imagines sūt. Maxima uerō recti inuestigatio (inquit Magnus Basilus) meditatio scripturarū

S V M M A

diuino afflatu nobis datarum. In his enim & rerum argumenta inueniuntur, et uitę beatorum uirosque prescriptę, ueluti imagines quędam aiatę.

Epiphanius pro synodo.

Qui quicquid recte sapit, nequaquam hæc ad subuersionem sacrarum imaginum pertinere intellexerit. Omnibus. n. manifestum est, cum audimus uirilia & fortia sanctorum facta, constantiam firmitudinemque animorum illorum nos beatificare, & laudare. Quinetiam cum in diuinis scripturis sanctorum uitas legimus, cumque in picturis eandem contemplantur, in memoriam reuocamus quantopere in Deum seruire fuerint accensi. Nam que oratio per auditum exhibet: hæc scriptura tacens per imitationem ostendit, ut Magnus inquit Basilius.

Gregorius pro hereticis.

Et Alexandrię lumen Athanasius dixit: Quomodo non miseratione persequendi sunt, qui creaturas adorant, quod illi qui uident, non uidentibus cultum exhibent; & audientes non audientes orant, precanturque. Creatura enim a creatura nunquam seruabitur.

Epiphanius pro synodo.

Papę quanta infania. Nunc. n. nouam quandam blasphemię uiam excogitates, plane a ueritate deuiat. Nam ea que diuinus uir contra idola locutus est, hæc isti homines etiam post cognitionem ueritatis & confessionis syncerę, & diuinę regenerationis tribuunt, & preter unum uniuersorum dominum, creaturis seruire Christianos & idolatriam commississe asserunt.

Gregorius pro hereticis.

Similiter Amphilochius Iconij episcopus ita inquit

Non enim nobis sanctorum corporales uultus in tabulis coloribus effigiare curæ est, quæ his opus non habemus, sed politicæ illorum uirtutum memores esse debemus.

Epiphanius pro synodo.

Hæreticis proprium est mutilatas exquirere sententias. Nam si quis studiose exquirat, haud facile hanc beati patris sententiã inuenit contra uenerandarum imaginum representationem: sed affectionis animæ sanctorum uirilitatem & constantiam celebrans, & predicans uirtutum efficaciam, hæc dicit beatus pater: maxime quo nos ad imitationem perducatur. Non enim sanctos propter carnalem amorem laudamus, nec pingimus, sed quo uirtutum illorum simus memores. Et in libris quoque uitas illorum describimus, in tabulisque illos depingimus: non quod hoc a nobis posulent ipsi, uerum id nostra causa, & propter utilitatem nostram sancimus. Non enim solæ passionibus martyrum nos instituunt, sed & contextus, & scriptum de illorum passionibus, picturaque idem indicans. Vnde (ut ueritatis uerbum nos docet) hæc oportet facere, & illa non omittere. Hoc idem late disputat magnus Basilius in suis moralibus sermonibus. Asterius etiam Amasiensis Episcopus similiter docet ueterem esse de imaginibus traditionem, ut patet præter alia ex sermone, quem in Lazarum, & diuitem epulonem conscripsit.

Gregorius pro hæreticis.

Consentanea his etiam Theodotus Ancyrensis Episcopus sic docet: Sanctorum formas & species ex materialibus coloribus formari mini-

Math. 23.

S V M M A

me decorum putamus : horum autē uirtutes, quæ per scripta traditæ sunt, ueluti uiuas quædam imagines reficere subinde oportet. Ex his enim ad similitudinem imitationem & zelū peruenire possumus. Dicant enim nobis quæ illas erigunt statuas, quænam utilitas ex illis ad se redit? an quæ qualiscumque recordatio eos habet ex tali specie cōtemplatione? Sed manifestū est, quæ uana sit eiusmodi cogitatio, & diabolicæ deceptionis inuentum.

Epiphanius pro synodo.

Multi nostrum diligenter quærentes & indagantes in sermonibus huius Theodoti presentem sententiam, nusquam sanè inuenimus. Ex quo cōuincitur ementita esse testimonia ab istis citata: ideoque nec locū sermonis, nec librū unde hæc sententia descripta esset, designarunt.

Deinde adducunt & quædam alia testimonia similia ex Eusebio Paphlari hæretico, quæ Epiphanius contēnens, refellit; quæ autor in reprobū sensum traditus, Arii placitis consensit, ut ex cunctis historicis suis libellis constat; in quibus filium & uerbū Dei creaturā uocat, & secūdo adorandum loco. Huic opponit Epiphanius Athanasium in dogmatica ad Eufichyū presbyterum epistola cuius initium: in quibus existimasti nos &c. & Cyrillum in epistola ad Suecensium &c. contrarium docentes.

Tomus sextus.

Continet tantum anathematismos. 19. cōdellabuli sub Leone habitus: in quorum septē prioribus recte sentiunt, & patrum traditionibus conuenientia dicunt, quippe qui miserium san-

ctę Trinitatis, & incarnationis Dñicę iuxta orthodoxas fidei regulas explicāt. In reliquis uero anathematismis abrogandum imaginū usum, & damnandum in ecclesia catholica definiunt.

Actio septima.

Conueniente sancta & uniuersali synodo, iuxta diuinum & pium Imperatorę à Deo electorum decretum, congregata in Nicęa &c.

*Definitio sanctę magne & uniuersalis
in Nicęa synodi secunde.*

In hac definitione primo approbant sex uniuersales synodos. Deinde pronuntiant profitenturq; symbolū fidei. Tertio dānant omnes hæreticos, quos & sex uniuersales synodi dānauerant. Ultimo subijciunt sic.

Fatemur autem unanimiter nos ecclesiasticas traditiones, siue scripto, siue consuetudine ualentes & decretas retinere uelle: quarum de numero est imaginum effiguratio, ut quę historię euangelicę promissionis concinat ad credulitatem uerę & nō phantasticę incarnationis Dei, & ad utilitatem similitudinis, quā nobis exhibet utiliter inuentam. His se sic habentibus regiam uiam incedentes, & sanctorę nostrorę & diuinorę patrum doctrinę insistentes, & catholicę ecclesię in qua sanctus spiritus inhabitat, traditionē obseruantes, definimus cū omnī diligentia & cura, uenerandas & sanctas imagines ad modum & formā uenerandę & uiuificantis crucis è coloribus & tessellis, aut alia quauis materia cōmode paratas dedicandas; & in tēplis sanctis Dei collocandas habendasq;

S V M M A

tum in sacris uasis & uestibus, tum in parietibus, & tabulis, in ædibus priuatis, in uñs publicis: maxime autē imaginē Dñi & Dei seruatoris nostri Iesu Christi, deinde intemeratę Dominę nostrę Deiparę, uenerandę angelorę, & omnium deinde sanctorę uiroř. Quo scilicet p hanc imaginū pictarū inspectionē omnes qui contēplantur, ad prototyporę memoriam & recordationē & desiderium ueniant; illisq; salutationem & honorariam adorationem exhibeant. Nō tamen secundū fidem nostrā ueram latriam, quę solum diuinę naturę cōpetit, sed quemadmodū typo uenerandę & uiuificātis crucis, & sanctis euangelij & reliquis sacris oblationibus suffitorę & luminarium reuenter accedimus, quemadmodū ueteribus piē in consuetudinē hoc adductum est. Imaginis. n. honor in prototypū resultat, & q̄ adorat imaginē, in ea adorat quoq; descriptū argumentū. Sic enim sanctorę nostrę patrū obtinet disciplina, uel traditio catholicę ecclesię, quę à finibus usq; ad fines euangelium suscepit. Igit̄ qui ausi fuerint aliud sentire, aut docere, aut more impiorę hęreticorę ecclesiasticas traditiones cōtaminare, aut nouā uaniloquentiam inducere, aut quicq; de consecratis in ecclesia abijcere, euangelij inquā, depictū codicē, aut figurā crucis, aut imaginis alicuius picturam, aut reliquias martyrū, quas sciuerit esse germanas & ueras, aut cōtra ista uasre & improbe aliquid cogitare, quod sit cōtra cōstitutionem ecclesiasticā, aut uti tanq; cōmunibus sacris Deo, & positis pretiosis, aut monasterijs reuerendia, s̄

Reliquiæ sanctorum uenerandę.

fuerint Episcopi, aut clerici, deponuntur; si monachi, aut laici, cōmunionē priuantur.

Sancta synodus exclamauit. Omnes sic credimus, omnes idem sapimus, omnes approbātes subscripsimus. Hæc est fides Apostolorū. Hæc est fides patrū, hæc est fides orthodoxorū, hæc fides orbē terrarū cōfirmauit. Credentes in unum Deum in Trinitate laudatū, uenerandas imagines amplexamur. Qui secus agunt, anathemate percelluntur; qui sic non sentiunt, ab ecclesia depelluntur.

Quicūq; sententias sacrę scripturę de idolis cōtra uenerādas imagines adducunt, anathema.

Qui uenerandas imagines idola appellant, anathema.

Qui dicunt, q̄ Christiani imagines ut Deos adorent, anathema.

Qui scientes cōmunicant cū illis, qui cōtra uenerandas imagines sentiunt, aut eas dehonestant, anathema.

Qui præter Christū Dñm Deum nostrum dixerit alium nos à cultu idolorum liberasse, anathema.

Qui audent ecclesiam catholicā dicere idola aliquando suscepisse, anathema.

Siquis ex Iconoclastarū hæresi aliquem existentem defenderit, anathema.

Siquis Deum secundū humanitatem nō citē scriptibilem confessus fuerit, anathema.

Siquis euangelicas narrationes per picturā representatas nō acceptauerit, anathema.

Siquis has non salutauerit in nomine Dñi, & sanctorum eius, anathema.

S V M M A

Siquis traditiones ecclesiæ siue scripto, siue consuetudine ualentes nō curauerit, anathema.

Ex hac septima synodo defumit argumenta Nicolaus primus in epistola ad Michaelem Imperatorem.

SEPTIMA SYNODVS, QV AB SEMEL excusa est Colonia, non habet suos Canones Latine excusos; nos autem ex Nomocano Græco, ex quo & canones sextę synodi assumpsimus, eos partim integros, partim i epitomen redactos, ne cresceret uolumē summe, hic adicimus: interprete eodem Gentiano hereto, Gallo.

In primo canone huius sanctę synodi, hæc dicūt patres. A sanctis Apostolis prius editos canones, & a sanctis uniuersalibus, & localibus synodis amplectentes, eos anathematizamus, qui ab ipsis anathematizati fuere: deponimus, q̄ depositi fuere; nihilq; his adijcimus, nō inexplebiles ut auari existētes: sed his, quæ ab illis constituta sunt, contenti sumus. Atque hic est quidem scopus huius canonis.

Hic Ca. Apostolorum tantum & synodaliū cano nū meminit, secundus tamen Ca. synodi in Trullo aliorum quoq; sanctorū decreta, ut sacros canones, obseruari iubet.

Canon. 2. Non ordinandus quispiam nisi saltem bene porit Psalterium.

D. 38. c. omnes
psallentes.

Decernimus, quemlibet quidē, qui ad Episcopalem gradū est prouehendus, Psalterium omnino nosse, ut ex eo omnē quoq; suū clericū ita initiari moneat. A Metropolitano autem bene examinari, an ad sacros canones diligenter ac cū perscrutatione, nō autē cursim obiterq; le-

gendos, prompto paratoq; sit animo, & sacrū etiam euangeliū, & librū diuini apostoli, omnemq; diuinā scripturā & in diuinis præceptis uersari, & populū docere. Nostræ enim hierarchie substantia, sunt eloquia diuinitus tradita diuinarū. s. scripturarum uera scientia: sicut & Magnus Dionysius ostēdit. Siquis autem dubius fuerit animi, & nō lubenter hæc facere, & docere uoluerit, nō ordinetur. Prophetice. n. di. *Osee. 4.* cit Deus. Tu repulisti scientiam, & ego te repellam, ne sis mihi sacerdos.

Canon. 3. Electiones Episcoporum quæ uel principum procedunt, infirmari debent.

Omnē electionē, quæ fit à magistratib; Ep̄i, *31. ca. Apосто. 16. q. 7. Siquis Ep̄s.* uel p̄sbyteri, uel diaconi irritā manere ex canone dicente. Siquis Ep̄s magistratib; secularib; *Et habetur c. D. 63. omnis.* usus, per eos ecclesiam obtinuerit, deponatur, & segreget; & omnes qui cū eo cōmunicant. Oportet. n. eum, qui est promouendus ad Ep̄atum, ab Ep̄is eligi, quemadmodū à sanctis patribus Nicææ decretum est. *ca. 4.*

In Episcopo electio proprie dicta est, in presbytero autē & diacono abusive, pro ordinatione, quod non infrequenter offendit in canonibus.

Canon. 4. Pœna Talionis puniendus Antistes, qui iniuste clericos arceat, uel templa claudit.

Præco ueritatis Paulus, quendā uelut canone *16. q. 1. Prædicator.* Ephesior; p̄sbyteris imponens, uel uniuersę potius sacerdotali multitudini, sic libere dixit. Argentū uel aurū, uel uestē nullius cōcupi *Actu. 20.* ut, omnia uobis ostendī, qm̄ oportet sic laborātes infirmos acquirere, & apprehendere, dare beatū existimātes. Quocirca nos ab eo edocti

S V M M A

statuimus, ne turpis lucri gr̃a Antistiti in men-
tē ueniat q̃renti excusationes in peccatis ausq̃,
uel argentū, uel ullā aliā speciē ab ijs, qui sibi
2. Cor. 12. subsunt ep̃is, uel clericis, uel monachis exige-
re. Dicit. n. apostol⁹. Nō debent liberi parētib⁹
thesaurū parare, sed parētes liberis. Sigs ergo
p̃ auri exactionē, uel alicuius alius speciei, uel
p̃pter aliquā propriā affectionem à ministerio
arcere inuentus fuerit, uel segregare suorū cleri-
corū aliquē, uel uenerandū tēplum claudere, ne
in eo fiant diuina ministeria, talionis erit legi
obnoxius, ut qui sit mandati Dei trāsgressor.
1. Pet. 5. Præcipit. n. & Petrus ap̃torū summus. Pascite
gregem Dñi non coacte, sed spontaneē &c.

Ca. 30. aposto. In Ca. 5. definiunt patres seuerè puniendos
& ca. 2. cōcil. clericos, q̃ p̃ auri dationem primas sedes, prio-
ralsq̃ honores quærunt.

D. 18. c. Q̃m̃ Sexto canone definit, saltē semel in anno ce-
quidem. lebrari synodos puinciales, sicut patres sextæ
synodi in Trullo statuerunt, ca. 8. Addit autē
non licere Metropolitano ex his, q̃ secū affert
Ep̃s uel iumentū, uel aliquā rē aliā petē. Si ue-
rō hoc fecisse deph̃sus fuerit, reddet q̃druplū.

Can. 7. *Ut templa sine reliquijs sanctorū nō consecrentur.*
Ecclesiasticus Qui uenerabilium imaginū aspectū ex ec-
mos erat, tem- clesia sustulerunt, alios quocq̃ mores relique-
pla p̃ sanctas runt, quos quidem oporteat renouari; & tam
martyrum re ex iure scripto, q̃ nō scripto sic obseruari. Quē
liquias conse- cuncq̃ ergo templa consecrata sunt absq̃ reli-
crare. quijs martyrum, in eis fieri statuimus reliquia-
rum depositionem cum consuetis precibus.
Qui autem templum cōsecrauerit sine sanctis
reliquijs, deponatur.

Iudei

Iudei cum quorundam criminum rei agerentur, uellent autem damnationem effugere, ad fidem Christiani sicte accedebant, quod cauetur in sequenti canone. Autor.

Canon. 8.

Quoniam Hebręorę religionis, qdam errantes Christũ Deum nostrę subsannare uisi sũt, se se Christianos esse fingentes; ipsi autẽ clanculum eũ negantes, sabbata obseruãtes, & multa alia Iudaica facientes: statuimus, ut nec ad cõmunionem, nec ad orationẽ, nec ad ecclesiã admittant; sed aperte sint secundũ suam religionem Hebręi; & nec filios eorę baptizet, nec seruũ emant, uel possideant. Si autẽ ex pura & sincera fide quis eorę conuertatur, & ex toto corde cõfessus fuerit, eum recipiant, & baptizent eorę filios. Et caueant ipsi se ab Hebręorę studijs, & institutis destituros. Si autẽ non ita se gerant, eos nullo admittant modo.

Ca. 9. *Hæreticorum scripta uulgo non permittuntur.*

Puerilia oĩa ludibria, suriosaq; dicta ac scripta, quæ aduersus sanctas imagines edita sũt, oportet dari Ep̃o Constantinopolitano, ut cũ reliquis hæreticis libris reponant. Si quis autẽ hæc celare inuētus fuerit, si sit Ep̃s, uel presbyter, uel diaconus, deponat; si autem laicus aut monachus, segregetur.

Scripta hæreticorę, puerilia ludibria, quia sunt soluta facilia, ut puero rũ ludibria.

Canon. 10. est ca. 17. & 18. sextę synodi in Trullo, etiam. 13. & 23. Chalcedonẽ.

21. q. 2. qm̃ diuerforum.

Canon. 11. est ca. 26. cõciliũ Chalcedonẽ.

9. q. 3. cũ sing.

Canõ. 12. est ca. 39. Apõsto. Cauit synodus alienãdas res ecclesię, aut monasterij.

Canon. 13. est ca. 24. in concilio Chalce. & 49. ca. sextę synodi in Trullo.

19. q. 1. qm̃ a quibusdam.

22

S V M M A

Ca. 14. Absq; Epi manus impositione nullus fiat lector.

D. 69. c. qm̄ ui
demus.

Nullus efficiat lector absq; Epi manus impositione. Hoc ipsum etiam in monacho seruetur. Lectoris aut manuū impositionē licet in proprio monasterio; etiam soli monasterij prefecto facere, si ipsi prefecto ab Epi manus est imposta. Similiter & ex antiqua cōsuetudine Chorepos, Epi permisso oportet per manuū impositionem lectores creare.

Abbatēs nūc
in pprijs mo-
nasterijs pos-
sunt etiam le-
ctores creare.

Ca. 15. Ne aliquis clericus in duabus collocetur ecclesijs.

21. q. 1. Cleri-
cus.

Clericus ab hoc deinceps tpe in duabus ecclesijs non collocet: hoc. n. est negotiationis et turpis lucri pprium, & ab ecclesiastica cōsuetudine alienum. Ab ipsa. n. Dni uoce audimus nō posse quēcūq; duobus dn̄is seruire, aut unum amplectet, & altere negliget. Vnusq; ergo (ut uox est apostolica) in eo in quo uocatus est, debet manere, & in una ecclesia assidere. Quæ. n. ppter turpe lucrum fiunt in ecclesiasticis negotijs, ea à Deo sunt aliena. Ad huius aut uitæ usum sunt diuersa studia: ex his ergo si quis uelit ea, quæ sunt corpori ad usum necessaria, comparet. Dixit Ap̄s. V sui meo, et his, qui mecum sunt, subministrauerunt manus meæ. Et hæc qdem in hac regia ciuitate. in his autem qui extra sunt locis, propter hominum inopiam permittitur.

Matth. 3.

1. Cor. 7.

Malūt patres,
ut clericus ar-
tificio pater ui-
ctum, q̄ ut in
duabus collo-
cet ecclesijs.
Actu. 20.

Ca. 16. Ne insignem uestem induat clericus.

21. q. 4. Om-
nis iactura.

Omnis ornatus corporeus est à sacerdotali ordine alienus. Epos ergo uel clericos, qui se splendidis & insignibus uestibus exornat, se corrigere oportet. Sin aut permaneant, supplicio tradi: similiter & eos, qui sunt unguen-

tis delibuti. Et si inuēti fuerint aliqui, qui eos, qui uilem & modestū amictum induti sunt, irrideant, pœna corrigan- tur: à superioribus. n. usq; temporibus, ois uir sacerdotalis cū moderato & honesto indumento uersabatur.

Hofes imagi-
nū irridebant
eos, qui uilto-
ribus uteban-
tur uestibus
propter humi-
litate.

In ca. 17. prohibetur, ne alicui monacho per- mittatur oratorium extra monasterium ædi- ficare, si non habeat ea, quæ ad perfectionem domus pertinent.

In ca. 18. cauēt, ne ulla ratione in ep̄atu aut monasterio mulier aliqua, ancilla uel libera uersetur ad aliquod ministerium. Si secus fiat, Ep̄iscopus aut præfectus deponatur.

Ca. 19. est ca. 2. synodi Chalcedo. Addit ad illud, neq; admittat in monasterio p̄ largitio- nē pecuniæ, excepta ea, quæ dat liberis à parē- tibus instar dotis, uel cum sponte offertur.

Ca. 20. Ne fiant duplicia monasteria.

Statuimus, non fieri duplex monasterium, quā hoc fit multis scandalū & offensio. Si que aut sunt duplicia, seruet secundū cōstitutionē patris Basilij, quæ sic definit. In uno monaste- rio ne uersent monachi & monachæ; nec mona- chus libere cum monacha loquat &c. Si autē eueniat ut aliquam cognatam monachus aspi- cere, præsentē perfectā cū ea colloquat exiguo, & breui sermone; mox ab ea recedat.

Duplicia uo-
eant monaste-
ria, q̄a in uno
& eodem uiri
et mulieres ha-
bitabant.
18. q. 2. Defini-
mus.

Canon. 21.

Nō oportet monachū, uel monachā p̄priū relinquere monasteriū, & ad aliud se cōferre. Naū hoc cōtigerit, ipsum in hospitem accipi est necessarium.

Canon. 22.

Præsens canon phibet laicis, ne cū scenicis

QQ. 2

S V M M A

Habetur etiā in. 51. ca. Apo-
sto. et in. c. 62.
sexte synodi
in Trullo.

Iudicris, & saltationibus, aut meretricis uo-
cibus comedāt, sed ei, qui nutrimentū dat, gra-
tias agant. Porro monachis & sacerdotibus
p̄cipit, ne seorsum cū mulieribus comedāt,
etiam si cognatę fuerint; nisi peregre uerferēt, et
non habeant ea, quę sunt ad usum necessaria.
Hic est huius canonis scopus.

Explicit septima synodus generalis
cum suis canonibus.

Leo. 3. p̄. 97. Leo. 3. Papa. 97. natione Romanus, patre
Azzupio, uir castus & integer; doctorę uiroꝝ
ita amator, ut eos undequaq; p̄mijs allice-
ret, eorūq; cōsuetudine mirum in modū dele-
ctaret. Præterea uerò ægrotos uifere, eosq; ad
patientiam adhortari; eleemosynas indigētibus
p̄bere: p̄dicationibus & admonitionibus
(qbus plurimum ob eloquētiā & doctrinam
ualebat) icumbere ei peculiare fuit. Morit̄ an-
no. 21. p̄tificatus sui. Quo etiā cometes appa-
ruit (ut nōnulli putāt) tātę calamitatis idiciū.

P̄dicti pontifi. fuerunt sub Cōstantino &
Irene eius matre. Sub hoc pontifice transla-
tum est Imperium ad Germanos. Hic coro-
nauit Carolum magnum.

CONCILIUM MAGVNTIACVM
celebratum anno salutis. 813. qnto idus Iunij.

Conciliū Ma-
guntiacum.

Congregati sunt ad cōcilium celebrādum
Episcopi, presbyteri, & monachi iussione Ca-
roli Imperatoris, qui inchoātes tractare de sta-
tu uerę religionis & p̄fectu Christianę plebis.

In tres tur-
mas distingui-
tur cōcilium,
ad instauran-
dā collapsam
ecclesiam.

Primo statuerūt de toto collegio clericorę si-
ue laicorę per tres turmas fieri in hunc modū.
In prima turma considerūt Ep̄i cum q̄budā

notarijs legētes, ac tractātes sanctū euangeliū et epistolas, et actus ap̄torū; canones quoq; ac diuerſa sanctōꝝ patrum opuscula, & pastora- lem librū Gregorij, cū cæteris sanctis dogma- tibus, diligenti studio perquirentes qbus mo- dis statū ecclesie Dei & Christiane plebis per- fectum sana doctrina & exemplis iustitię in- conuulsum (largiente gratia Dei) perficere & conseruare potuissent.

In secūda turma cōfederūt Abbates ac pro- bati monachi regulā sancti Benedicti legētes, ac tractantes diligēter qualiter monachōꝝ ui- tam in meliorē statū atq; augmentū cum Dei gratia perducere potuissent. Secunda tur-
ma.

In tertia turma federunt Comites & Iudi- ces in mundanis legibus decertantes, uulgi iu- stitias perquirentes, oīumq; aduentitiū cau- sas diligenter examinantes, quibus modis po- terant iustitias terminantes. Tertia tur-
ma.

Statuta concilij Maguntiaci.

Ca. 1. Sine operibus fides mortua est.

Initium actionis nostre de fide esse decreui- mus, quæ bonorū oīum est fundamentū, quia sine fide Deo placere non possumus: fides tamē indiget opere, quia fides sine operibus mor- tua est. Vnde Grego. Ille uere credit, qui exer- cet operando quod credit.

Canon. 2. & 3. & 4.

Cōmendant fidem, spem, charitatem, & sa- cramenta Christiana secundum Romanū or- dinem celebranda. Canon. 5.

Cōmendatur pax & concordia in populo Christiano: quoniam ad unam & ueram hæ-

S V M M A

reditatē regnī cœlestis uocati sumus , ad quā cupimus peruenire.

Canon.6. & 7.

Commendantur Episcopis res pauperum.

Canon.3.

De conuenientia episcoporum cum laicis.

Ca.9. De regulari obseruantia canonicorum.

Decreuimus , ut canonici clerici canonicè uiuant, obseruantes diuinam scripturā & doctrinam, & documēta sanctorum patrum , & nihil sine licentiā Episcopi sui, uel magistri eorum agere presumant: & ut simul manducēt, & dormiant, ubi his facultas id faciendi superpetit , uel qui de rebus ecclesiasticis stipendia accipiunt, & in suo claustro maneant , & singulis diebus mane prima ad lectionē ueniant & audiant quod eis imperatur. Ad mēsam uerò similiter lectionem audiāt, & obedientiam secundum canones suis magistris exhibeant.

Ca.10. De uita clericorum.

Placuit sancto concilio, ut qui dicunt seculum reliquisse , & qui adhuc seculum sectantur, ita discernantur sicut in regula clericorum dictum est . His igitur lege patrum cauetur, ut uulgari uita seclusi, à mundi uoluptatibus se se abstineant. Nō spectaculis, non pompis intersint. Conuiuia inhonesta turpia fugiant. Hieronymus ad Nepotianum dicit: Omnium Christianorum domos quasi proprias amare debemus , ut consolatores nos in mœribus suis, potius, quàm conuiuas in prosperis noverint. Et Isidorus. Clerici tamen cōuiuia priuata, non tantum pudica, sed & sobria colāt.

uſuris nequaquam incumbant; nec turpium occupationes lucrorū, fraudiſq; alicuius ſtudium non appetant. Amorem pecuniæ quaſi matrem cunctorum criminum fugiant: ſecularia officia negotiaq; abſiciant. Honorū gradus per ambitionem non ſubeant; non uagis oculis; non infræni lingua aut petulanti, tumi doq; geſtu incedant, ſed pudorem ac uerecundiam mentis, ſimplici habitu & inceſſu oſtendant; obſcœnitatem etiam uerborum, ſicut & operum, penitus execrentur, uiduorum ac uirginum uiſitationes frequentiffimas fugiant; contubernia ſcœminarum nullatenus appetât; caſtimoniam quoq; inuiolati corporis perpetuo conſeruare ſtudeât; ſenioribus quoq; debitam præbeant obedientiã, neq; ullo iactantiæ ſtudio ſe attollant. Poſtremo in doctrina & lectionibus, pſalmis, & hymnis, & canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent eſſe, qui diuinis cultibus ſe mancipandos ſtudent exhibere, ſcilicet ut dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent.

Ca. 17. De uita monachorum.

Abbaſes autem cenſuimus, cum monachis ſuis pleniter uiuere, ſecundum doctrinam regulæ ſancti Benedicti quantum humana permittit fragilitas.

Canon. 12. Ne monachi ad placita ſecularia ueniant.

Hoc tamen omnino uolumus, ut monachi ad ſecularia placita nullatenus ueniât, nec ipſe Abbas ſine conſenſu Epifcopi ſui & cū ne-

S V M M A

cessitas exigit, tunc per iussionem & cōsiliū
Episcopi illuc uadat: nequaq̄ tñ contentio-
nes, aut lites aliquas lbi mouere p̄sumat; sed
quicquid quærendum uel respondendum sit,
per aduocatos suos hoc faciat.

Canon. 13.

Abbatissę cū monialibus regulariter uiuant.

Canon. 14.

Ministri altaris clerici, uel monachi à nego-
tijs secularibus omnino abstineant.

Canon. 15.

Interpretatus est hic locus Pauli Philip. 3.
Imitatores mei estote &c. ex Hierony. in Cō-
ment. ad Galat. & Augusti. in primo libro de
agone Christianorum.

Canon. 16. & 17.

Quòd clericos conueniat mundum & ar-
ma relinquere.

Canon. 18.

De fictis uirtutibus, & ueris uitjs di-
scernendis.

Canon. 19.

Vt plus non mittantur in monasteria cano-
nicorū uel monachorum aut puellarū quàm
sufferri possit.

Ca. 20. De locis monasteriorum prouidendis.

Deinde dignū ac necessariū est, ut missi per
queq̄ loca directi simul cū ep̄is uniuscuiusq̄
diocesis perspiciāt loca monasteriorū canoni-
corū pariter et monachorū, similiterq̄ puellarū;
si in apto et cōgruo loco sint posita, ubi cōmo-
dū necessarium possit acq̄ri, qđ ad utilitatem
p̄tinet monasterij, sicut in sancta regula dicitur.
Monasteriū aut̄ ita debet constitui, ut omnia

Prospiciendū
monasterijs,
ut nulla sit ne-
cessitas mona-
chis uagan-
di.

necessaria infra monasteriū exercentur, ut nō sit necessitas monachis uel clericis, uel puellis uagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorū. Similiter quoq; ædificia monasteriorū supradicti missi & cum eis Episcopi, per diuersa loca p̄uideant, si apta sint, & cōgruenter sanctę professioni cōposita: uel si claustrū firmū habeant, in quo saluari possint animæ in eis cōmorantium sub disciplina canonica, uel regulari. Vbi autem aliter inuētum fuerit, hoc omnimodo Episcopus loci ipsius faciat emendari, ita ut cōdignam professioni eorum custodiā habeant Canonici uel monachi atq; nonnanes, ne detur eis occasio male faciendi, quod absit.

Canon. 21.

Sciant Ep̄i qualiter Canonici uiuant.

Ca. 22. De clericis uagis.

De clericis uagis seu de acephalis, id est, de his q̄ sunt sine capite, neq; in seruitio Dñi nostri, neq; sub Ep̄o, neq; sub abbate, sed sine Canonica uel regulari uita degētes, ut in libro officiorū secundū capitulum, & tertium de eis dicit. Hos neq; inter laicos aut secularium officiorū studia, neq; inter clericos religio tenet diuina, sed soliuagos, atq; oberrantes sola turpis uita cōplectitur, & uaga: quicq; dum nullū metuunt, explendę uoluptatis suę licentiā sectantur, quasi animalia bruta, libertate ac desiderio suo feruntur, habentes signū religionis, nō religionis officium, hippocētauris similes, nec equi, nec homines. Tales omnino ubicunq; inuenti fuerint, p̄cipimus ut Ep̄i, sine ulla morā

Hos potes
nūc dicere exē
ptos ab obe-
diētia suorum
p̄latorum.

S V M M A

eos sub custodia cōstringant canonica; & nullo modo amplius ita errabundos & uagos secundū desideria uoluptatū suarū uiuere permittant. Sin autē Episcopis suis canonice obedire noluerint, excōmunicentur, usq; ad iudicium Archiepiscopi regionis illi. Et si ille eos corrigere nō ualuerit, tunc omnino sub uinculis cōstringantur usq; ad synodum, ut ibi eis indicetur, uerū ad iudicium Dñi nostri, aut ad istam magnam synodum afferantur sub custodia publica.

Canon. 23. De clericis iniuste tonsuratis.

De clericis uero hoc statuimus, ut hi, quatenus inuenti sunt, siue i canonico, siue in monachico ordine tonsurati sine eorum uoluntate, si liberi sunt, ut ita permaneant: & deinceps cauendum, ut nullus tondeatur sine legitimitate, & spontanea uoluntate, uel cum licentia Domini sui.

Canon. 24.

De clericis aduentibus Imperatorē, hoc placet omnibus modis obseruare, quod de eis in sacris canonibus constitutum est.

Canon. 25.

De officio p̄dicationis si forte Ep̄s nō fuerit in domo sua, aut infirmus est, aut aliqua causa exigente nō ualuerit, nunq̄ tamen desit diebus Dñicis aut festiuitatibus, qui uerbū Dei p̄dicet, & iuxta quod intelligere uulgius potest.

Canon. 26.

Vt p̄sbyteris per monasteria puellarum opportunō tēpore liceat missarū solēnia celebrare, & iterum ad proprias ecclesias redire.

Diebus Dñicis, & alijs festiuitatibus uerbum Dei p̄dicandum.

Canon.27. Diligenter Chrifma cufodiendum.

Presbyteri fub figillo cufodiant Chrifma;
& nulli fub p̄textu medicinæ uel maleficij, do-
nare inde p̄fument. quod fi fecerint, honore
p̄iuentur.

Canon.28.

Presbyteri fine intermissione utãtur oratiõ
propter differentiam facerdotij dignitatis.

Canon.29.

Vt laici presbyteros nõ eñciant de ecclefijs,
neque conftituant fine confenfu Epifcoporum
fuorum.

Canon.30.

Vt laici omnino munera iniufta nõ exigant
à presbyteris propter cõmendationem eccle-
fiæ cuiquam presbytero.

Canon.31. De clericis fugitiuis.

Vt unusquifq; Epifcopus i fua parochia di-
ligenter presbyteros uel clericos inquiret, un-
de fint: & fi aliquem fugitiuũ inuenerit, ad fuũ
Epifcopum redire faciat.

Canon.32. Quid fit Letania.

Letaniæ autem Græco nomine appellãtur,
quæ Latinè dicuntur rogationes. Inter λιταν-
ίας autem & ἐξομολογήσεις hoc differt, quod
exomologeses pro fola peccatorum confef-
fione agantur: Letaniæ uerò, quæ indicantur pro
pter rogandum Deum, & impetrandum in ali-
quo misericordiã eius. Sed nunc iam utrunq;
uocabulum fub una dignatione habetur.

Canon.33. De Letania maiore.

Placuit nobis, ut Letania maior obseruan-
da fit à cunctis Christianis diebus tribus, ficut

S V M M A

legēdo reperimus; & sicut sancti patres nostri instituerunt, nō equitando, nec pretiosis uestibus induti, sed discalciati, cinere & cilicio induti, nisi infirmitas impedierit.

Canon. 34. De quatuor temporibus obseruandis.

Constituimus ut quatuor tempora anni ab omnibus cum ieiunio obseruentur, id est, mense Martio hebdomada prima; & feria quarta & sexta & sabbato ueniant omnes ad ecclesiā hora nona cū lētanijis ad missarum solennia. Similiter in mense Iunio, hebdomada secūda; feria quarta & sexta & sabbato ieiunetur usq; ad horam nonam & à carne ab omnibus abstineatur. Similiter in mēse Septembri, hebdomada tertia; & in mense Decembri, hebdomada quæ fuerit plena ante uigiliam Natalis Domini, sicut est in Romana ecclesia traditum.

Canon. 35. De indicto ieiunio.

Siquis indictum ieiunium superbiendo contempserit, & obseruare cum cæteris Christianis noluerit, in Gangrensi concilio precipitur, ut anathematizetur, nisi emēdare se studeat.

Canon. 36. De festiuitatibus.

Festos dies in anno celebrare sancimus, hoc est, diem Dominicam Paschæ, cū omni honore & sobrietate uenerari. Similiter feriam secundam, tertiam, & quartam, à feria quinta ante missam, licentia sit arādi, uel seminādi, & hortum & uineam excolendi, & sēpem circūdudendi, ab alio uero opere cessare decreuimus. Post missam autē ab opere uacare. Diem Ascensionis Domini pleniter celebrare. Item Penitencosten similiter ut in Pascha. In Natali Apo-

stolorum Petri & Pauli, diem unum, Natiuitatem sancti Ioannis Baptistæ, Assumptionem sanctæ Mariæ, Dedicationem sancti Michaelis, Natiuitatem sancti Remigij, sancti Martini, sancti Andreae. In natali Domini dies quatuor, Octauas Domini, Epiphaniam Domini, Purificationem sanctæ Mariæ: & illas festiuitates Martyrum, uel Confessorum obseruare decreuimus, quorū in unaquaq; parochia sancta corpora requiescunt. Similiter etiam dedicationem templi.

Canon. 37. De Dominicis diebus.

Omnes dies Dominicos cum omni ueneratione decreuimus obseruare, & à seruili opere abstinere, & ut mercatus in eis minime sit, nec placitum, ubi aliquis ad mortem, uel ad pœnam iudicetur.

Canon. 38. De decimis.

Admonemus uel præcipimus, ut decima de omnibus dari non negligatur, quia Deus ipse sibi dari constituit. Quia timendū est, ut quisquis Deo debitum suum abstrahit, ne forte Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

Canon. 39. De fugientibus ad ecclesiam.

Reum cōfugientem ad ecclesiam nemo abstrahere audeat, nec inde donare ad pœnā, uel ad mortem, ut honor Dei & sanctorum eius cōseruetur: sed rectores ecclesiarum, pacem & uitam ac mēbra eius obtinere studeant, tamen legitime componant, quod iniq̄ue fecit.

Canon. 40.

Præcipimus, ut in ecclesiis, aut in domibus

S V M M A

ecclesiarum uel atrijs placita secularia minime fiant.

Canon. 41.

Ecclesie antiquitus constitutæ, nec decimis, nec alijs possessionib⁹ priuentur. Ita ut nouis oratorijs tribuatur.

Canon. 42.

Quicumq; beneficium ecclesiasticū habent, ad recta ecclesie restauranda, uel ipsas ecclesias emendandas, omnino adiuuent, & nouā decimam reddant.

Canon. 43. Ne solus presbyter peragat sacrificium.

Nullus presbyter, ut nobis uideatur, solus missam cātare ualet recte. Quomodo enim dicet, Dominus uobiscum, uel sursum corda ad monebit habere; & alia multa his similia, cum alius nemo cum eo sit?

Canon. 44.

Oblationem quoq; & pacem in ecclesia facere iugiter admoneatur populus Christian⁹, quia ipsa oblatio sibi & suis magnum remedium est animarum, & in ipsa pace uera unitas, & concordia demonstratur.

Canon. 45. De symbolo & oratione Dominica.

Symbolum quod est signaculum fidei, & orationem Dominicam discere, semper admo-
neant sacerdotes populum Christianum. Volumusq; ut disciplinam condignam habeant, qui hæc discere negligunt, siue in ieiunio, siue in alia castigatione emendentur. Propterea dignum est, ut filios suos donent ad scholam, siue ad monasteria, siue foras presbyteris, ut fidem catholicam recte discant, & orationem

Nota,

Dominicam, ut domi alios edocere ualeant. Et qui aliter non potuerit, uel in sua lingua hoc discat.

Canon. 46. De malo ebrietatis.

Magnum malum ebrietatis, unde omnia uitia pullulant, modis omnibus præcipimus cauere; & qui hoc cauere noluerit, excõmunicandum eum esse decreuimus, usq; ad emendationem congruam.

Canon. 47.

Deinde præcipimus, ut unusquisque compater, spirituales filiolos suos catholice instruat.

Canon. 48.

Canticum turpe, atq; luxuriosum circa ecclesias agere omnino contradicimus, quod ubiq; uitandum est.

Canon. 49. De sub introductis mulieribus.

Omnibus igitur clericis fœminas secum in domibus suis habere ultra licentiam canonũ, firmiter sit contradicium.

Canon. 50. Quales debeant esse ministri Episcoporum.

Omnibus igitur Episcopis, Abbatibus cuncto clero omnino præcipimus, uicedominos, prepositos, aduocatos, siue defensores bonos habere, non malos, non crudeles, non cupidos, non periuros, non falsitatem amantes, sed Deum timentes, & in omnibus iustitiam diligentes. De iudicibus autem uel cœtarijs, atq; tribunis seu uicarijs, dignum esse censemus, ut si mali reperti fuerint, de ministerio suo abijciantur.

S V M M A

Canon. 51. Corpora sanctorum de loco ad locum non transferantur.

Deinceps uero corpora sanctorum de loco ad locum nullus presumat transferre, sine consilio Principis, uel Episcopi, & sanctę synodi licentiã.

Canon. 52. Qui mortui possunt in ecclesia sepeliri.

Nullus mortuus infra ecclesiam sepeliatur, nisi Episcopi, aut Abbates, aut digni presbyteri, aut fideles laici.

Canon. 53. De Incestuosis.

Vt Episcopi incestuosos pariter inuestigare studeant, omnino precipimus. Et si poenitere noluerint, de ecclesia expellantur, donec ad poenitentiam reuertantur.

Canon. 54.

Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius coniugio copuletur; & si post interdictum inuentum fuerit, separetur.

Canon. 55. Ne proprium filium de baptismo quis suscipiat.

Nullus igitur proprium filium, uel filiam de fonte baptismatis suscipiat, nec filiolum, nec comatrem ducat uxorem; nec illam, cuius filium aut filiam ad confirmationem duxerit, Vbi autem factum fuerit, separentur.

Canon. 56. De damnatis nuptijs.

Siquis uxorem uiduam duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit, seu cum patre & filio, tales copulationes anathematizari, & disungi precipimus; nec unquam amplius coniugio copulari, sed magna distinctione fieri.

Canon.

CONCILIORVM. 313

Ca. 57. Clerici horis matutinis interfint.

Clericus, quem intra muros ciuitatis suæ In concil. Venero. ca. 14.
manere constiterit, & matutinis hymnis sine
pbabili excusatione egritudinis inuentus fue-
rit defuisse septē diebus, a cōmunionē habeat
extraneus; q̄a ministrū sacroꝝ eo tpe quo non
pōt ab officio suo ulla honesta necessitas oc-
cupare, fas non est a salubri cessare.

CONCILIUM VORMACIENSE,
est Prouinciale.

Primo p̄nunciatur p̄fessio fidei Christianæ,
in qua fufius, quæ hñtur in symbolo explicā-
tur: maxime illud de incarnatione Christi in
hunc modū. Dei filius non p̄sonam hoīs acce-
pit, sed naturā. Naturam q̄ppe n̄ram in unita-
tem suę p̄sonę assumpsit: & idcirco filius Dei,
et filius hoīs unus est Christus. In eo nāq; qđ
filius est Dei, æqualis est patri, & in eo quod
est filius hominis, minor est patre.

Quid in sacrificio altaris offerri debeat &c. Cap. 1.
nihil additur ad ea, quę in concilio Bracaren. De consecra.
tertio, ca. 1. Estq; ca. 3. Aposto. D. 2. cum om-
ne.

Ca. 2. Ep̄s pro paruis causis neminem excommunicet.

Mandamus, q̄ nullus sacerdotum quęcūq;
rectę fidei hominē pro paruis & leuibus cau- Nota.
sis a cōmunionē suspendat. præter eas cul-
pas, pro quibus antiqui patres arceri iusserūt
aliquid committentes.

Ca. 3. Qualiter se expurgare debeant fratres a furtis.

Sępe cōtingit, ut in monasterijs furta perpe-
trant, & qui hæc cōmittat ignoret. Idcirco sta-
tuimus, ut qñ ipsi fratres de talibus se expur-
gare debeant, missa ab Abbate celebretur, uel

R R

S V M M A

2. q. 4. Sæpe
contingit.

ab aliquo, cui ipse Abbas præceperit præsentibus fratribus : & sic in ultima missæ celebratione pro expurgatione sua, corpus & sanguinem Dñi nři Iesn Christi percipiāt, quatenus ita inde innocētes se esse ostendant. Vbi additur ad hæc, ut communicantibus dicatur corpus Domini sit tibi hodie in probationem.

Autor.

Est derogatus hic canon de cōsecra. dist. 2. c. tribus, & alijs locis prohibetur, ne suspectis detur eucharistia. Et per beatum Stephanum Papā, ut. s. Tho. mult. in. 3. p. q. 8. oar. 6. ad tertium.

Ca. 4. De clericis iter agentibus sine epistola Epi.

Presbytero, aut diacono, aut clerico sine Antistitis sui epistola ambulanti, communionem in officio celebrando nullus impendat.

Ca. 5. De paruulis, à parentibus traditis monasterijs.

Si pater filium filiamq; intra septa monasterij in infantij annis sub regulari tradiderint disciplina, nō liceat eis postq; ad pubertatis peruenierint annos egredi, & matrimonio copulari; q̄a nefas est, ut oblatis à parentibus Deo filijs uoluptatum frēna laxent. Igitur, ut prædicimus, non liceat eis susceptum habitū unq; deferere, sed conuicti q̄ tōsumā, aut religiosam uestem aliquā habuerint, in religionis cultu habituq; uelint nolint permanere cogantur.

Ca. 6. De professione monachorum.

Monachum ergo aut paterna deuotio, aut professio facit. Quicquid horum fuerit allegatum, tenebit. Proinde huic ad mundum reuer- ti intercludimus aditum, & omnes ad seculū interdicimus regressus.

De hoc supra
ca. 102. sextas
synodi.

Ca. 7. Cautus sit sacerdos erga penitentes.

Pœnitentibus secundū differentiā peccatorū

facerdotis arbitrio pœnitentię decernant. Debet itaq; sacerdos in pœnitentia danda singulorũ causas singulatim considerare: originem quoq; modũq; culpæ, & affectus gemitusq; delinquentium diligenter examinare, manifesteq; cognoscere: temporũ etiam & psonarũ, locorũ quoq; & ætatum qualitates inspicere, ut etiam pro cõsideratione locorum ætatum uel temporum, seu pro qualitate delictorum atq; gemituum uniuscuiusq; delinquentis, à sacris regulis oculos non reflectat.

Ca. 8. De his, qui sacerdotem sponte occiderint.

Qui sacerdotem morti uolũtate tradiderit, carnem nõ comedit, nec uinũ bibere p̄sumat: & ieiunet usq; ad uespam, exceptis festis diebus, atq; Dñicis; Arma nõ sumat, & ubicũq; ire maluerit, nullo uehiculo deducat: sed proprijs pedibus pficiscatur. Ecclesiam per quinquẽnũ t̄ps non ingrediat, sed cum sacrarũ orationum officia, aut missarũ solẽnia celebrant, ante fores basilicę p̄seueret orans, ac deprecãs Dñm, ut tanto crimine abluat. Post expletum uerò quinquennium ingrediat ecclesiam, nondum uerò cõmunicet, sed inter audientes tantũmodo stet, uel dum facultas cõcedit, sedeat. Et cum decimus anni cursus fuerit finitus, cõmunicandi ei licentia concedat, & equitãdi tri buat medela; maneatq; in reliquis obseruationibus, & tres dies per hebdomadam ieiunet, ut perfectius ad culmen purificationis p̄uenire mereatur.

Canon. 9. De adulteris.

Si cuius uxor adulterium fecerit, aut uir in

S V M M A

alienam uxorem irruerit, septem annis pœnitentiam agat.

Canon. 10.

De his qui suspenduntur in patibulis ne denegentur sepulturæ, & q̄ oblationes pro eis fiant, & missæ celebrentur.

Reliq̄ decreta hui⁹ cōcilij sūt ex Carthaginē si cōcilio. 2. 3. et. 5. desūpta ideo missa ferimus.

Rhemenlis synodus sub Leone tertio, anno Dñi. 813. Congregata per p̄ssimum Carolum Cæsarem more prischorum Imperatorum.

Capitula in hoc concilio ordinata uniuersa tractant de institutione clericorum, aliqua duximus annotanda.

Cap. 10. Lectæ sunt sniæ libri pastoralis beati Gregorij in præsentia omnium, ut pastores ecclesiæ intelligerēt, quō ipsi uiuerent, quær sibi subiectos deberēt admonere, qm̄ teste eodē btō Gregorio, aſr admonēdi sunt p̄lati, aliter subditi.

Cap. 12. Ventilata est ratio pœnitentiæ, ut sacerdotes certius intelligerent, quō confessiones recipere & pœnitentiā secundū canonicā institutionem pœnitentibus deberent indicare.

Cap. 13. Ventilata est ratio octo principaliū uitiorū, ut unusquisq; diuersitatem illorū sciret, & ab alijs Dño auxiliante se intelligerent custodire, & alijs prædicare.

Ca. 14. Cui lectioni Episcopi incumbere debeant.

Ep̄i diligentius opam dent, lectioniq; diuine incūbāt. i. canonicis libris & opusculis patrum, & uerbum Dei omnibus prædicent.

Ca. 15. Quid Episcopi prædicare habeant.

Ep̄i sermones & homelias sanctorū patrū, put oēs intelligere possint, secundum proprie-

tatem lingue prædicare studeant.

Vt Episcopi, & presbyteri examinent qualiter confitentibus peccata diiudicent, & tempus pœnitentiæ constituent. Cap. 16.

Ca. Qualis debet esse mensa Episcopum & Abbatum.

Episcopi & Abbates ante se ioca turpia facere non permittant, sed paupes & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio diuina, ibi personet, et sumant cibum cum benedictione & laude Domini, secundum Apostolum, siue manducent, siue bibant omnia in laudem Dei faciant. 1. Cor. 10.

Ca. 18. Vt ministri Dei sobrii sint.

Episcopi & Dei ministri, non debent comessationibus & uinolentijs nimis incumbere, sed considerent inquam Domini. Attendite, ne grauentur corda uestra crapula &c. Moderate. non cibum & necessarium potum sumant, ut iuxta Apostolum. sobrii sint parati ad seruitium Domini. Luc. 21.
1. Petr. 5.

Ca. 19. Non omnia delicta ab hominibus punienda.

Episcopi et iudices iudicia discernant, quia sunt quedam iudicanda modo, quedam Dei iudicio referuanda scriptum est. Nolite ante tempus iudicare quoad usque ueniat Dominus &c. Et illius memores sint. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabitur de uobis. 1. Cor. 4.
Matth. 7.

Vt monachi ad placita secularia nullatenus uadant. Cap. 29.

Reliqua capitula in Laodiceam. & Carthaginensem. 3. & 6. require.

Stephanus Papa quartus sub Petro. 98. uir sanctus, sedit menses septem, sub Ludouico Pio secundo Germano Cæsare. Stephanus pō
tif. 98.

Paschalis Romanus sedit annos septem. 99. Paschalis pon
tif. 99.

Papa sub Petro.

*Eugenius secundus Papa. 100. sub Petro.*Eugenius pō-
tif. 100.

Eugenius secūdus patria Roman⁹ sedit an-
nos quatuor, mēses sex, dies. 24. Sub hoc Eu-
genio celebrata est synodus apud uillā Theo-
donis, per Carolum Magnū cōgregata, ad co-
hibēdam p̄sumptionē quorūdā tyrānoꝝ in sa-
cerdotes Dñi uacantiū. Nihil habet præterea.

Valentinus
pontif. 101.

Valentinus Papa. 101. tātē sanctitatis ut nō
dum presbyter, sed diaconus sūmum Pontifi-
catus gradum ascēdere meruit. sedit dies. 40.

Gregorius pō-
tif. 102.

Gregorius quartus. 102. Papa sub Petro se-
dit annos. 16. Sunt qui uelint post mortē eius
annis. 8. mēsibus. 7. diebus. 9. sedem uacasse.
Prædicti Ponti. fuerunt sub Ludouico Pio se-
cundo Germano Cęsare, à quo eoz̄ qlibet sui
pontificatus cōfirmationem petijt, adeo tunc
premebat ecclesia Christi, ut recusaret electus
pōtificatū recipere priusq̄ à Cęsare cōfirmaret.

Sub hoc corpus sancti Marci ab Alexādia
à mercatoribus Venetis in patriā delatū est,
ubi nunc maxima ueneratione habetur extru-
cto templo in celebriore urbis loco.

Sergius pon-
tif. 103.

Sergius secundus Papa. 103. sub Petro sedit
annos duos, mēsem unū, dies. 3. sub Lothario
primo Germano Cęsare. 3. Is Ponti. primum
mutauit suum nomen, nam antea os porci
fuit appellatus.

Leo pōt. 104.
Ioānes octa-
uus pōtif. 105.

Leo quartus Papa. 104. sub Petro.

Ioannes octauus Papa. 105. sub Petro sedit
annos. 2. mēsem. 1. dies. 4. De hoc ferūt qđ cum
lis artibus Pontificatū adeptus est, qm̄ cum
eiſet fœmina, sexū mētirus est, & postea à ser-

uo compressa, doloribus circūuenta mortua est. Hæc uulgo feruntur incertis tamen & obscuris autoribus.

Benedictus tertius Papa. 106. sub Petro, diu ^{Benedictus pontif. 106.} reluctatus & inuitus Pontificū munus suscepit. Sedit annos. 2. menses. 5. sub hoc tps magna cōtētiones & tumultus exorti sūt ppter electionē: sed hos sedauit Lotharius Impator.

Nicolaus primus papa. 107. Papa natione ^{Nicolaus pō tif. 107.} Romanus sedit annos. 9. mēses. 6. dies. 21. sub Ludouico. 2. Germano Cæsare quarto, circa annū Dñi. 858. Scripsit plures decretales epistolas, patet ex uolumine per Gratianū collecto.

Extat Nicolai Papæ antiqua & insignis epistola, ad Michaelem Imperatorē Cōstantinopolitanū super depositione Ignatiū Patriarchę Cōstantinopolitani, quem qdam Ep̄s, ab ecclesia, cui iure p̄sīdebat, tyrānice, piecerunt, & Phociū quendā ex foro ac seculari militia eductum ac subito tōsuratum eidem ecclesiæ, contra sacros canones, præfecerunt.

Tractat multa in epistola. Primū inuehitur acriter in Imperatorem (seruata in modestia Christi uicario digna) ppter ep̄am quā ab eo acceperat, irreuerentem admodū, blasphemijs undiq; & iniurijs plenam. Docet ibidē, quanta secundū Deū sacerdotibus reuerētia debeatur, & quāta religione, uenerati sint apostolicam sedem catholici Imperatores, ut ex historia ecclesiastica lib. 10. cap. 28. di. 97. cap. uitor, facile constare potest.

Secundo Demonstrat quomodo inimici & suspecti, Iudices esse non possunt.

S V M M A

Hæretici, iudices esse non possunt.

Subditi nec leuiter reprehendere præfatos suos debent.

Quantæ reuerentia à minoribus suis circa maiores cōsacerdotes.

Tertio. Idē de hereticis & excōicatis demōstrat; quia neminē deicere pōt ipse p̄s̄o p̄strat̄.

Quarto. Elegāter & erudite differit, q̄ subditi prælatos suos aut iudicare, aut accusare, aut leuiter etiā reprehēdere nec debent, nec possunt. In quod, p̄bandum inter cætera habet argumentū ex factō Dauid primi Regū cap. 24. ubi legimus q̄ Dauid percussit cor suum, eo q̄ orā chlamydis Saulis abcidisset &c. Sic (inquit) faciunt pię subditoꝝ mentes si quando contra prælatos suos uix se se pro infirmitate sua cōtinere ualentes, leuia quædam loquunt̄ eorū manifesta mala tenuiter mordentes. utiq̄ ad semetipsos redeunt, seq̄ uehemētissime, uel de tenuissima uerbi laceratione reprehendūt. Facta quippe præpositoꝝ oris gladio feriēda non sunt. Secūdo addit & aliud argumentū, quo & t̄pe eius Pōtifficis adhuc ea seruarietur cōsuetudo in ecclesijs, ut nullus sacerdos maiore suo cōsacerdote non innuēte, cuiuslibet rei benedicere sit ausus. Sed & anterior sacerdos stans ad p̄nunciandum aliquā lect̄ionem, benedictionem q̄dem postulat. Sed ei q̄libet inferior nō audet penitus benedicere, quia ad Hebręos legimus q̄ minor à maiore benedicit̄ per quod innuit̄ quantę censurę freno inferiores quiq̄ ad suos iudicandos præpositos coercenti sunt, si his nec benedicendum ius ullū penitus obrineant, ut re uera appareat, q̄ non est discipulus supra magistrum. Et si ad benedicendum non est ius, quanto minus ad maledicendum? Quocirca minor non accuset, nec maledicat maiorem sacerdotem.

Quinto.

Quinto. Quòd Romana sedes à nemine iudicari potest: quod inter cætera duob⁹ demonstratur exëplis Primo Concilij Chalcedonensis, in quo Sãcti patres Dioscor⁹ Alexandrinũ Antistitem inter cætera idcirco potissimum, & sine ulla restitutione damnauerunt, ut ponens in cœlum os suũ, lingua eius transeunte super terram excõmunicationem in sanctũ Leonem Papam dictauit. Secũdo exëplo cõcilij Romani, in quo habetur sic. Vnde factũ est, ut in concilio Eps⁹ nullus in Marcellinũ Papam, qui tẽpore Diocletiani & Maximiani Augustos⁹ idolis cõpulsus sacrificauerat (sed postea insignis martyr effectus est) sententiam proferre ausus fuerit; dum ei sępissime omnes dicerent. Tuo ore iudica causam tuam, nõ nostro iudicio. Et iterũ: Noli audiri in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo causam tuam, ex te iustifica ueris, & ex ore tuo condemnaberis. Et rursus: Prima sedes nõ iudicatur à quoq⁹ &c.

D. 21. In tantũ Sedes Romana à nemine iudicatur.

D. 21. e. nunc autem.

Vltimo differuntur multa de primatu Romanæ sedis: maxima pars epistolę in hoc insumitur, ut demonstrat hanc primã esse inter omnes, super quẽ omnes potestãtẽ habere, utpote, quę sola à Dño immediate super Petrũ fundata fuerit. Ibidem, quòd synodus absq⁹ autoritate Romanæ Pont. nõ ualet. Deinde quę ecclesię Romanę nõ Nicęna, nec ulla alia synodus priuilegium aliquod cõtulit, quę in Petro nouerat eam totius potestatis iura pleniter meruisse, & cũctarum Christi ouium regimen accepisse, cum cæteras alias Episcopatuum cathedras instituerit ecclesia Romana.

Ecclesię Romanę nulla synodus priuilegium aliquod contulit.

D. 22. c. 1.

S V M M A

Decreta eiusdem Nicolai ex Gratiani uolumine in unum collecta, & in aliquot titulos distributa.

De sede Apostolica titulus primus.

D. 79. c. 1. & c. Siquis.

Nō Papa, sed apostata q̄ li-
ne canonica e-
lectione cardi-
naliū eligif.

Siquis pecunia uel gratia humana, aut populari seu militari tumultu, Apostolicæ sedi sine concordia & canonica electione Cardinaliū eius ecclesie, & sequentium clericorum religio forū inthronizatur, nō Papa uel Apostolicus, sed apostaticus habeatur.

Contra contemntes mādata Apostolica.

25. q. 7. Siquis

Siquis dogmata, mādata, interdīcta, sanctio- nes, uel decreta pro catholica fide, uel ecclesia- stica disciplina, p̄ correctione iminentium & futurorū malorū a sedis Apostolicæ p̄sule salu- briter promulgata contēpserit, anathema sit.

Quanti facienda decreta Apostolica in his, quæ ad fidem spectant.

D. 19. Si Ro-
manorum.

Si Romanorū Pontificū decreto, cæterorum opuscula tractatorū approbantur, uel reprobā- tur, ita ut quod uere sedes Apostolica proba- rit, hodie teneatur acceptū, & quod illa repu- lit, hactenus inefficax habeatur; quāto potius ea, quæ ipsa pro catholica fide, p̄ sanis dogma- tibus, & multifarijs ecclesie necessitatibus, & fideliū morib⁹ diuerso tēpore scripsit omni honore debet p̄ferri, & ab omnib⁹ prorsus in quibuslibet necessitatib⁹, uel opportunitatib⁹ discretionē, uel dispensationē magistra reuerē- ter assumi?

De Imperatoribus titulus secundus.

D. 96. Vbinā,
Imperator

Vbinā legistis Imperatores antecessores ue- stros synodalibus cōuentibus interfuisse, nisi

forte in quibusdā, ubi de fide tractatū est, quæ uniuersalibus diutaxat synodis interesse possunt. uniuersalis est, quæ omnium cōmunis, q̄ non solum ad clericos, uerū etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet Christianos.

Quæ spiritualia sunt non ad Imperatores attinent.

Mediator Dei & hominū Christ⁹ Iesus, idē D. 96. Cū ad uerum. Rex & Pontifex, actibus proprijs, & dignitatibus distinctis, officia potestatis utriusq̄ diuinit, ut Christiani Imperatores, pro æterna uita Pontificibus indigerent, & Pōtiffices pro cursu tēporalium tantūmodo rerum imperialib⁹ legibus uterentur, quatenus spiritualis actio, à carnalibus distaret, & incurfibus, & Deo militans, minime se negocijs secularibus implicaret, ac uicillim, non ille rebus diuinis p̄fideret, qui esset secularibus negocijs implicatus.

Non uita, sed dignitas in sacerdotibus consideranda.

Nō quales sacerdotes Dñi sunt, sed quid de 2. q. 1. Nō quales. Dño loquantur, est uobis magnopere prouidendū, nec in uicarijs beati Petri Apostoli uobis est attendendū, quid sint, sed quid pro correctione ecclesiarū, quid pro salute uestra satagant. Nec enim illos dicetis inferiores scribis & phariseis sedentibus super cathedrā Moysi, de quibus Dñs p̄cepit dicens. Quęcunq̄ dixerint uobis, facite &c.

De dignitate sacerdotali idem Nicolaus in epistola ad

Michaelem Imperatorem quæ incipit. Proposue-

ramus &c. in. 2. to. concii. multa dicit.

An nō districta ultione feriendus est, qui in 24. q. 3. An nō duabus uxoribus adulterium Lamech & flagitium imitatus esse dignoscitur? Quod Dñs

S V M M A

nō nisi post septuagintaseptem generationes, suo salutifero aduentu deleuit, cum Caym fratricidium septima generatione, aquis abolitū sit cataclysmi. i. diluuij.

De Episcopis titulus tertius.

D. 34. t. 2.

Episcopi ab omnium bestiarū uel uolucrū uenatione penitus alieni existere, & ab immoderata filiarū suarum familiaritate, unde mala oriatur fama, abstinere debent. Nullū enim sanctum (ut ait Beatus Hieronymus) uenatorem legimus.

D. 43. c. fina.

Episcopis dispensatio celestis seminis iniuncta est, uē si non sparserint, uē si tacuerint, sicut uas electionis formidat & clamat.

1. Cor. 9.

Propter infirmitatem impediti Pontifices abijcendi non sunt.

7. q. 1. Pontifices.

Pontifices qui aliqua occupantur infirmitate abijcendi nō sunt, nec alij in loco eorū consecrādi sunt; nisi ex hac fuerint luce subtracti. Quod si de ministerio sibi concesso cōqueruntur, quæ licita sunt, sacerdotes expleant. In his uerō, quæ his p̄sumere nō licet, uicinorū episcoporum usq; ad recipiendam sanitatem, auxilia subrogentur.

Vt solliciti sint prelati ne uel coronam amittant.

Ibidem.

Episcopos uerō, qui Dñici gregis suscipiunt curam atq; sollicitudinem, ab administratione eorū discedere nō oportet; ut accepti talenti pulchritudo nō deleatur, sed certamen eorū salubriter augeatur, & triplicetur fructus.

In persecutionibus Episcopus oues suas non deserat

Ibidem. Sciscitaris.

Sciscitaris, utrum cū à Normanis ab episcopo depellaris, debeas de cætero in monasterio

conuerſari. In quo ſcias chariſſime frater q̄ ſi pernicioſum eſt proreptā in tranquillitate nauim deſerere, quāto magis in fluctibus ubi nō dicimus q̄ perſecutorū nō fugiamus inſidias (maximeq; paganorū) cū ad tēpus ſeuiunt, & ob multitudinē delictorū noſtroꝝ nocendi facultatem diuinitus aſſequuntur, p̄ſertim cū eis prodire ultro nō debeamus, & multos p̄phetas & apoſtolos, ipſum quoq; Dñm huiuſmodi fugiſſe inſecutores luce clarius conſtet, ſed q̄ p̄cipue nos, qui tanq; arietes ducatū gregibus p̄bemus, imo qui, & horum paſtores ſumus, Deo autore, cū eis in periculis pro uiribꝫ perſiſtere pro cætero conueniat. Et cū tranquillitas redita diuina fuerit pietate ſopitaq; ſurentium inſeſtatio, mox gregem perquirere, & in unū colligere, & eius animos cœleſti patrię pace ac ſecuritate p̄dicata, erigere debemus.

Nō licet Episcopis ſecularibus implicari ne
 goc̄is. Quid enim ad Ēpos & milites Chriſti
 pertinet, niſi ut uacent orationibus?

23. q. 8. Repre-
 henſibile.

De Presbyteris titulus quartus.

Nullus Miſſam audiat p̄sbyteri, quem ſcīt
 concubinā indubitanter habere, aut ſubintro
 ductam mulierem.

D. 32. Nullus.

De ſacerdote fornicario.

Sacerdotes ſi in fornicationis ceciderint la-
 queum, & criminis manifeſtus ſit actus, ſacer
 dotij honorem habere nō poſſunt ſecundū ca-
 nonicę institutionis autoritatem.

D. 50. Sacerdo
 tcs.

Etiam à ſacerdote manifeſte malo licite

ſacramenta ſumuntur.

Ab omni ſacerdote & manifeſte malo poſ-

15. q. 8. ca. ſin.

S V M M A

sunt fideles sacramenta percipere; qm̄ mali bona administrando se tantūmodo lædunt. Fax accensa sibi quidē detrimentū p̄stat, alijs uero lumē in tenebris administrat; & unde alijs cōmodū exhibet, inde sibi dispendium p̄bet. Sumite ergo &c. qualiscunq; enim sacerdos sit, q̄ sancta sunt, coīquinari non possunt.

De clericis titulus quintus.

32. De illo. Clericus qui usq; ad subdiaconatū caste uixit, uxorem ducere nō potest.

D. 50. clericus Clericus qui Paganū occiderit, erit irregularis; nā discreti sunt milites seculi à militib; ecclēsiæ, quibus militare seculo nō conuenit.

De uotis monasticis titulus sextus.

20. q. 3. p̄sens. Non debet quispiam ad regularē disciplinā inuitus cogi, idcirco Dñs nō ferendam in uia uirgam, per quā uolentiam ulli inferatur, p̄cepit &c. Nullū enim bonū nisi uoluntarium.

De Laicis titulus septimus.

D. 28. c. fina. Nō debent laici p̄sbyterum iudicare, nec de uita eius quicq; inuestigare; sed Ep̄or; iudicio quicquid id sit, est reseruandum.

Facta Pontificum Imperator iudicare non debet.

D. 96. Inscripturis. Nō debet Princeps secularis, facta Pontificum quorumcunq; p̄sbyterorumq; iudicare, exēplo Cōstantini Imperatoris, quē scripturę narrant dixisse; Verē si p̄prijs oculis uidissem sacerdotē Dei, aut aliquē eor; qui in monachali habitu amicti sunt, peccantē, chlamydē meā expoliare, & cooperire eum; ne ab aliquib; uideretur. Hoc dicimus cautos uos reddere cupientes, ut si de Dñi sacerdotibus (qui iure patres animarū dicuntur) aliquid contigerit uos

audire, quod confusione p̄is mētibus ingerat,
nō infruitos, sed pudoratos filios Noe imitā
tes patriam uerecundiam cōtegatis, ut affluen
ti benedictione repleti (sicut & illi) moderante
Domino mereamini.

De Ecclesijs titulus octauus.

Sicut antiquitus à sanctis patribus statutū ^{17. q. 4. Sicut.}
est, statuimus, ut maior ecclesia per circuitum
quadraginta passus habeat; Capelle uerò uel
minores ecclesiæ triginta. Qui autem confinia
eorum cōfringere tentauerit, aut personam ho
minis, aut bona eius inde subtraxerit (nisi pu
blicus latro erit) quousq; emēdet, & nisi quod
rapuerit reddat, ex cōmunicetur.

De Baptismo titulus nonus.

A quodā Iudæo nescitis, utrum Christiano <sup>D. 4. A quo
dā Iudæo.</sup>
an Pagano multos in patria uestra baptizatos
asseritis, & quod inde sit agendū consulitis. Ii
profecto si in nomine Trinitatis, uel tantū in
nomine Christi (sicut in actis Apostolorū legi
tur) baptizati sunt, rebaptizari nō debent.

De Pœnitentia titulus decimus.

De publica pœnitentia, qua inuafores &
grassatores itinerū pœnitere debent, habes. 12.
q. 2. c. de uiro.

De pœnitentia publica interfectōrū suarum
coniugum & c. 33. q. 2. c. Interfectores.

Statuitur pena pro matricidis.

Matricida, sic pœniteat, per unum annum ^{33. q. 2. Latorē}
integrum ecclesiā non ingrediatur, sed ante fo
res basilicę stans orans & deprecans Deum, p
seueret, qualiter tanto eripiatur piaculo. Com
pleto anno introcundi in ecclesiam licentiam

S V M M A

habēat, tantū inter audientes stet, sed nō dum cōmunicet. Cōpletis tribus annis sacræ cōmunionis ei gratia concedatur; oblationes uero nō offerat, nisi prius aliorū septem annorū curricula expleātur. His autē omnibus annis carnem nō manducet, nec uinum bibere psumat, exceptis festis diebus, atque Dñicis; & à Pascha usq; ad Pentecostē. Et quocūq; ire uoluerit, nullo uehiculo deducāt, sed pedes proficiscatur. Arma non sumat, nisi cōtra Paganos. Ieiunet autē tribus diebus per hebdomadam usq; ad uesperam, & à propria & legitima coniuge nō separetur, ne infornicationis uoragine corruat. Si autem ante annorū trium cursum finis uitæ illius appropinquauerit, corporis & sanguinis Dñi nostri particeps fiat. Sin autē, ut supra statuimus. Efficiatur tamen si illius conuersionē & lachrymarū fontē, in omnib; uideritis floridis actionibus & optimis operibus pullulare, humanius circa eum sollicitudo peruigil appareat, mitisq; in omnibus demonstretur.

De Matrimonio titulus undecimus.

27. q. 2. Sufficiat.

Sufficiat solus, secundū leges, consensus ad coniugium: qui solus si defuerit, cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.

33. q. 5. Ne uxor em.

Nec uxorē ducere, nec cōuiuia facere in quadagesima, cōueniri posse, ullo modo arbitror.

Reliqua cap. huius tituli explicant impedimenta matrimonij. Quæ quia circūferuntur in iure canonico, missa fecimus.

De Bellis titulus duodecimus.

2. q. 4. Monomachiam.

Monomachiam in lege nō assumimus. Quæ præceptam

præceptam fuisse non reperimus, cum hæc & huiusmodi sectantes Deum solummodo tentare uideantur.

Quod omni tempore sit à prælijs abstinentium.

Si nulla urget necessitas, nõ solum quadragesimali tpe, sed etiã omni tpe est à prælijs abstinentium. Si aut̃ inuitabilis urget importunitas nec quadragesimali tpe p̃ defensione tã sua, q̃p̃ patriã, seu legũ paternarũ, est bello præparationi p̃culdubio parcẽdum, ne Deum uideatur homo tentare, si habet qd̃ faciat, & suę ac aliorũ saluti cõsulere non p̃curat, & sanctę religionis detrimenta non præcauet.

Omissimus aliqua capitula Nicolai Pape, ne eadem uel cõmunia toties repeteremus.

Adrianus. 2. Papa. 107. sedit annos. 5. mens. 9. dies. 12. sub Ludouico. 2. Germano Cæsare quarto, à clero & populo electus est. Adrianus p̃ 5ta.

SYNODVS VNIVERSALIS OCTAua Constantinopoli anno Basilij Imperatoris tertio celebrata sub Adriano Papa secundo.

De origine huius synodi dixi in controuersia quarta, & etiã cum ageremus de Nicolao primo. Tota synodus consumit̃ in depositione Photij & restitutione Ignatij Archiepiscopi Constantinopolitani.

Actio prima.

Anno tertio p̃ssimorum Imperatorũ Basilij & Constantini, cõuenientibus Donato & Stephano Episcopis & Marino diacono & locumtenentibus Adriani sanctissimi Archiepiscopi senioris Romę & Ignatio Archiepiscopo Constantinopolitano nouę Romę &c.

S V M M A

Hic primo synodus exegit à legatis Romanæ sedis literas, quibus notam facerent potestatem suam, ut præsideret in synodo. At illi prodixerunt epistolam Adriani Papæ ad Basiliū Imperatorem, cuius titulus est.

Adrianus Ep̄s seruus seruoꝝ Dei, p̄ssimo Imperatori Basilio Augusto Christianissimo & desiderabilissimo filio. Legationis excellentię tuę &c. Et post pauca subiūgit. Volumus per uestre pietatis industriam Cōstantinopoli numeroſum celebrare conciliū, cui nostri quoq; missi p̄sidentes, & culpaꝝ p̄sonarūq; differentias liquido cognoscentes (iuxta quod in mandatis acceperunt) singuloꝝ libere discretionones exerceant: in quo sacrato cœtu execrandi uanitatē cōcilij, qđ aduersum hanc sedem actum est, cuncta decernimus exēplaria à possessoribus suis ablata (cōtemplātib; cūctis) igne cremari; nec superesse apud quemlibet ex his oībus, saltem unum iota uel unum apicē, nisi q̄s totius clericatus, imo totius noiſ christiani (anathemate percussus) carere uoluerit. Non. n. tam detestandum collegium nisi Ariminēsi sub Cōstantio, uel Ephelino à Dioscuro congregato latrocinio cōparandum decernimus. Et dilectos fratres meos Donatū sanctę ecclesię Hostiensis, & Stephanum ecclesię Reſepinæ reuerēdissimos Ep̄os, atq; filiū meū Marinum apostolicę sedis diaconū consiliarios nostros tuę cōmendamus pietati. Precamur, ut eos ob amorem p̄cipuoꝝ apostoloꝝ Petri & Pauli (à quorum sede mittuntur) benigne suscipias, & tāquam nobismetipsis au-

res credulitatis accommodes.

Deinde productus est libellus à sancta Romanoꝝ ecclesia missus, & lectus audiente tota synodo. Cuius summa est.

Anathematizamus omnes hæreses simul cum Iconomachis. Anathematizamus etiam Photium, qui cōtra sacras regulas, & sanctorum pontificum Romanoꝝ ueneranda decreta repente de curiali administratione, seculariq; militia sublatus (supstite Ignatio Patriarcha) in Cōstantinopoli est psualorie, imo tyrānice à quibusdam schismaticis, uel anathematizatis atq; depositis institutus ecclesia; donec sedis apostolicæ sanctionibus inobediēs perseverans, eius sniam tam de se, q̄ de Patriarcha nro Ignatio spreuerit, & cōciliabuli acta, quod se autore, contra sedis apostolicæ cōgregatum est, anathematizare distulerit. Sequimur autem sanctam synodum, & amplectimur, quam beatæ recordationis Papa Nicolaus (cui et ipse domine coangelice summe pōtifex Adriane subscripsisti) ante sacratissimū Petri & Pauli (apostolorū eximij) corpus celebravit. Simul & quam tu ipse nuper egisti, & omnia, quæ in his statuta sunt, secundum decreti uestri moderationem uenerabiliter conseruabimus, recipientes quos recipiunt, & damnantes omnes, qui in illis damnati sunt, & p̄cipue iam dictum Photiū & Gregorium Syracusanum patricidas uidelicet, qui contra spiritalē patrem suum linguas eximere minime formidarunt; atque perseverantes in schismate sequaces eorū, necnō & qui in illo-

Definitio synodi Romanæ celebratæ sub Nicolao.

S Y M M A

rum communionis societate permanferint.

Sancta synodus dixit: Omnibus placet libellus à sancta Romanorū ecclesia expositus.

Deinde lecta est definitio episcoporū Orientalis super depositione Ignatij, quæ facta fuerat priusquā uicarij senioris Romæ uenissent, quæ conueniebat cum ea, quæ facta fuerat à synodo Romana præfente Nicolao Papa. Et sic absoluta est actio prima.

Actio secunda.

Ad hanc sessionem uenerunt, qui ceciderāt cum Photio, Episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi: & proferentes libellos pœnitentiæ coram synodo, recepti sunt ab ea cum sola manus impositione. Et absolutus est conuentus secundus.

Actio tertia.

In hoc conuentu lecta est epistola Imperatoris Basilij, & epistola Ignatij Patriarchæ ad Nicolaum Papam: & deinde epistola Adriani Papæ ad Ignatium Patriarchā super damnatione Photij, & suorum sectatorum.

Actio quarta.

In hac sessione primo legit epistola Nicolai ad Michaelē Impatorē, missa per Rhodoaldum & Zachariam olim Epōs: in qua ostēdit Cæsari, hoīem laicum nō pmouendum ad sacerdotium subito, sed per suos gradus, sicut Sardicense conciliū (ut de laicis nō eligerentur antistites) in cap. 13. per oīa phibuit. Itē & Celestinus Papa in decreto suę sanctionis. ca. 21. & Leo Romanæ sedis pontifex hoc ipsum in decretalibus suis phibuit. ca. 33. Item et Gela-

Di. 63. c. adrianus.

ſus non ſolum Ep̄os de laicis fieri prohibuit, ſed etiã presbyteros ne talia præſumerent, uetuit in decretorum ſuorum cap. 3.

Accedit, q̄ prædeceſſor noſter Adrianus pri- mus in epiſtola quam Cõſtantinopolim pro uenerandis imaginibus deſtinauerat, ita inſti- tuit, ut amplius de laicis nullatenus ordinare- tur antiſtites. Hęc Nicolaus. Subinde uerò cõ- mendat uenerationem ſanctarum imaginum.

Secũdo, legit̄ altera eiufdem Nicolai ad Pho- tiũ epiſta; in qua iuchit̄ in illum, p̄pter uſurpatũ ſacerdotium contra ordinem ſacroꝝ canonũ. Deinde ad illud qđ ſcripſerat ad Nicolaū Pa- pam, q̄ exemplo alioꝝ patrum fecerat, r̄ndet.

Temere et imprudenter ad tanti honoris cul- men aſcendere præſumpſiſti, aſſumens tibi, quaſi à ſanctiſſimo uiro Nectario occaſionẽ, quem ſancta ſecunda ſynodus non ob aliud ad ſacerdotalem eligere, atque ordinare ex lai- cali ordine uoluit dignitatem, niſi quia ma- gnæ neceſſitatis contritione anxiabatur, eo quod in Cõſtantinopolitana eccleſia nullus clericorum inueniri poterat, qui peſſimæ hæ- reſeos nimboſa caligine nõ fuerat impeditus.

Et ob hoc ne diu iam dicta eccleſia ſub diſtitu- tione paſtoris quaſi uiduata maneret, prædi- ctum Nectarium expugnatorem hæreticorũ, & defenſorem eccleſiarum ad eccleſiaſticã cu- ram & dignitatem ſacerdotalem ſecunda ſan- cta ſynodus elegit. Sed ut hoc iterum fieret, non confirmauit, nec inſtituit. Et ideo licet cõ- tra patrum, atq̄ canonicas inſtitutiones, qđ per neceſſitatis fieri euentus cõprobat, non in-

Nectarius ex prætore urba- no catechume- nus ſacerdo- tiũ inſcepit in ſecunda ſyno- do generali, cui et præſuit, ut refert hiſto- ri. eccl. lib. xi. cap. xi. & Tri- par. hiſt. li. 7. cap. 43.

autoritate tenendū est: sed ne iterum talis pro-
ueniat necessitas, magis magiscq; cauendum.

Tarasius ex
laico ordine
assumitur ad
archiepiscopatu-
m.

De Tharasij qdem p̄motione, qui similiter
ex laicali cœtu ad Patriarchatus extēplo cul-
men p̄motus est, quam & uos quasi in autori-
tate uestræ defensionis assumere uultis, si san-
ctā (quæ apud uos tpe sanctissimi uiri Adria-
ni Papæ celebrata est) synodū diligētius scru-
rati fueritis, inuenietis qd in eadē sanctissimus
uir cōsultus decreuit: & q̄ dum eius cōsecre-
tionis reprehēderet actus, & mœrorē se p̄ tam
p̄sumptiua factiōe minimū sustinere, p̄fiterē.
Dicit enim, q̄ nisi in erigendis imaginibus fer-
uentius contra illarū depositores, atq; cōcul-
catores ut uerus miles Christi resisteres, ne-
quaq; uestræ cōsecrationi assensum præbere-
mus, aut in ordine Patriarchatus uestram dile-
ctionem susciperemus, quæ tātum declarat in
ordinate p̄mota, quantum cōprobatur contra
apostolica decreta enormiter præsumpta.

Histor. eccle.
lib. ii. c. ii.
Ambrosius
cathecume-
nus assumitur
ad ep̄atum.

Beatissimum quoq; Ambrosium splēdidis-
simā lucernā ecclesie, qui ex cathecumeno (di-
uino prælagio) ad Episcopalem per cōtinuorū
gradus promotus est dignitatem, cur nobis
pro uestro tutamine opponitis? Qui nō instin-
ctu hominum, sed diuina uocatione per mira-
culorum prodigia electus est.

Tertio, legit̄ & alia epistola Nicolai ad Im-
peratorem; quæ idem tractat argumentum.

Actio quinta.

Ad sessionem uenit Photius, & stantem in
p̄sentia patrū interrogauerūt eum ter legati;
si susciperēt cōstituta sanctorū patrū. At Pho-

tius non rñdit uerbum. Sed tñ urgentibus uf
carijs ſenioris Romæ, tãdem dixit. Vocē meã
etiã me tacente Deus audit.

Præſidentes ſynodi dixerunt: Per ſilentium nõ
effugies manifeſtiorẽ dãnationem. Et eo præ
ſente fecerunt, ut legerentur epiſtolæ, quæ in
actiõne quarta fuerant lectæ. Quibus lectis,
uicarij ſenioris Romæ dixerũt. Nos ergo non
nouum aliquod uel recens iudicium iudicabi
mus, aut introducemus, ſed uetus ex multo
tpe iudicatum à beatiffimo Papa Nicolao: fir
matum autem à ſanctiffimo Papa Adriano, et
nos non poſſumus cõmoueri à paternis defi
nitionibus & legibus. Quem ergo nec ſedes
noſtra apoſtolica, nec ſedes receperunt Orien
talium, q̄s de cætero (Christianus eſſe uolens)
ulterius ſuſcipiet? Sed talem conatum abijci
mus, & anathematizamus, ne ulterius cõtra
eccleſiam talis quælibet alia forte in omne ſe
culum maligna introducatur actiõ, nec tẽ
mere à mundana poteſtate eijciatur legiti
mus pontifex, & pro eo ſubrogetur alter ini
que et illegaliter.

Sancta & uniuerſalis ſynodus exclamauit.
Recipimus hæc omnia; ualde quippe ſunt di
ſcreta, & congrua eccleſiaſticiſ regulis, atque
legibus. Et ſic commonitus eſt ad pœnitẽ
tiam Photius & dimiſſus, & absoluta eſt
actiõ quinta.

Actiõ ſexta.

Vocati ſunt ad ſynodum Epifcopi Photij,
ante quos lectę ſunt epiſtolæ Nicolai Papæ
ad Michaelem Imperatorem & Photium per

S V M M A

Leonem à secretis missæ (quasq̃ quarta cõti-
net actio) & cum nolent respiscere, commo-
nuuit eos coràm synodo Basilius Imperator.
Et cum nec sic agnoscerent errorem suum de-
nuo commonuit eos Imperator dicens. Ecce
qualiter & quoties admonuimus uos, & au-
distis, & nõ est uobis rationis sermo. Si enim
uultis subijci admonitionibus omnium no-
strum, ecce potus & medicina: quòd si non,
Imperium nostrum præbet uobis inducias se-
ptem dierum, ut si quidem curam gesseritis
salutis uestræ, bene & optime, si uerò mini-
me, uentura sexta feria in sancta & uniuersali
synodo state omnes, & quicquid desi-
nerit uniuersalis synodus, fiet. Et absoluta
est actio sexta.

Actio septima.

Ingressus est Photius ad synodum baculo
innixus, quem ab eo Marinus uicarius Ro-
manus iussit auferri dicens, Baculus signum
est dignitatis pastoralis, quòd hic habere nul-
latenus debet, quia lupus est, non pastor.
Et hortabantur illum uicarij senioris Romæ
ad faciendum libellum pœnitentiæ: & tota sy-
nodus prouocabat illum ad pœnitentiam; sed
ille eos econtrario cum suis Episcopis ad pœ-
nitentiam magis impellebat.

Lecta epistola Nicolai Papæ ad clerũ Con-
stantinopoli. in qua late tractat hoc argumen-
tum de scelestâ depositione Ignatiij, & intro-
ductione Photij.

Mox recitata sũt gesta synodi, q̃ facta est ab
Adriano romanoꝝ papa sup̃ p̃motiõẽ Photij.

In tertiã autẽ allocutione Adriani ad synodũ sic habetur. Romanũ pontificem de omniũ ec- Ep̃s romanus non iudicat à quoq̃ nisi i ea su hæresis. clesiarum p̃sulibus iudicasse legimus: de eo ue- ro quenq̃ iudicasse non legimus. Licet enim Honorio ab Orientalibus post mortẽ anathe- ma sit dictum, sciendũ tamẽ est, quia fuerat su- per hæresi accusatus propter quã solũ licitum est minoribus, maiorũ suorũ motibus resistere, uel prauos suos sensus liberẽ respuere, q̃uis & ibi nec patriarcharũ, nec cæterorũ antistitũ cui- piam de eo quãlibet fas fuerit proferre senten- tiam, nisi eiusdem primæ sedis pontificis con- sensus præcessisset.

Adrianus papa de profano cõciliabulo Cõ- stantinopoli congregato penitus abolendo.

Cõciliabulum uanitatis à Photio, & huius Hic dñat synodus i tẽplo ap̃lorũ celebrata Constanti. p̃ Photium q̃ habet. 17. cano- nes. fautore Michaele uidelicet tyrãnice imperãte Cõstantinopoli nuper aduersus Apostolicę se- dis reuerentiam, & priuilegium cõgregatũ, ut pote ueritatis inimicũ, & omni falsitate reple- tum: quũ & sibi consentientium animas inter- ficiens Ephesino latrocinio cõparandum fore statuimus, & ipsius execranda gesta (quibus- cunq̃ habeantur monumentis inserta) summi iudicis Dñi nostri Iesu Christi, sanctorũ Apo- stolorũ principũ Petri & Pauli, nostręq̃ medio- critatis autoritate penitus abolenda decerni- mus; ita ut igni tradantur, & anathemate per- petuo percellantur. Similiter & de cæteris scri- pturis, quę (uiris iam nominatis autorib⁹) cõ- tra eandem sedem tempore diuerso sunt editę, gerendum definimus.

Pari etiam modo de conuenticulis ab eisde De conuenti-

S V M M A

culis contra
Ignatiū colle
ctis similiter
abolendis.

De Photio in-
uatore iterato
damnato.

Dānatur & al
tera synodus
Photij in tem
plo Sophig ce
lebrata habet
tres canones.

uiris Michaele scilicet imperante, seu Photio Constantinopolitano inuasore bis aduersum fratrem & coepiscopū nostrum Ignatium factiose collectis, deliberamus.

Photium, qui licet sit à decessore meo & a nobis pro criminibus ante patris iure dānatus & anathematizatus, nunc tamē quia recentioribus excessibus priores iniquitates transcendit, & ponens in cœlū os suū aduersus uenerāda sedis Apostolicæ priuilegia noua temeritate prorupit, cui resistere minime formidauit, apostolicæ autoritatis cēfura iterato dānatus, & anathematis nexibus innodamus. Si tamē uiua uoce ac pprio scripto apostolicæ fedi in omnibus obedire spopōderit, & prophānū conciliabulū à se Constantinopoli celebratū dānauerit, laicę cōionis grām nō negamus.

His sententijs subscripsit Adrianus papa, etiam & alij Episcopi.

Post hęc uero Stephanus diaconus fecit anathematismum Photij, & sequacium, & cooperatorę eius, in quo ipsum Photium ut secularē & tyrānū, ut schismaticū & damnatū, ut mœchum, & parricidam, ut fabricatorē mendacię, & ut nouū Dioscorū anathematizat cū omnibus sequacibus & fautoribus eius.

Actio octaua.

In conuentu octauo tractatū est de abolendis chirographis iniustis, & uniuersis actis conciliabulorę, quę à Photio contra Papā Nicolaum, & Patriarchā Ignatium celebrata sunt. Quę uniuersa pcepto Imperatoris & synodi combusta sunt.

Deinde uenerunt ad synodū aliqui sacerdo-
tes Iconomachi, & monitis sanctę synodi &
Imperatoris conuersi recepti sunt cū sola ma-
nus impositione.

Postremo Stephan⁹ diacon⁹ è suggestu ana-
thematizauit Iconomachos & Photium í hac
forma. Concilio quod adhuc fremit contra ue-
nerabiles imagines, anathema.

His, qui sumunt diuinę scripturę dicta, quę
sunt aduersus idola contra uenerandas imagi-
nes, anathema. Cętera sicut in synodo septima
& uniuersali actione. 7. in fine.

Actio nona.

Quę nona continentur actione. Nūciatur
synodo uenisse Ioseph uicarium Alexandrinę
sedis: huius hortante synodo, epístola cōmen-
datitia legitur, & ipse receptus, quę acta sunt
in octo actionibus prædictis approbat.

Mox examinātur falsi testes, qui cōtra Igna-
tium iurauerant, & cum p̄scripta à synodo sa-
tisfactione pœnitentię recepti sunt ad cōmu-
nionem ecclesię. Sic recepti sunt & cęteri, qui
defecerant ad Photium deserto legitimo anti-
stite Ignatio.

Actio decima.

In postrema sessione annuente tota synodo
p̄ceperunt uicarij senioris Romę, ut legeren-
tur canones, quos statuerat sancta synodus:
quos integros nec libuit, nec licuit transcribere
propter intolerabilem codicum deprauatio-
nem. Nactus sum exēplar quoddā latinum &
per Amanuēsem scriptum insigniter depraua-
tum. Gręcum aliquod exēplar cum quo con-

S V M M A

ferrem latinum nunq̄ potui uidere; ideo ple-
rosq̄ canones in epitomen redegei.

*Canon. 1. De obseruatione canonum uniuersalium
& localium synodorum.*

Regulas, quę sanctę, catholicę & apostoli-
cę, tam à sanctis apostolis, q̄ ab orthodoxis
uniuersalibus, nec nō & localibus cōcilijis, uel
etiam à quolibet de illo quo patre ac magistro
ecclesię, traditę sunt, seruare ac custodire profi-
temur: quibus & propriam uitam & mores,
& omne sacerdotij catalogum regamus. Sed
& omnes qui Christiano censentur uocabulo,
dānationibus & iustificationibus, q̄ per illas
prolatę sunt, canonicę subijci decernimus. Te-
nere quippe traditiones quas accepimus siue
per sermonē, siue p̄ epistolam sanctorū, qui an-
te fuerunt Paulus aperte admonet.

2. Thessa. 2.

*Canon. 2. Ut seruentur definitiones Nicolai
& Adriani Pape.*

D. 63. c. Adria-
nus.

Secundus canon habet, ut conferuentur de-
finitiones synodicę à beatissimo Nicolao Pa-
pa & Adriano Romanis Patriarchis p̄ defen-
sione ecclesię Constantinopo. ac restitutione
Ignatiij, atq̄ Photij neophyti expulsionē, ac cō-
dēnationē eiusdem Photij. De quibus in actio-
ne quarta.

Canon. 3. Ut uenerentur imagines.

De obseruatio-
ne imaginū.

Sacram imaginem Dñi nostri Iesu Christi
& omnium saluatoris æquo honore cū libro,
sanctorum euangeliorū adorari decernimus. Si-
cut enim per syllabarum eloquia, q̄ in libro le-
runtur, salutē consequunt omnes, ita per colo-
rum imaginariam operationē & sapientes &

idiota cuncti, ex eo quod in prōptum est, perfrūtur utilitate. Quæ enim in syllabis sermo, hæc & scriptura q̄ in coloribus p̄dicat, & cōmendat. Dignū est enim, ut secundū congruentiam rationis, & antiquissimā traditionē propter honorem, quia ad principalia ipsa referatur, etiā deriuatiuę imagines honorentur, & adorentur ut sanctorum euangeliorum sacer liber, atq; typus pretiosę crucis.

Quartus canon declarat; q̄ neophytus Photius nunq̄ fuerit Episcopus, nec illi, qui in sacerdotali gradu cōsecrati sunt ab eo, putentur esse sacerdotes: sed subuertēda esse omnia quæ eunq; ille ad dandum alijs gradum sacerdotij operatus est.

Canon. 5. Nullus ex laico ordine assumatur Episcopus.

Nullus de Senatoria dignitate, uel de aliquo laicorū ordine nuper tonsus eligatur, uel suscipiatur Patriarcha, nisi secundū definitionē quę prolata est ab hac sancta & magna synodo, scilicet, si omnem gradū ecclesiasticū transigens per definita nunc tēpora irreprehensibilis inuentus extiterit, & probatus; ita ut in gradu lectorum annū cōpleat; in subdiacono uero duos, sitq; diaconus tribus, & presbyter quatuor annis: bene placuit huic sanctæ & uniuersali synodo eligi hunc, & admitti.

Hoc idē de sacerdotali dignitate statutū in ca. 18. Cōci. Bracaren. 2.

Canon. 6. Anathematizatur Photius.

Anathematizamus Photium. Primo, p̄pter nequissimam inuasionem ecclesię Cōstantino. po. cū alijs malis operibus suis. Secūdo, p̄pter inuentionem falsorum uicariorū. Tertio, p̄pter concilium uanitatis quod celebrare tentauit.

Quarto, propter crimina quæ falso contra sanctissimum papam Nicolaum in suo concilio proposuit.

Canon. 7. De nō admittendis hostibus imaginum.

Valde proficuum est & uenerabiles imagines pingere, sed & proximo disciplinas diuinas ac humanæ sapientiæ docere. Nō autē bonum est, nec omnino proficuum ab indignis horū aliquid fieri hui⁹ rei gratia, nequaquā imagines operari in sacris tēplis: sed neq; in quouis loco docere anathematizatos ab hac sancta & uniuersali synodo, definimus & promulgamus, usq; à propria seductione ac malitia cōuertantur. Quisquis ergo post hanc definitionem ad picturę sanctarum imaginū in ecclesiis, aut doctrinæ actionē quoquo modo eos admiserit, si quidē clericus fuerit, proprio gradu periclitet: si laicus cōmunionē priuetur.

Canon. 8. & 9.

Apparet ex actis octauæ sessionis huius synodi solitū fuisse Photium, quū eius uigebat hæresis, extorquere chirographas tum à quouis ordine clericorū, tum etiam à laicis nobilibus & ignobilibus usq; ad cerdones, & pelliones, & reliquam plebis scæcem, quibus promittebant, se illi adhæsuros pugnaturorūq; p̄ eius opinione. Ipse præterea Photius solebat alijs uicissim chirographas dare, quibus facultatē dabat ad docendū, uel discendū. Ex hoc improbo more arripuere ansam & catholici, ut uellent à p̄s sacerdotibus habere syngraphas, ut discerent, & docerent, essentq; tuti & securi talibus muniti scripturis. Ob hoc sancitū est his

duobus canonib⁹ octauo & nono, ut q̄ creantur Ep̄i, uel Patriarchæ nullas chirographas à catalogo clericor⁹ expostulent, sed tantū fiant solēnitates de more: & ut liceat omnibus idoneis discere, uel docere libere sine facultate per chirographas data.

Canon. 10. Ne quis nitet superiorem presulem ante sententiam.

Nullus clericus ante diligentē examinationem & synodicā sententiam à cōmunionē pro prij Patriarchę se separet, licet criminalem quā libet causam eius se nosse p̄tendat; nec recuset nomē ipsius referre inter diuina mysteria. Idē statuimus de Episcopis erga proprios Metropolitanitas: similiter & de Metropolitanis circa Patriarcham suam. Qui uerò contra fecerit, ab omni sacerdotali operatione & honore decidat.

Canon. 11. Quod unica sit hominis anima.

Apparet quosdā id temporis in tantū impietatis uenisse, ut hominē duas animas habere impudenter dogmatizent. Tales igitur impietatis inuētores & similia sentientes, quū uetus & nouū testamētū, omnesq; ecclēsię patres unam animā rationalem habere hominem assēuerent, sancta & uniuersalis synodus anathematizat.

Canon. 12. Ne quis potentia principum fretus assumat dignitatem Episcopi.

Siquis Episcopus per uersutiam uel tyrānidem principū suę dignitatis consecrationē suscepit, deponatur, utpote qui nō ex uoluntate Dei & ritu ac decreto ecclesiastico, sed ex uoluntate carnalis sensus ex hominibus & per

S V M M A

homines Dei donum possidere uoluit, uel con-
sensit.

Ca. 13. Ex minoribus ordinibus assumantur ad maiores.

Decernimus, ut soli clerici magnæ ecclesiæ
qui in minorib⁹ ordinibus morati sunt ad ma-
iores gradus & honores ecclesiasticos (si di-
gni inueniantur) ascendere debeant. Nullo ta-
mē modo hi qui foris sunt ad tales dignitates
uel honores admittantur.

*Canon. 14. In quanto honore habendi sunt Episcopi
à principibus secularibus.*

Qui diuina gratia Episcopalem sortiuntur
dignitatem, ordinem cœlestis hierarchiæ refe-
runt in terris. Quare merito sancimus, ut di-
gno in honore tam à principibus, q̄m à cæteris
omnibus habeantur. Nō oportet itaq̄, ut prin-
cipib⁹ uel uiris militari dignitate præditis ob-
uiam lōgissime procedant ab eorum ecclesiis:
nec à mulis equis uel descēdant in occursum, aut
timide abiecteq̄ ante genua procidant, uel ut
adoraturi. Immo uerò non accedant ad mēsa
secularium principum, sed cū omni modestia
quæ spiritalē deceat dignitatē, officia omnib⁹
& debita tribuant, cui uectigal, uectigal, cui ho-
norē, honorē. Dūmodo principes, & p̄ Impē-
ratores agnoscant sibi æquales Episcopos; ut li-
bere audeant reprehendere, increpareq̄ & prin-
cipes & ceteros, qui militari honore fruuntur,
siquid peccauerint. Siquis uerò Ep̄s post hanc
sanctionem suam dehonestauerit dignitatē ca-
dens ab honore sibi per canonas debito, uixē-
ritq̄ abiecte secundū ueterē & agrestem cōsue-
tudinem, amoueat per annum, & princeps
qui

qui in causa fuerit excōmunicetur per biēniū.

Ca. 15. In quē usum ecclesie possessiones seruari debeāt.

Decernimus, ut Ep̄o uendere uel utcunq; 12. q. 2. Apo-
stolicos.
alienare uasa aut uestes sanctas, nec alias ru-
sticas possessiones uenūdare nō liceat, ne, pro-
pter hoc ecclesiastici redditus lēdant, quos ad
ppriam utilitatem & ob escam pauperorū &
peregrinorū sustentationē esse definimus. Nec
etiā per emphiteosim salaria ecclesiarū tribue-
re possit; excepta causa olim ab antiquis cano-
nibus ordinata, uidelicet, in redēptionē capti-
uorum.

Canon. 16.

Colligere licet solēne fuisse in aulis princi-
pum stas qbusdam diebus, componere ali-
quem laicū insignibus ep̄alibus, qui & tonsu-
ra & cæteris ornamentis p̄sonatum Ep̄m age-
ret: et creasse etiā ridiculum Patriarchā, quo se
oblectarent. Quę oīa ut in dedecus ecclesie ac
censita prohibentur sub grauibus censuris.

Canon. 17.

*Quia deprauata exemplaria reddunt hunc canonem insi-
gniter obscurum, usum est hac summa illum complecti, &
non integrum transcribere. triq; continet canon presens.*

Autor.

Primum, q̄ Metropolitanī super uniuersos
Ep̄os, qui ab ipsis pmouent; et siue per manus
impositionē, siue per paludationem ep̄alis di-
gnitatis firmitatem accipiūt, habeant potesta-
tem, uidelicet, ad cōuocandum eos (urgēte ne-
cessitate) ad synodalem cōuentum; uel etiā ad
coercendum illos, & corrigendum, cum fama
eos sup̄ qbusdam delictis forsitā accusauerit.
Hoc primū est ex canone sexto Nicēni cōcilij;
desumptū, quē refert in hac forma: Quia & in

T T

Romanorū ciuitate huiusmodi mos p̄ualuit.

De Ep̄is, qui
causant se im-
peditos à mū-
di principibus,
ne uentiant ad
synodos.

Secundū. Qm̄ sunt q̄dam Ep̄orū, qui ne se-
cundū uocationem apostolici p̄sulis occur-
rant, se à mundi principibus impeditos cau-
sant. Placuit talem excusationē oīmodo esse
inualidam. Cum.n. principes pro suis causis
frequenter cōuentū agāt, impium est ut sum-
mos p̄sules ad synodos pro ecclesiasticis ne-
gotiis celebrandas impediāt, uel quosdā à cō-
cilijs eorū prohibeant, licet tale impedimētum
& fictam prohibitionem Episcoporum sugge-
stione diuersis modis fieri didicerimus.

Quod ad pri-
cipes secula-
res non perti-
neat synodis
interesse.

Tertium est. Illud aut̄ tanq̄ perosum q̄ddā
ab auribus n̄ris repulimus, quod à quibusdam
imperitis dicit̄, nō posse synodum absq̄ prin-
cipali p̄sentiā celebrari, cum nusq̄ sacri ca-
nones cōuenire seculares principes in cōcilijs
sanxerint, sed solos antistites. Vnde nec inter-
fuisse illos synodibus exceptis concilijs uni-
uersalibus inuenimus. Nec enim fas est secu-
lares principes spectatores fieri rerum, quæ
sacerdotibus Dei nōnunq̄ eueniunt.

Ca. 18. *Vt in ecclesijs antiqua conseruentur priuilegia.*

Placuit huic sanctę & magnę synodo, ut res
uel priuilegia quæ Dei ecclesijs ex longa con-
suetudine p̄tinent, & siue à diuæ recordatio-
nis Impatoribus, siue ab alijs Dei cultoribus
in scriptis donata, & ab eis per annos trigin-
ta possessa sunt, nequaq̄ à potestate p̄sulis
quęcūq̄ persona secularis per potestatem sub
trahat, aut per argumēta quælibet auferat; sed
sint oīa in potestate, ac usu p̄sulis ecclesię
quæcūq̄ intra triginta spatiū annorū ab ec-

clesijs possessa fuisse noscunt. Qui cōtra fecerit ut sacrilegus iudicet, & donec talia priuilegia, seu res restituerit, anathema sit.

Ca. 19. Ne Metropolitanus grauet subiectos Ep̄os.

Definiuit sancta hæc & uniuersalis synodus nullum Archiep̄os, aut Metropolitanoꝝ relinquere ppriam ecclesiam, & sub occasione quasi uisitationis ad alias accedere, & consumere redditus, qui apud illos inueniunt ad ecclesiasticam dispositionē & alimēta pauperū. Sed tñ si cōtingat aliquò per illas ecclesias necessario iter agere, tunc nō alia nisi ex his, que ad p̄sens de cōpendio p̄parata inueniunt, cū reuerentia, & cum timore Dei dignanter accipiat, & maturius p̄positum iter perambulet. Si. n. nnumquēq; Ep̄os ecclesiæ ppriæ rebus cum multa parcitate uti, & nullatenus in proprias utilitates importune, ac sine ratione cōsumere redditus ecclesiasticos sacri canones decernunt, qua putas impietate iudicabit dignus, qui alijs Ep̄is cōmissas ecclesias grauare non formidat? Qui cōtra fecerit, deponat, et sequestretur ut sacrilegus, & alter idolatra factus iuxta magnum apostolum.

Canon. 20.

Hoc canone sancitum est, ut possessiones in emphiteosim datas ab ecclesia, nō liceat emphiteotam spoliare p̄textu nō seruati pacti. Verum si per tres annos cōtinuos pensionem non soluerit, liceat tñc ecclesiæ uindicare suas possessiones; dūmodo id fiat ordine iudiciali coram cōpetente iudice. Qui secus fecerit, cogetur ad restitutionem in integrum. Quòd si

S. V M M A

noluerit parere, deponitur.

Ca. 21. *Quanta reuerentia agendum est contra*

Episcopum Romanum.

22. di. c. defini-
mus.

Definimus neminem prorsus mūdi potentium quēcūq; eorū qui Patriarchalibus sedibus præsunt inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare, sed omni reuerentia & honore dignos iudicare; præipue quidem sanctissimum Papam senioris Romæ: deinceps autē Constantinopoleos Patriarcham. Deinde uerò Alexandriæ, ac Antiochiæ, atq; Hierosolymorū. Sed nec alium quēcūq; conscriptiones cōtra sanctissimum Papam senioris Romæ, ac uerba componere liceat, sub occasione quasi diffamatorū quorūdam criminū; quod & nuper Photius fecit, & multo ante Dioscorus. Quisquis autem tale facinus cōtra sedem Petri principis apostolorū ausus fuerit intendere, æqualem & eandem quam illi cōdemnationem recipiat. Porro si synodus uniuersalis fuerit cōgregata, & facta fuerit etiam de sancta Romanorū ecclesia quæuis ambiguitas & cōtrouersia, oportet uenerabiliter, & cū cōuenienti reuerētia de proposita quæstione sciscitari, & solutionē accipere, aut p̄ficere aut profectū facere: non tū audacter sniam dicere contra summos senioris Romæ pontifices.

Canon. 22. *Ne princeps secularis se immisceat promotioni Episcoporum.*

Sancta et uniuersalis synodus definit, neminem laicorū principum uel potētum semet inferere electioni uel promotioni Patriarchę, uel Metropolitę, aut cuiuslibet Ep̄i, ne uidelicet

inordinata hinc & incongrua fieri cōfusio uel contentio: præfertim cum nullâ in talibus potestatem quæcūq; potestatiuorū, uel cæterorū laicorū habere conueniat; sed potius filere, ac attendere sibi usq; quo regulariter à collegio ecclesie suscipiat finem electio futuri pōtificis. Quisquis autem secularium principū & potentum, uel alterius dignitatis laicæ aduersus communem ac consentaneam, atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit, anathema sit.

Ca. 23. Ne quid presumat agere Eps in aliena ecclesia.

Nullus Episcoporū possessionum aliarū ecclesiarum locationem sibi fieri ab alio Episcopo rogare audeat: nec ipse rogatus suæ ecclesie possessiones alicui conferat: nec etiam constituat presbyteros, aut quemlibet alium clericū in ecclesijs, quæ sibi subiectæ non sunt præter uoluntatem Episcopi.

Ca. 24. Ne Metropolitæ exerceant ministeria episcopalia per subiectos Episcopos.

Diuina scriptura dicite, maledictus homo qui facit opus Domini negligenter: qdam Metropolitanoꝝ extrema negligentia & desidia delapsi p̄ceptionibus suis subiectos ad se adducunt Episcopos, & cōmittunt eis ecclesie propriæ diuina officia & lætānias, & cuncta omnino sacra, quæ ad se pertinent mysteria, ut per illos celebrent omnia, quæ per semet ipsos alacriter agere debuerunt: ac per id eos, qui Episcopalem dignitatem meruerūt, quodāmodo clericos sibi subiectos exhibeāt. **V**acant h̄dem præter ecclesiasticas leges seculari

Ecclesiastici p̄sules abstinēt à curis secularibus, & uacant orationi & lectioni.

bus curis, atque dispositionibus, dimittentes
 perseuerare in orationibus et obsecrationibus
 pro suis delictis, ac populi ignorantijs : quod
 nusq̄ apud aliquos penitus iuenitur, cum sit
 canonicis nimirum cōtrarium omnino præce-
 ptis. Hæc autem omnia magnis & multis, ac
 uehemētissimis dānationibus dignos huius-
 modi statuūt. Proban̄ enim tales per hæc que
 faciunt, etiam sathanica iactantia & superbia
 lāguere. Quisquis ergo Metropolitanorū post
 hanc sanctę ac uniuersalis synodi definitio-
 nem eadem audacia, uel superbia & contem-
 ptu abusus non per se cum timore & alacrita-
 te, seu cōsciētia bona debita ministeria in pro-
 pria ciuitate, sed per suffraganeos Eps̄os suos
 efficere tētauerit, pœnas exsoluat coram pprio
 Patriarcha; & aut corrigat̄, aut deponatur.

Ca. 25. Ut deponantur clerici qui defecerunt ad Photiū.

Definimus, ut clerici rite prius ordinati à
 Methodio, uel Ignatio, & resiluerunt à cōfor-
 tio fidelium ut adhererent Photionis heresi, &
 obdurati exemplo Pharaonis nolunt resipisce-
 re, deponant̄ oīno: nec postea recipiant̄ in ordi-
 nem claricorū, imo semper exosi sint, ut Esau,
 Ni forte ob magnam pœnitentiam à miseri-
 cordia ecclesię admissi fuerint.

Ca. 26. De ordine appellationis.

Ordo prouocationis datur in hoc canone,
 ut qui se lēsum arbitrat̄ à proprio Eps̄o, possit
 Metropolitanum appellare; qui datis dimis-
 sorijs ad se causam aduocet. Liceat tamen
 Episcopis prouocare ad Patriarcham, si credi-
 derint se iniustitiam pati à Metropolitanano, à

quo litibus finis imponat; ut nullatenus Metropolitana in Metropolitam, aut Episcopus in Episcopum uicinum ius habeat.

Canon. 27.

Hic canō decernit qualiter oporteat uti pallio; ut scilicet Ep̄i non ultra stata tempora, & loca eo urant, ne signum sit superbiæ, aut arrogantia. Præterea monachi qui uita & doctrina, ut Episcopi creent meruerint, non mutant habitus, uestisq; rationem, ob nouam dignitatem: nō minus enim hoc arrogans esset, q̄ pallio inepte uti. Quisquis ergo Ep̄s præter definita sibi tempora se pallio induerit, aut monasticam uestem deposuerit, aut corrigatur, aut à Patriarcha proprio deponatur.

Monachi creati Ep̄i nō mutant uestis rationem.

Postremo iussu uicariorū senioris Romæ prolatus est, & lectus terminus (ut illi uocant) in quo ad modum epilogi cōtinent oīa, quæ acta sūt in hac sancta synodo. Primo ibi paucis explicant, mysteria sanctæ Trinitatis, & Dñicæ incarnationis. Mox explicat ratio septem synodorū generalium, & pbant à tota synodo presenti. Deinde explicat etiā intentio huius octauæ synodi, & q̄ acta sunt, p̄ Ignatio Patriarcha cōtra Photiū: & ultima Ep̄orū uniuersorū acclamatione recepta sunt & pbata subscribentibus uniuersis. Primo uicarij senioris Romæ. Secūdo, Ignatio Patriarcha Cōstātinopo. Tertio, uicarijs ecclesiæ Oriētis. Quarto, Imperatoribus Basilio, Cōstātino, & Leone, q̄ noluerūt ante uicarios subscribere. Postremo reliqs ep̄is. Et absoluta est octaua synodus gñalis.

Extat allocutio quædam Basilij Imperato-

S V M M A

ris ad totam synodum; in qua post alia amica & gratulatoria uerba subiungit. Quisquis habet aliqd contra hanc sanctā & uniuersalem synodum, aut eius canones, stet in medio, & quę sibi uidentur dicat, siue sit de ecclesiastico clero, siue etiā laicus sit, aut ex his qui ciuilibus officijs mancipant. Quāq; non datum sit istis secundū canonem dicendi q̄c̄p̄ penitus de ecclesiasticis causis. Opus. n. hoc pontificū & sacerdotū est. Sed ex abundāti omne os inf quū obstruere uolentes, licentiā p̄stamus omnibus ut q̄ in mēte habet q̄d ambigū, de his quę decreta sunt ab hac sancta synodo, hoc in mediū exhibeat, & suscipiat satisfactionis salubre remediū. Nam soluta sancta & uniuersali synodo, qui apparuerit ecclesię Dei cōtradicēs, aut nō cōmunicās ei (quicūq; ille sit) ueniā ab imperio n̄o minime cōsequetur, sed iuste condēnabitur, & à ciuitate nostra pelletur ut pestilens & corruptor, & mēbrum putridum & inutile & cōmune corpus ecclesię uiolans.

Explicit octaua synodus uniuersalis Constantinopoli celebrata.

In decreto Gratiani ascribuntur multa decreta huic octauę synodo, quę in exemplaribus latinis nō inuenimus. Vnde uel falsò illi ascribuntur, uel Gratianus nactus fuit alia exemplaria magis integra.

Ioānes, 9. Pō-
tif. 109.

Martinus pō-
tif. 110.

Ioannes nonus Papa. 109. sedit annos decē, dies duos, sub Ludouico secundo Imperatō.
Martinus secūsus Papa. 110. Malis artibus pontificatū adeptus, sedit annū unum, mēses quinq; sub Arnolpho Germano Cęsare sexto.

Adrianus. 3. Papa. III. sub Petro, natione Romanus, hic tantū animi fuit ut initio sui pontificatus ad senatum populumq; retulerit ne in creando pontifice, Imperatoris autoritas expectaretur, utq; libera essent & cleri & populi suffragia. quod institutū à Nicolao primo tentatum potiusq; inchoatū fuerat &c. Obijt anno primo, mense secundo sui pontificatus, sepeliturq; in basilica. S. Petri collachrymantibus omnibus tantum parentem tam repentē sibi sublatum esse.

Adrianus. 7.
Papa. III.

C O N C I L I V M T R I B V R I E N S E
prouinciale. Celebratū est sub Imperatore Arnolfo à uiginti duobus Ep̄is Germanorū anno Dñi. 895. ad reformationem morum & status non modo clericorū sed etiam laicorum; à quo Gratianus transcripsit multa in uolumine Decretorum.

Quod excommunicati, si post excommunicationem non se inclinauerint ad poenitentiam, per principem puniri debent. Cap. 7.

Vt Episcopus non deponatur nisi à duodecim ep̄is, presbyter à sex, diaconus à tribus. Cap. 10.

Siquis clericus homicidium fecerit, etiam si nimium coactus, ab ordine cessare debet. Cap. 11.

Vt propter Pascha & Pentecostē baptismum non celebretur, excepta necessitate periclitantiū; Cap. 12.

Cap. 13. Quibus de causis offerende sint decime.

Decimæ offerendę sunt à populo ut hæc ratione Deus placatus largius p̄stet quę necessaria sunt, & ut ministri ecclesię exinde reuati liberiores fiant ad spiritalis officij expletionē, & ut munus populi ex hinc i quotidiana obla

S V M M A

tione Dño imoletur, necnon secundū statuta canonum in sustentationem pauperum & restaurationē ecclesiarum proficiant. Quatuor enim fieri partes, iuxta canones, iudicamus de decimis & oblationibus fidelium, ut una sit episcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta restorationi ecclesiarū seruetur, sicut in epistola Gelasii papę cap. 27. legitur.

Cap. 15. Vbi quis decimam soluit, ibi sepeliendus.

Vbicunq; facultas rerū & opportunitas tēporum suppetat, sepulturam morientū apud ecclesiam ubi est episcopi sedes, ordinamus celebrari. Quod si ex aliqua causa difficile æstimetur, ubi decimam persoluebat uiuus, sepeliatur mortuus.

Cap. 16. Ne sepulture pro mortuis uendantur.

Interdictum sit omnibus Christianis terrā mortuis uendere, & debitā sepulturam denegare, Nisi fortē proximi & amici defuncti ppter nomen Dñi, & redemptionem animæ uiri gratis aliquid donare uelint.

Elemosynę
pro sunt defun-
ctis.

Cap. 17. Vbi sint sepeliendi laici.

Nullus laicus in ecclesia sepeliatur, nisi in cōmuni cœmeterio: corpora tamen antiquitas in ecclesia sepulta nequaquā proiciantur, sed pa uimento desuper facto nullo tumulorū uestigio apparente ecclesię reuerentiā cōseruetur.

Cap. 18. De uasculis quibus mysteria sacra conficiuntur.

Vasa quibus sacrosancta cōficiuntur mysteria, calices sunt & patenę, de quibus Bonifacius martyr & episcopus interrogatus si liceret in uasculis ligneis sacramenta conficere, respondit. Quondam sacerdotes aurei ligneis ca

De cōsec. d. r.
Vasa in quibus
&c.

licibus utebatur, nunc e contra, lignei sacerdotibus aureis utuntur calicibus. Zepherinus. 14. Romanus episcopus patenis uitreis missas celebrare constituit. Nos statuimus ut deinceps nullus sacerdos sacrum mysterium corporis & sanguinis Domini in ligneis uasculis ullo modo conficere presumat.

Cap. 19. Ne uinum sine aqua in calice offeratur.

Non debet in calice Dñi aut uinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrunq; permistum, quia utrunq; ex latere eius profluxit, sed sic ut duę partes sint uini, tertia uero aquę, quia maior est maiestas sanguinis Dñi q̄ fragilitas potuli, qui per aquam designatur, iuxta illud, Potuli multi aquę multę.

Est canon. 32. sextę synodi.

Apoca. 17.

Cap. 20. De rasura clericorum.

Clerici in hoc raduntur ut solitudinē coronę Dñi in capitibus suis gerant, quos & seruos suos dici & esse uoluit, sortemq; illorum se constituit, sicut de eis scriptum est, Ego hereditas eorum, quos qui percusserit, aut iniuria aliqua affecerit, grauiter puniri debet.

Num. 8. Deut. 18.

Cap. 21. Ut presbyteri iurare nõ cogantur.

Presbyter in iudicio ad iurandū cogi nõ debet, sed uice sacramenti per sanctā consecrationem interrogetur: quia sacerdotes ex leui causa iurare nõ debent, cum Dñs in euangelio discipulis suis dicat, Nolite iurare omnino &c. quod autem his abundantius est, à malo est. Non dixit, Quod amplius est, malum est, sed, à malo est, id est, à malo homine, de cuius incredulitate cogimur iurare.

2. q. 4. Siquis presbyter.

Math. 5.

Qui infamia laborat, permittitur ut p ignē, Cap. 22.

S V M M A

candenti ferro se purget. Colligitur ex hoc non esse natura sua malum. Sunt tamen hæc iam abrogata.

Cap. 27. De his qui in clero iam deputati sunt.

Semel in clero deputati, nec ad militiã, nec aliquam ueniant dignitatem mūdānam, ut in synodo Chalcedoneñ. statutū est cap. 7. ne tales sint, sicut. s. Isidorus dixit esse, similes hyp pocētauris, qui nec equi nec homines, sed quasi bruta animalia libertate ac desiderio suo feruntur.

Cap. 31. De furibus & latronibus.

Si inuentus fuerit quis furtum aut rapinam exercere, & in ipso diabolico actu mortē mereatur incurrere, nullus pro eo p̄sumat orare, aut eleemosinā dare, & eleemosina pro eo data in memoriam, nec clericorū nec pauperū ueniat, sed execrabilis sordescat.

Cap. 35. Placita in diebus festis iudices nō habeant.

Vt nullus iudex diebus festis uel Domini-
cis, seu ieiuniorum aut quadragesimę placitū
habere p̄sumat. Et ut nullus p̄nitens eo ueniat in hoc sancto statuimus concilio, quia inde irascitur Deus quum, quādo suo sancto seruitio debet popul⁹ desudare, inueniatur lites & contentiones frequentare. Diebus uero Dñicis & sanctorū festis, uigilijs & orationib⁹ insistendum, & ad missas cuiuslibet Christiano cū oblationibus est currendū, & tantū Deo uacandū. Diebus quadragesimę & ieiuniorū summa deuotione ieiunandū, & omni deuotione est orandum, atq; ab unoquoq; pro facultatibus suis eleemosynæ tribuendæ, & nullæ lites uel con-

Quia in ieiunijs quadragesimæ agendū.

tionones habendę. Arguit enim Dominus per **Esa. 58.**
 prophetam, eos qui contentiones & lites tēpo
 re ieiuniorum exercent.

Cap. 39. De matrimonio inter alienigenas:

1. Siquis alienigenam, hoc est, alienę gentis, nō
 tamen religionis, scēminā in matrimonium du
 xerit, uelit nolit tenenda est, nec ultra ab eo sē
 paranda, excepta fornicationis causa, sicut sy
 nodus Romana ait, q̄ nō dimittenda sit uxor
 post baptismū q̄ habita est & ante baptismū.
 In baptismo soluuntur crimina, non tamen le
 gitima coniugia.

2. *Cap. 40. Prohibetur matrimonium inter adulteros.*

111. Qui uxorem alterius, eo uiuente, cōstūpra
 uit, & insuper iuramento confirmauit si ambo
 eius legitimū superuixissent maritū, ut ille for
 nicator illam adulteram adulterio pollutā lib.
 associaret legitimo coniugio. Nos tale coniugium
 anathematizamus, & Christianis omni
 bus obseramus, quia nō oportet Christianę
 religioni, ut ullus ea utatur in matrimonio cū
 qua prius pollutus est adulterio. Idē sine ulla
 limitatione prohibetur infra cap. 51.

*Extra de eo,
 qui du. in ma.
 &c. cū hēret.*

Cap. 45. De illo qui cū duabus sororibus fuerit pollutus.

114. Qui cum duabus sororib⁹ fuerit pollutus,
 usq̄ ad exitum uitę pœnitens & cōtinens per
 maneat, & soror quę posterior scienter se cū
 eodē cōmaculauerit, usq̄ ad finem uitę pœni
 tens & continens perdurēt.

*Cap. 46. De confugiente ad episcopū ne ob adu
 terium à marito interficiatur.*

117. Si cuius uxor cōstūprata fuerit, & propte
 rea maritus capitali sententia delere illam ma

S V M M A

chinauerit, ipsa uerò urgenti mortis periculo ad episcopū cōfugerit, & auxiliū quæsierit, ope rosiore, si potest Episcopus labore desudet ne occidatur, si uitā ei obtineri possit, reddat, sin autē omnino non reddat. Maritus uerò cōp̄diu ipsa uiuat, nullo modo alterā ducat.

Cap. 54. Statuitur pœna pro homicidio uoluntario.

Qui uoluntariē homicidiū fecerit, quod in Ancyrano concilio cap. 22. legitur, obseruet, q̄a instituta canonica & s. Patrū decreta, nostro & omnium Orthodoxorū iudicio inuiolabile habent firmitatem. Nobis tamen, q̄a pastores ouium Christi sumus, pro moderni temporis qualitate, & hominū fragilitate, bonum & utile uidetur, ut autoritate synodali modum castigationis imponamus, ne prolixum tempus pœnitentiæ generet fastidium negligentib⁹. Igitur si quis sponte homicidium fecerit. 40. dieb⁹ ab ingressu ecclesiæ arceatur, & nihil manducet in illis. 40. diebus præter solum panē & salelem, nec bibat nisi puram aquam; nudis pedibus incedat, lineis non induatur uestibus nisi tantū femoralibus, sęcularia arma nō portet, nullo uehiculo utatur &c. Post illos. 40. dies unum annum integrū ab introitu ecclesiæ suspendatur, & abstineat se à carne & caseo & uino. Secūdum uerò & tertium annum simili modo pœniteat. 4. autem annū & 5. & 6. & 7. isto modo obseruet. Ieiunet autem his singulis tres quadragesimas. Vnam ante Pascha Dñi à caseo & pinguib⁹ piscib⁹, à uino & medone; Alterā ante natiuitatē. s. Ioannis Baptistę. Tertiam ante natiuitatem Dñi Saluatoris ieiunet,

& absteineat se à carne & cæteris rebus prædicitis. His septem annis ritè expletis reconciliatur, & more pœnitentium sacris altaribus & sanctę cõmunioni restituatur atq; perfectionẽ consequatur, idest, cõmunionis Christi gratiã.

Vnanimes subscripserũt. 22. ep̃i p̃sidente, & adiurante Pio príncipe Arnolfo.

Reliqua capitula requirat Lector in volumine magno conciliorum, que sustulimus ne aliã dicta repeteremus. Hic sustulimus fol. 456.

Stephanus. 5. Papa. 112. sub Petro sedit annos. 7. Stephanus. 5. Ponti. 112.

Formosus. 113. Papa sedit annos. 6. Iterum tum ingens dissidium fuit Romę de electione.

Bonifacius. 6. Papa. 114. sedit dies. 26. De tempore quo sedit in sede Petri, magna controuersia est inter scriptores. Bonifacius. 6. Ponti. 114.

Stephanus. 6. Papa. 115. sedit annũ. 1. Hic magno odio persecutus est Formosi nomen, cuius ordinationes omnes resciiuit & damnauit. Iam enim tunc cõperat pontificum & uirtus, & integritas deficere. Stephanus. 6. Põti. 115.

Romanus. 1. Papa. 116. sedit menses. 3. in quibus uniuersa acta Stephani improbat, & abrogat. Romanus. 1. Ponti. 116.

Theodorus. 2. Papa. 117. sedit dies. 20.

Ioannes. 10. Papa. 118. sedit annos. 2.

Benedictus. 4. Papa. 119. sedit annos. 4. Benedictus. 4. Ponti. 119.

Leo. 5. Papa. 120. sedit dies. 40. quẽ Christophorus familiaris illius honore pontificatus spoliavit, cupidine quadam dominandi.

Christophorus. 1. Papa. 121. pontificatũ malis artib; adeptum, male amisit, septimo mense dignitate eiectus, monasticã uitã obire cogit. Christophorus. 1. Ponti. 121.

S V M M A

- Sergius. 3. P⁶.
ii. 122.
Sergius. 3. Papa. 122. sedit annos. 7. Hic Chri-
stophorū ē monasterio tractū in uinula con-
fecit, & Formosi nomen subinde prosequitur,
cuius corpus humatum truncari capite iussit,
res plena horroris, ut uideas quantū iam dege-
nerabant pōtiffices à maioribus suis, ne cui mi-
rum sit interim siqui abusus & peruersę opi-
niones in ecclesiam irrepserunt.
- Landus. 1. P⁶.
ii. 124.
Anastasius. 3. Papa. 123. sedit annos. 2.
Landus. 1. Papa. 124. sedit menses. 6.
Ioannes. 11. Papa. 125. sedit annos. 13.
Leo. 6. Papa. 126. sedit menses. 7. sub Henri-
co Germano Cæsare. 9.
Stephanus. 7. Papa. 127. sedit annos. 2.
- Ioannes. 12. P⁶.
ii. 128.
Ioannes. 12. Papa. 128. sedit annos. 4.
Leo. 7. Papa. 129. sedit annos. 3. sub eodem
Henrico Cæsare.
Stephanus. 8. Papa. 130. sedit annos. 3.
Martinus. 3. Papa. 131. sedit annos. 3. menses. 6.
dies. 10. Electus fuit sub Othone primo Ger-
mano Cæsare decimo.
- Agapetus. 2.
P⁶ ii. 134.
Agapetus. 2. Papa. 132. sedit annos. 9. sub eo-
dem Cæsare.
Ioannes. 13. Papa. 133. potentia patris fretus
pontificium munus sibi desumit. Vir qui uena-
tionibus magis quā orationibus uacabat; & mul-
ta alia auditu indigna de eo dicuntur. Sedit an-
nos. 8. Is Othonē Cæsarea corona exornauit.
- Benedictus. 5.
Ponti. 134.
Benedictus. 5. Papa. 134. sedit menses. 6. Hunc
eiecit Otho Imperator à sede sua, & compulsi-
clerum, ut susciperet Leonem illius loco.
- Leo. 8. P⁶. 135.
Leo. 8. Papa. 135. sedit annum. 1.
Ioannes. 14. Papa. 136. sedit annos. 6. Ab hoc
Otho.

- Otho. 2.** corona imperij donatus est.
- Benedictus. 6.** Papa. 137. sedit annum unū. Bñdictus. 6. Pontif. 137.
- Hic à Cynthio Romano ciue capis, & in arcē (quā sc̄ti angeli uocant) includit: & eodē loco nō multo post fame morit̄ sub **Otho. 2.** Cæsare.
- Donus. 2.** Papa. 138. sedit annum unum sub eodem Cæsare. Donus. 2. P3. tif. 138.
- Bonifacius. 7.** Papa. 139. sedit menses septē, malis artibus pontificatum adeptum, male amisit sub eodem Cæsare.
- Benedictus septimus** Papa. 140. sedit annos octo sub eodem Cæsare.
- Ioannes. 15.** Papa. 141. sedit mēses quatuor. Ioānes. 15. P5. tif. 141.
- Hic mēse. 3. sui p̄b̄t̄ificatus à Romanis capis, & in mole Adriani iclusus, p̄gdore carceris inedia morit̄ sub **Othone. 3.** Germano Cæsare. 12.
- Ioānes. 16.** papa. 142. sedit mēses. 8. nihil cōme Ioānes. 16. P5. tif. 142.
- moratōe dignū gessit hoc tpe, sub eodē Cæsare.
- Ioannes. 17.** Papa. 143. sedit annos. 10. menses. 6. dies. 10. sub eodem Cæsare.
- Gregorius. 5.** Papa. 144. sedit annos duos, menses quinq̄. Hic seditione quadam eiectus est à pontificatu; sed undecimo mense p̄sidio Imperatoris Othonis restitutus est. Gregorius. 5. Pontif. 144.
- Ioānes. 18.** Hic fuit, qui uiuente Gregorio sedem per tyrannidem occupauit. Morit̄ aut̄ & cum ignominia decimo mēse usurpati pontificatus, sub eodē Cæsare. Annumerat̄ Papa. 145.
- Syluester. 2.** Papa. 146. malis artibus pontificatum adeptus, anno. 4. moritur sub eodem Cæsare. Is magus fuisse fertur. Siluester. 2. p6. tif. 146.
- Ioānes. 19.** Papa. 147. sedit mēses. 4. dies. 20. electus sub **Henrico. 2.** Germano Cæsare. 13.

S V M M A

- Ioānes. 20. Papa. 148. sedit annos. 4. menses
quatuor sub eodem Cæsare. ad ocium con-
uersus, nihil dignum memoria gessit.
- Sergius. 4. Pō-
tif. 149. Sergius. 4. Papa. 149. sc̄tissimus p̄r ecclesie,
anno. 2. sui pōtificat⁹ moriē sub eodē Cæsare.
Benedictus. 8. Papa. 150. sedit annos. 11. sub
eodem Cæsare.
- Ioannes. 21. Papa. 151. sedit annos. 11. sub eo-
dem Cæsare.
- Benedictus. 9.
pontif. 152. Benedictus. 9. Papa. 152. sedit annos. 11. ele-
ctus sub Corrado. 2. Germano Cæsare. 14.
Hunc p̄pter ignauiam eiecerunt Romani à se-
de, & in eius locum suffecerunt Ioānem Sabi-
num Ep̄m, Syluestrū tertium appellātes: sed
post nouem & quadraginta dies pulso adul-
terino pontifice Benedictus restituitur.
- Syluester. 3.
pōtif. 153. Syluester tertius anumeratur Papa. 153. qui
tamen (ut diximus) non fuit uere Papa, sed se-
ditione populi intrusus.
- Gregorius. 6.
pontif. 154. Gregorius. 6. Papa. 154. sedit annos duos,
uiuente adhuc Benedicto, à quo pōtificatū (ut
quidā uolūt) acceperat; quāuis aliī aliud dicant.
- Clemēs. 2. Pō-
tif. 155. Clemēs. 2. Papa. 155. in synodo pōtifex crea-
tur imperante & cogēte Henrico. 3. sed abeu-
nte Imperatore Romani ueneno pōtificē è me-
dio sustulere pontificatus sui mense. 9.
- Damasus. 2.
pontif. 156. Damasus. 2. Papa. 156. per uim pontificatū
occupat, nullo cleri populiq; consensu. Adeo
inoleuerat hic mos, ut cuiq; ambizioso liceret
Petri sedem inuadere. Sed non diu tulit Deus
hanc tyrannidem, nam. 23. die usurpati ponti-
ficatus moritur: quare merito à nōnullis non
recensetur inter pontifices.

Leo. 9. Papa. 157. anno Dñi. 1049. pontifica- Leo. 9. ponti-
 tū optima ratione obtinuit, nō assumens sibi 157.
 honorē, sed à Deo uocatus uelut alter Aaron,
 sic optime functus est officio suo. Sedit annos
 qnq; menses duos, & dies sex, sub Henrico. 3.
 qui niger dictus est. Sub hoc tps fuit Berenga-
 rius autor erroris de sacro cœne Dñicę: cuius
 error à Leone í cōcilio Vercellēsi dānatus est.

Victor. 2. Papa. 158. hic magnā synodū Flo- Victor. 2. pon-
 rentiæ habuit, in qua multos Epōs, tum simo- tis. 158.
 nię, tum fornicatiōis causa epātu priuauit, cle-
 rumq; admonuit, quid maxime ad se pertine-
 ret, pposita pœna his qui leges transgreden-
 tur. Moritur anno secūdo, mēse tertio, die. 14.

Stephanus nonus Papa. 159. sedit menses se- Stephanus. 9.
 ptem, dies octo. ponti. 159.

Benedictus. 10. Papa. 160. sedit menses. 9. Benedictus.
 dies. 20. eiectus est è sede suborta Romę cōten- 10. ponti. 160.
 tione quadā sup electionē sua: subrogatus est
 eius loco Gerardus qdam Epō Florentinus.

Nicolaus. 2. Papa. 161. qui pro Benedicto suf- Nicolaus. 2.
 fectus est. Hic apud Lateranum habito con- ponti. 161.
 cilio sacerdotali, legem tulit, quæ sic habet.

Siqs pecunia aut gratia humana, aut popu- Is Pontif. pri-
 lari militari ue tumultu sine cōcordi & cano- mus statuiffe
 nica electione Cardinaliū fuerit in throno Pe- dicitur ius eli-
 tri collocatus, is nō ap̄ticus, sed apostaticus, gendi pontif.
 sedit, à rōne deficiens merito uocet. Liceatq; cis in posterū
 Cardinalibus, clericis, & laicis Deum colenti penes cardina-
 bus, illum (ut p̄donē, anathematizare, & quo- les tantū fore.
 uis humano auxilio à sede ap̄tica propelleret
 atq; quouis in loco (si in urbe nō liceat) catho-
 licos huiusce rei causa congregare.

In eodem cōcilio ferunt reuocatū ab errore suo Berengarium diaconū Andegauēlis eccle-
sę, qui arbitrabat̄ in sacro eucharistię non esse
uerum Christi corpus, integrumq; sanguinē,
nisi ut in signo et figura: quem errorem instan-
te & urgente Nicolao publice confessus est.
Tertio pontificatus sui anno mori sub Hen-
rico.3. Germano Cæsare.15.

Alexander.2. ponti.162. Alexander secundus Papa.162. sedit annos
undecim, menses sex, sub eodem Cæsare.

Gregorius.7. ponti.163. Gregorius.7.papa.163. omnium bonorū cō-
sensu Pontifex creatur anno salutis.1072. Ha-
bes formā electionis suæ, & alia annotatione
digna in Platina; ex qbus unum est, qd Henri-
cum quartū Imperatorē, qui quia multis ma-
lis & iniurijs affecerat ecclesiam Romanam,
ipsum priuatum prius omni regia administra-
tione anathemate notauit, nec fuit absolutus,
donec deposito regali ornamento, nudis pedi-
bus (quāuis aspera esset hyems & gelu cun-
cta rigescerent) uenit ad Pōtificem, et ueniam
petens absoluitur, & ecclesię reconciliatur, pa-
ce iure iurando confirmata, & integra obe-
dientia pmissa. Sedit annos.12. mensem unū.

Victor.3. ponti.164. Victor tertius Papa.164. ex Abbate mon-
tis Cassini pontifex creatur; qui (ut aliqui fe-
runt) opera Hērici ueneno in calice eiecto, dū
sacrificat, necat̄ anno primo sui pontificatus
sub Henrico.4. Cæsare Germano.16.

Vrbanus.2. ponti.165. Vrbanus secundus Papa.165. Hic Archiepi-
scopo Toletano pallium & priuilegia multa
concessit, eundemq; totius Hispaniæ prima-
tem instituit, & regem Gallitię cū omni disc-

ecclī sanctī Iacobi anathematis uinculo illigauit, quia puincia Episcopū in carcerem inaudita causa coniecerat. Cisterciensium ordinē primo in Burgūdia excitatum sua autoritate cōfirmavit. Sunt etiam qui scribant Carthusianos monachos huius pontificis tempore originē habuisse, quibus alij tribus Victorij tertij hoc ascribāt. Sedit annos. 12. sub eodē Cæsare.

Paschalis secundus Papa. 166. Hunc totus clerus nolentem & latitatem Pōtificem creat, quod diceret humeros suos nequaquam tanto oneri suffecturos. Sub hoc floruit Anselmus uir æque sanctus & doctus, & diuus Bernardus uitæ monasticæ facile princeps, Abbas Crauallen. Sedit autem Paschalis annos decem & octo, menses sex, electus sub eodē Cæsare.

Paschalis. 2.
ponti. 166.

Gelasius secundus Papa. 167. Huius temporibus scribunt, quidam habuisse originem Templarios milites, qui non longe à sepulchro Domini habitātes, peregrinos suscipiebāt, eosque per loca sacra armati ducebant, ac reducebāt: quo eis sine periculo inuisere loca sacra liceret. Sedit annum unum.

Gelasius. 2. pō
tifi. 167.

Calixtus secundus Papa. 168. electus est in Cluniacensi cœnobio, in quo loco obierat Gelasius. Verum, is non prius pontificium habuit sibi desumpsit, quod intellexit se ab his quocumque cardinalibus cōfirmari, qui Romæ & in Italia remanserant. Anno quinto, mense decimo sui pontificatus moritur in Domino, electus sub Henrico. 5. Germano Cæsare. 17.

Calixtus. 2.
ponti. 168.

Honorius. 2. Papa. 169. familiaritate p̄claro uuiroꝝ mirifice delectatus est; quos & Ro-

Honorius. 2.
ponti. 169.

S V M M A

mę retinebat. Sub hoc floruit Hugo de sancto Victore, qui scribendo sui ingenij ꝑclara monumenta reliquit. Huius tpe Arnulphus Christianę religionis prædicator egregius clericorū infidijs necat, qꝫ acerbe nimium in eorū lasciuia & libidinem inueheret, qꝫ eorū pōpam & in cōparandis diuitijs nimium studiū improbarer, paupertatem Christi & integerrimā uitam ad imitationem oībus pponens. Morit anno qnto sui pontificatus, & mense secundo sub eodem Cæsare.

Innocētius. 2. Innocentius. 2. Papa. 170. Contra hunc Petrus Romanus ciuis Romę Antipapa (eo absente) creat, Anacletusq; uocat: quē post dies aliquot Lotharius Germanorū rex, Roma expulit, & Innocentiū restituit. Sedit annos. 14. menses septem sub eodem Cæsare.

Cœlestinus. 2. Cœlestinus. 2. Papa. 171. fedit mēses qnqꝫ, electꝫ sub Corrado Sueuo Germano Cæsare. 19.

Lucius. 2. pōt. Lucius. 2. Papa. 172. Huius cōsensu in Gallia synodus Epōrū & Abbatum facta est contra Biliardū philosophum peripateticum, qui pꝑesente Ludouico rege rationibus uictus; nō modo sententiam mutauit, sed monasticā uitam & religionem professus est. Sedit menses septem, dies quatuor sub eodem Cæsare.

Eugenius. 3. Eugenius tertius Papa. 173. antea sancti Anastasij Abbas, quem sanctus Bernardus monachū induerat, ad quem sedentē in cathedra Petri scripsit libros de cōsideratione, sua religioe & eruditione refertissimos. Sedit annos. 8. menses. 4. dies. 20. sub eodem Cæsare.

Anastafius. 4. Anastafius quartus Papa. 174. fedit annum

unum, mēses. 4. sub eodē Cæsare. Tunc doctrina & uita florebat Ricardus de sancto Victore, cuius scripta nunc extant integra.

Adrianus quartus Papa. 175. sedit annos. 4. menses. 10. sub eodem Cæsare. Adrianus. 4. pontif. 175.

Alexander tertius Papa. 176. sub eodem Cæsare. Cōtra hūc electus est per tres cardinales Alexander. 3. pontif. 176.

Octauianus Romanus ciuis (Victor appellatus) & fuit schisma in ecclesia fermè per. 20. annos. Alexander uerò post longos & assiduos labores, cum iam quieturus à tyrānicis perturbationibus uideret, pontificatus sui anno. 21. Romę moriē (sublatis prius è medio quatuor schismaticis pontificibus, quorū seditionibus ecclesia Romana ferè subuersa est. Sub hoc pontifice beatus Thomas Cantuariēsis Archiepiscopus martyriū mercedem affecutus est.

Lucius. 3. pontif. 177.

Lucius tertius Papa. 177. Hic ab urbe deiectus, eo quod cōsulum nomē abolere adnitebat, pontificatus sui anno. 4. mēse. 2. die. 18. moriē Veronæ sub Friderico. 1. Germano Cæsare. 20. Scribūt aliq Petrū comestorem, qui historiam utriusq; testamēti cōscripsit, in p̄tio tūc fuisse.

Vrbanus tertius Papa. 178. Hoc administrāte sacerdotiū, occupata est ab infidelibus Hierosolyma ciuitas sancta. Vrbanus p̄ficiscens Venetias cōparandę classis gratia, dolore animi, quē ex calamitate Christianorū acceperat, Ferrarię moriē, pontificatus sui anno. 1. mense. 10. die. 25. sub eodem Cæsare.

Vrbanus. 3. pontif. 178.

Gregorius octauus Papa. 179. tractat de recuperanda Hierosolyma, sed dum hæc agit Pisis moritur pontificatus sui die quinquagesi-

Gregorius. 8. pontif. 179.

S V M M A

- mo septimo. Sub eodem Cæsare.
- Clemens. 3. pontif. 180. Clemens tertius Papa. 180. sedit annos tres, menses quinque. sub eodem Cæsare.
- Cœlestinus. 3. pontif. 181. Cœlestinus tertius Papa. 181. Hic Constantiam monacham rege Rogerio natam occulte è monasterio Panormitano eduxit, et Henrico sexto dispensatione apostolica in matrimonium collocavit. Vir sanctissimus nihil in uita pretermisit, quo terra sancta recuperaretur, sedit annos sex, menses septem, dies undecim, electus sub Friderico primo.
- Innocentius. 3. pontif. 182. Innocentius. 3. Papa. 182. uir ante pontificatum doctrina & moribus insignis à Cœlestino in numerum cardinalium refert; quo mortuo, omnium consensu in eius loco pontifex sufficitur, sub Henrico. 6. Germano Cæsare. 21. Huius temporibus oborta apud Tholosam hæresis est, quam eodem procurante, beatus Dominicus (à quo ordo fratrum prædicatorum fuit institutus) mira celeritate compescuit.

CONCILIUM LATERNENSE.

Cœcilium Lateranum maximum sub Innocentio tertio celebratum, anno salutis. 1215. cui interfuit Hierosolymitanus, et Cœstantinopolitanus. Patriarcha Metropolitanus. 70. Episcopi. 400. Abbates 12. priores cœuentuales. 800. Greci & Romani imperii legati; regum uero Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, & Cypri oratores. Papa moritur Perusii pontificatus sui anno. 18. mense. 7. die. 16. Adiuuarunt huius pontificis uirtutem & doctrinam beati Dominici & beati Francisci Assisiani sanctitas è quibus prædicatorum & minorum ordo ortum habuit.

CONCILIORVM. 341
ACTA CONCILII LATERANEN-
sis per titulos distributa.

De fide catholica. Cap. 1.

In capitulo primo sunt articuli sequentes, qui ad fidem pertineant.

Vnus est Deus indiuisus in essentia, & discretus in personis, creator omnium &c. Is ab initio tēporis utrāq; de nihilo condidit creaturā corporālē & spiritalē (angelicā scilicet & mūdanam.) Deinde humanā quasi cōmunem ex spiritu & corpore constitutam.

Diabolus à Deo quidem natura creatus est bonus, sed ipse per se factus est malus: homo uerò diaboli suggestionē peccauit &c.

Hęc sancta Trinitas secundum cōmunem essentiam indiuidua; & secundum personales proprietates est discreta &c.

Vnigenitus Dei filius à tota Trinitate cōmuniter est incarnatus, ex Maria uirgine spiritus sancti cooperatione conceptus.

Omnes mortales cū suis proprijs corporibus resurgent, quæ nunc gestant, ut recipiant secundū merita sua, siue bona fuerint, siue mala, mali cū diabolo pœnā perpetuam, boni cū Christo gloriam sempiternam.

Vna est fidelium uniuersalis ecclesia, extra quam nullus saluatur &c.

Verum Christi corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & uini ueraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus & uino in sanguinē potestate diuina &c.

Hoc sacramentū nemo potest conficere, nisi sacerdos fuerit rite ordinatus secundū claves

S V M M A

ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis & eorū
successoribus Iesus Christus.

Sacramentū baptisimi, quod cū inuocatione
Trinitatis cōsecratur in aqua, tam paruulis q̄
adultis in forma ecclesię à quocunq; rite colla-
tum fuerit, proficit ad salutē &c. Si tamen post
suscceptionem baptisimi contingat prolabi in
peccatum, per ueram pœnitentiam semper po-
test recuperari &c.

De summa tri.
& fide. ca. 1. Non solum uirgines & continentes, uerum
etiam coniugati per fidem rectam & operatio-
nem bonam, ad æternam merentur beatitudi-
nem peruenire &c.

De errore Abbatis Ioachin. Cap. 2.

Damnamus ergo, & reprobamus libellū,
siue tractatū, quē Abbas Ioachin edidit cōtra
Magistrū Petrū Lombardū de unitate, seu es-
sentia Trinitatis; appellans hæreticum & infa-
num, pro eo q̄ in suis dixit sententijs, quomo-
do q̄dam summa res est pater & filius & spiri-
tus sanctus, & illa nō est generans, necq; geni-
ta, nec procedens. Vnde asserit, q̄ ille non tam
Trinitatē, quā quaternitatē astruebat in Deo,
uidelicet, tres personas, & illam cōmunem es-
sentiam, quasi quartā; manifeste protestans, q̄
nulla res est, quæ sit pater & filius, & spiritus
sanctus. (*Hic deest aliquid*) sunt una essentia;
una substantia, unaq; natura, uerū unitatem
huiusmodi non ueram & propriam, sed quasi
collectiuam, & similitudinariam esse fatetur,
quemadmodū dicuntur multi homines unus
populus, & multi fideles una Ecclesia; Iuxta
illud: Multitudinis credentiū erat cor unum

Actu. 4.

& anima una; Et qui adhæret Deo, unus spiritus est. Item qui plantat & rigat, unū sunt, & omnes unū corpus sumus in Christo. Rursus in libro Regū; Populus meus & populus tuus unum sunt. Ad hanc autē suam sententiā astruendā illud potissimū uerbū inducit, quod Iesus Christus de fidelibus inquit in Euangelio: Volo pater, ut sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus, ut sint cōsūmati in unū. Nō enim ait, ut fideles Christi sint unū, idest, unā quādam res, quæ cōmunis sit omnib⁹, sed tantū sunt unū, idest, una Ecclesia propter catholicæ fidei unitatem; & tandē unum regnū propter unionē indissolubilis charitatis. Quemadmodum in canonica Ioānis epistola legitur. Quia tres sunt qui testimonium dant in cœlo Pater, & uerbum & spiritus sanctus, & hi tres unum sunt, statimq; subiungit. Et tres sunt qui testimoniū dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis; & tres unum sunt; sicut in codicib⁹ quibusdā inuenitur. Nos autē sacro & uniuersali concilio approbante, credimus & cōfitemur cū Petro, quod una quādam res est incōprehensibilis quidē & inestimabilis, quæ ueraciter est pater & filius & spiritus sanctus; tres simul personæ, ac singulatim quilibet earundem; & ideo in Deo Trinitas est solūmodo, non quaternitas: quia quælibet trium personarū est illa res, uidelicet substantia, essentia, siue natura diuina, quæ sola est uniuersorū principiū: p̄ter quam aliud inueniri nō potest: & illa res nō est generans, neq; genita, nec p̄cedens, sed est pater qui generat, filius qui gignitur, & spiritus sanctus, qui pro-

1. Cor. 6. & 3.
& 12.

3. Reg. 22.

Ioan. 17.

1. Ioan. 5.

S V M M A

cedit, ut distinctiones sint in personis, & unitas in natura. Licet igitur alius sit pater, alius filius, alius spiritus sanctus, non tamen aliud, sed id quod est pater est & filius, & spiritus sanctus id est omnino, ut secundum orthodoxam & catholicam fidem consubstantiales esse credantur. Pater enim ab æterno filium generando, suam substantiam ei dedit; Juxta quod ipse testatur: Pater quod dedit mihi, maius est omnibus, ac dici non potest, quod partem suæ substantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipse sibi, cum substantia patris indivisibilis sit, utpote simplex omnino. Sed nec dici potest, quod pater in filium transtulit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam filio, quod non retinuerit ipsam sibi: alioquin deseruisset esse substantia. Patet ergo quod sine ulla diminutione filius nascendo substantiam patris accepit, & ita pater & filius habent eandem substantiam, & sic eadem res est pater & filius & spiritus sanctus ab utroque procedens.

Ioan. 10.

Aliter sunt unum fideles Christi. aliter tres persone diuine.

Cum ergo ueritas pro fidelibus suis ad patrem orat, Volo, inquit, ut ipsi sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus: hoc nomen unum, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia: pro personis uero diuinis, ut attendatur identitatis in natura unitas, quem admodum ueritas alibi ait: Estote perfecti, sicut & pater uelut celestis perfectus est, perfectione nature, utroque uidelicet suo modo: quia inter creatorem & creaturam non potest tanta similitudo notari, quin inter eos maior sit dissimilitudo notanda. Siquis igitur sententiam

Non ipse Ioachim, sed eius liber datur.

sive doctrinam prefati Ioachim in hac parte de-

fendere uel approbare p̄sumperit, tanq̄ h̄reticus ab omnibus cōfutetur. In nullo tamen p̄ hoc florenti monasterio, cuius ipse Ioachim ex titit institutor, uolumus derogari, qm̄ regularis institutio est & obseruantia salutaris, maxime cū idem Ioachim omnia scripta sua nobis assignari mandauerit, apostolicę sedis iudicio approbanda seu etiā corrigenda, dictas epistolā cui propria manu subscripsit. In qua firmiter confitetur se illam fidē tenere, quam Romana tenet Ecclesia, quę cunctosq; fidelium disponente Dño mater est, & magistra. Reprobamus etiam & dānamus peruersissimū dogma imp̄j Amalrici, cuius mentem sic pater mendacię excæcauit, ut eius doctrina, nō tam h̄retica censenda sit, quā in sana.

De hereticis. Cap. 3.

Excōmunicamus & anathematizam⁹ oēm h̄resim, extollentem se aduersus hanc sanctā orthodoxam catholicam fidem, quā superius exposuimus, condemnantes uniuersos h̄reticos, quibuscunq; nominibus cēsantur: facies quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de uanitate conueniunt in idipsum.

Damnati uero, secularibus potestatibus p̄sentibus, aut eorum baluīs relinquuntur animaduersione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus degradatis: ita quod bona huiusmodi damnatorū, si laici fuerint, confiscentur, si uero clerici, applicentur ecclesiis a quibus stipendia perceperunt.

Punitio h̄reticosq; secularibus potestatibus cōmittenda.

Qui autē inuenti fuerint sola suspitione no-

Contra suspectos de h̄resis.

tabiles, nisi iuxta considerationes suspicionis
 qualitatemq; personæ propriam innocentiam
 congrua purgatione mōstrauerint, anathema-
 tis gladio feriantur, & usq; ad satisfactionem
 condignā ab omnibus euitentur; ita quod si p
 annū in excōmunicatione perstiterint, ex tunc
 uelut hæretici condemnentur.

Quod iuramentum debent p̄stare seculares potestates.

Moneantur autem & inducantur, & si ne-
 cesse fuerit, per censurā ecclesiasticam cōpellan-
 tur seculares potestates cuiuscunq; officij, etiā
 sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro
 defensione fidei p̄stent publice iuramentum,
 quod de terris suæ iurisdictioni subiectos, uni-
 uersos hæreticos ab ecclesia denotatos, bona
 fide pro uiribus exterminare studeant, ita q̄
 amodo quicunq; quis fuerit in potestatem siue
 spiritualem siue temporalē assumptus, hoc tē-
 nearur capitulum firmare.

Si uero Dñs tēporalis requisitus & moni-
 tus ab ecclesia, terrā suam purgare neglexerit,
 ab hac hæretica sceditate, per Metropolitanū
 & cōprouinciales Episcopos excōmunicatio-
 nis uinculo innodetur. Et si satisfacere cōtem-
 perit infra annū, significetur hoc summo pon-
 tifici, ut ex tunc ipse uafallos ab eius fidelitate
 denunciaret absolutos, & terrā exponat catholi-
 cis occupandā, qui eam exterminatis hereticis
 sine ulla cōtraditione possideant, & in fidei pu-
 ritate conferuent, saluo iure Dñi principalis,
 dummodo super hoc ipse nullum p̄stet obstacu-
 lum, nec aliquod impedimentū opponat; eadē
 nihilominus lege seruata circa eos, qui nō hæ-

bent Dominos principales.

De privilegijs concessis catholicis qui hæreticorum exterminio insistant.

Catholici uerò qui crucis assumpto charactere, ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoq; privilegio sint muniti, quod accedētibus in terrę sanctę subsidium conceditur.

Excōmunicentur, qui sine licentia prædicant.

Quia uerò nonnulli sub specie pietatis, uirtutem eius (iuxta quod ait Apostolus) abnegantes, autoritatem sibi uendicant prædicandi, cum ipse Apostolus dicat. Quomodo prædicabunt, nisi mittantur omnes qui prohibiti, uel non missi præter autoritatem ab Apostolica sede uel catholico Episcopo loci susceptam, publice uel priuatim prædicationis officium usurpare præsumpserint, excōmunicationis uinculo innodentur: & nisi quātocyus resipuerint, alia competenti pœna plectantur.

Deponatur Episcopus qui ad expurgandas hæreses negligens inueniatur.

Volumus igitur & mandamus, & in uirtute obedientię districte præcipimus, ut ad hæc efficaciter exequēda Episcopi per dioceses suas diligenter inuigilent, si canonicā effugere uoluerint ultionem. Siquis enim Episcopus super expurgādo de sua diocesi hæreticę prauitatis fermento negligens fuerit uel remissus, cū id certis indicijs apparuerit, ab Episcopali officio deponatur, & in loco ipsius alter substituatür idoneus, qui uelit & possit hæreticam confundere prauitatem.

S V M M A

Cap. 4. De superbia Græcorum contra Latinos.

De hoc hēs extra de bap. & eius effectu &c.

Cap. 5. De ordine sedium Patriarchalium.

Vt post Romanā ecclesiam, quæ mater uni
uersorū Christi fidelium est & magistra, Con-
stantinopolitana primū, Alexādrina secundū,
Antiochena tertium, Hierosolymitana quartū
locum obtineant &c.

Cap. 6. Vt singulis annis prouincialia celebrentur concilia.

Metropolitani singulis annis cū suis suffra-
ganeis prouincialia nō omittant concilia cele-
brare; in quibus de corrigendis excessibus, &
moribus reformādis, p̄sertim in clero, diligen-
tem habeant cū Dei timore tractatum &c.

Cap. 7. De correptione excessuum.

De hoc habes extra de officio iudicis ordi-
narī. c. Irrefragabili.

Cap. 8. De inquisitionibus.

Extra de accu-
sa. c. Qualiter
& q̄i.

Contra delinquentes tribus modis potest
procedi, per accusationē, denūciationem, & in-
quisitionem. Diligens tamē adhibeatur caute-
la, ut sicut accusationē legitima debet p̄cedere
in scriptio, sic & enūciationem charitatiua ad-
monitio, & inquisitionem clamorosa insinuatō
p̄uenire &c.

Cap. 9. De diuersis ritibus in eadem fide per

Episcopum tolerandis.

De hoc habes extra de officio iudicis ordi-
narī. c. Quoniam.

Cap. 10. De predicatoribus instituendis cum Episcopi

predicare non valeant.

Ibi. c. sequēti.
Officiū ep̄orū
p̄dicare pp̄to.

Cū sēpe contingat, q̄ episcopi propter occu-
pationes multiplices, uel inualetudines corpo-
rales

rales, seu occasiones alias (nec dicamus defectū sciētīę, qđ in eis est reprobandū oīno, nec de cætero tolerandū) per seipfos nō sufficiunt ministrare populo uerbū Dei, maxime per amplas diceceses & diffusas, generali cōstitutione sancimus, ut Ep̄i uiros idoneos ad sanctæ prædicationis offm̄ salubriter exequendū affu- mant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi cōmissas uice ipsorū (cum per se idem nequeunt) solícite uisitantes, eas uerbo edificēt & exēplo, qbus ipsi cum indiguerint, cōgrue necessaria ministrēt: quos habebunt Ep̄i coadiutores & cooperatores, nō solum in prædicationis officio, uerū etiam in audiendis confessionibus, & pœnitentijs iniungendis, ac cæteris quæ ad salutem p̄tinent aīarū. Siquis aut̄ hoc neglexerit adimplere, districtę subiaceat ultio- nis.

Cap. 11.

De magistris scholasticis in ecclesijs cathedra- Extra de ma-
 libus instituendis, de triennio in trienni- gistr. quia.
 um celebrandis &c.

Cap. 12. Extra de Statu mona. in singulis.

Cap. 13.

De nouis religionibus prohibitis.

Cap. 14. De incontinentia clericorum puniēda.

Extra de reli-
 gi. domi. c. fi.

De hoc habes extra de uita, & honesta. cle-
 ri. ut clericorum.

Cap. 15.

De arcenda ebrietate clericorū. ibidē. c. seq.

Cap. 16. De iumentis clericorum. ibidem.

Cap. 17. De comestationibus prælatorum, & ne-
 gligentia eorū super diuinis officijs &c.

De hoc habetur de celebratione missarum
 cap. dolentes.

S V M M A

Cap. 18.

Extra ne cle.
uel mona. Sē-
tentiam. De iudicio sanguinis clericis interdicto, &
de duello ab eis nō exercendo: et p̄cipue ne q̄s
q̄s sacerdos, & diaconus purgatione aquæ fer-
uentis, uel frigidę, seu ferri candentis ritum cu-
iuslibet b̄ndictionis, aut cōsecrationis impen-
dat, saluis nihilominus p̄hibitionibus de mo-
nomachijs, siue duellis antea p̄mulgatis &c.

Cap. 19.

Extra de eu-
stodia eucha-
ristiæ. Relinqui nolumus incorrectum, q̄ q̄dam
clerici sic exponunt ecclesias supellectilibus
pprijs & etiam alienis, ut domus potius lai-
cæ q̄ Dei basilicæ uideantur &c.

Cap. 21. Fideles oēs semel in anno cōfiteri tenentur.

Extra de pœ-
ni. & remis. c.
omnis. Oīs utriusq̄ sexus oīa sua peccata cōfitean-
tur fideliter saltem semel in anno pprio sacer-
doti, uel alieno; prius t̄n̄ a pprio sacerdote im-
petrata uenia, qm̄ aliter ille ipsum non p̄t ab-
soluere, uel ligare. Et suscipiat reuerēter ad mi-
nus in pascha Eucharistiæ sac̄m, nisi pprius
sacerdos ab eius perceptione dixerit abstinē-
dū &c. Siq̄ aut̄ sacerdos discretus, & cautus,
diligenter inquirens & peccatoris circumstan-
tias & peccati, per quas prudenter intelligat
quale illi cōsiliū debeat exhibere, & cuius
modi remedium adhibere, diuersis experimē-
tis utendo ad sanandū ægrotum &c. Cauet
aut̄ oīno ne uerbo, uel signo, uel alio quouis
modo prodat aliquatenus peccatorem; sed si
prudentior cōsilio indiguerit, illud absq̄ ulla
expositiōe p̄sonę caute regrat &c. Cap. 22.

Extra ibidē
c. seq. Qm̄ infirmitas corporalis nōnuncq̄ ex pec-
cato p̄uenit, medici ante oīa curent aduocare

medicos aīarū, ut postq̄ infirmis fuerit de spiritali salute, p̄uisum, ad corporalis medicinę remediū salubrius p̄cedat, cum causa cessante cesset effectus. Ceterę cum aīa sit multo p̄stantior corpore, sub anathemate p̄hibemus neq̄s medicorū pro corpali salute aliqd̄ egroto suadeat, quod in periculū animę conuertatur.

Cap. 24.

Triplex est dūtata uia iuridicę electionis, **Extra de electione. cap.** per inspirationem spiritus sancti, per scrutinium, per compromissionem; qui uerō contra p̄dictas formas eligere tentauerit, eligendī (ea uice) potestate priuentur. &c.

Cap. 29. De multa prouidentia.

Fuit in hoc cōcilio p̄hibitū, ut nullus diuersas dignitates ecclesiasticas, et plures ecclesias parochiales recipet cōtra sacrorū canonū instituta. Hoc idem in p̄sonatibus decernimus obseruandū, addētes, ut in eadē ecclesia nullus plures dignitates habere p̄sumat, aut personatus, etiam si curam non habeat aīarū. Circa sublimes tñ & l̄ratas p̄sonas, quę maioribus sunt bñficijs honorādę (cū ratio postulauerit) p̄ sedē aplicam poterit dispēlari &c. **Extra de preben. & digni. c. cum multa.**

Cap. 31.

Ad abolendā pessimā quę in plerisq̄ inoleuit ecclesijs, corruptelā firmiter p̄hibemus, ne canonicorū filij (maxime spurij) canonici fiant in secularibus ecclesijs, in quibus instituti sunt patres &c. **Extra de fili. presby.**

Cap. 32.

Extirpandę consuetudinis uitiū in quibusdā partibus inoleuit, q̄ patroni ecclesię parochialium, & alię q̄dam p̄sonę, p̄uentus ipsarū sibi penitus uendicantes p̄sbyteris earundem **Extra de preben. & digni. c. extirpandę.**

S V M M A

seruitio deputatis relinquūt adeo exiguā portionē, ut ex ea cōgrue nequeāt sustentari; unde fit ut in his regionibus penē nullus inueniat sacerdos parochialis, qui uel modicā hēat notitiā lras. Cū igit os bouis trituantis alligari nō dēat &c. Statuimus, ut portio sufficiens ipsis assignēt. Qui uerō parochialem habet ecclesiā, non p̄ uicariū sed p̄ seip̄m illi deseruiat, in ordine quē ipsius ecclesie cura requirit; nisi forte p̄bendę, uel dignitati parochialis ecclesia sit annexa, in quo casu cōcedimus, ut is, q̄ talem habet p̄bendā, uel dignitatē cū oporteat eū in ecclesia maiori seruire, in ipsa parochiali ecclesia idoneū & perpetuū studeat habere uicariū canonice institutū &c. Illud autē penitus interdiximus, neq̄ in fraudē de puēribus ecclesie quæ curā pprii sacerdotis debet habere re)ensionem aliq̄ quasi pro beneficio conferre p̄sumat &c.

Cap. 41.

Extra de pre-
fieri. Quoniā.

Nulla ualet absq̄ bona fide p̄scriptio tā canonica q̄ ciuilib, cū sit gn̄alr oī cōstitutioni, atq̄ cōsuetudini derogandū, q̄ absq̄ mortali p̄ctō nō pōt obseruari. Vnde oportet, ut q̄ p̄scribit, i nulla t̄pis p̄te rei hēat cōsciam alieng.

Cap. 46. Clerici etiam propter communes utilitates grauari non possunt.

Extra de im-
mu. eccle. Ad
uersus.

Aduersus cōsules & alios, q̄ ecclesias & uiros eccl̄iasticos talijs, seu collectis et exactiōnibus alijs grauare nitunt, cōciliū Lateranēse imunitati eccl̄iasticę uolēs puidere, p̄sumptos h̄mōi sub anathematis districtiōne prohibuit, excōicationi p̄cipiens subiacere trāsgressores, & fautores eorū donec satisfactiōnē im-

pendāt cōpetentē. Verū siqū forsan Ep̄s simul cū clericis tantā necessitatē & utilitatē inspererint, ut absq; ulla coactiōe ad releuādas utilitates, & necessitates cōes (ubi laicoꝝ nō suppetūt facultates, subsidia p̄ ecclesias duxerint cōferenda, p̄dicti laici humiliter & deuote recipiāt, cū actionibus gratiaꝝ. Propter imprudentiā tñ quorūdā, Romanū prius cōsulant p̄diti sicē, cuius itereft cōib⁹ utilitatib⁹ p̄uidere &c.

Cap. 50. Prohibitio copule coniugalis quartum gradum non excedat.

Prohibitio copule cōiugalis q̄rtū cōsāguinitatis et affinitatis gradū d̄ cetero n̄ excedat, qm̄ ī ulteriorib⁹ gradib⁹ iā nō pōt absq; graui dispedio hmōi p̄hibitio gn̄afr obseruari. *Ca. 51.*

Extra de consan. & affini. Non debet.

Clādestina cōiugia penitus inhihemus &c.

Cap. 54. Ut prius soluatur decima quā tributa.

Extra de clandestini. despon. cū inibitio.

Statuimus, ut exactionē tributoꝝ & cēsū p̄cedat solutio decimaꝝ, uel saltē hi ad quos cēsus et tributa in decimata p̄uenerint (qm̄ res cū onere suo trāsit) ea p̄ cēsūrā ecclesiasticā decimare cogant̄ ecclesijs, q̄bus iure debeat.

Extra de deci. & p̄mi. et obla. Cū nō.

Cap. 58. Tpe interdicti possunt monachi diuina celebrare.

Celebrare diuina possunt tam monachi, q̄ clerici tempore interdicti (sed exclusis excommunicatis & interdictis, ianuis clausis & suppressa uoce, non pulsatis campanis.

Extra de priui. Quod nō nullis.

Cap. 62. De reliquijs sanctorum.

Cū ex eo q̄ qdam sanctorū reliqas exponūt uenales, ut eas passim ostendāt, Christianę religioni sit detractū sapius, imposteꝝ p̄senti decreto statuimus, ut antiquę reliquię amodo extra capsam nō ostendant, nec exponant̄ ue-

Extra de reliqui. & uene. sanct. Cum ex co.

nales. Inuentas aut̄ de nouo nemo publice uenerari p̄sumat, nisi prius autoritate Romani p̄tificis fuerint approbatę. Pręlati uerò de cętero nō p̄mittāt illos, qui ad eorū ecclesias causa uenerationis accedunt, uanis figmentis, aut falsis decipi documētis, sicut & in plerisq; locis occasione quęstus fieri cōsueuit. Eleemosynarū quoq; quęstos quorū qdā se alios mentiendo abusiones nōnullas in sua p̄dicatione p̄ponūt, admitti (nisi applicas uel diocesani Ep̄i l̄ras ueras exhibeāt) phibemus; & tūc p̄ter id qđ in ipsis continebit̄ l̄ris, nihil populo proponere permittantur.

Cap. 63.

Quęstos
modesti & di
creti.

Qui aut̄ ad quęrendas eleemosynas destinantur, modesti sint et discreti, nec in tabernis aut locis incongruis hospitent; nec inutiles faciāt aut sumptuosas expensas, cauētes omnino ne falsum religionis habitum gestent.

Moderamen
indulgētiarū.

Ad hæc, quia per indiscretas indulgētiarū atq; sup̄fluas quas quidam ecclesiarū pręlati facere nō uerent, & clauēs ecclesię contēnunt, & pœnitentialis satisfactio eneruat; decernimus, ut cum dedicat̄ basilica, nō extendat̄ indulgētia extra annum, siue ab uno solo, siue à pluribus Ep̄is dedicat̄: ac deinde in anniuersario dedicationis t̄pe quadraginta dies de iniunctis pœnitentijs indulta remissio non excedat: & infra hunc quoq; dierū numerū indulgētiarū l̄ras p̄cipimus moderari, quę pro quibuslibet causis aliquoties cōcedunt, cū Romanus p̄tifex (quę plenitudinē obtinet p̄tatis) hoc in talibus moderamē cōsueuerit obseruare.

Cap. 63.

Extra de sy.

Ne pro cōsecrationibus Ep̄orū aut benedi-

ctionib⁹, aut ordinib⁹ clericorū aliqd accipiāt. mo. Sicut pro certo.

Cap. 64. Monache pretio recepte unā cum recipientibus de monasterio expellantur.

Qm̄ simoniaca labes adeo plerafcq; moniales infecit, ut uix aliquas sine pretio recipiant in sorores, paupertatis p̄textu uolentes huiusce modi uitium palliare: ne id de cetero fiat, penitus prohibemus, statuētes, ut q̄cunq; de cetero talem prauitatē cōmiserit tam recipiens q̄ recepta, siue sit subdita, siue p̄lata, sine spe restitutionis de suo monasterio expellat, in locum arctioris regulę ad agēdam perpetuo pœnitentiam retrudenda. Extra ibidē. Quoniam.

De his aut̄ quę ante hoc synodale statutū taliter sunt receptę, ita duximus p̄uidendum, ut remotę de monasterijs, quę perperam sunt ingressę, in alijs eiusdem ordinis collocentur.

Quod si p̄pter nimiam multitudinem alibi forte nequiuerint cōmode collocari, ne forte damnabiliter in seculo euagent, recipiantur in eodē monasterio dispensatiue de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis.

Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus obseruandum. Verum ne per simplicitatē uel ignoratiā se ualeāt excusare, p̄cipimus ut diœcesani Episcopi singulis annis hoc faciant per suas diœceses publicari.

Cap. 65. Extra ibidem.

Cap. 66. Extra ibidem.

Cap. 67. Iudei etiā cōpellendi sunt ad restituēdas usuras.

Statuimus ut si de cetero quocunq; p̄textu Iudei à Christianis graues & imoderatas usuras extorserint, Christianorū eis participium Extra de usuris. Quanto amplius.

Quādo cogū-
tur Iudæi fatif-
facere pro usu
ris.

subtrahat donec de imoderato grauamine fa-
tiffecerint cōpetēter. Cēsura ēt ecclesiastica Iu-
dæos decernimus cōpellēdos ad fatiffaciendū
ecclesijs pro decimis & oblationibus debitis,
quas a Christianis de domibus & possessioni-
bus alijs ꝑcipere cōsueuerāt, anteq̄ ad Iudæos
quocūq̄ titulo deuenissent.

Cap. 68.

Extra de Iu-
deis, & Sara-
cenis.

Statuimus ut Iudæi utriusq̄ sexus in omni
Christianorū puincia, & in omni tpe, qualita-
te habitus publice ab alijs ꝑꝑtis distinguantur.

Cap. 69.

Extra ibidē.
Cum sit.

Nec Iudæi, nec Pagani officijs publicis ꝑꝑ-
ficientur.

Postremo loco habet̄ i hoc cōcilio bulla ex
peditiōis ꝑ recupanda terra sc̄ta sc̄tissime edi-
ta. In qua expeditione oēs clerici mādato cō-
ciliij bonā ꝑtem ecclesiasticoꝝ ꝑouentuum in
subsidij terrę sanctę tradiderūt. Papa uerō &
Cardinales integrā decimā. In reliq̄s cap̄tis re-
mittimus lectorē ad magnū uolumē cōcilio-
rū, q̄ ne eadē pluries repeteremus, omisimus.

Explicit cōciliū Lateraneū. primū.

Honorius ꝑꝑ-
tis. 183.

Honorius. 3. Papa. 183. ordinem beati Dñici
eo instante cōfirmat; & Fridericum secūdum
anathemate notatū imperij dignitate priuat.
Idem & ordinē beati Frāncisci cōprobauit, quē
biennio post Gregorius in catalogo sanctoꝝ
retulit. Sedit annos. 10. menses. 7. dies. 13.

Gregorius. 9.
pontif. 184.

Gregorius. 9. Papa. 184. Hic beatum Dñi-
cum, et beatum Franciscum in sanctos retulit,
circa annum Domini. 1240. Sedit annos qua-
tuordecim, mēses quinq̄, sub Friderico secun-
do Germano Cæsare. 24.

Cœlestinus. 4. Papa. 185. sedit tantū dies. 18. Cœlestinus. 4. Ponti. 185.
 uacat sedes uno & uiginti mēlibus, donec Cardinales qui à Friderico Imperatore in carcere detinebantur, libertate donati sunt.

Innocentius. 4. Papa. 186. Hic beatum Petrū Inno. 4. Ponti. 186.
 Veronensem ordinis Prædicatoꝝ ab hæreticis occisum inter sanctos martyres retulit. Idem statuit ut Cardinales galero rubeo uterentur honestandi ordinis causa: & Hugonem ex ordine sancti Dominici, uirum uita & doctrina in signem, in Cardinalis dignitatē euexit, qui cōmentarios in totam Bibliam scripsit. Sub hoc floruit Alexander ordinis minorū, qui summā in theologiam scripsit. Sedit annos undecim menses. 6. dies. 12. sub eodē Cæsare.

Alexāder. 4. Papa. 187. sedit annos. 7. Vacat Alexā. 4. Ponti. 187.
 sedes mensibus tribus, diebus. 4. Huius pontificis uita ab omnibus certe mirifice laudatur, electus sub Vuillhelmo Germano Cæsare. 26.

Vrbanus. 4. Papa. 188. Scribunt aliqui sub Vrba. 4. Ponti. 188.
 Urbano fuisse Albertū cognomento Magnū, & Diuū Thomam Aquinatē ordinis Prædicatorum. Sedit autem annos tres, mensem unū, sub eodem Cæsare.

Clemens. 4. Papa. 189. Hic uxore & liberos Clem. 4. Ponti. 189.
 habuerat, qua mortua factus est Epūs, deinde Cardinalis, & absens electus Papa sub eodē Cæsare. Sedit annos tres. Quo mortuo non solum inter populos Italiæ, quos in officio sanctissimus Pontifex autoritate sua continebat, uerū etiam inter Cardinales discordia orta est de creando nouo Pontifice, ut biēnio sedes uacauerit. Bona ecclesiæ Clemens uir integerrimus. Nota.

S V M M A

mus adeo accurate dispensauit, ut cū haberet duas filias ex mortua uxore ante pontificatū susceptas, uni in monasterio collocatę triginta tantū libras dedit. Alteri, q̄ marito suę conditionis nupserat, trecentas libras dotis nomine numerauit, & hac cōditione nequid unquam amplius peteret. Habuit & nepotē clericū, quē ubi cōperit tres p̄bendas habēt, optionē facē cōpulit, ut quā uellet ex his retineret, & duas relinqueret. Instantibus autē amicis ut non tm̄ nepoti illa dimitteret, sed maiora & plura tribueret, respōdit se Deo, nō autem carni & sanguini acquieturum: quem utinā uniuersī pontifices imitati essent.

Deo, nō tm̄ carni & sanguini acgeuit sanctus Pontifex.

Gregorius decimus Papa. 190. sub eodē Cæsare, sedit annos quatuor. Sub hoc celebratum est concilium Lugdunenſe generale, in quo se quens ueritas definita est.

Proceſſio spūs sanctiā P̄re & filio, p̄fitetur.

Vnica inſpiratione, s. s. æternaliter procedit.

Fideli & deuota professione fatemur q̄ spiritus sanctus æternaliter ex patre & ex filio, nō tanq̄ ex duobus principijs, sed tanq̄ ex uno principio, nō duabus inſpirationibus, sed unica inſpiratione procedit. Hoc p̄fessa est hæc ecclesia mater omnium fidelium & magistra. Hoc habet orthodoxorū patrum atq̄ doctorū Latinorū pariter & Græcorū incōmutabilis & uera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis p̄missę ueritatis ignorantiam errores uarios sunt prolapsi, nos sacro approbâte concilio dānamus, & reprobamus omnes, q̄ negare p̄sumperint æternaliter spiritū sanctū ex patre & filio procedere: siue etiam temera-

rio ausu afferere q̄ spiritus sanctus ex patre & filio tanq̄ ex duobus principijs, & non tanq̄ ex uno procedat. Habentur de summa trinita. & fide catho. in. 6.

In eodem concilio mandatū est, q̄ nullus sacerdos manifestos usurarios ad confessionem admittat, siue ipsos absoluat, nisi de usuris satisfecerint, uel de satisfaciendo pro suarū uiribus facultatū prestent idoneam cautionem. Usurarij non absoluedi.

Innocētius. 5. Papa. 191. ex ordine sancti Domini. 1275. Sedit menses. 6. sub Rudolfo Germano Cæsare. 27. Inno. 5. Pont. 191.

Adrianus quintus Papa. 192. sedit dies quadraginta sub eodem Cæsare. Adrianus. 5. Pont. 192.

Ioannes. 22. Papa. 193. Vir literatus, sed in rebus gerendis, ut dicitur, parum prudens. Moritur pontificatus sui mense. 8. sub eodem Cæsare. Sub hoc facta est definitio contra eos, qui dicunt Christum & eius discipulos nihil habuisse, & in his que habuerunt, nullum ius eis fuisse. Eiusmodi sententiam erroneam & hæreticam esse cõsendam declarat in extrauag. Cũ inter nõnullos de uerbo. sig. Sub eodem Ioanne. 22. damnantur errores Ioannis de Poliaci doctoris Parrhiensis. Ioannes. 22. Põti. 193.
Hæretica snta cõtra asserētes Ch̄m nec eius discipulos nihil habuisse.

Primus, q̄ confessi fratribus habentibus licentiam generalē audiendi confessiones, tenentur eadem peccata quæ cõfessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. Errores Ioannis de Poliaci.

Secūndus, q̄ stante (omnis utriusq̄ sexus) edicto in cõcilio generali, Romanus pontifex nõ potest facere, q̄ parochiani nõ teneant omnia

S V M M A

peccata sua semel in anno, proprio sacerdoti confiteri (quem dicit esse parochianum curatum.) Immo nec Deus posset hoc facere, quia (ut dicebat) implicat contradictionem.

Tertius, quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem; immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam tentatur eadem confiteri proprio sacerdoti, quem dicit esse (ut permittitur) proprium curatum. Prædictos articulos, & quolibet eorum tanquam falsos & erroneos & à doctrina sacra deuios autoritate apostolica condemnamus, & reprobamus de fratrum nostrorum consilio; & contrariam esse catholicam fidem asserimus; scilicet quod illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quam si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio sacerdoti, iuxta concilium generale. Habentur in extrauag. communi. Vas electionis &c.

Nico. 3. Pontifici. 1294.

Nicolaus. 3. Papa. 1294. Scribunt historici neminem ante ipsum sacrificasse religiosius usum, cum semper, dum solennia ageret, lachrymas funderet. Vacantibus ecclesiis celerrime consulebat, & eas statim optimo & idoneo ministro committebat. Notarios & tabelliones à se, ut pestiferos, eiecit; Gregorium decimum & Ioannem vigesimum primum imitatus. Religionis obseruantissimus; instituti sancti Francisci, ob rerum humanarum contemptum, amator: ideo & decretali epistola quædam suæ regulæ ambigua declarauit. Sedit annos tres, menses quinque, sub eodem Cæsare. Vacat sedes menses quinque.

Notarij & tabelliones ut pestiferi reijcendi.

Martinus. 5. Pontifici. 1295.

Martinus. 5. Papa. 1295. sedit annos. 4. mensem. 1.

Honorius. 4. Papa. 196. sedit annos duos, sub eodem Cæsare. Vacat sedes menses decē, ppter egritudinem Cardinalium, qua apud sanctam Sabinam correpti sunt. Hono. 4. Pont. 196.

Nicolaus. 4. Papa. 197. sedit annos. 4. sub eodem Cæsare, assumptus ex ordine minorū. Nico. 4. Pont. 197.

Cœlestinus. 5. Papa. 198. Deducta electione discordia Cardinaliū per bienniū, & 3. mēses. Cœlesti. 5. Pont. 198.

Assumptus est ex eremo Petrus Moroneus uocatus Cœlestinus. Verum cū a priore uita ob pontificatum nequaquē declinaret, uisus est rebus agēdis parum idoneus: hanc ob rem de abrogatione eius mentio fieri cœpta est inter Cardinales. Tandē persuasus est, ut pontificatu se abdicaret, ne ecclesia Dei ob imperitiam gubernantis periclitaretur. Quo factō Cœlestinus ad priuatā uitā se redegit, & alterius sub rogandī Pontificis Cardinalibus potestātē dedit, pontificatus sui mense. 6. Imperante Adolfo Germano Cæsare. 28. Cessit pontificati bonus pastor, ne oues periclitarenti.

Bonifacius. 8. Papa. 199. Ab hoc ferunt ceptum Cœlestinū uoce tanquē cœlitus missa per cannam ad eum factā, ut defereret pontificatū, & Bonifacium institueret. Ingētia bella in Italia excitauit: Excōmunicauit Galloꝝ regem Philippum, & titulū regni Gallici donauit Alberto Cæsari, ut hac occasione tandē inter se cōflicterent Germani & Galli. Postremo captus est Bonifacius, & in carcere perijt. Atque hinc est quod dicit de eo: Intrauit ut uulpes; regnauit ut lupus; mortu⁹ est ut canis. Sedit annos octo, menses quinque, sub eodē Cæsare. Bonifa. 8. Pont. 199.

Benedictus. 11. Papa. 200. ex ordine sancti Benedi. 11. Pont. 200.

S V M M A

Dominici assumptus ad pontificatū. Ita semper uixit, ut post mortē inter beatos merito cēseatur. Sedit menses. 8. dies. 15. Electus est sub Alberto Germano Cæsare. 29.

Clem. 5. Pontif. 204.

Clemens. 5. Papa. 201. sub eodē Cæsare. Hic apud Lugdunenses egit in Gallia, & iam inde ab hoc tēpore, hoc est, anno. 1305. translata est pontificia sedes ab urbe Roma Auinium Gallię urbē, ubi ad septuaginta & quatuor annos remansit cū magno Christianorū incōmodo. Interim noua hēresis apud Nouariēses p̄ Dulcinum & Margaritam inuenta est; qua mares & fœminæ simul habitantes, in omnē libidinē prolabeantur; & Anabaptistarū more (q̄ nostra hac etate in incertū uagantur) senserunt nihil proprij habendum, nō esse administrandas respublicas Christianis: & similes phanaticas opiniones habuere. Sub hoc celebratum est cōcilium Vienneſe, in quo & librū Clementinarum à se cōpositum edidit. Fertur hoc fermè, tēpore Tēplarios olim Christi milites à nostris ad Sarracenos defecisse. Quā ob rem interfecti sunt quotquot cōprehendi potuerunt, eorūq̄ bona partim Rhodis militibus, partim nouis religionibus sunt attributa. Sedit annos. 8. menses. 10. dies. 15. Conciliū Vienneſe generale sub Clemente quinto celebratum: in quo probatę sunt constitutiones illæ & definitiones, quę in uolumine Clementinarū ferūtur. Vna est sub hac forma. Doctrinā omnē seu positionē temere asserentē, aut uertentē in dubium q̄ substantia animæ rationalis seu intellectualis uere ac perfecte humani corporis non sit forma, uelut

erroneam, ac ueritati catholicę inimicam fidei, hoc sacro approbante concilio reprobamus: definiētes ut cunctis nota sit fidei syncerę ueritas: ac p̄cludatur uniuersis errorib⁹ aditus, ne subintrent, q̄ quisquis deinceps asserere defendere, seu tenere pertinaciter p̄sumserit, q̄ anima rationalis, seu intellectiua nō sit forma corporis humani per se & essentialiter, tanq̄ hęreticus sit cęsendus. Item baptisma unicum baptizatos omnes in Christo regenerans esse (sicut unus Deus ac fides unica) ab omnibus fideliter confitendū; quod celebratur in aqua in nomine patris & filij, & spiritus sancti, credimus esse tam adultis q̄ paruulis cōmuniter perfectū remediū ad salutē. Verum q̄a quantum ad effectū baptismi in paruulis reperiuntur doctores quidā theologi opiniones cōtrarias habuisse; quibusdā ex ipsis dicentib⁹ per uirtutē baptismi paruulis quidē culpā remitti, sed gratiam nō conferri; alijs econtra asserentibus, q̄ & culpa eisdem in baptismo remittitur, & uirtutes ac informans gratia infunduntur quo ad habitū, & si nō pro illo tēpore quo ad usum. Nos attendentes generalem efficaciam mortis Christi, q̄ per baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundā (q̄ dicit tam paruulis q̄ adultis cōferri in baptismo informantē gratiam & uirtutes) tanq̄ probabiliorem, & dictis sanctorū, & doctorū modernorū theologię magis cōsonam & concordem sacro approbante concilio duximus eligendam. Habentur p̄dictę duę definitiones in Clem. de summa. & fid. catho.

Anima rōnalis p se & essentialiter est forma hūmāi corporis.

Tam paruulis q̄ adultis in baptismo cōferretur gratia, uirtutesq̄ infunduntur.

S V M M A

In eodē concilio facta est cōstitutio, ut festū corporis Christi celebretur feria. 5. post octauam Pentecostes. concessis indulgētis ijs, qui in eo festo, uel sub octauis officio uel horis intererint. Habet i Clem. de reli. & uenera. scōg.

In eodē damnati sunt errores Begardorū & Beguinarum mulierum Alemanīa.

Errores Begardorū & Beguinarum dānantur.

Primus, q̄ homo in uita p̄senti tantū & talem perfectionis gradū potest acquirere, q̄ red detur penitus impeccabilis; & amplius i gratia proficere non ualebit. Nam (ut dicunt) siq̄s semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inueniri.

Secūdus. Ieiunare non oportet hominē, nec orare postq̄ gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus; quia tunc sensualitas est ita p̄fecte spiritui & rationi subiecta, q̄ homo potest libere corpori concedere quicquid placet.

Tertius, q̄ illi, qui sunt in p̄dicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiæ, nec ad aliqua p̄cepta ecclesiæ obligantur. Quia (ut asserunt) ubi spiritus Domini, ibi libertas.

Quartus, q̄ homo potest ita finalē beatitudinem secundū omnem gradū perfectionis in p̄senti assequi, sicut eam i uita obtinebit beata.

Quintus, q̄ quolibet intellectualis creatura in se ipsa naturaliter est beata: q̄q̄ anima non indiget lumine gloriæ ipsam eleuāte ad Deum uidendum, & eo beate fruendum.

Sextus, q̄ se in actib⁹ exercere uirtutum est hominis imperfecti; & perfectā anima licentiā à se uirtutes.

Septimus,

Septimus, q̄ mulieris osculū (cum ad hoc natura nō inclinēt) est mortale p̄ctm̄: actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinēt) peccatum nō est; maxime cum tentatur exercens.

Octauus error, q̄ in eleuatione corpis Christi Iesu nō debent assurgere, nec eidem reuerentiam exhibere: asserentes q̄ esset imperfectio- nis eisdem si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantū descēderent, q̄ circa ministerium, seu sac̄m eucharistię, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent. Sacro approbāte cōcilio sectā ipsam cum præmissis errorib⁹ dānamus, et reprobamus oīo. Habent in Clemen. Ad nostrum de hæreticis.

In eodem cōcilio. Sigs in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare p̄sumat (exercere usuram nō esse p̄ctm̄) decernimus eum uelut hæreticum puniendum. Locoꝝ nihilominus ordinarijs, & hæreticę prauitatis inq̄sitoribus districtius iniungentes, ut contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos inuenerint, aut suspectos, tanq̄ cōtra diffamatos, uel suspectos de hæresi procedere non omittant. Habentur in Clemen. de usuris. Sanè.

Ioannes. 23. Papa. 202. sedit annos. 19. menses. 4. Imperatore Ludouico Bauaro, quē censuris pontificijs animaduertit. Ioānes. 23. p̄-
tis. 202.

Benedictus duodecimus Papa. 103. sedit annos quatuor, menses tres, sub eodem Cæsare. Bñdictus. 12.
pontif. 203.
Vir sanctissimus oīb⁹ cōlachrymātib⁹ sepeliit.

Clemens. 6. Papa. 204. sedit annos decem, menses sex. Hic emit (fertur) Auinium Frācię; atq; ita urbs hæc iuris Pontificij facta est. Clemēs. 6. p̄
tis. 204.

S V M M A

Innocētius.6.
pontif.205.

Innocentius.6.Papa.205. Hic p̄bendas ecclesiasticas nō nisi p̄batissimis sacerdotibus tum uita, tum doctrina dedit. Fecitq; ut oēs praelati ad ecclesias suas proficiscerent. Sedit annos nouem, menses octo, sub eodē Cæsare.

Vrbanus.5.
pontif.206.

Vrbanus.5.Papa.206. sedit annos.8. mēses.4. electus sub Carolo.4. Germano Cæsare. 32.

Gregorius.11.
pontif.207.

Grego.11.Papa.207. elect⁹ sub eodē Cæsare. Hic Romam ex Gallia transtulit iterum pontificiam sedem anno Dñi.1376. motus maxime ex uerbis cuiusdam Ep̄i, qui interrogatus à pontifice (dum simul inambularēt, cur non rediret ad ecclesiā suam, quam malum erat tã diu sine pastore nudā relinqui) cur (inquit) tu summe Pontifex ceteris exemplum daturus, tuum ep̄atum non repetis? Moritur Romę anno Dñi.1378. sui pontificatus anno.7. mēse.5.

Post Gregorium.11.ingens schisma ortū est. Itali, Italum p̄tificem (Vrbanum.6. dictum) crearunt, & is Romę mansit. Galli item elegerunt pontificem in Italia, quem Clementē.7. appellarunt. Is Auinium se recepit. Erāt itaq; p̄tiffices duo, alter in alterę cēsuris sæuiebat. Durauit hoc schisma usq; ad cōciliū cōstitiē.

Vrbanus.6.
pontif.208.

Vrbanus.6.Papa.208. pontificatus sui satis infeliciter acti anno.11. mense.8. Romę moritur. Ruperto Cæsare.34.

Bonifacius.
6.p̄ti.209.

Bonifacius.9.Papa.209. sub eodem Cæsare. Hic annoꝝ circiter triginta erat, cū p̄tificatū iniuit: ita tñ uixit in tanta uel peccādi licētia, ut nulla ei uoluptas impigi uel obijci posset. Interim mortuo Clemente septimo adulterino pontifice Petrus de Luna Benedictus (ter-

tius decimus appellatus) Auinione sufficitur.

Bonifacius hic annataꝝ (hostium potētiam ueritus, uel augendę ditionis ecclēsiasticę causa, ut aliqui uolunt) usum beneficiꝝ ecclēsiasticis primus imposuit hac cōditione, ut qui beneficium cōsequerēt, dimidium annui, puetus fisco apꝑico persolueret. Quāuis sint, qui hoc inuentum Ioanni. 22. ascribant. Hanc cōsuetudinem oēs admiserunt præter Anglos, qui id de solis ep̄atibus concessere; de ceteris beneficiꝝ non adeo. Sedit annos. 14. menses nouem.

Innocētius. 7. Papa. 210. duobus annis sacerdotio infeliciter administrato mortuus est. Innocētius. 7. pontif. 210.

Gregorius. 12. Papa. 211. Is p̄misit cessurum se p̄ticipatu: si Benedictus itidē nō recusaret. Gregorius. 12. pontif. 211.

Cæterum fugiente B̄ndictō in Catalonia relicto Auinione reuocauit p̄missum suū Gregorius de resignando papatu: proinde concilio Pisis à cardinalib⁹ uniuersis habito, uterq; & Gregorius & Benedictus pontificatu sunt depositi, & in locum eorū successus tertius Papa Alexander quintus. Gregorius profugit Ariminum, ubi mansit usq; ad Cāstantiensis concilij tempora. Alexāder quintus Bononię egit.

Alexāder quintus Papa. 212. sedit mēses octo ex ordine minorū assumptus; sanctus Dei. Alexander. 5. pontif. 212.

Ioannes. 24. Papa. 213. Hic Ioannes. 24. Bononię, Gregorius Ariminum, B̄ndictus in Hispania sup̄stitutes uixerunt, usq; dum opa Sigifmundi Imperatoris Costantię publica synodus cogeretur. Sunt autem tres hi pariter in eo concilio papatu deiecti. Ioannes. 24. pontif. 213.

Martinus. 5. Papa. 214. electus in concilio Martinus. 5. pontif. 214.

S V M M A

Constantiensi sedit annos.14. menses. tres.
 A C T A C O N C I L I I C O N S T A N
 tiensis sub Ioanne Papa. 24. conuocati & in-
 choati tempore schismatis . Ferebantur enim
 tunc tres pontifices, p̄dictus Ioānes & Bene-
 dictus.13. & Gregorius.12.

In sessione prima anno Dñi. 1415. p̄sente
 Sigismundo Imperatore, p̄misit Ioānes. 24. se-
 cessurum papatui sub hac forma. Ego Ioānes
 Papa. 24. p̄pter q̄etem totius pp̄li christiani p̄-
 siteor, sp̄o deo, p̄mitto, iuro, & uoueo Deo &
 ecclesiæ & huic sacro cōcilio sponte & liberè
 dare pacem ecclesiæ Christi per uiam meq̄ sim-
 plicis cessionis papatus, & eā facere & adim-
 plere cum affectu iuxta deliberationē p̄senti-
 tis concilij, si & q̄n Petrus de Luna, Benedi-
 ctus. 13. et Angelus de Corario, Gregorius. 12.
 in suis obedientijs nuncupati, papatui quem
 p̄tendunt per se, uel p̄curatores suos legiti-
 mos simpliciter cedant &c. Nihil ad hęc ad-
 diderunt in sessione secunda & tertia.

In sessione quarta, & quinta habet sic defi-
 nitum, q̄ ipsa synodus in spiritu sancto cōgre-
 gata legitime ḡnale cōcilium faciens, ecclesiā
 catholicam militantem representans, potesta-
 tem à Christo imediatè habet, cui qlibet cuius-
 cunq̄ status uel dignitatis, et si papalis exi-
 stat, obedire tenet in his, quę p̄tinent ad fidem
 & extirpationē dicti schismatis, et reformatio-
 nē ḡnalc̄ eccl̄ie Dei in capite & in mēbris &c.

Item declarat q̄ qucunq̄ cuiuscunq̄ condi-
 tionis, status, dignitatis et papalis, qui m̄da-
 tis, statutis, seu ordinationibus, aut p̄ceptis

huius sacræ synodi, & cuiuscunq; alterius cōcilij gñalis legitime cōgregati sup pmissis, siue ad ea p̄tinentibus factis uel faciēdis obedire cōtumaciter cōtēpserit, nisi resipuerit, cōdignę pœnitentię subijciat & debite puniat &c.

Item diffinit & ordinat sc̄tā synodus q̄ dñs Ioānes Papa. 23. Romanam curiam & officia publica illius &c. de hac ciuitate Constantiēsi non mutet sine deliberatione & consensu ipsius sanctę synodi: Siquid contrā tentauerit, totum sit irritum & inane.

In sexta & septima sessione tantum tractatum est de monendo & citando Ioanne Papa qui fugerat à loco concilij.

In sessione octaua p̄nunciata est sn̄ia damnationis doctrinæ Ioannis Vuicleff & articulorum. 45. quorum tenor est qui sequitur.

Primus. Substātia panis materialis et uini materialis manent in sacramento altaris &c. Errores Vuicleff Dñati.

2 Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem sacramento.

3 Christus nō est in eodē sacramēto idēticē & realiter propria præsentiā corporali.

4 Si Episcopus uel sacerdos est in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat, non baptizat.

5 Non est fundatum in euangelio, q̄ Christus missam ordinauerit.

6 Deus debet obedire Diabolo.

7 Si homo debite fuerit contritus, oīs confessio exterior est sibi superflua & inutilis.

8 Si Papa sit p̄scitus & malus, & per consequens membr̄ Diaboli, non habet potesta-

S V M M A

tem super fideles, nisi fortè à Cæsare.

9 Post Vrbanum. 6. non est aliquis recipiendus in Papam, sed uiuendum est more Græcorum sub legibus proprijs.

10 Contra scripturam sacram est, q̄ ecclesiastici habeant possessiones.

11 Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat esse excōmunicatū à Deo, & qui sic excōmunicat, est hæreticus.

12 Prælatus excommunicans clericum, qui appellauit ad regem & ad concilium regni, eo ipso traditor est regis & regni.

13 Illi qui dimittunt prædicare siue audire uerbum Dei propter excōmunicationem hominum, sunt excōmunicati.

14 Licet alicui diacono, uel presbytero prædicare uerbum Dei absq̄ autoritate sedis apostolicę uel Episcopi catholici.

15 Nullus est dñs ciuilis, nullus est prælatus, nullus est Ep̄s, dum est in pctō mortali.

16 Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona tpalia ab ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus.

14 Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18 Decimę sunt purę eleemosynę, & parochiani possunt propter peccata suorū prælatorum, ad libitum suum auferre eas.

19 Speciales orationes applicatę uni personę per prælatos uel religiosos, non plus profunt eidem quàm generales cæteris paribus.

20 Conferens eleemosynam fratribus est excommunicatus ipso facto.

21 Siquis ingreditur religionem priuatam qualēcūqꝫ, redditur ineptior et inhabilior ad obseruantiam mandatorum Dei.

22 Sancti instituentes religiones priuatas, sic instituendo peccauerunt.

23 Religiosi uiuentes in religionibus priuatis, non sunt de religione Christiana.

24 Fratres tenent per labores manuum uitium quærere, & non per mendicitatem. Prima pars est scandalose et præsumptuose asserta, pro quanto sic generaliter & indistincte loquitur. Secunda erronea pro quãto asserit mendicitatem fratribus non licere.

25 Oēs sunt simoniaci, qui se obligant orate pro alijs, eis in tpalibus subuenientibus.

26 Oratio præsciti, nulli ualeat.

27 Oia de necessitate absoluta eueniunt.

28 Cõfirmatio iuuenū, clericorū ordinatio, locorū cõsecratio reseruantur Papæ et Ep̄is ppter cupiditatem lucri temporalis & honoris.

29 Vniuersitates, studia, collegia, graduationes et magisteria in eisdē sunt uana gētilitate introducta, & tm̄ psūt eccl̄ie sicut Diabolus.

30 Excõmunicatio Papæ uel cuiuscūqꝫ plati non timenda, quia est censura Antichristi.

31 Peccant fundantes claustra, & ingrediētes sunt uiri diabolici.

32 Ditare clerū, est contra regulā Christi.

33 Syluester Papa & Constantinus Imperator errauerunt ecclesiam dotando.

34 Oēs de ordine mendicantiū sunt hæretici, & dantes eis eleemosynam sunt excõicati.

35 Ingredientes religionem sunt inhabiles

S V M M A

ad obseruandum diuina præcepta, & per consequens ad perueniendum ad regnum cælorum, nisi apostatauerint ab eisdem.

36. Papa cū oībus clericis suis possessionē hñtibus sunt heretici, eò q̄ possessionem hñt.

37. Ecclesia Romana est synagoga Sathang: nec Papa est immediatus uicarius Christi, & Apostolorum.

38. Decretales epistolæ sunt apochryphæ & seducunt à fide Christi, & cleri sunt stulti qui student eis.

39. Imperator & domini temporales seducti sunt à Diabolo ut ecclesiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ à Cardinalibus per Diabolum est introducta.

41. Nō est de necessitate salutis credere Romanam ecclesiā esse supremam inter alias ecclesias. Error est si per Romanam ecclesiam intelligat uniuersalem ecclesiam aut conciliū generale: aut pro quanto, negare primatū sūmi Pōtificis super alias ecclesias particulares.

42. Fatuum est credere indulgentijs Papæ & Episcoporum.

43. Iuramēta illicita sūt q̄ fiūt ad roborandū humanos contractus & cōmercia ciuilia.

44. Augustinus, Bñdictus, Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint, de hoc q̄ habuerūt possessiones, & instituerūt & intrauerunt religiones. Et sic à domino Papa usq̄ ad ultimū religiosum, omnes sunt hæretici.

45. Omnes religiones indifferēter introductæ sunt à Diabolo.

Hos sancta synodus prefatos articulos. 45. examinari fecit & sæpius recēseri: quibus examinatis, fuit repertum aliquos & plures ex ipsis fuisse & esse notoriè hæreticos, & à sanctis Patribus reprobatos; alios nō catholicos sed erroneos: alios scādulosos & blasphemos; quosdā piarū auriū offensiuos: nōnullos eorum temerarios & seditiosos. Propterea concilium pronunciat hæreticū Ioannem Vuicleff, ac memoriam eiusdem condēnat & mādāt exhumari ossa ipsius & cremari.

In. 9. 10. & 11. nihil annotatione dignū actū est. In sessione. 12. pronuntiata est publica sententia diffinitiuā deponitionis à Papatu cōtra Ioannē papā. 24. propter recessum quē fecerat à ciuitate Constantiensi, & dicto sacro cōsilio generali clandestinè noctu hora suspecta, & in habitu dissimulato, & propter scandalum datum ab illo turbatiū pacis & unionis Ecclesie, à uoto & pmissione & iuramento p ipsum Ioannē papa in Deo & ecclesie & huic sacro concilio prestitis deuiatium.

Item statuit & decernit sancta synodus pro bono unionis ecclesie, q̄ nullo unq̄ tempore reeligatur in papam Dñs Baltasar Costa nuper Ioānes. 24. nec Angelus de Corario Gregorius. 12. nec Petrus de Luna Benedictus. 13. in suis obedientijs sic nominati. Si contrariū fiat, id ipsum sit irritum & inane.

Sessio. 13.

Cū in nonnullis mundi partibus quidā temerariè asserere p̄sumant populū Christianū debere sacramentū Eucharistie sub utraq̄

S V M M A

panis & uini specie suscipere; & nō solum sub specie panis, sed etiam sub specie uini populū laicū passim cōmunicent, & post cœnam uel aliās non ieiuni, & cōmunicandum esse pertinaciter asserunt contra laudabilem ecclesiæ cōsuetudinem rationabiliter approbatā. Hinc est q̄ hoc generale concilium declarat, decernit & diffinit contra hunc errorem, q̄ licet Christus post cœnam instituerit, & suis discipulis ad ministrauerit sub utraq; specie panis & uini hoc uenerabile sacramentū: tamen hoc nō obstante sacroꝝ canonū autoritas, & approbata cōsuetudo Ecclesię seruauit & seruat q̄ huiusmodi sacramentum nec cōficiatur post cœnā nec sumatur à nō ieiunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à iure uel ecclesia concessio uel admissio &c. Et similiter q̄ licet in primitiua ecclesia huiusmodi sacramentū recipere- retur à fidelibus sub utraq; specie: tamen hæc consuetudo ad euitandum aliqua pericula & scandala, est rationabiliter introducta, q̄ à cōficientibus sub utraq; specie, & laicis tantum modo sub specie panis suscipiatur; cū firmissimè credendū sit, & nullatenus dubitandū, integrum Christi corpus & sanguinem tam sub specie panis q̄ sub specie uini ueraciter contineri &c. Quapropter dicere q̄ hanc consuetudinem & legem obseruare sit sacrilegum aut illicitum, cenferi debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositū p̄missorū tanq̄ hæretici arcendi sunt & grauiter puniendi per diocesanos locorū, aut inquisitores hæreticę prauitatis &c. Item p̄cipimus sub pœna excōmunicā

tionis q̄ nullus p̄sbyter cōmunicet populum
sub utraq̄ specie panis & uini.

Sessio. 14.

Carolus de Malatestis renunciauit papatui
nomine Gregorij. 12.

Sessio. 15.

Articuli Ioannis V̄is damnati in concilio, Errores Ioan
nis V̄is.
qm̄ publicè p̄dicabat Ioannē Vuicleff uirum
catholicum & autorem euangelicum.

Primus. Vnica est sancta uniuersalis Eccle-
sia, quę est p̄destinatorę uniuersitas.

2 Paulus nunq̄ fuit membrum diaboli, li-
cet fecerit actus quosdã actibus ecclesię ma-
lignantium consimiles.

3 P̄sciti non sunt partes ecclesię, cū nulla
pars eius ab ea finaliter excidat, eò q̄ p̄destina-
tionis charitas quę ipsam ligat, nō excidit.

4 Duę naturę diuinitas & humanitas sunt
unus Christus.

5 P̄scitus etsi aliquãdo sit in gratia secun-
dum p̄sentem iustitiam, tamē nunq̄ est pars
sanctę ecclesię, & p̄destinatus semper manet
membrū ecclesię, licet aliquando excidat à gr̄a
aduentitia, sed nō à gratia p̄destinationis.

6 Sumendo ecclesiã pro conuocatione p̄de-
stinatorę, siue sint in gratia siue nō secundum
p̄sentem iustitiam, isto modo ecclesia est arti-
culus fidei.

7 Petrus non fuit, neque est caput ecclesię
sanctę catholicę.

8 Sacerdotes quolibet criminose uiuentes
sacerdotij polluant potestatem & sicut filij in
fideles sentiunt infideliter de septem sacramē-

tis ecclesiæ, de clauibus, de censuris.

9 Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & Papæ præfectio & institutio à Cæsaris potentia emanauit.

10 Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se uel alio, quod esset caput particularis ecclesiæ: nec Romanus Pontifex est caput Romanæ ecclesiæ.

11 Non oportet credere quod iste quicumque est particularis Romanus Pontifex sit caput cuiuscumque particularis ecclesiæ nisi Deus eum prædestinauerit.

12 Nemo gerit uicem Christi, uel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter à Deo recipiat procuratoriam potestatem, quia ad illud officium Vicarij requiritur & morum conformitas, & instituentis autoritas.

13 Papa non est manifestus & uerus successor Apostolorum principis Petri si uiuit moribus contrarijs Petro, et si querit auaritiam, tunc est Vicarius Iudæ Iscariotis. Et pari euidencia Cardinales non sunt manifesti & ueri successores collegij aliorum Apostolorum Christi, nisi uixerint more Apostolorum seruantes consilia & mandata Domini nostri Iesu Christi.

14 Doctores ponentes quod aliquis per censuram ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, iudicio seculari est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, Scribas & Phariseos, qui Christum nolentem eis in omnibus obedire, tradiderunt Pontio Pilato.

15 Obedientia ecclesiastica, est obedientia

secundum adinventionē sacerdotum ecclesiæ propter expressam autoritatē ecclesiæ.

16 Quod nulla sint opera indifferentia, sed hæc sit diuisio imediata humanorū operum q̄ sint uel uirtuosa uel uitiosa, q̄a si homo est uirtuosus, & agat quicq̄, tunc agit uirtuosè: & si est uirtuosus & agat quicq̄, tunc agit uirtuosè; quia sicut peccatū inficit uniuersaliter omnes actus hominis uitiosi: sic uirtus uiuificat omnes actus hominis uirtuosi.

17 Sacerdos Christi uiuens secundū legē eius & habens notitiam scripturæ, & affectū ad ædificandum populum, debet p̄dicare, non obstante p̄tensa excōmunicatione.

18 Quilibet p̄dicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotiū accedit, & illud mandatum debet exequi non obstante excōmunicatione.

19 Per censuras ecclesiasticas excōmunicationis, suspensionis uel interdicti ad sui exaltationem clerus populum sibi laicalem suppediat, auaritiam multiplicat, malitiam protegit, uiam p̄parat Antichristo.

20 Si Papa est malus, & maximè si est p̄scitus, Tunc ut Iudas apostolus est diabolus, fur, & filius perditionis.

21 Gratia p̄destinationis est uinculū quo corpus ecclesiæ & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti indissolubiliter.

22 Papa uel p̄latus malus & p̄scitus est æquiuocè pastor & uerè fur & latro.

23 Papa non debet dici sanctissimus etiā secundū officium, quia aliās rex deberet dici

S V M M A

sanctissimus secundū officium, & tortores & p̄cones dicerent sancti; Immo & Diabolus deberet dici sanctus, cū sit officarius Dei.

24 Si Papa uiuat Christo contrariè, etiam si ascenderet per legitimā electionem secundū constitutionem humanā, tamen aliunde ascenderet q̄ per Christum, dato etiam q̄ intraret p̄ electionem à Deo principaliter factā. Nam Iudas Scarioth ritè & legitimè est electus à Deo ad Apostolatū, & tamen ascendit aliunde in ouile ouium.

25 Condemnatio. 45. articulorum Ioannis Vuicleff per doctores facta, est irrationabilis & iniqua & malefacta.

26 Non eo ipso quo electores, uel maior pars eorum consenserit uiua uoce secundū ritus hominū in personā aliquā eo ipso illa persona est legitimè electa. Vnde siue electores bene uel male elegerint operibus electi debemus credere.

27 Nōn est scintilla apparentiē q̄ oporteat esse unum caput in spiritalibus regens ecclesiā, quod semper cū ipsa militanti ecclesia conuerteretur & conseruetur.

28 Christus sine talibus capitib⁹ mōstruo sis p̄ seruos ueraces discipulos sparsos p̄ orbē terrarū melius suam ecclesiam regularet.

29 Apostoli & fideles sacerdotes Dñi strenue in necessarijs ad salutē regularunt ecclesiā anteq̄ Papæ officium foret introductū.

30 Nullus est Dñs ciuilis; null⁹ est platus, nullus est ep̄s dum est in peccato mortali.

Pronūciata est sententia dānationis horum

articulorꝫ sub eadem forma qua condemnati sunt articuli Ioannis Vuicleff.

Condemnatur articulus sequens.

Quilibet tyrannus potest & debet licite & meritorie occidi per quemcūqꝫ uasallum suū uel subditum, etiam per clāculares insidias & subtiles blanditias uel adulationes nō obstante quocūqꝫ p̄stato iuramento seu confœderatione factis cum eo nō expectata sententia uel mandato iudicis cuiuscūqꝫ. Aduersus hunc errorem fatagens hæc sancta synodus exsurget, & ipsum funditus tollere, declarat & definit huiusmodi doctrinam erroneam esse ī fide & in moribus, ipsamqꝫ tanqꝫ hæreticam, scandalosam & ad fraudes, deceptiones, mēdacia, prodiones, periuria uias dantem reprobat & cōdemnat. Declarat insuper & decernit qꝫ per tinaciter doctrinam hanc perniciosissimam asferentes sunt heretici, & tanqꝫ tales iuxta canonicas sanciones puniendi.

Sessiones. 16. 17. & 18. nihil habent lectione dignum.

Sessio. 19. Anno. 1415. 23. die Septembris.

Abiuratio Hieronymi de Praga.

Ego Hieronymus de Praga artium liberalium magister, cognoscens ueram catholicam ecclesiam & Apostolicam fidē anathematizo omnem hæresim, p̄cipue eam de qua hæctenus infamatus fui, & quam p̄teritis tēporibꝫ dogmatizauerunt & tenuerunt Ioannes Vuicleff, & Ioannes Vls, ī suis opusculis, libellis seu sermionibus ad clerum & ad populū. Consentio autē sanctæ Rom. ecclesiæ & Apostolicæ sedi,

S V M M A

& huic sacro concilio, & ore ac corde p̄fiteor in omnibus & p̄ omnia & p̄sertim de clauib⁹, sacramentis, ordinib⁹, officijs & censuris ecclesiasticis, indulgētijs & reliquijs sanctorū, ecclesiastica libertate, & de ceremonijs & alijs oib⁹ ad religionem Christianam pertinentibus.

In sessione. 20. agitur causa ciuilis inter ducem Austriæ & Ep̄m Tridentinum.

Sessio. 21. Anno. 1416. 31. die mensis Maij.

Sententia cōtra Hiero. de Praga laicū, magistrū in artib⁹, qui post abiurationem in sessione. 19. annotatam audientiam publicā sibi dari in hac sancta synodo postulauit: qua sibi cōcessa corā eadem synodo publicē asseruit, dixit & professus est q̄ p̄fatæ sententiæ damnationis dictorū Ioannis Vuicleff, & Ioānis Vls iniquē consenserat, & illam sententiam approbando mentitus fuit, nec uerebatur se confiteri mentitum, quinimmo confessionē super illorum damnatione reuocabat nunc & inæternū asserens se in libris Ioannis Vuicleff, & Ioānis Vls, nullam unq̄ hæresim uel errorem legisse, licet antē fuerit confessus &c. Propter quē sancta synodus p̄dictum Hiero. palmitem putridum, aridum, in uite nō manentem foras mittendum decernit, ipsumq; hæreticum, & in hæresim relapsum excōmunicatum, anathematizatum, p̄nunciat & declarat atq; dānat. Qui Hiero. tradit⁹ est potestati seculari & cōbust⁹.

Sessiones intermedię totę teruntur in citādo & deponēdo Petro de Luna Benedicto. 13. nuncupato, & recipiendis oratoribus regū Aragonum, Castellæ & Nauarræ,

Sessio.

Sessio. 39. anno. 1417. die. 9. Octob.

Statutum de concilijs gñalibus erga futura schismata edicto perpetuo sancimus & ordinamus, ut amodo cōcilia gñalia celebrentur, ita q̄ primum à fine huius concilij in quinquenium imediatè sequens. Secūndum uero à fine illius in septēnium, & deinceps de decēnio in decēnium p̄petuo celebrentur in locis quę summus Pōtifex per mēsem ante finem cuiuslibet concilij, approbante et cōsentiente cōcilio, uel in eius defectu ipsum cōcilium deputare & assignare teneat, ut sic per quandā continuationem semp̄ aut cōcilium uigeat, aut per terminipendentiam expectet, quę terminū liceat summo Pōtifici de suorū fratrum sanctę Romanę ecclesię Cardinalium consilio ob emergentes fortè casus abbreviare, sed nullatenus proget. Locū aut̄ pro futuro celebrando cōcilio deputatum absq̄ euidenti necessitate non mutet.

Sessio. 40. Reformationes fiende per Papam unā cum concilio antequā cōcilium dissoluitur.

Sacro sancta generalis synodus Cōstantiensis in Spiritu sancto legitimè congregata uniuersalem ecclesiā representans statuit et decreuit, q̄ futurus Romanus Pōtifex per Dei gratiam de pximo assumendus cū hoc sacro concilio, uel deputadis per singulas nationes debeat reformare ecclesiā in capite, et in mēbris, & curiam Romanā secundū equitatem, & bonū regimen ecclesię anteq̄ hoc cōcilium dissoluat sup̄ materijs articuloꝝ alijs per nationes in reformatorio oblatōꝝ, quę sequentur, Primo de numero, qualitate & natione dñōꝝ

ZZ

S V M M A

Cardinaliū. Item de reſeruatiōibus ſedis apoſtolice. Itē de Annatis, cōmunibus ſeruitijs et minutis. Item de collatiōibus beneficiorū, & gratijs expectatiuis. Item de cōfirmationibus electiōnum. Item de cauſis in curia Romana tractandis, uel non. Itē de appellatiōibus ad Romanā curiā. Item de officijs cācellarię & pœnitentiarię. Item de exēptionibus & incorporationibus tpe ſchiſmatis factis. Item de cōmendis. Item de fructibus medijs tps. Item de nō alienādīs bonis Romane ecclēſię. Item ppter quę et quō Papa poſſit corrigi & deponi. Item de extirpatione ſimonie. Item de diſpenſationibus. Itē de puiſſione Papę & Cardinaliū. Item de indulgētijs. Item de decimis. Hoc adiecto q̄ facta per natiōes deputatione p̄dicta, liceat alijs de licentia Papę liberē ad propria remeare.

Seſſio. 41. anno. 1417. die. 8. Nouembris.

Conſtitutio Papę Clementis. 6. ſuper modo & forma obſeruādīs à Cardinalibus in cōclauī exiſtentibus ſuper electiōne Pontificis.

Decretum de non ſpoliando electum in Papam ſub pœna excōmunicationis.

Die. 11. Nouembris anni ſupradicti in feſto ſancti Martini, reuerendiſſimi patres in cōclauī exiſtētes Reuerendiſſimū in Chriſto patrē dñm Odonem de colūna ſancti Gregorij diaconū Cardinalē de Colūna uulgariter nuncupatum natione Romanū cōcorditer in Romanum Pōtifficem elegerunt, qui Martinus Papa. 5. nominari uoluit, & ſic per Sereniſſimū principem Sigifmūdū Romanoꝝ regem unā

cum sancta synodo apud ecclesiã maiore huius ciuitatis Constãtensis fuit inthronizatus & coronatus papa.

Sessio. 42. Nihil habet, quo iuste possimus lectorem occupare.

Sessio. 43. Presidente Papa Martino. 5. 21. mensis Martij.

Decretum contra simoniam.

Martinus &c. Multæ contra simoniacam prauitatem olim factæ sunt cõstitutiones, quibus morbus ille nõ potuit cõpetenter extirpári. Nos sacro approbante cõcilio declaramus q̃ ordinati simoniacè ab excõicatiõne suorũ ordinum sint eo ipso suspẽsi. Electiones aut, postulationes, cõfirmationes, & quæuis puisiones simoniacæ ecclesiã, monasteriorũ, dignitatum, personarũ officiorũ & beneficiorũ ecclesiasticorũ quorũcũq; deinceps factæ nullæ sint ipso iure, nullũq; per illas ius cuiq; acquiratur, nec p̃moti, confirmati aut, puisi faciãt fructus suos, sed ad illorũ restitutionẽ tanq; inique ablata percipientes teneant, statuentes insup q̃ dantes & recipientes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

De decimis & alijs oneribus ecclesiasticis.

Martinus, præcipimus &c. Iura quæ prohibent inferioribus à Papa decimas & alia onera ecclesiæ & p̃sonis ecclesiasticis imponi districte obseruari, per nos aut nullatenus imponant generaliter sup totum clerum nisi ex magna & ardua causã & utilitate, uniuersalẽ ecclesiã concernẽte, & de cõsilio & cõsensu & subscriptione fratũ nostrorũ, s. Romanæ ecclesiæ Cardinalium & p̃latorũ, quorũ consilium

S V M M A

cōmodè haberi poterit. Nec speciaſr in aliquo regno uel puincia inconſultis p̄latis ipſius regni uel puincię, et ipſis non cōſentientibus uel eorū maiori parte, & eo caſu per p̄ſonas eccleſiaſticas & autoritate ap̄lica dūtaxat leuent.

In ſeſſione. 44. ſtatuitur locus futuri cōcilij.

Seſſio. 45. & ultima de diſſolutione concilij.

Martinus Papa. 5. dixit q̄ oīa & ſingula de terminata, concluda & decreta in materijs fidei per p̄ſens conciliū cōciliaſiter tenere & in uiolabiliter obſeruare uolebat, & nūc̄q̄ cōtraire quoquo modo, Ipſaq̄ ſic conciliaſiter facta approbat et ratificat, & non aliter nec alio modo: quo dicto ip̄m cōciliū abſoluit, oibus & ſingulis in eo exiſtentibus ad p̄pria remeādi, ipſo approbante concilio, facultatē fecit.

Bulla Martini. s. de cōdemnatione Ioannis Vuicleff de Anglia, & Ioannis Vſs. de Bohemia damnati in hoc ſacro concilio Cōſtantienſi.

Martinus ep̄ſcopus &c. Inter curas paſtoralis curę ſolicitudines &c.

Sequuntur errores Ioānis Vuicleff. 45. & errores Ioānis Vſs. 30. in eadem forma qua ſupra recenſiti.

Super p̄miſſis aut̄ articulis quilibet de eis ſuſpectus ſeu in eorū aſſertione deprehēſus iuxta hunc modū interroget̄. In primis utrū cognouerit Ioānem Vuicleff de Anglia, & Ioanē Vſs de Bohemia, & Hieronymū de Praga. Item utrū teneat & credat q̄ quodlibet conciliū ḡnale, & etiā Cōſtantienſe, uiuierſalem eccleſiā repreſentet. Item, utrū credat quod illud quod conciliū Cōſtantienſe uniuierſalē eccleſiam repreſentans approbauit & appro-

bat in fauorem fidei & ad salutem aīarū, quòd hoc est ab uniuersis Christi fidelibus approbandum & tenendū. Item utrū credat & asserat q̄ in nullo casu sit licitum iurare. Itē utrū credat q̄ ad mādatum iudicis iuramētum de ueritate dicenda, uel quodlibet aliud ad causam opportunū etiā pro purificatione infamiae faciendū, sit licitum. Item, utrū credat q̄ per iurium scienter cōmissum est quacuncq̄ causa uel occasione pro cōseruatione uitae corporalis uel patriae, uel alterius etiā in fauore fidei, sit mortale p̄ctm̄. Item, utrū credat deliberato aīo contēnens ritum ecclesie ceremonias exorcismi & catechismi aquae baptismatis. consecratę peccet mortalr̄. Item, utrū credat q̄ post cōsecrationem sacerdotis in sacro altaris sub uelamento panis & uini nō sit panis materialis & uinū materiale, sed idē per oīa Christus qui fuit in cruce passus, & sedet ad dexterā Patris. Item, utrū credat, & asserat q̄ facta consecratione per sacerdotem sub sola specie panis tm̄ & prater sp̄m uini, si uera caro Christi & sanguis, & aīa, & Deitas, & totus Christus, ac idem corpus absolute, & sub una qualibet illarū speciē singulariter. Item, utrū credat, q̄ consuetudo cōdicandi p̄sonas laicas sub specie panis tm̄ ab ecclesia uniuersali, obseruata, & per sacrum cōcilium Cōstantiae approbata, sit seruanda, sic q̄ non liceat eam reprobare, aut sine ecclesiae autoritate pro libito immutare. Item, utrū credat, q̄ Christianus contēnens susceptionem sacrorū cōfirmationis, uel extreme unctionis, aut solēnizationis matris

S V M M A

monñ, peccet mortaliter. Item utrę credat, qđ Christianus ultra cōtritionem cordis habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti ex necessitate salutis confiteri teneat, & non laico, seu laicis quantūcūq; bonis & deuotis. Item, utrum credat, qđ sacerdos in casibus sibi permillis possit pctōrem cōfessum & cōtritum à peccatis absoluere, & sic pœnitentiam iniungere. Item, utrę credat, qđ malus sacerdos cū debita materia & forma, & cum intentione faciendi quod facit ecclesia, uerè conficiat, uerè absoluat, uerè baptizet, & uerè cōferat alia sacramenta. Item, utrę credat, qđ beatus Petrus fuerit uicarius Christi hñs ptātem ligandi & soluendi sup̄ terrā. Item, utrę credat, qđ Papa canonicè electus, qui pro tpe fuerit, sit successor beati Petri, hñs supremā ptātem in ecclesia Dei. Item, utrę credat autoritatem iurisdictionis Papæ, Archiep̄i, & Ep̄i in soluendo & ligādo esse maiorem autoritate simplicis sacerdotis, etiā si curam aīarę habeat. Item, utrę credat, qđ Papa oībus Christianis uerè contritis, & cōfessis ex causa pia & iusta possit cōcedere indulgentias in remissionem pctōrę, maxime pia loca uisitātibus. Item, utrum credat, qđ ex tali cōcessione uisitantes ecclesias ipsas, et manus adiutrices eis porrigentes eiusmodi indulgentias cōsequi possunt. Item, utrū, credat, qđ singuli Ep̄i suis subditis scđm limitationem sacrorę canonum hmōi indulgentias concedere possint. Item, utrum credat, & asserat licitum esse sanctorę reliquiās et imagines à Christi fidelibus uenerari. Item, utrum cre-

dat, q̄ Papa uel alijs p̄latus, uel ipsoꝝ uicarij possint suum subditu ecclesiasticu, siue secularem p̄pter inobedientiam, siue cōtumaciam excōicare, ita q̄ talis pro excōicato sit hñdus.

Item, utrum credat, q̄ inobedientia siue contumacia excōicatoꝝ crescente, p̄lati uel eoꝝ uicarij in spiritualibus habeant p̄tatem aggrauandi, interdictu ponendi, & brachium seculare inuocandi, & q̄ illis censuris per inferiores sit obediendum. Item, utrum credat, q̄ liceat p̄sonis ecclesiasticis absq̄ p̄ctō, huiꝰ mūdi habere possessiones & bona t̄palia. Item, utrum credat, q̄ laicis ipsa ab eis auferre potestate propria non liceat etiā si male uiuerent personæ ecclesiasticæ bona h̄mōi possidentes.

Item, utrum credat, q̄ liceat laicis utriusq̄ sexus uiris & mulieribus liberè prædicare uerbum Dei. Item, utrum credat, q̄ singulis sacerdotibus liberè liceat prædicare uerbu Dei ubicunq̄, q̄ncunq̄, & q̄buscunq̄ placuerit et si nō sint missi. Item, utrū credat, q̄ oīa p̄ctā mortalia, & specialiter manifesta sint publicè corrigenda & extirpanda.

Qui de præmissis hæresibus, uel articulis, uel aliquo præmissorū infamati fuerint, ad arbitrium uestrum expurgare teneant. Alij uerò qui per testes, seu p̄p̄riam confessionem, uel alias legitimas p̄bationes conuicti fuerint de prædictis hæresibus, uel articulis, uel aliquo præmissorum eosdem articulos & errores solenniter & publicè reuocare, abiurare, pœnitentiam condignam subire cogantur, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secu-

Iaris &c. Datum Constantiæ pontificatus nostri anno primo.

Finiunt Acta in concilio Constantiensi sub Martino quinto.

CONCILIVM BASILIENSE.

In præfatione annotatur quis modus sit obseruandus in publica sessione conciliorum generalium, et qui fuit obseruatus in concilio generali Constantiensi.

Concilium Basiliense inchoatum anno Domini. 1431. præsidete Iuliano Cardinale sancti Angeli legato Apostolico legitima potestate à felicis recordatiõis Martino. 5. & Eugenio. 4. tunc recens electo facta. Istud concilium inchoatum fuerat Senis, trãslatum est certis de causis in Basileam per Martinum. 5. ut notatur in sessione prima eius concilij.

Sessio secunda.

Hæc sancta synodus legitime congregata autoritate Apostolica legitime interueniente, sacris Constantiensi. & Senensi concilijs generalibus decernentibus atq; ordinantibus, fuit et est in hoc loco Basiliensi debite, legitime ac ritè inchoata & congregata: ideo in presenti sessione ordinat & declarat quæ sequuntur.

Constan. concilii. sessione. 4. &. 5.

Primo declarat, q; ipsa synodus in spiritu sancto legitime congregata generale concilium faciēs & ecclesiã militantē representans potestate immediate à Christo habet, cui quilibet cuiuscūq; status uel dignitatis, et si papalis existat, obedire tenet in his quæ pertinent ad fidē & extirpationē dicti schismatis, et gñalē reformationē ecclesię Dei in capite & in membris.

Item declarat q̄ quicūq; cuiuscūq; status uel dignitatis etiam si papalis existat, qui mā-^{Cōstan. cōcil.} datis, statutis seu ordinationibus aut p̄cep-^{Sessio. 5.} tis huius sacre synodi, & cuiuscūq; alterius concilij generalis legitime cōgregati super p̄missis uel ad ea pertinentibus, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condigne p̄nitentię subijciatur & debite puniatur.

Sessio. 7.

Primo repetuntur eadem decreta, q̄ in sessione secunda sunt definita & declarata:

Secundo decernitur dissolutionē huius concilij nullatenus fieri posse per Eugenium papā: qm̄ est contra decreta Constan. concilij, & tendit in graue periculum fidei & status ecclesiastici turbationem & detrimentū, atq; scandalum totius populi Christiani. Agnouerant p̄lati in concilio tunc congregati, q̄ Eugenius Papa cū collegio Cardinalium dissoluisset illud concilium. In alijs sessionib⁹ nihil habetur, tantum cōmōnetur Papa, ut ueniat ad concilium & accusatur eius cōtumacia nolentis parere.

Sessio. 12.

Eligantur Episcopi & quicūq; alij p̄lati, ac cōfirmentur iuxta statuta iuris cōmunis, nē p̄ ut singule ecclesie Episcopos, singula collegia, singuli conuentus, p̄latos sibi eligant, qui rursus ab illis confirmantur ad quos de iure confirmatio spectat, nempe Episcopi à Metropolitani; Metropolitani à Papa, & inferiores p̄grati ab Episcopis.

Sessio. 13. & 14. Tota teritur in monendo & citando Eugenio Papa. 4.

S V M M A

Sessio. 15.

Synodales cōgregationes singulis annis saltem semel sunt celebrandæ: Prouincialia uerò concilia ad minus de triennio in triennium: in quibus infra missarum solēnia uel post, diœcesanus, uel alius eius nomine, uerbū Dei proponat exhortando omnes ad bonos mores sectādum, abstinendū à uitijs, & ad ea quæ pertinent ad ecclesiasticam disciplinā & officia singulorum; & præsertim ut illis quibus animarū cura commissa est, diebus Dñicis & alijs solēnibus plebem subiectā doctrinis & monitis salutaribus instruant. Postea legantur statuta, puincialia & synodalia, & inter alia aliquis compendiosus tractatus docens quō sacra administrari debeant: & alia utilia per instructione sacerdotū. Deinde ipse diœcesanus de uita & moribus subditorum solerter inquireat, labem simoniacę prauitatis, contractus usurarios, concubinatum, fornicationem, & alia quęuis crimina & excessus debita correctione cohibeat: Alienationes rerum ecclesiasticarum à iure prohibitas reuocet, clericorum abusus & aliorum subiectorum, qui circa diuinum officium & delationem debiti habitus defuerint, in melius reformet & emendet: Præcipua autē in ipsa synodo, Episcopi cura sit inquirere ac debitis modis occurrere ne aliquod dogma hæreticum, erroneum & scandalosum, sortilegia, diuinationes, incantationes, superstitiones, & quęuis diabolica figmenta diœcesim suam inficiant.

Sessio. 16. & 17.

Eugenius Papa annullat dissolutionē ab eo

factam concilij Basiliens. quia graues dissensiones ex predicta dissolutione ortæ sunt, & grauiores oriri possent, decernit & declarat predictum concilium à principio inchoationis suæ fuisse & esse legitime congregatum, & reuocat bullas quas ad dissoluendum illud concilium antè dederat.

Sessio. 18.

Repetuntur decreta concilij Constanti. de auctoritate & potestate concilioꝝ generalium absentibus legatis Papæ ut supra in hoc Basiliensi concilio Sessione. 2. & 3. Quod concilium generale potestatem immediate à Christo habet, cui quilibet cuiuscunq; status uel dignitatis, etiã si papalis existat, obedire tenet, ut supra.

Sessio. 19.

In hac sessione promulgatur decretum, quo modo predicanda sit fides Iudæis & cæteris infidelibus cū Christianis cõmorantibus, & quo modo tractandi sunt illi quãdiu durant in infidelitate sua, & de his qui uolunt ad fidẽ conuerti, ut bona sua quęcunq; habent mobilia & imobilia eis intacta illegaq; permaneant, nisi ex usura aut illicito q̄stu fuerint acquisita, & notę sint personæ, quibus de iure sit restitutio facienda: quia tunc illis restitui omnino oportet; ijs uerò personis non stantibus, quia talia per manus ecclesiæ in pios essent usus conuertenda, hæc sancta synodus in fauorem cõcedit suscepti baptismatis tanq̄ i pium usum apud eos remanere debere. Si uerò cõuersionis tempore inopes & indigentes fuerint, per uiscera misericordię Dei nostri omnes tam ecclesiasti-

S V M M A

cos q̄ seculares hæc sancta synodus exhortatur ut ipsis conuersis manus porrigant adiutrices. Ipsi quoq̄ diocesani nō solum Christianos ad subueniendū illis exhortentur, sed tam de redditib⁹ ecclesiarum q̄ de his quæ ad pauperum usus per ipsos conuertenda deoluuntur, huiusmodi neophitos sustentare nō neglegant, ipsosq̄ detractionibus, contumelijs paterna affectione defendant. Et quoniam p̄ gratiam baptismi ciues sanctorum & domestici Dei efficiuntur, longe q̄ dignius sit regenerari spiritu q̄ nasci carne, lege p̄senti statuimus ut ciuitatum & locorum in quibus sacro baptismo regenerantur, ibi legis libertatib⁹ & immunitatibus gaudeant, quæ ratione dūtaxat natiuitatis & originis alijs cōsequuntur. Curent in super sacerdotes baptizantes & diocesani, nec cum Iudæis seu infidelibus saltem per lōgum tempus conuersentur: quoniam experientia teste mutuam inter se neophytorum cōuersationem ipsos in fide nostra fragiliores reddere, ac saluti illorum plurimū officere cōpertum est, exhortatur hæc sancta synodus locorum ordinarios, ut quantum pro incremento fidei uiderint expedire curent & studeant neophytos ipsos cum originarijs Christianis matrimonio copulare. Prohibeat & ijs neophytis sub grauius pœnis ne mortuos more Iudæorum sepeliant, aut sabbata aliasq̄ solēnitates, & antiq̄ sectæ ritus quoquomodo obseruent, sed ecclesias & p̄dicationes nostras prout alijs catholici frequentent, & in omnibus se Christianorum moribus conformes reddant.

Siquis fuerit publicus concubinarus, a perceptione fructuum omnium suorum, uel beneficiorum trium mensium spatio sit ipso facto suspensus, quos suus superior in fabricam uel aliam euidentem ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, conuertat. Deinde eiusmodi concubinarium monere teneatur ut concubinam dimittat: quam si non dimiserit, uel dimissam, aut aliam publice resumpserit, iubet hæc sancta synodus, ut ipsum suis omnibus beneficijs omnino priuet.

Constitutio de annatis non exigendis tam in curia Romana quam alibi pro confirmatione electionum, uel admissione postulationum, aut aliqua collatione.

Alteram constitutionem quomodo diuinum officium in ecclesia celebrandum sit: quo tempore quisque debet esse in choro.

Turpem etiam illum abusum in quibusdam frequentatam ecclesijs, quo certis anni celebratibus nonnulli cum mitra, baculo ac uestibus pontificalibus more episcoporum benedicunt, Alij ut reges ac duces induti, quod festum factorum uel Innocentium uel puerorum in quibusdam regionibus nuncupatur, ut alij laruales & theatrales iocos. Alij choreas & tripudia marium ac mulierum facientes homines ad spectacula & cachinnationes mouent. Alij comestationes & conuiuia ibidem preparant, hæc sancta synodus detestans, statuit & iubet ordinarijs & ecclesiarum rectoribus ne hæc aut

In. 8. syno. gñā
li. canon. 16.

S V M M A

similia ludibria, nec etiam mercantias, seu negociationes nundinarum in ecclesia quæ domus orationis esse debet, ac etiam cemiterio exerceri amplius permittant, transgressoresq; per censuram ecclesiasticam aliaq; iuris remedia punire non negligent.

Sessio. 22. De erroribus Archiepiscopi Nazareni.

Quendam libellum editum ab Augustino de Roma Archiepiscopo Nazareno, cuius primus tractatus de sacramento diuitatis Iesu Christi & ecclesia intitulatur. Secundus de Christo capite & eius inclyto principatu. Alius de charitate Christi circa electos & de eius infinito amore, tanq; non sanam & erroneam in fide doctrinam continentem cum suis defensorijs hæc sancta synodus damnat & reprobat, & potissime scandalosam assertionem erroneam in fide in ipso libello contentam, scilicet Christus quotidie peccat, & ex quo fuit Christus quotidie peccauit, quauis pro capite ecclesiæ Christo Iesu dicat se non intelligere, sed ad membra sua, quæ cum Christo capite unum esse Christum asseruit, intelligentiam eius esse referendam dicat. Nec non & propositiones istas & eis in sententia similes, quas in articulos dñatos in concilio Constañ. incidere declarat, scilicet non omnes fideles iustificati sunt membra Christi, sed soli predestinati. Humana natura in Christo, uere est Christus, & eadē est persona Christi. Humana natura in Christo est persona uerbi. Humana natura assumpta à uerbo ex unione personali est ueraciter Deus naturalis & proprius &c. Christus secundum uoluntatem crea-

tam tantum diligit naturam humanam unitā personæ uerbi, quantum diligit naturā diuinā sicut duæ personæ in diuinis sunt æqualiter diligibiles, ita duæ naturæ in Christo humana & diuina sunt æqualiter diligibiles propter personam communem.

Anima Christi uidet Deum tam clarè & intensè quantum clarè & intensè Deus uidet se ipsum.

Ratio suppositatis determinans humanam naturam in Christo, non realiter distinguitur ab ipsa natura determinata. Quas propositiones & alias ex eadē radice procedētes tanquā erroneas in fide damnat & reprobat hæc sancta synodus, anno. 1435.

Sessio. 23.

Qualis debet esse electio Pōtificis. Secūdo, de modo & qualitate Cardinalium ut numerum. 24. non excedant, & de omnibus regionibus Christianitatis assumantur uiri in scientia & moribus ac rerum experientia excellentes, non minores. 30. annis, magistri, seu licentiati in iure diuino uel humano. Sit saltē tertia uel quarta pars de magistris in sacra scriptura, nō nepotes ex fratre uel sorore Romani Pōtificis, aut alicuius Cardinalis uiuentis nō illegitimè nati, nō corpore uitiati, nec alicuius criminis aut infamiæ nota respersi.

Sessio. 26. & 27.

Tractatur de admonitione & citatione contra Eugenium Papam & Cardinales.

Sessio. 28. & 29.

In qua caufatur cōtumacia Papæ & decla-

S V M M A

ratur contumax, quia tractabat de dissolutione eius concilij.

Sessio. 30.

Hæc sancta synodus decernit & declarat quod fideles laici siue clerici, cõmunicantes & non conficientes nõ astringuntur ex præcepto Dñi ad suscipiendũ sub utraq; specie panis scilicet & uini sacrum Eucharistiæ sacramentum, sed ecclesia quæ regitur spiritu ueritatis secũ manente in æternum, & cum qua Christus manet usq; ad consummationẽ seculi ordinare habet quomodo ipsis nõ conficientibus ministretur. prout pro reuerentia ipsius sacramenti & salutis fidelium uiderit expedire, & ut supra in concilio Constantiensi.

Sessio. 31. & 32. tractant de præbendis ecclesiasticis canonicè per ordinarios conferendis & de suspensione Eugenij Papæ. 4.

Sessio. 33.

De ueritate fidei catholicæ per tres ueritates. Primo diffinit quod generalis synodus in spiritu sancto legitime cõgregata generale cõcilium faciens, ecclesiam militantem representans, potestatem à Christo immediate habet, cui quilibet cuiuscunq; status, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & ad extirpationem schismatum & ad generalẽ reformationem ecclesiæ in capite & in mēbris.

Secundo declarat quod quicumq; cuiuscunq; dignitatis, etiam si papalis existat, qui mandatis aut præceptis huius sanctæ synodi & cuiuscunq; alterius concilij generalis legitime congregati super præmissis, siue ad ea pertinentibus obedire

obedire contumaciter contempserit, nisi res-
puerit, condignę pœnitentię subijciatur, & de
bitę puniatur.

Tertio declarat q̄ ipsum ḡnale conciliū pro
præmissis eaq̄ concernentibus congregatum
sine ipsius cōsensu per nullū quauis autorita-
te, et si papali dignitate p̄fulgeat, dissolui, trās-
ferri, aut ad aliud tempus prorogari potest.

Et licet has esse ueritates fidei catholicę sa-
tis constet ex pluribus declarationibus p̄ce-
dentibus, ad maiorem tamen soliditatē & fir-
mitatem ueritatum ipsarū hęc sancta synodus
definit, & declarat. Primo q̄ ueritas de pote-
state concilij generalis supra Papam, & quęli-
bet alterę declarata per Constantiense, & hoc
Basiliense generalia cōcilia, est ueritas fidei ca-
tholicę. Secundo, ueritas hęc quod Papa cō-
cilium generale legitimē congregatū, sine eius
consensu nullatenus potest dissoluere est ueri-
tas catholicę fidei. Tertio, q̄ ueritatibus p̄-
dictis pertinaciter repugnans est censendus
hæreticus. anno. 1439.

Has tres ueri-
tates reproba-
uit & damna-
uit Eugenius
Papa. 3. libel-
lo qui incipit,
Moses seruus
Dei, ut patet
extra. 38. sessio-
ne.

In Constan-
sessioe. 4. et. 8.
In Basili. ses-
sione. 2.

Sessio. 34.

In hac & sequenti tractatur de depositione
Eugenij Papę & stabilitate concilij.

Sessio. 36.

Hactenus difficilis quæstio in diuersis parti-
bus super conceptione ipsius gloriosę uirgi-
nis MARIÆ matris Dei & exordio sanctifi-
cationis eius facta est &c. Nos diligēter inspe-
ctis autoritatibus & rationibus quę iam à
pluribus annis ex parte utriusq̄ doctrinæ al-
legatę sunt, alijsq̄ etiam plurimis super hac re

AAA

S V M M A

uisis & matura consideratione p̄fatis doctrinam illam differentē gloriosam uirginem MARIAM præueniente & operāte diuini numinis gratia singulari, nunq̄ actualiter subiacuisse originali peccato, sed im̄nem semp̄ fuisse ab omni originali & actuali culpa sanctamq̄ & imaculatam, tanq̄ p̄iam & consonam cultui ecclesiastico fidei catholice, recte rōni, & sacre scripturæ approbandam fore tenendā, & amplectēdam diffinimus & declaramus, nulliq̄ de cætero licitum esse in cōtrarium prædicare, seu docere, renouantes præterea institutionem de celebranda sancta eius conceptione, quæ sexto Idus Decēbris antiqua & laudabili cōsuetudine celebratur.

Sessio. 37. & 38. Traçtant de electione noui Pontificis.

Sessio. 39.

Deposito Eugenio fuit electus Amadeus dux Sabaudix qui in solitudine Ripalix à pluribus annis in uirtute continentix fuerat conuersatus.

Sessio sequenti consensit electioni facte. nuncupatus est Felix Papa quintus.

Amadeus Felix nuncupatus cessit iuri quod in papa tu assererat se habere, et creatus est Cardinalis, & uicarius Pōntificis Romani.

Bulla Nicolai Papæ. 5. qui successit Eugenio. 4. De approbatione gestorū in cōcilio Basiliensi, propter securitatem animarū, & cauenda pericula conscientiarū confirmat Nicolaus Papa gesta per Amadeum nūcupatū Felicem quintū, & per congregatos in concilio Basiliensi, quod spectat ad censuras, & causas beneficiales. De alijs nihil, nec de p̄batione eius cōciliij anno. 1449. sui pōntificatus anno tertio.

Autor

Quæ in his duabus congregationibus Constantiensi & Ba

filienſi ſtatuta ſunt non habent aliquod autoritatis robur, niſi dūtaxat illa que in bulla Martini quinti, aut Nicolai quinti pontificia autoritate probata ſunt : quorum paucis mentionem fecimus ſupra.

Eugenius quartus Papa. 215. ſedit annos. 16. Eugenius. 44
Pontif. 215.
fuit electus Romæ anno. 1431. uiuente adhuc Sigismundo Germano Cæſare. 35.

Hic durāte concilio Baſilienſi cōuocauit concilium generale Ferrariæ, ut tractaret de unione eccleſiæ Oriētalīs cum eccleſia Latina: ubi cœpit celebrari præſente Paleologo Imperatore, & Patriarcha Cōſtantinopolitano, cū alijs eccleſiæ Orientalis pontificibus, abbatibus, monachis, & cruce ſignatis. Attamen inchoatum nō potuit abſolui, ppter ingruentem peſtem: & translatum eſt ab Augenio Florentiā, ubi & abſolutum eſt. Celebratum eſt cōciliū prædictum per uiginti & quinque ſeſſiones, quarum ſexdecim celebratę ſunt Ferrariæ; reliquę uerò Florentiæ. In quibus omnibus diſputatum eſt inter Latinos & Græcos. Primum de ꝓceſſione ſpiritus ſancti à filio: & an rite facta fuerit à Latinis ea additio in ſymbolo. (ſilioꝝ ꝓcedit, &c. Secundo, de igne purgatorio. Tertio, de Papę principatu. Quarto, de azymo & fermentato panę. Quinto de panis in Euchariſtia trāſmutatione. Quę tñ diſputationes ſolam contentionē inter Græcos & Latinos ꝓpererunt; ut coacti fuerint ceſſare à diſputatione, & res citra ullam controuerſiam inter eos tractaret: & ſic facta eſt unio earum eccleſiarum, & ſequens definitio prædictorum articulorum ſub hac forma.

S V M M A

CONCILIUM FLORENTINUM

De processio-
ne spūs san-
cti.

Approbante hac sancta synodo Florentina definimus, ut hęc fidei ueritas ab omnibus Christianis credat, & suscipiat q̄a spūs sc̄tūs à patre & filio æternaliter est: & essentiã suã, suumq̄ esse subsistēs habet ex patre, simul & filio, & ex utroq̄ æternaliter tanquam ab uno principio, & unica spiratione p̄cedit; declarantes, q̄ id quod sancti doctores & patres dicunt ex patre per filium procedere spiritũ sanctum, ad hanc intelligẽtiã tendit, ut per hoc significetur filium quoq̄ esse secundum Gręcos quidem, causam; secundum Latinos uerò, principium subsistentiæ spiritus sancti, sicut & patrem. Et quoniã omnia quæ patris sunt, ipse pater unigenito filio suo gignendo dedit (præter esse patrem) hoc ipsum q̄ spiritus sanctus p̄cedit ex filio, ipse filius à patre æternaliter habet, à quo æternaliter etiã genitus est.

De particula
illa. (filioq̄ p̄-
cedit.)

Definimus etiam explicationem uerborum illorum (filioq̄) ueritatis declarandę gratia, & imminente tunc necessitate, licite, ac rationabiliter symbolo fuisse appositum.

In azymo &
fermento cor-
pus Christi cõ-
ficitur.

Item, in azymo, siue fermentato pane triticeo corpus Christi ueraciter confici: sacerdotescq̄ in altero ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque, scilicet iuxta suã ecclesię, siue Occidentalis, siue Orientalis consuetudinem.

De purgato-
rio.

Item, si uere pœnitentes in Dei charitate decesserint, anteq̄ dignis pœnitentię fructibus de commissis satislecerint, & omnis, eorũ animas pœnis purgatorijs purgari. Et ut à pœ-

nis huiusmodi releuent prodesse eis triuorū fidelium suffragia, missarum scilicet sacrificia, orationes, & eleemositas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri cōsueuerunt secundū ecclesie instituta. Illorū etiā animas, qui post baptismum susceptum, nullā oīno peccati maculam incurrerūt, illas etiam quæ post cōtractam peccati maculam, uel in suis corporibus, uel eisdem exutē corporibus (prout superius dictum est) sunt purgatæ, in cœlum mox recipi, et intueri clare ipsum Deū trinum & unū sicuti est: meritorū tamē diuersitate alium alio perfectius. Illorū autem animas, qui in actuali mortali peccato, uel solo originali decedunt, mox in infernum descendere pœnis tamen disparibus puniendas.

De peccato
originis.

Item definimus sanctam apostolicam sedem, & Romanum Pontificem in uniuersum orbem tenere primatum; & ipsum Pontificem Romanum successorem esse beati Petri principis apostolorum, & uerum Christi uicarium, totiusque ecclesie caput, & omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, & ipsi in beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi uniuersalem ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditā esse, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum conciliorum, & in sacris canonibus continetur. Datum Florentie in sessione publica synodali. anno. 1439.

Romanus Pō
tifex successor
Petri & Chri
sti uicarius ē.

Dum hæc Florentie agerentur in ultima sessione subita morte defunctus est Patriarcha Constantinopo. & quarētibus Græcis & La

S V M M A

tinis causam tam subitæ mortis, eius famuli responderunt, ipsum postquã coenasset, in penetrale domus scribendi causa (ut sui moris erat) intrasse, & dum scriberet tremore ac animi languore affectum, statim occubuisse. Literæ autem sequentia continebant.

Confessio Archiepi Constantinopolitani.

Joseph miseratione Diuina Constantinopolis & nouæ Romæ Archiepiscopus, ac œcumenicus Patriarcha: quoniã ad extremum uitæ meę perueni, idcirco pro meo munere dilectis filijs benignitate Dei meam sententiam his literis palàm facio. Nãq; Dñi nostri Iesu Christi catholica & apostolica ecclesia Romæ ueteris sentiat, ac celebret omnia, me quoq; sentire credereq; profiteor, ac ipsis plurimum acquiesco. Beatissimũ autem patrũ patrem ac summum Pontificem Romęq; ueteris Papam Domini nostri Iesu Christi uicarium esse concedere, atq; animarum purgatorium esse non inficio. Datum Florentię die octauo mensis Iunij, anno. 1439.

Dum iam absolueretur concilium Armeniorum Patriarchæ legati ad synodum ipsam uenerunt, dicentes se suamq; ecclesiam cum catholica coniungi, ac ipsum synodi decretum pie seruare uelle. Quibus benignissime susceptis sub quodam breui compendio orthodoxæ fidei ueritatem, quam Romana profitetur ecclesia per hoc decretum sacro approbante concilio, ipsis etiam oratoribus ad hoc cõsentientibus tradidit Eugenius Papa. Quo ab eis excepto unã cum Græcis Florentia discesserunt, & dissolutum est concilium.

Decreta concilij Florentini super unione Iacobinorum & Armeniorum.

In primis damus eis sanctum symbolum à centum quinquaginta Episcopis œcumenico Constantinopolitano concilio editum, cum illa additione (filioq;) ipsi symbolo declarandę ueritatis gratia, & urgente necessitate, & rationabiliter apposita. Cuius tenor est. Credo in unum Deum &c. Hoc autem symbolum sicut apud Latinos mos est, ita decernimus per omnes Armenorę ecclesias intra missarum solēnia singulis saltē Dominicis diebus, & maioribus solēnitatibus decantari uel legi.

Secundo, tradimus eis definitionem quartę & uniuerſalis synodi Chalcedonēsis, in quinto postea & sexto uniuerſalibus concilijs renouatā de duabus naturis in una Christi persona. Cuius tenor talis est.

Sufficeret quidem sapiens hoc &c.

Tertio, definitionem de duabus Christi operationibus in prædicto sexto concilio promulgatam &c.

Quarto instruximus eos, & declarauimus synodum Chalcedonensem, & beatissimum Leonem sanctę & rectę ueritatem de duabus in una psona Christi naturis superius descriptam definisse contra impia Nestorij & Euthychis dogmata. Iniūgimusq; ut ipsum beatissimum Leonem (qui uerę fidei colūna fuit, & omni sanctitate & doctrina refertus) tanq; sanctum, & in catalogo sanctorum merito descriptum decætero reputent & uenerent: atq; non solum dictas tres synodos; sed & omnes

*Commēdatur
definitio
beatissimi
Leonis
Papę.*

S V M M A

alias uniuersales autoritate Romani pontificis legitime celebratas, sicut & cæteri fideles reuerenter suscipiant.

Quinto, ecclesiasticorum sacramentorum ueritatem sub hac redigimus formula.

Septem sunt sacramenta nouæ legis.

Nouæ legis septem sunt sacramenta, scilicet, baptismus, confirmatio, eucharistia, poenitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Quæ multum à sacramentis antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam figurabant. Hec uero nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt.

Sacramenta antiquæ legis gratiam dandam per Christum figurabāt.

Ad quid ordinata sunt sacramenta nouæ legis.

Horum quinque prima ad spirituales uniuersiusque hominis in seipso perfectionem; duo ultima ad totius ecclesiæ regimen, multiplicationemque ordinata sunt. Per baptismum enim spiritualiter renascimur: per confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide; renati autem & roborati, nutrimur diuina eucharistiæ alimonia. Quod si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ; per poenitentiam spiritualiter sanamur. Spiritualiter etiam & corporaliter (pro ut animæ expedit) per extremam unctionem. Per ordinem uero ecclesiæ gubernatur & multiplicatur spiritualiter: per matrimonium corporaliter augetur.

Tribus perficiuntur sacramenta.

Hæc oia sacramenta tribus perficiunt, uidelicet, rebus tanquam materia, uerbis tanquam forma, et persona ministri conferentis sacramentum, cum intentione faciendi quod facit ecclesiæ.

Quorum si aliqđ desit, nō p̄ficitur, sacramen-
tū. Inter hęc sacramenta tria sunt, baptis-
mus, cōfirmatio, & ordo, q̄ characterem, id est, spiri-
tua!e quoddā signū, à cæteris distinctū impri-
munt in aīa indelebile: unde ī eadē p̄sona nō
reiterātur. Reliqua uero q̄tuor characterē non
īprimunt, & reiterationē admittunt. Primum
oīum sacramentorū locū tenet baptis-
mus, qđ uītæ spiritualis ianua est: p̄ ipsum. n. membra
Christi, ac de corpore efficitur ecclesię. Et cū
p̄ primū hoiem mors introierit in uniuersos,
nisi ex aqua & spiritu sancto renascimur, non
possum⁹ (ut inq̄t v̄itas) ī regnū cælorū itroire.

Tria tm̄ sacra
mēta charac-
tē imprimunt
& ideo nō rei-
terantur.

Ianua uītę spi-
ritualis, baptis-
mus.

Ioan. 3.

Materia hui⁹ sacramēti est aqua uera, & na-
turalis: nec refert frigida sit, an calida. Forma
autē est. Ego te baptizo in noīe. p. & fi. & f. f.
Non tm̄ negamus, qm̄ & p̄ illa uerba. Baptizet̄
talis seruus Christi in noīe. p. & fi. & f. f. uel,
baptizatur manib⁹ meis talis, in noīe. p. & fi.
& f. f. uerū p̄ficiatur baptis-
ma; qm̄ cū principa-
lis causa, ex quo baptis-
mus uirtutē habet, sit
sancta trinitas, instrumē-
talis autē sit minister,
qđ tradit exteri⁹ sacramen-
tū, si exprimit̄ actus,
qui p̄ ipsum exercet̄ ministrū
cum sanctæ tri-
nitatis iuocatione, p̄ficitur
sacramentū. Mini-
ster huius sacramenti est
sacerdos, cui ex officio
cōpetit baptizare. In
causa autē necessitati-
s, nō solū sacerdos uel
diaconus, sed etiā laicus
& mulier, imo etiā paganus
& hæreticus baptizare
potest, dummodo formā
seruet ecclesię, & facere
intendat, quod facit
ecclesia.

Materia ba-
ptismi.
Forma bap-
tismi.

Minister ba-
ptismi.

Huius sacramenti effectus est remissio oīs
culpæ originalis, & actualis: oīs quoq; p̄cōnē,

Effectus ba-
ptismi.

S V M M A

quod pro ipsa culpa debetur, propterea baptizatis nulla pro peccatis preteritis iniungenda est satisfactio; sed morientes antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum caelorum & Dei uisionem perueniunt.

De sacramento confirmationis

Secundum sacramentum est confirmatio, cuius materia est chrisma confectum ex oleo, quod nitorum significat conscientiam, & balsamo, quod odorem significat bonae famae, pro episcopo benedicto. Forma autem est, Signo te signo crucis, et confirmo te chrismate salutis in nomine patris & filii & sancti spiritus. Ordinarium

Minister sacramenti confirmationis, episcopus.

minister est episcopus. Et cum ceteras unctiones simplex sacerdos ualeat exhibere, hanc non nisi episcopus debet conferre, quia de solis apostolis legitur (quorum uicem tenent episcopi) quod per manus impositionem spiritum sanctum dabant. Loco autem illius manus impositionis datur in ecclesia confirmatio. Legitur tamen aliquando per apostolicam sedis dispensationem ex rationabili & urgente admodum causa simplicem sacerdotem chrismate pro episcopo confecto hoc administrasse confirmationis sacramentum.

Actus.

Effectus confirmationis.

Effectus autem huius sacramenti est, quia in eo datur spiritus sanctus ad roborem, sicut datus est apostolis in die Pentecostes, ut Christianus audacter Christi confirmetur nomen. Ideoque in fronte ubi uerecundiae sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat: & praecipue crucem eius, quam Iudaeis est scandalum, gentibus autem stultitia, propter quam signo crucis signatur,

1. Cor. 12

De sacramento eucharistiae.

Tertium est eucharistiae sacramentum, cuius materia panis triticeus, & uinum de uite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri de-

bet. Aqua autē ideo admiscetur, quā iuxta testimonio sanctorū patrū, creditur ipsum dñm in uino aqua p̄mixto hoc instituisse sacramētum. Deinde quā hoc cōuenit dñicæ passionis representationi. Inqt. n. beatus Alexāder Papa gntus à beato Petro, in sacramētorū oblationibus, q̄ intra missarū solennia dño offerunt, uinum & aq̄ p̄mixtum offeri debet, quā utrūq̄, id ē, sāguis & aq̄ ex latere xp̄i p̄duxisse legit̄.

Quare apponatur aqua in uino.
De consē. d. 2.
In sacramentorum.

Tertio etiā cōuenit ad significādum huius sacramenti effectū, q̄ est uino populi Christiani ad xp̄m. Aqua enim populum significat &c.

Apoc. 17.

Forma huius sacramenti sunt uerba saluatoris quibus hoc cōficiū sacramētū. Sacerdos. n. i p̄sona Christi loquēs, hoc conficit sacramētū. Nā ipsorū uerborū uirtute substātia panis i corpus xp̄i, & substātia uini in sanguinē cōuertitur; ita tñ q̄ totus Christus cōtinetur sub specie panis, & tot⁹ sub specie uini, sub qualibet quocūq̄ parte hostiæ consecratæ, & uini consecrati (separatione facta) totus est Christus.

Huius sacramenti effectus, quem i aīa operat̄ digne sumentis, est adunatio hoīs ad Christum. Et quā p̄ gratiā homo Christo incorporatur, & membris eius unitur, seq̄tur q̄ per hoc sacramētū in sumētibus digne grā augeatur; oēmq̄ effectū, quē māterialis cibus & potus, quo ad uitā agunt corporalem, hoc idem quo ad uitā spiritalē & hoc sacramētū opatur.

Effectus eucharistic.

Quartum sac̄m est p̄nitentia, cui⁹ quasi materia sunt actus p̄nitētis, q̄ in tres distinguuntur partes. Quarū prima, cordis contritio; ad quā pertinet, ut doleat de peccato cōmisso

De sacramento p̄nitētis.

cum proposito nō peccādi decætero. Scđa est oris cōfessio : ad quā pertinet, ut peccator oīa peccata quorū memoriā habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia, satisfactio pro peccatis secūdum arbitrium sacerdotis: q̄ quī dē p̄cipue fit p̄ oīonem, ieiuniū, elemosynā.

Forma hui⁹ sacramēti est. Ego te absoluo. Minister huius sacramenti est sacerdos, habēs auctoritatem absoluendi, uel ordinariam, uel ex commissione superioris. Effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis.

De extrema
unctioe.

Quintū sacramentum est extrema unctio, cui⁹ materia est oleū oliuē p̄ ep̄m benedictū. Hoc sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timeſ, dari nō debet: q̄ ungendus est in oculis propter uisum, in aurib⁹ propter auditū, in naribus p̄pter odoratum, ī ore propter gustum, uel locutionē, in manib⁹ propter tactū, in pedib⁹ propter gressum, ī renib⁹ propter delectationem ibidem uigentem. Forma hui⁹ sacramēti est hæc. Per istā sanctā unctioem, & suā p̄iſsimā misericordiā indulgeat tibi dñs qcqd̄ per uisum &c. Et similiter in alijs mēbris. Effectus uero est mentis sanatio, in quantum autem expedit ipsius etiā corporis. De hoc sacramento habetur Iacobi. 5.

De sacramen-
to ordinis.

Sextum sacramentum est ordinis, cui⁹ materia est illud, p̄ cuius traditionem cōfertur rodo, sicut presbyteratus traditur p̄ calicis cū uino, & patenæ cū pane porrectionē. Diaconatus uero p̄ libri euāgelioꝝ dationē, subdiaconatus p̄ calicis uacui cum patena uacua superposita traditionem. Et similiter de alijs per

reꝝ ad ministeria sua p̄tinetium assignationē.
 Forma sacerdotij talis est. Accipe potestatem
 offerendi sacrificium in eccl̄ia p̄ uiuis & mor-
 tuis, in noīe. p. &. fi. & l. l. & sic de aliorꝝ ordi-
 num formis. Ordinariꝝ minister huius sacra-
 menti est episcopus. Effectus augmentū gra-
 tiæ, ut quis sit idoneus minister.

Effectus sacra-
 menti ordinis

Septimū est sacramentū matrimonij, quod
 est signū coniunctionis xp̄i & eccl̄iæ sc̄dm
 ap̄ostolū. Causa efficiēs matrimonij regulari-
 ter ē mutuꝝ cōsēsus p̄ uerba de p̄senti exp̄ssus.

Tria sunt bona matrimonij. Primū, prolis
 suscipienda & educāda ad cultū Dei. Secun-
 dum, fides, quā unus coniugum alteri seruare
 debet. Tertium, indiuisibilitas matrimonij, p̄-
 pter hoc q̄ significat indiuisibilē coniunctio-
 nē Christi & eccl̄iæ. Quāuis autem ex causa
 fornicationis liceat thori separationem faceꝝ,
 nō tñ aliud matrimoniū cōtrahere fas est, cū
 m̄rimonij uicūlū legitime cōtracti p̄petuū sit.

Tria sunt bona
 matrimonij.

Sexto, compendiosam illam fidei regulā p̄
 beatissimum Athanasium editam ipsis p̄be-
 mus, uidelicet. Quicunq; uult saluus esse &c.

Septimo, decernimus unum atq; eundē deū
 ueteris ac noui testamenti, hoc est, legis & pro-
 phetaꝝ, atq; euāgelij, p̄fitemur autorē. Qm̄ eo-
 dem spiritu inspirāte, utriusq; testamenti san-
 cti locuti sunt: quorꝝ libros suscipit, & uene-
 ratur eccl̄esia, q̄ titulis sequentibꝝ cōtinentur.

Quinq; Moyſi, id est, Gene. Exodo. Leuit.
 Nume. Deutero. Iosue. Iudic. Ruth. Quatuor
 Regum, duobus Paralipo. Esdra, Neemia, To-
 bia, Iudith. Esther, Iob, Psalmi Dauid, Parab-

S V M M A

1g, Ecclesiast. Cantica canticorꝝ, Sapie. Ecclesia-
sticus, Esaia, Hier. Baruch, Ezech. Dan. Duo-
decim prophetæ minores, id est, Osea, Ioel, A-
mos, Abdias, Ionas, Michæas, Naū, Abachuc,
Sophonias, Agæus, Zacharias, Malachias.
Duo Machabæorum. Quatuor euangelia,
Matthæi, Marci, Luca, Ioannis. Quatuordec-
cim epistolæ Pauli. Ad Roma. duæ, ad Corin.
ad Galat. ad Ephe. ad Philip. Duæ ad Thessa-
lo. ad Coloss. Duæ ad Timoth. ad Titum, ad
Philemonem, ad Hebræos. Petri duæ, Ioannis
tres, una Iacobi, una Iudæ. Acta apostolo. &
Apoca. Ioã. Propterea anathematizam⁹ Ma-
nichæorꝝ insaniã, q̄ duo principia posuerunt,
unum uisibilem, aliud inuisibilem, et alium
noui testamēti deū, aliū ueteris esse dixerunt.

Octauo, tradidimus q̄ in cōsecratione cor-
poris Christi hac uterē forma ecclesia Roma-
na. Hoc est enim corpus meū, sanguinis uero.
Hic est. n. calix sanguinis mei, noui, & æterni
testamenti, misterium fidei, qui p̄ uobis, & pro
multis effundetur in remissionē peccatorꝝ. Pa-
nis uero triticeus in quo sacramentū confici-
tur, an eo die, an antea decoctus sit, nihil oīno
refert, dummodo panis substantia maneat.

Decimo, qm̄ asseritur nōnullos quartas nu-
ptias tanq̄ cōdemnatas respuere, ne peccatū
ubi nō est, esse puret (cum scdm̄ apostolū mor-
tuo uiro mulier sit ab ei⁹ lege soluta, & nubent
di cui uult in dño habeat facultatē, nec distin-
guat mortuo primo, secundo, uel tertio) decla-
ramus nō solū secūdas ac tertias, sed & quar-
tas, atq̄ ultiores si aliq̄d̄ canonicū impedi-

Rom. 7.

Licite quis, si
impedimentū
non obster, se
pe ac sepi⁹ cō-
trahere potest

mentum non obftet, licite contrahi posse. Comendatiores tñ dicimus, si ulterius a cōiugio abstinētes in castitate pmanferint: q̄a sicut uirginitatem uiduitati, ira nuptijs castā uiduitatē laude, ac merito præferēdam esse censemus.

Sicut uirginitas uiduitati, ita casta uiduitas nuptijs præfertur.

His oībus explicatis p̄dicti Armeniorū oratores noīe suo & sui patriarchæ, & oīum Armenorū hæc saluberrima synodalia decreta cū oībus suis capitulis, declarationib⁹ definitionibus, nec nō quicq̄d tenet, et docet sancta sedes apostolica & Romana eccl̄ia cum omni deuotione & obedientia suscipiunt, & amplectunt.

Explicat concilium Florentinum.

Nicolaus quintus Papa. 216. Hic cum se indignū tanto magistratu arbitraretur, supplex rogauit Cardinales, ut maturius ecclesie cōsulerent: & tandē inuitus assumpsit sacerdotiū. Quo per octo annos administrato, moritur Friderico. 3. Germano Cæsare. 37.

Nicolaus. 5.
Pon. 216.

His temporibus anno. 1453. die Maij uigessi monono post diutinam obsidionem, grauissima tandē oppugnatione, potitus est Mahometes Turcarum Imperator urbe Cōstantinopoli: in eaq̄ tātā crudelitatem exercuit, ut nulla id queat oratione explicari.

Calixtus tertius Papa. 217. Hic beatū Vincentiū ordinis prædicatorū in sanctos retulit. Sedit annos tres sub eodem Cæsare.

Calixtus Pont. 217.

Visum est necessarium hoc loco summam duarum extraneantium Martini quinti, & Calixti tertij subijcere, & explicare conditiones quibus olim prædicti pontificis permiserunt eiusmodi contractus, quibus emuntur annui census cum pacto retrouendendi &c. Quoniā uidemus nunc intolerabiles abusu

Autor. 1

S V M M A

fus exerceri hoc colore, & passim celebrari predictos contractus nix una aut altera conditione seruata: & hoc falso titulo emptionis multi prætexunt suas usuras. Decretum Martini quinti idem est & Calisti tercij.

Martinus ep̄s &c. & Calistus ep̄s &c. Petitiō dilectorū filiorū nobis exhibita cōtinebat q̄ a tāto tpe cuius cōtrarij memoria hoīm nō existit, q̄dā cōsuetudo rationabilis obseruata, perscripta, ac morib⁹ utentium approbata ad cōem utilitatē hoīm itroducta fuisset, pro quibus princeps, miles, siue oppidanus partium earūdem cū hoc expedire uidebat, p̄sonę eccle siasticę aut seculari, collegio aut uniuersitati sup bonis suis, oppidis, terris, agris, p̄dijs, domibus, & hereditatib⁹ uendere cōsueuit, & uē didit annuos census unius, uel pluriū marca rū: & p̄ qualibet marca annui cēsus decē, undecim, tredecim, quatuordecim marca, aut plus uel minus sc̄dm t̄pis qualitātē (prouit ip si cōtrahentes tūc iter se conuenerāt) ipsi uenditori tūc itegraliter in pecunia numerata sol ui consueuerāt bonis in ipso cōtractu tunc expressis, pro ipsius cēsus annui solutione in p̄petuum obligatis. Et semp̄ in ipsis cōtractib⁹ exp̄sse ipsis uenditorib⁹ data fuit facultas atq; gratia q̄ ipsum annuū cēsum in toto uel í parte, p̄ eadem summa denariorū, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandocunq; uellent libere absq; alicuius requisitione, cōtradictione, uel assensu possent extinguere & redimere, ac se ab ipsius census solutione ex tunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi census uē ditores inuiti nequaq; per emptores arctari, astringi

astringi ualent, et ipsis possessionibus & bonis obligatis penitus iterēptis seu destructis. Sed h̄dē ementes ēt si bona, domus, terrę, agri, possessiones, & hæreditates hm̄i, p̄cessu t̄pis ad oīmodā destructionis, siue desolationis reducerent opprobriū, pecuniā ipsam ēt agēdo repetere nō ualerēt. Apud aliquos t̄m an hm̄i cōtractus emptionis & uenditionis liciti existant, h̄sitat. Quare pro parte eorūdem nobis fuit humiliter supplicatum, an cōtractus huiusmodi liciti, uel illiciti cēferi debeant, declarare de benignitate apostolica dignaremur.

Nos igitur cōperimus cōtractus hm̄i iuridicos, & iuxta determinationem doctōrę licitos fore, et iuri cōmuni cōformes; ideo ipsorū cēsuum uenditores ad illoꝝ solutionē obligari autoritate ap̄lica tenore præsentīū ex certa scientia declaramus, non obstantibus &c.

Conditiones, quibus annui census licite emi possūt, et uēdi.

Prima cōditio. Oportet q̄ uēdens designet, & exprimat rē aliquā, quā uēdat, et aliꝝ emat, puta domū, aut agros &c. Et rei, uel reꝝ designatarę t̄m debet fieri emptio & uēditio; & ea sola dēt manere obligata ad solutionē p̄dicti cēsus, & nō alia uēdentis bona; q̄a si uniuersa alia bona cū p̄sona uēdente obligantur (ut fit apud nos) iā destruiē emptio & uēditio, & est oppignoratio, & fit cōtractus usurarius.

Secūda cōditio, q̄ iusto & competenti pretio ematur annuus census; & quo t̄pe celebratur cōtractus integraliter numeret pecunia.

Tertia, q̄ in eodem cōtractu expresse uēditori dēt facultas, q̄ ipsum annuū cēsum in to-

S V M M A

to, uel in parte pro eadem sūma denarioꝝ quā ab emptore recepit, qñcūq; uelit, libere (absq; alicuius requisitione, aut cōtradictione) possit extinguere, uel redimere, & se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare.

Quarta, q; ad redimendū annuum censum uēditor iuitus nullo modo obligari possit; sed liberę fuerit illi uel soluere cēsum, uel redimere in toto uel in pte eadē numerata pecunia.

Quinta, q; si contingat aliqñ bona ipsa (domus, agros, aut possessiones alias, q; obligata sunt ad solutionē census, & quor; facta est emptio) pcessu tꝑis oīno destrui, et penitus interire, emētes, pecuniam ipsam quā dederunt pro pꝛēdictis bonis repetere amplius nequaq; ualebunt; quoniam ementis periculo debet perire res empta: alioquin non fuit uera emptio et uenditio, sed contractus usurarius.

Sexta, nō debet obligari ad censum res aliqua, nisi sit uēdibilis res, & fructuosa: et annuus cēsus ad cuius solutionē talis res est obligata, nō debet excedere ualorē fructuū, quos ex re ipsa ꝑcipere solet, aut pōt dominus rei. Si. n. plus est in annuo cēsu q̄ in fructibus rei uenditę, iam destruit emptio, & palliat usura; & emēs accipit rē ipsam in pign⁹ suę pecunię.

Seruatis pꝛēdictis conditionibus utcunq; tolerandos iudico tales cōtractus, aliqua eorum omiſsa nulla ratione puto tolerandos.

Pius. 2. Ponti.
218.

Paulus. 2. Pon
ti. 219.

Pius. 2. Papa. 218. Catherinā Senēsem iter sanctas retulit. Sedit annos sex, Friderico Cęfare.

Paulus. 2. Papa. 219. sub eodē Cęfare. Sacer dotio illa uadabiliter ꝑcurato. 6. anno, mēse. 10.

suæ assumptionis, solus in cubiculo nemine uide-
 dere, secūda hora noctis apoplexia moriē. Suo
 tpe oīa officia Romę uenalia erāt, & ferē semp
 bñficia, et ep̄atus his cōmittebat, qui offm̄ ali
 quod uenale haberet, unde elici mun⁹ possēt.

Sixt⁹. 4. Papa. 220. Friderico Cesare. Hic Bo-
 nauenturā theologū albo sanctorū inscribi ius-
 sit. <sup>Sixtus. 4. Pō-
 tif. 220.</sup> Morit assumptionis suę anno. 13. Sub hoc
 pōtifice & eius speciali cōmissione, anno Dñi
 1479. facta ē cōgregatio p̄ Reuerē. in Christo
 patrē Alfonso Carillū Archiep̄m Toletanū
 Cōpluti multorū doctorū theologię, & utrius-
 que iuris sup̄ libello cōfessionis edito p̄ Petrū
 Oxomēsem sacre theologię p̄fessorē, in uniuersa
 Salmātina Hispanię. Accepit autē p̄dict⁹
 Archiep̄s Toletanus autoritatem declarandi,
 ac definiendi omnes p̄positiones & cōclusio-
 nes falsas, erroneas, hæreticas, aut male sonan-
 tes, quæ in p̄fato libello continerentur.

*Conclusiones autē p̄ductæ ex libello dicti magistri Oxomen-
 discessisse et disputate, rādēq; dānatæ sūt, q̄ sequuntur.*

Prima cōclusio. Peccata mortalia quātū ad
 culpā & p̄nam alterius seculi delentur per
 solā cordis contritiōē sine ordine ad clauēs.

Secūda cōclusio, q̄ cōfessio de p̄ctis ī sp̄e fuerit
 ex aliquo statuto v̄lis eccl̄ię, nō de iure diuīo.

Tertia conclusio, q̄ prauæ cogitationes cō-
 fiteri non debent, sed sola displicentiā delen-
 tur sine ordine ad clauēs.

Quarta conclusio, q̄ confessio debet esse se-
 creta (id est) de p̄ctis secretis, nō de manifestis.

Quinta, q̄ non sunt absoluedi p̄nitentes
 nisi peracta prius p̄nitentiā eis iniuncta.

S V M M A

Sexta, q̄ Papa nō potest indulgere alicuī uī
uo p̄nam purgatorij.

Septima, q̄ ecclesia urbis Romę errare p̄t.

Octaua, q̄ Papa non potest disp̄sare in sta
tutis uniuersalis ecclesię.

Nona cōclusio, q̄ sac̄m p̄nitentię quan
tū ad collationē gr̄e sac̄m naturę est, nō ali
cuius institutiōis ueteris, uel noui testamenti.

Quibus cōclusionib⁹ sic p̄positis, ac p̄ plu
res dies sigillatim disputatis, recepto tandē ab
eisdē doctoribus solēni iuramēto tactis sacro
sanctis euāgelijs, & sn̄ia excōicationis in eos,
& i eorū quēlibet primitus, plata, q̄ in p̄dictis
q̄stionibus dicerēt ueritatē secū dū suā sn̄iam,
& cōscientiā, uotisq̄ eorū corām notario & te
stib⁹ sigillatim in scriptū redactis. 24. Maij p̄
fatus Reuerē. dñs sedēs p̄ tribunali, sn̄iam p̄
tulit, qua cōcl̄iones p̄dictas tāq̄ hereticas, er
roneas, ac scādalosas, & male sonātes ap̄lica,
& primitiāli autoritate dānauit, ac dānandas
decreuit: librūq̄ illū cūburēdū iudicauit; quē
illico p̄motor fiscalis curię tradidit seculari.

Adiuratio dilecti magistr̄i Petri Oxomen. in forma canonū.

Qm̄ ego magister Petrus Oxomēsis cōposue
rā lib̄e cōfessionis cōtinentē nōnullas p̄posi
tiōes, quas tūc credebā ueras, & determinatio
ni sanctę m̄ris eccl̄ię & cōi opiniōi doctorū cō
fonas; sed qa primū ex libro illo orta sunt ma
xima scandala in cordibus fideiū, maxime in
p̄tibus horū regnorū, adeo q̄ Reuerendissimus
in dño pater, ac dñs Archiep̄s Toletanus au
toritate ap̄lica (accerfitis q̄ plurimis maḡis
& sac̄re theologię doctorib⁹, et alijs uiris eru

ditissimis, maturo cōsilio ac deliberatione pronūciauit, et declarauit dictū libꝛe cōtinere nō nullas ppositiones falsas, hēreticas, scandalofas, male sonantes, & erroneas, & ideo cōburnendū, put in snia latius cōtinēt. Quapropter ego pꝛefatus magister desiderās salutē animæ meæ, ac ppriūm recognoscēs errorē & culpā, dico, & cōfiteor me grauiter errasse in cōpositione dicti libelli, utpote cōtinētis ppositiones falsas, erroneas, scādalofas, hēreticas & male sonantes. Quas, ut tales, confiteor, et declaro: summittoq; me determinationi sanctę matris ecclesię, et determinationi et snię pꝛatę et prolataę per dictū Reuerendissimū Dñm; cui ego ex nunc & specialit, & exp̄sse assentior. Et cognoscēs uerā fidem, anathematizo oēm hēresim, maxime eam de qua hactenus sum infamatus: et cōsentio sanctę matri ecclesię Romanę & sedi ap̄licę, et ore, ac corde cōfiteor sacra ecclesię, & illā fidem tenere, quam dñs Sixtus Papa modernus autoritate ap̄lica & euangēlica tenet: & per hęc sancta Dei euāgelia oēs q cōtra hanc fidē uenerint, cū suis doctrinis dignos æterna damnatione pronuncio.

Celebrata est ea cōgregatio per qnquaginta duos uiros doctos magistros in theologia, uel iure canonico, pꝛæsidente pꝛefato Reuerendissimo. Accessit ad hęc specialis confirmatio eorū, quæ acta sunt in p̄dicta cōgregatione p Sixtū Papā quartū. Exemplar aut bullæ, qua cōfirmanē p̄dicta, habet in bibliotheca ecclesię Toletanę; & extat alterū exemplar in monasterio sancti Vincentij instituti beati Dñici

Cōfirmatio
pꝛæcedentis
sententiæ.

S V M M A

in urbe Placentina: Quam confirmationē ego legi, & uidi in legitimo exemplari; sed ne plus iusto cresceret uolumen huius sūmæ, hic nolui illam subiicere.

Innocētius. 8. pontif. 221. Innocentius octauus Papa. 221. Friderico Cæsare. Sedit annos septem.

Alexander. 6. pontif. 222. Alexander sextus Papa. 222. patria Hispanus ex gente Borgia originem duxit. Sedit annos. 11. Electus imperante eodem Friderico.

Pius. 3. pontif. 223. Pius tertius Papa. 223. Sedit dies. 30. Maximiliano Cæsare. 38.

Iulius. 2. pontif. 224. Iulius secundus Papa. 224. moritur bellica gloria clarus pontificatus sui anno decimo, dum celebratur concilium Lateranense, Maximiliano Cæsare.

Leo. 10. pontif. 225. Leo decimus Papa. 225. Cæsare Maximiliano.

Moritū pontificatus sui anno. 9. Sub hoc pontifice celebratum est concilium Lateranense. CONCILIVM LATERANENSE sub Iulio. 2. & Leone. 10.

Iulius secundus nuper electus iurauit se celebraturū conciliū generale pro reformatione ecclesiæ, & pace inter principes Christianos cōponenda. Requisitus autē post, ut prædictū iuramentū seruaret, & iuxta cōstitutionem concilij Constantien. expleto decenio à pximo concilio celebrato nouū celebraret, ille tñ differēbat. Tādē instantibus aliquibus prælatis ecclesiæ, & urgētibus celebrationem concilij, & pontifice, uel non ualēte, uel nō uolente, Bernardinus de Carauaial Hispanus, & Federicus de sancto Seuerino Ecclesiæ Romanę Cardinales, cum quibusdam alijs cardinalibus ue-

nerunt Pisas, deinde Mediolanum, & contra uoluntatem & autoritatem Romani pontificis uocauerūt Episcopos & Christianos Principes ad generale concilium in prædictis locis indictum. Contra hoc conciliabulū indixit Iulius Pontifex generale cōcilium Romæ apud Lateranum celebrandum.

Sessio prima. 10. die mensis Maij, anni. 1512.

Pontifex exhortat synodum ad ecclesiæ reformationē, et schismatis extinctionē, pacē inter Christianos Principes cōponendā, & expeditionē cōtra infideles cōficiendā. Mox annotant per Pontificē causę nō celebrati concilij, cū toties ante fuisset pmissum, nec tñ usq; ad illum diem fuerat inchoatū. Præcipua autē fuit cōflictus apud Rauenā ciuitatē Romandiolæ habitus inter exercitū ipsius Iulij Pōtificis, & regis Hispaniæ Ferdinādi cognomento catholici, & exercitum Ludouici regis Francorum, & aliorum adherentiū cōciliabulo Pisano. In quo conflictu fuerunt interfecta multa millia hominum. Et absoluta est actio prima.

Sessio secunda. 17. mensis Maij eiusdem anni.

Legit bulla in qua Pisanum cōciliabulum dānat; & oīa in eo gesta annullant, & irritant. Lateranense quoq; cōcilium legitime & spiritu sancto esse cōgregatum definit. Excipiunt suffragia omnium præsentium.

Sessio tertia. 3. Decembris eiusdem anni.

Tantū legit bulla, in qua iterū reprobantur oīa et singula p Cardinales schismaticos acta, tam in Trāsalpinis, q̄ Cifalpinis locis. Reuocant quoq; concessa priuilegia, siue gratiæ per

S V M M A

sedem apostolicam in eisdem locis.

Sessio. 4. 10. Decembris eiusdem anni p̄rificatus

Iulij Papæ anno. 10. Presidente eodem.

Legit bulla, in qua pragmatica sanctio, & gesta per conciliabulū Pisianum super eadem annullantur.

Sessio. 5.

Præsidente Episcopo Hostiense Cardinali propter ægritudinem Iulij pontificis. 16. Februarij anni. 1513.

Legit bulla innouationis & cōfirmationis cōtra simoniacā prauitatē in electione pontificis nō cōmittenda. In qua sacro approbāte cōcilio statuit, q̄ electio Romani Pontificis per simoniā facta eo ipso nulla existat; et sic electo nulla in spiritualibus, uel t̄palibus tribuat facultas. Et Cardinales q̄ simoniace aliquē elegerint, à suis ordinibus, dignitatibus & b̄nificijs sint absq̄ alia declaratione priuati. Medietates et̄ tā clerici, q̄ laici cuiuscūq̄ dignitatis sint, priuantur oibus beneficijs, honoribus, & bonis eo ipso; & ad similia sūt inhabiles &c.

Prædicta constitutio placuit uniuersis Episcopis et patribus, exceptis quinq̄ episcopis.

Quatriduo post hanc sessionem uigesima quinta Februarij anni. 1513. Iulius secundus Papa obiit Romæ apud sanctum Petrum in palatio pontificum.

Feria sexta. 11. Marci eiusdem anni eligitur canonice Episcopus Romanus & Papa uniuersalis ecclesiæ Cardinalis de Medicis; nuncupaturq̄ Leo decimus.

Sessio. 6. 27. Aprilis prædicti anni.

Fit electio uigintiquatuor p̄latorū, qui ad-

sint cū Cardinalib⁹ in his, q̄ p̄tractāda sunt coram pontifice. Et distributi sunt p̄ classes, una classis erat ad cōferenda p̄tinentia ad cōponēdā pacem īter principes, & extirpādum schisma. Alia ad tractādum q̄ p̄tinent ad generalē reformationē curiæ. Tertio uero ad ea, q̄ pertinent ad fidem, et pragmaticam sanctionem.

Septima sessio. feria. 6. 17. Iunij. 1513.

Presidente Leone. 10.

Leguntur literę subscriptæ p̄ Bernardinum Caruaial & Federicū de sc̄to Seuerino olim Cardinales, sup̄ materia abiurationis schismatis & unionis ecclesiæ, & confessionis erroris ipsorū, & ueniḡ petitionis p̄pter suscitātū ab illis schisma &c. Qui post paucos dies in palatio ap̄lico pristinę dignitati sunt restituti ī cōfistorio secreto post solennē abiurationē schismatis uenientes ad palatium tanq̄ priuati clerici, & ante pedes Papæ abiurato schismate alta & intelligibili uoce.

Sessio. 8. 19. Decembris. anni. 1513. Præsidente Leone. 10.

dente Leone. 10.

Legitur cedula super fide animæ humanæ sub hac forma.

Cum diebus nostris nōnulli ausi sint dicere de natura animæ rationalis, q̄ mortalis sit; aut unica in cunctis hominibus: & aliqui temere philosophantes (secūdam saltē philosophiā) uerum esse asseuerant, sacro approbāte cōcilio damnamus, & reprobam⁹ oēs asseuerantes animā intellectiuā mortālē esse, aut unicā in cunctis hoībus, & hæc in dubiū uertentes. Cum illa nō solū uere & per se & essentia

Quod anima hoīs unica sit, ipsaque imortalis definit.

S V M M A

liter humani corporis forma existat, sicut in canone Clemētis Papæ quāti in generali Vienenſi cōcilio edito cōtinēt, ueſ; & imortalis et pro corpore quibꝫifunditur multitudine ſingulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicāda ſit. Quod manifeſte conſtat ex euāgelio, cū dñs ait, aīam autē occidere nō poſſunt. Et alibi; Qui odit aīam ſuā in hoc mūdo &c. Et etiā cū ęterna pœna & ęterna ſupplicia pro merito uitæ iudicādis repromittit; Aliās icarnatio & alia Chriſti myſteria nobis minimē profuiſſent; nec reſurrectio expectāda foret, ac ſancti & iuſti miſerabiliores eſſent (iuxta Paulum) omnibus hominibus.

Fides non cōtrariā uero.

Cumqꝫ uerū uero minimē cōtradicat, oēm aſſertionē ueritati illuminatæ fidei contrariā, oīno falſam eſſe deſinimus; & ut aliter dogmatizare nō liceat, diſtrictius ihibemꝫ. Oēs qꝫ huiusmodi erroneis aſſertionibꝫ inhærentes, tāqꝫ hęreticos uitādos et puniēdos fore decernimꝫ.

Precipitur p̄centoribꝫ philoſophis, ut diſcipulis ſuis oſtendāt & declarent ueritatem religionis Chriſtianæ.

In ſup oībus & ſingulis philoſophis in uniuerſitatibꝫ ſtudioſꝫ generalīū, & alibi publicē legētibꝫ diſtrictē p̄cipimꝫ, ut cū philoſophoſꝫ principia aut cōcluſiones, in quibus à recta fide deuiare noſcūtur, auditoribꝫ ſuis legerint, ſeu explicauerint (quale hoc de imortalitate aīæ, aut unitate, & mundi æternitate ac alia huiusmodi) teneantur eiſdē ueritatē religionis Chriſtianæ oī conatu manifeſtā facere, & p̄ſuadendo (pro poſſe) docere, ac omni ſtudio huiusmodi philoſophoſꝫ argumēta (cum oīa ſolubilia exiſtāt) pro uiribus excludere atqꝫ reſoluere.

Statuimus iſuper, neqꝫ decætero in ſacris or

dinib⁹ cōstitutus, ī studijs generalib⁹, uel alijs publicè audiendo, philosophiæ aut poësis studijs ultra quinquēniū, post grāmaticam & dialecticā, sine aliquo studio theologiæ, aut iuris pōtificij, incūbat. Verū exacto dicto quinquēnio, si illis studijs insudare uoluerit, liberè sit ei; dum tñ simul aut seorsum theologiæ, aut sacris canonib⁹ operā nauauerit, ut in his sanctis & utilib⁹ professionib⁹ sacerdotes dñi iueniāt, unde iſectas philosophiæ et poësis radices purgare & sanare ualeant.

Prohibet constitutus in sacris ordinibus incubere Poësis studijs.

Hos canones per ordinarios locorū et rectores uniuersitatib⁹ singulis ānis ī principio studij ī uirtute sanctę obediētię publicari mādam⁹

Sessio nona quinta Maij. 1514. presidente Leone Papa.

Legitur in hac sessione publicè bulla reformationis curiæ Romanæ, in qua sequentes canones subiiciuntur.

Canon. 1.

Decernim⁹, ut seruet⁹ qđ Innocē. Papa. 3. ī Lateranensi concilij. decreuit de ætate & grauitate morū, & literarū scientia in psonis promouendis in ep̄os & abbates diligēter inquirenda.

De electi. Cū in cunctis.

C. 2. Ne ep̄s, aut abbas amoueātur non pmissa defensionis copia

Statuim⁹, ut nullus ep̄s aut abbas, quouis iſtante aut reqrente (nisi sibi copia & facultas legitime defensionis pmittatur) etiā si crimina fuerint notoria, diligēterq; partib⁹ auditis causa plenarie pbata fuerit, priuari ualeat. Ne ue aliq; prælatus inuitus, nisi alijs iustis, efficacibusq; rationibus & causis, transferatur, iuxta formam ac decretum Constantien. concilij.

Ca. 3. Ne monasteria alicui commendentur.

Et qm̄ ex cōmendis monasteriorū, monaste

S V M M A

ria ipsa tam in spiritualibus quàm in temporalibus graui-
ter leguntur, quippe quorum edificia partim comen-
datariorum negligentia, partim auaritia uel incur-
ria collabunt, & in dies diuini cultus in eis ma-
gis diminuitur; uolumus & sancimus, ut cum il-
la per obitum abbatum, qui illis preerant, uacue-
rint, nullo modo cuiquam possint commendari: sed
de persona idonea, iuxta prescriptam constitutionem,
eis ita provideatur, ut illis idonei abbates (put
debet) prefuturi sint.

Ca. 4.

Vniones perpetuae (praeterquam in casibus a iure pro-
missis uel sine rationabili causa) nequaquam fiant.

Ca. 5. Ne plura incompatibilia quis habeat.

Dispensationes autem ad plura incompatibilia ul-
tra duo nisi qualificatis iuxta formam iuris condici-
non concedantur, nisi ex magna & urgente causa.

Ca. 6. Ut Cardinales assistant Romano Pontifici.

Cum Cardinalium officium in primis uersetur
in frequenti Romani pontificis assistentia, &
sedis apostolicae negotiis; Statuimus, ut omnes Cardi-
nales in Romana curia resideant, & qui sunt ab-
sentes, si in Italia intra sex menses, si extra Ita-
liam infra annum a die publicationis presentis consti-
tutionis reuertantur, Alioquin fructus beneficiorum,
& omnium officiorum emolumenta amittant.

Ca. 7. De officio preceptorum puerorum.

Statuimus ut magistri scholarum & precepto-
res pueros suos siue adolecentes, nedum in gram-
matica, & rhetorica ac caeteris huiusmodi in-
struere debent, uerum etiam docere teneantur ea, quae
ad religionem pertinent; ut sunt, Praecepta diuina:
Articuli fidei, Sacri hymni, & Psalmi, ac Sancto-
rum uirginitatis. Diebusque festiuis nihil aliud eos doce-

re possint, q̄ in reb⁹ ad religionē & bonos mo-
res p̄tinentib⁹. Eosq; in illis iſtruere hortari &
cogere inquātum possint, teneātur; nedum ad
missas, sed etiā ad uesperas, diuinaq; officia au-
diēda ad ecclesias accedāt. Similiter ad sermo-
nes audiendos impellāt. Nihilq; cōtra bonos
mores, aut quod ad impietatem inducat, eis le-
gere permittant.

Ca. 8. De immutatione constitutionum contra simoniacos.

Vt nephariæ simoniæ labe ac pestis nō so-
lum à Romana curia, sed ex oī etiā Christiana
ditione imperpetuū deſiciatur, cōstitutiones p̄
antecessores nostros, etiā in sacris concilijs edi-
tas, cōtra huiusmodi simoniacos, innouam⁹:
easq; inuolabiliter obseruari præcipimus.

C. 9. Ut priuetur beneficio, qui canonicas non recitauerit hor. 15

Statuimus, et ordinam⁹, ut qlibet habēs be-
neficiū cū cura uel sine cura, si post sex mēses
ab obtēto beneficio diuinū officiū nō dixerit;
legitimo iſpedimento cessāte, beneficioꝝ suoꝝ
fructus nō faciāt, pro rata omissionis officij, et
tp̄is: sed eos tāq; iniuste p̄ceptos i fabricas hu-
iusmodi beneficioꝝ, uel pauperꝝ eleemosynas
erogare teneatur. Si uero ultra dictū tps i simi-
li negligētia cōtumaciter p̄manserit, legitima
monitione p̄cedente, beneficio ipso priuetur,
cum propter officium detur beneficium. Intel-
ligatur autem officium omittere quo ad hoc,
ut beneficio priuari possit, qui p̄t quindecim
dies illud bis saltem non dixerit.

Qui officium
nō dixerit, be-
neficioꝝ fru-
ctus nō facit.

Reliquos canones quia non necessarios iu-
dicauimus, huc minime transcripsimus.

Sessio decima, quarta Maij. 1515. præsidēte Leone papa decimo.

S V M M A

In hac sessione edicta est decretalis sup con
firmatione Montis Pietatis sub hac forma.

Cum iter nōnullos controuersia quādam
non sine populorū scādalo olim exortā esse cō
perimus circa pauperū releuationē in mutuis,
eis publica autoritate faciēdis, q̄ Montes Pie
tatis uulgo appellantur, quicq; a nonnullis p̄
decessorib⁹ nostris, pbati & cōfirmati sunt: nō
nullis etiā magistris & doctōrib⁹ dicentibus
eos montes nō esse licitos, ī q̄bus aliqd ultra
fortē p̄ ministerium huius mōtis ab ipsis pau
peribus, q̄b⁹ mutuū datur, exigitur. Nos sup
hoc opportune p̄uidere uolētes sacro appro
bante cōcilio declaramus, & definimus, Mō
tes Pietatis antedictos per respu. institutos, &
autoritate sedis apostolicę hac ten⁹ probatos,
in q̄bus pro eorū īpensis, & indemnitate aliqd
moderatū ad solas ministroꝝ impēsas, & alia
rum resꝝ ad illarū cōseruationē (ut p̄fertur) p̄
tinentium, pro eorū īdemnitate dūtata ultra
fortē absq; lucro eorūdem Montium recipi,
nec speciē malī p̄ferre, nec peccādi incērium
p̄stare, nec ullo pacto improbari: Quinimmo
meritoriū esse ac laudari & probari debere ta
le mutuū, & minime usurariū putari; liciteq;
eorū pietatē & misericordiā populis p̄dicare,
etiā cū indulgētis a sede ap̄lica eā ob causam
cōcessis: & deinceps alios similes Montes cū
ap̄licę sedis approbatione erigi posse. Multo
tñ p̄fectius, multoq; sancti⁹ fore, si oīno tales
Montes gratuite constituerentur (hoc est) si il
los erigentes aliquos census assignarent, qui
bus, si nō omni, saltem uel media ex parte hu

iusmodi Montium ministrorū soluantur impensæ: ut ad leuiorem æris soluēdi portionem medio hoc pauperes grauari contingat.

Oēs autē religiosos & ecclesiasticas ac seculares psonas qui contra p̄sentis declarationis & sanctionis formā decetero p̄dicare, seu dī sputare uerbo uel scriptis ausi fuerint, excommunicationis latæ sententię p̄enam incurrere uolumus; non obstantibus. &c.

In eadem sessione edicta est decretalis sup̄ impressione librorum, sub hac forma.

Sacro approbante cōcilio statuimus & ordinamus, q̄ decetero nullus librū aliquē, siue aliā quācūq; scripturā tam in urbe nostra q̄ in alijs ciuitatib⁹ & diœcesibus imprimere seu imprimi facere p̄sumat nisi prius in urbe p̄ uicarium n̄rum & sacri palatii magistrū, in alijs uero diœcesibus p̄ ep̄m uel aliū ab ep̄o ad id deputandum & inq̄sitorē hæreticę prauitatis illi⁹ diœcesis in q̄bus librorū impressio eiusmodi fieret, diligenter examineſ et per horū manu propria subscriptionē gratis, & sine dilatione ip̄onendā approbet. Qui autē secus p̄sumperit, ultra librorū impressorū amissionē, & illorū publicā cōbustionē, excōicationis sn̄ia inodat⁹ existat.

In eadē sessione statuit, ut contra exemptos diœcesani & alijs locorū ordinarij, p̄cedere possint, q̄n̄ ab illis q̄bus p̄ apostolicā sedē amandata est illorum correctio, non corrigantur.

Ibidem definitur ut singulę causę quolibet ecclesiasticū forū concernentes in prima instātia extra Romanā curiā corā ordinarijs locorum terminētur; & nulli ante definitiuā sentē-

tiã liceat appellare, nec appellatio admittat, ni
si ab interlocutoria.

Sessio undecima. 19. Decembris. 1516, presidente Leone. 10.

In hac sessione edita e decretalis sup modo
p̄dicãdi uerbũ dei; q̄ post alia multa subh̄cit.

Sacro approbãte cõcilio statuimus & ordi
namus, ut nullus tam clericus secularis, c̄p̄ cu
iuscũq; etiã mēdicantiũ ordinis regularis, aut
quis ali⁹ ad quē facultas p̄dicandi tã de iure c̄p̄
de cõsuetudine, uel priuilegio, aut als̄ ptinet,
ad huiusmodi officiiũ exercēdum admittatur,
nisi prius p̄ superiorē suũ diligenter examina
tus (in q̄ re cõsciētã ipsi⁹ superioris oneramus)
ac mor̄ honestate, etate, doctrina, p̄bitate, pru
dētia & uitæ exēplo ad illud aptus & idone⁹
reperiatur. Et hie quocũq; postea p̄dicaturus
acceserit de huiusmodi examine & idoneita
te sua p̄ literas, seu aliã suis examinantis ap
probatorisc̄p̄ ep̄is & alijs locoꝝ ordinarijs fi
dē legitime faciat. Mandamusq; oĩbus, q̄ hoc
onus sustinēt, quiq; i futuꝝ sustinebũt, ut euã
gelicã ueritatē & sanctã scripturã iuxta decla
rationē & it̄pretationē doctoꝝ quos ecclesia
uel usus diuturnus approbauit, legēdosq; ha
ctenus recepit, & in poster̄ recipiet, p̄dicēt, &
explanent; nec quicq; ei⁹ pp̄rio sensu cõtrariũ,
uel dissonũ adh̄ciãt: sed illis semp̄ iustit̄, q̄ ab
ipsi⁹ sacre scripturæ uerbis rite, ac sanē & p̄fa
ctoꝝ doctoꝝ it̄pretationib⁹ intellectis nō di
scordãt. Tempus quoq; p̄fixum futuroꝝ ma
loꝝ, uel Antichristi aduentũ, aut certũ diē iu
dicij p̄dicare uel asserere nequaq; p̄sumãt, cũ
ueritas dicat, nō esse nostrũ nosse t̄pa uel mo
menta.

Quæ sint. phi
bita prædica
toribus prædi
care,

mēta. Ceterū si quibsdā eorū dñs futura quā i dei ecclesia ispiratiōe quapiā reuelauerit, ut p Amos pphetā ipse pmittit, & Paul⁹ apłs inqt: Propheciā nolite spnere &c. hos aliorū fabulosorū & mēdadium gregi connumerari, uel aliter impediri minimē uolumus.

Act. 1.
Amos. 32
1. Theff. 54

Et qm̄ res magni momēti est, eo q̄ non de facili credendum sit oī spiritui, sed sit pbandū spiritus an ex Deo pueniat, uolum⁹ ut lege ordinaria tales asserte ispirationes anteq̄ publicentur aut populo pdicētur, ex nūc apłice sedis examini reseruata intelligant. Quod si sine moræ piculo id fieri nō ualeret, aut urgēs necessitas aliud suaderet, tunc eodē ordine seruato ordinario loci notificetur; ut ille adhibitis secū trib⁹ aut quatuor doctis & grauibus uiris, & huiusmodi negotio cum eis diligenter examinato, qm̄ id expedire uidebūt (sup quo eorū cōscientias oneramus) licetiā cōcedere possint. Siq̄ aut cōtra pmissorū aliqd cōmittere qcq̄ ausi fuerint, excōicationis sniam icurrāt, a q̄ nō nisi a Rom. pōtif. absoluāt.

Et ut horū exēplo alij attētare silia minimē audeāt, eis pdicatiōis officii iterdictū esse ppetuo decernim⁹; nō obstātib⁹ quibuscūq̄ puilegijs &c.

In eadem sessione edita est decretalis, quæ disponebat circa religiosos & eorum priuilegia.

sessio duodecima. 16. Martij. 1517. presidente Leone papa. 10.

In hac sessione prolata est decretalis cum cēsurā excōicationis maioris cōtra iuadētes domos Cardinalium in noua electione Romani pontif.

Hac sessione absolutum est concilium: & confirmatum & probata uniuersa & singula quæ definita sunt in concilio per Leonem decimum.

Ambiguum tū est an censurę late i hoc concil

lio sint usu receptæ, ut annotat à Cardinali Caetano in sua summa uerbo excommunicatio; & à me etiam ambigitur, pleraq; earum usu nō obseruantur, quo solo poterant abrogari.

Explicit concilium Lateranense.

Tēporib⁹ Leonis decimi suscitatus est nouus Hæresiarches ī Germania Martinus lutherus; q primū contra indulgentias pōtificis & p̄dicauit, & scripsit. Deinde contra primatū ecclesiæ Romanæ; mox contra cœlibatū, & ceteros ritus ueteris ecclesiæ. Nec quieuit donec Germaniā repleuit nouitatib⁹ & hæresib⁹. Hunc nāq; morē habent hæretici, quoties uno uerbo pietatē cōtempserint, & à ueritatis uia aberrauerint, ī multis & uarios errores labi. Vniformis enim res ueritas; mēdaciū autē in uaria distrahit. Post hūc ibidē anno. 1525. cōcionator ecclesiasticus, Thomas monetari⁹ dictus, palā docuit restauratū se colapsū ecclesiæ statū. Gloriabaturq; priuatim sibi reuelationes a deo fieri; & ad euertendā tyrānidem impiorū, gladiū Gedeonis sibi cōmissū eē. Eduxit turmatim cohortes uulgi: iussitq; nobiliū domos diripi, & monasteriorū bona cōpilari. Hic prim⁹ autor fuit phanaticij illi⁹ erroris anabaptistarū, q etiā nūc passim turbas excitat ī Bodē anno. 1525. Ioānes Oecolā- (Germania. padi⁹ Basileę, & Zuinglius primū oīum scriptis libellis dānatum Berēgarij errorē renouauerūt, ī participatione mensē Dñicę non distribui uerū corpus & sanguinē Christi: tamen si anno supiori idem hoc odiosum argumentum infanus homo Andreas Caroloftadi⁹ iam ātea pposuerat. Et qm̄ secta parit sectam tota Germania diuexatur à multitudine sectarum; & hæreseon.

Martinus Lutherus.

Thomas monetarius.
Ioānes Oecolampadius.
Zuinglius errorem Berēgarij renouauit.

CONCILIORVM 386

Adrianus sextus Papa. 22. uir eo magiftratu dign⁹ elect⁹ sub Carolo. 5. Germano Cæfare. 39 sedit annos circiter duos. Adria. 6. Pon
ti. 226.

Clemens septimus Papa. 227. Sedit annos decem menses totidem. sub eodem Cæfare. Clemē. 7. Pon
ti. 227.

Paulus tertius Papa. 228. sub eodē Cæfare electus. Hic ad extinguendas hæreses suscitatas p Paulus. 3. Pon
ti. 228.

Martinum lutherū in Germania concilium generale san diu multumq̄ desideratū ab uniuersis fidelib⁹ indixit. Et primo Mantuā locū aptū assignauit. Deinde aliquib⁹ de causis Vincentiæ: Tertio Tridentum: Nec tunc quicq̄ factum est. Quarto rursus Tridentum designauit locū anno. 1545. & aspirante Christo inchoatū est tertia decima Decēbris eiusdē āni, legatis & aplice sedis uicarijs, p̄sidentibus Ioāne Mario Cardinali ep̄o Pręnestino & Marcello p̄sb̄ro Cardinali sc̄e cruce, et Regiādo Polo Anglo diacono cardinali. Verū ea res qd tādē exit⁹ habitura sit, Denouit. Faxit: xp̄s q̄ feliciter & ex uoto uniuersorū fidelium inchoatum est, tā feliciter absoluaē.

Fuerunt & alia multa celebrata cōcilia, q̄ n̄ potuimus uidere, uel q̄a non extant integra exemplaria, uel q̄a ad manus nostras nondum uenerunt. Horū est unū conciliū Viensē sub Cleme. 5. celebratum, cuius itēgra exemplaria non licuit uidere. Alterū est Lugdunē. sub Gregorio decimo, quæ ambo fuerunt generalia.

Fuerunt et alia partim sacra, partim p̄phana, ut apud Aluerniā celebratū est prouinciale conciliū; cui⁹ meminit Gratia. 6. q. 2. q̄ aūt ibidē meminit cōci. Varenfis. c. Si tm̄. Itē & apud Alphe sū, de quo Gratia. 21. q. 1. illud uero. Itē cōciliū apud Hermeriā de q̄ Gratia. desumpsit in mul-

S V M M A

tis locis decreta. Item conciliū celebratū apud
Fautentiam. Item aliud apud Alteum. Itē aliud
concilium Hyponense. Item cōcilium Genuēse.
Item concilium Matienſe. Item cōcilium Mane
tense. Item concilium Vrbanēse. Ex qbus singu
lis desumpsit decreta Gratianus. Horum tamen
exemplaria non feruntur.

Conciliū i Sir
mio.

Sub Iulio papa primo, partim sacrum, partim
sacrilegum in Sirmio celebratū est concilium p̄
cepto Constantini Imperatoris: in quo ep̄i Oriē
tales Arriani dānauerunt Photium, & catholici
de fide sua propositiones ediderunt, quas habes
fol. 67. ad quē conuentum inuitus uenit Osius
ep̄s Hispanus. Sed cum eis consentire respueret,
tormenta longeuus, plagaq; p̄pessus est. Vnde
etiā necessitate uehementi definitionib; tunc edē
eis cōsensit, atq; subscripsit. Hęc Socrates i hist.
tripar. li. 5. c. 6. & 7. Sed post cū Liberio ep̄o Ro
mano & alijs pontificib; est pater Osius i exiliū
actus, q̄a noluit ip̄ia decreta Arrianorū i cōcilio
Mediolanēn. pp̄ria subscriptione firmare, de
Theodoretus. c. 16. eiusdem historię. Ad hūc
modum celebrarunt Arriani decē concilia, con
fidentes firmare suam fidem in ecclesia, ut re
lat Athanasius in ep̄ta ad Aphros. Borum unū
est illud celebratum in Seleucia Isaurię. 160. Ep̄i
scoporū; de quo Socrates in hist. tripar. li. 5. c. 34.
Cuius acta recenſet Sozomenus i eodē lib. c. 35.

Conciliū i Seleucia.
pho
fuit
Decē
lebrata ab
rianis.

Cōciliū in Seleucia.

Conciliū Ephesinum. 2. p̄pha
num.

Sub Leone papa primo iussu Theodosij Iunioris
coactum est cōcilium secundum Ephesinum
prophanum, cui p̄æsedit Dioscorus, q̄ Flavianum
sanctissimū occidit, & legatos Leonis pa
p̄e cōtempſit: ep̄stolas Leonis Pap̄e nec legi p̄
misit, sed fidem Eutychis definiuit, cui & sacer

dotium restituit. Contra hūc Dioscorū anno.2. Martiani Imperatoris Chalcedonē sancta facta est quarta synodus; quę Dioscorum & Eutyche & deposuit, & damnauit.

Sub Leone.3. & Adriano.2. celebrata est synodus à Photio, qui usurpauerat sedem patriarchalem in templo Apostolorum, & habet.17. canones; & alia per eundem in egedes Sapientię quę habet tres canones, feruntur in Nomocanono Gręco: sed ambę reiectę & damnatę sunt p octauam synodum in Actione.7. & 8.

Concilia sub photio celebrata.

Item concilium apud Compendium, cuius meminuit Gratianus.6. q.3. Placuit. & 33. q.5. Mulier si sine, & 33. q.1. Siquis acceperit.

Item.22. q.5. ex concilio apud Sanctum Medardum citatur decretum, quibus temporibus iurare prohibeamur. c. Decreuit.

Item concilium apud Beluacū, ex quo Gratia. De consec. dist.4. Si quis uoluerit.

CANONES DVCENTORVM
sanctorum & beatorum Patrum, qui in Epheso con-
uenerunt sub Theodosio Imperatore & Celestino
Papa: interprete Luciano Mantuano mona-
cho Casinenſi . De hac ſynodo habes ſupra fo-
lio. 121.

Ca. 1. Ut qui cum Celeftio, aut complicitibus ſentiunt, deponantur.

Quoniam autem oportebat, & abſentes à ſancta ſy-
nodo, morantesque in urbibus & puincijs ob aliquod
impedimentum, ſeu eccleſiaſticum, ſiue corporeum, non
ignorare quod de ipsis ſunt conſtituta, ſignificamus
ſanctitati ueſtræ, ac dilectioni, ut ſi quidam Metro-
politana prouinciæ derelicta ſancta & œcumeni-
ca ſynodo, aut acceſſit ad illoꝝ defectionis con-
ſeſſum, aut accedet in poſterum, ſiue cum Celeftio ſen-
ſit, aut ſentiet, ipſe nihil amplius poterit agere ad
uerſus prouinciæ epiſcopos, ut qui iam inde à ſynodo
totius eccleſiaſticę conſonantis expers ſit factus, &
prorſus inutilis: ſed & ipsis epiſcopis illius prouinciæ
circumque uicinis Metropolitanis recta ſentientibus
ſubiacebit, ut omnino deiectus ſit à ſede epiſcopatus.

A ſynodo Epheliſina reſeſſerunt quidam nume-
ro circiter triginta, qui deſiderant ſunt Neſtorij atque
Celeftij ſenſa tenere. Fugerunt autem nolentes unam
cum Patribus Neſtorij conſeſſum: quos ſancta
ſynodus omni eccleſiaſtica conſone priuauit, & ſacer-
dotij omne munus ademit. Hæc eſt ſcopus huius canonis.

Ca. 2. Qui deficientibus à ſynodo hæſerint ſacerdotio priuatiur.

Si qui autem puinciales epiſcopi à ſancta ſynodo reſe-
ſerunt, uel deficientibus hæſerunt, aut ad ſe re-
ſerunt: uel etiã poſtea ſubſcripſerunt Neſto-
rij depoſitioni, rurfus ad depoſitionis conſeſſum nihilo-
minus recurrerunt: iſtos placuit ſanctę ſynodo peni-
tos alienos eſſe à ſacerdotio, à graduque cecidiſſe.

Ca. 3. Reſtituuntur, qui à Neſtorio ſunt ſacerdotio prohibiti.

Sig¹ uero ex clericis i singulis urbib⁹ aut regio
 nibus à Nestorio & conspiratibus sacerdotio p
 hibiti sunt q̄ rectè sentirent, iustum putauimus
 hos quoq̄ p̄priū gradū accipere. In summa au
 tē, clericos orthodoxæ & œcumenicę synodo cō
 fectiētes iubem⁹ eis, q̄ defecerūt, aut defecturi sūt
 ep̄is nullo pacto aut ratiōe subiectos eē debere.
Ca. 4. Qui cū Nestorio aut Celestio sentiūt, deponātur à synodo

Regiōes itelli
 git pagos aut
 uicos.

Sig¹ autem clericorum defecerint, & ausi fue
 rint uel priuatim uel publice q̄ sūt Nestoriū aut
 Celestij sapere, sc̄icrum est à sancta synodo istos
 quoq̄ depositos esse.

Ca. 5. Quos sancta synodus condemnavit, restitui non debere.

Quicumq̄ autē ob turpia gesta sunt à sancta
 synodo cōdemnati, uel à p̄prijs eorū ep̄is, q̄bus
 p̄ter canones, Nestori⁹ q̄ nullum res̄ discrimen
 habebat, & q̄ cum illo eadem sentiunt, restituere
 conati sunt gradum uel cōionē, aut conarent;
 istos censuimus iutiles esse, & manere nihilomi
 nus depositos. *Ca. 6. Cōtra turbatores gestorū in synodo.*

Similiter autē, & sig¹ uelint ea, q̄ de singulis
 p̄ sanctā synodum gesta sunt Ephesinā, quocūq̄
 modo mouere, sancta synodus ipsa decreuit, si
 qdē ep̄i aut clerici fuerint, eos oīno à p̄prio cade
 re gradu: Sin uero laici, ut sine cōione p̄maneat.

Collocutio eiusdē sanctę synodi edita postq̄
 lecta fuit expositio sanctorū ac beatorū Patrum
 trecentorū decem & octo apud Nicęā, & ipium
 symbolum à Theodoro Mopsuestiensis cōfictū,
 & à Carisso p̄sbytero Philadelphix porrectum
 sanctę synodo Ephesinā. *Ca. 7.*

His igitur lectis, decreuit sancta hæc synod⁹
 alterā fidē nemini licere p̄ferre, aut scribere, aut
 cōponere p̄ter eā, q̄ definita fuit à sanctis patri-

bus apud Nicęā urbē ī spiritu sc̄to cōgregātis.

Eos autē, q̄ fuerint auſi aliā fidem cōpone-
re, ſiue porrigere, aut p̄ferre his, q̄ uolunt ad cō-
gnitiōem ueritatis conuerti, uel ex gentib⁹ uel
ex Iudæis, uel etiā ex q̄libet h̄reſi; iſtos ſiq̄dem
ep̄i fuerint aut clerici, alienos eſſe ep̄os q̄dē ab
ep̄atu, clericos autē à clericatu. Si uero laici fue-
rint, anathematizari. Pari modo ſi de p̄henſi fue-
rint aliq̄ ſiue ep̄i ſiue clerici, ſeu laici ſentientes,
aut docentes ea, q̄ continent in expoſitione per
Cariſſum allata p̄sbyterum de incarnatione uni-
geniti filij Dei; ſeu ſclerata atq̄ p̄uerſa Neſtorij
dogmata, q̄ & ſubiecta ſunt, ſubiaceāt ſententię
ſanctę hui⁹ & œcumenicę ſynodi. Vnde liquet
ep̄m q̄dem alienum ab ep̄iscopatu, atq̄ depoſi-
tum eſſe; clericumq̄ ſimiliter cecidiſſe à clero: et
ſi laicus fuerit, anathemati ſubiacere quēadmo-
dum dictum eſt.

*Edictum eiſdem ſanctę ſynodi ex aduentu Cypriorum epi-
ſcoporum conſtitutum atq̄ nulgatum. Ca. 3.*

In ſexta ſyno-
do ḡnali. can.
39. confirmat
hūc octauum
canonē, ut Cy-
pri eccleſia ſit
principalis &
prima.

Rem nouā ac p̄ter eccleſiaſticas leges et cano-
nes ſanctorum apoſtolorum, q̄ & libertatē om-
nium tāgit, Deo dilectus coep̄s Riginus annun-
ciauit, unā cum Deo dilectis ep̄iſcopis prouin-
cię Cypri Zenone & Euagrio. Nempe ep̄m An-
ſtochenum in Cypro facere ordinationes, quem
admodum p̄ libellos & pp̄rias uoces fidem fa-
cere religioſiſſimi uiri q̄ ad ſanctā ſynodū huc
acceſſerunt, habebunt ius ſuum intactum & in-
uiolatum, q̄ ſanctis Cypriorum eccleſiis p̄ſunt
ſc̄dm canones ſanctorum Patrum & antiquam
conſuetudinē p̄ ſeiſos religioſiſſimorum ep̄i-
ſcoporum facientes ordinationes. Idem autē &
in alijs diocēſib⁹ oib⁹q̄ ubiq̄ prouincijs erit.

seruandum, ut nullus (uidelicet) Deo dilectorū
 Ep̄orū alienā inuadat puinciā, q̄ non prius atq̄
 ab initio sub illius, seu antecessorū suorū fuerit
 pr̄ate. Sed & siq̄ occupauerit, uel uī sibi subege-
 rit, idem ipse restituat, ne Patrū statuta frangan-
 tur, né ue sub specie sacre functionis potentie tu-
 mor irreat; sicq̄ latentes & paulatim libertatē
 perdamus, quam Iesus Christus Dominus no-
 ster redemptor hominum omnium, proprio san-
 guine nobis quæsiuit & condonauit.

Placuit igitur sanctæ & œcumenicæ synodo,
 ut singulis puincijs pura & inuiolata, q̄ iam in-
 de ab initio hūit sua iura, seruentur; ut unusq̄sq̄
 Metropolita secundū priscum & solitum morē
 rerū faciendarū æqualiter facultatem obtineat,
 ppriūq̄ ius firmum possideat. Quod siq̄ su-
 pbia cōtumaci definitis obuiā ierit, hūc arroga-
 tū iri placuit toti sanctæ et œcumenicę synodo.

Explicunt canones synodi Ephe-
 sinæ generalis.

SYNODVS CHALCEDONEN-
 sis. 630. Episcoporum habita contra oēs hereses
 maxime contra Eutychem & Dioscorū Alexan-
 drinum Episcopum Era. 488. sub Valentiniano
 & Martino Imperatoribus.

Actio prima.

In ciuitate Chalcedonensi Metropoli puincię
 Bithynię facta est synodus ex decreto p̄ssimorū
 Imperatorū Valētiniani & Martiani sub die. 8.
 Idus Octob. in dictione. 4. in ecc̄sia sanctę mar-
 tyris Euphemie. Cōgregatis & cōsedētibus Pa-
 schasino & Lucētio reuerendissimis Ep̄is & Bo-
 nifacio religiosissimo p̄sbytero tenentibus locū
 sanctissimi et reuerendissimi Archiep̄i urbia Ro-

S Y M M A

mæ Leonis: & Anatholio reuerēdissimo Ep̄o in clytē urbis Cōstantinopo. ceterisq; reuerendissimis Ep̄is & gloriosissimis iudicibus. Ecce aduenientib⁹ oib⁹ ante cācellos sancti altaris cū magnificentissimo & eximio senatu: adueniente et p̄ssimo Impatore Martiano in supradicta sanctissima basilica, sanctā synodum allocutus est, animū christianū declarās, quātr inter tātas publicas utilitates nullū magis eū cōstringere negotiū, q̄ rectā & uerā fidē xp̄ianorū (q̄ sancta et uera cōsistit) indubitātā oib⁹ declarare: Ob idq; scām cōuenisse oñdit synodū, quā nō semel horat, ut p uirib⁹ inuigilet p̄ses, oēq; adhibeāt studiū, ut hēresib⁹, oib⁹ usq; prauis sublatis institutionib⁹, fides n̄ra pura & sancta in oīum ingrediens aīas, ppriē ueritatis effulgeret luce. Deinde subdidit dicens. De cetero audeat nemo de nauitate Dñi & saluatoris n̄ri Iesu xp̄i aliud disputare, p̄ter qđ ap̄licū p̄cemiū. 318. scōrū patrū tradidisse nosciūt; sicut sanctissimi Papę Leonis, qđ ap̄licū gubernat thronum ad sanctę memorię Flauianū urbis Cōstantinopo. Ep̄m testant l̄rę.

Et post regis hęc uerba Paschalinus reuerēdissimus Ep̄s & uicarius sedis ap̄licę cū in medio unā cū collegis suis stetit, dixit: B̄tissimi atq; ap̄lici uiri Papę urbis Romę (q̄ est caput oīum ecc̄liarū) p̄cepta habemus p̄q; manib⁹, qbus p̄cipere dignatus est, ut Dioscorus Alexandrinorū Archiep̄s nō sedeat in cōcilio, sed audiendus intromittat: qđ nos seruare necesse est. Si ergo p̄cipit n̄ra magnificentia, aut ille egrediat, aut nos exhibimus. Quib⁹ in Gręco interpretatis p Beroucianū uirū deuotissimū, et secretariū sacri cōsistorij, gl̄iosissimi iudices, et ap̄lissim⁹ senat⁹ dixerūt.

Quid. n. spāl̄r i gerit̄ Dioscoro ep̄o? Paschasinus uerò Ep̄s et uicari⁹ sedis ap̄ficę dixit. Cū itromifus fuerit, necesse ē, ut illi obijciat. Iudices et senatus dixerūt. Vt iā iterfati sum⁹, causa q̄ obijcit, sp̄cialr̄ manifestet. Luceti⁹ ep̄s & uicari⁹ sedis ap̄ficę dixit. Iudicij sui necesse est eū dare rōnē; q̄a cū nec p̄sonā iudicandī haberet, subrepfit, & synodū ausus ē facere sine autoritate sedis ap̄ficę, qđ nunq̄ ritē factū est, nec fieri licuit. Paschasinus uerò uicarius sedis ap̄ficę dixit. Ista sic est. Nos contra p̄cepta beatissimi atq; ap̄fici Papę gubernatoris sedis ap̄ficę uenire nō possumus; nec cōtra eccl̄asticos regulas, uel cōtra patrum instituta. Iudices & senatus dixerūt. Conuenit, uos sp̄cialr̄ qđ errauerit, exponere. Luceti⁹ Ep̄s & uicarius sedis ap̄ficę dixit. Et ista sic est. Nō patimur tantā iniuriā nec uobis fieri, nec nobis, ut iste sedeat, q̄ iudicāndus aduenit. Iudices & senatus dixerunt. Si iudicis obtines p̄sonā, non ut accusator debes p̄seq. Et Dioscoro Ep̄o Alexandria secundū iussionē iudicum & senatus residente in medio, et residentib⁹ Romanis & Ep̄is in p̄prijs locis, & tacentibus Eusebius Ep̄s Doryletanę ciuitatis transiens in medium, dixit.

Per sanctā Trinitatē uos adiuro, q̄ custos est p̄cipū quāq; colitis, & in qua baptizati estis, cuius quoq; inuocatione saluamini, iubete p̄ces meas relegi. Clemētissimi iudices miseremini & adeste fidei, q̄ uiolata est à Dioscoro. Clemētissimi Iudices p̄ salutē uos adiuro, Impator Flauianus scūs Ep̄s inique occisus est. Lachrymis impleor: simul mecū iniuste à Dioscoro damnatus est. Iubete p̄ces meas relegi. Et lectę sūt publicę p̄ces & q̄relę Eusebij Doryletanę ciuitatis

cōtrā Dioscorū: quibus ostendit ipsū Dioscorū in cōcilio Ephesino. 2. malis, p̄turbationib⁹ atq; se ditionibus mundum replese: cōsensisseq; Eurychi uaniloquo hæretico in destructionē religionis fideiq; catholicę. Insuper q̄ iniuste dānauerit, occideritq; Flavianū archiep̄m Cōstātinop. Ad q̄ oīa petijt iudices, ut p̄cipiāt Dioscorū r̄ndere. Quib⁹ p̄lectis, petentib⁹ Dioscoro & Eusebio iussu iudicū atq; senatus recensita sunt, q̄ in cōcilio Ephesino gesta fuerāt, ut Dioscori causa innotesceret. Nāq; nitebat ipse p̄bare p̄dictū cōciliū legitime congregatū fuisseq; catholicū, & q̄ robur et autoritatē habuerit, ut ex hoc tā ipse q̄ Iuuenalis Hierosolymorū Archiep̄s & Thalasi⁹ Cęsareę Cappadocię Archiep̄s q̄ p̄fati cōciliū fuerant iudices, euaderent quā iuste merebant dānationē: uel si secus (ut successit) icideret in foueā, quā fecit. Quā ob causam & p̄ manifestanda ēt Flauiani inocentia fecerunt p̄res, ut legerent: in ista prima actiōe acta tā synodi uniuersalis primę Cōstātinopolitaneę q̄ & primę Ephesinę; et q̄dam ep̄lę Cyrilli ad Nestoriū hæreticū, & ad Joānem Antiochię Ep̄m de pace, & de partu diuinę genitricis Virginis, et unigeniti filij Dei humanitatis assumptiōe. Hac de causa nōnulla ēt recitāte acta in cōcilio Nicęno. Et cū legerentur acta in sc̄da Ephesina synodo, et Dioscorus ī suā defensionē allegaret, q̄ tota illic cōgregata synodus secū, tam in depositionē & damnationē Flauiani, q̄ in oīb⁹ alijs, q̄ ibidem decreta sunt, cōsensisset, & p̄p̄rijs uocib⁹ eadē cōfessa fuerit, atq; subscripserit, Orientales, & q̄ cū ipsis erant oēs Ep̄i dixerunt illud esse falsum: et q̄ nullus uolūtarie cōsensisset, et addiderunt, Violenta facta est

uis cum plagis, in pura charta subscripsim?; mit-
tabat nobis damnatio; ming exiliū tēdebant: mi-
lites cū fustib⁹ & gladijs instabant. Timebam⁹
& fustes & gladios. Vbi gladij & fustes, q̄lis sy-
nodus est? Milites p̄pter hoc accepit Dioscor⁹,
ut nos terreret. Vnde q̄cqd egimus, terrore com-
pulli fecimus. Peccauimus tñ; oēs ueniā postu-
lamus, et si p̄ uim & necessitatē in pura charta
coacti fuerimus tunc subscribere.

Et cū ex actis i p̄fata synodo legeret, q̄ fuerit
congregata ex p̄ceptione impator⁹ residentibus
sc̄tissimis Ep̄is Dioscoro Alexandrie, & Iuliano
Ep̄o agente uices et tenēte locū sc̄tissimi Ep̄i Ro-
manę eccl̄ię Leonis cuius lect̄æ & suscept̄æ fue-
rint ep̄lę ad dictā synodū direct̄æ. Insup q̄ p̄s
oēs illic cōuenientes receperint libellum confessio-
nis Eutychetis tanq̄ catholicum, conuictus est
Dioscorus in multis: ipsa et synodus reprobata
& ut acephala damnata. Nam cū ista legerent,
Orientales & q̄ cū ipsis erant reuerēdissimi Ep̄i
clamauerunt: Biectus est, nullus illic suscepit nō
men Leonis Papę, nec eius ep̄lę recept̄æ nec p̄-
missę sunt à Dioscoro legi: & q̄ nec cōsenserint
p̄s cōfessōi Eutychetis, eo q̄ si is fuerit Apol-
linari, Valētiniano, atq̄ Macedonio, q̄ uerbum
illud à p̄rib⁹ de X̄po in simbolo additum. s.
(Qui conceptus est de spiritu sancto & Maria
uirgine) nusq̄ susceperint.

Deinde cum inter cætera alia multa, ex actis
Ephesinæ secundæ synodi legeretur sic.

Cōsentimus & cōfitemur ex duabus natu-
ris fuisse Dñm nostrum ante adunationē; post
uero adunationem, unam naturam cōfitemuri.
Quæ uerba in cōcilio Cōstantinopo. pronun-

S V M M A

ciaret Eutyches in sua confessione, recepta tñ à Dioscoro in secūda synodo Ephesina, & hīc recitata. Quæ cum legerent Orientales, & qui cum ipsis erant Episcopi, dixerunt. Ista nemo dixit. Anathema ei q̄ dixit ista. Homicida dixit. Ægyptij dixerūt. Ista Pharaonis sunt. Anathema qui ista dixerunt. Hæc Dioscori sunt &c. Perlectis quæ in Ephesina secunda synodo acta sunt, iudices & senatus dixerunt.

Quoniam uerò Flauianus religiosæ memorię & Eusebius ep̄s ex gestorū et cognitionum scrutatione, & ipsa uoce quorundā, qui tunc synodo præfuerunt consentientium se errasse, & frustra eos damnasse, q̄ nihil circa fidem mōstrant errasse, ostēdunt iniuste depositi, uidet nobis iustū esse eidem pœnē Dioscorū Ep̄m Alexādrīę, & Iuuenalem Ep̄m Hierosolymorū, et Thalasiū ep̄m Cæsareę Cappadociæ, et Eusebiū ep̄m Ancyrę, & Eustachium ep̄m Beryti, et Basilium ep̄m Seleucię Isauriæ, q̄ principatum tunc synodi tenuerūt, subiacere, et ab ep̄ali dignitate fieri alienos. Quam sniam ut iustam cæteri oēs ep̄i approbaverunt: gr̄as deinde Imp̄atori, iudicibus atq̄ senatui referentes. Et sic absoluta est actio prima.

Actio secunda.

Conueniente sancto & v̄ri concilio secundū sacram actionē in Chalcedonenī. ciuitate cōgregato. i. Paschasino & Lucentio reuerendissimis ep̄is, & Bonifacio reuerēdissimo psbytero agentibus uices sanctissimi & Deo amantissimi Archiepi senioris Romæ sancti Leonis & Anatholio sanctissimo Archiepo Constantinopo. ciuitatis nouæ Romę et cætero sancto concilio &c. Preceptū est à legatib⁹ & senatu, ut in p̄ntia cō

cilij legeret symbolū. 318. patꝛ in Nicęa cōgrega-
torꝛ. Et lecta ē p̄ ep̄m Nicomedij expositio fidei
cōcilij Nicęni. De quo uide supra fol. 28.

Rursus p̄cepūt, ut recitaret symbolū. 150. patꝛ
q̄ in Cōstātinop. synodo priā cōuenerant: qđ cū
ep̄s et Leonis Papę ad Flauianū ep̄m de heresi
Eutythis Aeti⁹ archid. ecclē cōstātino. recitauit.

Itē et leguntur duę ep̄e Cyrilli ad Nesto-
rium, quę hñtur in priā actiōe huius synodi,
quę et mentionem fecimus in eadem actiōe.

Hęc acta sunt, ut p̄ hęc examinaret Dioscorus
discipulus Eutythis, si seq̄ret fidem p̄dictorꝛ
patrum, aliam uel quam docuerat Eutythis. :

Post lectionem uerò ep̄e Leonis (q̄ est. 10. in
numero) Ep̄i clamauerunt. Hęc patrum fides.
Hęc apostolorꝛ fides. Omnes ita credimus. Ana-
thema qui ita non credit. Petrus per Leonem lo-
cutus est. Apostoli ita docuerunt &c.

Et cum legeret p̄dicta ep̄a in qua & ista. uer-
ba continebant. f. Et ad resoluendū conditionis
nrę debitum, natura inuolabilis naturę est uni-
ta, passibili, ut qđ nr̄is remedijs congruebat, mē-
diator Dei & hoium homo X̄ps Iesus & mori
posset ex uno, & mori nō posset ex altero, dubi-
tātib⁹ Illyricianis & Palestinis Ep̄is, qđ ep̄orꝛ
surrexerunt, ut eos in his, q̄ fidei sunt, istruerēt.
Et hac de causa, et ut p̄tinentia ad fidem com-
modius tractarent, inducias nōnulli petierunt,
quas et iudices concesserūt, differētes audiētiā
usq; ad quę t̄m dies. Et sic absoluta est actio. 2.

*In actiōe uidere licet quāta reuerentia prosequantur et ti-
tulis efferant Romanū Ep̄m. Dominū. n. nostrū uocant: ipsumq;
adorantem apostolicam sedem fatentur, eius doctrinā ut ter. bea-
tissimi Petri amplectuntur. nepe ut in primatu ecclesie. successor,*

Autor.

S V M M A

in doctrina soliditate (pro pascendo sibi commisso grege) esset. & Petri heres. Actio tertia.

Conueniente sacro & uniuersali concilio &c. Accusatur Dioscorus ab Eusebio Dorylei ep̄o sicut in actione prima & supplicat: sanctam synodum, ut sceleratum dogma Dioscori anathematizare dignaret, ipsum et cōpellere, ut coram concilio comperet. Dioscorus. n. continuerat se domi, nolens coram synodo comparere.

Rursus accusat absens à Theodoro diacono ecclesie Alexandrie. Primū de homicidio. Secundo de blasphemia in sanctam Trinitatem. Deinde q̄ cum origine cōsentiret; q̄ incendiarius fuerit. Postremo q̄ excōicationem contra sanctissimum ap̄licæ sedis magnæ Romæ Ep̄m Leonem fecerit: nec non et q̄ temerarius extiterit contra gestum in Metropoli Nicæna concilium. Et dato libello accusationis subscripsit dicens.

Paratus sum adueniente Dioscoro in hoc sc̄m uestrum cōcilium meis adesse accusationibus.

Post p̄ductus est alius libellus accusationis p̄ Ischyronem diaconem, qui libellus sic incipit.

Sanctissimo & beatissimo uniuersali Archiep̄o & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni, et sanctę et uniuersali Chalcedonensi synodo &c. Vbi de multis alijs criminib⁹ p̄dictū accusat Dioscorū.

Quarto p̄ductus et lectus est alius libellus accusationis aduersus eundem Dioscorū per Athanasium presbyterum de similibus sceleribus.

Quinto, productus et lectus est alius libellus contra Dioscorū p̄ Sophronium laicum, in quo præter alia accusauit illum de adulterio: & q̄ in quo desiderio captus suam rapuerat uxorem. Insuper q̄ ip̄m Sophroniū iuribus totis Diosco-

rus

rus de rebus humanis curauerat facere alienū.
Sexto, uocatus est Dioscorus ad conciliū p̄ no-
tarium conciliū, ut r̄nderet ad p̄dictas accusatio-
nes. Ille t̄n simulans egritudinem, noluit uenire.

Vocatus est sc̄do directis l̄ris à concilio ad il-
lum, & missis tribus Ep̄is, q̄ cōmonerent il-
lum, ut ueniret, & satisficeret de illis, q̄ in concilio
illi ingerebant. Quo adhuc renuente, directe
sunt l̄ræ à sacro concilio ad illum, q̄bus iam ter-
tio uocatus est, ut in sacrum illud concilium d̄-
gnaret uenire ad satisfaciendum simul & reuerē-
dissimo Eusebio ep̄o, et ijs, q̄ illi tunc ingereban-
tur. Similr̄ r̄n̄surus & illis q̄ illic aduersus illū
alios accusatorios dederāt libellos, alias si post
tertiā (dicunt p̄res) hanc regularem uocationē
ex omni pte nullam h̄ntem suspicionem ad ue-
niendum distuleris, p̄sens sancta synodus ad
illū ueniet modum, quem contra p̄tinaces & cō-
tēptores synodalis uocationis seruare solet &c.

Et cum adhuc in sua p̄maneret p̄tinacia, Pa-
schasinus ep̄s et cum ipso Lucentius ep̄iscopus
et Bonifacius presbyter tenentes locum sanctis-
simi & beatissimi Archiep̄scopi apostolicæ se-
dis senioris Romæ Leonis Papæ p̄nunciauerūt.

Manifesta facta sunt, quæ à Dioscoro quon-
dam Alexandriæ Ep̄o commissa sunt aduersus
sanctæ regulæ ordinem & ecclesiasticam di-
sciplinā, tam ex ijs, quæ dudum examinata sunt
in priore confesso, & ex ijs quæ hodie acta sunt.
Hic. n. ut plura intermittamus, Eutychem simi-
lia sibi sapientem & regulariter à proprio dam-
natū Ep̄iscopo, id est, sanctissimo Flauiano p̄re-
sumens sibi primatū irregulariter in cōmunio-
ne suscepit priusq̄ consideret in Epheso cū Deo

amantissimis episcopis. Sed & illis eodem apostolica sedes ueniam præstitit de his, quæ ibi non uoluntarie ab eis gesta sunt, qui hæcenus permanferunt obediens sanctissimo Archiep̄o Leonis & omni sancto & uniuersali concilio. Hic autem & hæcenus permanferit glorians in eis, pro quibus eum oportebat gemere, & se terræ profternere. Super hæc nec epistolam beatissimi Leonis Papæ ad sanctæ memoriæ Flavianum scriptam legi permisit, & si cum iuramento fieri lectionem promiserit. Sed quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem ualde transcendit, præsumpsit. n. & excommunicationem dictare aduersus sanctissimum Archiep̄m magnæ Romæ Leonem: insuper etiam & multi libelli multis eius pleni iniquitatibus contra eum in sancto & magno concilio oblatis sunt, & semel & 2. & 3. regulariter uocatus minime uoluit obedire; et hos, quæ à diuersis concilijs regulariter damnati sunt, contra diuinas leges suscepit, ideo ipse contra se elicuit sententiam sæpius ecclesiasticos cõculcans canones. Vnde sanctissimus Archiep̄s magnæ Romæ Leo per nos & præsentem sanctam synodum unam cum ter beatissimo & omni laude digno beato Petro apostolo, qui est petra & crepido catholice ecclesie, & ille, qui est recte fidei fundamentum nudauit eum tam episcopatus dignitate, quæ etiam et ab omni sacerdotali alienauit ministerio.

Tunc Anatholius Archiep̄s Constantinopolis dixit. Hæc eadem apostolice sedis per omnia sapiens, concors sententia efficior. Similiter & omnes dixerunt consentientes sententiæ legatorum apostolice sedis.

Post hæc sacrum concilium epistolam ad Valentinianum & Martianum Imperatores misit, ra-

tionem reddens oïum, quæ in his tribus actionibus gesta sunt in depositionem Dioscori huius causas in eadem epistola breuiter cõplectens, ut Dioscori malitiam, & in eum prolata iustæ sententiæ synceritatem considerarent.

Miserunt patres & aliã epistolam ad sanctę memorię Pulcheriam Augustã; quæ idẽ quod in præcedenti continet argumentum.

Deinde subiectum est edictũ, siue leges Martiani Imperatoris ad Constantinopolitanos ciues, quo iterdicuntur & prohibẽtur disputationes Christianorũ cum Paganis & Iudæis. Quas leges beatissimus Papa Leo in suis confirmauit epistolis, & confirmantur Chalcedonenũ. concilij edita, atq; statuta.

Extat in hac actione etiã relatio sanctę synodi Chalcedonenfis ad Leonem papam de omnibus gestis generaliter in synodo. Quæ uniuersa postulant cõfirmari autoritate apostolica, ut late ponitur in epistola, quæ incipit. Repletũ est gaudio os nostrum &c. Et inter alia, hæc subiunguntur. Hæc sunt quæ tecũ, q̄ spiritu præsens eras, & placere tanq̄ fratribus deliberaſti, & qui penè per tuorum uicariorum sapiẽtiam uidebaris nobis, effecimus. Indicauimus uerò, quia et alia quædam pro rerum ipsarum ordinata quiete, et ppter ecclesiasticorũ statutorũ definiuimus firmitatem, sciẽtes, q̄a & uestra sanctitas addiscēs, et probatura & cõfirmatura est eadẽ. Rogamus igit, & tuis decretis nostrũ honora iudiciũ. &c.

Ad quam epistolam responderet Leo, & confirmat acta huius synodi, excepto decreto primatus Constantinopo. ecclesię supra Alexandrinã & Antiochenã; & est inter epistolas Leonis epi-

stola. 59. quæ incipit. Omnem quidem fraternitatem uestram &c.

Actio quarta.

Congregato sancto & uniuersali concilio &c.

Primo, iudicum & senatus iussu lecta sunt coram synodo, quæ in precedentibus actionibus acta fuerant. Deinde iudices & senatus dixerunt. Singuli reuerendissimi episcopi, qui hic conuenerunt; doceant, si expositio. 318. patrum qui olim in Nicæa collecti sunt; & post hæc centum quinquaginta qui Constantinopoli congregati sunt, consonant epistolæ reuerendissimi papæ Leonis. Anatholi? Archiepiscopus Constantinopoli dicit. Non solum illis consonat epistola sanctissimi Leonis papæ, sed & ipsi, qui in Epheso sub beatissimo Cyrillo gesta sunt ab uniuersali & sancto concilio. Hoc idem uicarij sedis apostolicæ cum omnibus alijs episcopis dixerunt.

Illyriciani & Palestini episcopi, qui in. 2. actione cum legeret epistola Leonis papæ (ut diximus) dubitare cœperant super uerbis illis iam recitatis consequenter dixerunt. Nos sanctorum patrum. 318. qui in Nicæa conuenerant fidem semper seruauimus, & seruamus. Sequimur & centum quinquaginta patrum nullo modo dissonantem. Consentimus etiam actis & constitutis in prima synodo Ephesina. Sed & lecta est uobis epistola beatissimi Archiepiscopi Romani Leonis in plurimis recte habens, & predictis consonans, & consentimus. Aliqua autem uobis ex ipsa apparuerunt uerba, ut partitionem & separationem aliquam à diuinitate carnis domini & saluatoris nostri Iesu Christi, quam sibi adunauit de sancta uirgine Maria, demonstraria, de quibus paulo ante dubitabamus. Sed cum iam à sanctissimis uicarijs locum tenentibus eius

dem sanctissimi Leonis edocti sumus, quia talia uerba nullam partitionem in Domino & salute nostro Iesu Christo, sed unum eundemq; dominum filium Dei indicant, consentimus.

Deinde surrexerunt alii episcopi Aegipte regionis pro tota illa prouincia, & suam confessionem in scriptis dederunt; in qua secundum fidem à sanctis predictis concilijs expositam fatebantur se credere; epistolae autem Leonis papae uolebant subscribere. Ob idq; magna est concertatio & tumultus in synodo, ut compellerent, illos Leonis papae epistolae subscribere, aut regularem damnationem, ut excommunicati, susciperent: indicine ferentes patres, ut decem homines prauiudicium facerent synodo sexcentorum patrum, & catholice fidei. illi uero instanter clamabant misericordiam petentes, ut concederetur illis à sancta synodo à tali subscriptione ut supersedere possent, quoadusq; esset electus Archiepiscopus pro ecclesia Alexandrina, cuius consensum (ut mos in Aegypto erat) Episcopi debebant expectare, ut tale quid possent deliberare. Sin autem quod in concilio fieret Archiepiscopus Alexandrinus, & tunc subscriberent, & consentirent. Tandem datis fideiussoribus q; non exirent de ciuitate, quoadusq; acciperet episcopum Alexandria, quando non ut repugnarent catholice fidei, nec ut non obtemperarent synodo, subscribere ipsi presentis distulerint, eorum petitioni sacra annuit synodus.

Extat in fine huius actionis epistola Pseudo Archimandritarum haereticorum quam protulerunt in concilio pro restitutione Dioscori. Quae cum legeretur omnes episcopi clamauerunt. Ana-

S V M M A

thema Dioscoro. Dioscorū Christus deposuit. Istos foras mitte. Petitiones istas synodū audire non licet. Qui damnatus ab omni synodo, episcopum nominare non licet. &c. Et sic absoluta est actio quarta.

Actio quinta.

In ista actione committitur quibusdam episcopis cum uicarijs apostolicæ sedis & Anatholio Archiepiscopo Constantinopolitano, ut definitionem de fide inter se ordinarent, cui omnes postea assentiri deberent, in quo decreto quæ à 318. patribus in Nicæa, & quæ à centum quinquaginta in synodo Cōstantinopolitana prima statuta sunt; similiter & gesta in synodo Ephesina prima cōgregata sub Cœlestino papa, & Cyrillo Archiepiscopo Alexandria reuocantur & recipiuntur. Similiter & epistola Leonis papæ ad Flavianum pro expugnanda prauitatis Eutychis perfidia, missa recipitur à sancta synodo: & nihil præterea.

Actio sexta.

Cōueniente sancta & uniuersali synodo &c. Ad hanc actionem uenit Imperator Martianus; qui Græce & Latine sanctam allocutus est synodum, cuius orationis eadem ferè sunt, quæ in prima actione (ut annotauimus) ad synodū uerba fecit. Post uero allocutionem, lecta est Imperatori definitio fidei, quæ in actione quinta fuerat prolata.

Et post lectionem definitionis extant subscriptiones episcoporum, & multi pro absentibus episcopis subscripserūt. Paschasinus episcopus uice domini mei beatissimi atq; apostolici uiri uniuersalis ecclesiæ papæ urbis Romæ Leonis,

synodo præsidens statui, consensu, & subscripsi. Similiter et alij duo uicari beatissimi Leonis papa dixerunt, & subscripserunt. Cōsequenter & alij episcopi subscripserunt.

Post hæc idem piſſimus Imperator ad sanctam synodū dixit. Pia catholica fide à sancta & uniuersali synodo secūdum patrum expositionem declarata, iustum simul & expediens esse nostra tranquillitas approbauit; omnem decætero cōtentionis occasionem de sanctę fidei religione penitus amputari. Si quis igitur idiota, uel militaris, uel clericus publicè de fide turbam congregans, sub obtentu disputationis tumultum fecerit, sciat, quia si quid idiota sit, ab urbe regia expelletur: militaris uero et clericus gradus sui periculum sustinebunt, & pœnis alijs subiacebuunt. Tūc oēs clamauerūt. Multos annos Impatori. Multos annos Augusto pio & xpiano. Augustę orthodoxę multi anni &c. Dioscoro anathema &c.

Imperator ad sanctam synodum dixit. Quædam capitula sunt, quæ ad honorem uestrę reuerentię uobis seruauius; decorum esse iudicantes à uobis hæc regulariter potius formari per synodum, quæ nostra lege sanciri. Et iubente piſſimo principe lecta sunt capitula, quæ superfluum iudicauimus recenseri, utpote quod primum caput sit can. 4. & 2. cap. sit. 3. can. & 3. cap. sit can. 5. huius concilij, & in alijs sæpe repetitus.

Actio septima.

In ista actione agitur de concordia duorum episcoporum iam inter se composita super quibusdam parochijs, quam postulant à sancto concilio (ut permaneat) confirmari: quod & factum est. Et nihil præterea.

S V M M A

Actio octaua.

Residente sancto concilio ante cancellos sanctissimi altaris, reuerendissimi episcopi clamauerunt. Theodoretus modo anathematizet Nestorium. Theodoretus dixit. Ego preces meas obtuli piissimo Imperatori, & libellos obtuli reuerendissimis episcopis agentibus locum archiepiscopi Leonis: & si uobis placet, legantur coram uobis, ut sicut sapio cognoscatis. Episcopi clamauerunt. Nihil relegi uolumus, modo anathematiza Nestorium. Theodoretus dixit. Ego ab orthodoxis nutritus sum: orthodoxe praedicaui & docui: & non solum Nestorium & Eutychem, sed & omnem hominem, qui recte non sapit, aduersor. Episcopi dixerunt. Clare dic, anathema Nestorio, & dogmatibus eius anathema. Tandem compulsus est, ut expresse & clare Nestorium & Eutychem, omnem haereticum, & omnem hominem, dicentem uel opinantem duos filios; & eos, qui non dicerent Dei genitricem uirginem Mariam, anathematizaret. Quod cum dixisset. Omnes episcopi clamauerunt. Theodoretus dignus est sede ecclesiae. Orthodoxum ecclesia pasturem recipiat; orthodoxum doctorem ecclesia recipiat. Archiepiscopo Leoni multos annos. Post Deum Leo iudicauit. Et sic decretum est a sancta synodo, ut Theodoro ecclesia sua restitueretur, a qua fuerat & eiectus, & ab episcopatu exclusus.

Iudex imedius post deum episcopus Romanus.

Autor,

Theodoretus iste fuerat suspectus de Arriana heresi, qua de causa apparet fuisse depositus. Et ob hoc cum (ut est uidere supra in actione prima huius concilij.) cum accusaretur Dioscorus ab Eusebio & Theodoro, ille conquirebatur, quod permissus fuerit a iudicibus & senatu Theodoretus concilium intrare, qui nec

Episcopus erat. Insinuans illum fuisse iam depositum, quia hereticus. Hoc idē magis apparet ex sententia Theodosij iunioris lata in concilio Ephesino profano, ubi exclusit illum ab episcopatu & pari modo prohibuit scripta Theodoretū legi sicut et Nestorij Arriani: & ob hanc causam patres in ista actione tanto clamore insurrexerunt in prædictum Theodoretum quoadusque fidem suā palam & manifestam faceret, quod & fecit: addens etiam quod ille subscribat epistolæ Leonis Papæ: unde ut per omnia orthodoxus à synodo receptus est.

Actio nona & decima.

Cōueniente sancta & uniuersali synodo &c. Ibas reuerēdus Ep̄s, qui fuit Edessenæ ciuitatis Ep̄s dixit. Iniustitiā ab Eutyche & falsa figmenta p̄pessus absens à quadraginta m̄sionibus et condēnatus, huc adueni ip̄trare clementiā &c.

Dēp̄cor igit̄ uos, ut cognoscatis q̄ falsam accusationē ptuli, & calūniā à q̄busdā clericis.

Iubete omnia quæ per absentiam meam in Epheso sub Dioscoro gesta sunt euacuari: & iustitiam mihi seruari, qui sum in nullo culpabilis: & reddi mihi ep̄atum pariter et ecclesiā &c.

Accusabat Ibas, q̄ publicè coram clero & populo dixisset. Non inuideo Christo factō Deo. Et etiam q̄ Cyrillum uocasset hereticum.

Ibæ accusatio.

Examinatus t̄n Ibas præsentibus & instantibus accusatoribus suis, talem audiuit sn̄iam.

Paschalinus & Lucentius episcopi, & Bonifacius presbyter tenentes locum sedis apostolicę. Quia missi ap̄hici semp̄ in synodis prius loq̄, et cōfirmare soliti sunt, per Paschalinū dixerūt: Relectis chartis agnouimus ex sn̄ia reuerēdis simorū ep̄orū Ibā reuerendū innoxium approbari. Relecta. n. eius ep̄istola cognouimus eum orthodoxum: & ob hoc decernimus ei honorem ep̄i

Sententia pro Ibo episcopo.

S V M M A

scopatus restituendū; & ecclesiam à qua iniuste & absens expulsus est reparandā. De sanctissimo igitur Episcopo Nono, qui pro eo paulo ante factus est, existimationis erit uenerabilis episcopi Antiochenæ ecclesiæ quid oporteat de eo statui &c. Omnes episcopi clamauerunt: oēs eadem dicimus. Nestoriū modo anathematizet: Eutychem & ei⁹ dogma modo anathematizet: Ibas reuerēdus Ep̄s dixit. Et iam in scripto anathematizauit Nestorium, eiusq; dogma, & nunc anathematizo eū decies millies. Anathema Nestorio, & Eutychi. Et oēm eum, qui nō sapit sicut hæc sancta synodus anathematizo. Gloriosissimi iudices dixerūt. Quæ iudicata sunt à sancta synodo de Iba Reuerendissimo Episcopo, propriam fortitudinem retinebunt. Et sic absorpta est actio decima.

Actio undecima & duodecima.

In istis duabus actionibus agitur causa inter Bassianum & Stephanum contententes de episcopatu ecclesiæ Ephesinæ, & definitum est, ambos esse remouendos, quia præter regulas Episcopi facti fuerant, et alterum Ep̄m ordinari: prædictos uerò habere Episcopi dignitatē, & à sanctissima Ephesina ecclesia nutriendos.

In. 13. & 14. actionibus tractatur de compositione quorundā Episcoporum; et præterea nihil.

Actio decima sexta.

Conueniente sancto & uniuersali concilio, residentibus oībus ante altaris cancellos sanctæ martyris Euphemie uicarij sedis apostolicæ ad iudices dixerūt. Hæsterna die postq̄ potestas uestra surrexit, & humilitas nostra uestigia uestra secuta est, quædam gesta facta dicunt, quæ nos,

& præter canones ecclesiasticos, & disciplinam estimamus effecta. Poscimus ergo, ut uestra magnificentia relegi hæc præcipiat, ut ois fraternitas inspiciat, utrū iusta, an iniusta sint ea, quæ gesta sunt. Iudices dixerunt. Relegantur. Beronicianus uir deuotus, secretarius diuini cōsistorij legit sic.

Definitiones sanctorū patrū sequentes ubiq; & regulam, & quæ nunc relecta sunt centum quinquaginta Deo amantissimorū Episcoporū, qui congregati sunt sub piæ memoriæ Imperatore maiore Theodosio in regia ciuitate Cōstantinopoli, cognoscentes & nos eadem definiuimus de priuilegijs eiusdem Constantinopo. ecclesie nouæ Romæ. Et. n. sedi senioris Romæ propter imperium ciuitatis illius patres consequenter priuilegia reddiderunt. Et eadem intentione permoti centum quinquaginta Deo amantissimi Episcopi æqua sedi nouæ Romæ priuilegia tribuerunt, rationabiliter iudicantes imperio & senatu urbem ornata æquis senioris Romæ priuilegijs frui; & in ecclesiasticis. sicut illa, maiestatem habere negotijs, & secundam post illam existere: & ut his, qui de Ponto sunt, & de Asia, et de Thracia dioceses⁹ Metropolitanos solos, rursus autē & qui inter Barbaros sunt Episcopos præfatarum diocesium ordinari a prædictæ Constantinopo. sedis ecclesia, quippe ut unusquisq; Metropolita præfatarum diocesium cum Episcopis suæ puinciæ ordinet suæ regionis episcopos, sicut diuinis canonibus est præceptum. Ordinari autem (sicut dictum est) Metropolitanos præfatarum diocesium a Constantinopo. Archiepiscopo, decretis consonis secundum morē fa-

S V M M A

ētis , & ad eum relatis . Anatholius Episcopus
Constantinopolis definiens subscripsi.

Maxim⁹ Ep̄s Antiochię definiēs subscripsi &c.
Lucentius Ep̄s apostolicę sedis uicarius dixit.

Primo gloria uestra perpendat, qua circūuen-
tione cum Episcopis sanctis gestum sit, ut non
conscriptis canonibus quorum mētionem fece-
runt, subscribere sunt coacti. Episcopi clamaue-
runt: Nemo coactus est. Lucētius Episcopus se-
dis apostolicę dixit. Accedit ad cumulū, q̄ tre-
centorū decem & octo constitutionibus postpo-
sitis, centum quinquaginta, qui in synodicis ca-
nonibus non habentur, mentionem tantum fe-
cisse noscuntur, quę dicunt ante octoginta pro-
pē annos cōstituta fuisse. Si ergo his t̄pibus hoc
beneficio usi sunt, quid nunc requirunt? Si nun-
quā usi sunt, quare requirunt? Aetius archidia-
conus ecclesię Constantinopo. dixit. Si de hoc
capitulo aliquod mandatū acceperunt, pferant.
Bonifacius presbyter sedis ap̄licę uicari⁹ dixit.
Beatissimus & apostolicus uir Papa inter cęte-
ra hoc nobis mandauit, et ex chartula recitauit,
sanctorū quoq; patrum cōstitutionem p̄latam,
nulla patiamini temeritate uiolari, seruātes om-
nimodos personę nostrę in uobis, quos uice no-
stra trāsmisimus, dignitatem. Ac si qui forte ci-
uitatum suarū splendore confisi aliquid sibi ten-
tauerint usurpare, hoc qua dignum est constan-
tia, retundatis. Iudices dixerunt. Vtraq; pars ca-
nones pponant. Paschasinus uicarius sedis apo-
stolicę recitauit canonem sextum conciliū Nicę-
ni, & secundū canonē Constantinopolitani con-
ciliū, & alios recitauerunt canones uicarij sedis
apostolicę, ubi decernitur sedem Romanā esse

in omnibus & per omnia prima, & post illam
 secundum habere gradum Constantinopo. Quæ
 q̄stio ualde inter uicarios sedis ap̄lice ceterosq̄
 Episcopos controuertitur. Tandem iudices di-
 xerunt: Ex his, quæ gesta sunt, uel ab unoquoq̄
 deposita, perpendimus, omnem quidem prima-
 tum & honorem præcipuum (secundum cano-
 nes) antiquæ Romæ Deo amantissimo Archiepi-
 scopo cōseruari. Oportere aut̄ Archiepiscopum
 Constantinopo. eisdem primatibus honoris &
 ipsum dignum esse, & potestatem habere ordina-
 re Metropolitanas in Asiāna & Pōtica, & Thra-
 cia diocēlibus, hoc modo, ut electi à clericis cu-
 iuscunq̄ Metropolis Ep̄scopi referantur ab eli-
 gentibus Archiep̄sco, Constantinopo. ut pe-
 nes eum sit (si uelit) huiusmodi confirmatio
 re, repudiare ue. &c. Ep̄scopus dixit. Hæc oēs
 dicimus. Hæc omnibus placent. Lucentius Epi-
 scopus sedis apostolicæ uicarius dixit. Sedes
 apostolica nobis præsentibus, humiliari nō de-
 bet. Et ideo quæcunq̄ in præiudicium
 uel regularum hesternæ diocē gestæ sunt nobis ab
 sentibus, sublimitatem uestram petimus, ut cir-
 cūduci iubeatis, sin aliās cōtradictio nostra his
 gestis inhæreat, ut nouerimus quid apostolico
 uiro uniuersalis ecclesiæ Ep̄scopus deferre debeam⁹,
 ut ipse aut de suæ sedis iniuria, aut de canonum
 euersiōe possit ferre sententiam. Ep̄scopus Seba-
 stianus dixit. Omnes in sententia uestre magnifi-
 centiæ permanemus.

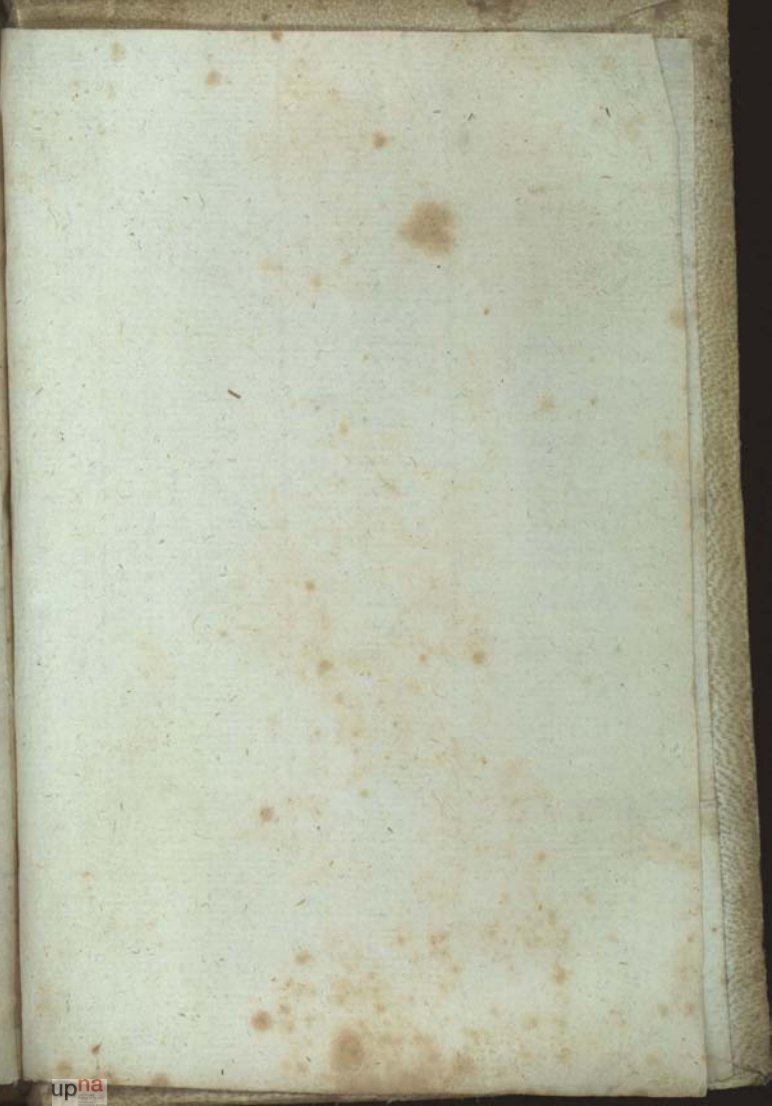
Argumentum Ancyranū concilij.

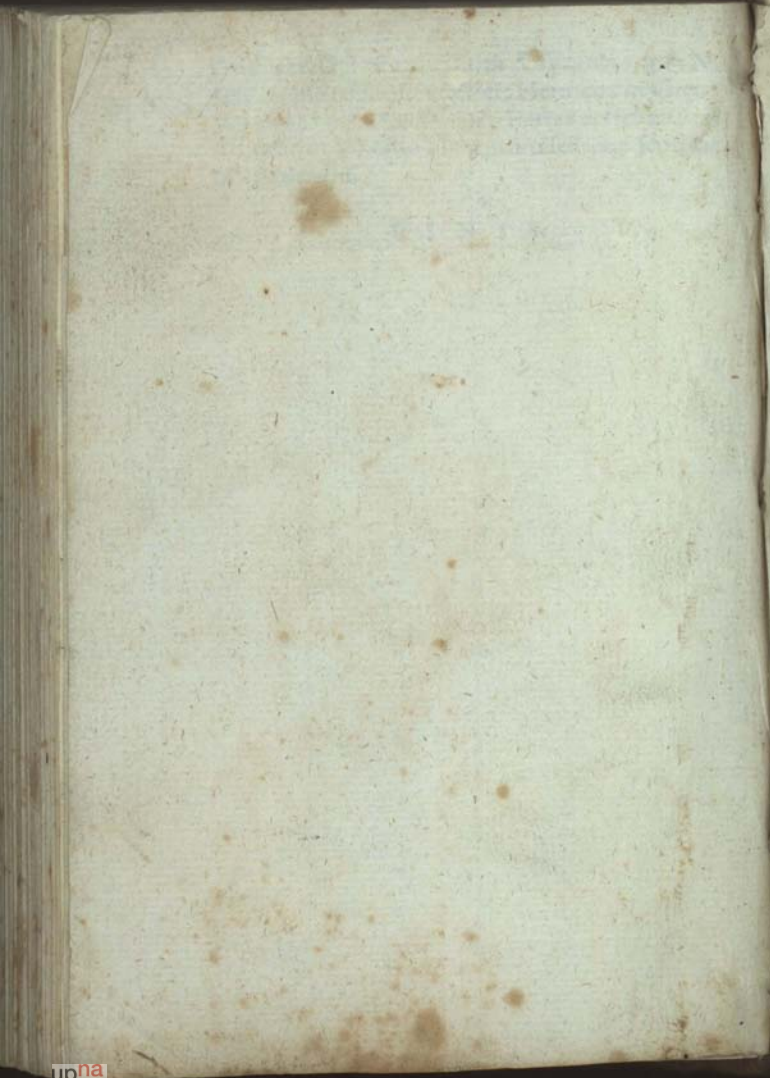
Ancyranum concilium celebratum ante Ni-
 cænum aduersus eos, qui reuertentes ad fidem,
 à qua tormētorum metu defecerant, recipere re-

Inuálida quæ
 absq̄ aposto-
 licæ sedis lega-
 tis in cōcilio
 geruntur.

cusabant. Quod concilium & synodus ipsa Ni-
cæna comprobauit (ut refert Hermeus in Græco
uolumine hifce. *De clef. 2.*) & Patres ecclesiæ Occi-
dentalis in concilio Florentino sessione septima
allegauerunt.

F I N I S.

III

